МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Заснований в 1997

Випуск № 46

Київ КНУБА 2016

УДК 711.11; 711.112

Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2016. – Вип. 46. – 464 с. Українською та російською мовами.

В збірнику висвітлюються актуальні проблеми досліджень у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови.

Розрахований на працівників науково-дослідних і проектних організацій, викладачів вищих навчальних закладів.

Современные проблемы архитектуры и градостроительство: Науч.-техн. сборник / Ответ. ред. Н.Н. Демин. – К., КНУБА, 2016. – Вып. 46. – 464 с. На украинском и русском языках.

В сборнике освещаются актуальные проблемы исследований в области архитектуры и градостроительства, теории и истории архитектуры, реконструкции существующей застройки.

Рассчитан на работников научно-исследовательских и проектных организаций, преподавателей высших учебных заведений.

Відповідальний редактор – член-кореспондент АМ України, доктор архітектури, професор М.М. Дьомін.

Редакційна колегія: доктор технічних наук, професор Габрель М.М.; доктор архітектури, профессор Товбич В.В. (заступник відповідального редактора); доктор технічних наук, професор Клюшниченко Є.Є.; доктор технічних наук, професор, Кащенко О.В.; доктор архітектури Ф. Мііс *Бельгія*; доктор архітектури П. Нігст *Австрія*; доктор-інженер, професор В. Калуше *Німеччина*; доктор технічних наук Е. Баумгатер *Австрія;* доктор технічних наук, професор Михайленко В.Є.; доктор географічних наук, професор Нудельман В.І.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф. доктор технічних наук, професор Підгорний О.Л.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Самойлович В.В.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Слєпцов О.С.; доктор архітектури, професор Шебек Н.М.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Куцевич В.В.; кандидат архітектури, доцент Левченко О.В. (відповідальний секретар); доктор архітектури, професор Тімохін В.О. (заступник відповідального редактора); доцент Чередніченко П.П. (заступник відповідального секретаря); дійсний член АМ України, доктор технічних наук, професор Яковлєв М.І.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 50 від 9 грудня 2016 р.

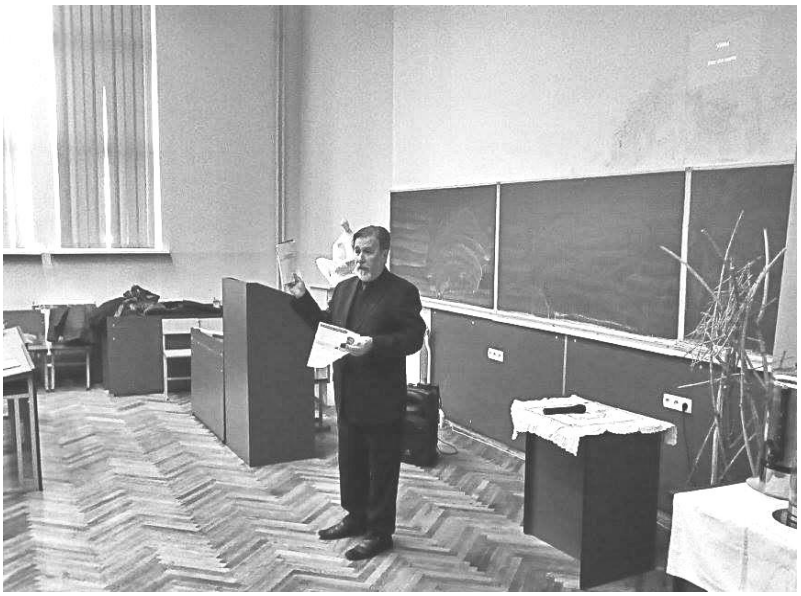
На замовних засадах

© Київський національний університет будівництва і архітектури, 2016

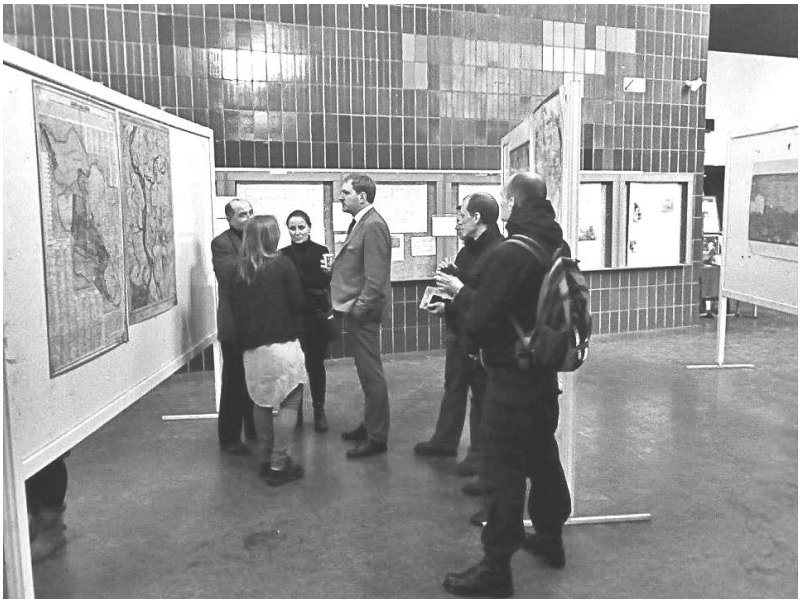
30 листопада 2016 року в Київському національному університеті будівництва і архітектури відбулася

ІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«Архітектура історичного Києва. Ландшафт і вода»

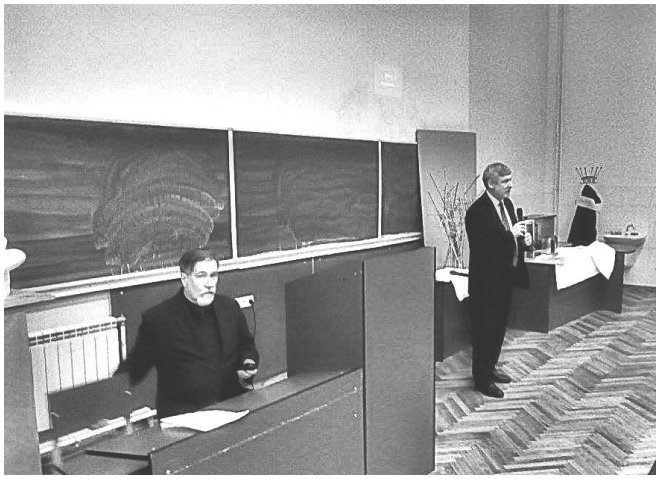

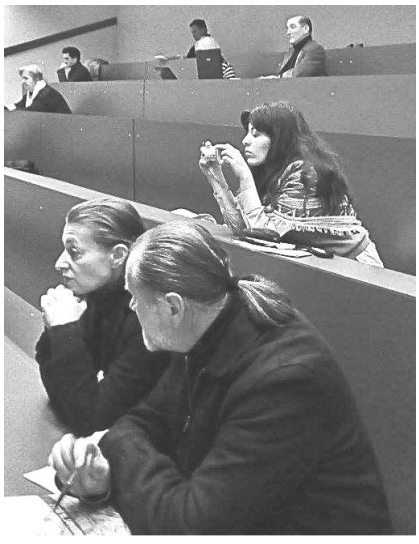

Робочі моменти конференції м.Київ листопад 2016 р.

Робочі моменти конференції м.Київ листопад 2016 р.

II міжнародна
Науково-практична конференція

«АРХІТЕКТУРА ІСТОРИЧНОГО КИЄВА. ЛАНДШАФТ І ВОДА»

Організатори конференції:

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА АРХІТЕКТОРІВ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ АРХІТЕКТУРИ, МІСТОБУДУВАННЯ І ДИЗАЙНУ
ДП "Український державний науково-дослідний інститут проектування міст "ДІПРОМІСТО" ім.Ю.М.Білоконя
КП "ПЛЕСО"
ГО "ГР ПОЧАЙНА"
ГО "ЛИБІДЬ Є"
МІНЕКОЛОГІЇ
ДЕРЖАВНЕ АГЕНСТВО ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
ГО "ЕКОГРОМАДА"
ТОВ "НВП ЕКОСЕРВІС"
ТОВАРИСТВО "ПАНОРАМА НОВА"
АСОЦІАЦІЯ РИБАЛОК УКРАЇНИ
ГО "УКРАЇНА. ВОЛЯ. ЖИТТЯ"
ГО "КОРЧУВАТЕ – НАШ ДІМ"
ГО "ЛАНДШАФТНА ІНІЦІАТИВА"
ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАРТНЕР КОМПАНІЯ "Allbau Software GmbH" ПРЕДСТАВНИК КОНЦЕРНУ

Девіз конференції

«Критикуєш – пропонуй вирішення»

МЕТА КОНФЕРЕНЦІЇ:

сучасне дослідження, висвітлення та прозора дискусія щодо проблем забудови, збереження та відновлення історичного міського середовища (на прикладі м.Києва)

Тематика секційних засідань:

- Збереження та відновлення міського середовища
- Ландшафтно-рекреаційний потенціал міських водойм та прибережних територій
- Реурбанізація та ревіталізація водно-зеленої мережі міста
- Інноваційні технології освоєння акваторій
- Правові аспекти впровадження водно-ландшафтних стратегій
- Архітектурно-ландшафтні та інженерні методи регулювання водних процесів в урбанізованому середовищі

Програма доповідей

30 листопада 2016 р.

П. Куліков, В. Товбич «Цивілізована наукова дискусія – шлях до вирішення проблеми»

Проф. М. Бевз, доц. Л. Ґазда (Польща) «Роль будівельних матеріалів і технологій у формуванні образу історичного міста»

Д. Пікалов, КП «Плесо» «Розроблення концепції Водної Стратегії для міста Києва. Її першочергове значення для якості життя в мегаполісі»

К. Георге, СІМ-експерт з урбан-пленінгу GIZ (Німеччина) «Приклади розвитку берегової лінії в містах Німеччини»

Проф. Т. Панченко, асп. С. Поломаний «Методичні підходи до пофакторної оцінки ланшафтів та інженерно-геологічних умов ділянок житлової забудові міста Київ»

Проф. В. Тімохін «Архітектоніка ландшафтів і урбанізація міського середовища Києва»

Проф. Н. Шебек «Перспективні напрями урбанізації акваторій»

К. Богатов, ГО «Громадський рух Почайна» «Річка Почайна. Геополітичне значення як архітектурна домінанта»

Г. Гончаренко, ГО «Громадський рух Почайна» «Річка Почайна: вчора і тепер. Антропогенні зміни русла впродовж століть, сучасний стан, можливості реурбанизации»

Проф. В. Вишневський, к.т.н. С. Шевчук «Чи є озеро Качине озером?»

Проф. Ю. Серьогін «Досвід архітектурного бюро "Ю.Серьогін" в проектуванні малоповерхової, високої щільності житлової забудови в умовах історичного Києва»

Асп. Лі Шуань (Китай) «Роль природного ландшафту і водних масивів в сприйнятті історичної забудови Циндао»

К. т. н. М. Орленко «Підсилення архітектурних властивостей об'єктів реставрації природними складовими»

Проф. Ю. Палеха «Акваторія у планувальній структурі міста»

Головний редактор архіт. часопису А+С Б. Єрофалов «До історичної топографії Києва»

Г. Куровський, ГО «Київська ландшафтна ініціатива» «Київський оракул»

С. Поломаний, В. Уваров, В. Даниленко, ГО «Либідь Є» «Напрям Либідь. Ревіталізація територій долин деградованих міських річок (на прикладі річки Либідь в м. Києві)»

А. Тєтєвін, ГО «Об'єднання власників будинків на воді» «Влаштування будинків на воді в місті Києві. Екологічність, функціональність, перспективи розвитку»

Р. Кучер, Ю. Кучер, ГО «Наш дім – Корчувате» «Розвиток острова Жуків як частини регіонального ландшафтного парку Дніпровські острови»

М. Петелицький «Київ - місто втрачених можливостей? Як сусідство з водними об'єктами впливає на вартість нерухомості в столиці»

Л. Озерна «Урбанизація річки Сирець та струмка Рубежівський. Що ще можна зробити?»

Проф. Ю. Івашко «Роль природного ландшафту в збереженні зон модерну»

Проф. В. Мироненко, асист. Т. Цимбалова «Мобільне житло в системі розселення»

Асп. Алідад Реза (Іран) «Спосіб моделювання та координування висоти адміністративних будівель в історичній забудові»

Доц. Н. Криворучко, магістр А. Крівіцька «Екологічна регенерація урбанізованого середовища прибережних територій»

Проф. В. Вишневський, к.т.н. С. Шевчук, н.с. І. Шевченко «Використання даних дистанційного зондування Землі для з'ясування екологічного стану водних об'єктів Києва»

Доц. І. Коротун «Регламентація архітектурно-містобудівної діяльності в буферних зонах об`єктів всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО: задачі і

методи»

Проф. В. Абизов «Методологічні і типологічні аспекти формування рекреаційного середовища»

Асп. О. Кисіль «Інноваційні 3d технології як інструментарій для проектування та відновлення міського середовища»

Доц. Л. Рубан «Природно-гідрологічний захист прибережних територій: окремі питання формування методологічного підходу на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури»

Проф. Г. Ковальська «Особливості розробки історико-містобудівних обґрунтувань в межах історичних ареалів м. Києва»

Канд. арх. І. Булах «Ландшафт і вода, як основа сучасних світових тенденцій в проектуванні медичних закладів»

С. Дюжев «Трансформація гідрографічної мережі міста як складової його ландшафтної інфраструктури (на прикладі питань перетворення русла р. Почайна у м. Києві)»

Асп. Є. Швець «Роль Середземного моря у формуванні та розвитку мультикультурного міського середовища»

Проф. Ю. Дорошенко «Збереження і відновлення рекреаційних зон вздовж малих річок Києва: струмок Сирець», «Сучасні комп'ютерні технології у реставрації та макетуванні житлових і громадських споруд-пам'яток архітектури»

Проф. Ю. Дорошенко, доц. Н. Криворучко «Методологічні аспекти архітектурної діяльності в урбоекосистемі «річка-місто»

Доц. В. Щурова «Прийоми формування просторово-глибинної композиції водно-зеленого діаметру міста»

Доц. М. Омельяненко «Актуальні питання нормотворення на регіональному рівні»

Асп. М. Дідіченко «Розвиток просторово-часової композиції міста Києва»

Канд. арх. О. Смірнова «Інформаційно-діяльницька система формування інноваційних будівель як засіб оновлення міського середовища»

Асист. Н. Чернятевич «Плавучі основи аквапоселень»

Доц. О. Горбик «Контекстуальність історичної архітектури Києва щодо світового стилетворчого процесу: периферійні інтерпритації середньовічних та новочасових стилів»

Доц. Р. Стоцько «Значення та функції водоймищ в розвитку архітектури духовних навчальних закладів в Україні»

Доц. В. Топорков, магістр Т. Безуглий «Акваторії, як засіб підвищення естетичних якостей медіафасадів»

Канд. арх. Л. Шлапко «Містобудівна спадщина міста та місце в ній

продовольчого ринку»

Доц. М. Вотінов «Принципи гуманізації архітектурно-містобудівної інфраструктури в найбільших містах»

Проф. Н. Крижановська «Пішохідні зони як об'єкти новацій у міському середовищі»

Асист. А. В'язовська «Методи ландшафтної архітектури в управлінні водними процесами в міському середовищі»

Проф. Г. Осиченко «Методи досліджень еволюції історичних міст»

Асп. О. Полтавцева «Формування спорткомплексів з веслувального слалому в системі міських водойм та прибережних територій м. Києва»

Доц. Г. Носенко, студ. Г. Драгомирова «Історико-культурна цінність прибережної території озера Йорданське у місті Києві як фактор сучасного розвитку»

Проф. Є. Перегуда, доц. І. Мамонтов «До питання про правові проблеми використання прибережних захисних смуг»

Проф. Р. Шульц, доц. М. Білоус, асп. О. Гончерюк «Моніторинг пам'яток архітектури за допомогою даних наземного лазерного сканування»

Проф. М. Блінова, доц. С. Ільченко «Локальні стратегії розвитку архітектурного середовища міст України. До постановки проблеми»

Асп. Є. Колмаков «Можливі підходи до реконструкції Львівської площі в м. Києві»

Л. Козенко «Либідь, погляд у майбутнє»

Доц. О. Крижанівський «Історико-містобудівний та еколого-геологічний аналіз території басейну річки Либідь»

Канд. арх. А. Марковский «Генеза функції Дніпра у міському ландшафті Києва»

Асп. М. Белікова «Набережні. Їх роль в сучасному розвитку берегових просторів»

Доц. Л. Василенко «Врахування міського середовища в реалізаціях київських архітекторів 1920-х – поч. 1930-х років»

Проф. М. Дьомін, асп. О. Михайлик «Межі містобудівного і господарського освоєння прибережних територій малих річок в зоні впливу великого міста на прикладі річки Стугна»

Доц. О. Зінов'єва «Рекреаційний потенціал київських островів у ландшафтно-планувальній організації парків»

Доц. Р. Косаревська «Літописні річки Києва у формуванні його історико-культурного ландшафту»

Доц. Г. Кузьміна «Сучасні тенденції архітектурно-дизайнерського проектування малих архітектурних форм в міському середовищі»

Доц. Н. Лещенко «Збереження та відновлення історичного середовища в контексті сталого розвитку міста»

Проф. Г. Осиченко, викл. О. Хлюпин «Особливості використання медіа об'єктів у історичному середовищі міста»

Проф. В. Яценко, студ. Є. Коротков «Побачити, проаналізувати, запропонувати, навчити»

Проф. О. Кардаш, стар. наук. співр. А. Рубцов, к.п.н. В. Свірко, Асп. О. Церковна «Екологічне дизайн-проектування та якість життя»

Доц. С. Біленкова «Управління ландшафтами історичних міст світу в контексті вимог міжнародного «Віденського меморандуму ЮНЕСКО-2005»

Асп. М. Гусєв «Роль та значення людського масштабу при збереженні та відновленні відкритого простору міста»

Асп. М. Сніжко «Реконструкція історичного міського середовища методом включення атріуму в простір будівлі»

Доц. В. Книш, асп. І. Іщенко «Деякі архітектурні віденські та київські традиції містобудування в динаміці очікуваних вітчизняних змін на краще»

Доц. І. Кравченко, маг. В. Мулєєва, асп. О. Гершуні «Методи реновації дитячих позашкільних закладів та їх територій в умовах історичної забудови»

Доц. О. Левченко «БІМ концепція та демоекосистений підхід як архітектуро-ландшафтний аспект формування міського середовища»

Доц. М. Тимошенко, ст. викл. Н. Семироз «Садиба Сікорських на вул. Підвальній в Києві: проблеми вивчення, збереження та використання»

Асп. М. Сингаєвська «Досвід реновації міського середовища 1920 – поч. 1930 років»

Асп. О. Чала «Засоби реконструктивної адаптації історичних рекреаційних зон до сучасних вимог безбар'єрного архітектурного середовища»

Проф. Г. Яблонська, асп. А. Коновалюк «Вплив природньо-штучних ландшафтів міста на городянина. Психологічний та фізіологічний аспект»

Асист. Ю. Соколовська «Реновація масової забудови мікрорайону вздовж вулиці В. Липківського в Києві»

Доц. Г. Болотов «Характерні ознаки еволюційного процесу творчої діяльності світових майстрів архітектурної спадщини (на прикладі О. Німейєра, К. Танге, Ф.Л. Райта, А.Гауді)»

Асп. О. Кондрацько «Формування архітектурного образу»

Проф. В. Соченко, студ. Д. Соченко «Проблеми збереження та револорізації середовища заповідної території Верхнього міста з визначними храмовими ансамблями історичного центру сучасного Києва»

Асп. Чжан Синь Му (Китай) «Демоекологічний підхід в екстремальних умовах»

К.арх. О. Козакова «Ландшафт і вода в процесі формування рекреаційних зон»
Доц. В. Сафронов «Контекстні особливості формування інформаційного середовища м. Києва»
Доц. О. Сафронова «Особливості впровадження інформаційних компонентів в ландшафтному дизайні м. Києва»
К.арх. І. Стецюк «Метод гармонійної трансформації міського середовища»
Асп. О. Чобітько «Роль рельєфу і водних масивів в сприйнятті образу об'єктів бароко»
Проф. Н. Ексарева, асист. А. Киселева «Прибережний простір - місце консолідації з об'єктами сучасного мистецтва»
Проф. В. Товбич, С. Михальченко, О. Кисіль «Актуальні проблеми утилізації та охорони довкілля»
Доц. О. Олейнюк «Роль планувальної фізіографії, у дослідженні історичних ландшафтів»
Асп. Д. Аранчій «Штучний інтелект в архітектурі»
Доц. Н. Хороян «Революційні містобудівні ідеї у Харківській практиці архітектора Альошина»
Доц. І. Ватрич «Сучасні тенденції розвитку бальнео-грязьових санаторіїв»
Асист. А. Фролов «Ескізне проектування архітектурного середовища на складному рельєфі використовуючи сучасні засоби інтерактивного формотворення»
Асп. А. Чаукін «Ревіталізація малих рік»
Старш. викл. О. Бачинська «Взаємодія храму і ландшафту на території Києва»
Асп. К. Цуман «Параметричні методи вирішення проблем хаотичної забудови міста Києва»
В. Даниленко, Т. Пасічна, ГО "ЕкоГромада" «Екологічне покращення стану озера Малий Небріж»
І. Юрчак, Н. Юрчак «Річка Почайна. Мультизадачний підхід до вирішення проблем ревіталізації урбанізованого середовища та його трансформації в публічний простір»

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

УДК 72.01

Куліков П.М.,
проф.КНУБА
Товбич В.В.,
проф.КНУБА

ЦИВІЛІЗОВАНА НАУКОВА ДИСКУСІЯ – ШЛЯХИ ДО ВИРІШЕННЯ ОБРАЗУ ІСТОРИЧНОГО МІСТА

Анотація. за результатами дискусії в рамках ІІ міжнародної науково-практичної конференції, "Архітектура історичного Києва. Ландшафт і вода" визначено актуальність і науковість цієї тематики для вирішення проблем історичного Києва.

Ключові слова: історична архітектура, ландшафт, водойми, річки, міське середовище.

Продовжуючи традиції, 30 листопада 2016 року в Київському національному університеті будівництва і архітектури відбувається ІІ міжнародна науково-практична конференція "Архітектура історичного Києва". Оргкомітетом було вирішено зробити конференцію не всеосяжною по тематиці, а обмежити тематику певною спеціалізацією, залишивши титульну назву конференції "Архітектура історичного Києва". Свою тематику, як спеціалізацію конференції, запропонували ряд комунальних та громадських організацій. Це: КП "Плесо", ГО "ГР Почайна", ГО "Либідь Є", ГО "Екогромада", ГО "Україна. Воля. Життя", ГО "Спільнота власників будинків на Дніпрі", ГО "Ландшафтна ініціатива" та інші. Напрямок тематики підтримали, чим визнали надактуальним і цілий ряд державних установ, професійних спілок і науково-дослідних установ. Це: "Міністерство регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України", "Департамент містобудування та архітектури КМДА", "Управління водних ресурсів у м.Києві та Київській області", "Національна спілка архітекторів", "Академія мистецтв України", "Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури, містобудування і дизайну", ДП "Український науково-дослідний інститут проектування міст "Діпромісто"ім.. Ю.М.Білоконя", провідні кафедри архітектурного факультету Київського національного університету будівництва

і архітектури і кафедра інформаційних технологій в архітектурі та кафедра містобудування. Оргкомітетом була сформульована назва "Архітектура історичного Києва. Ландшафт і вода".

Екологічний стан життєвого середовища Києва за останні роки стала чи не головним і найважливішим питанням Київської громади.

Занепад та деградація малих річок та водойм на території міста в порівнянні із такими ж малими річками Західної Європи. Ще декілька десятиріч це були фактично стічні канави і за цей, порівняно невеликий проміжок часу, завдяки зусиллям міських громад, за допомогою держави та міжнародних фондів вдалося буквально "відродити" ці водойми. Вони стали окрасою міст і підтвердженням тези про можливість і реальність таких перетворень. Громадяни України і мешканці Києва подорожують Європою і мають можливість порівнювати оточуюче середовище свого міста і місцями подорожі. Майже аналогічні проблеми із збереженням історичних ландшафтів. Уже прийняті міжнародні охоронні документи щодо історичних ландшафтів Києва, а вони нищаться з непоборною силою, ніби так і ставиться завдання: знищити історичні ландшафти.

По важливості і кричущості проблеми збереження історичного архітектурного середовища і проблеми в наших визначеннях "ландшафт і вода" схожі чи навіть тотожні. Але є одне "але". Це реакція громадянського суспільства на ці проблеми. Якщо щодо архітектури, то це агресивне протистояння з антагоністичними гаслами "зберігати" і "руйнувати". Майже без компромісу.

То "ландшафт і вода" сформували громадське суспільство на вирішення проблем. З'явилось безліч громадських організацій (див. на початку статті перелік ініціативних груп на розгляд питання на конференції.

Ці громадські об'єднання не тільки протидіють свавіллю забудовників і влади, ініціюють впровадження деградуючих об'єктів, наполягають на участі влади в цих діях, знаходять заінтересованих спонсорів і самі активно приймають участь в реалізації своїх ініціатив.

В бесідах та дискусіях відчувалась потреба таких громадських організацій не тільки виговоритись із тематики спільних проблем, а і бажання послухати фахівців, які професійно науково працюють з означених проблем. Почути наукову думку щодо вирішення поставлених задач із збереження і використання історичних ландшафтів та водойм і річок.

Відчувається і зворотній інтерес науковців до діяльності, чи не єдиних діючих і заінтересованих, таких громадських організацій.

Умовно тематика конференції була визначена за шістьма напрямками:

- Збереження та відновлення міського середовища.

- Ландшафтно-рекреаційний потенціал міських водойм та прибережних територій.
- Реурбанізація та ревіталізація водно-зеленої мережі міста.
- Інноваційні технології освоєння акваторій.
- Правові аспекти впровадження водно-ландшафтних стратегій.
- Архітектурно-ландшафтні та інженерні методи регулювання водних процесів в урбанізованому середовищі.

На нашу думку таке спілкування вдалося в рамках ІІ міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 30 листопада 2016р. на архітектурному факультеті Київського національного університету будівництва і архітектури.

Загалом було заслухано 98 доповідей. Всі вони відповідали девізу конференції "Критикуєш – пропонуй вирішення".

Відбулася надзвичайно цікава та конструктивна дискусія. Важливим є, що в конференції брали участь студенти, аспіранти та викладачі КНУБА. Найбільш цікаві доповіді за згоди авторів були опубліковані в науково-технічній збірці "Сучасні проблеми архітектури та містобудування". Ідеї та напрацювання ввійдуть до розробки "Водної стратегії міста Києва." і маємо надію, що будуть реалізовані.

Керівництво Київського національного університету будівництва і архітектури, всі організації співорганізатори конференції, міжнародний програмний комітет висловились за продовження дискусії і на наступній конференції. Це дозволить заслухати результати, скорегувати шляхи досягнення мети.

Оргкомітет вдячний за підтримку організаторів конференції Київський національний університет будівництва і архітектури, ГО "ГР Почайна", ГО "Либідь Є", ГО "Екогромада", ГО "Україна. Воля. Життя", ГО "Спільнота власників будинків на Дніпрі", ГО "Ландшафтна ініціатива".

Література

1. Куліков П.М., Товбич В.В. "Архітектура історичного Києва – дискусійний подіум проблем забудови" / Куліков П.М., Товбич В.В. / Сучасні проблеми архітектури і містобудування. Наук.-техн.збірник №41, КНУБА, Київ, 2015 с.78.

Аннотация

В результате дискуссии, которая состоялась в рамках ІІ международной научно-практической конференции "Архитектура исторического Киева.

Ландшафт и вода" определена актуальность и научность этой тематики для решения проблем исторического Киева.

Ключевые слова: историческая архитектура, ландшафт, водоемы, реки, городская среда.

Abstract

After the discussion that took place after the second international scientific-practical conference "The Architecture of historical Kyiv. Landscape and water" it's relevance and scientifical content was identified as the key tool of solving the problems of historical Kiev.

Keywords: historical architecture, landscape, ponds, rivers, urban environment.

УДК 72.01

Абызов В. А. ,
доктор архитектуры, профессор

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ТИПОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ РЕКРЕАЦИОННОЙ СРЕДЫ

Аннотация: в статье рассматриваются методологические аспекты формирования рекреационной среды и анализируются системно-структурные основы ее типологии. Выявляются соответствующие иерархические уровни.

Ключевые слова: рекреационная среды, методологические и типологические аспекты, иерархические уровни.

Известно много определений и разновидностей понятия среды, среди которых термин «архитектурная среда» является наиболее распространенный. Она включает пространственные (архитектурные), предметные (дизайнерские) особенности состояния среды и, собственно, само это состояния (атмосферу среды), существующие в концептуальном единстве и целостности. В основе изучения системы качеств и параметров определенного типологического ряда среды должен быть положен главный критерий – ведущая доминирующая признак. Такие понятия среды как жилая, производственная, рекреационная, городская и другие определяют ее функциональные свойства и назначения и определяются типами деятельности человека. Наряду с тем, что при создании типологических классификаций большинство авторов первичными считают функционально-пространственные параметры архитектурной среды, ее также классифицируют по образными характеристиками, морфологическими

качествами, социокультурными значениями и тому подобное. Вопросам типологии среды посвящено много исследований различных авторов[1-10]. Эти и другие авторы, опираясь на концепцию системного подхода, рассматривают архитектурную среду как целостность условий материального мира человека, которые меняются при переходе с одного системного уровня на другой. Отмечается, что в зависимости от задач, которые стоят перед архитектором, можно выделить четыре уровня средового проектирование: микроуровень (предметно-пространственный), мезоуровень (объемно-пространственный), макроуровень (архитектурно-планировочный), мегауровень (планировочный). На каждом из уровней средового проектирования можно выделить типы архитектурной среды, которые будут отличаться по свойствам материальных компонентов; по способам жизни и ситуациями жизнедеятельности жителей; по особенностям мировоззрения и средовыми концепциями людей, которые его создавали; по принципам образования и механизмам развития[5,с.113].

Рекреационная среда является результатом взаимодействия, взаимопроникновения и взаимодополнения трех комплексных факторов: рекреационных ресурсов, рекреационных образований, рекреационной деятельности. Рекреационные ресурсы представляют собой сочетание различных природных и антропогенных факторов, создающих благоприятные условия для рекреационной деятельности: отдыха-релаксации, лечения-профилактики, туризма, физической рекреации. Выделяют два вида рекреационных ресурсов: а) природные рекреационные ресурсы (климат, рельеф, акватории, фауна и флора) – морские и океанические побережья, горные ландшафты, леса, озёра, лечебные минеральные воды, памятники природы и другие, пригодные для организации отдыха объекты естественного происхождения; б) антропогенные рекреационные ресурсы (культурно-исторические, социально-экономические) – искусственные водохранилища, пляжи, здания, сооружения, памятники архитектуры и другие объекты искусственного происхождения. Рекреационные ресурсы создают рекреационный профиль определенного ландшафта. Вместе с тем потребности охраны природы, экономические и технические условия развития ландшафта для конкретного вида рекреационной деятельности способствуют его преобразованию, рекреационному освоению и благоустройству, т. е. созданию системы рекреационных образований. Они представляют собой функциональную совокупность рекреационной природной (парк, лесопарк, гидропарк, водные бассейны, новые насаждения, лыжные склоны) и урбанизированной (рекреационное учреждение, рекреационный поселок, рекреационный комплекс, агломерация) среды, преобразованной для рекреации. Рекреационные образования могут иметь любой масштаб и вид,

различаясь по таксономическим и типологическим признакам. К рекреационным образованиям можно отнести средовые объекты и системы, предназначенные для отдыха человека, восстановления его сил и возможностей после трудовой деятельности, болезни и т.д.[9]. Вместе с тем главным, специфическим свойством рекреационной среды следует считать ее эмоционально-образную контрастность по отношению к характеру той деятельности, от которой надо отдыхать. Это обстоятельство должно учитываться проектировщиком независимо от типа рекреации и ее масштабного уровня. Обычно рекреационную деятельность разделяют на две формы: «активный» (физкультура, спорт, самодеятельность, любительские занятия) и «пассивный» отдых (кино, телевидение, автотуризм), хотя грань между ними довольно условна. Как правило, обе формы, помимо специально отведенных и оборудованных для них пространств, имеют обширную обслуживающую базу, которая сегодня становится все более мощной и технически изощренной (выставочные комплексы, обслуживание рок-культуры, туризма). При этом характерными чертами рекреационной среды являются: проникновение в другие типы среды, сращивание с ними (комнаты отдыха в гостиницах и общежитиях, площадки отдыха в жилых дворах, бульвары и парки в городской среде, реабилитационные помещения и площадки отдыха в производственных комплексах, спортивные, физкультурные, развлекательные учреждения в общественной сфере, дачные поселки, санатории, дома отдыха как часть природных образований); активное обращение к формам отдыха, связанным с использованием культурных ценностей (театр, самодеятельность), исторического наследия (туризм, музеи), самообразования (выставочные комплексы), физкультурно-спортивной работой, которые формально относятся к общественной жизни человека, но фактически способствуют разнообразию и полноценности образа жизни в целом [10].

Таким образом, рекреационная среда, с одной стороны, может являться органичной составляющей жилых, общественных и промышленных комплексов и градостроительных образований, а, с другой стороны, в свою очередь иметь разнообразное типологическое насыщение с различными функциональными составляющими и разнообразными оттенками эмоционально-художественных характеристик - от шумной атмосферы массовых зрелищ и игровых комплексов до тишины музейных залов и созерцания природных и искусственных водоемов, контрастирующих с городской суетой. При всей уместности тех или иных классификаций понимание качеств рекреационной среды и ее композиционно-пространственной организации в архитектурно-проектной деятельности

находится в плоскости открытого (экстерьерного), т. е. пространства без покрытия или крыши и закрытого (интерьерного) пространства помещения. Это собственно отвечает установившемуся уже распределению дизайна среды на внешний и внутренний дизайн. Эти формы среды отличаются по степени открытости к природной среде, а одна и та же функция в них будет решаться совершенно разными художественно-композиционными средствами. В дальнейшем такое типологическое распределение следует дифференцировать на соответствующие открытые и закрытые подсистемы, которые также будут делиться на меньшие по масштабу элементы. При этом каждый элемент системы или подсистемы должен рассматриваться как цельная система определенного уровня.

При системном подходе, сущность которого состоит в реализации требований общей теории систем, объект изучения рассматривается как совокупность взаимосвязанных элементов и компонентов, образующих систему, которая связывает компоненты общей целью.

Основными положениями теории организации систем архитектурной среды являются следующие: система архитектурной среды - не простая сумма отдельных элементов застройки и ландшафтных фрагментов, а единое целостное образование; как целостное образование архитектурная система имеет определенные границы, отделяющие ее территорию от внешней среды; каждая архитектурная система (интерьер, здание, площадь, город и т.п.) состоит из подсистем, которые также подразделяются на меньшие по масштабу элементы; устойчивость системы (неизменность ее составляющих в процессе ее жизнедеятельности) определяется внутренней регуляцией, которая осуществляется за счет прямых и обратных связей; каждый элемент системы может рассматриваться как целостная система второго уровня организации материи; системы разделяются на открытые, если они обмениваются с внешней средой информацией и энергией, избирательно открытые и закрытые (замкнутые), если такого обмена и взаимодействия не происходит; архитектурные системы относят к частично открытым для обмена с внешней средой, благодаря человеческому фактору [6]. При этом для рекреационной среды часто характерна интеграция закрытых и открытых пространств, порой с преобладанием роли последних и в основном природного характера, как весомого аспекта восстановления сил человека. Поэтому важным является привлечение к формированию рекреационной среды компонентов естественной природы и ландшафтного искусства — от озеленения отдельных помещений на производстве до устройства аттракционных и туристических объектов в заповедниках и других местах «нетронутой» природы.

Первым иерархическим уровнем формирования открытых пространств архитектурных систем будет градостроительный структурный блок, который определяет место и роль средового рекреационного объекта в пространстве поселения и его застройки с учетом различных природно-климатических и градостроительных условий размещения, характеристик окружающей его природной и искусственной среды.

Градостроительные условия расположения объектов дизайна вместе с природно-географическими факторами играют первоначальное определяющее значение формообразования как открытых, так и закрытых (интерьерных) пространств среды. Причем этот иерархический уровень имеет несколько структурных подуровней или подсистем: первый – уровень генеральной схемы расселения страны и планирования ее территории с учетом приграничных ареалов; второй – уровень регионального планирования; третий - уровень генеральных планов городов; четвертый – уровень детального планирования территорий города и его жилых районов; пятый – уровень проектов застройки микрорайонов, кварталов, жилых и общественных градостроительных образований и ансамблей с учетом соответствующего благоустройства улиц и площадей.

Рассматривая в этом контексте Киев, прежде всего, следует учитывать его значимость и важность в планировании территории страны и Киевской области. Рекреационный потенциал Киева и его области достаточно высок как с точки зрения ценности природного, так и культурного наследия и возможности его эффективного использования далеко не задействованы. Это касается и туристической привлекательности города и прилегающих ценных ландшафтных и исторических территорий не только для отечественных, но и для зарубежных посетителей. Говоря об уровне генерального плана города важно отметить, что Киев, безусловно, имеет неповторимый колорит и особенный природный характер, главной чертой которого был и пока еще остается его уникальный ландшафт. Именно овраги и поймы Днепровских круч всегда считались основными факторами формирования и градостроительного развития города. Сначала фортификационными, а потом и композиционными. Они органично входили в структуру города, а точнее его объемно-планировочная структура подчинялась живописным ландшафтным образованиям.

Что касается формирования улиц и площадей, как Киева, так и других рекреационно привлекательных городов, то стоит обратить внимание на то, что особую актуальность эта проблема приобретает в исторической застройке, которая имеет весомое историко-культурное наследие и одновременно является центром соответствующей деловой и коммерческой активности. В этом случае

важным является создание полноценной городской среды на основе формирования пешеходно-рекреационных зон, принимая во внимание социально-экономические, градостроительные, экологические, инженерно-технические, эстетические и другие факторы и требования. Реновация, регенерация, реконструкция и застройка исторической части города с созданием эстетически ценной среды зависит от общего творческого замысла и концепции освоения центральной городской территории, соответствия ее пространственно-композиционной структуры проектируемым функциональным процессам с предоставлением рекреационной среде особого многогранного звучания [2].

Следующим иерархическим уровнем формирования открытых рекреационных пространств является уровень создания среды отдельных зданий и сооружений и окружающей их в гармоничном единении с существующим ландшафтом архитектурной среды, подчиненной конкретному градостроительному замыслу. Последним структурным блоком будет рекреационная среда окружающих зданий территориальных и пространственных фрагментов, таких как различные придомовые площадки (например, спокойного и активного отдыха), входные группы, открытые террасы, и тому подобное. При этом этот иерархический уровень имеет подсистему уже отдельных первоначальных структурных элементов, таких как конкретные элементы благоустройства и обустройства, малые архитектурные формы, средства визуальной информации, различного рода временные и мобильные устройства и тому подобное.

Что касается закрытых (интерьерных) пространств помещений, то их стоит поделить на соответствующие иерархические уровни архитектурной среды. Первым иерархическим уровнем закрытых рекреационных пространств является организация внутренней среды здания или ансамбля зданий и сооружений, объединяющего комплекс единым внутренним пространством. На этом уровне решается общий архитектурно-пространственный замысел и идеология внутренней среды всего интерьерного пространства, условия его взаимосвязи и взаимодействия с открытым пространством архитектурного окружения. Вторым иерархическим уровнем закрытых пространств будет внутренняя рекреационная среда конкретных помещений здания или комплекса с учетом связи с другими открытыми и закрытыми элементами среды. На этом уровне, как и на предыдущем, решается функциональное зонирование, архитектурно-пространственная композиция, общее цветовое решение, но не общего закрытого пространства здания, а уже отдельного помещения. Здесь важно сочетание в практике проектирования специализированных «мини-пространств» с рекреационными комплексами, где в необходимой пропорции

предоставлены разные формы отдыха - от зоны массовых развлекательных устройств до ландшафтных композиций.

Третьим структурным блоком является композиционное и художественно-образное решение основных системообразующих элементов и фрагментов интерьера конкретного помещения в контексте с его общим средовым замыслом, как, например, дизайн мебели, оборудования, светильников и тому подобное. И, наконец, последним иерархическим уровнем среды закрытых пространств будет решение, в случае необходимости, деталей декора и синтеза искусств. Гармоничный синтез объектов дизайна с изобразительным и декоративно-прикладным искусством (художественная керамика, монументальная и декоративная роспись, художественный текстиль, скульптурные композиции и т.п.) является важным средством их органического взаимодействия и связи с архитектурным средой.

Приведенная в данной статье типологизация и структуризация важна для понимания самого феномена архитектурной среды как системы и может быть более эффективно использована для дальнейших исследований и построений разнообразных концепций, моделей и многоуровневых матриц, а также для проектирования и застройки рекреационных градостроительных образований и объектов, что будет полезным, как для теории, так и для практики архитектуры.

Література

1. Абизов В.А. Феномен середовища. Типологічні та системно-структурні засади / В.А. Абизов. // Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник / – Київ: НАУ, 2016 – Вип. 1 (15). – с. 3-8

2 Абизов В.А. Майдани України. Середовище. Стан, проблеми, тенденції // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції КНУКіМ- 2010. – с. 4-5. Абизов В. А. Майдани України. Середовище. Стан, проблеми, тенденції//Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції КНУКіМ- 2011. – с. 4-5.

4. Иконников А.В. Эстетические ценности предметно-пространственной среды / А.В. Иконников, М.С.Каган, В.Р.Пилипенко. – М.: Стройиздат, 1990. – 334 с.

5. Основи дизайну архітектурного середовища: Підручник / Тімохін В. О., Шебек Н. М., Малік Т.В. та ін. - К.:Основа,2010.–395 с.

6. Панова Л.П Системность архитекутурной среды / Л.П. Панова. – Х.: ХНАГХ, 2010. – 235 с.

7. Шебек Н.М. Теоретиичні основи гармонізації архітектурного середовища: / Н.М. Шебек: Автореф. Дис.. на здоб.наук. ступеня докт. архіт.: спец. 18.00.01. К.:КНУБА, 2013. – 33 с.

8. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды: Учебник / Шимко В.Т.– М.: “Архитектура-С”, 2006. – 384 с.
9. http://d-cards.ru/shedevrv/luna-park34.html
10. http://www.stil-plus.ru/stilslovari/page/68.html

Анотація

в статті розглядаються методологічні та типологічні аспекти формування рекреаційного середовища і аналізуються системно-структурні засади її типології. Виявляються відповідні ієрархічні рівні.

Ключові слова: рекреаційне середовище, типологія методологічні та типологічні аспекти, ієрархічні рівні.

Abstract

The article deals with methodological aspects of formation of recreational environment. In article analyzed the systematic and structural basis of its typology and identified relevant hierarchical levels.

Key words: recreation and the environment, methodological and typological aspects, the hierarchical levels.

УДК 711.433(477-25) «19»:725:7.03(045)

Авдєєва М. С. ,
к. арх., доцент, Національний авіаційний університет,

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ В АРХІТЕКТУРІ МОДЕРНУ КИЄВА

Анотація: розглянуто специфіку застосування національних мотивів в архітектурі модерну Києва, виділено основні різновиди зображень на прикладах початку XX століття.

Ключові слова: історія архітектури, стиль «модерн», національні традиції, маскарони.

Постановка проблеми. Аналіз проблеми спрямований на виявлення національних мотивів у будівлях модерну різних об’єктів Києва, збереження існуючих будівель, їх фахову реставрацію та популяризацію національних традицій на зразках визначних споруд архітектурної спадщини.

В архітектурній науці України модерн поки є не достатньо вивченим напрямком, особливо це стосується Києва. Багато пам'яток не дійшли до сучасних часів, велику кількість перебудовано або вони втратили первинний

вигляд. Значних втрат понесли унікальні деталі будівель. Для поповнення знань сутності стилю, ролі в архітектурі України його слід постійно вивчати, аналізувати, систематизувати особливості використання унікальних прикрас будівель, які мали символічне значення.

Мета статті. Виявлення особливостей національних мотивів у будівлях модерну міста Києва для поглиблення розуміння специфіки модерну України, а також узагальнення і популяризації української спадщини.

Основна частина. Початок ХХ століття це оновлення ідей гуманізму і демократизму. За думкою Рейнера Бенема, англійського критика і теоретика архітектури [3], для архітектури новим моментом є 1900-ті – роки народження стилю під назвою «модерн»: модерн – в англійській та російській, «ар нуво» – французькій, бельгійській; «югендштіль» – в німецькій, скандинавській архітектурі; «сецессіон» – в австрійсько-угорській архітектурі; «ліберті» – в італійській архітектурі. У Бельгії, Франції, Англії, Голландії, Австрії, Німеччині, Росії, Україні почали розвиватися напрямки, які мали загальні риси. Це зміна форм минулого на декор нової форми. Мистецтво того часу відкидає все застаріле. Основною причиною появи стилю в світі був перехід від патріархального до індустріального суспільства. Розвиток промисловості відбувався також в Україні, що сприяло виникненню нових технологій і матеріалів (бетону, залізобетонних конструкцій, скла, металу), які почали масово використовуватись у будівництві.

За висновками теоретиків [1,4] архітектури «модерн» в Україні – художній стиль, який надав нового значення використанню стилістичних особливостей світової архітектури та увібрав національні риси. Аналіз історії модерну в Україні, який існував протягом сорока років (1903-1941рр.) за думкою видатного архітектора-теоретика В.Чепелика дозволив виявити загальну тенденцію, що «може бути визначена як прагнення до самобутності на ґрунті розвитку місцевих традицій й переосмислення їх згідно з вимогами того часу, творення нових форм, в яких поєднуються національні та інтернаціональні риси…»[1].

Формуванню стилю архітектурного модерну в Києві сприяла діяльність великих архітекторів – П.Альошина, Е.Брадтмана, В.Безсмертного, О.Вербицького, Г.Гая, В.Городецького, Д.Дяченка, В.Кричевського, М.Круга, І.Ледоховського, В.Ніколаєва, В.Рикова та багатьох інших на початку сторіччя.

Відтік населення з сіл в Україні, зростання Києва створювало передумови для виникнення нових форм в архітектурі міста. Будівлі в стилі модерн концентрувалися переважно в центрі міста Києва, оскільки розкішні будівлі могли дозволити собі лише заможні люди.

Треба звернути увагу на те, що художньо-образні рішення громадського або житлового будинку були пов'язані з їх функціональним призначенням, бажанням замовника та архітектора виявити національну приналежність засобами архітектоніки, художньо-кольорової виразності, пластики фасадів, використання монументально-декоративного синтезу мистецтв. Ідея синтетичного, цілісного твору мистецтва втілилася в гармонії архітектури, ритмічній узгодженості ліній та тонів, єдності деталей декору, як екстер'єрів, так і інтер'єрів будівель.

Потреба у нових традиціях та ідеях у столиці України приводить до розвитку національної романтичної архітектури та пошуку національної виразності. Характерні риси архітектурного стилю в Україні виявилися у вирішенні дахів (які були високої чотирисхильної форми іноді з заломами та нагадували абриси дахів хат), мансард і псевдо-мансард; використанні баштоподібних виступів на фасадах з завершенням у вигляді грушоподібних бань або маківок; застосуванні трапеційної форми фронтонів, що завжди підкреслювало приналежність будівлі до української архітектури. При цьому башти, портали, ганки, еркери, лоджії мали прямокутні, закруглені або гранчасті форми, що надзвичайно підсилювало архітектурну виразність.

Віконні та дверні отвори набули значення найбільш характерних ознак (шестикутні, у формі напів-кола, трицентрові арки,). Шестикутні вікна мали різноманітні рішення. Застосовувались також спарені вікна, що було новим в українській архітектурі. Колонні «аркади» замість арок використовували трапеції, колони були кручені.

Стіна в модерні Києва була пластично виражена та, як правило, оздоблювалася ліпним декором з гіпсу або цементу – у формі маскарон, геральдичних композицій, ваз, орнаментів з рослинних елементів. Київські зодчі, як і світові архітектори, використовували абстрактні та рослинні мотиви (закучерявлені квіти, болотні рослини, водорості), але пріоритет віддавався орнаментам з рослин, що характерні для України. Декор у київському модерні передбачав зображення місцевих рослин, дерев і квітів, таких як волошки, маки, соняхи, троянди, ромашки, латаття, грона горобини. Широко застосовувався у Києві орнамент із зображенням каштанового листя. Орнаментальні прикраси зосереджувались під вікнами, збільшення кількості орнаментів у горищній частині фасаду вказувало на народні традиції. В композиції стін фасадів переважали простінки, які були оздоблені кольоровими майоліками. Декор у вигляді геометризованого орнаменту з глазурованої плитки на фоні цегляних стін надавав будинкам композиційного пожвавлення. Стає модним цементне тинькування фасадів.

Треба відзначити те, що київські архітектори втілювали любов до природи

Рис. 1. Київ, вул. Лютеранська, 23. Фрагменти будівлі («Будинок невтішної вдови» або «Будинок вдови, що плаче»), 1907 р. за проектом Едуарда Брадтмана

через численні зображення рослин, птахів і тварин. Зодчі надавали особливого значення символічним загадкам у вигляді чарівних жіночих, чоловічих міфічних скульптурних головок – маскаронам (скульптурні прикраси у формі голови людини чи тварини). Треба підкреслити те, що жіночі маскарони використовувались частіше для опорядження житлових будинків, а чоловічі – для громадських споруд. З'являються маскарони, які виявляють бажання власників, їх портрети, або відображають функціональне призначення будинку, наприклад, на театрі – театральні маски, на військовому закладі – обличчя військових богів або воїнів, на житлових будинках – зображення людини чи тварини.

Можна навести багато прикладів будівель Києва, які яскраво демонструють відродження духовності українського народу, яке почалося з XX століття [2]. До найцікавіших прикладів в місті Києві, які мають чисто національні загадкові посили у майбутнє, можна віднести деякі з них. Так на вулиці Лютеранській, 23 розташована цікава пам'ятка архітектури – «Будинок невтішної вдови» (рис. 1). Особливістю фасаду є декор центрального фронтону з боку Лютеранської вулиці у вигляді жіночого обличчя. Коли іде дощ, краплі стікають та нагадують сльози. Ще одна цікава «київська» деталь – лик жінки прикрашається каштановим листом, який розташований в одній точці на лобі (рис. 1). Архітектор О.Сидорова вказує на цю точку як на «місце» третього ока, що наділяє властивістю передбачення майбутнього. Садиба була збудована у 1907 році за проектом Е. Брадтмана для купця С. Аршавського. В останні роки будівля слугувала резиденцією президента.

Приваблює увагу декор будівлі на Ярославову Валу, 14 (архітектор М.Яскевич), який насичений барельєфами, зокрема великою кількістю маскарон (рис. 2). Вхід в будівлю прикрашає маскарона – голова красивої

дівчини. Вона завершує барельєф у вигляді вінка, що обрамляє вікно над входом. На фасаді сходової клітини на шостому поверсі знову з'являється маска красуні. Каріатиди зустрічають тих, хто хоче потрапити у будинок. Між вікнами, що розміщені в еркерах, розташовані маскарони у вигляді голів тигра з відкритою пащею.

Рис. 2. Київ, вул. Ярославів вал, 14-а. Прибутковий будинок Леоніда Родзянко, 1908 р., за проектом арх. М.Яскевича

Прибутковий будинок по вулиці Лютеранській, 6 приваблює розмаїттям архітектурних деталей (архітектор Мартін Круг) (рис. 3). Атланти несуть пілони, на деяких з них сидять кажани, які формують капітелі коринфського ордеру. Звідси назва будівлі – «Будинок кажана». Серед ліпнини, що зустрічається на фасаді будинку є маскарон у вигляді жіночого обличчя з крилами з короною на голові, що притаманно міфології про жінку-птаха.

Рис. 3. Київ, вул. Лютеранська, 6-8. Фрагменти будинків («Будинок кажана»), 1905 р. за проектом арх. М.Круга

«Будинок зі зміями та каштанами» споруджено у 1911–1912 роках як прибутковий на замовлення власниці ділянки С. Чоколової, на вул.Великій

Житомирській, 32. Автором проекту є архітектор Ігнатій Ледоховський. Пам'ятка отримала від городян назву «Будинок зі зміями та каштанами» або просто «Будинок зі зміями» за скульптурні композиції з плазунами, що підтримують балкон на фасаді та орнаменти із листя каштанів на ліпнині.

«Будинок з котами» був збудований на вулиці Гоголівській у 1909 році інженером Володимиром Безсмертним. Будівля відрізняється багатим та незвичним декором фасаду. Тут містяться зображення численних химер та чоловічих маскаронів. Вхід до будинку прикрашають фігури сов, а напівкругле вікно на першому поверсі – барельєфи котів, від яких і походить поширена назва будинку – «Будинок з котами». Вважалося, що сови є символом мудрості, а коти охороняють затишок і добробут будинку від злих намірів чорта, фігура якого увінчує архітектурну композицію будинку.

Таких прикладів у Києві можна навести ще багато тому, що у міста багата історія.

Висновки. Київський модерн є неповторним архітектурним стилем, який притаманний саме цьому регіону. Усі елементи фасадів будівель і споруд Києва їх форма та змістовність мають символічне послання, яке буде постійно викликати зацікавленість нащадків. Київський модерн є неповторним архітектурним стилем, де національні традиції виявились у наступному:

- прагнення українських зодчих до національних традицій народної архітектури почалося ще за часи українського бароко та набуло величезного значення на початку ХХ століття;

- образ громадського або житлового будинку, його оздоблення ввібрало в себе все найкраще із об’ємної композиції хат – це своєрідність форм дахів, віконних та дверних отворів, стіни, яка пластично виражена;

- декор деталей передбачав зображення місцевих рослин, дерев і квітів, таких як маки, соняхи, троянди, ромашки, грона горобини, особливо у Києві орнамент із зображенням каштанового листя;

- майже кожному будинку надавались символічні назви, характерним національним проявом є те, що символічні назви будинків відображають їх народну романтичність: «Будинок невтішної вдови», «Будинок кажана», «Будинок з котами», «Будинок зі зміями та каштанами», «Будинок з химерами», «Шоколадний будинок» та багато інших;

- бажання достовірності відтворення окремих деталей історичного та національного стилів зумовило виникнення нового типу митця синтезу, що поєднував в одній особі архітектора, графіка, живописця, дизайнера.

Модерн в Україні, не лише ввібрав в себе здобутки попередніх стилів, а сильно вплинув на формування майбутніх. Відродження духовності

українського народу, яке почалося з XX століття має продовжуватись і сьогодні.

Список використаних джерел

1.Чепелик В.В. Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – 378с.; іл. (Київський національний університет будівництва і архітектури).

2.Модерн на вулицях Києва : збірник есе / відп.ред. М.С.Авдєєва.- К.: НАУ, 2016. – 52.с.

3.Бенем Рейнер Взгляд на современную архитектуру: Эпоха мастеров. / Под ред. Е.В. Асса: Пер. с англ. – М.: Стройиздат, 1980. – 172 с.

4.Ясиевич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX веков. – К.: Будивэльнык, 1988. 184 с.

Аннотация

Рассмотрена специфика использования национальных мотивов в архитектуре модерна Киева, выделены основные разновидности изображений. на примерах XX столетия.

Ключевые слова: история архитектуры, стиль «модерн», национальные традиции, маскароны.

Annotation

Specifics of use of national motives in architecture of a modern style of Kiev are considered, the main kinds of images are allocated on examples of XX century.

Keywords: history of architecture, modern style, style, national traditions, maskarona.

УДК 726+712

Бачинська О. В.
КНУБА, старший викладач
каф. інформаційних технологій в архітектурі

ВЗАЄМОДІЯ ХРАМУ І ЛАНДШАФТУ НА ТЕРИТОРІЇ КИЄВА

Анотація: у статті розглядається взаємодія сакральних споруд і рельєфу на території Києва.

Ключові слова: Київ, храм, рельєф, взаємодія, композиція.

Київ з давніх часів був містом храмів. Київські сакральні споруди виглядали по-різному, в залежності від розташування на рельєфі. Ландшафт

Києва складний і різноманітний, включає різні типи. Вивчення взаємодії храму і ландшафту важливе для розуміння історії і для сучасної розбудови церков.

Принципи розташування храмів на київському ландшафті раніше не досліджувалися.

Метою дослідження є закономірності розміщення храмів на рельєфі в місті Києві.

Територія Києва має складний рельєф. На мапі (рис. 1, а) видно, що частина міста розташована на пагористих ділянках, а інші зони навпаки більш пласкі. Сучасний Київ розвивався від історичного ядра, яке посіло найвищі точки місцевості, бо високі пагорби виконували оборонну функцію. Внаслідок складної історії і періодичної руйнації розвиток міських територій був повільним. І тільки у ХХ сторіччі забудова розповсюдилася на передмістя та навколишні села, освоївши пласкі ділянки. Особливістю київського рельєфу є велика кількість гір у пагористій частині (рис. 1, б), які перемежовуються западинами з крутими схилами (рис. 1, в). Схили рельєфу настільки круті, що потребують протизсувних заходів по їх укріпленню (рис. 1, г).

Таким чином, на території міста виявлені три типи рельєфу: плаский (рис. 1, д); злегка похилий (рис. 1, е), пагористий (рис. 1, є). Кожний з цих типів має своєрідний вигляд і потребує прийомів забудови, які б розкрили красу природного ландшафту. На трьох типах рельєфу є п’ять варіантів розміщення споруд – на пласкому рельєфі, злегка похиленому, і три варіанти поєднання з горою – на горі зверху, на її схилі, під горою. При забудові таких типів ландшафту архітектурне рішення споруд різняться. Рельєф впливає на розташування функціональних зон. Також необхідно врахувати особливості ландшафту для досягнення образної виразності споруди – створення образу монументальності чи камерності. Внаслідок пошматованості київських гір в межах візуального сприйняття людини опиняються гори і міжгір’я, високі і пласкі частини. Таким чином, в забудові міської зони Києва повинні реалізовуватися прийоми розташування будівель на різних типах рельєфу і засоби їх поєднання в єдину композицію вулиць, площ, районів.

Історична забудова не була такою щільною, як сучасна. Тому на історичних малюнках і світлинах за забудовою проглядаються форми ландшафту Києва. На старих світлинах (рис. 1, ж-з) представлені варіанти забудови київських гір. Вони показують, як важко було освоїти круті схили рельєфу, схильного до зсувів. Саме тому в історичному Києві ці схили часто залишали вільними, розміщаючи міські будинки по більш розлогим частинам пагорбів. Також світлини демонструють, що у поле зору людини, що бачила краєвид, попадали і гори, і пласкі частини. Розмаїтість ландшафту та прийомів його забудови робила образ міста живописним і привабливим.

Храм – споруда, яка вирізняється поміж іншої забудови унікальними формами. Для такої будівлі, відповідно до настанов релігії, може виділятися домінуюче положення в забудові. Саме тому, для храму дуже важлива взаємодія з рельєфом, бо форма землі доповнює зміст, закладений в образі та розташуванні церкви, допомагає розкритися художньому задуму архітектора.

Оскільки в Києві є п’ять варіантів розміщення споруд на рельєфі, храм теж можна розміщувати у п’яти різних варіантах на місцевості, кожна з яких доповнює його композицію і образ (рис. 2, а). На пласкому рельєфі храм виглядає таким, яким його запроектували. Злегка похила ділянка додає споруді динаміці. Розмістившись на пагорбі, церква отримує природний постамент і монументальний вигляд, вона домінує над навколишнім простором. Розташувавшись на схилі, споруда має невеличкий природний постамент, але втрачає монументальність, вона розчиняється у природному середовищі, яке візуально займає більший простір, ніж церква. Посівши місце під горою, будівля стає обрамленням для величезного пагорба, а при споглядані з певних точок отримує природний фон позаду; її композиція камерна, підкорена природним домінуючим елементам. Але виявляється, що київська земля настільки різноманітна у своїх формах, що є велика кількість сакральних споруд, які розташовані з різних боків на різному рельєфі – з одного боку на пласкому, з іншого – на похилому чи горі. Гора може поєднуватися з похилим рельєфом чи схилом гори (уступ гори) (рис. 2, б). Також є споруди, які з трьох сторін мають різні варіанти ландшафту (рис. 2, в) – прямий, похилий на гора, або схил гори, похилий та гора. Таким чином, одна й та сама церква сприймається по-різному в залежності від того, з якого боку її роздивлятися. На прикладах розташування сакральних споруд відносно київського ландшафту можна побачити різницю між храмом на пласкій ділянці, під горою та на горі. У першому випадку храмовий комплекс сприймається таким, який він був

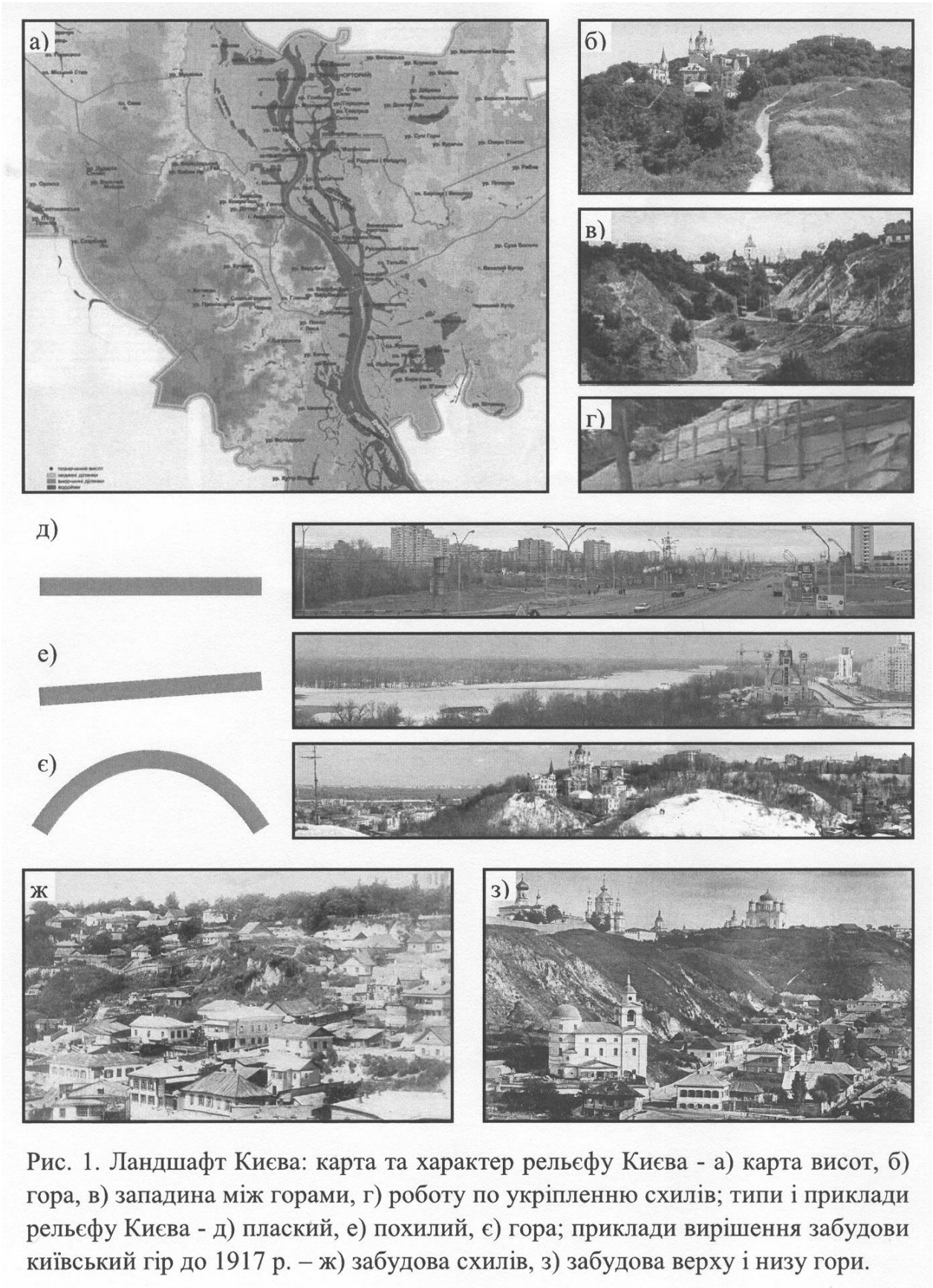

Рис. 1. Ландшафт Києва: карта та характер рельєфу Києва - а) карта висот, б) гора, в) западина між горами, г) роботу по укріпленню схилів; типи і приклади рельєфу Києва - д) плаский, е) похилий, є) гора; приклади вирішення забудови київський гір до 1917 р. – ж) забудова схилів, з) забудова верху і низу гори.

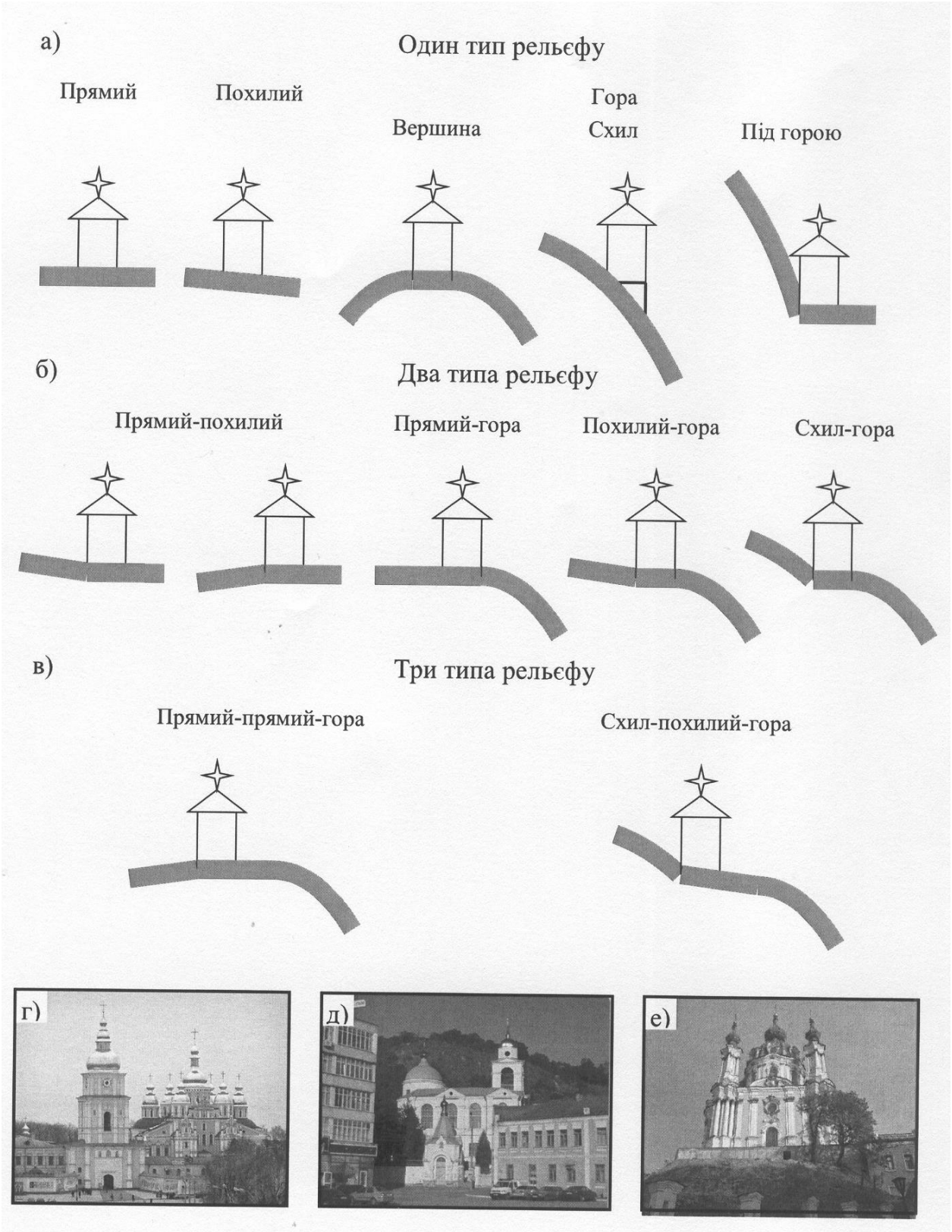

Рис. 2. Взаємодія храму різними ландшафтами: варіанти взаємодії храму і ландшафту в Києві а) з одним типом рельєфу, б) з двома типами рельєфу, в) з трьома типами рельєфу; приклади впливу ландшафту на візуальне сприйняття храму - г) храм на прямому ландшафті, д) храм під горою, е) храм на горі.

задуманий, і має статичну композицію (рис. 2, г), у другому – церква отримує природний фон і більш камерний характер (рис. 2, д), а в третьому – споруда має природний постамент, який підносить її високо над містом (рис. 2, е).

Таким чином, на київському ландшафті є можливість розмістити сакральну споруду у п'яти варіантах, кожен з яких створює своєрідну композицію з ландшафту і храму. Складність рельєфу створює варіанти розміщення церкви, коли з двох чи трьох боків до споруди прилягають різні форми ландшафту, внаслідок чого храм виглядає по-іншому з кожного боку.

Список використаних джерел:

1. Ремонтно-строительная бригада. Карты: Карта, Киев, рельеф города [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://pnv.kiev.ua/ru/mainpage/maps/ (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

2. 360° вокруг. Ничего не теряй из виду: Киев, Подол, Лысая гора, Андреевская церковь [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://io.ua/377999 (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

3. Нужен гид.ru. Киев: Латинский квартал и киевская Швейцария [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://needguide.ru/view_tour.php?tour_id=2209 (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

4. Панорамы Киева (99 фото) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://nevsepic.com.ua/fotografii-i-fotoraboty/2027-panoramy-kieva-99-foto.html (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

5. Retroua национальный фотоархив городов Украины: Гора Щекавица [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://www.retroua.com/619_гора_щекавица (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

6. Жизнь как она есть. вторник, 13 ноября 2012 г.: Старый Киев (фото) [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: http://klim-ua.blogspot.ru/2012/11/blog-post_13.html (дата звернення 2.12.2016) – Назва з екрана.

Аннотация

В статье рассматривается взаимодействие сакральных сооружений и рельефа на территории Киева.

Ключевые слова: Киев, храм, рельеф, взаимодействие, композиция.

The summary

Interaction of sacral buildings and relief on the territory of Kiev are considered in the clause.

Key words: Kiev, church, relief, interaction, composition.

УДК 72: «71»159.954(045)

Болотов Г. І. ,
канд. арх. доцент кафедри
містобудування ННІ АП НАУ

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ЕВОЛЮЦІЙОГО ПРОЦЕСУ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СВІТОВИХ МАЙСТРІВ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ

(на прикладі обраних представників:
О.Німейєра, К. Танге, Ф. Л. Райта, А. Гауді)

Анотація: проаналізовано та співставлено основний та заключний періоди творчої діяльності видатних архітекторів, яскравих представників головних психотипів: «Творців», «Прагматиків», «Інтелектуалів» та «Романтиків»: О.Німейєра, К. Танге, Ф. Л. Райта, А. Гауді на предмет пріоритетного застосування класичних геометричних форм, принципів композиційної побудови, компактності об'ємно-просторових рішень, просторової прозорості та декоративно - кольорової насиченості . Отримані результати засвідчують суттєві зміни творчої спрямованості майстрів, переходу їх до нового еволюційного витка, що відповідає теорії еволюції.

Ключеві слова: проаналізовано, співставлено, основний, заключний, період, творча діяльність, видатні архітектори, представники, головні психотипи, «Творці», «Прагматики», «Інтелектуали», «Романтики», О.Німейєр, К. Танге, Ф. Л. Райт, А. Гауді, пріоритетність, геометрична форма, композиційна побудова, компактність, просторова прозорість, декор, колір, результати, перехід, новий еволюційний виток,теорія еволюції.

В своїй творчій діяльності митці архітектури застосовують різні підходи щодо формоутворення та пластично-декоративної організації архітектурного середовища, різні композиційні прийоми його побудови, по різному насичують кольором простір в залежності, в першу чергу, від притоманих особистості пріоритетів та уподобань.

Для визначення характерних представників головних психотипів цього дослідження розглянуто понад 70 видатних архітекторів, які пройшли тривалий творчий шлях, є представниками різних континентів, твори яких відзначені престижними нагородами та всесвітнім визнанням. Це бразильський зодчий Оскар Німейєр, створивший нову столицю Бразилії, всесвітньо відомий японський архітектор Кендзо Танге, творець органічної архітектури, американець Френк Ллойд Райт, неперевершений романтичний сказочник Каталонії – Антоніо Гауді.

О.Німейєр, працював разом з Л. Костою, який вийграв конкурс на проект генерального плану нової столиці Бразилії, і фактично став головним, активним реалізатором ідей, закладених до цього проекту. Одним із характерних прийомів об'ємно-планувальної організації в основний період його творчої діяльності стало застосування своєрідних, вітрильних за своєю геометрією опор, які в різних модифікаціях присутні і в палаці Верховного суду, і в палацах Світанку та Плоскогір'я, і в проекті головної мечеті Алжиру. Для нього притаманно чітко визначати головні композиційні орієнтири, використовувати асиметричні та дисиметричні рішення, стриману кольорову палітру.

Яскравим витвором митця є проект музея сучасного мистецтва в Каракасі (Венесуела), композиційною основою якого стала перевернута чотирьохгранна піраміда (табл.1.1), що спрямовує до сонця свій внутрішній простір, в якому розміщені експозиційні зали.

В пізні роки своєї творчості О.Німейєр все частіше застосовує симетричні рішення (Інститут природознавчих наук, Кафедральний собор у столиці Бразиліа, концертний зал парку Іберапуера, театр у Дуки-ді-Кашіас - див. табл.1.1), кольори стають яскравішими, пластика розкутішою, що значною мірою свідчить про його перехід до нової творчої епостасі , що притаманна прагматичному спрямуванню [5].

Видатний архітектор Японії - Кендзо Танге в основний період творчості застосовував строгі симетричні та дисиметричні, компактні рішення, в яких панувала рівновага та гармонія. Одним із яскравих приклаів його творчих нагробків є Католічний собор Св. Марії в Токіо, якому чітко визначена симетричність побудови, врівноваженість структурних елементів, декоративно-кольорова стриманість (див. табл.1.1) [2].

Роботи заключного періоду творчості К. Танге відрізняються значною прозорістю, повітряністю, легкісттю (будівля «Фуджі – TV» в Токіо, будівля компанії «Сидзуока» в Токіо).

Яскрава творчість великого американського митця Френка Ллойда Райта, значною мірою була присвячена створенню індивідуального житла, яке він будував із великою наснагою та задоволенням, творчо дотримуючись правила органічного включення споруди до природного ландшафту. Він любив Природу, як ТВОРИННЯ БОЖЕ, відаючи перевагу використанню природних матеріалів: каміння, дерева, цегли, "заводячи" їх в інтер'єр, акцентуючи їх красоту, привабливість, фактурність та тектоничність. Його твори динамічні, прозорі, геометрично визначені і гармонічні.

Будинки Ф.Л. Райта першого періоду творчості просторово прозорі, мають розпластані плани, м'який силует, елегантну витонченність як екстер'єру,так і інтер'єрів, де панує щірість та відвертість. Він став недосяжним

митцем, віртуозно володіючим внутрішнім простором будівлі, творцем «контактного середовищного простору» - особливої, вільної «комунікаційної» категорії.

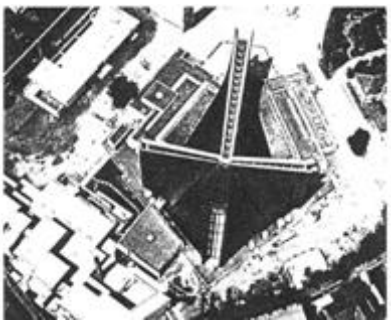
Один із яскравих прикладів цього періоду – будинок Фредеріка С. Рубі в Чикаго, вдало інтегрован до природного ландшафту, могутніми виносами карнизів та балконів, створюючих затишну тіньову атмосферу, імпозантний комфорт. А творчим апофіозом Ф. Л. Райта безумовно є легендарний будинок Кауфмана – «Дім біля водоспаду», який вражає своєю невимушеною динамічністю та гармонічним поєднанням із природним оточенням, яке безпосередньо зливається із спорудою. Це, дійсно, чудове архітектурне створіння, що було визнано геніальним, ще за життя автора. Його функціонування із самого початку, завдяки величезній популярності визначилось як національне надбання, музей (Див. табл.1.1) [1].

В той же час, в заключному періоді творчого шляху Ф. Л. Райт використовує м’які пластичні геометричні форми: сперальні пандуси – в музеї Гугенхейма у Нью-Йорку, серповидні абриси в другому будинку Герберта Джекобса («Сонячне півколо»), що у Міделтоні, заовалені абриси в «Башті Джонсона» у Расині та Грецької православної церкви “Благовіщення”у Вісконсін (США) [2].

Значно збагачується, стає яскравішою та насиченою кольорова палітра (Адміністративний центр Сан-Рафаель в Каліфорнії). А деякі споруди (будинок Нормана Лайка) утворені майже цілком із дуг та кругів. [1].Такі зміни в творчій орієнтації свідчать про те, що маестро впритул наблизився до іншої творчої категорії, категорії «Романтиків».

Яскравий та неповторнийі «Романтик» Антоніо Гауді наполегливо та цілеспрямовано творив в надзвичайно бурхливої та самобутньої столиці Католонії – Барселоні, де вирують емоції, панує спека, кольорами полихає природа. В його творах іскрометно поєднаються вичурні пластика та декор, кольорова співзвучність різнобарвної майоліки та метафоричної скульптури. Це казкове царство мерехливої розкутості та свободи. Створений ним архітектурний простір на грані надмірності насичен пластично-декоративними елементами, кованими тематичними решітками, вичурною фурнітурою, мозаїчними медальйонами, кольоровими орнаментальними поясами та вставками, яскравими, кольорово вишукованими об’ємними деталями.

Плани будинків достатньо компактні і в той же час ізрізані, пластично вишукані, в окремих випадках - хвилясто випуклі (Будинок Мила в Барселоні). І не випадково, що така «повітряна» архітектура будинка Мила надихнула іншого митця на створення карикатури, трактуючій цей витвір як паркінг для дирижаблів (Газета L’Esquella de la Torratxa, Барселона, 1912 рік) [4].

1.1	Характері приклади архітектурної творчості обраних психотипів	
О. Німейєр	 1	 2
К. Танге	 1	 2
Ф.Л. Райт	 1	 2
А. Гауді	 1	 2

О. Німейєр: 1. Проект музею сучасного мистецтва в Каракасе (Венесуела), 2. Театр у Дуки – ді – Кашіас,
К. Танге: 1. Каталичний собор Св. Марії Токіо (Японія), 2. Будівля студії “Фіджи - ТВ” Мілл-Раки (США),
Ф.Л. Райт: 1. “Будинок над водоспадом ” Едгард Джон Кауфман, 2. Грецька православна церка “Благовіщення” Вісконсін (США)
А. Гауді: 1. Парк Гуеля в Барселоні (Испания), 2. Парафіяньська школа колонії Гуеля в Барселоні (Испания)

Багато часу і творчих зусиль, було витрачено А.Гауді для створення чудової садово-паркової перлини - парка Гуеля, який став улюбленим місцем відпочинку мешканців Барселони та числених іноземних туристів,Це

багатоярусний, штучний парк, гармонійно поєднаний із Природою (Див. табл.1.1).

Вершиною творчих досягнень А.Гауді визнана феєрична та надпластична Саграда Фаміліа - храмова споруда, що присвячена родині І. Христа. Собор має хрестоподібний план, який із трьох боків оточує колонада, а його архітектура співзвучна із кращими зразками індійських храмових споруд із витонченою скульптурною феєрією. Геніальний А. Гауді створив своєрідну скульптуру поему, в якій біблейські сюжети гармонічно поєднані із флорою та фауною і феєрично виблискують на сонці. До самого кінця життя А. Гауді залишається «**Р**омантиком», але деякі прояви у формоутворенні «Творця» все ж таки є: це і план Пласа Саграда Фаміліа, розроблений автором у 1916 році, в якому чітко визначені трикутники в структурі зірки, і аскетична за пластично-декоративною побудовою споруда парафіяльної церкви колонії Гуеля із трикутними тімпанами над вікнами (Див. табл.1.1), а також надзвичайно стриману за пластично-декоративним і кольоровим насиченням школу Св. Терези в Барселоні. Також важливо відзначити , що в період розробки колонади віадуку парка Гуеля (1910 р.). А. Гауді зробив як досвідчений природний аналітик, графічний аналіз розподілу навантажень у похиленої колоні, а також сконструював і втілив до життя просторову модель легкого, складчастого залізобетонного покриття школи Св. Терези. Це, безумовно свідчить про його суттєвого наближення до своєї нової іпостасі – переходу від «Романтиків» до «Творців».

Підсумовуючи отримані результати приходимо до висновку, що існує певна еволюційна закономірність: кожен із психотипів на протязі своєї творчої діяльності в галузі архітектури, засвоює відповідно до наданої його Душі програми, певний енергетичний спектр (принципи та прийоми композиційної та об’ємно-просторової організації, просторової прозорості, компактності побудови, пластично-декоративної та кольорової насиченості), який завершується після входу його до наступного діапазону.

Список використаних джерел

1. Брюс Брукс Пфайффер. Фрэнк Ллойд Райт/ 1867-1959. Архитектура демократии/ Перев. с нем. А. В. Кайсаровой. – Изд-во: TASCHEN/АРТ-РОДНИК, 2006.- 96 с.
2. Історія архітектури: навч.посібник в 3 ч. / М. С. Авдєєва, Н. Ю. Авдєєва, В. І. Вассильченко, І. О. Солярська. – К.: Освіта Укрвіни, 2012.- ч.3.; Сучасна світова архітектура (творчість майстрів).-2012. – 300 с.
3. Кендзо Танге. Архитектура Японии: сборник статей/ Пер. с англ. Под ред. А. Иконникова.- М.: изд-во «ПРОГРЕСС», 1975. – 240 с.

4. Мария Антониета Криппа. Антонио Гауди / 1852-1926 О влиянии природы на архитектуру / Пер. с нем. Р. Г. Сакачова, Н.Д. Кортуновой. – Изд-во: TASCHEN/АРТ-РОДНИК, 2004. - 96 с.
5. Оскар Нимейер. Архитектура и общество / Пер. с португальского, английского и французского.- М.: изд-во «ПРОГРЕСС», 1975. – 190 с.

Аннотация

Проанализованы та сопоставлены основной и заключительный периоды творче ской деятельности выдающихся архитекторов, ярких представителей главных психотипов: «Творцов», «Прагматиков», «Интеллектуалов» и «Романтиков»: О. Нимейэра, К. Тангэ, Ф. Л. Райта, А. Гауди на предмет пріоритетного использования классичных геометричных форм, принципов композиционного построения, компактности объємно-простанственных решений, пространственной прозрачности и декоративно – цветовой насыщенности. Полученные результаты свидетельствуют о существенных изменениях в творческой направленности мастеров, о переходе их на новый еволюционный виток, в соответствии с теорией эволюции.

Ключевие слова: проанализованы, сопоставлены, основной, заключитвльный, периоды, творческая деятельность, выдающиеся архитекторы, представители, главные психотипы, «Творцы», «Прагматики», «Интелектуалы», «Романтики», О.Нимейэр, К. Тангэ, Ф. Л. Райт, А. Гауди, приоритетность, геометрическая форма, композиционное постронение, компактность, пространственная прозрачность, декор, цвет, результаты, переход, новий эволюцойнный виток,теория, эволюция.

УДК 72.036

Василенко Л. Г. ,
Кандидат архітектури, доцент кафедри містобудування Київського Національного Університету будівництва і архітектури

ВРАХУВАННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В РЕАЛІЗАЦІЯХ КИЇВСЬКИХ АРХІТЕКТОРІВ 1920-Х – ПОЧ. 1930-Х РОКІВ

Анотація: висвітлені аспекти новаторського, неформального узгодження найкращих об’єктів архітектури Києва (на прикладі житлових будинків секційного типу), побудованих за проектами видатних майстрів архітектури України, з середовищними умовами міста, рельєфом, характером вулиць і природи.

Ключові слова: новаторський напрямок, житлові будинки, середня поверховість, секційні, європейська практика, експресивність, раціональність, стрічкова композиція, рельєф, міське середовище.

Мета статті: проаналізувати архітектурно-планувальні варіанти житлових будинків секційного типу в Києві, які стали взірцями новаторського напрямку в архітектурі України вищезазначеного періоду та оцінити їх прогресивність і корисність для сьогодення.

Актуальність полягає в дослідженні архітектурно-планувальних особливостей житлової забудови секційного типу, зведеної в м. Києві за проектами відомих українських архітекторів-прихильників новаторського напрямку зазначеного періоду. Дослідження житлових об'єктів важливо як з наукової точки зору: аналізу, узагальнення, так і з практичної – виявлення раціональних планувальних схем, уміння зрозуміти та органічно поєднати об'єкт з міським середовищем.

Виклад основного матеріалу. Проїжджаючи центральними київськими вулицями, вже з побіжного огляду видно, що житлові об'єкти, зведені в зазначений період, мають цікаві об'ємно-просторові вирішення.

В Києві, як і в інших містах - Харкові, Дніпропетровську, в кінці 1920-х, на початку 1930-х років, незважаючи на тяжкі економічні умови, будувалися 4-6 поверхові житлові будинки: коридорного, галерейного, секційного типу та будинки-комуни. В секційних будинках застосовувалися збірні залізобетонні конструкції (стінові елементи, перекриття, балкони, сходові марші) [3, с. 33].

Спочатку в Україні були запроектовані «взірцеві». типові проекти секційних будинків, а вже з 1931 р. почали розроблятися архітектурні проекти за індивідуальними розробками провідних архітекторів Києва, зокрема: П. Ф. Альошина, Г. І. Волошинова, В. І. Заболотного, В. Г. Кричевського, М. В. Холостенка та інших, які враховували: економічні умови, соціальні потреби, особливості місцевості, клімату та рельєфу, нові естетичні погляди, прогресивні європейські тенденції в архітектурі і особливості [1].

Складні економічні умови не впливали на становлення та розвиток міської забудови м. Києва в кінці 1920-х, початку-середини 1930-х рр., що було пов'язано з розвитком містобудування, поштовхом до якого були соціальні процеси та стабілізація політичних взаємин. В Києві відбувалися певні планомірні розбудовчі процеси, як в економічній, житловій, так і в культурній сферах.

Особливе значення в архітектурно-будівельному житті Києва набувала та обставина, що в місті з 1924 року розпочався випуск архітектурних кадрів (КХІ), багато з яких трималися авангардних новаторських позицій. Це відомі в

подальшому архітектори: В. І. Заболотний, М. В. Холостенко, Я. А. Штейнберг та інші, які після закінчення навчання активно вступали в практичну діяльність, розуміючи важливість і відповідальність поставлених завдань, одне з яких було – формування міського простору Києва з його складним рельєфом та цікавими панорамами.

Характерним прикладом була стрічкова забудова в містобудуванні того часу, найбільш розповсюджена в Україні, так і в європейських країнах: Німеччині, Голландії, Чехії, Польщі. Прикладом є двох-секційний (2 квартири на поверсі) будинок кооперативу «Октябрька» (арх. В. І. Заболотний) в м. Києві по вул. Полтавська з габаритом секції 11х15 м. Декілька таких будинків створюють гармонійну стрічкову забудову з добре впорядкованими міжбудинковими територіями суспільно-громадського призначення. Історик В. В. Чепелик писав в одній із своїх статей про те, що В. І. Заболотний створив один із цікавих прикладів вирішення стрічкової композиції в комплексі «Октябрька», який в значній мірі суголосний з раціоналістичними об'єктами європейських тогочасних архітекторів [2].

Секційні будинки двох-квартирні з 3-х кімнатними квартирами отримали різні об'ємно-планувальні і конструктивні вирішення. Їх можна розподілити на рядові і кутові. Цікавим прикладом лінійного (рядового) вирішення є 7-ми поверховий житловий будинок, зведений в 1937 р. (будувався з 1933 по 1937 рр.) за проектом М. В. Холостенка. Автор запропонував чітку лінійну схему, яка відповідала б відкритості та доступності до проспекту завдяки запроектованому зеленому курдонеру. Незважаючи на стилістичні зміни, що відбувалися в архітектурі середини 1930-х років (включення декору та скульптурних елементів), що й позначено на головному фасаді даного об'єкта, в секційному будинку чітко виявлено тенденцію новаторського напрямку, згідно з тими тенденціями, які формувалися в світовій архітектурі того часу, але в той же час вони були не формальними. Природнє міське середовище не нехтувалося, а розумно використовувалося, що надавало об'єктам київського конструктивізму своєрідного неповторного характеру. Це руйнувало існуючу думку про формалістичний характер конструктивістських об'єктів, їх монотонність, «сірість», що існувала в історичних роботах середини минулого XX століття. Саме вивчення київських об'єктів, як спадщини конструктивізму, дає можливість спростувати попереднє тлумачення [1].

Майстерне поєднання місцевих умов з об'ємно-планувальним рішенням добре виявлено талановитим архітектором П. Ф. Альошиним в «Будинку лікаря» (1927-1930 рр.) по вул. В. Житомирській, 17, де одночасно позначилася творча індивідуальність, розуміння нових стильових підходів як до внутрішніх функціональних процесів (усвідомлення актуальних суспільних завдань), так і

до формоутворення. Емоційний (експресивний) конструктивізм переміг всі попередні стилістичні напрямки, в яких до того часу працював видатний архітектор.

Багатогранна творчість В. Г. Кричевського позначена різними об'єктами в Києві: школи, житло, виконані на початку XX століття. Майстер виявив свій новаторський талант у створення житлового 6-ти поверхового будинку «Раліт» по вулиці М. Коцюбинського, застосувавши цікавий прийом органічного зв'язку композиції об'єкта із існуючим рельєфом. В. Г. Кричевський поклав в основу образу «ступеневу» композицію, завдяки якій виразність форм набула динамічності і унікальної неповторності [2]. Тут помітна особлива пластичність геометричних форм, виконаних з певним бажанням об'єднати архітектурний ритм з рельєфом і характером місцевості, розкрити фасад будівлі на головну вулицю. Будівля є творчим переходом від народно-стильового напрямку до новаторського. Оригінальність композиції, пластичність засобів виразності головного фасаду надають будівлі риси експресивності.

Складний крутий рельєф вул. Челюскінців, 4 (вул. Костьольна) продиктував авторові М. В. Холостенко цікаву композицію, органічно пов'язану з рельєфом вулиці. Скомпоновано два типа секцій: двох-квартирні, трьох-квартирні, що в сукупності мають форму трилисника, а в центрі розташовані сходові клітини. Конструктивна схема виконана повздовжніми і поперечними несучими стінами, що створило чіткий ритм елементів фасаду (вікон, балконів, сходових клітин). що надало об'єкту неповторний композиційний образ.

Зазначені об'єкти, витримані в новаторському напрямку, довели неправомірність думки про «сірість» і одноманітність конструктивістських об'єктів, виконаних в органічному поєднанні з умовами місцевості і особливостями київського рельєфу.

Використана література:

1. Василенко Л. Г. Интернациональные взаимосвязи из их влияние на новаторскую архитектуру УССР в 1920-е, начале 1930-х годов: автореф. дис. канд. архитектуры: 18.00.01 / Л. Г. Василенко — М., 1991. - 24 с.
2. Архітектурна спадщина України/ НДІТАМ. Вип. №5. – К.: 2002.
3. Нариси історії архітектури України. Том 2. – К.: 1963.
4. Хроніка. Наш край. Український культурологічний альманах. Вип. № 1 (2, 3, 4) – К.: «Довіра», 1993. – с. 149-161.

Аннотация

В статье раскрыты аспекты новаторского, неформального согласования лучших объектов архитектуры Киева (на примере жилых домов секционного типа, построенных за проектами известных киевских архитекторов), со средовыми условиями города, рельефом, характером улиц и природы.

Ключевые слова: новаторское направление, жилые дома, средняя этажность, секционность, европейская практика, экспрессивность, рациональность, строчная композиция.

Annotation

This article is devoted to reveal best avant-garde objects of Kiew architecture, on examples of houses of sectional type, built according to projects of popular Kiew architects, based on city environment, relief, characters of streets and nature.

Keywords: avant-garde, houses, sectional type, European experience, rationality, expressiveness, linear composition.

УДК 72.01

Вотинов М. А.,
канд. арх., доц.
Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова, г. Харьков, Украина

ПРИНЦИПЫ ГУМАНИЗАЦИИ АРХИТЕКТУРНО-ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В КРУПНЕЙШИХ ГОРОДАХ

Аннотация: в статье разработаны принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры в крупнейших городах.

Ключевые слова: гуманизация, архитектурно-градостроительная инфраструктура, крупнейшие города.

Архитектурно-градостроительная инфраструктура в крупнейших городах является иерархической многоуровневой системой с совокупностью открытых архитектурных пространств, предназначенных для основных процессов жизнедеятельности населения.

Она включает транспортно-пешеходную, промышленную, жилую, ландшафтно-рекреационную инфраструктуру органично объединенные с инфраструктурой городской среды.

В настоящее время, негативные процессы урбанизации городской среды требуют разработки принципов гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктур.

В научных исследованиях данная проблематика не рассматривается. Излагаются лишь ее отдельные аспекты [1, 2].

Цель данной работы – рассмотреть основные направления гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры.

Задача исследования – разработать принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры.

Современный крупнейший город отражает все разнообразие происходящих в нем процессов, которые иллюстрируют его открытые архитектурные пространства, органично взаимосвязанные между собой во всех типах архитектурно-градостроительной инфраструктуры.

Анализ их формирования позволил установить что, все типы архитектурно-градостроительной инфраструктуры нуждаются в гуманизации их среды с учетом следующих принципов [3]:

– экологической системности и биопозитивности;

*– **эргономической эффективности;***

*– **интеграции и реструктуризации;***

– эстетической гармонизации;

*– **социальной активизации;***

*– **континуальности.***

Принцип экологической системности и биопозитивности предусматривает приоритетное решение экологических проблем во всех типах архитектурно-градостроительной инфраструктуры с максимальным использованием природных элементов и улучшением показателей природного потенциала города в соответствии с требованиями эконоосферного устойчивого города.

Экологизация открытых архитектурных пространств может осуществляться на стадии их реабилитации и в ходе эксплуатации. Выделено четыре группы средств для осуществления этих процессов: локальные природные, планировочно-пространственные, экоархитектурные, художественно-образные.

Принцип эргономической эффективности должен обеспечить совершенствование формирования архитектурно-градостроительной инфраструктуры с учетом целого ряда особенностей ее реструктуризации. Он заключается в обеспечении комфортного пребывания и передвижения людей во всех типах архитектурно-градостроительной инфраструктуры с четкой ориентацией в пространстве и в создании структурированной предметно-

пространственной среды в соответствии с демографическими особенностями (дети, молодежь, взрослое население, пенсионеры). Эргономические требования должны обеспечить соответствие всех типов открытых архитектурных пространств антропометрическим, физиологическим, психологическим и гигиеническим особенностям человека.

Принцип интеграции и реструктуризации должен обеспечить интегрирование зданий и сооружений в архитектурно-градостроительной инфраструктуре с укрупнением зон влияния этих объектов в системе открытых архитектурных пространств. Он позволяет улучшить осуществление основных процессов жизнедеятельности людей за счет приемов реструктуризации и интеграции открытых архитектурных пространств и осуществить их функциональное наполнение за счет его уплотнения, посредством включения новых функций; разуплотнения пространства за счет выноса определенных функций; упорядочение пространства за счет изоляции функций. Необходимо также использование приемов вертикального зонирования архитектурной среды любого пространства.

Принцип эстетической гармонизации ориентированной на совершенствование формирования архитектурно-градостроительной инфраструктуры с учетом воспринимаемых человеком визуальных качеств предметно-пространственной среды в системе открытых архитектурных пространств (цветовой колорит, пластика поверхностей, масштаб объектов и др.). Он выражается в создании художественно полноценной архитектурной среды с использованием всех средств архитектурной композиции посредством повышения эстетических качеств среды за счет применения средств ландшафтного, городского и светоцветового дизайна.

Принцип социальной активизации заключается в сохранении и выявлении исторически сложившейся среды с уникальными зданиями и ландшафтами за счет определенных приемов реструктуризации городской среды, особенно при формировании общественных и коммуникационных пространств. Он позволяет осуществить социальную активизацию объектов историко-культурного наследия посредством трансформации их основной функции включением в архитектурно-градостроительную инфраструктуру с новой функцией.

Принцип континуальности заключается в непрерывности процесса качественного обновления предметно-пространственной среды в архитектурно-градостроительной инфраструктуре с учетом новых подходов к преобразованию открытых архитектурных пространств. Они обусловлены появлением новых технологий, процессами урбанизации городских пространств постоянно требующих реструктуризации их среды, также

изменением эстетических идеалов человека в процессе эволюционного развития городской среды.

Научное обоснование подходов к осуществлению приемов совершенствования формирования архитектурно-градостроительной инфраструктуры позволяет в определенной степени оградить ее реализацию от стихийности, неоправданной ориентации без учета социальных проблем и взаимосвязи с природными элементами среды.

Архитектурно-градостроительная инфраструктура крупнейшего города должна включать предметно-пространственную среду как устойчивую, так и неустойчивую системы.

К устойчивым системам, как правило, относят исторический центр города и объекты историко-культурного наследия.

К неустойчивым системам относят все типы открытых архитектурных пространств, обеспечивающих процесс жизнедеятельности в городской среде.

Устойчивые и неустойчивые системы объединяет в единое целое транспортно-пешеходная инфраструктура с центром, промышленной, жилой и ландшафтно-рекреационной зонами. Она также включает основные интеграционные узлы, обеспечивающие связь крупнейшего города с агломерацией [4].

Следовательно, изложенные принципы характеризуют непрерывный процесс обновления предметно-пространственной среды открытых архитектурных пространств с учетом новых социально-градостроительных требований формирования архитектурно-градостроительной инфраструктуры крупнейшего города. Основными критериями реновации является непрерывность формирования и «осовременивание» открытых архитектурных пространств во всех типах архитектурно-градостроительной инфраструктуры. Как правило, реновация открытых архитектурных пространств в неустойчивых системах города рассчитана на 10-15 лет, затем новый виток исторического развития требует повторения этого процесса [5].

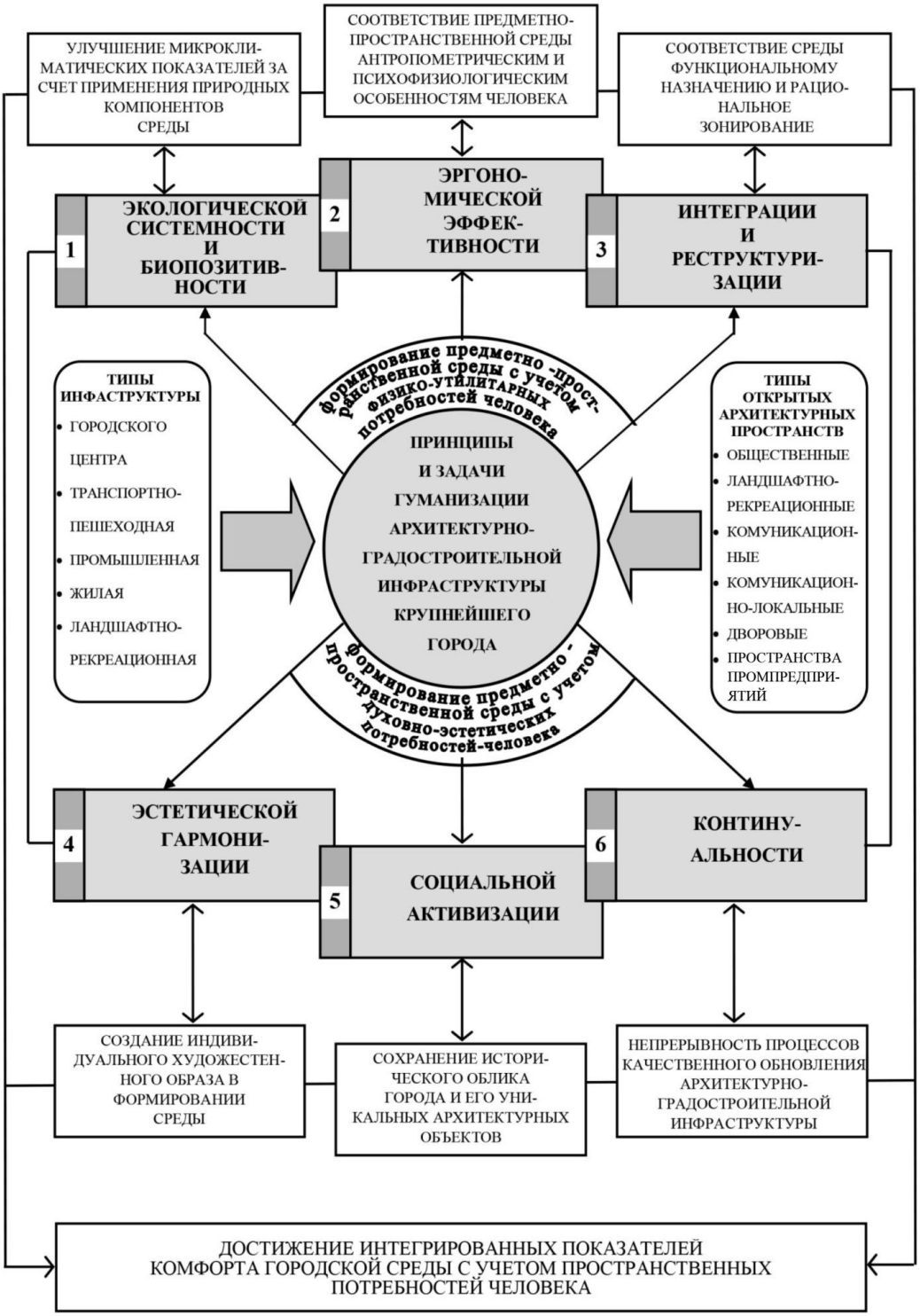

Рис. 1 Принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры крупнейшего города

В заключении проведенного исследования необходимо изложить следующие **выводы:**

1. Гуманизация архитектурно-градостроительной инфраструктуры должна осуществляться с учетом физико-утилитарных и духовно-эстетических потребностей человека. Следует выделить две категории принципов (рис. 1).

I категория – принцип экологической системности и биопозитивности, эргономической эффективности, интеграции и реструктуризации, соответствующие физико-утилитарным потребностям человека;

II категория – принцип эстетической гармонизации, социальной активизации и континуальности, соответствующие духовно-эстетическим потребностям человека.

Литература:

1. Алферов И. А, Антонов В.Л., Любарский Р.Э. Формирование городской среды (на примере Харькова). - М.: Стройиздат, 1977. - 105 с, ил.
2. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды: Учебник. - М: "Архитектура - С", 2006. - 384 с.
3. Крижановская Н. Я. Принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры в крупнейших городах Украины (на примере города Харькова): монография / Н. Я. Крижановская, М. А. Вотинов; Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков: ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 186 с.
4. Вотинов М. А. Гуманизация транспортно-пешеходной инфраструктуры в крупнейших городах Украины / М. А. Вотинов // Сборник научных статей «International Scientific Journal». – Выпуск № 2. – Киев, 2016. – С. 7-10
5. Вотинов М.А. Инновационные особенности гуманизации городской среды в низкоуглеродных городах. / М. А. Вотинов // Materials of the XII International scientific and practical conference, Areas of scientific thought, 2016. Volume 18. Technical sciences. Construction and Architecture. Agriculture. Sheffield. Science and education LTD. – S. 58-61

Анотація

У статті розроблено принципи гуманізації архітектурно-містобудівної інфраструктури в найзначніших містах.

Ключові слова: гуманізація, архітектурно-містобудівна інфраструктура, найзначніші міста.

Abstract

The article elaborated the principles of the humanization of architecture and urban infrastructure in major cities.

Keywords: humanization, architectural and urban infrastructure, the largest cities.

УДК 72.01/035

Івашко Ю. В. ,
докт.арх., професор
Київський національний університет
будівництва і архітектури

РОЛЬ ПРИРОДНОГО ЛАНДШАФТУ В ЗБЕРЕЖЕННІ ЗОН МОДЕРНУ

Анотація: в статті розглядаються містобудівні особливості розташування зон концентрації будівель в стилі модерн в історичних містах України, виявлено особливості формування цих зон, вплив зовнішніх чинників. На прикладі Києва проаналізовано взаємодію природного ландшафту і історичної забудови.

Ключові слова: природний ландшафт, історичні міста, зони модерну.

В усі часи природний ландшафт відігравав надзвичайно важливу роль в архітектурно-художньому образі міста, в об'ємно-просторовій композиції міської забудови. Як вважають сучасні дослідники в сфері містобудування, діалектика співвідношення між містом і природним ландшафтом полягає в тому, що, з одного боку, розвиток містобудівної структури передбачає втручання у природний ландшафт, а з іншого – місто в основному підпорядковується структурній організації ландшафту, і лише в тому випадку, коли внаслідок втручання у природний ландшафт будівля вдало поєднується з ним, утворюється гармонійний містобудівний ансамбль.

Окрема будівля в будь-якому ландшафті стає просторовим акцентом, що забезпечується насамперед контрасним поєднанням її чітких будівельних форм з формами природного середовища навколо неї. Група будівель не лише вступає в активну взаємодію з просторовою структурою природного оточення, але й утворює свій власний архітектурний простір, який додатково виявляє структурні особливості природного ландшафту. Масив забудови як просторова форма може своєю масштабністю вступати в протиріччя з природним ландшафтом і пригнічувати його, тому на цьому рівні необхідно пов'язувати в процесі забудови силуети міста та природні форми, а також включати елементи ландшафту в композицію панорам міської забудови.

Модерн в архітектурі Львові розвивався у тісному взаємозв’язку як із загальноєвропейськими, так і з місцевими історичними традиціями в архітектурі [1, 2, 4]. На концентрацію об’єктів стилю модерн (утворення т.зв. зон модерну) поза межами середньовічного міста вплинули:

– містобудівні заходи, спрямовані, з одного боку, на збереження історичної забудови в центрі, з другого – на розширення міських територій

завдяки знесенню оборонних валів, утворенню на їх місці системи озеленених вулиць і бульварів та включенню до меж міста територій колишніх передмість (саме на територіях передмість і розгорнулось основне будівництво в добу панування стилю модерн), а також "зрівнення в значущості" старих і нових районів забудови шляхом винесення міського центру поза середньовічні межі – вздовж замкненої у підземний колектор р. Полтви;

– зосередження в місті нових адміністративних та культурно-просвітницьких функцій сприяло утворенню вздовж русла р. Полтви нового центру міста – парадної магістралі з п'ятьма площами, що прискорило інтенсивне будівництво репрезентативних об'єктів – як громадських (Торгово-промислова палата, банки, готелі, театри, магазини, адміністративні будівлі), так і житлових (середньоповерхові прибуткові будинки);

– розташування на нових територіях головного залізничного вокзалу, одного з найбільших в Австро-Угорській імперії (1901-1904рр.) і залізничної станції Підзамче, що сприяло швидкому розвитку міста в західному та східному напрямках;

– домінування капіталістичних принципів забудови вулиць, прокладених по нових територіях (в тому числі і збільшення поверховості житлової забудови, яке стало можливим завдяки прокладанню інженерних мереж), надмірне ущільнення забудови до 80-90 % і виділення багатоквартирного прибуткового будинку як основного типу забудови кінця XIX – початку XX століття;

– одночасна забудова одним і тим же архітектурним бюро чи архітектором окремих вулиць в нових районах, що зумовило їх ансамблевість (вул. акад. Богомольця);

– збільшення довжини ділянок по фронту до 25-30 метрів при відчутній спадкоємності з принципами середньовічного вузькопарцелового розпланування як кварталів, так і окремих ділянок.

Наприкінці XIX – на початку XX століть утворюються нові сецесійні ансамблі забудови з включенням елементів ландшафту, такі як ансамбль вул. Асника (вул. акад. Богомольця) і ансамбль вул. Домагаличів (вул. акад. Павлова), ансамблі по вул. Глинянській (вул. Д. Донцова), Фрідріхів (вул. Мартовича), Яблоновських (вул. Шота Руставелі), Боніфраторів (вул. М. Кравчука), Ленартовича (вул. Нечуя-Левицького) та ін. З кінця XIX століття забудова Львова збагатилася такими сецесійними спорудами, як пасаж Миколяша, будівля страхової фірми "Дністер", "Народна гостиниця", Чеський банк, будинок Сегаля та ін. В цей період спостерігаються великі здобутки в теорії і практиці містобудування. Розвиток системи інженерних мереж сприяв зведенню великих житлових прибутових комплексів, на кшталт

груп з двох триповерхових будинків на вул. Котовського, 6-12 у вигляді каре, та комплексу “Рондо” на вул.академіка Богомольця з дванадцяти односекційних будинків та скверу.

Втім, незважаючи на ці заходи та зміни в плануванні Львова, в період панування стилю модерн в архітектурі загальної програми розвитку міста не було, зберігається середньовічний принцип забудови в межах історичного центру, тому ареали концентрації об'єктів стилю модерн розташовуються поза його межами, вздовж вулиць. Навіть за межами середньовічного центру у Львові зберігається середньовічний вузькопарцеловий принцип забудови ділянок по “червоних лініях”.

Порівняння здійснених в добу панування стилю модерн містобудівних заходів у Львові, Чернівцях та Станіславові дозволяє виявити наступне:

– впровадження поширеного в межах Австро-Угорської імперії принципу розширення меж міста і включення приміських територій та впровадження нових засад міського розпланування завдяки знесенню середньовічних оборонних стін та утворенню на їх місці озеленених бульварів і нових міських центрів поза межами історичного центру (цей принцип за зразком Відня було впроваджено у Львові та Станіславові);

– відхід від вузькопарцелового середньовічного принципу забудови в бік капіталістичного розпланування із збільшенням розміру ділянок і масштабу забудови, можливістю багатовекторного розвитку міста як відкритої саморозвинутої системи та варіантного розташування будівель в рядовій і кутовій забудові (окремо розташовані, зблоковані, рядові і кутові);

– застосування нових принципів формування квартальної забудови і утворення внаслідок одночасовості будівництва ансамблевої сецесійної забудови вулиць, площ і окремих кварталів;

– поширення домінант-будівель принципово нового функціонального призначення (не культових об'єктів і палаців, а адміністративних, транспортних, страхових, банківських, торгових, розважальних, культурно-просвітницьких будівель) і виділення їх масштабом, стилістикою, поліхромією.

Певна специфіка характеризувала і забудову Києва доби панування стилю модерн, яка зумовлялась дещо іншими чинниками і значною мірою визначалася більш ранніми періодами першої та другої половини XIX століття [3, с.77].

Структурними ознаками ландшафту Києва є:

1) контрастне співвідношення площинного лівого берега Дніпра і активного просторовоутворюючого високого правого берега;

2) наявність різномасштабних просторів в межах міста (збільшений масштаб, який задає центру міста долина р. Дніпро; проміжний масштаб, який

задає більш віддаленим від центру районам долина р. Либідь; дрібний масштаб, який задають урочища Наводницької, Кловської, Хрещатицької та Глибочицької балок;

3) наявність значної кількості розкритих у визначеному напрямі просторів, які виступають акцентами в різноманітних поєднаннях з елементами фронтальних і глибинних композицій [3].

Значну роль в об'ємно-просторовій композиції старої правобережної забудови Києва відіграють будинки з елементами модерну. В Києві налічується більше 250 будинків з елементами модерну, але лише невелика їхня кількість може вважатись чистими зразками цього стилю без домішок еклектики [3].

Спробуємо проаналізувати, як вписані будинки Києва в стилі модерн в навколишній ландшафт. Ті з них, які були зведені в нагірних територіях – в Старокиївській и Печерській частинах – не можуть спостерігатись згори,тому їхні дахи і завершення сприймаються лише знизу. Навпаки, будинки Подільської частини спостерігаються і згори, з території Старокиївської частини, тому їхні дахи і завершення відіграють активну роль в панорамі забудови [3].

Слід зазначити, що більшість будинків київського модерну була розрахована лише на фасадне сприйняття і мало впливала на створення міських панорам. В основному вони лише формували "фасад" вулиці.

Як правило, серед об'єктів київського модерну було мало будинків, які не лише формували б фронт забудови вулиці, а й спостерігались би з видових точок і впливали б на організацію навколишнього простору. Серед найбільш значущих об'єктів слід насамперед назвати "Будинок з химерами" на вул. Банковій,10, який візуально спостерігається і з Хрещатика, і з вулиці Архітектора Городецького, і з вулиць Печерська. Другим таким об'єктом є "будинок Мороза" на вул. Володимирській, 61/11. Будинок на вул. Банковій,10 впливає на формування навколишнього простору своїм силуетом,тоді як в будинку на вул. Володимирській, 61/11 таку роль відіграє насамперед великий кутовий світловий ліхтар. Ці два будинки київського модерну ілюструють другий вид міської забудови – окрема будівля, яка впливає на оточуючий її простір [3].

До третього виду забудови – група будівель, яка впливає на простір кварталу, вулиці – слід віднести групу будинків на вул. Ярославів Вал,14-а та 14-б, які спостерігаються навіть з Повітрофлотського проспекту та з оглядових майданчиків Солом'янського району.

Хоча в Києві збереглося багато яскравих прикладів будинків в стилі модерн, проте жоден з них не може порівнюватись за органічністю зв'язку ландшафту і споруди з будинком на вул. Банковій,10, який є логічним

завершенням крутого пагорба. Можна пояснити, чому так сталося. По-перше, через незручність придбаної Городецьким ділянки навколо особняка не могла утворитись щільна забудова. По-друге, більшість будинків в стилі модерн була зведена в щільній рядовій двобічній забудові вулиць, частина яких була прокладена в XIX столітті і відзначалась більш спокійним рельєфом. Певна річ, окрема всефасадна будівля на крутому рельєфі відгравала більш важливу роль у створенні оригінальних перспектив вулиць ніж будинки (навіть оригінальні) в рядовій забудові вулиці [3, с.79].

Література

1. Вуйцик В. С., Зустріч зі Львовом / В. С. Вуйцик, Р. М. Липка. – Л.: Каменяр, 1987. – 128 с.

2. Гаврилова Э. С. Карта города Львова и ее развитие / Гаврилова Э. С. – Л., 1956. – 80 с.

3. Івашко Ю. Модерн в архітектурі Києва /Ю.Івашко. – К.: Гопак, 2007. – 240 с.

4. Проблеми містобудування Західної України. Тези міжнародної конференції, присвяченої 80-літтю кафедри Містобудування Державного університета “Львівська політехніка”. – Л.: Львівська політехніка, 1994. – 216 с.

Аннотация

В статье рассматриваются градостроительные особенности размещения зон концентрации зданий в стиле модерн в исторических городах Украины, выявлены особенности формирования этих зон, влияние внешних факторов. На примере Киева проанализировано взаимодействие природного ландшафта и исторической застройки.

Ключевые слова: природный ландшафт, исторические города, зоны модерна.

Annotation

In article were examined the town-planning peculiarities situated of zones of concentration of the Art-nouveau objects in historical towns of Ukraine, were discovered the peculiarities of forming of these zones, the influence of outside factors. At the example of Kyiv were analyzed the interaction of the natural landscape and historical buildings.

Key words: natural landscape, historical towns, Art-nouveau’ zones.

УДК 72.01

Блінова М. Ю. ,
д. арх., проф.,
Ільченко С. А. ,
асп. Харківського національного університету будівництва та архітектури

ЛОКАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ УКРАЇНИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Анотація: у статті пропонується розглянути сучасні тенденції зіткнення ініціатив при формуванні архітектурного середовища міста: державного і міського управління, цивільних і професійних співтовариств. Актуалізується проблема генерації в сфері професійного архітектурного знання певних стратегій локального рівня, які б ефективно адаптували глобальні світові тенденції сталого розвитку до рівня локальних місць і специфіці способу життя. Як приклади вирішення таких проблем розглядаються рух критичного регіоналізму та новий урбанізм.

Ключові слова: архітектура, ідентичність, критичний регіоналізм, новий урбанізм, суспільство, сталий розвиток, Хабітат.

Постановка проблеми. Розвиток міського середовища визначається величезною кількістю чинників. На сьогодні, в Україні серед основних тенденцій, що мають найбільший вплив на формування архітектурного середовища міста насамперед слід виокремити наступні:

- зміну в політиці міського планування та розподілу бюджетних коштів, що спричинена запровадженням децентралізації міського управління;
- загальносвітові принципи сталого розвитку та євроінтеграційні процеси, що прийняті в Україні на загальнодержавному рівні та потребують грамотного впровадження на місцях;
- зростаюча активність громадянського суспільства в питаннях міського планування і охорони пам'ятників архітектури.

Такий рух ініціатив назустріч зверху й знизу створює доволі строкату та часто сповнену протиріч картину: різноманітні проекти та заходи, що загалом мають спільну мету – поліпшення міського середовища, на рівні держуправління, міського управління та громадських об’єднань роблять це виходячи кожен зі своїх уявлень про те, що буде добре для мешканців та міста. Крім цього серед усіх цих ініціатив досі не зрозумілим є місце архітектора.

Ці обставини вочевидь актуалізують власне наукові дослідження, спрямовані на формування цілісних стратегій розвитку архітектурного

середовища міст України. Виходячи з того, що здебільшого «зустріч ініціатив» відбувається саме на рівні конкретних, локальних місць, то є дуже актуальним питання розробки стратегій, які б враховуючи глобальні напрями та тенденції, пропонували сучасний погляд на створення комфортного та конкурентоспроможного міського середовища саме на локальному рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність теми визначають декілька чинників:

- зміни яких останнім часом зазнає модель сталого розвитку, які свідчать про те, що сама концепція перебуває у стадії розвитку та окреслена остаточно відносно сучасних реалій ;
- пошук шляхів імплементації базових положень сталого розвитку, що відбувається саме на рівні міст та їх об'єднань;
- конкретизація вектору теоретичних концепцій у напрямку означення ідентичності локальних місць, та її впливу на міське середовище.

На цей час маємо конструктивну критику концепції сталого розвитку яка більшою мірою пов'язана з працями Jeremy Rifkin, Kerry Turner, Timothy O'Riordan, Louis Meuleman та останнім часом Alexander Perez-Carmona. Теоретичні концептуалізації останнього часу приділяють особливу увагу соціальній справедливості та важливості демократичних і політичних процесів задля досягнення мети. Ця критика безумовно вплинула на зміни моделі сталого розвитку з залученням імперативного (інституційного) виміру та культури як рівноцінної складової сталого розвитку.

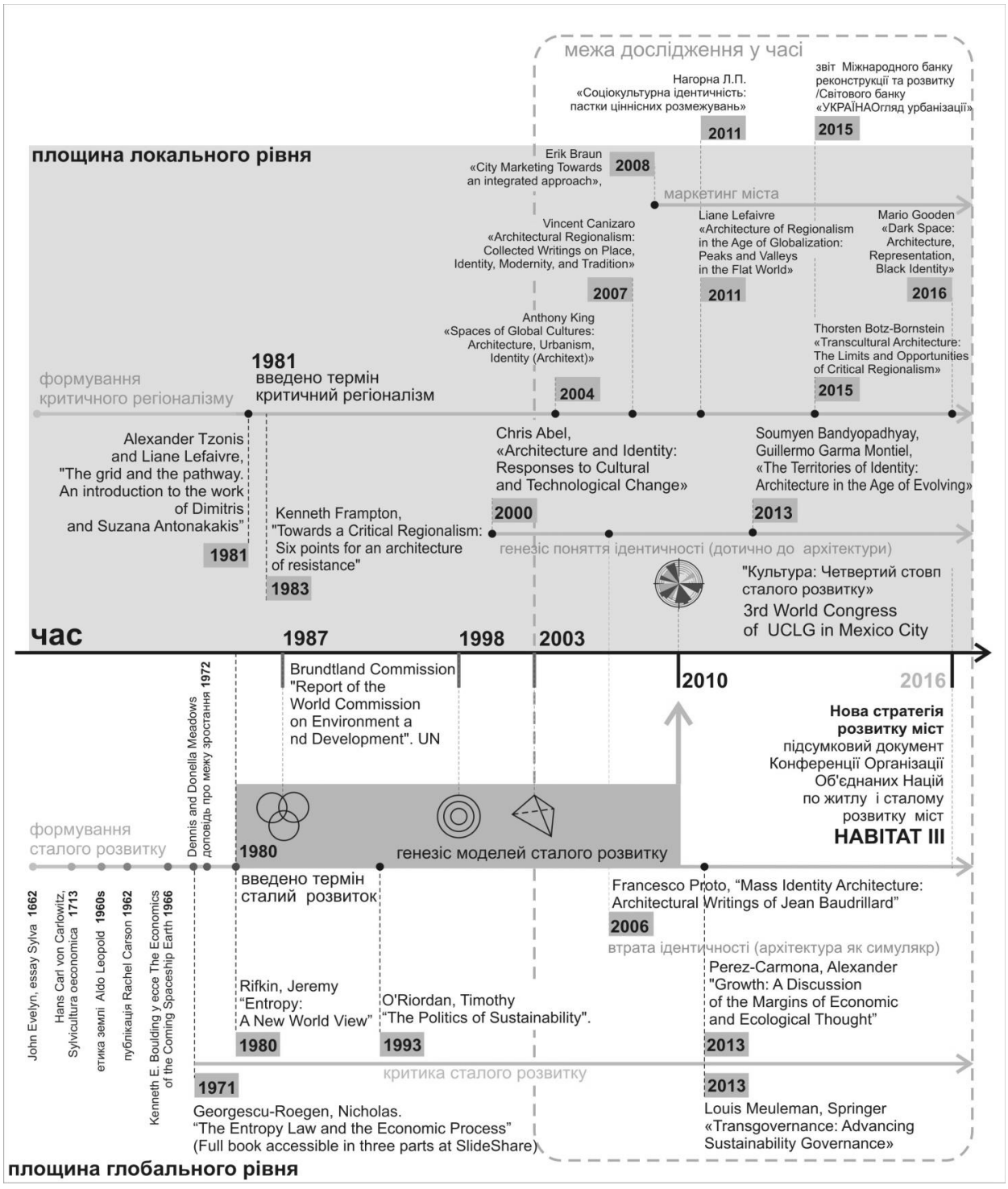
На локальному рівні, що є більшою мірою пов’язаним з архітектурним середовищем, різноманітні дослідження критичного регіоналізму у роботах Liane Lefaivre, Anthony King, Vincent Canizaro, Thorsten Botz-Bornstein та Mario Gooden; ідентичності місця у дослідженнях Chris Abel, Soumyen Bandyopadhyay, Guillermo Garma Montiel; архітектури симулякра як ідентичності що виникає у глобалізованому світі у збірці інтерв’ю з Jean Baudrillard зроблених Francesco Proto; використання ідентичності як підгрунття зі створення міського бренду, та маркетингу міста у роботі Erik Braun. Та, врешті решт, не зважаючи на численний інтерес до питань ідентичності та регіональних ознак, у їх, здавалося б, протистоянні універсальним сенсам сталого розвитку, деякі прояви цієї передбачуваної дихотомії, у вітчизняній дійсності, вимагають спеціального дослідження.

Метою статті є вибраження та аналіз протиріччя глобальних моделей та принципів з їх підкреслено індивідуальним втіленням у конкретному міському середовищі як актуальну проблему вітчизняної теорії і практики архітектури.

Зведені в одну таблицю процеси формування принципів сталого розвитку а також критика даних принципів, розвиток критичного регіоналізму і пошуки ідентичності в архітектурі, дивним чином, пов'язані у часі. Термін «*сталий розвиток*» входить в обіг в 1980 році. Міжнародним союз охорони природи опублікувано стратегію збереження миру що мала одне з перших посилань на сталий розвиток в якості глобального пріоритету(1). А вже у 1981 році з'являється термін «*критичний регіоналізм*». Цей новий підхід до регіоналізації було вперше представлено Alexander Tzonis and Liane Lefaivre (2). Той самий термін було використано Kennet Framton 1983 року у дещо іншому контексті (3). Тож, чи не існує зв'язок між теоріями критичного регіоналізму та сталого розвитку?

Цікавим є те, що майже одночасно з'являється критика принципів сталого розвитку, у тому ж 1980 році Rifkin, Jeremy(4) висловлють сумніви щодо затосування ціого терміну до корисних копалин, які, врешті решт, буде вичерпано. Ця критика не припиняється і до цього часу.

З часом відбувається зміна моделі сталого розвитку від триєдиної (ВіденськоЇ), де економічна, екологічна та соціальна складові мають рівне значення, до моделі «російсько' ляльки» основним принципом якої є усвідомлення того, що уся економічна діяльність повинна бути використана в напрямку соціального прогресу, і що це має бути досягнуто в рамках екологічних обмежень. Ще одним додатком до теоретичної концептуалізації сталого розвитку стало включення четвертого "інституційного" виміра або імперативного. Більш складна модель з'являється у 2003 році. Діаграма показує, що починають з'являтися більш складні теоретичні розуміння, з акцентуванням на соціяльну справедливість та інституційну складову. Саме ця модель є, значною мірою, наближеною до реалій, де будь які принципи потребують імпліментації у суспільстві. Тож з початку 2000 років маємо еволюцію моделі *сталого розвитку* з, деякою мірою, теологічної (як такої що сприймається на віру) до більш складної та реалістичної, яка враховує суспільний діалог та практики впровадження цінностей.

Але найцікавіша, з огляду на архітектурне середовище, зміна моделі сталого розвитку відбувається у 2010 році. Було додано четвертий аспект *сталого розвитку*, оскільки економічна, екологічна та соціальна складові моделі виявилися недостатніми, аби відобразити складність сучасного суспільства. У цьому контексті, в рамках всесвітньої зустрічі на вищому рівні місцевих та регіональних лідерів UCLG що відбулася в Мехіко було висунуто нову модель сталого розвитку (5). Наразі було означено взаємозв'язок між культурою і стійким розвитком. У цій моделі виокремлено чотири області економічної,

екологічної, політичної і культурної стійкості. Важливою є також інституція що її запровадила - Об'єднані міста і місцеві органи влади (ОГМВ) є організацією для міст, органів місцевого самоврядування, а також муніципальних асоціацій по всьому світу. Чому саме міста лобіювали культурну складову? Чи не тому, що саме місцеві адміністрації впроваджують принципи сталого розвитку та найбільшою мірою потребують дієвих механізмів такого впровадження. Впадає у око зростання уваги саме до механізмів імпліментацій вишеозначених принципів.

Характерною ознакою цього періоду є подальший розвиток теорії *критичного регіоналізму* та дотичних до неї понять *ідентичності у архітектурі* і *маркетингу міста*. У 2000 році видано збірку статей «Architecture and Identity: Responses to Cultural and Technological Change» Chris Abel (6) де досліджувався вплив інформаційних технологій на створення архітектури та відносини між традицією і новаторством. У цій збірці було означено перспективи глобальної екологічної культури, а також місцеві та глобальні сили, що формують архітектуру в містах Азії. Anthony King у 2004 році було об'єднано глобальні і постколоніальні теоретичні підходи до архітектурного середовища, та означено вплив транснаціональних та глобальних *ідентичностей* на архітектурне середовищє (7). У збірці есе «Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition» Vincent Canizaro (8) представлено історію *регіоналістського мислення* в архітектурі від початку двадцятого сторіччя до наших днів.

Авторка терміну "*критичний регіоналізм*" Liane Lefaivre у роботі «Architecture of Regionalism in the Age of Globalization: Peaks and Valleys in the Flat World»(9) вдається до осмислення ролі *регіоналістської архітектури* в контексті глобалізації та прояву регіоналізму як аспекту ідентичності, що має виступати в якості противаги до глобальних систем. З дещо іншою ідентичністю ми маємо справу у Francesco Proto (10).У світі, в якому зображення стали заміною реальності - тобто *симулякром* що здатен одночасно стимулювати і задовольняти колективні потреби - виникає питання про те, чи може архітектура розглядатися як "супер-фетиш", що здатен як дзеркально відображувати, так і формувати культуру і ідентичність західного суспільства.

У збірці «The Territories of Identity: Architecture in the Age of Evolving» розглядаються такі питання, як архітектура і технології, місце і пам'ять – що є найважливішими питаннями моніторингу та картування зсуву ідентичності в глобалізованому контексті. Thorsten Botz-Bornstein у свій роботі «Transcultural Architecture: The Limits and Opportunities of Critical Regionalism» (11) переносить фокус у бік більш широкої концепції "*транскультурної архітектури*". Автор стверджує, що існують різні *критичні регіоналізми*, і не

всі з них накладають західну парадигму на незахідну культуру. Слід також згадати дослідження дискурсу просторової практики африканської діаспори у Mapio Gooden (12), та критику неоліберального повороту в сучасній архітектурі у Douglas Spencer (13). А також роботу з "*маркетингу міста*" Erik Braun (14), де розглядається конкуренція міст у боротьбі за містян та питання брендингу міста. Завершити огляд має недавня програма розвитку міст яку було прийнято HABITAT III у жовтні 2016 року(15), де зазначається, що *культура і культурне різноманіття є джерелами збагачення людства* і роблять вагомий внесок у стійкий розвиток міст, населених пунктів і громадян, наділяючи їх можливістю грати активну і унікальну роль в ініціативах в області розвитку.

Таким чином у контексті загальносвітових тенденцій можна виокремити як актуальні: *інституційний вимір та культурну складову* у модерній концепції сталого розвитку.

На жаль, генерація теорій як у постановці питань, так і у генезисі концепції сталого розвитку формуються за межами України. У вітчизняній теоретичній думці, а ще більшою мірою у практичній роботі зі створення модерного міського середовища наявне банальне мавпування (спроби відтворити зовнішні ознаки сучасного міського середовища розвинутих країн). Відсутня цілісність зв'язків між концепціями та механізмами (практиками) їх втілення. Хоча останнім часом наше суспільство досить швидкими темпами формує соціальний запит на зміну міського середовища. З огляду на активності останнього року ми бачимо поступовий рух у взаємодії архітекторів і урбаністів та громадськості у цілій низці проектів локального рівня. У далеко неповному переліку це:

- стратегії оновлення парків Горького та "Дружби народів" у Жмерінці, у рамках проекту "PLAN Z" за участі "агентів змін" та бюро ініціативної архітектури "Gypsy Architects" ;круглий стіл-семінар "Діалог громади архітекторів, забудовників та влади щодо благоустрою територій та створення громадських просторів" у Борисполі;
- перша всеукраїнська науково – практична конференція для міських голів малих міст України: «Місто як діалог. Чотирьох мірне моделювання розвитку: суспільство, свідомість, самореалізація, субсидіарність» у Вінниці;
- конкурс кращих практик з культурної трансформації малих міст України що проведено ГО Інститут культурної політикі (Вінниця) спільно з Гете інститутом Україна (Київ);
- цикл воркшопів в рамках проекту "Лабораторії Міського Простору "- у Ладижині Вінницької області;

- вуличний захід "Комфортне місто" в рамках проекту "Лабораторія Міського Простору" у Добропіллі
- проект що триває більше трьох років - план ревіталізації району Підзамче спільну працю інституту розвитку міст (Краків) та інституту міста (Львів)

Але цікавим є факт відсутності в усіх вищеозначених ініціативах представництва офіційних інституцій регіонального відділення ІКОМОС та спілки архітекторів України. Тож складається враження що громадські та офіційні інституції існують у різних вимірах. Найбільш цікавим у нашому випадку є проект ревіталізації Підзамче, бо він, на відміну від інших, має фази реалізації. Робота "Лабораторіі Міського Простору","агентів змін" та бюро ініціативної архітектури "Gypsy Architects" є важливою у цьому дослідженні з огляду на сучасні практики комунікації фахівців з містянами.

З огляду на реалізацію будь яких програм чи стратегії розвитку територій впадає у вічі відсутність доволі важливого чинника – закріплення стратегій у нормативній базі. Переважна більшість європейських міст мають регламент, а останнім часом ці регламенти є орієнтованими на концепцію сталого розвитку. Оскільки ми маємо справу саме з міським середовищем етап громадської активності у постановці проблеми має завершитися не тільки стратегією розвитку, а ще й законодавчою базою що регламентує реалізацію цієї стратегії. Важливим є визначити:

- на якому етапі та в який спосіб є небхідним втручання фахівців, архітекторів та урбаністів;

- яким чином можливе втілення концепцій розвитку у реальному міському середовищі;

- що має стати інструментами її реалізації?

Завданням для майбутнього дослідження мають стати стратегії втілення принципів сталого розвитку у локальній площині міського середовища, та їх взаємозв’язок з соціо-культурною ідентичністю. Хоча, на думку Н.П. Нагорної, (16) концепт регіональної ідентичності ще не зайняв належного йому по праву місця в системі визначення стратегічних пріоритетів, матимемо на меті бодай окреслити місце ідентичності у стратегіях розвитку наших міст. Згідно звіту Міжнародного банку реконструкції та розвитку(18) від 2015 року урбаністичні процеси, хоча й поволі, а відбуваються в Україні. Тож спробуємо зосередитись на тезі - що важливим є утворення саме модерної ідентичності, як такої, що здатна об’єднати суспільство.

Висновки.

Локальні стратегії розвитку архітектурного середовища можуть бути дієвими тільки за наявності суспільного запиту і потребують початкової фази формування соціо-культурної ідентичності. Можливим є запозичення практик з формування міського середовища європейських країн що вже було апробовано. Різноманіття, є базою розвитку, тож архітектурне середовище має на меті виокремлення з загального ряду з використанням підходів критичного регіоналізму. Зміст дослідження пов’язано з дієвістю стратегій розвитку міст (міських районів) у формуванні архітектурного середовища. Важливо визначитись межу контактів з Історією на шляху самоідентифікації, та сприйняття автентики у суспільстві як противагу архітектурі як симулякру. Перспективою дослідження має стати алгоритм створення дієвих стратегій розвитку архітектурного середовища, визначення бар'єрів для змін, та окреслення рушівних груп у процесі втілення цих стратегій.

Література:

1. World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development / IUCN, UNEP, WWF та ін.]. – Gland, Switzerlaand: IUCN, 1980. – 77 с.

2. Tzonis A. “The grid and the pathway. An introduction to the work of Dimitris and Suzana Antonakakis” / A. Tzonis, L. Lefaivre. // Architecture in Greece. – 1981. – №15. – С. 164–178.

3. Kenneth F. \"Towards a Critical Regionalism: Six points for an architecture of resistance\" / Frampton Kenneth // \"Anti-Aesthetic. Essays on Postmodern Culture.\" / Frampton Kenneth. – Seattle: Bay Press, 1983. – С. 16–31.

4. Rifkin J. Entropy : a new world view / by Jeremy Rifkin with Ted Howard ; afterword by Nicholas Georgescu-Roegen / Jeremy Rifkin. – New York: Viking Press, 1980. – 305 с.

5. \"Culture: Fourth Pillar of Sustainable Development\" [Електронний ресурс] // United Cites and Local Governments. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.agenda21culture.net/index.php/docman/-1/393-zzculture4pillarsden/file.

6. Abel K. «Architecture and Identity: Responses to Cultural and Technological Change» / Khris Abel. – Oxford: Architectural Pres, 2000. – 270 с.

7. King A. Spaces of global cultures : architecture, urbanism, identity / Anthony D. King. – London ; New York: Routledge, 2004. – 256 с.

8. Canizaro V. «Architectural Regionalism: Collected Writings on Place, Identity, Modernity, and Tradition» / Vincent Canizaro. – New York: Princeton Architectural Press, 2007. – 463 с.

9. Lefaivre L. Architecture of regionalism in the age of globalization : peaks and valleys in the flat world / Liane Lefaivre. – Abingdon, Oxon; New York: Routledge, 2012. – 221 с.

10. Baudrillard J. Mass, identity, architecture : architectural writings of Jean Baudrillard / Jean Baudrillard. – Chichester: Wiley Academy, 2003. – 144 с.

11. Botz-Bornstein T. Transcultural architecture : the limits and opportunities of critical regionalism / Thorsten Botz-Bornstein. – Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Limited, 2015. – 202 с.

12. Gooden M. Dark space : architecture, representation, black identity / Mario Gooden. – New York: Columbia Books on Architecture and the City, 2016. – 137 с.

13. Spencer D. The architecture of neoliberalism : how contemporary architecture became an instrument of control and compliance / Douglas Spencer. – London; New York, NY: Bloomsbury Academic, an imprint of Bloomsbury Publishing Plc, 2016. – 213 с.

14. Braun E. «City Marketing Towards an integrated approach» [Електронний ресурс] / Erik Braun // Erasmus University Rotterdam , Erasmus Research Institute of Management. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://repub.eur.nl/pub/13694.

17. Adopted Draft of the New Urban Agenda [Електронний ресурс] // United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III). – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www2.habitat3.org/bitcache/99d99fbd0824de50214e99f864459d8081a9be00?vid=591155&disposition=inline&op=view.

18. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. / Лариса Панасівна Нагорна. – Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. – 272 с.

19. УКРАЇНА Огляд урбанізації [Електронний ресурс] // Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://documents.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf.

Аннотация

В статье предлагается рассмотреть современные тенденции столкновения инициатив при формировании архитектурной среды города: государственного и городского управления, гражданских и профессиональных сообществ. Актуализируется проблема выработки в сфере профессионального архитектурного знания определенных стратегий локального уровня, которые бы эффективно адаптировали глобальные мировые тенденции устойчивого

развития к уровню локальных мест и специфике образа жизни. В качестве примеров решения таких проблем рассматриваются движения критического регионализма и нового урбанизма.

Ключевые слова: архитектура,идентичность, критический регионализм, новый урбанизм, общество,устойчивое развитие, Хабитат.

Abstract

The article reviews current trends of some conflicting initiatives in the formation of the architectural environment of the city: the proposals of the state and municipal government, civic and professional communities. The problem of suggesting a local level strategy in the field of professional architectural knowledge that could effectively adapt the global trends of sustainable development to the level of local areas and specific lifestyle is brought into focus. Critical regionalism movement and New Urbanism are considered as examples of the solutions to such problems.

Keywords: architecture, critical regionalism, HABITAT, identity, new urbanism, society, sustainable development.

УДК 745/749.331

Кардаш О. В.,
д.т.н., проф. Національний авіаційний університет, Київ, Україна
Рубцов А. Л.,
старший науковий співробітник Українського НДІ дизайну та ергономіки
Свірко В. О.,
к.п.н. директор Українського НДІ дизайну та ергономіки
Церковна О. Г.,
аспірант
Національний авіаційний університет, Київ, Україна

ЕКОЛОГІЧНЕ ДИЗАЙН-ПРОЕКТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ

Анотація: Розглянуто екологічні вимоги дизайнерського проектування. Звернуто увагу на законодавчу базу міжнародно-правових принципів екологічного дизайну. Охоплено питання екологізації виробництва та екологізації споживання. Приділено увагу прийомам ландшафтного дизайну, малим архітектурним формам, актуалізовано роль фонтанів в міському середовищі.

Ключові слова: екологія, дизайн, проектування, якість життя, ландшафт, фонтан, міське середовище

Постановка проблеми. Аксіологічний сенс речі завжди, крім суто матеріального, вбирав у себе саме соціокультурні здобутки. Тому, завдяки майстерності виконавців, річ перетворювалася на шедевр, у тому числі, світової культури. Сучасний розвиток людства вніс свої корективи в проектну культуру, де, крім інших складових, що стосуються функційних, естетичних, ергономічних, технологічних, економічних, якісних властивостей речі, виокремилося поняття екологічності. Це поняття відповідає новій системі цінностей в дизайні і набуває глобального значення. Природа не визнає державних і адміністративних кордонів, а тому зусилля одного або декількох держав не можуть запобігти експоненціальному погіршенню екологічної ситуації. Розуміння цих процесів диктує тенденції й принципи міждержавних підходів до формування навколишнього середовища, зокрема дизайн-проектування. Ці питання розглянуто відповідними міжнародними конвенціями, угодами та нормативами, вимоги яких в обов’язковому порядку необхідно враховувати в проектній дизайнерській діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Уперше принципи міжнародного *екологічного співробітництва* було узагальнено в Декларації Стокгольмської конференції ООН із проблем навколишнього середовища в 1972 р. У цьому документі сформульовано 26 принципів права людини на життя в екологічному навколишньому середовищі. Наступним кроком розвитку міжнародно-правових принципів екологічного дизайну навколишнього середовища була Всесвітня
хартія природи, схвалена Генеральною Асамблеєю ООН у жовтні 1982 р. Як й інші резолюції Генеральної Асамблеї ООН, декларація не має обов'язкової юридичної сили, носить рекомендаційний характер. Але її значення полягає у визначенні екології як одного з пріоритетних чинників подальшого розвитку людства. Кіотський протокол, прийнятий у грудні 1997 року на додаток до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, зобов’язує країни скоротити або стабілізувати викиди парникових газів порівняно з 1990 роком. Ратифікувавши Кіотський протокол у 2004 році, Україна взяла зобов'язання реалізовувати екологічні проекти зі скорочення викидів парникових газів за кошти від продажу квот на такі викиди.

Формулювання цілей статті. Розкриття проектних умов екодизайну щодо природоприйнятості, екологічності дизайн-проектів та визначення *екологічної свідомості* споживача як сучасних вимог, які забезпечують якість життя у контексті світового екологічного руху.

Виклад основного матеріалу. У практиці екологічного технічного регулювання в ЄС застосовують два основних методи: маркування енергетичної ефективності (рис.1) та встановлення вимог з екодизайну продукції (на її екологічно-орієнтоване проектування), які реалізовано у

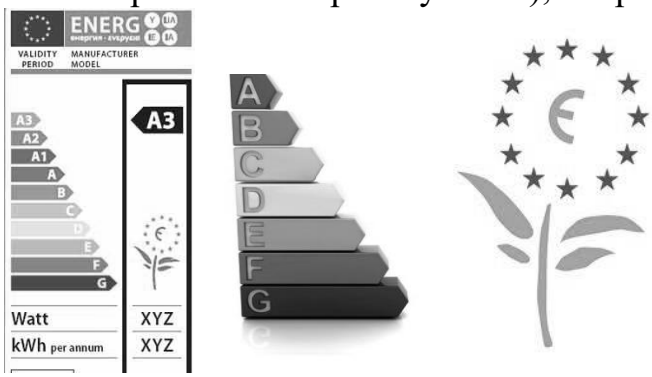

Рис. 1 Приклади етикеток енергетичної ефективності

відповідних стандартах і директивах. Директиви Європейського Союзу – це законодавчий інструмент, що встановлює обов'язкові вимоги до продукції в процесі проектування, виготовлення, реалізації й утилізації. Так, директивою ЄС 2005/32 установлено вимоги, що стосуються екологічних аспектів конструкції енергоспоживаючої продукції. Відповідно до неї проектувальники такої продукції зобов'язані вживати заходів для зменшення споживання енергії та інших негативних впливів на навколишнє середовище на всіх стадіях життєвого циклу продукції.

Для кожної стадії життєвого циклу продукції (визначення сировини й матеріалу, проектування, виробництва, упакування, транспортування, реалізації, використання, обслуговування, утилізації) екологічні аспекти повинні оцінюватися за такими параметрами:

- очікувана витрата сировини, матеріалів, енергії та інших ресурсів;
- очікувані викиди в атмосферу, воду або ґрунт;
- забруднення середовища через такі фізичні фактори, як шум, вібрація тощо;
- можливість повторного використання, рециркуляції й утилізації матеріалів і/або енергії.

При цьому діють вимоги до маркування продукції етикеткою енергетичної ефективності; нанесення екологічної етикетки застосовують поряд з вимогами, встановленими регламентами з екодизайну.

У цілому структура екологічних стандартів ЄС – це значно більше, ніж просто система природоохоронних характеристик і граничних норм стану навколишнього середовища. Вона містить цілі, які потрібно перетворити в

реальні завдання для виконання в конкретний термін. Установлені в ЄС конкретні стандарти вимагають поетапної реалізації завдань протягом них тривалого періоду із проміжними цілями. Інакше кажучи, структура стандартів ЄС – це не тільки процес, але й результат. Появу в 1996 році міжнародстандартів ISO серії 14000 щодо системи екологічного менеджменту на підприємствах і в компаніях називають однією з найзначніших міжнародних природоохоронних ініціатив. Стандарти цієї серії не містять ніяких «абсолютних» вимог до впливу на навколишнє середовище, за винятком того, що організація в спеціальному документі (екологічній політиці) повинна оголосити про своє прагнення відповідати національному законодавству про охорону природи і національним стандартам.

Впровадження норм права ЄС в Україні має на меті зниження рівня забруднення навколишнього середовища через запровадження європейських стандартів екологічної безпечності та енергоефективності енергоспоживчих продуктів із одночасним збереженням їхніх функційих особливостей, а підписана «Угода про асоціацію між Україною та ЄС» дає можливість сформулювати основні напрямки екодизайнерського проектування, що випливають безпосередньо з цього документа:

- *дизайн-ергономічне розроблення* екологічно чистих товарів, послуг й технологій на основі нової, спеціально розробленої методології,

- застосування екологічно чистих, *сучасних технологій і матеріалів* у розроблюваних виробах;

- використання джерел *відновлюваної енергії та енергозберігаючих продуктів* і послуг, а також екологічне маркування товарів;

- ергодизайнерське розроблення *об'єктів міського середовища* з урахуванням принципів енергозбереження, боротьби з шумовим забрудненням, екологічної чистоти об'єктів;

- активне застосування методів дизайну та ергономіки для розроблення об'єктів *цивільного захисту населення*, зокрема для ліквідації наслідків стихійних лих, усування антропогенних загроз;

- застосування досягнень дизайну в *екологічній освіті* й навчальній підготовці, формуванні *екологічної культури* і свідомості населення.

Основним напрямком дизайнерського забезпечення господарського комплексу звичайно є *дизайн-ергономічне розроблення виробів*, які повинні відповідати критеріям екологічності, тобто бути:

- *економічними* з точки зору охорони навколишнього середовища (на виробництво й використання продукції має затрачатися мінімум сировини й палива);

- *максимально тривалими у використанні* (застосування одноразової продукції, незважаючи на певну функційну ефективність, менш бажано у зв'язку з більшими витратами на утилізацію);

- *багаторазового використання* (відповідати прагненню до оптимізації асортиментів виробів за рахунок зниження нераціональної розмаїтості);

- *нешкідливими під час вироблення та утилізації* (орієнтація на використання нешкідливих технологій, а також технологій, що допускають максимально безпечне знищення продукту після його використання).

Дизайн, що враховує екологічні аспекти, повинен стати сполучною ланкою між потребами людини, культурою й екологією. При цьому екодизайн не має бути ні незалежним напрямком дизайну, ні лише одним з периферійних елементів у його загальній системі. Оскільки більша частина екологічних проблем має як глобальний, так і регіональний характер, екодизайн повинен бути одночасно й централізованим і децентралізованим. Тільки в такий спосіб можна вирішувати глобальні проблеми, не втрачаючи в той же час із виду й унікальні риси локальних культурних явищ.

Відмова від технократичної ідеології може виразитися в перегляді стратегічних настанов дизайну. Дизайн повинен стати проектуванням не для людини-споживача, а для людства-споживача. Усяка проектна ідея повинна оцінюватися не з погляду інтересів якогось безособового споживача, а з позицій її узгодженості з інтересами усього біологічного виду «гомо сапієнс» як ланки єдиної екосистеми. Тобто право на життя повинні одержувати лише природоприйнятні проекти.

Головна умова природоприйнятості, екологічності дизайн-проектів - установка на проектування не стільки форми речі, що традиційно розглядають у якості основного завдання дизайну, скільки всього *циклу існування* цієї речи.

У цих умовах першочерговою необхідністю для всієї проектної діяльності, і насамперед для дизайну, є формування *екологічної свідомості* споживача, без чого неможливі ні розширення професійних обріїв дизайну, ні його входження в контекст світового екологічного руху. Загальна характеристика екологічної свідомості, що нині формується в дизайні, може бути подана такими основними позиціями:

- увага до відтворювальних, зберігаючих і охоронних відносин із природою;

- установка на причетність цілому, сприйняття себе як частини досліджуваного, проектованого або працюючого цілого;

- змикання екологічного руху за збереження «першої природи» з культурно-екологічним рухом, головна турбота якого – заощадження цінностей

успадкованої культури, традицій способу життя й пов'язаного з ним предметного середовища, збереження культурної ідентичності.

Найважливішим напрямком вітчизняного екодизайнерського проектування є *гармонізація національної нормативної дизайн-ергономічної бази з європейською*. Гармонізація стандартів у сфері ергодизайну здійснюється, в основному, відповідно до вимог декількох Директив ЄС щодо машин, що послідовно змінювали одна одну. У той же час законодавство Європейського Союзу залишає право членам ЄС розробляти власні механізми виконання Європейських Директив з більш строгими правилами. До того ж, в розвинених країнах широко використовують стандарти науково-технічних і професійних об'єднань (асоціацій), які містять ще більш високі вимоги. Гармонізація із міжнародними стандартами ISO та IEC (Міжнародна електротехнічна комісія) також має підкорятися цим вимогам.

Згідно із Звітом про виконання Угоди про асоціацію України з ЄС у 2014 році було прийнято більше ніж 2300 національних нормативних документів, з яких біля 2000 гармонізовано з міжнародними та європейськими.

В Україні роботи з гармонізації дизайн-ергономічних стандартів виконуються Українським НДІ дизайну та ергономіки, починаючи з 2001 р. згідно з Указом Президента України від 14. 09. 2000 р. № 1072/2000 “Про програму інтеграції України до Європейського Союзу”. На цей час гармонізовано біля 100 стандартів у сфері ергодизайну. Серед них чимало таких, що стосуються екологічної сфери, насамперед це стандарти щодо оптимізації параметрів навколишнього середовища для створення найкращих умов життєдіяльності людини.

В сучасному підході до вибору матеріалів для об’єктів дизайну визначилися більш сурові вимоги, які постійно стандартизуються. Поняття екологічності вже стосується не тільки відсутності хімічних складових у матеріалах, а і процесів вирощування натуральної сировини для них. Тому роль дизайну як художньо-проектної діяльності, що забезпечує потреби людства у відповідних речах, на цьому етапі полягає у визначенні структури потреб, затвердженні екологічних цінностей через посередництво речі і, таким чином, у формуванні певного способу життя. Ось чому в сучасному, екологічно орієнтованому, дизайні виокремились напрямки проектування, які повинні забезпечувати *екологізацію виробництва* та *екологізацію споживання*. До цих напрямків у дизайні та виробництві належать такі (рис. 2). що характеризуються наступним чином. 1. Використання органічних матеріалів. Вироби виготовляються тільки з натуральної і екологічно чистої сировини, вирощеної без використання пестицидів та інших, шкідливих для здоров'я компонентів. 2. Эко-вироби зобов'язані відповідати поняттю «biodegradable», тобто бути таким, що

розкладається мікроорганізмами (згниває). Також можливо використання перероблених матеріалів. 3. Принцип Fair Trade («справедлива торгівля») забезпечує етичний бік питання виробництва. Торгівля «етичними» товарами полягає у кращих торгових умовах для виробників і робітників в країнах, що розвиваються. 4. Виробництво без

Рис. 2 – Напрямки проектування в екологічно орієнтованому дизайні

хімікатів - під час виробництва не повинно використовувати хімічні барвники і відбілювачі, а в процесі обробки матеріалів використовують тільки натуральні барвники, наприклад, порошки природних мінералів, квітковий пилок, соки ягід тощо. 5. Перероблення вторинної сировини, або recycle (англ. утилізовувати, перероблювати). Вироби виготовляють з продуктів вторинної сировини, тобто з існуючих або перероблених матеріалів (Перероблення може відрізнятися не повною відповідністю еко-вимогам, що повинно відображатися на вартості виробу). 6. Досконала технологія виготовлення відповідно до екологічних стандартів лежить у забезпеченні мінімальних втрат сировини, очищенні викидів, дрібносерійному виробництві, що враховує конкретні потреби невеликих груп людей (економія ресурсів), застосуванні альтернативних джерел енергії, екологічно грамотно налагодженої логістики (щоб уникнути перевезень літаками), виробництві з переробленої сировини, оптимізації витрат води, скороченні використання шкідливих речовин і барвників, турботі про гідні умови праці, інформуванні споживачів про кількість відходів і прийняті заходи. 7. Эко-тренд - закономірність, що характеризує загальний довгостроковий напрямок в модних виробах

(наприклад, не використати шкіру і натуральне хутро, постійно збільшувати присутність органічних тканин, відмова від сильнодіючих барвників). 8. Наукове передбачення, метод, який дозволяє спрогнозувати тенденції дизайн-проектування виробів відповідно до екологічних стандартів, спираючись на об'єктивне знання про досягнення сучасної екології та пов'язаних з нею технологій. 9. «Sustainable fashion», чи «эко-мода». Означає стійке виробництво, засноване на турботі про довкілля і соціальну відповідальність та визначає два напрямки - екологічний і етичний. (етичний - пропонує споживачам відмовитися від вбивства тварин і перейти на аналогічні, штучно створені матеріали). Також еко-мода полягає у створенні авторських колекцій виробів з вторинної сировини, де еко-ціна є справедливою ціною, а префікс "еко" означає, що виробник встановлює справедливі ціни на товари, які відповідають реальним виробничим витратам і не спрямовані на отримання надприбутків. 10. Урахування гігієнічних вимог до екологічного виробу.

Розглядаючи питання екологічного дизайну, слід зауважити, що що екологія пов'язана не тільки із збереженням природи й природних ресурсів, але з проблемою, мабуть, не менш важливою – а саме, з підвищенням якості життєдіяльності людини.

Термінологічно у науковій літературі використовується сполучення «якість життя». Виникає запитання, чим же «життя» відрізняється від «життєдіяльності»? Розглянемо поняття «життя» за такими визначеннями. Перше: філософське визначення життя як особливої форми існування матерії або способу існування білкових тіл. Друге: фізіологічне існування людини як живої істоти. Третє поняття, що відповідає предмету дослідження, життя як діяльність суспільства й людини в різних проявах і за певних умов (громадське життя, особисте, сімейне, духовне життя й т. ін.), що забезпечує їхнє існування, відтворення, розвиток і вдосконалювання. Відмінними рисами життя як такого прийнято вважати зародження й існування живого організму в симбіозі з навколишньою природою на принципах спадковості, мінливості й різноманіття її властивостей. На відміну від неживої природи, людський організм має властивість відбивати (рефлексувати) навколишнє середовище у своїй свідомості (у відчуттях, сприйняттях, уявленнях тощо) і відповідно реагувати на зміни зовнішніх умов. При цьому виникає необхідність дій і діяльності, тобто *життєдіяльності* – діяльності із забезпечення життя, що, по суті, життям і є. Таким чином, життєдіяльність людини – це спосіб її існування, нормальна повсякденна діяльність і відпочинок, при цьому, важливо відзначити, що життєдіяльність відбувається в постійному контакті із середовищем перебування. Ось чому так важлива оптимізація параметрів

навколишнього середовища, яка дозволяє створити найкращі для людини умови життєдіяльності.

Визначення дизайну й ергономіки свідчать про таке. Дизайн – це «науково-практична діяльність із формування гармонійного, естетично повноцінного *середовища життєдіяльності* людини…»; ергономіка – «науково-практична дисципліна, що комплексно вивчає діяльність людини … для розробляння теоретичних, методичних і практичних основ створювання високоефективних систем «людина – *середовище життєдіяльності*» [1]. Отже, дизайн та ергономіка також оперують категорією «життєдіяльність», а відтак, можна зазначити, що, з професійної точки зору, краще застосовувати словосполуку «якість життєдіяльності», маючи на увазі не такі загальнолюдські поняття, як «сенс життя» чи «існування», а більш конкретні, що характеризують життя людини під час трудової діяльності, відпочинку, в побуті, – хоча б для того, щоб не потонути в сенсах під час дизайн-ергономічного проектування й оцінювання відповідних процесів.

Якісні показники об’єкту дизайну повинні характеризувати як естетичні, так і утилітарні властивості, чи відповідати вишуканим потребам споживача, наприклад, щодо престижності виробу, задовольняючи його психоемоційні вимоги. Однак, на сучасному етапі світової еволюції вимоги до якості виробу як продукту промислового виробництва набувають більш широкого смислу. Мова йде, по-перше, про показники якості життя людини, її життєзабезпечення у певній оболонці, якою є, наприклад, середовище, а, по-друге, життєзабезпечення у певному різновиді середовища. Розглянемо це детальніше на прикладі впорядкування міського середовища. Однією з складових цього середовища є місця, які спроможні нейтралізувати психофізіологічне напруження, що виникає у людини внаслідок перевантаження міста елементами урбаністики, надлишковим транспортом з відповідними токсичними викидами, агресивно діючими вивісками і рекламою. До таких «вільних» місць слід віднести ділянки середовища з певними спорудами і рослинами, які здатні, з одного боку, відволікти увагу мешканця від негативних чинників, а з другого, привернути увагу до себе і, таким чином, надати психологічне розвантаження. До таких споруд і рослин можна віднести визначні архітектурні будівлі і історичні пам’ятки, дбайливо і художньо оформлені зелені насадження, дитячі майданчики, вдало побудовані місця відпочинку на прибудинкових територіях (лави, освітлювальні пристрої тощо) і, особливо, фонтани. У сучасному трактуванні архітектурного визначення - фонтани належать до малих архітектурних форм [2]. Проведений пошук показав, що *нормативна база* щодо фонтанів як малих архітектурних форм обмежена і регулюється «Типовими правилами розміщення малих архітектурних форм для здійснення

підприємницької діяльності», затвердженими наказом Державного комітету з будівництва, архітектури і житлової політики України від 13 жовтня 2000р. № 227, що не регламентує проектні та композиційні особливості. У ландшафтній архітектурі існують два основних, принципових планувальних прийоми: вільний (пейзажний, заснований на повному підпорядкуванні природному середовищу) і регулярний (формальний, заснований на принципах геометрії). Оскільки вода посилює естетичний вплив ландшафтної композиції на людину, її психологічне сприйняття, впливає на мікроклімат, покращує екологічні показники, то, при сучасній кліматичній ситуації, фонтани набувають значної актуальності в міському середовищі. В той же час, в сучасному дизайн-проектуванні необхідним є не тиражування сталих форм міських фонтанів або ж басейнів на площах, а дизайнерське опрацювання водяних пристроїв з урахуванням взаємодії планувальних прийомів, естетичних ідеалів, психології сприйняття і умов архітектурного середовища із використанням сучасних технологічних можливостей.

Висновки та перспективи. Розкрито проектні напрямки екодизайну, які повинні сприяти забезпеченню якості життя суспільства та наголошено на необхідності розвитку екологічної свідомості споживача. Сформульовані основні напрямки екодизайнерського проектування відкривають перспективи гармонізації національної нормативної дизайн-ергономічної бази з європейською. Вказано на необхідність надання психологічного розвантаження людини в міському середовищі та розвитку для цього малих архітектурних форм, в частковості, міських фонтанів.

Література

1. ДСТУ 3899:2013 Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення основних понять.
2. Кардаш О. В., Свірко В. О., Рубцов А. Л. Впорядкування міського середовища із застосуванням елементів благоустрою Сучасні проблеми архітектури та містобудування: зб. наук. праць - К.: КНУБА, 2015. - Вип. 38. - С. 233-242.

Аннотация

Рассмотрены экологические требования дизайнерского проектирования. Обращено внимание на законодательную базу международно-правовых принципов экологического дизайна. Охвачен вопрос экологизации производства и экологизации потребления.

Уделено внимание приемам ландшафтного дизайна, малым архитектурным формам, актуализирована роль фонтанов в городской среде.

Ключевые слова: экология, дизайн, проектирование, качество жизни, ландшафт, фонтан, городская середа.

Abstract

O.V.Kardash, A.L.Rubcov, V.O. Svirko, O.G. Cerkovna Ecological planning design and quality of life. The ecological requirements of the designer planning are considered. Paid regard to legislative base of mizhnarodno-pravovikh principles of ecological design. The question of ecologization of production and ecologization of consumption is overcame. Attention the receptions of landscape design, small architectural forms is spared, it is marked on the role of fountains in a city environment.

Keywords: ecology, design, planning, quality of life, landscape, fountain, city environment

УДК 72.01

Киселева А. А., *асс.*
Ексарева Н. М., *к.арх., проф.*
Одесская Государственная Академия Строительства и Архитектуры

ПРИБРЕЖНОЕ ПРОСТРАНСТВО - МЕСТО КОНСОЛИДАЦИИ С ОБЪЕКТАМИ СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВА

Аннотация: статья посвящена изучению качественного преобразования прибрежного пространства, как места консолидации с объектами современного искусства. Для грамотного проектного подхода к консолидации составлена методическая координация в виде матрицы характеристик средовых компонентов. Такой подход призван к эффективной активизации прибрежных территорий с приобретением художественных свойств.

Ключевые слова: объекты современного искусства, прибрежное пространство, вода, набережные, коммуникация, активизация.

Прибрежные пространства являются ядром активности, как места, где встречаются море с деятельностью, ориентированной на сушу [1]. Реки и моря занимают важнейшее место в жизни города. Набережные концентрируют и интегрируют основные элементы культурных и материальных ценностей, являясь местом, которое придает городу единство и идентичность. В то же время, прибрежные территории находятся в постоянном движении и адаптации к постоянно меняющимся социальным требованиям.

В последнее время наблюдается усиление экспансии города на прибрежные ландшафты, сопровождающееся нерациональным использованием береговой зоны, деградацией зеленых насаждений и резким сокращением

территорий, пригодных для рекреационного использования. Набережные - это огромный природный потенциал, который так часто не используется в полной мере. В связи с этим все актуальнее становится тема создания брендового прибрежного пространства, как места притяжения горожан.

Возникает необходимость формирования совершенно новых сценариев развития прибрежного пространства, обеспечивающих возможности более полного удовлетворения потребностей населения. В то же время чрезвычайно важно не утратить качества места, которые создают благоприятный психо-физиологический комфорт.

Город создается деятельностью людей, места в городе обретают свою индивидуальность благодаря правильному выбору «красок на палитре деятельности». Новый вид активности, если он верного «оттенка», лишь обогащает место, разумеется, не без грамотного средового подхода. Речь идет об активизации прибрежного пространства на основе включения объектов современного искусства. Благодаря им сложившаяся прибрежная зона обретет надежду на восстановление своих жизненных сил и красок, отвечая различным, современным требованиям горожан.

Объекты современного искусства помогают преодолеть однообразие среды, улучшить ее художественную составляющую. С их помощью можно формировать визуальные границы набережной, подчеркивать ее характерную геометрию, закреплять ощущение места, наполняя его определенным символизмом. Объекты современного искусства могут стать своеобразными «живыми инъекциями» по усилению и поддержанию эмоциональной составляющей прибрежной территории. При этом необходимо учитывать совокупность их ожидаемых и фактических эмоционально-чувственных компонентов.

Для грамотного подхода к консолидации прибрежного пространства с объектами современного искусства необходима методическая координация. Взяв за основу умозаключения Шимко В.Т., [2] были взяты два главных компонента средового искусства: архитектурно-пространственная основа и совокупность «дизайнерских» компонентов, которыми являются объекты искусства в общественном пространстве (табл 1.).

Каждый компонент среды несет в себе сложную цепочку характеристик. Анализ которых представит, в итоге, четкую картину рекомендаций по включению объектов современного искусства в разные прибрежные пространства в зависимости от их социальных, эстетических и прагматических характеристик. Целью матрицы является подведение итогов характеристик и выявление закономерностей включения объектов современного искусства в прибрежную среду.

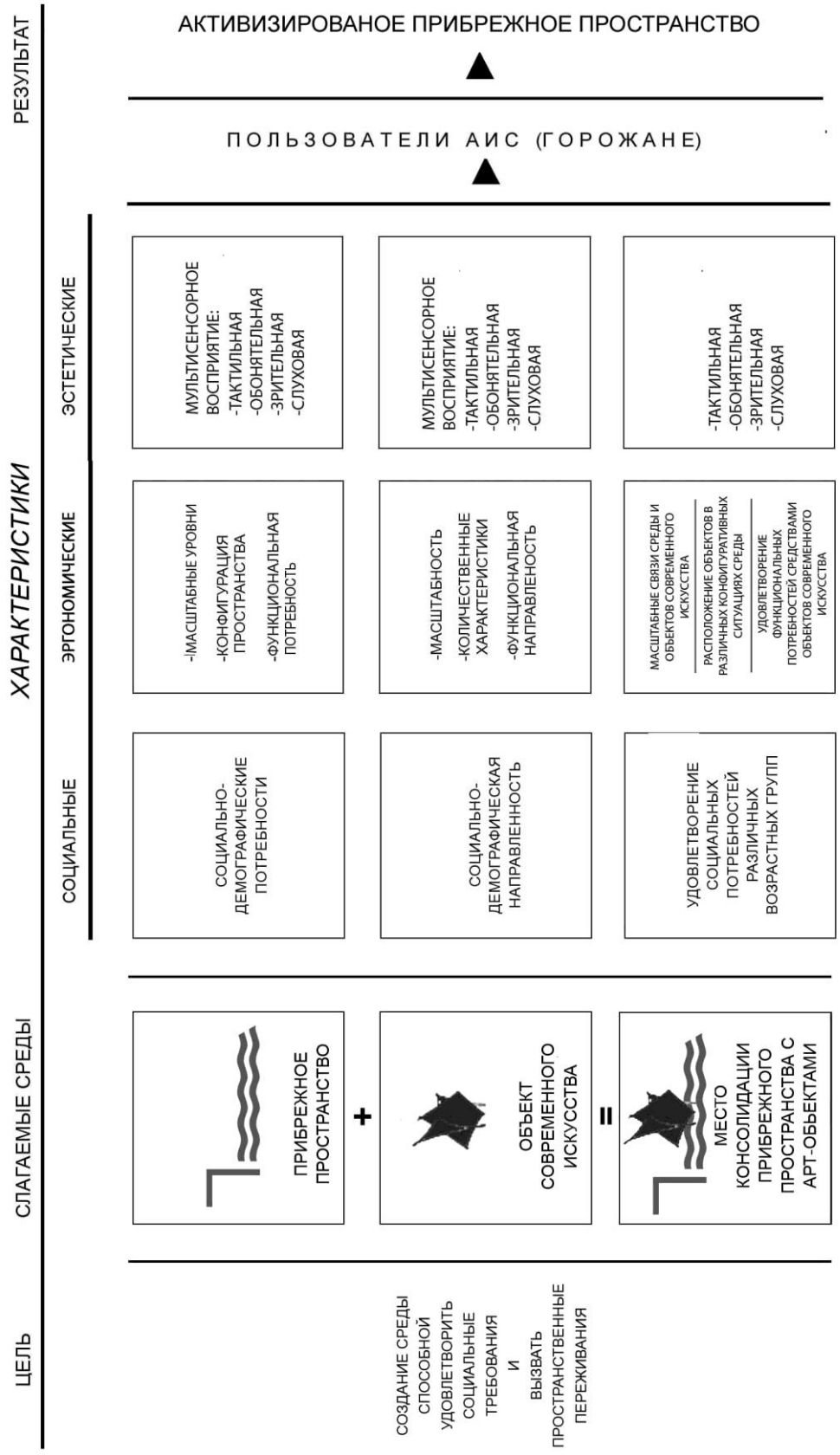

Рис.1.Матрица подходов консолидации прибрежного пространства с объектами современного искусства.

Именно так – через превращение утилитарной необходимости в произведение «искусства жить» проступает дизайнерское начало работы со средовыми компонентами.

Первой и основополагающей характеристикой компонентов среды является *социальная.* Она исследует социальные потребности с учетом возрастной категории и национальной принадлежности. Основной задачей ее исследования состоит в получении данных об общественных процессах, происходящих в профессиональной, коммуникативной среде определенных групп, общностей, их анализе и дальнейшем составлении конкретных мероприятий для последующего улучшенного проектирования среды жизнедеятельности.

Эргономические характеристики призваны выявить особенности консолидации арт-объектов в прибрежном пространстве, определяющие эргономические, масштабне и функциональные особенности компонентов.

Чувственную реакцию на объект современного искусства и прибрежную среду формулируют *эмоциональные характеристики*. Вся палитра чувств вместе, складываясь в единое сообщение, начинают сообщать нечто о глубинной природе среды и предметного наполнения в ней. Чувства, все разом, дают ту картину реальности, которую не в состоянии адекватно передать ни одно чувство в отдельности, реальности, которую мы называем душой – личности, события или места. Не внешний вид и даже не комфорт, а именно душа оказывает на нас наибольшее воздействие.

Используя матрицу характеристик двух главных компонентов среды, можно разработать проектный подход по включению различных арт-объектов к каждому виду среды. Такой подход призван к эффективной активизации прибрежных территорий. Как итог, место должно обрести художественное свойство, чтобы производить повышение общего тонуса.

Окружение должно удовлетворять всему кругу функций – создавать подходящий микроклимат, поддерживать жизнь чувств и настроений. Но чтобы в архитектурной среде перешагнуть порог материальной пользы, биологической поддержки и эмоциональной опоры, необходимо культивировать по отдельности и связывать вместе вдохновение, придающее моральную силу идеям, и чуткость к окружению, благодаря которой идея становятся подходящими.

Разработка подхода к грамотной консолидации прибрежного пространства на основе включения объектов современного искусства нуждается в осмыслении, поскольку отражает современное видение пространства, усиливая момент его зрелищности, эмоционального и информационного насыщения.

Ведь набережная должна репрезентовать новые ценности, воспитывать культуру человека и вдохновлять.

Список используемой литературы

1. Дэй К. Места, где обитает душа: Архитектура и среда как лечебное средство / Пер. с англ. В.Л. Глазычев. – М.: Издательство «Ладья», 2000. –280 с.

3. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды. – М.: «Архитектура-С», 2006.

2. Высоковский А.А.. Визуальные образы городской среды. – М.: Издательство «Locus Standi», 2008

3. URL: http://www.trend.az/life/culture/2183269.htm

Анотація

Стаття присвячена вивченню якісного перетворення прибережного простору, як місця консолідації з об'єктами сучасного мистецтва. Для грамотного проектного підходу до консолідації складена методична координація у вигляді матриці характеристик середовищних компонентів. Такий підхід покликаний до ефективної активізації прибережних територій з придбанням художніх властивостей.

Ключові слова: об'єкти сучасного мистецтва, прибережний простір, вода, набережні, комунікація, активізація.

Anotation

The article studies the qualitative transformation of the coastal space as consolidation space with objects of contemporary art. For the literacy project approach to consolidation is made up methodological coordination in the form of a matrix of characteristics of environmental components. This approach is designed to effectively activate the coastal area with the acquisition of artistic properties.

Keywords: objects of modern art, the coastal space, water, embankments, communication, improvement, activation.

УДК 355.7

Кисіль О. В. ,
асп. кафедри інформаційних технологій в архітектурі, КНУБА

ІННОВАЦІЙНІ 3D ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ПРОЕКТУВАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: сучасні технології 3D сканування та друку, а також моделінгу форм та комп’ютерного генерування соціальних, природних та інших процесів

повинні бути провідним інструментарієм у збереженні історичного та плануванні нового міського середовища.

Ключові слова: BIM модель, 3D технології, комп’ютерне моделювання процесів, віртуальна реальність (VR), 3D друк.

Складна доба політичної боротьби та економічного занепаду наклала відбитки на стан збереження історичного міського середовища та створення нових комфортних та сучасних елементів міської тканини. На обидва аспекти впливає дуже багато чинників, що починаються питаннями господарчими та фінансовими та закінчуються питаннями доцільності та професійної архітектурної етики.

Маємо складні структури, які повинні вивчати та вдосконалювати на багатьох рівнях. Сучасні комп’ютерні технології, зокрема параметричне моделювання, а також можливість створення багаторівневих синтетичних моделей (*BIM*) дозволяють бачити такі структури наочно. На базі комп'ютерної моделі доцільно створити єдину стратегію управління проектуванням і процесом реалізації, забезпечити інтегроване управління потоками графічної і чисельної інформації, експлуатації. Зразковий склад інформаційних моделей складових *BIM* представлений на Рис.1.

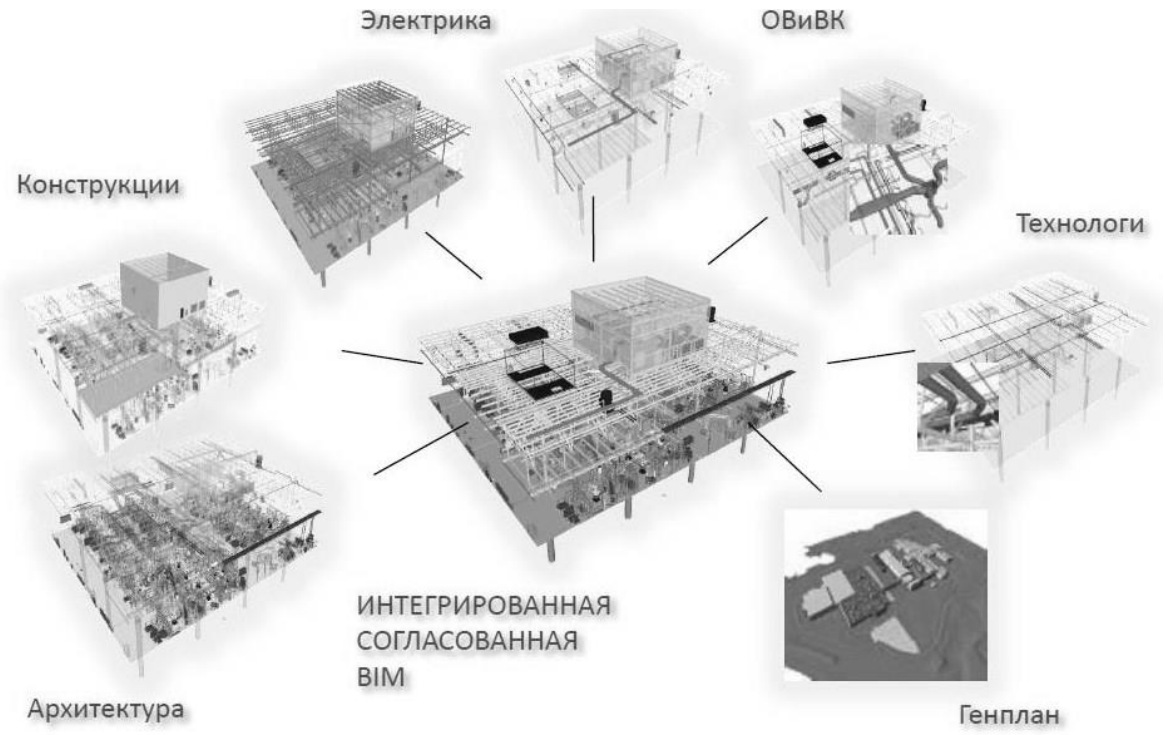

Рис.1. Зразковий склад інформаційної моделі BIM.

Якщо замість окремого об’єкту розглядати урбаністичний вузол, з’являється можливість досліджувати приховані зв’язки між різними елементами системи, моделювати потомки та напрямки руху людей, транспорту, їх взаємодію і вплив на міську інфраструктуру. Гіпотетично доцільно об’єднати цю технологію з генератором міста, що може працювати навіть з чорно-білою зйомкою генплану. Параметричні дані даного міста чи кварталу вводяться додатково. Платформа генерує геометрію будівель, дороги, рельєф місцевості (Рис.2). Цікаво не тільки моделювати існуючі місцеві ситуації для вирішення сучасних планувальних задач, але й генерувати розвиток міста. Для цього необхідно задавати спеціальні алгоритми розвитку, згідно контексту.

Рис.2. Місто, сгенероване комп’ютером на базі однієї з платформ типу City Generator.

Гарним прикладом кросплатформеного та міждисциплінарного підходу є *Analytics Lab Urban* (UAL), який був запущений в 2012 році в університеті Берклі. Лабораторія займається науково-дослідними проектами, у яких перетинаються урбаністика, інформатика, моделювання та візуалізація. У 2013 році UAL завершили великий проект по розробці і застосуванню регіональних моделей візуалізацію п'яти альтернатив для об'єднання землекористування і транспортної політики та інвестицій з метою скорочення викидів парникових газів, як це передбачено законодавством штату Каліфорнія (SB375). Це був перший столичний округ в Каліфорнії, який застосував землекористування і транспортну модель відповідно до вимог держави.

У 2014 році американська платформа Esri об'єднує GIS-аналітику і 3D моделювання в своєму останньому випуску CityEngine. Тепер урбаністи та архітектори можуть створювати 3D моделі з CityEngine і експортувати частини

моделі в програмне забезпечення Esri ArcGIS для просторового аналізу. ArcGIS забезпечує глибоке розуміння міського сценарію, в той час як CityEngine **створює реалістичні цифрові 3D-моделі. Тепер дизайнери можуть створити об'ємні моделі в *CityEngine*, експортувати їх в *ArcGIS*, а потім використовувати як потужні аналітичні інструменти для оцінки впливу запропонованої будівлі на місто.**

Вкрай важливим і перспективним є впровадження платформи *Real-time GIS.*

У режимі реального часу ГІС аналізує дані датчиків, що розташовані у місті, а потім поміщає його на інтерактивних картах реального часу для прийняття рішень.

Таким чином, забезпечено більшу ситуативну обізнаність про більшість місцевих проблем: від зберігання швидкопсувних продуктів, до моніторингу якості води, для безпечної передачі енергії. Поліпшується час відгуку у разі правоохоронних і пожежних інцидентів, під час транспортування і доставки, інженерні системи, що потребують термінового ремонту, тощо. З'являється можливість відстеження активів, які постійно змінюють розташування (наприклад, транспортних засобів, літальних апаратів або суден) або умовно стаціонарних показників, наприклад, погоди та екологічний моніторинг. Платформа має ресурси для обробки великого масиву даних.

Висновки цього дослідження:

- Доцільність побудови проблемних вузлів Києва у вигляді BIM моделей;
- Інтеграція моделей у платформу типу *ArcGIS* для багаторівневого аналізу напрямків руху транспорту, орієнтації та масштабності нової забудови, та впливу її на історичне середовище міста.
- Вивід на 3D принтер варіантів вирішення той чи іншой урбаністичної

Проблеми та швидке створення реалістичних макетів, що можуть бути корисні як для спеціалістів, так і для загального розгляду на громадських слуханнях.

- Ще одним наочним варіантом представлення будь-яких проектних моделей є віртуальна реальність (*VR*). Використання 3D окулярів дозволить проводити не тільки ефективні наради суміжних спеціалістів стосовно проектних об'єктів, але й надаст можливість соціального опросу серед пересічних громадян щодо їх ставлення до пропозиції.

  Побудова моделі всього міста та адаптація її в систему управління реального часу потребує багатьох фінансових та людських ресурсів. На даному етапі необхідно намітити вектор розвитку урбаністичного середовища Києва. Нові проекти забудови, міського ландшафту та транспорту приймати до розгляду у вигляді *BIM* моделей, що дозволить їх оцінювати комплексно та приймати вірні містобудівельні рішення.

Бібліографія:

1. Бородин В., Ушанов А., Спандерашвили Д. «Использование имитационно-прогностических моделей для автоматического построения планов обслуживания городской инфраструктуры». East European Scientific Journal (Warsaw, Poland) #9(13)/2016 part 1, p.82.
2. Інтернет-ресурс, код доступу: http://www.esri.com/products/arcgis-capabilities/real-time-gis
3. Інтернет-ресурс, код доступу: https://www.arcgis.com/features/index.html

Аннотация:

Современные технологии 3D сканирования и печати, а также моделинга форм и компьютерного генерирования социальных, природных и других процессов должны быть ведущим инструментарием в сохранении исторической и планировании новой городской среды.

Ключевые слова: BIM моделинг, 3D технологии, компьютерное генерирование процессов, виртуальная реальность (VR), 3Д печать.

Annotation

Modern 3D scanning and printing technologies, as well as the modeling of forms and computer generation of social, natural and other processes should be the leading tool in the preservation of historical and planning new urban environment.

Keywords: BIM modeling, 3D technology, computer generation processes, virtual reality (VR), 3D printing.

УДК 351.853

Коротун І. В. ,
к.а.,доцент
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ТА МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БУФЕРНИХ ЗОНАХ ОБ'ЄКТІВ ВСЕСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО: ЗАДАЧІ І МЕТОДИ

Анотація: розглядаються задачі і методи регламентації архітектурно – містобудівної діяльності в буферних зонах об`єктів всесвітньої культурної спадщини.

Ключові слова: об`єкти всесвітньої культурної спадщини, буферні зони.

Культурна спадщина України представлена багатьма різноманітними проявами творчої людської діяльності. Її матеріальна частина складається з рухомої і нерухомої спадщини, а нерухома, в першу чергу, пов`язана з

історичними і архітектурними об`єктами і ансамблями, серед яких вирізняються, так звані, «живі» і «мертві»[1]. Об`єкти культурної спадщини, що належать до «живих», тобто таких, що використовуються протягом усього терміну свого існування за первісною, або зміненою функцією, різняться за категоріями цінності, які вживаються для їх класифікації і наукового ототожнення.

Категорії цінності, за допомогою визначених критеріїв, що, в основному, базуються на ознаках художньої і естетичної виразності, стильового спрямування та історичної цінності, відображають різноманітні якості нерухомої культурної спадщини. Сукупність властивостей дає змогу класифікувати об`єкти за зростаючою шкалою, як: пам`ятки і ансамблі *місцевого* значення, *національного* значення і *всесвітнього* значення.

У відповідності з цими категоріями відбувається управління об`єктами: пам`ятки місцевого значення - органами місцевого самоврядування; національними пам`ятками опікуються центральні органи виконавчої влади, у теперішній час - Мінкультури України.

Що стосується вищої категорії - об`єктів всесвітньої спадщини, відповідальність за їх збереження приймає на себе уряд країни (безпосередня відповідальність – Мінкультури і Нацкомісія у справах ЮНЕСКО, МЗС України), а контроль за збереженням здійснюють міжнародні над урядові інституції, що являються структурними підрозділами ЮНЕСКО: Комітет всесвітньої спадщини і Центр управління об`єктами всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Вимоги до забезпечення збереження об`єкта всесвітньої культурної спадщини викладені у ряді міжнародних угод, головною з яких за напрямком збереження всесвітньої культурної спадщини являється Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 до якої приєдналась Україна[2], а окрім неї - документ, який скеровує напрямки міжнародної діяльності зі збереження всесвітньої культурної спадщини – Оперативне керівництво з імплементації Конвенції [1]. Міжнародні вимоги зводяться до наступних положень: необхідність збереження *автентичності*[3] об`єкта передбачає дотримання абсолютного збереження фізичного тіла об`єкта, й усіх його матеріальних складових. Вимоги щодо *покращення якостей* об`єкта і буферної зони; збереження *цілісності оточення* передбачає збереження історичного середовища, яке складає з об`єктом цілісну єдність. З метою збереження цілісності оточення, а також для забезпечення додаткового рівню захисту об`єкта, було прийнято рішення про створення *буферних зон* об`єктів всесвітньої культурної спадщини, яке ввійшло до Оперативного керівництва з імплементації Конвенції про Всесвітню спадщину у 1977 році (розділ IV). Цими

положення передбачається заборона «будь – яких змін» в межах буферних зон [1,§104-107, стор. 26-27]. Але, у випадку, коли об`єкт являється невід`ємною частиною живого міського середовища, це визначення вимагає розширення тлумачення. Адже вимоги забезпечення безпеки і комфортності життєдіяльності пов`язані з архітектурною і містобудівною діяльністю, яка неодмінно викликає зміни у середовищі буферної зони (а в окремих випадках, коли йде мова про історичні центри міст, або їх фрагменти – зміни в самих об`єктах). Тому, з метою регулювання цих змін та їх оптимізації, необхідні регламенти архітектурно - містобудівної діяльності.

Спектр напрямків регламентації архітектурно – містобудівної діяльності на територіях зі статусом всесвітньої культурної спадщини може бути достатньо широким. Конкретизація задач регламентації, відбувається за допомогою визначення такого поняття, як «предмет охорони». Кваліфіковано визначений «предмет охорони», який охоплює усю множину складових універсальної цінності об`єкта і складає суть регламентації.

Наприклад, якщо ми маємо будинок – пам`ятку періоду бароко, збережену у комплексі, тобто не тільки фасади, але й інтер`єри, з відповідним оздобленням приміщень, стелями, підлогами, коминами, люстрами, фресками, заповненнями вікон і дверей разом з дрібною фурнітурою, тощо, то всі ці нерухомі елементи являються множиною «предмету охорони» цього будинку. Наприклад, для житлових будинків періоду бароко в місті Любек, Німеччина, автентичним кольором пофарбування дерев`яних парадних сходів традиційно був сірий, тому власники зобов`язані фарбувати власні дерев`яні сходи у сірий колір (якщо автентичність його підтверджена стратиграфічними аналізами). Цей підхід заохочується системою пільг на сплату податків на нерухомість і на землю. Для міста Флоренція, Італія, в межах історичного ядра зміна колористики фасадів та їх елементів, як предмету охорони, заборонена. Всі фасади (за винятком кам`яних фасадів – ознака громадських будинків і палаццо) пофарбовані жовтою золотистою вохрою, а віконниці фарбуються зеленим. Ще один приклад – збереження ландшафтних краєвидів, як предмету охорони авторських рішень Ленотра, у парку королівської літньої резиденції Версаль, Франція. Регламентами збереження об`єкту всесвітньої культурної спадщини передбачена заміна дерев за принципом абсолютної ідентичності. Це означає, що протягом тривалого періоду вирощується дерево відповідної породи аналогічне за габітусом, а при висадці (заміна дерева відбувається у дорослому віці, коли рослина сформована), зберігається орієнтація рослини і кут нахилу стовбуру. Науковці Польщі дотримуються принципу відтворення автентичних будівельних матеріалів при виконанні реставраційних робіт, для чого виконуються докладні попередні наукові дослідження.

Методика розроблення регламентів архітектурної та містобудівної діяльності в межах буферних зон об`єктів всесвітньої культурної спадщини відрізняється від регламентів діяльності в межах самого об`єкта. Їх диференціація базується на докладному опрацюванні властивостей конкретного типу об`єкту. Як доводить аналіз практики архітектурної і містобудівної діяльності в межах буферних зон і прилеглих до них територій, розміри буферної ступінь ефективності збереження об`єкта всесвітньої культурної спадщини не завжди взаємно обумовлені. Для оцінки впливів важливо зберігати властивості, які формують важливі складові сприйняття: *експонування* і *сприйняття* об`єкту. Одна з пілотних і вітчизняній практиці методика регламентації сприйняття пам`яток викладена у ДБН Б.2.2-2-2008 «Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково – проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам`яток архітектури та містобудування». п. 3.36.1. Мінімальне віддалення спостерігача від пам`ятки в охоронній зоні не повинне бути меншим двох горизонтальних, або вертикальних розмірів пам`ятки, що забезпечує кут її сприйняття в 30^0.

В основу системи регламентації покладено диференціювання за рівнями допустимих втручань, або допустимих змін, з врахуванням множини вимог до збереження диференційованих за топографічним розташуванням по відношенню до самого об`єкта. При цьому вимоги регламентації розповсюджуються також і на ті ділянки, з яких здійснюється огляд (сприйняття) об`єкта.

Якщо об`єкти всесвітньої культурної спадщини розрізняються за композиційно - містобудівною значимістю на 3 просторових рівня:

1. *Містобудівні домінанти,* які формують *кульмінації* горизонтальних композицій містобудівних панорам і силуетів (кафедральні собори, дзвіниці, вічові та ратушні вежі).
2. *Середній рівень* має дві варіації. 2.1. Об`єкти *субдомінантного рівню* в забудові. 2.2. Об`єкт в ландшафті (дерев`яні церкви Карпат, ранньохристиянські базиліки і окремі культові споруди Іспанії, Італії, Болгарії, Румунії, Норвегії);
3. Об`єкти – складові елементи тканини забудови, споруди, що становлять наукову, пізнавальну та естетичну цінність – формують *базовий рівень* панорам, силуетів, розгорток вулиць.

Кожна з означених груп створює просторові зв`язки і зони впливу на різні рівні сприйняття, що залежать від висоти споруди і рельєфу земної поверхні[4], з далеких і близьких відстаней. *Вищий* рівень сприйняття формує первісне уявлення про характер архітектури міста. *Середній* рівень - *перспективні*

ракурси; базовий - розгортки фасадів вулиць, кварталів; *мезо* – рівень – елементи фасадів споруд; *мікро – рівень* – інтер`єри.

Кожна з об`єктів всесвітньої культурної спадщини, в залежності від рівню власної композиційно - містобудівною значимості, створює відповідний спектр наведених рівнів сприйняття. Відповідно, на кожному з визначених рівнів має мати місце фіксація специфіки умов сприйняття та їх збереження за допомогою регламентів. На близьких відстанях, як правило, в межах буферних зон створюється багаторівневі складні зв`язки: середовище – об`єкт – людина. На віддалених рівнях створюються візуальні зв`язки на рівні системи об`єкт – людина, ці території, як правило, знаходяться поза межами не лише буферних зон, але й населених пунктів.

Тому з метою забезпечення збереження візуального сприйняття необхідно обмежувати висоти нової забудови, в межах буферних зон – згідно існуючих переважаючих відміток фасадів (визначаються як середнє значиме характерних морфотипів споруд), за межами буферних зон – у відповідності з розрахунками можливих впливів на означені вище рівні сприйняття.

Відомо, що висота фасадів в межах історичного Парижу з 1884 по 1967 рік обмежувалась 20 метрами, а з того і по теперішній час – 31 м. Споруди вище 70 м будуються по периметру, у так званому «новому» Парижі, який у теперішній час не входить до адміністративних меж міста. для Санк – Петербургу максимальна висота будівлі у центральній частині була обмежена 28 метрами 48 метрами на околицях, за винятком храмів (указом часів правління імператора Олександра I). Так само для Відня в межах буферної зони регламентується висота споруди – до 25 м, а за її межами максимальна висота споруд не повинна перевищувати 70 м. Але етапи розробки і погодження передбачають детальне опрацювання, зокрема експертами ІКОМОС з огляду можливого впливу на загальні силуети і панорами міста. Як наголошує Віденський меморандум: «Якість нових об`єктів архітектури в історичних районах повинна належним чином розглядатись, у відповідності до збереження характеру середовища, з обов`язковими регулятивними обмеженнями будівельних об`ємів і висоти споруд [6]».

Таким самим чином необхідно для вітчизняних об`єктів всесвітньої культурної спадщини виконувати дослідження і виконання графічних схем візуального сприйняття, з встановленням обмеження висоти і об`ємів забудови. Проекти нового будівництва виконувати в межах означених регламентів з моделюванням потенційних впливів нового будівництва на історичне середовище буферної зони і на сприйняття об`єкта всесвітньої культурної спадщини, з коригуванням і громадським обговоренням на всіх стадіях проектування.

1. Вперше тлумачення поняття «живі» та «мертві» пам`ятки надається бельгійцем Louis (Martial Adrien Ghislain) Cloquet у 1907 році.
2. Конвенцію ратифіковано Указом Президії Верховної Ради N 6673-XI (6673-11) від 04.10.88
3. Поняття автентичності введено у Венеціанській хартії 1964 року і закріплене у Нарському документі про автентичність, 1994 року.
4. Методика визначення дальності сприйняття за Д. Рульковим.

Література

1. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention URL: http://whc.unesco.org/en/guidelines/ (дата звернення 22.10.2016)
2. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089 (дата звернення 22.10.2016)
3. Коротун И.В.: Культурное наследие ЮНЕСКО и аспекты регламентации архитектурно – градостроительной деятельности / Tarix, insan v cmiyyt / Elmi-nzeri v elmi-metodik jurnal / Azerbaycan respublikasi thsil nazirliyi Dfri pedagoji kardlarin ixtisasartrma v yenidnhazirlanma institute / Baki – 2014/ - ст. 98 – 106
4. Коротун І.В. Сучасна практика архітектурно – містобудівної діяльності в межах буферних зон об`єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (на прикладі країн Европи)./ Міжнародний досвід охорони, збереження та популяризації об`єктів Всесвітньої культурної спадщини. Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції / Міністерство культури України, Національна комісія у справах ЮНЕСКО, Національний Києво – Печерський історико – культурний заповідник, Україна, Київ, 2015. – ст. 40 - 44
5. Коротун І.В. Архітектурні об`єкти Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні: проблеми, задачі та тенденції організації збереження і управління / Сучасні проблеми архітектури та містобудування / К. КНУБА 41`2015- ст. 103 - 107.
6. Всесвітня спадщина та сучасна архітектура - управління історичним міським ландшафтом (Віденський меморандум) URL: / junesko-88 (дата звернення 22.10.2016)

Аннотация

Рассматриваются задачи и методы регламентации архитектурно – градостроительной деятельности в буферных зонах объектов всемирного культурного наследия.

Ключевые слова: объекты всемирного культурного наследия, буферные зоны.

Abstract

The article is considered the problem of regulation and methods of architectural - urban planning in buffer zones of objects of world cultural heritage.

Keywords: objects of world cultural heritage, buffer zone.

УДК 72.01

Криворучко Н. І. ,
канд. арх., доцент;
Крівіцька А. С. ,
аспірант
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна

ЕКОЛОГІЧНА РЕГЕНЕРАЦІЯ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація: у статті розглядаються питання екологічної регенерації урбанізованого середовища прибережних територій найбільших міст. Розкрито сутність екологічної регенерації як гармонізуючого чинника, заснованого на взаємодії урбанізованого і природного, через соціалізацію середовища і сприйняття людиною його цілісності.

Ключові слова: екологічний підхід, гармонізація і екологізація середовища, регенерація урбанізованого середовища, соціалізація середовища.

Актуальність. Постановка проблеми.

У світовій практиці історичного формування міст наявність акваторії була найважливішим містобудівним чинником. Поряд з розвитком утилітарних функцій водного об'єкта і прилеглих до нього територій, в містобудуванні формуються репрезентативні і рекреаційні зони прибережних територій – архітектурний вигляд «водного фасаду» міста стає найважливішим елементом його образу, а набережні виступають як найпривабливіші місця дозвілля [1].

Актуальність екологічної регенерації прибережних зон найбільших міст, таких як Київ, обумовлена проблемою урбанізації даної території транспортною мережею. Більшість міських районів виявилися відрізаними від води прокладеними по берегах річки Дніпро широкими непереборними магістралями. Відсутні пішохідні і візуальні зв'язки. Характерним для такого середовища є дисонанс, порушення зв'язку людини з природою, відсутність цілісності сприйняття середовища міста, і як наслідок – занепад архітектурного оточення в естетичному і духовному аспектах.

Проблеми урбанізованого прибережного середовища гостро проявляються і на соціальному рівні [2]. Це пов'язано з динамічним розвитком соціуму та вимогами до міського простору – як демократичному місцю відпочинку, спілкуванню і розваг, де зникають соціальні кордони. Прибережні простори гостро потребують розвитку поліфункціональної інфраструктури, в основі якої лежить розуміння і врахування системи «природа – людина –суспільство».

Дослідження даної тематики займають досить великий пласт в науковій і практичній діяльності. Але останнім часом вони, в основному, орієнтовані на сучасні технології і нові технологічні напрямки в архітектурі. При цьому не враховується, або недостатньо враховується головне – архітектурно-просторові підходи до проектування, які розглядають прибережне середовище як інтеграційну зону урбанізованого і природного.

Із вищесказаного **метою статті** є виявлення специфіки екологізації урбанізованого середовища прибережних територій. Іншими словами, екологічна регенерація прибережної зони, як неузгодженої структури урбанізованого і природного в середовищі міста.

Основна частина.

Поняття «прибережна зона» (англ.: coastal zone, рідше – coastal area) використовується досить широко у світовій практиці. Однак на сьогоднішній день не дано чіткого її визначення, що дає можливість розглядати «прибережну зону» в широкому діапазоні. При всьому різноманітті понять, виявляється одна загальна думка, що визначає «прибережну зону» як простір, де з особливою інтенсивністю здійснюється взаємодія людини з навколишнім середовищем. Слід зазначити, що у витоках цього поняття лежить використання земельних ресурсів прибережних зон. Про значимість прибережних зон в Україні почали говорити більше десяти років тому, але сьогодні, як і раніше, не існує законодавчо закріпленого визначення цього поняття.

У цьому плані інтерес представляють західноєвропейські країни, де проблемам управління прибережними зонами приділяється пильна увага і розроблені документи, які спрямовані на збереження та гармонічний розвиток прибережних територій. Найбільш значущим є «Європейський кодекс поведінки для прибережних зон» прийнятий в Женеві у 1999 р. [3]. У ньому узагальнено накопичений правовий досвід європейських країн та визначено пріоритетні напрямки вдосконалення життєдіяльності прибережних районів. Концептуальну основу Кодексу складають наступні положення:

• узбережжя є одним з найбільш цінних природних ресурсів, де відбувається тонке поєднання природних, культурних та історичних елементів в прибережному середовищі. Але узбережжя також є важливим елементом для багатьох видів економічної діяльності;

• природне прибережне середовище являє собою не поновлюваний ресурс. Це лежить в основі концепції сталого використання узбережжя, де природні та інші цінності мають залишитися в первинному вигляді для майбутніх поколінь;

• експлуатація прибережної зони, в тому числі шляхом розміщення міської забудови та районів приміських котеджів уздовж берегової лінії, призводить до втрати природного берегового ландшафту [3, с.5].

Таким чином, можна зробити висновок, що екологічна регенерація урбанізованого середовища прибережних територій, повинна базуватися на концепції сталого розвитку прибережної зони, включаючи установку на деякі обмеження у використанні прибережних територій і підтримання природних процесів в прибережній зоні.

Світовий досвід дозволяє по-іншому бачити берегову архітектуру і середовище біля води. Одним із варіантів пом'якшення урбанізованого середовища є створення природно-екологічного прибережного каркасу – проект «Vision 2020», який є довгостроковою програмою редевелопменту «водного фасаду» Нью-Йорка [4]. Програма визначена особливостями географічного положення міста – чотири з п'яти районів розташовані на островах і тільки Бронкс – на материку. Велика частина критичної інфраструктури міста знаходиться саме в прибережній зоні – це транспортні тунелі і споруди метрополітену, залізничні розв'язки, дороги, аеропорти, мости і естакади, причали, безліч пірсів і цілий ряд інших промислових і комерційних об'єктів.

Підсумком програми «Vision 2020» визначено перетворення всієї берегової лінії в загальнодоступну впорядковану територію, пов'язану з усім містом. У прибережній зоні передбачено будівництво житла, комерційні забудови, розміщення нешкідливих виробництв, але обов'язковою умовою є громадський доступ до води і збереження візуальних зв'язків з водними пейзажами. Значна частина берегів повинна перетворитися на відкриті простори з різними культурно-освітніми об'єктами, привабливими як для місцевих жителів і мешканців інших районів, так і для туристів. Головна мета в даному аспекті програми – створення зелених зон в 10 хвилинній кроковій доступності, які розрізняються за розміром і функцією, починаючи від невеликих вуличних парків, закінчуючи великими зонами відпочинку і природними територіями [4].

Зокрема, інтерес для Києва може представляти приклад реконструкції набережних East River [4]. Велику складність створювала швидкісна автотраса, яка проходила вздовж узбережжя судноплавного каналу, біля краю води. Щоб повернути річку городянам було прийнято рішення в деяких місцях пустити набережну під естакадою або винести на спеціальні платформи над водою. В результаті в густонаселеному урбанізованому районі Манхеттена, відрізаному від води багатосмуговою естакадою, з'явилася багаторівнева комфортна рекреаційна берегова зона із зеленим ландшафтом і різноманітним функціональним наповненням. З півдня вона стикується з реконструйованою набережною Manhattan Greenway, що разом створює протяжний екологічний променад уздовж води, який крім екологічної функції, естетично наповнює середовище, роблячи його соціально-комфортним, гармонійним і цілісним.

Вирішили проблему урбанізованої території уздовж річки і в іспанській столиці Мадриді. Прокладена по обох берегах річки Мансанарес, широка перевантажена магістраль порушила цілісність міського простору та стала нездоланною перешкодою для жителів районів, розташованих на різних берегах. Рішенням проблеми цієї території став проект «Madrid RIO» [5]. Його ключова ідея полягає в переміщенні під землю автомагістралі, а на звільнених територіях розміщення рекреаційних просторів, в поєднанні з активною реновацією мережі пішохідних маршрутів. Проект об'єднує п'ять зон, оформлених з урахуванням історичних особливостей і культурного значення, де природа виступає головним гармонізуючим чинником, який включає різноманітні природні елементи, пов'язані між собою певною ієрархією. При цьому вирішується одне з головних завдань сучасного проектування – архітектурно-просторове формування середовища в єдності з природою, як умова сталого розвитку соціуму.

На основі вищесказаного, пропонується екологічна регенерація прибережних територій Києва, а саме регенерація Набережного шосе, що пролягає вздовж Дніпра в старій частині міста. Головною метою екологічної регенерації стає перетворення берегової лінії в загальнодоступну територію, з громадським доступом до води і збереженням візуальних зв'язків з водними пейзажами. Це досягається за рахунок переведення магістралі під землю або створенням над нею відкритих зелених променад – громадських еко-зон з різними рекреаційними функціями, привабливими як для місцевих жителів так і для туристів. В міру реорганізації окремих ділянок берега повинна утворитися єдина берегова зона Києва з різноманітними видами соціальної активності, з єдиною системою зелених променадів, пішохідних і веломаршрутів вздовж краю води. При цьому кожна ділянка берегової території повинна зберігати свою індивідуальність і зв'язок з історичним контекстом.

Одною з найважливіших умов стабільної соціальної привабливості прибережних територій для мешканців є створення ефективної системи пішохідних комунікацій, що ведуть від житлової забудови до акваторії. Це досягається за рахунок створення системи зелених коридорів – як природного образу, які повинні бути позбавлені від проблемних перетинів з шляхами руху транспорту. Ці системи задають напрямок руху від антропогенної зони до природної, включаючи в себе композиційні вузли соціальної активності, які розкривають різні сюжети відпочинку, пов'язані з історичною і культурною спадщиною. При цьому формування «запрошення» до води неможливо без створення систем візуальних акцентів, що вказують на природне начало. В цьому випадку гармонізуючим чинником, який одночасно стає сполучною ланкою двох протилежних начал, є зелена вулиця-бульвар, яка включає в себе

всі шляхи руху і виводить на природну домінанту, в незалежності від розташування акваторії в планувальній структурі міста.

Висновки. На основі проаналізованих теоретичних праць і аналізу реалізованих на практиці аналогів, розкрито механізм екологічної регенерації урбанізованого середовища прибережних територій. Він розглядається у системі «природа – людина – архітектурно-просторове середовище», де природа виступає як первинне джерело, діюча людина – як споживач середовища, і як його творець, і архітектурно-просторове середовище – як феномен, що впливає на формування соціуму. Екологізуючим чинником є формування такої цілісності, де гармонізація природного і антропогенного відбувається через єднання людини з оточенням як носія природного. При цьому формується гармонійний соціальний образ середовища.

Список використаних джерел:

1. Панченко Т. Ф. Рекомендації з планування території прибережної смуги морів. Проект співпраця щодо довкілля Чёрного моря. Друга редакція / Т.Ф.Панченко. – Киев: EuropeAld, 2009. – 32 с.

2. Устинова І. І. Еколого-містобудівне обгрунтування сталого розвитку урбанізованих територій України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.04 / І. І. Устінова. – К., 2005. – 24 с.

3. European Code of Conduct for Coastal Zones. Committee for the Activities of the Council of Europe in the Field of Biological and Landscape Diversity. 3nd meeting, Geneva, 19 April 1999, CO-DBP (99).

4. Vision 2020. New York City Comprehensive Waterfront Plan. March 2011. 192 p.

5. West 8 Urban Design & Landscape Architecture / projects / Madrid RIO [Електронний ресурс]. – http: //www.west8.nl/projects/madrid_rio/ (24.03.2015).

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы экологической регенерации урбанизированной среды прибрежных территорий крупнейших городов. Раскрыта сущность экологической регенерации как гармонизирующий фактор, основанный на взаимодействии урбанизированного и природного, через социализацию среды и восприятие человеком ее целостности. Ключевые слова: экологический подход, гармонизация и экологизация среды, регенерация урбанизированной среды, социализация среды.

Abstract.

The paper elucidates ecological regeneration of urban environment of the largest cities coastal areas. The focus in the paper is ecological regeneration as harmonizing factor, which based on the interaction of natural and urbanized, through the environment socialization and human perception of his integrity. Keywords: ecological approach, harmonization and ecologization environment, regeneration of urban environment, socialization environment.

УДК 71;72

Криворучко Н. І.,
к.арх., доцент,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна
Дорошенко Ю. О.,
д.т.н., проф.,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна;

СИСТЕМА «РІЧКА-МІСТО»: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АРХІТЕКТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглядаються питання методології архітектурної діяльності у контексті «стимул-реакція», де стимулом виступає ціннісно-соціальна значущість річки – як підсистеми урбанізованої території міста. А реакцією на цей стимул виступають архітектурні рішення з відновлення архітектурного середовища найбільших міст. За таким підходом річка і місто розглядаються як система, де Річка є природною основою цілісної екосистеми макрокосму, а Місто, як її похідна, для свого відродження має гармонійно інтегруватися до своєї природної першооснови. При цьому система «Річка-Місто» може з часом набути статусу еко-урбосистеми.

Ключові слова: системний підхід, методологія архітектурної діяльності, система «річка-місто», «стимул-реакція», еко-урбосистема.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми. Дві системи – Річка і Місто, дві субстанції, одна з яких – природна екосистема, що не має ані політичних, ані адміністративних обмежень, друга – породження людського генію і хаосу водночас. Статус першої системи перманентно змінювався із зростанням величі і територіальної експансії другої: від годувальниці і захисниці – до перешкоди, до забруднювача і до техногенної зони. Кінець XX століття оголив увесь спектр проблем, які можна об'єднати одним цілісним посилом: без нормального функціонування річки і без відновлення її природного статусу не може існувати сучасне місто XXI століття, не може бути гармонійного розвитку його середовища. Місто повинно органічно інтегруватися з рікою аби відтворити наново колись злагоджену систему «Річка-Місто».

Розв'язання більшості з окреслених вище проблемних питань лежить у площині архітектурної діяльності. Дослідження з даної тематики займають помітне місце у науці і практиці різного спрямування: екології, архітектури,

будівництва, житлово-комунального господарства тощо. Вони орієнтовані на сучасні технології і на нові технологічні напрямки – як в архітектурі і будівництві, так і в соціальній сфері, – які певним чином пов'язані з містом. Реалізація зазначеного потребує значних капіталовкладень, а власне пропоновані підходи у своїй більшості мають дискретний, безсистемний характер.

Якщо розглядати архітектурно-просторові підходи до проектування у форматі злагодженої інтегрованої системи «Річка-Місто», то насамперед слід відшукати самовідтворювальний механізм такої системи. Адже і річка, і місто – при всій його техногенності – залишаються частинами Великої Природи. Тому з біологічних позицій вони можуть самовідтворюватися. «Надія живе доти, допоки вертольотів і бабок хоча б порівну». Але для цього потрібно зрозуміти сутність зв'язків і відносин між основними складовими цієї системи: річки, міста і людини. Причому, у цій триаді людина виступає і як законодавець, і як творець-архітектор, і як «споживач», міського архітектурно-просторового середовища. Тобто, вона (людина) виступає ядром цієї системи.

Виходячи із сказаного вище ***метою статті*** є визначення дієвих підходів до конструювання механізму самовідтворення системи «Річка-Місто» з позицій методології архітектурної діяльності.

Основна частина.

Екосистема «Річка». Ця субстанція – і саме з великої літери – впродовж багатьох тисячоліть взаємодіяла з людиною, не втрачаючи своєї сили і енергії, а людина протягом усіх цих тисячоліть дякувала їй за ту енергію, якою користувалася. Перші поселення людей мали тісний зв'язок з водою та з річкою. Тонко відчуваючи її силу і сутність, стародавні люди «вписувалися» своїм устроєм в цю природну субстанцію, поклоняючись їй. І досі цю гармонійну систему можна спостерігати у прибережних українських селах, куди ще сповна не надійшла техногенна цивілізація.

Що ж стосується міста Києва, то його водна система у складі величного Дніпра з багатьма річками і притоками нині являє собою згусток великих і малих проблем – як дерево кровоносної системи з чорними мертвими гілками. Більшість із понад двадцяти малих річок і струмків міста Києва нині сховані у колектори. Кілька річок зникли зовсім, а ті, що залишилися, перетворилися у колектори стічних вод.

Напрошується висновок: річка у своєму природному розумінні все більше перестає бути екосистемою, адже «системні зв'язки, завдяки яким здійснюється обмін речовиною і енергією» майже всі розірвані.

Система «Місто». Місто XXI століття (особливо це стосується пострадянських республік) несе в собі суцільні проблеми, пов'язані, з одного

боку, неузгодженістю змісту нормативних документів з процесом їх виконання. А з другого – неузгодженістю між підходами різних правомочних інстанцій щодо їх вирішення, безсистемністю їх функціонування і взаємодії. Сказане стосується і річки, як частини міста, і власне міста, як сили, що постійно впливає на річку і внаслідок цього змінює її.

Висновок: підсистеми міста, такі як річка (річки), транспортна, сельбищна, рекреаційна, господарська тощо; змістово не узгоджені поміж собою, що призводить до руйнації як самих підсистем, так і всієї системи в цілому. Як наслідок цього – маємо численні хвороби людини, зокрема, логоневрози, синдром великого міста, постійна втома, хронічне недосипання, байдужість, втрата життєвого сенсу, бездуховність.

Механізми, що відновлюють систему «Річка-Місто». В ідеалі така двокомпонентна система може виглядати як така, компоненти якої існують не за рахунок один одного, а збагачуючи й приумножуючи один одного, тобто, за принципами синергетики. Міська екосистема (урбо-екосистема) являє собою просторово-обмежену природно-техногенну систему як комплекс взаємопов’язаних автономних живих організмів та абіотичних елементів, які утворюють середовище життєдіяльності людини; не руйнуючи, а гармонійно відтворюючи екосистему більш високого рівня. Таку, як Річка з усім її природним осередком.

Урбо-екосистема є досить вразливою. Якщо природні екосистеми є самодостатніми, що проявляється у їх здатності самостійно змінювати свої характеристики в необхідних для її існування умовах рівноваги, то для природовідповідної трансформації міської екосистеми постає потреба у створенні певних умов, штучного керованого середовища, які будуть здатними підтримувати її природовідповідне функціонування.

Тому у зв’язку із сказаним, у другій половині ХХ століття почав формуватися екоцентричний підхід. Його ключовим моментом, що відображає характер взаємодії людини і навколишнього середовища, стало **формування нового екологічного мислення**. Таке мислення ґрунтується на Холістичному принципі цілісності і єдності людського суспільства і природи на основі органічного взаємозв’язку, де переважання інтересів однієї зі сторін стає неможливим. Цей принцип повністю узгоджується із законом єдності живої речовини В.І.Вернадського [1], Б.Коммонера [2] та інших і означає, що будь-яка зміна в архітектурно-просторовому середовищі призводить до адекватного розвитку природних ланцюгових реакцій, спрямованих в бік нейтралізації здійсненої зміни (як фактора впливу). Проте, оскільки обсяги і сила антропогенного впливу в урбанізованому середовищі постійно зростають і посилюються, то його нейтралізація з боку природи стає все менш можливою.

У такому разі формування екологічного мислення сприяє усвідомленню діяльності та поведінки Людини – як процесу її відповідальної взаємодії з навколишнім природним середовищем, що характеризується єдиним **відчуттям екологічного простору**.

Грунтуючись на сказаному вище, методологічною основою архітектурної діяльності в умовах сучасної екологічної кризи та концепції сталого розвитку має бути, **по-перше**, жорсткий Холістичний принцип усвідомлення: «все пов'язано з усім». **По-друге**, не можна розглядати систему «Річка-Місто» тільки у межах поняття «прибережні зони», хоча з цього потрібно починати діалог з Річкою: «…узбережжя є одним із найцінніших природних ресурсів, де відбувається тонке поєднання природних, культурних та історичних елементів прибережного середовища…» [3, с.5]. **По-третє**, поєднання першого і другого грунтується на людині, людині творчій, людині креативній. Такою людиною виступає архітектор – як носій високої культури та широкого світогляду.

Архітектор формує архітектурно-просторове середовище, враховуючи основні чинники за принципами системного підходу в колі наукових міждисциплінарних стиків. У цьому формуванні виділяються такі головні ознаки **системи «середовище-людина»**:

- **цілісність** трактується як єдність елементів трьох аспектів системи: *матеріального*, *енергетичного*, *інформаційного*;
- **управління** здійснюється за принципом **«стимул-реакція»,** де стимулом виступає інформація (в архітектурі це міське середовище), а реакція – це проектні пропозиції матеріально-енергетичної складової майбутнього архітектурного середовища;
- **інформація** реалізується лише за наявності умов, «апріорних для передавача і приймача» в усьому спектрі основних чинників, що діють в системі «Річка-Місто». Стосовно архітектури – це архітектор, як автор проекту, і кінцевий споживач – мешканець міського середовища.

Ця спільність характеризується, по-перше, наявністю **мови і мовлення**, однозначних для першого і другого елементів, і, по-друге, **цілісністю** повідомлень – «вибірки з генеральної сукупності» найзначущих сигналів, таких, що перекодовуються в «символи» і «надсимволи» і приймаються людиною як такі [5, с.384].

У який же спосіб реалізується означений вище підхід на фізичному рівні?

1. **Відчуття екологічного простору**, або, «все пов'язано з усім», має закріплюватися ще на стадії формування людини, тобто, з дитинства. Потім – на стадії формування архітектора (інженера, біолога, історика, географа тощо), як носія культурного і прогресивного. Для цього потрібне безпосереднє спілкування та вивчення системи «Річка-Місто». Робити цілу низку рисунків,

схем, історичних досліджень тощо, вивчати архівні матеріали. І розпочинати все це треба зі свого місця проживання у межах цієї системи. «Живе» місто і його проблеми стануть стимулом для їх розв'язання. В цьому процесі молода людина «переживає» в реальному часі реальне середовище (процес інтеріоризації за Л.С.Виготським). Як наслідок, з'являється стимул – змінити, реконструювати, відновити.

2. **Мова і мовлення,** однозначних для архітектора (автора) і «споживача» (адресата). Архітектурна семантика наголошує на тому, що єдиним як для першого, так і для другого, виступає образ-символ і механізм його переходу у «надсимвол» (Ф.де Сосюр, Лінч, В.Л.Антонов і ін.). Річка, як об'єкт вивчення і відновлення, є своєрідним символом, архетипом, який має певні глибинні образні структури. Вони закладені у структуру стародавнього Києва, яка є невід'ємною складовою його ландшафтної структури. «Переживаючи» це, і автор, і адресат на основі другої сигнальної системи виходять на відчуття «надсимвола», тобто, співвідносять себе як частку «макрокосму» – системи «Річка-Місто», Річку, як ціннісну категорію, Місто – як її похідну.

3. **Управління** цими складними процесами полягає *в узгодженості і системності дій* усіх учасників процесу відновлення системи «Річка-Місто»: від мерії до мешканця; *у формуванні бази даних* – збирання й аналіз інформації з минулого, щодо сучасного і майбутнього; *цифрове моделювання* системи «Річка-Місто» на основі Building Information Modeling; нарешті, *власне в управлінні* її життєвим циклом, комплексною обробкою всієї архітектурно-просторової, технологічної, інженерної, економічної та іншої інформації про систему «Річа-Місто» з усіма її взаємозв'язками і взаємозалежностями.

Висновок. Механізм самовідтворення системи «Річка-Місто» – це створення таких умов і такого середовища, де кожна людина ідентифікує себе як частку системи «Річка-Місто», а архітектор, як головний диригент, формує **цілісність** як єдність трьох елементів системи: *матеріального*, *енергетичного*, *інформаційного* [5–7].

Список використаних джерел:

1. *Вернадский В. И.* Живое вещество / В. И. Вернадский. – М.: Наука, 1978. – 358 с.

2. *Коммонер Б.* Замыкающийся круг / Б. Коммонер. – М.: Гидрометеоиздат, 1974. – 280 с.

3. European Code of Conduct for Coastal Zones. Committee for the Activities of the Council of Europe in the Field of Biological and Landscape Diversity. 3nd meeting, Geneva, 19 April 1999, CO-DBP (99).

4. *Антонов В. Л.* Градостроительное развитие крупнейших городов / В. Л. Антонов. – Киев – Харьков – Симферополь, 2005. – 644 с.

5. *Дорошенко Ю.О.* Органічна єдність архітектури і екології// Архітектура та екологія: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 жовтня 2013 року). – Частина І. – К.: НАУ, 2013. – С.5–8.

6. *Дорошенко Ю.О., Осипенко О.Ю.* Екологічна складова змісту освіти майбутніх архітекторів// Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 19 березня 2015 року). – К.: НАУ, 2015. – С. 34–35.

7. *Степанюк О.О., Дорошенко Ю.О.* Принципи аркології в містобудуванні: системний підхід та основні проблеми// Архітектура та екологія: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 жовтня 2013 року). – Частина ІІ. – К.: НАУ, 2013. – С.116–119.

Аннотация

Рассматриваются вопросы методологии архитектурной деятельности как «стимул-реакция», где стимулом является ценностно-социальная значимость реки, как подсистемы урбанизированной территории города. А реакцией на это выступают архитектурные решения по восстановлению архитектурной среды территории крупнейших городов. Такой подход рассматривает реку и город как систему, где Река – естественная основа целостной экосистемы макрокосма, а Город, как ее производная, для своего возрождения должен гармонично интегрироваться в природную первооснову.

Ключевые слова: системный подход, методология архитектурной деятельности, система «река-город», «стимул-реакция», эко-урбосистема.

Abstract

The questions of methodology of architectural activity as a "stimulus- reaction", which is the incentive value and social importance of the river as a subsystem of the urban area of the city. A reaction to this act architectural solutions to restore the architectural environment of the territory of the largest cities. This approach considers the river and the city as a system where the river - a natural basis for integrated ecosystem macrocosm and the city as its derivative, for its revival should be harmoniously integrated into the natural basis. This system of "River-City" may eventually acquire their high status - urbo-ecosystem.

Keywords: methodology of architecture, a system of "River-City", " stimulus-reaction", urbo ecosystem.

УДК 712.01+908

Куровський Г. К.
Президент ГО «Київська ландшафтна ініціатива»

КИЇВСЬКИЙ ОРАКУЛ

Анотація: в статті розглянуто особливості ландшафту правобережної частини Києва, антропоморфні ознаки цієї території та значення, яке може мати Київ при використанні вказаних фактів.

Ключові слова: Лик Києва, ідентичність, омфал, оракул, моральний імператив

В Законі України «Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції», що набув чинності 7 вересня 2005 за №2831-IV, зазначено що збереження історичних ландшафтів – «є основним компонентом Європейської природної та культурної спадщини, який сприяє добробуту людей та консолідації Європейської ідентичності». На ключову цінність історичних ландшафтів для процесів етногенезу вказував Л. Гумельов. Він стверджував, що етнос стає невід'ємним компонентом вміщуючого ландшафту; якщо руйнуються або змінюються історичні ландшафти – руйнуються або змінюються також історичні етноси, зникає їхня ідентичність.

Людство постійно шукає та знаходить ознаки невідомих цивілізацій на Землі і в Космосі, бачить їх в пірамідах Єгипту, в статуях острова Пасхи, пірамідоподібних гористих утвореннях Тібету, навіть в «обличчі», яке відкрили на Марсі.

Виявилось, що і Києву подаровано ще один символ величі – його Лик. Те, що ми бачимо на зображенні, є рельєфом головного міста України. При обробці карт та супутникових знімків ця унікальна особливість виявилась не просто співпадінням, а антропологічно правильним «обличчям» – тим самим ликом. Навіть трасування вулиць правобережної, історичної частини Києва, яка виконувалась, як відомо, суворо по рельєфу – в найменших подробицях доводять неспростовно – це величезне ландшафтне зображення людського обличчя. С півночі до півдня його розмір – 30 км, частина, що омивається Дніпром 12 км, Старокиївська гора, яка «формує» око – 3 км, вулиця Володимирська (яку, по суті, можна назвати головною вулицею Києва) проходить через його центр. Більш ніж 3 десятки «співпадінь» надали змогу навіть отримати офіційний міжнародний Патент на відкриття.

Стають зрозумілими та виправданими стихійні протести киян проти бездумних спроб забудови схилів Дніпра, знищення Київських озер та парків. Справжні кияни, що народжені в цьому ландшафті, або які перебували в ньому

достатньо тривалий час, та були сформовані в ньому як особистості – відчувають підсвідомо нерозривний зв'язок з Ликом. Нинішній стиль перетворень Київського простору, шо запанував в місті – для них абсолютно неприйнятний. Можливо, усвідомивши та «узрівши» Лик Києва, у чиновників здригнеться рука, коли вони будуть підписувати розпорядження про чергову забудову, оскільки вона може зруйнувати, скажімо, Реп'яхів яр – і зникнуть уста? Можливо, черговий торгівельно-розважальний центр «зітре» з Лику Совські ставки – його скроню? Розвиток столиці нашої країни повинен стати високоінтелектуальним і туристичним та духовно орієнтованим.

Скажіть, яке місто світу може похвалитись тим, що надає можливість подорожувати по своєму лику?... Київ просто зобов'язаний стати центром рекреаційного духовно-історичного туризму.

Кожний природно-ландшафтний об'єкт, що запатентовано як прояв частини Лику, створений для його візуального відділення від безликої форми.

Тому всі ці природні утворення, без виключення, можуть (і повинні) стати об'єктами шанування і турботи киян, місцем притягнення уваги туристів та гостей міста. Люди не прибудуть до нас дивитись ні на архітектурні вишуканості, ні на казино, шо збудоване на місці парку, ні на торгівельно-розважальній центр збудований на місці озер. Вони обов'язково приїдуть до нас за надзвичайними враженнями від природності, приїдуть для «спілкування» з Ликом, увібрати його енергію, відчути його тканину, почути ауру вічності нашого, древнього міста.

Можна безкінечно довго сперечатись в координатах «Красиво – не красиво», «сучасно – не сучасно», «Вигідно – не вигідно», але суперечку або спір може бути вирішено тільки в площині «Морально – не морально», «етично – не етично». Тому що моральний імператив – є діючим законом природи да відношення до людей.

Місто, звісно, живий організм який має функцію росту або зростання, збільшення. Це – можливість, а не недолік, можливість підкреслити наші природні перлини, зберегти та звеличити нашу історію. Зробити Лик більш промовистим, багатозначнішим, підвищити його значимість для цивілізації. Тому, що повторимо це знову і знову, другого такого Лику міста немає ніде на планеті Земля.

Тепер щодо енергії, яку за нашим переконанням, може відчути кожен, звісно, при особистому бажанні. Тому що її природа така, яка не «дозволяє» їй входити без дозволу або «згоди» отримувача. На протязі всієї історії цивілізації люди позначали і вшановували особливі місця на планеті. Такі місця називались оракулами, вони відомі – Дельфи, Делос, Вавилон, Фіви… Вони позначались особливими діючими об'єктами – символами – омфалами. Їх ще

називають, геодезичними знаками. Священне індо-європейське слово – ОМ – означає Божественний голос, Гесихій а також і Свіда інтерпретують слово ОМФ як «священний голос» або «священний звук». Від нього і прийшло слово «омфал» - або «місце Омфе».

Хіггінс відмічав, що склад «фе» представляє собою корінь дієслова фао – «говорити, промовляти, сказати». Дельфи вважались омфалом, інакше кажучи, – «пупом світу», але одним з багатьох. Ще один «пункт» знаходився на Криті, біля Кноса, входив в октаву оракульских центрів на північ від Бехтеда – додинастічної столиці Єгипту. Дельфінійский бог Апполон, чиє ім'я означає «камінь», утотожнювалось з омфалом, «пупом». Він зберігся до наших днів. Це яйцеподібний камінь, символізував Бога Амона в Фівах, де знаходився «пуп» Єгипту. Історичні літописи, міфи, легенди та деякі пам'ятки Дельфи доводить, що цей оракул було засновано фараонами Ефіопскої династії. Саме тому греки зображали Дельфоса (його ім'ям було названо місто), у вигляді ефіопа. Може виникнути запитання – до чого тут Київ. Саме в ті часи Дніпро вважався північним двійником Нілу, що протікає між тими ж меридіанами. Найважливішим пунктам на Нілі відповідали такі ж пункти на Дніпрі – аж до перенесення Єгипетських географічних назв на території нашої рівнини. Єгипетським Фівам відповідає – Київ, це доводиться наявністю карти цього району Європи. Виходячи с опису цієї карти, її використовували в кінці VI століття до н.е., але накреслена вона була, очевидно, раніше. Є й інші факти які свідчать, що базисну геодезичну лінію було розмічено в глибокій давнині…

В чудовій книзі Топкінса і Стеччіні є прекрасні фото та малюнки кам`яних омфалів. Це цілковито вражаючі предмети які доводять що в древньому світі існувала високорозвинена наука. Адже, по суті, омфали – це стародавні обчислювальні машини, які використовувались для передбачень майбутнього, обчислення на них велись в кутових величинах.

Київський омфал, що зображений на фото, демонструє випромінювання невідомої енергії. Її природа зараз ретельно досліджується, але місце де відбувається цей феномен повністю повязано с особливостями київського ландшафту, і тільки однією точкою на ньому. Вище було вказано вул. Володимирську як напрям, вектор «погляду» київського Лику, отже місце не важко вгадати.

Література:

1. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. Санкт-Петербург. Академия. 2002, – 606 ст.

2. TompKins P.Secreys of the Great Pyramid. New York – London: Harper and Pow, 1971. (Appendix by Livio Stecchini)

3. Геродот. История в девяти книжках. Наука, 1972. Книга 2, 55.
4. Р.Темпл. Мистерия Сприуса. Москва «Эксмо», 2005, 524 ст.
5. В. Колінько, Т. Куровський, Київ священий простір. Київська Ланшафтна ініціатива. «Оранта» Київ. 2006, 208 с.
6. Higgins G. The Anacalypsis. New York, 1927, Vol. J.Book III, Chapter 2, Section 4.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности ландшафта правобережной части Киева, антропоморфные признаки этой территории и значение, которое может иметь Киев при использовании указанных фактов.

Ключевые слова: Лик Киева, идентичность, омфал, оракул, моральный императив

Abstract

The features of landscape of Kyiv right side and anthropomorphic signs of this territory are observed in the article. The significance of Kyiv if observed facts are taken into account is highlighted.

Keywords: The Face of Kyiv, identity, omphal, oracle, moral imperative

УДК 72.01

Крижановская Н. Я. ,
д. арх., проф. Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова, г. Харьков, Украина

ПЕШЕХОДНЫЕ ЗОНЫ КАК ОБЪЕКТЫ НОВАЦИЙ В ГОРОДСКОЙ СРЕДЕ

Аннотация: в статье рассмотрены особенности формирования пешеходных зон в условиях крупнейшего города. Определены основные приемы формирования пешеходных зон с учетом особенностей пешеходно-транспортной инфраструктуры города.

Ключевые слова: пешеходные зоны, новации, городская среда.

В настоящее время в центрах многих крупнейших городов определилась тенденция к слиянию пешеходных улиц с деловым и прогулочным движением в так называемые пешеходные зоны. Большое развитие они получили за рубежом (Берлин, Дрезден, Прага, Мюнхен, Ванкувер и др.). Пешеходные зоны

рассматриваются как необходимое звено в общей цепи реконструкции преимущественно центра города.

Однако в научных исследованиях эта проблематика изложена недостаточно обстоятельно. [1-4]

Цель настоящей работы – рассмотреть особенности формирования пешеходных зон в условиях крупнейшего города.

Задача исследования – определить основные приемы формирования пешеходных зон с учетом особенностей пешеходно-транспортной инфраструктуры города.

Пешеходная зона – городская территория, предназначенная исключительно для пешеходного движения, где запрещено передвижение на автотранспортных средствах, за исключением автомобилей спецслужб, коммунальной техники, маршрутного транспорта, транспорта для инвалидов, а также обслуживания магазинов (при отсутствии альтернативного маршрута).

При проектировании и реконструкции городов создание пешеходных зон с включением в их структуру площадей, пешеходных улиц должно быть обосновано высокой концентрацией притягательных для населения объектов городского и районного значения, плотностью существующих пешеходных потоков более 0,3 чел/м2 или ожидаемых 0,15...0,25 чел/м2 и т.п. При этом надо обеспечить хорошую связь пешеходных зон с наземным (не более 400 м до остановки) и скоростным пассажирским (не более 800 м) транспортом.

Поэтому при их формировании необходим комплексный анализ транспортно-пешеходной инфраструктуры данной территории.

Для создания пешеходных зон из пользования транспортными средствами изымаются значительные фрагменты улично-дорожной сети, что приводит к снижению ее пропускной способности, увеличению плотности транспортных потоков и ряду других последствий, затрагивающих большие по размерам территории города. По этой причине применение пешеходных зон требует комплексного анализа дорожно-транспортных условий уже не на локальном, а на сетевом уровне и проведения системы мероприятий по организации дорожного движения. Введение пешеходных зон в основном должно быть одним из звеньев в цепи взаимоувязанных и достаточно обоснованных с экономических и социальных позиций организационно-регулировочных мер общегородского либо районного характера. Все это предопределяет необходимость выполнения специальных обследований транспортных и пешеходных потоков на значительных по площади территориях. Обследования должны позволить оценить уровень аварийности и комфортности движения, возможные последствия ограничения движения транспортных средств в районе. Многообразие планировочных решений предопределяет различие

возможных вариантов организации пешеходных зон. В зависимости от формы и протяженности улиц пешеходная зона может представлять: единый район, предназначенный преимущественно для пешеходов; систему пешеходных улиц в различных кварталах или районах; разветвленную, пешеходную сеть, пронизывающую значительную по размерам городскую территорию.

В зависимости от функционального характера застройки пешеходные зоны могут формироваться в центральных районах городов, где сгруппированы основные торговые предприятия и другие центры тяготения населения, в исторических зонах города, городских районах, являющихся центром тяготения туристов, на городской территории, предназначенной для игр детей и отдыха граждан. В зависимости от степени ограничений движения транспортных средств в пешеходной зоне возможно создание улиц исключительно пешеходных, где запрещено всякое движение транспортных средств, кроме необходимого для снабжения и функционирования городских служб, улиц с преимущественно пешеходным движением, где постоянно или временно разрешено движение одной или нескольких категорий транспортных средств.

Если пешеходная зона создается для обеспечения сохранности исторических, архитектурных или ландшафтных достопримечательностей, повышения экологической безопасности городской среды или для повышения доступности для населения центров тяготения, то ее организация рассматривается как градостроительное мероприятие. При этом задача инспекции безопасности дорожного движения сводится к нейтрализации отрицательных последствий, связанных с исключением того или иного участка дорожной сети из процесса дорожного движения.

Если же пешеходная зона создается для обеспечения безопасности дорожного движения в этом случае, инициатором ее создания выступает инспекция. Тогда вводимый ею в зоне комплекс правил движения следует рассматривать в качестве метода организации движения «Пешеходная зона».

Решение о целесообразности применения метода «Пешеходная зона» рекомендуется принимать на основе анализа дорожно-транспортной ситуации, характеризуемой такими факторами, как комфортность движения и степень ее безопасности.

В настоящее время пешеходные зоны, как правило, вводятся на улицах и дорогах, на которых сконцентрированы пункты тяготения населения, магазины, музеи, театры, предприятия службы быта, что обусловливает высокую интенсивность пешеходных потоков. В этих условиях расстояния между пешеходными переходами минимальны. Суммарная пропускная способность пешеходных переходов зависит от интенсивности транспортных потоков.

В некоторых странах, в тех небольших городах, в планировке которых была заложена идея создания пешеходных зон, в исторических центрах, в которых осуществлялась реконструкция, дальновидные специалисты создавали новые и сохраняли сложившиеся схемы пешеходных путей движения. Например, скандинавские градостроители считают своим важнейшим достижением организацию в городах пешеходных систем и сопутствующих им трасс – велосипедных летом и лыжных зимой. По ним жители непосредственно от подъезда своего дома могут попасть к местам приложения труда, к обслуживающим учреждениям, к местам отдыха и спорта, в пригородные леса, к водоемам. В конце 60-х–начале 70-х годов увеличилась заинтересованность в организации, нередко и в восстановлении систем пешеходных путей. Во многих городах мира стали совершенствовать пешеходные коммуникации. В 1966 г. подверглась реконструкции центральная часть Мюнхена, где через пять лет была создана пешеходная зона площадью 20 га (вся территория центральной части города составляет 140 га). Девятисотметровая улица связывает две самые оживленные городские площади. Вместе с боковыми улицами протяженность системы пешеходных путей достигла 2,6 км.

Центральная часть исторически сложившихся городов не приспособлена к автомобильному движению, поэтому именно там, прежде всего, организуются пешеходные зоны. На них сосредоточиваются торговые учреждения, представительства фирм и объединений, антикварные магазины, художественные салоны, выставочные залы, кинотеатры, рестораны, но должны отсутствовать гаражи, склады и предприятия.

При всем многообразии приемов формирования пешеходных зон можно выделить ряд наиболее характерных и успешно апробированных.[5]

Прием интеграции пешеходных связей позволяет организовать целые фрагменты застройки с максимальным использованием сложившейся планировочной сети и выделением каркаса главных пешеходных направлений. Транспорт выносится за пределы территорий, на «опорные магистрали». На узловых участках внешних границ располагаются остановки общественного и экскурсионного транспорта, парковки, объекты обслуживания. Такая схема находит применение в исторических центрах городов и архитектурных комплексах, представляющих особую ценность.

Прием регенерации территорий – это использование в качестве основы ряда сложившихся звеньев (улицы, площади, набережные, эспланады), где транспортное движение ограничивается или исключается. Система получает развитие за счет реконструкции зданий и кварталов, преобразования

внутриквартальных пространств, освоения лагун и подземного пространства, вертикального зонирования, приспособления бывших промышленных объектов. Вместе с взаимосвязанной организацией пешеходного и транспортного движения ключевое значение здесь имеет сохранение единства ансамблей и исторического колорита среды, синтез контекста и средств модернизации.

Прием экологического соподчинения рекреационных объектов – это формирование альтернативных систем – пешеходных дублеров транспортных магистралей. Практика показывает, что одновременно с использованием территориальных резервов и определенными структурными преобразованиями в таком качестве прекрасно эксплуатируются существующие озелененные пространства – малые сады, скверы, бульвары, набережные, объединенные за счет дополнительных пешеходных коммуникаций в единый маршрут. Этот путь признан одним из наиболее перспективных средств экологического оздоровления городской среды.

Прием реструктуризации городской среды - это создание новых пространственных систем в структуре общественно-деловых зон, культурных и торговых центров, жилых комплексов. В открытых многоярусных пространствах реализуются новейшие технологии и концепции архитектуры. Вместе с тем, здесь нередко получают новую трактовку традиционные типы среды (квартал, улица, площадь, пассаж).

В заключении проведенного исследования необходимо сформулировать следующие **выводы**:

1. Пешеходные зоны являются уникальными объектами формирования комфортной городской среды с ярко выраженным художественным образом.
Для их создания необходим комплексный анализ транспортно-пешеходной инфраструктуры данной территории. [6]

Основными приемами формирования пешеходных зон являются:

- прием интеграции пешеходных связей;
- прием регенерации территорий;
- прием экологического соподчинения рекреационных пространств;
- прием реструктуризации городской среды.

В дальнейшем целесообразно выявить особенности формирования художественного образа пешеходных зон с использованием средств и приемов ландшафтного и светоцветового дизайна.

Литература:

1. Михайлов С.М. Дизайн пешеходной улицы. Учебное пособие для студентов специальности «Дизайн архитектурной среды. / С. М. Михайлов, М. И. Белов, А.С. Михайлов. – Казань: Дизайн-квартал, 2012. – 150 с.

2. Михайлов С.М. Дизайн городской среды как вид синтетической деятельности. Исторический аспект / С.М. Михайлов. – Научно-практический журнал по дизайну и архитектуре «Дизайн-ревю», 2009. – № 1-4. – Казань, 2010.

3. Нефедов В.А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. / В.А. Нефедов. – СПб.: «Полиграфист». 2002. – 295 с.

4. Татаринова В.П. Эволюция формирования пешеходных коммуникаций в архитектурной среде. / В.П. Татаринова. – Татаринова Виктория Петровна. Эволюция формирования пешеходных коммуникаций в городской среде: Дис... канд. архитектуры: 18.00.01 / Харьковская гос. академия городского хозяйства. – Х., 1999. – 151л.: ил. – Бібліогр.: л. 106-116.

5.Крижановская Н. Я. Принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры в крупнейших городах Украины (на примере города Харькова): монография / Н. Я. Крижановская, М. А. Вотинов; Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – Харьков: ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 186 с.

6. Вотинов М.А. Гуманизация транспортно-пешеходной инфраструктуры в крупнейших городах Украины. / М.А. Вотинов // – Сборник научных трудов «International scientific journal», 2016. – № 2. – С. 7-10.

Анотація

У статті розглянуто особливості формування пішохідних зон в умовах найзначнішого міста. Визначено основні прийоми формування пішохідних зон з урахуванням особливостей пішохідно-транспортної інфраструктури міста.

Ключові слова: пішохідні зони, новації, міське середовище.

Abstract

The article describes the features of the formation of pedestrian zones in large cities. The main methods of formation of pedestrian zones, taking into account features of the city pedestrian-transport infrastructure.

Keywords: pedestrian zones, innovation, urban environment.

УДК 004, 72.01, 721.021
Левченко О. В. ,
канд. арх., доцент каф. Інформаційних технологій в архітектурі КНУБА

BIM КОНЦЕПЦІЯ ТА ДЕМОЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД, ЯК АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: BIM концепція поступово еволюціонує від окремих об’єктів та структур, до систем управління регіонами та територіями під призмою ГІС. Архітектурно-ландшафтні утворення з використанням водних ресурсів інтегруються в BIM-моделі на будь-якому рівні. Таким чином формується новий принцип поєднання BIM та Демоекосистемного підходу.
Ключові слова: BIM, openBIM, інформаційні технології в архітектурі.

Актуальність дослідження. BIM-підхід або BIM-концепція, ці та багато інших сполучень та форм, вже сьогодні стають де-юре та де-факто [8] кліше в дослідницьких, проектних та інших тематичних роботах в галузі архітектури. Таким само кліше в архітектурі є поняття «демоекосистеми» та «системного підходу», що запропоновані доктором архітектури Лавриком Г.І.: «…Вихід з критичного положення, що створилося зараз, можливий лише в руслі системної концепції – розуміння об'єкта архітектури як екологічної системи типу «населення – середовище» (демоекосистеми)... Архітектурні екологічні системи (демоекосистеми) виникли й існують у силу дії всюдисущих законів Логосу…»[1, 2].

У зв'язку з цим ключовий термін BIM (Building Information Modelling - Інформаційна модель будівлі, Інформаційне моделювання будівлі, або, в загальному розумінні, будівництва) та openBIM для розвитку проекту і зведення воєдино всіх показників, що відносяться до проекту, в центральній базі даних – розширюються до більш загальних меж та стають в один рівень з іншими узагальненнями, такими як поняття про архітектурне демоекосистемне середовище та іншими [5, 6].

Концепція BIM узагальнює усі процеси проектування та будівництва, у нашій країні актуально впровадити BIM-стандарт, але вже цей термін дуже відомий фахівцям, що працюють з програмами Nemetschek Graphisoft ArchiCAD та Nemetschek Allplan, Autodesk Revit, Bentley Architecture, Tckla Structures і деякими іншими. Так само системний підхід до архітектурних об’єктів розглядає будь-яке явище чи об’єкти архітектурної творчості, як суцільний елемент. Внутрішні зв’язки цього об’єкту дозволяють йому

розвиватися та ускладнюватися, а от з «навколишнім світом» – він діє за умови визначення основного критерію – «цільової функції», сигнатури якості.

Метою дослідження є спроба узагальнення та співставлення концепцій розвитку міського середовища з позицій інформаційного моделювання та демоекосистемного підходу.

Завданням дослідження є будова моделей міського середовища на засадах BIM з використанням системного підходу.

Виклад основного матеріалу. Стосунки людини з навколишнім світом (природним середовищем), здійснюються через штучне середовище створене людиною, тобто людство створило іоносферу за В. Вернадським (Рис.1), або демоекосистему (Рис.2) – за Г. І. Лавриком [3, 4]. Крім того, сама структура BIM, теж спрямована на взаємозв'язки всередині об'єкта та взаємодію з міським середовищем. Ця взаємодія в формі ієрархічного дерева папок є складовою частиною моделі BIM (Рис.3) [6, 7].

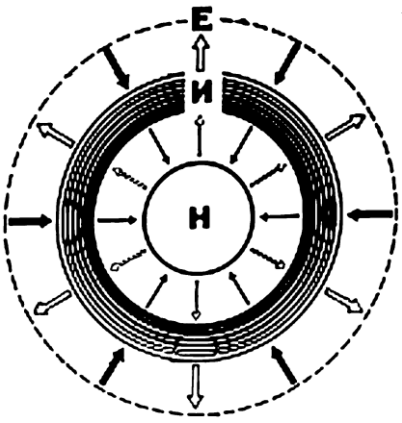

Рис.1 Структурна модель – штучне середовище іоносфера. [4]

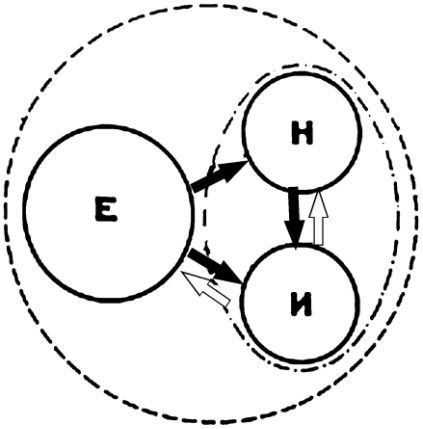

Рис.2 Структурна модель – зв'язки середовища демоекосистеми. [4]

Рис.3 Структурна модель – BIM середовище. [7]

AEC (Architecture, Engineering, Construction - Архітектура, Конструювання, Будівництво) – описує процеси використання BIM-моделей в загальному процесі будівельного виробництва, проектування об'єктів чи комплексів, де цієї технології недостатньо, коли мова йде про архітектурно-ландшафтний аспект формування міського середовища.

Звичайно, що сьогодні в будь-якому програмному продукті є модуль, чи інструменти, що дозволяють імпортувати топографічні дані з геодезичних приладів чи внесені в файл даних вручну. Відповідно до концепції BIM архітектурно-ландшафтні елементи можливо віднести до планування цокольної частини будівлі, але при цьому елементи просторового зв'язку в структурі міського середовища будуть втрачені, оскільки вони не будуть формалізовано вказаними в BIM структурі (Рис.3), окремий вид робіт – вертикальне

планування будівельного майданчика, не зважаючи на технічний бік цього процесу, він завжди повинен закінчуватися заходами з благоустрою території.

На цьому етапі здійснюється підготовка інфраструктури під розташування інженерних комунікацій – це розділ BIM MEP (Mechanical, Electrical, Plumbing – інженерні мережі).

Окремий модуль для розділу вертикального планування є в Allplan (Рис.4), ArchiCAD має можливість імпорту у форматі Google Earth, де зберігаються дані довготи, широти і позначок у вигляді єдиної мітки, за умови, що вони задані в абсолютній системі (не відносне або фіксований) та імпорт на базі геодезичних даних (Рис.5), Autodesk не тільки розробив окремий програмний продукт AutoCAD Civil 3D (Рис.6), але й додав в Revit (Рис.6) інструмент моделювання топологічної поверхні, як правило при цьому в практиці виконується:

- зрізка надлишок ґрунту;
- підсипка ґрунту при необхідності;
- переміщення земляних мас;
- зміцнення структури ґрунту;
- інші дії.

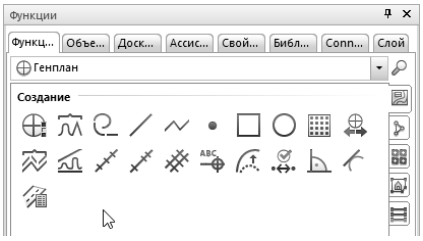

Рис.4 Модуль ГЕНПЛАН в Allplan.

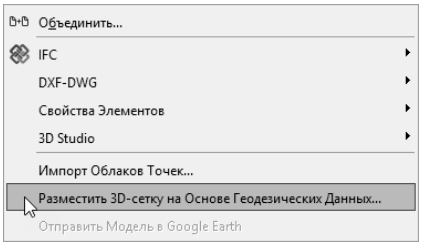

Рис.5 Геодезичні дані в ArchiCAD.

Рис.6 Autodesk ГЕО-модулі.

В залежності від місця розташування і рельєфних параметрів ділянки, обсяг земляних робіт може бути найрізноманітнішим. У будь-якому випадку, рекомендується раціонально використати існуючий рельєф території. Вертикальне планування на практиці часто оперує такими методами:

- використання проектних позначок червоного кольору;
- використання характерних профілів;
- використання проектних горизонталей червоного кольору.

Перша методика на базі якої проектується вертикальне планування різної території, знаходить широке застосування на стадії нового проектування. У даному випадку визначається висотне рішення рельєфною сітки і всі деталі вертикального планування. Методика дозволяє визначати рівні ухилів, положення рельєфу по висоті, перевищенню рівнів тощо. В якості проектних показників на плані будівництва залишають червоні мітки.

Друга методика передбачає послідовне виконання наступних заходів:

• розбивка на плані сітки профілів;

• формування профілів за двома напрямками сітки;

• проектування профілів з урахуванням взаємної перев'язки в точках їх перетину;

• визначення загального обсягу земляних робіт, картограм та схем.

Ця методика відрізняється підвищеною складністю, у разі допущених помилок, проектувати фактично доводиться спочатку. Методика зазвичай застосовується для планування місцевості під забудову великої кількісті об'єктів на фрагменті генплану.

Третя методика – червоні проектні горизонталі, широко застосовується в рамках проектування компактних забудов, ландшафтних зон, транспортних вузлів та під'їздів до об'єктів архітектури, що проектуються. Метод дозволяє точно визначати області підсипання або зрізів ґрунту в будь-якій точці заданої ділянки. В даному випадку червоним кольором відзначаються горизонталі проектованого рельєфу ділянки, а чорним – проектний рельєф. Різниця позначок покаже де і на скільки зміниться ділянка та який обсяг земляних робіт треба буди виконати.

Узагальнюючи наведені методи, необхідно відмітити, що усі вони виконуються в тому чи іншому вигляді в існуючих BIM-додатках. Жоден програмний продукт не моделює процес зміни ландшафту з часом, тобто встановити проектний вигляд демоекосистемного архітектурного середовища міста можливо тільки спираючись на уявлення архітекторів.

Оптимальним рішенням може бути включення інтерфейсу обміну моделлю на базі IFC з наступними додатками для ландшафтного дизайну: Realtime Landscaping Architect, X-Designer, Наш Сад Рубин. Розроблений формат IFC (Industry Foundation Classes – класи основ виробництва) не є форматом 3D-символів, або текстових даних – в його основі стоять об'єкти з їх формою, параметрами і атрибутами, а також з їх положенням в загальному контексті і у взаємодії з іншими об'єктами.

Висновки. Слід зазначити про недоліки даних BIM в архітектурно-ландшафтному розділі. Найбільш адаптовані до користувача системи, що імпортують мережеві («Cloud» методи) на базі можливо єдиного доступного сервісу на сьогодні і це Google Earth. Топографічні дані можливо імпортувати в будь-яку систему, що наведені вище (Allplan, ArchiCAD, Revit), але при цьому не додається інформація про ландшафтну ситуацію на цій ділянці. Для міського середовища формувати сприятливий ландшафтний осередок є найбільш важливим чинником і в цьому питанні процес BIM формування проекту

повинен вестися в напряму від загального плану міста до окремої ділянки, а потім і будівлі, спираючись на існуючий ландшафт міського середовища.

Література

1. Лаврик Г.И. Методологические проблемы исследования архитектурных систем: Дисс… докт. архитектуры,: 18.00.01. Киев-Москва: 1979. 250с.
2. Лаврик Г.И., Тарасов Г.Ф. К дискуссии о природе и сущности архитектуры // Строительство, материаловедение, машиностроение: Сб. научн. тр. Вып.27, ч.3: «Архитектура». Днепропетровск: ПГАСА, 2004. С.3-13.
3. Лаврик Г.И., Демин Н.М. Методологические основы районной планировки. Москва: Стройиздат, 1975. 96 с.
4. Лаврик Г.І. Основи системного аналізу в архітектурних дослідженнях і проектуванні. Київ: КНУБА; Українська академія архітектури, 2002. 138с.
5. Левченко О. В. BIM в курсі «Інформаційні технології сучасного архітектурного конструювання» // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірн. Київ: КНУБА, 2013. Вип.34. С.261-266.
6. Левченко О. В. Використання формату IFC в технології BIM «Інформаційні технології сучасного архітектурного конструювання» // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. Київ: КНУБА, 2015. Вип.39. С.106-112.
7. Сборник «Allplan. Краткий курс BIM. Теория и практика». Дата оновлення: 2016. URL: http://www.allbau-software.de/index.php/podderzka/download/dokumentatsiya/file/141-sbornik-allplan-kratkij-kurs-bim-teoriya-i-praktika.html (дата звернення: 28.11.2016).
8. Що таке де-факто і де-юре. Дата оновлення: 2012. URL: http://tips-ua.com/202860-shho-take-de-fakto-i-de-yure.html (дата звернення: 28.11.2016).

Аннотация

Концепция BIM постепенно эволюционирует от отдельных объектов и структур к системам управления регионами и территориями под призмой ГИС. Архитектурно-ландшафтные образования с использованием водных ресурсов интегрируются в BIM-модели на любом уровне. Таким образом формируется новый принцип сочетания BIM и Демоэкосистемного подхода.

Ключевые слова: BIM, openBIM, информационные технологии в архитектуре.

Summary

BIM concept has gradually evolved from individual objects and structures in regions and territories management systems under the prism of GIS. Architectural and landscape formations using water resources are integrated into BIM model at any level. Thus, are forming a new principle of combining BIM and a Demoecosystem approach.

Keywords: BIM, openBIM, information technology in architecture.

УДК 72.038.11(477)

Марковський А. І.
кандидат архітектури, докторант кафедри інформаційних технологій в архітектурі, КНУБА.

РОЛЬ ДНІПРА У МІСТОБУДІВНОМУ КАРКАСІ КИЄВА В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ

Анотація: роль Дніпра, як ключової водної артерії в містобудівному каркасі Києва, відповідно до трансформацій містоформуючих функцій та завдань, що ставилися соціумом перед зодчими у відповідні історичні періоди.

Ключові слова: Київ, генеральний план, Дніпро, набережна.

Починаючи від перших літописних згадок про місто Київ, структура його забудови була розділена на два функціональні підрозділи: верхнє місто і місто нижнє. Відповідне зонування було продиктоване як виразним рельєфом, так і чітким соціально-утилітарним розподілом: верхнє місто включало в себе княжий палац з двором, адміністративно-релігійний центр та поселення правлячих еліт; місто низове було ремісничо-торгівельним осередком, заселеним представниками середнього класу та бідноти.

Якщо нижнє місто, Поділ, було розгорнуте до Дніпра, як основної транспортної артерії, то верхнє місто, не маючи виходу до води, було позбавлене рефлексії на ріку.

З плином століть, адміністративно-сакральна функція Києва продовжувала ствердження, в той час як промислово-торгівельна поступово згасала (особливо після нівеляції торгівельного шляху «з варяг у греки»), що призвело до остаточного формування містобудівного ядра на пагорбах, перетворивши нижнє місто на відносну периферію, якою вона залишалась до кінця XIX сторіччя. В середині самого Подолу, згідно містобудівних планів XVII-XIX ст. ключовим ядром виступала Контрактова (ярмаркова) площа, домінантами були ряд церков та Могилянська академія, що також знаходились на певній відстані від кромки ріки.

Фактично, набережна використовувалась лише як портова гавань з пакгаузами, повністю виключаючи можливість позиціонування останньої як представницької рекреаційної зони. Обумовлено це було не лише соціально-функціональним розподілом, а й складним для інженерного освоєння глинисто-піщаним берегом ріки та щорічним підтопленням через весінні паводки. Після розвитку залізничної мережі, торгівельна функція річкового порту значно зменшилася - діловий центр Києва змістився у верхнє місто.

В кінці XIX ст. ситуація починає змінюватися наростаючі темпи урбанізації та здорожчення землі змушують забудовників звертати увагу на раніше не придатні території, що можуть бути освоєні за рахунок досягнень інженерно-будівельної галузі часів промислової революції. Водночас з посиленням ролі буржуазії нівелюється умовний соціально-класовий розподіл між містом верхнім і нижнім. Індустріалізація також робить Поділ привабливим для інвесторів.

Після завершення будівництва Михайлівського електричного канатного підйому [фунікулеру] 1905 року за проектом М. К. П'ятницького та М. І. Баришникова, постало питання про опорядження Поштової площі, однак відповідні роботи не були проведені в повному обсязі через Першу світову війну і наступні революційні події.

Після національно-визвольних самостійницьких змагань та комуністичних революційних потрясінь містобудівна ситуація взагалі та питання використання набережної Дніпра зокрема значно погіршилася. Стара концепція забудови та розвитку принципово не влаштовувала нову радянську владу через містобудівне домінування культових споруд; розробляти нову не було ресурсів через перенесення адміністративної столиці до Харкова.

В 1920-ті роки відмічені відсутністю реального реалізованого плану розвитку Києва: місто розбудовувалося, в основному, за рахунок посиленої індустріалізації та збільшення питомої ваги промислових підприємств. Впроваджувалась зміна основного містоформуючого акценту Києва з релігійно-сакрального та ділового центру на індустріальний вузол: «Що ж до промисловості, то вона [до 1917 року] знаходилась у зародковому стані і мала, в основному кустарний та напівкустарний характер. Робітників цензової промисловості в місті з півмільйонним населенням налічувалось менше 15 тисяч» [5, с. 14]. Архітектор П. П. Хаустов констатує: «Особливо сильно Київ економічно розвинувся протягом першої п'ятирічки, коли були утворені не тільки окремі нові промислові підприємства, але і цілі галузі промисловості» [5, с. 15].

В статті «Досвід планування міст України» від березня 1938 року інженер В. Новіков вказує на різко незадовільний стан містобудівної роботи в УРСР [3]. Якщо відкинути обвинувачення в сторону «ворогів народу» та «троцкістів-бухаринців», то автор конструктивно вказує на ряд принципових недоліків системи містобудування, що склалася в середині 1920-х років. Зокрема, відмічена тенденція до відсутності чіткого містобудівного плану як основного документу по забудові населених пунктів; порушення окремими забудовниками установлених меж, вільне розміщення промислових об’єктів в супереч

загальному задуму; переобтяжений бюрократичний апарат та відсутність взаємодії між відомствами.

Всі вищезазначені проблеми були в повній мірі характерні для забудови Києва до 1934 року, коли, з поверненням столичного статусу, починається структурована розробка генплану. Архітектори міста приходять до висновку в необхідності створення принципово нового генерального плану, що дозволив би нормувати забудову, групувати промислові підприємства по принципу зональності та включити в обіг перспективні території, що раніше не використовувалися через санітарні (низинність, заболоченість), геологічні (складні ґрунти) чи фінансові (здорожчення будівництва на рельєфі) чинники.

Як зазначає Б. Єрофалов-Пилипчак, у генплані, розробленому у 1934 −1935 рр. намічений подальший курс на індустріалізацію міста, з одночасною перебудовою його згідно відновленого столичного статусу [1]. Основні вектори розвитку означеного генплану що був остаточно затверджений 1938 року, з констатацією перших здобутків при його реалізації, наводить сам архітектор П. П. Хаустов у своїй статті «Будівництво 1938 року і планування Києва»: «Можна з упевненістю сказати, що 1938 рік буде дуже істотним етапом для будівництва Києва, етапом у здійсненні його генерального проекту реконструкції. В цьому напрямку буде проведено ряд важливих технічних заходів. Разом з тим місто збагатиться новими будинками, чудовими пам'ятниками, живописними масивами і зеленню. Київ повинен стати і стане зразковою столицею квітучої УРСР» [5, с. 17].

В контексті порушеного питання ролі Дніпра та його набережної, новий генеральний план «розгортає Київ до ріки» набережна має стати новою зоною рекреації та фасадом міста. Згідно плану, зокрема:

1. Проводяться роботи по укріпленню та опорядженню правого берегу. Зводиться підпірна стіна та облицьована гранітом, піднята набережна та Набережне шосе, якому відводиться стратегічна роль. «Одним з важливих об'єктів будівництва столиці є дніпровська набережна, яка по закінченню не тільки поліпшить зв’язок з новим лівобережним районом Києва, але й буде істотним елементом архітектурного оформлення правого берега. Набережна будується з рядом спусків до води і являє собою складну технічну споруду, зважаючи на зсувний характер місцевості» [4, с. 10];
2. Розробляється комплексний проект пейзажних видових майданчиків та алей, парків, подекуди з частковим знесенням забудови, для «розкриття виду на ріку»;
3. Вперше до реалізації приймається план розвитку Києва з залученням територій на лівому березі [4, с. 7] (хоча, формально, лівобережний район і був включений до складу Києва до цього, однак упорядженої цілісної

забудови не мав) Дніпро перестає бути межею міста, перетворюючись на ріку в середині агломерації. У проекті зазначені плани по зведенню нової гавані на місці сучасної Русанівки з забудовою Венеціанського острова (Гідропарк) та перетворенням Труханового та Долобецького островів на парк (можливо з частковою штучною зміною русла);

4. Розкриття у проекті нового Урядового кварталу, що має стати адміністративно-політичним центром Києва, до ріки, з виведенням силуету комплексу на дніпровські схили та парадними сходами до набережної [2].

У післявоєнний період продовжується стрімка забудова лівого берегу: прокладаються нові мости, гілка метро, множиться житлова забудова. У численних містобудівних проектах, створених у 60-70-ті роки проектанти пропонують перенесення частини адміністративної та громадсько-культурної забудови на лівий берег (переважно в район сучасної метро Лівобережна та не зведеної станції Русанівська на кромці ріки). Зокрема, частковою реалізацією задумів слугують театр, поштамт та готель «Турист» біля станції Лівобережна.

Відповідно, згадані проекти активно включають Дніпро в мережу громадсько-рекреаційних територій Києва, опоряджуючи набережні, пропонуючи проекти пішохідних естакад від Поштової прощі до нових центрів через острови і т.д. Нажаль, перспективні, на думку автора, проекти не були в повній мірі реалізовані з ряду причин (з яких можна окремо виділити не бажання керуючого міського апарату переїжджати з історичного центру). Між тим, означені концепти проявляють домінуючі тенденції архітектурної думки другої половини XX сторіччя і дають цінний матеріал для розробки майбутніх генеральних планів Києва.

Отже, в межах даної статті ми дослідили поступову трансформацію ролі Дніпра, зміщення акцентів в залежності від конкретних історично обумовлених соціо-економічних факторів. Ми можемо вивести пряму залежність між увагою зодчих до ключової водної артерії міста та зміною домінуючої урбаністичої функції і відповідною орієнтацією містобудівного каркасу, розміщенням центрального ядра. Поступово перетворюючись від транспортного шляху на головну рекреаційну принаду столиці, Дніпро має величезний потенціал до подальшого освоєння, упорядження і використання берегових територій та островів відповідно до перспектив розвитку Києва та навколишньої агломерації.

Література

1. Ерофалов-Пилипчак Б.Л. Архитектура советского Киева. - К.: А+С, 2010.−638 с.
2. Молокин А. Г. Проектирование Правительственного Центра УССР в Киеве // Архитектура СССР. - 1935. - № 9. − С. 11−28.

3. Новіков В. Досвід планування міст України // Архітектура Радянської України. – 1938. − № 3. − С. 4−7.
4. Хаустов П.П. Будівництво 1938 року і планування Києва // Архітектура Радянської України. – 1938. − № 4-5. − С. 6−10.
5. Хаустов П.П. Київ дворянський та Київ соціалістичний // Архітектура Радянської України. – 1938. − № 10-11. − С. 13−17.

Аннотация

Роль Днепра, как ключевой водной артерии в градостроительном каркасе Киева, в согласовании с трансформаций градообразующих функций и задач, которые ставились социумом перед зодчими в соответствующие исторические периоды. Ключевые слова: Киев, генеральный план, Днепр, набережная.

Annotation

The role of Dnieper River, a key waterway in Kiev city planning carcass, in accordance with the transformation of core functions and tasks, set by society to architects in corresponding with historical periods.

Keywords: Kyiv, city master plan, the Dnieper embankment.

УДК 72.01

Мироненко В.П.
доктор архітектури, професор
Нестеренко В.В.
аспірант
Харківський університет будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ ЗЕЛЕНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті представлена концепція зеленої інфраструктури міста та проаналізовано особливості її впровадження в містобудівні програми розвитку міст. Представлені різні підходи до визначення поняття «зелена інфраструктура». На прикладі Німеччини, показано, яким чином дана концепція може бути впроваджена в програму розвитку міст. Представлені основні елементи, характерні для моделі зеленого міста, зокрема мінімізація негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище в рамках сталого розвитку території. Показано, що необхідний системний підхід: а саме від спільних зусиль планувальників-містобудівників з екологами та управлінцями залежить успіх впровадження концепції в практику.

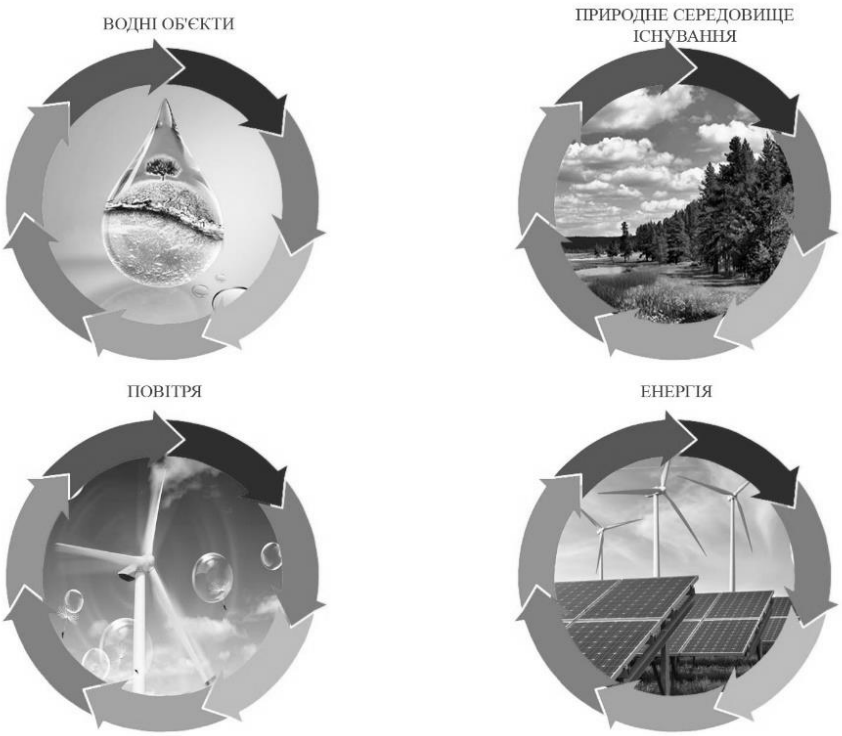
Ключові слова: зелена інфраструктура, місто, екосистемні послуги, Україна.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх сорока років уряд Німеччини проводить активну роботу на всіх рівнях по екологізації своєї політики. Досвід Німеччини в зв'язку з цим є передовим і представляє собою гігантську економіку, успішно розвивається і приносить вагомі доходи [1]. Зокрема, за останні десятиліття Німеччина стала однією з провідних зелених держав Євросоюзу по розвитку і впровадженню відновлювальної енергетики, а також лідером на ринках «зелених» технологій [2]. При цьому «зелена» політика Німеччині враховує інтереси не тільки економіки, але і архітектури та відновленню навколишнього середовища. Країною накопичений значний досвід з розвитку та впровадженню концепції «зеленої» інфраструктури, в тому числі на рівні міст. «Зелена» (green), або, як її в ряді зарубіжних публікацій називають, «синьо-зелена» інфраструктура (blue and green infrastructure) є мережеюоб'єктів, що забезпечують «компоненти» для вирішення міських і кліматичних проблем, при цьому обов'язковою умовою є виконання принципу «будівництва з природою (building with nature) [3].

У число таких головних компонентів входять: управління якістю води, поліпшення якості повітря, заходи по адаптації до змін клімату, стабільне вироблення екологічно чистої енергії, виключення втрат тепла, будівництво енергозберігаючих споруд, підвищення біорізноманіття, виробництво екологічно чистих продуктів харчування, забезпечення екологічно збалансованого використання водних ресурсів та ресурсів грунтів [4]. Зелена інфраструктура також служить екологічної основою для соціальної, економічної і архітектурної безпеки, забезпечуючи гідну якість життя городян за допомогою зниження ризику захворюваності, забезпечення рекреаційних культурно-естетичних цінностей . Аналізу даної концепції і вивчення її впровадження в містобудівні програми розвитку міст присвячено значну кількість зарубіжних досліджень [5]. Останнім часом активно розробляється дане питання і в нашій країні , однак недостатньо аналізуються вигоди, які отримає місто від впровадження певних елементів зеленої інфраструктури в дослідженнях на прикладі різних секторів економіки, в залежності від приналежності до того чи іншого компоненту міста (навколишнє природне середовище, природно-технічні системи, здоров'я і якість життя міського населення та ін.).

Згідно з концепцією «зеленої» інфраструктури для моделі «зеленого» міста характерна мінімізація негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище згідно з принципами сталого розвитку території [6].

Мета може бути досягнута за рахунок комплексної екологічної політики, що включає не тільки окремі екологічні заходи, а й екологізацію всіх елементів інфраструктури міста та особливо впровадження екологічного мислення і способу життя серед жителів (мал. 1).

Мал. 1. Зелена інфраструктура міста

Згідно з визначенням Європейської Комісії здорові екосистеми як елементи зеленої інфраструктури забезпечують міське середовище яке проживає в її межах населення наступними так званими «Безкоштовними» благами (екосистемними послугами): очищення повітря від полютантів, фільтрація води, кругообіг речовин, контроль за небезпечних природних явищ, включаючи повінь і штормові ситуації, а також підтримання біорізноманіття та стійкості грунтової біоти та ін. Якщо резюмувати найбільш відомі в світовій літературі роботи з даної тематики, то можна виділити наступні основні елементи зеленої інфраструктури:

- Зелене будівництво: з низькою часткою енергоспоживання (нижче на 20-25%) і викидів в навколишнє середовище (нижче на 5-10%, ніж зазвичай). При цьому в процес експлуатації подібних будівель впроваджується ресурсозберігаючі обладнання (термостати, світлодіодне освітлення, «розумні» системи управління освітленням, колектори дощової води і системи вторинного використання води). В основі лежить підхід так званих «3R = Reduce + Reuse + Recycle» («скорочення споживання, вторинне використання і переробка»);
- Зелений транспорт: впровадження таких альтернативних транспортних засобів, як електробуси і гібриди, які успішно експлуатуються в Німеччині з

2008 року. При цьому викиди, зокрема вуглекислого газу, в навколишнє середовище від експлуатації даних транспортних засобів близькі до нуля.

- Екологічне управління відходами: наприклад, безтермічна переробка сміття, при якій не застосовуються високі температури (приватний вид - компостування харчових залишків). Включає вторинну переробку відходів, виробництво біопалива та стимулювання застосування в щоденній практиці методу сортування сміття (мал. 2), в тому числі пропаганда і просвітництво починаючиз до- і шкільних освітніх установ;

Мал. 2. Сортування сміття - табличка в одній з німецьких університетів.

В Україні існує думка, що формування екологічної інфраструктури-це планувальна і містобудівна проблема. У ряді публікацій неодноразово згадується, що на відміну від інших завдань, для вирішення яких потрібні зусилля великого кола різних фахівців, тут головна роль відводиться планувальникам і архітекторам, так як основною проблемою в цьому випадку є формування безперервної структури всього простору міста.

Можливості впровадження концепції зеленої інфраструктури в Україні

На сьогоднішній день питання формування єдиної концепції екологічної інфраструктури та особливо її впровадження в практику розвитку міст є особливо актуальним. Екологічна обстановка в більшості міст України оцінюється як досить напружена, а в ряді великих міст, таких як Київ, Харків, Одеса, Львів, та ін., Вона оцінюється як катастрофічна (з урахуванням техногенних факторів і щільності населення). У зв'язку з цим розвиток концепції екологічної інфраструктури та впровадження її в практику з метою досягнення статусу «зелене місто» є особливо важливою. Активні кроки в цьому напрямку вже зроблені.

Нова стратегія сталого розвитку міст України безсумнівно повинна враховувати досвід Німеччини. Одним з перших кроків на шляху до створення зелених міст України повинна стати довгострокова стратегію модернізації будівель і комунальних інфраструктур на основі ключових Директив ЄС - зокрема, шляхом впровадження муніципального енергетичного плану.

Висновок. Узагальнення існуючих трактувань дозволяє визначити зелену інфраструктуру як комплексну об'єднану систему, засновану на використанні, управлінні і підтримці сервісних послуг екосистем, які забезпечують численні взаємодоповнюючі екологічні функції, підтримують сталий розвиток. На сьогоднішній день накопичено значний світовий досвід отримання вигоди від застосування зеленої інфраструктури в містобудівній практиці і створення на її основі здорової міського середовища. Проведений в даній статті аналіз заходів щодо впровадження цієї концепції в Німеччини показує, як саме в масштабах міста зелена інфраструктура забезпечує вирішення низки екологічних проблем і підтримує його сталий розвиток. Що зелена інфраструктура більш не є суто теоретичною розробкою, а здатна бути застосована на практиці, виступаючи при цьому в якості економічно ефективного та сталого підходу до вирішення екологічних і соціально-економічних проблем міста.

Література

1. Senatsverwaltung für Stadtentwicklung undUmwelt Berlin: Stadtforum Berlin. 2014. – Electronic text data. – Mode of access: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/planen/stadtforum/index.shtml (date access: 07.01.2015). – Title from screen.
2. Thierfelder, H. Leader Programme for Ecosystem and Environmental Protection H. Thierfelder. – Senate Department for Urban Development and the Environment of Berlin; Department of Urban and Open Space Planning. Interview on 4th June 2014. – Berlin, 2014.
3. M'Ikiugu, M. M. Green Infrastructure Gauge:A tool for evaluating green infrastructure inclusion in existing and future urban areas / M. M. M'Ikiugu, W. Qianna, I. Kinoshita // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2011. – Vol. 68. – P. 815–825.
4. EPA. United States Environmental Protection Agency. What is Green Infrastructure? – Electronic text data. – Mode of access: http://water.epa.gov/infrastructure/greeninfrastructure/gi_what.cfm (date of access: 22.04.2015). – Title from screen.
5. EC. European Commission. Green Infrastructure – Enhancing Europe's Natural Capital. – Brussels, 2013 (May).
6. Ощепкова, А. З. Экологическая инфра- структура: реальность, требующая осмысления А. З. Ощепкова, В. А. Столбов // Проблемы и перспективы географических исследований : юбил. сб.науч. тр. – Пермь : Изд-во Перм. гос. ун-та, 2001. – С. 70 – 84.

Аннотация

В статье представлена концепция зеленой инфраструктуры города и проанализированы особенности ее внедрения в градостроительные программы развития городов. Представлены различные подходы к определению понятия «зеленая инфраструктура». На примере Германии, показано, каким образом данная концепция может быть введена в программу развития городов. Представлены основные элементы, характерные для модели зеленого города, в частности минимизация негативного антропогенного воздействия на окружающую среду в рамках устойчивого развития территории.

Ключевые слова: зеленая инфраструктура, город, экосистемных услуги, Украина.

Abstract

In the article the concept of green infrastructure in the city and the peculiarities of its implementation in urban development programs towns. Presented different approaches to the concept of "green infrastructure". On the example of Germany shows how this concept can be implemented in the program of urban development. The basic elements characteristic model green cities, including minimizing the negative human impact on the environment as part of sustainable development of the territory.

Keywords: green infrastructure, city, ecosystem services, Ukraine.

УДК 719:72.01

Осиченко Г. О. ,
доктор архітектури, професор,
Харківський національний університет
міського господарства
імені О.М. Бекетова

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕВОЛЮЦІЇ ІСТОРИЧНИХ МІСТ

Анотація: в статті розглядаються низка методів досліджень історичних міст і населених пунктів. Зроблено висновки про необхідність розширення методів аналізу та залучення міждисциплінарних методів досліджень.

Ключові слова: методи досліджень, еволюція, історичні міста і населені пункти, історико - архітектурний опорний план, історико - культурна спадщина.

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку України необхідно ефективно вирішувати питання збереження архітектурно-історичного середовища і природної спадщини. Виникаючі містобудівні проблеми розвитку архітектурно-історичного середовища регіонів і населених пунктів,

реконструкції та модернізації існуючої забудови знаходяться в полі, визначеному основними положеннями Міжнародних хартій, конвенцій ЮНЕСКО, ІКОМОС, Законом України «Про охорону культурної спадщини». На забезпечення охорони та життєздатності архітектурної спадщини спрямоване розроблення історико - архітектурних опорних планів історичних населених міст та проектів зон охорони, які передбачають змістовні історико - архітектурні дослідження. Але стан збереження історичних об'єктів, як і наявність архівних, картографічних та іконографічних джерел про них не завжди дозволяє відтворити повну і достовірну картину виникнення та розвитку об'єкту культурної спадщини. Тому актуальним постає питання розвитку системи методів досліджень історичних міст та архітектурних об'єктів культурної спадщини в містобудівному проектуванні.

Мета дослідження – визначення проблем, пов'язаних з дослідженнями еволюції архітектурно-планувальної структури історичних населених місць та розширення історичних методів досліджень історико-культурної спадщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальноприйнята методика історико - архітектурних досліджень історичної спадщини міст була розроблена у 1982 році авторським колективом Науково - дослідного і проектного інституту містобудування м. Київ (Київ НДПІмістобудування) та Науково - дослідного інституту теорії, історії і перспективних проблем радянської архітектури (КиївНДІТІА) у складі: Є. Є. Водзинського, Ю. А. Нельговського, Т. А. Трегубової, Є. Є. Клюшниченко, І. В. Колеснікова. Основні положення цієї методики були викладені у праці [1]. Роботою, яка підсумовує вітчизняний досвід досліджень історичних міст, є праця В. Вечерського «Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико - містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць» [2]. Монографію присвячено питанням дослідження містобудівного укладу старовинних населених місць України, їх культурної спадщини, методів і форм збереження пам'яток та традиційного характеру середовища. Серед вітчизняних дослідників, котрі займалися дослідженнями історичної спадщини, слід назвати Є. Водзинського, О. Пламеницьку, О. Олійник та ін.; серед закордонних праць методам досліджень історичного розвитку планувальних структур міст присвячені праці Д. Вєрєтєннікова [3].

Виклад основного матеріалу. На даний час методика досліджень історичних міст з метою розробки історико-архітектурних опорних планів і проектів зон охорони об'єктів культурної спадщини включає наступну послідовність перед проектних робіт: вияв, аналіз, оцінка об'єктів спадщини та визначення їх ролі у композиції та образі населеного пункту. Дослідження поетапного розвитку планування і забудови передбачає вивчення та

співставлення історичних і сучасних планів населених пунктів, аналіз історичної забудови, вияв стійких елементів, особливостей еволюції кожного населеного пункту тощо, що потребує залучення великого масиву історичних даних. Але на Лівобережжі України склався певний брак джерельної бази (а найбільше планів населених пунктів), оскільки велика кількість архівних матеріалів міст знищено в період окупації у роки Другої світової війни або вилучено з місцевих архівів у центральні архіви колишнього СРСР. Це стосується також історичних сільських населених пунктів і малих міст, для яких в Російській імперії не розроблялися генеральні плани розвитку.

Тому вирішення проблеми наближення до відтворення реальної історії об'єкта, а значить й визначення його цінності і особливостей, потребує:

- залучення нетрадиційних і міждисциплінарних методів історичного аналізу;
- розширення поняття про джерельну базу історико - архітектурного дослідження;
- встановлення компонентів середовищної структури населеного пункту, покомпонентний аналіз з встановленням взаємозв'язків між компонентами та їх змінами у процесі розвитку міста.

В ретроспективному досліджені історичного міста реалізуються та показують ефективність наступні групи методів:

- загально наукові методи, зокрема *метод аналогій*;
- традиційні спеціальні історичні методи дослідження, до яких відносяться: *історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-типологічний, історико-системний методи, метод діахронічного аналізу, метод історичної періодизації, ретроспективний та біографічний методи;*
- методи історичного архітектурно-містобудівного аналізу (*композиційний аналіз, функціонально-планувальний аналіз, видовий аналіз пам'ятки, морфологічний аналіз забудови, аналіз стильових ознак,* тощо);
- методи, пов'язані з допоміжними архітектурно-будівельними дисциплінами: *методи досліджень історії будівельних технологій, конструкцій та будівельних матеріалів;*
- нетрадиційні спеціальні історичні методи, до яких відносять: *кількісні (математичні), соціально-психологічні, лінгвістичні методи; методи семіотики; метод мистецтвознавчого аналізу;*
- міждисциплінарні методи та методи, пов'язані з допоміжними історичними дисциплінами - *археологією, генеалогією, геральдикою, історичною етнографією, історичною географією, історичною ономастикою,*

метрологією, нумізматикою, топонімікою, соціальною генеалогією та генеалогічною картографією та ін.

В якості основи історичного знання виступають історичні джерела. Правомірним є підрозділ історичних джерел на чотири типи: *речові; письмові; образотворчі (зображально-графічні та зображально-художні); фонічні*. В містобудівних дослідженнях важливим джерелом інформації виступають природна підоснова населеного пункту та всі об'єкти природи, до яких людина доклала руку в своїх цілях (наприклад, лісосіки, дамби, заповідники, ставки і т.д.). Залучення міждисциплінарних методів розширює традиційну джерельну базу. Так при використанні методів соціальної генеалогії родовід окремих соціальних груп і сімей стає засобом пізнання політичної, соціально – економічної історії, а іноді дозволяє уточнити дату виникнення населеного пункту. Також географічні назви - *топоніми*, які вивчає ономастика, - містять великий обсяг інформації про розселення і міграції древніх етносів, про взаємини різних народів, про особливості побуту, історичні події та перших мешканців населеного пункту.

Нові історичні джерела формують нові групи структурних компонентів при вивчені історичного міста. До головних структурних компонентів населеного пункту відносяться: антропогенні та природні компоненти, а також інтегральні структури, котрі визначають взаємозв'язок між компонентами.

Серед природних компонентів виділяються рельєф, рослинність та водойми. Антропогенні компоненти – це планувальна структура, функціональна структура населеного пункту, система центрів обслуговування, система історичних землеволодінь та їх структура (межування земель), система забудови, вулично-дорожня мережа, історичне районування, морфоструктура міського середовища, система озеленених міських територій, система міських публічних просторів тощо. Містобудівна композиція і акцентно-домінантна структура міста, візуальна структура міста тощо становлять інтегральні структури міста. Покомпонентний аналіз включає якісний аналіз і визначення кількісних параметрів. Так, ретроспективний аналіз еволюції історичних міст може проводитися у декількох напрямках:

1. Аналіз планування та перегрупування функціональних і планувальних частин міста в процесі територіального зростання, вияв змін у градоформуючій базі і соціально-економічних умовах, зміни функції та ієрархії населеного міста. Аналіз включає дослідження поетапних змін кількісних показників росту (площа території, кількість населення, темпи приросту нових територій тощо); дослідження якісних характеристик (тип планувальної структури, зміна або збереження функціональної структури територій, поява

нових функціональних частин, стійкість окремих функцій на відповідних територіях, поява нових структурно-планувальних елементів тощо) [3].

2. Аналіз формування і трансформації вулично-дорожньої мережі. Аналіз включає дослідження поетапних змін кількісних параметрів (загальна довжина, щільність мережі) та якісних характеристик (тип, конфігурація планувальних систем, поява нових зовнішніх зв'язків, вияв ділянок змін мережі тощо) [3].

3. Аналіз розвитку, перегрупування та функціональної переорієнтації міських центрів, формування системи центрів. Кількість центрів, їх площа і довжина, приріст площі або довжини, забезпеченість територій громадськими центрами – це складові кількісного аналізу системи центрів, що розвиваються. Визначення стабільності домінуючих функцій, поява нових центрів, зміни функцій окремих центрів, тип просторового вирішення центру, стабільність елементів центру – це дослідження якісних характеристик перетворень системи центрів міста [3].

4. Морфологічний аналіз міського середовища включає визначення морфологічної структури, виявлення морфологічних типів кварталів, вулиць і площ міста [4, 5], вияв стійких тенденцій у змінах морфо типів та ступеня їх перетворення, що дає можливість визначення можливих параметрів їх змін та регламентації нової забудови.

5. Аналіз стійких елементів, змін та рукотворних перетворень природної підоснови міста у ході його розвитку; аналіз історичної системи озеленення та публічних просторів міста;

6. Аналіз формування і розвитку забудови включає визначення змін у щільності забудови, темпів її приросту (кількісні показники), зміни типів та поверховості забудови (якісні показники).

7. Аналіз композиційної структури міста, вияв її просторового типу, щільності домінуючих елементів тощо.

Висновки. Аналіз структурних перетворень населеного пункту дає можливість визначити його цінні історичні елементи, що підлягають збереженню, виявити найбільш стійки закономірності структурного формування як основу його подальшого розвитку населеного пункту.

Література

1. Методические рекомендации по исследованию историко-архитектурного наследия в городах Украинской ССР.- КиевНИИПградостроительства, КиевНИИТИ, 1982.

2. Вечерский В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць, у 2-х ч. - К.: НДІТІАМ, 2003.

3. Веретенников Д. Б. Метод исследования исторического развития планировочных структур// Градостроительство и архитектура: Вестник СТАСУ.- 2014. №4. – с. 6 - 9.

4. Осиченко Г. О. Морфологія міста // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник – К., КНУБА, 2006. – Вип. 16. – с. 245 - 254.

5. Осиченко Г. О. Інтегральний метод районування в містобудуванні// Містобудування та територіальне планування. Науково-технічний збірник. Вип.18 – К., КНУБА, 2004 – С. 138-148.

Аннотация

В статье рассматриваются методы исследований исторических городов и населенных пунктов. Сделаны выводы о необходимости расширения методов анализа и привлечения междисциплинарных методов исследований.

Ключевые слова: методы исследований, эволюция, исторические города и населенные пункты, историко - архитектурный опорный план, историко - культурное наследие.

Abstract

Research methods of historic cities and settlements are considered in the article. Conclusions on the need for increased methods of analysis and attracting of interdisciplinary methods been made.

Keywords: research methods, evolution, historical cities and towns, historical - architectural support program, historical - cultural heritage.

УДК 72.025.4

Орленко М. І. ,
канд. техн.наук,
президент корпорації "Укрреставрація"

ПІДСИЛЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ОБ'ЄКТІВ РЕСТАВРАЦІЇ ПРИРОДНИМИ СКЛАДОВИМИ

Анотація: в статті на прикладі видатних об'єктів корпорації "Укрреставрація" розглядаються прийоми підсилення естетичних властивостей архітектури. На прикладах унікальних київських пам'яток проаналізовано зв'язок архітектури, природного ландшафту та водних масивів. Зазначено, що вдалий вибір місця для об'єкту не завжди враховував специфічні особливості грунтів основи.

Ключові слова: природний ландшафт, унікальні об'єкти, реставрація, архітектура, вода.

У кожного народу, кожної нації є свої одвічні, сакральні символи, без яких їх просто неможливо уявити, тому відтворення і реставрація таких об'єктів – це надзвичайно відповідальна місія, покладена на реставраторів. Успенському собору Києво-Печерської Лаври, святині, що дев'ять з половиною століть тому постала на Печерських пагорбах, православне християнство зобов'язане тим, що за свою майже тисячолітню історію, впродовж життя тридцяти людських поколінь, вона була його форпостом та осередком активного поширення Божого слова на східнослов'янських землях. Близько двадцяти років точилися дискусії між архітекторами і науковцями щодо доцільності та технології відбудови цього унікального храму, за легендою збудованого за велінням самої Богородиці на Дніпрових кручах і варварськи зруйнованого під час Другої світової війни, аж нарешті він повернувся з небуття і знову, як колись, сяють його золоті бані над Печерськими пагорбами.

Під час здійнення реставраційних та відновлювальних заходів на об'єктах архітектури реставраторам доводиться вирішувати цілий комплекс проблем, не обмежуючись безпосередньо здійсненням протиаварійних ремонтно-реставраційних заходів [1,2,3]. Як свідчить багаторічний досвід практичної діяльності корпорації "Укрреставрація", під час проведення реставрації пам'яток увага приділяється також вирішенню містобудівних задач, а саме забезпеченню огляду пам'ятки з різних точок, організації під'їздів і підходів,транспортних розв'язок. Крім цього, благоустрій прилеглої території предбачає також і озеленення та влаштування дорожнього покриття території (рис.1).

На прикладі таких унікальних ансамблів, як Софійський монастир, Михайлівський Золотоверхий монастир, Верхня і Нижня Лавра можна пересвідчитись, яку важливу роль в формуванні цих ансамблів відіграє природна складова, а саме рельєф, озеленення, включення за можливості водних масивів [1,2,3]. Від давніх часів ключові об'єкти, які мали символічне значення для міста і країни в цілому, розміщували на найбільш виразних місцях рельєфу, а саме на кромці високих берегів річок, на берегах озер, бажано так, аби об'єкт мальовничо відбивався у воді. Якщо природних озер не було, на основі природних джерел влаштовували штучні озера (тут варто згадати Свято-Пантелеймонівський храм у Феофанії, собор Китаївської пустині та ін.)

Якщо проаналізувати архівні світлини Києва і порівняти їх з сучасною ситуацією, можна помітити, що до революції вздовж високої кромки правого берега Дніпра виразно прочитувались домінанти – храми і дзвіниці Києво-Печерської Лаври – Військово-Микільський собор з дзвіницею – Михайлівський Золотоверхий монастир з дзвіницею – Всіхсвятська церква – Андріївська церква. Внаслідок послідовного знищення культових споруд і

поступової замни культових домінант об'єктами громадської та житлової архітектури силует правого берега Дніпра докорінно змінився. Якщо спробувати проаналізувати сучасну містобудівну ситуацію, то роль домінант поступово переходить до більш масивних і більш високих житлово-офісних комплексів.

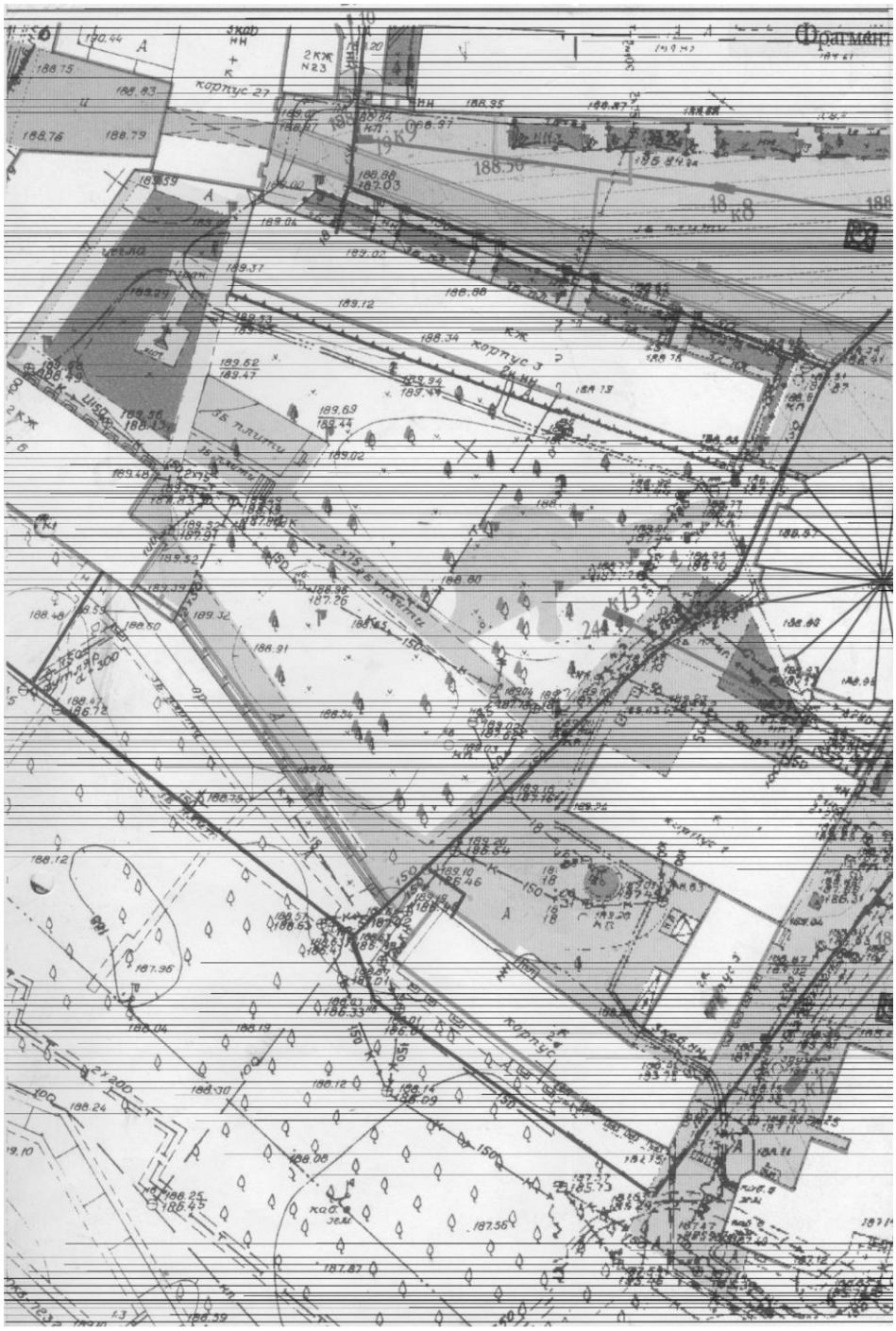

Рис.1. Проект благоустрою прилеглої до відтвореного Успенського собору території.

З точки зору сприйняття унікальних об'єктів ця ситуація є вкрай негативною і небезпечною, оскільки порушується правило охоронних

територій, коли навколо унікальних об'єктів будівництво або взагалі заборонене, або повинно вестись із значними обмеженнями. В разі порушення зонінгу об'єкт втрачає свою естетичну привабливість.

Розуміння специфіки формування визначних ансамблів та комплексів дає змогу усвідомити, чому вони справляли і досі справляють такий величезний вплив.

Успенський собор Києво-Печерської Лаври був не просто великим храмом Києва поряд з багатьма іншими, він мав символічне значення Дому Божої Матері, тому розташовування собору в розпланувальній структурі Верхньої Лаври було таким, аби виявити акцентну роль Успенського собору шляхом орієнтації на його головний вхід вісі через Троїцьку надбрамну церкву та орієнтації на його бічний вхід на північному фасаді вісі через арку Всіхсвятської церкви над Економічною брамою. Навколо собору залишався незабудованим вільний простір, який не лише відповідав потребам церковних відправ за участю великої кількості священнослужителів та мирян, але й допомагав спостереженню собору з різних боків без викривлень сприйняття. Не випадковим було і розташування в безпосередній близкості до Успенського собору, але все ж на певній відстані від нього Великої Лаврської дзвіниці, яка з часів бароко була найвищою спорудою Києва і України. Дзвіниця поставлена таким чином, аби з її оглядового майданика можна було побачити повністю “п'ятий фасад” Успенського собору – дахи з золоченими банями і пишним декором, а також наколишню монастирську забудову, яка є наче фоном, своєрідною оправою для сприйняття Успенського собору. Певною мірою фоновими по відношенню до Успенського собору є і інші розташовані недалеко лаврські храми – Троїцька надбрамна церква, Всіхсвятська церква, Трапезна церква. Незважаючи на унікальність кожного з названих храмів, найбільш виграшне місце верхнього плато відведено саме Успенському собору, і його виразний архітектурний образ підсилено природним рельєфом. Тут варто сказати і про систему озеленення. Як видно по архівних світлинах, навколо собору було негусте озеленення, однак воно було значно нижчим загальної висоти храму і не заважало його сприйняттю.

Ансамблі Верхньої і Нижньої Лаври знаходяться на певній відстані від русла Дніпра, однак водний масив, який раніше був ширшим і глибшим (як тут не згадати, що “редкая птица долетит до середины Днепра”), відігравав важливу роль при сприйнятті кромки правого берега Дніпра, увінчаного ансамблем Лаври. Сприйняття сяючих під сонцем золотоверхих лаврських храмів, які височіли струнками домінантами на тлі синього полуденного неба чи чорними силуетами на тлі багряно-червоного вечірнього неба справляло неповторне враження.

На подібний всебічний огляд був розрахований і Михайлівський Золотоверхий монастир, з собором, який також мав певне символічне значення, бо був присвяений небесному покровителю Києва – святому Архістратигу Михаїлу. Саме тому місце для цього знакового собору-символу вибиралось не випадково: це було найбільш візуально виграшне місце верхнього плато Старого Києва, яке спостерігалось з великої відстані з боку низинного лівого берега і з русла Дніпра, крім цього, дзвініця монастиря не перекривала головний фасад Михайлівського собору (вона стоїть трохи осторонь і попереду), до того ж, через дзвініці Софійського і Михайлівського монастирів пролягла символічна-таки сакральна православна вісь ще з часів Київської Русі. Якщо подивитись на два монастирські ансамблі комплексно, то обидва собори – Михайлівський і Софійський – розташовані дзеркально відносно осі, яка проходить через дві дзвініці – Софійський собор (теж не перекритий дзвіницею) – справа від осі, Михайлівський Золотоверхий собор – з відступом вліво від осі.

Важливу роль в формуванні двох ансамблів відігравали зелені насадження, які формували природний фон навколо соборів, але не заважали їх всебічному огляду.

Рис.2. Загальний вигляд Верхньої Лаври з Дніпра. Листівка поч. ХХ ст.

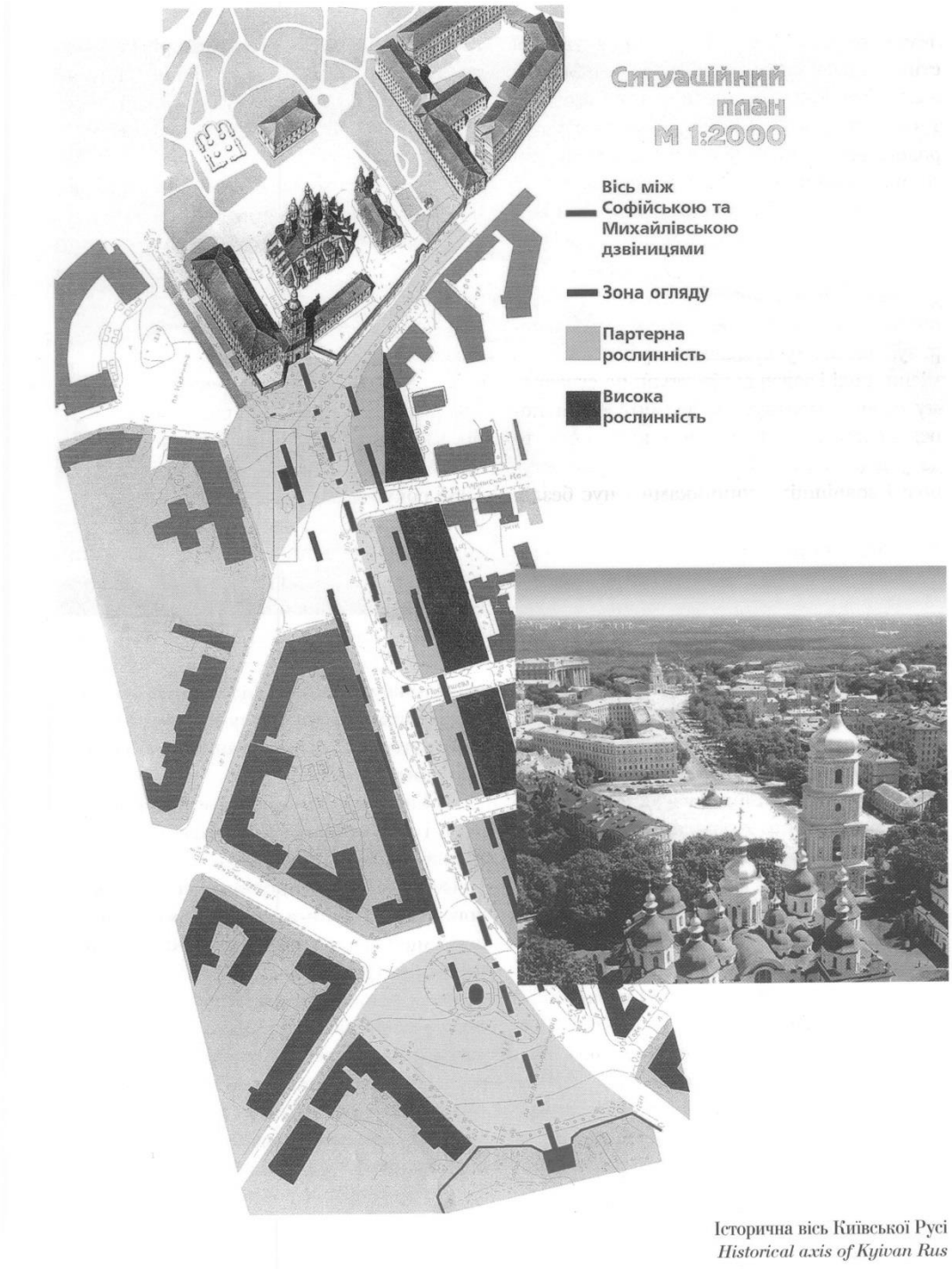

Рис.3. Загальний вигляд ансамблю Михайлівського Золотоверхого монастиря і унікальна сакральна вісь між двома дзвіницями

Таким чином, аналізуючи унікальні поодинокі об'єкти з точки зору аналізу їх природного оточення, варто зазначити наступне:

– в комплексі з реставраційними заходами повинні проводитись роботи з благоустрою території, які підвищують естетичні властивості об'єктів (рис. 1);

– як свідчить вітчизняний реставраційний досвід, унікальність багатьох об'єктів забезпечувалась не лише їх символічним значенням, унікальними архітектурними властивостями, а й завдяки максимальному врахуванню властивостей природного рельєфу та водних масивів (рис. 2, 3);
– водночас варто зазначити, що найбільш виграшні видові майданчики, де були зведені унікальні об'єкти, не завжди були найкращими з точки зору грунтів основи, і з часом це створило багато проблем і призводило до аварійного стану будівель (варто згадати нерівномірну просадку фундаментів Михайлівського Золотоверхого собору, Успенського собору, "Будинку з химерами" через просадкові грунти основи, які багаторазово зволожувались, що призводило до появи тріщин в фундаментах і наземній частині) [1, 2, 3].

Література

1. Звіт про інженерно-геологічні вишукування на діянці відтворення комплексу Михайлівського Золотоверхого монастиря. Том 5, кН.1. – К., 1996.

2. НАНУ Інститут геологічних наук. Звіт про науково-дослідну роботу "Комплексні інженерно-геологічні дослідження для проекту відтворення Михайлівського Золотоверхого монастиря та інженерної підготовки Михайлівської гори в м. Києві". – К., 1996.

3. Сіткарьова О.В. Успенський собор Києво-Печерської Лаври / О. В. Сіткарьова. – К.,2000 – 232 с.

Аннотация

В статье на примере выдающихся объектов корпорации "Укрреставрация" рассматриваются приемы усиления эстетических свойств архитектуры. На примерах уникальных киевских памятников проанализирована связь архитектуры, природного ландшафта и водных массивов. Отмечено, что выбор места для объекта не всегда учитывал специфические особенности грунтов основания.

Ключевые слова: природный ландшафт, уникальные объекты, реставрация, архитектура, вода.

Annotation

In article were examined the methods of intensification of aesthetic features of architecture on the examples of famous objects of "Ukrrestavratsiya" corporation. On the examples of the unique Kyivan monuments was analyzed the connection between architecture, natural landscape and water massives. It was noted that the choice of the object's place not always took in account the specific peculiarities of soils in basement.

Key words: natural landscape, unique objects, restoration, architecture, water.

УДК 712+349.41

Перегуда Є. В. ,
доктор політичних наук, професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури
Мамонтов І. О. ,
кандидат юридичних наук,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИБЕРЕЖНИХ ЗАХИСНИХ СМУГ

Анотація: використання прибережних захисних смуг часто свідчить про порушення принципу, згідно з яким користування землею здійснюється на основі однакового застосування правових норм щодо усіх суб'єктів правовідносин. Причина порушень полягає в ігноруванні принципу імперативності правових норм. Запропоновано встановити кримінальну відповідальність за винесення завідомо неправомірних рішень щодо відчуження земельних ділянок у прибережних захисних смугах.

Ключові слова: прибережні захисні смуги, принцип імперативності, порушення, Водний кодекс, відчуження земельних ділянок, кримінальна відповідальність.

Використання прибережних захисних смуг в Україні є актуальною суспільною проблемою, яка полягає в порушенні прав громадян. Ст. 13 Конституції встановлює, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу» [3]. Ця та інші норми визначають основи правового режиму використання земельних ресурсів, який побудований, зокрема, на тому, що користування землею має здійснюватись на основі однакового застосування правових норм щодо усіх суб'єктів правовідносин.

Але практика використання прибережених захисних смуг свідчить, що воно у багатьох випадках порушує цей принцип. Так, самовільна забудова призводить до обмеження доступу до водних об'єктів, часто поєднується зі зміною берегової смуги, намиванням берегів, штучним заглибленням акваторій. У масовому порядку порушення спостерігаються в акваторіях річки Дніпро у межах Києва та області, інших міст, інших водойм України та на узбережжі Чорного та Азовського морів. Порушення призводять й до інших негативних наслідків – порушення природного циклу флори та фауни, недоступності

берегової лінії для її облаштування гідротехнічними спорудами, передбаченими законодавством тощо.

Порушення здійснюються на підставі актів на право використання землі, які видаються органами державної влади та місцевого самоврядування, а інколи навіть санкціонуються судами. Це змушує висунути гіпотезу як про недоліки регулювання суспільних відносин, так й про суперечливі тлумачення нормативно-правових актів у процесі здійснення правозастосовної практики.

Метою цієї розвідки є з'ясування недоліків регулювання суспільних відносин у сфері використання прибережних захисних смуг та застосування правових актів. Ми не прагнемо проаналізувати увесь комплекс законодавства, а звернемо увагу лише на окремі аспекти, зокрема, пов'язані з участю судових та природоохоронних органів у цій сфері.

Однією з проблем правозастосовної практики у сфері дотримання законності ухвалення рішень органами місцевого самоврядування та державної виконавчої влади є порушення принципу імперативності правових норм, коли ці органи керуються у вчиненні юридично значущих дій правовими актами, які суперечать законодавчим актам вищої юридичної сили. Така правозастосовна практика є неправомірною, зокрема, згідно з п. 1 листа Міністерства юстиції України від 30 січня 2009 р., «у випадку суперечності норм підзаконного акта нормам закону слід застосовувати норми закону, оскільки він має вищу юридичну силу» [4]. Тому для встановлення причин недосконалого законодавчого забезпечення та неефективної правозастосовної практики слід оглянути стан законодавства у цій сфері.

Окрім Конституції, яка встановлює загальні принципи правовідносин, правовий режим використання прибережних захисних смуг створюють й інші законодавчі акти, зокрема, Земельний [2] та Водний [1] кодекси, Кодекс України про надра, закони «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону земель», «Про землеустрій», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про екологічну мережу України», «Про природно-заповідний фонд України» тощо. Вони визначають поняття прибережних захисних смуг та порядок їх використання. Зокрема, стаття 4 Водного кодексу відносить прибережні захисні смуги до земель водного фонду, правовий режим користування якими конкретизують ст. 88 Водного кодексу та ст. 58–64 Глави 12 Земельного кодексу.

Відповідно до ст. 60 Земельного кодексу, прибережні захисні смуги встановлюються з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності. Ширина таких смуг встановлюється частиною 2 цієї статті: а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 га – 25 м; б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм,

а також ставків площею понад 3 га – 50 м; в) для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 м, а при крутизні схилів більше трьох градусів визначається шляхом подвоєння мінімальної ширини прибережної захисної смуги.

Водночас п. г) частини 2 ст. 61 Земельного кодексу та п. 4) ст. 89 Водного кодексу встановлюють заборону на будівництво споруд (крім гідротехнічних, навігаційного призначення, гідрометричних та лінійних) у прибережних захисних смугах.

Аналіз судової практики та висновків Верховного суду України свідчить, що підставою, яку використовують для легалізації масових порушень, є положення ст. 88 Водного кодексу, де визначено, що прибережні захисні смуги встановлюються за окремими проектами землеустрою.

Відчуження ділянок регулюється, зокрема, Порядком погодження природоохоронними органами матеріалів щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок, затвердженим наказом Мінприроди від 5 листопада 2004 р. № 434 [5], де у п. 2.9 зазначається правова підстава для відчуження: наявність землевпорядної документації та встановлених у натурі (на місцевості) меж щодо водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів. Тобто землевпорядна документація може бути встановлена за окремими проектами землеустрою, які затверджуються органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, на підставі чого видаються акти на право власності на землю.

Цей механізм санкціонований також висновком Верховного суду від 24 грудня 2014 р., який визнає достатньою підставою для надання земельних ділянок у користування проект землеустрою, що й є землевпорядною документацією, зазначеною у ст. 88 Водного кодексу.

Попри висновок Верховного суду, правозастосовну практику з надання права власності чи оренди ділянок у межах прибережних захисних смуг, яка базується на вказаному порядку, не можна визнати правомірною. Положення ст. 88 Водного кодексу про те, що прибережні смуги встановлюються за окремими проектами землеустрою, говорить про те, що такі смуги у цих проектах визначаються за критеріями віддалення від води, встановленими частиною 2 ст. 60 Земельного кодексу та ст. 88 Водного кодексу. Проте органи місцевого самоврядування та виконавчої влади до землевпорядної документації вносять ділянки, які прилягають до води всупереч вимог, про що свідчать численні судові позови на предмет обмеження власниками цих ділянок вільного доступу до пляжної зони та прибережних смуг.

Водночас встановлений вищезазначеним Порядком механізм відчуження ділянок зі складу прибережних захисних смуг не може бути визнаний правомірним у частині визнання права на таке відчуження на підставі внесення їх до землевпорядної документації, оскільки цей Порядок є підзаконним

нормативно-правовим актом, який за імперативною силою дії закону має відповідати нормам законів, серед яких норми Водного та Земельного кодексів. Тому норми прибережних захисних смуг, встановлені законодавчими актами та правовий режим користування ними у частині обмежень не дозволяють вносити такі ділянки в окремі проекти землеустрою із подальшим їх викупом чи орендою із метою приватної забудови та інших неправомірних видів використання.

Враховуючи значну соціальну небезпеку наслідків правопорушень у даній сфері суспільних відносин та з метою уникнення використання нормативно-правових актів для санкціонування правопорушень ми пропонуємо встановити кримінальну відповідальність за винесення неправомірних рішень представниками органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо відчуження ділянок у прибережних захисних смугах з порушенням норм, встановлених частиною 2 ст. 60 Земельного кодексу та ст. 88 Водного кодексу. Відповідальність має охоплювати склади злочинів, у структурі яких передбачений умисел щодо внесення до землевпорядної документації земельних ділянок у межах прибережних захисних смуг з метою подальшого надання права власності на такі ділянки фізичним та юридичним особам для їх неправомірного використання, передбаченого обмеженнями, встановленими частиною 2 ст. 60 Земельного кодексу України та ст. 88 Водного кодексу України.

Перспективою подальших досліджень є наукове осмислення необхідності встановлення адміністративної та господарсько-правової відповідальності суб’єктів господарської діяльності, які проводять господарську діяльність на території прибережних захисних смуг, що в цілому дозволить створити надійне правове поле для дотримання законності у даній сфері правовідносин.

Література

1. Водний кодекс України від 06 червня 1995 р. № 213/95-ВР із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр

2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/page

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

4. Лист Міністерства юстиції України «Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними

актами» від 30 січня 2009 р. № Н-35267-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09

5. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок» від 05 листопада 2004 р. № 434 із змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1470-04.

6. Постанова Верховного суду України від 24 грудня 2014 р. при розгляді справи № 6-206цс14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/6521C24E213BED5EC2257DC1004640EE.

Аннотация

Использование прибрежных защитных полос часто свидетельствует о нарушении принципа, согласно которому пользование землей осуществляется на основе одинакового применения правовых норм ко всем субъектам правоотношений. Нарушение заключается в игнорировании принципа императивности правовых норм. Предлагается установить уголовную ответственность за вынесение заведомо неправомерных решений об отчуждении земельных участков в прибрежных защитных полосах.

Ключевые слова: прибрежные защитные полосы, принцип императивности, нарушения, Водный кодекс, отчуждение земли, уголовная ответственность.

Abstract

Often using of coastal protection zones reveals the violations of the principle according to which the using of the land is based on the equal application of the law towards all legal entities. Violation is to disregard the imperative principle. It is proposed to establish criminal responsibility for the making of knowingly illegitimate decisions on alienation of land in the coastal protection zones.

Key words: coastal protection zones, the imperative principle, violations, the Water Code, the alienation of land, criminal responsibility.

УДК 721.011

Сафронов В. К.,
к.т.н., доцент
Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва ім. М. Бойчука,
Сафронова О. О., *к.т.н., доцент*
Київський національний університет технологій та дизайну

ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СПРИЙНЯТТЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: узагальнені засоби передачі інформації за характером впливу на людину і запропонована систематизація особливостей психіки людини, що може стати основою розробки методики врахування впливу інформаційних елементів середовища на його сприйняття.

Ключові слова: психологія сприйняття, інформаційні елементи середовища, середовище життєдіяльності, психічні стани, психічні властивості.

Постановка проблеми: Все частіше в проектуванні архітектурного середовища поряд з використанням загальноприйнятих стереотипів, народжуються нові середовищні процеси, нові форми довкілля. Тому актуальним є висловлювання Пітера Айзенмана: «... Архітектура – це єдиний вид мистецтва, який працює з ділянкою землі, з рельєфом. Тому я завжди починаю пошук ідеї з вивчення місцевості – не тільки її топографії, а й історії. Мої проекти «виростають» з ділянки. Не образ, а місцевість – першооснова для появи ідеї ».

Для Києва з його історією, рельєфом і водними гладями, архітектурними та історичними пам'ятками, особливо актуальною стає задача, як організації, так і підтримки, відновлення цілісності середовища, необхідних для того, щоб зв'язати минуле з сьогоденням заради майбутнього. Створення гармонійного цілісного середовища неможливе без урахування особливостей психології сприйняття людиною всіх складових частин навколишнього середовища, особливе місце серед яких займає інформаційна складова. Інформаційне середовище «об'єкти-явища-процеси» – засоби трансляції окремій людині суспільством норм, цінностей, стереотипів поведінки, всього того, що впливає на формування соціальної поведінки кожної людини. Раціональний вибір засобів передачі інформації є одним з найважливіших аспектів при використанні або створенні інформаційних об'єктів. Від вибору характеру впливу, кількості і поєднань інформаційних об'єктів, залежить результат сприйняття. Отже, постає проблема систематизації засобів передачі інформації, інформаційних об'єктів за характером впливу на людину.

Аналіз останніх досліджень. Питанням психології сприйняття навколишнього середовища, засобів інформації в архітектурі, присвячені роботи таких авторів, як Барабанщиків В.А., Дж. Гібсон [1], Дерябо С. Д., Костенко А.Я.[2], Левітів Н.Д., Лошаков І. І., Панов В.І. [3], де розглядалися різні аспекти сприйняття середовища.

Формування цілей статті. Систематизувати засоби передачі інформації, інформаційні об'єкти за характером впливу з урахуванням психологічних аспектів взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Основна частина. Психологічні аспекти взаємодії людини з навколишнім середовищем або фукціонування системи «людина-навколишнє середовище» сьогодні є предметом вивчення екологічної психології.

У 70-ті роки минулого століття, як самостійний напрям в психології, сформувалася психологія просторового середовища. У ті ж роки питання сприйняття просторового середовища розглядалися когнітивною психологією. Розробки різних проблем психології просторового середовища проводились також такими напрямами, як неофрейдизм і гуманістична психологія. Багато авторів розглядають як синоніми поняття «сприйняття навколишнього середовища» та «психологія просторового середовища» [1,2,3]. При вивченні взаємовідносин людини і просторового середовища особлива увага приділялася: вивченню просторової поведінки; аспектам сприйняття якості навколишнього середовища; процесам просторового пізнання і мислення; персонології середовища

Такі автори, як Ковальов Г.А., Абрамова Ю.Г. , I. Altman поділяють дії людини в просторовому середовищі на:

- несвідомі:
  дистанція
  орієнтація
  персональний простір
- свідомі, цілеспрямовані:
  територіальність
  персоналізація

Під територіальністю розуміється фіксація людиною якогось простору, що визначає норми поведінки в ньому. За ступенем фіксованості розрізняють територіальність: фіксовану (поведінку людини жорстко визначено); напівфіксовану (у людини є певна свобода у виборі просторових дій); нефіксовану (неформальна з максимальним ступенем свободи).

Розглянемо визначення простору з точки зору психології сприйняття:

1. Аналог абсолютного простору в фізиці Ньютона, властивості якого не залежать від властивостей об'єктів, які наповнюють його (вихідне розуміння для психології сприйняття в поданні В. Вундта, І. М. Сеченова та інших представників класичної психології);
2. Аналог відносного простору в фізиці Ейнштейна, властивості якого, визначаються властивостями об'єктів, що заповнюють його. Подібне розуміння простору - основа для гештальт-психології та подальших напрямків психології сприйняття;
3. Навколишнє середовище (екологічний підхід до сприйняття Дж. Гібсона)
   У всіх трьох підходах простір виступає як психологічна даність, тому що якості навколишнього середовища вже відображені, виокремлені у свідомості людини;
4. Продукт чуттєвого сприйняття, який породжує просторові відчуття навколишнього світу.

Під терміном «навколишнє середовище», маємо на увазі [2]: властивості середовища і умови, що мають просторовий, часовий, соціальний, інформаційний характер і т.д .; умови середовища, що включають в себе тільки ті властивості і відносини, які відповідають природно сформованому діапазону життєдіяльності людини; структурування середовищних властивостей і умов, що залежить від індивідуальних потреб, цілей і завдань людини, яка сприймає навколишнє середовище.

У роботі Панова В.І. [2] терміном «просторове середовище» позначена сукупність просторово-предметних властивостей і відносин навколишнього середовища, що представляють ті чи інші можливості для задоволення потреб людини. При цьому просторова середа підрозділяється на два типи: природну (природний ландшафт, рослини ...) і антропогенну (міська, архітектурна ...). Як складова частина в антропогенну середу входить і інформаційне середовище, характер впливу якого на людину може мати широкий діапазон.

На схема 1 представлена систематизація інформаційних об'єктів за характером впливу на людину, розроблена авторами статті. Зазначимо, що результат впливу засобів передачі інформації необхідно розглядати в контексті особливостей психіки людини. З метою формалізації врахування психології сприйняття при створенні інформаційного середовища, пропонується систематизація психічних станів, схематично представлена на рис. 3; психічних властивостей - рис. 2 і психічних процесів - схема. 4.

Характер впливу засобів передачі інформації на людину

Аудіо			
Візуальний	Асоціативний	Архітектурні образи	
		Ландшафтні образи	
		Світлові образи	
		Образотворчі:	стилізовані графічні зображення
			піктограми
			фотозображення
			відеозображення та інші
		Текстові	вивіски
			вказівники
			інструкції
			правила
			розпорядження та інші
		Індикаційні	
	Абстрактний	Знакові:	графічні символи
			буквенні
			цифрові
		Структурні	графічні схеми
			графіки пересування
			стилізовані зображення (плани, розрізи…)
Аудіо-візуальний			
Вплив на органи обоняння			
Вплив на шкіряний покрив			

Схема. 1. Вплив засобів передачі інформації на людину

Закріплені факти психіки

Психічні властивості	Якість розуму
	Якість Мислення
	Темперамент
	Характер
	Здібності

Схема. 2. Закріплені факти психіки

Психічні стани	Відносна стійкість фактів психики
Проява відчуттів	настрої
	аффекти
Проява волі	впевненість
	невпевненість
Проява мислення	сумніви
	жага пізнання
Проява уваги	зосередженість
	розсіяність

Схема. 3. Відносна стійкість фактів психики залежно від психічного стану

Психічні процеси	Факти психіки
Пізнавальні	відчуття
	сприйняття
	враження
	представлення
	пам’ять
	уява
	інтуіція
	мислення
Вольові	потреби
	мотиви
	рішення
Емоційні	виникнення відчуттів
	динаміка відчуттів

Схема. 4. Факти психіки, що відповідають психічним процесам

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнені засоби передачі інформації за характером впливу на людину і запропонована систематизація особливостей психіки людини (психічні стани, властивості, процеси), що може стати основою розробки методики врахування впливу інформаційних елементів середовища на сприйняття середовища, як цілісного і гармонійного.

Література

1. Гибсон Дж. Экологический подход к зрительному восприятию: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. А. Д. Логвиненко. – М.: Прогресс, 1988. – 464 с.
2. Панов В.И. Экологическая психология: Опыт построения методологии Научное издание. Монография. / В.И. Панов / – М.: Наука, 2004. – 197 с.
3. Костенко А. Я. Средства информации в архитектуре / А. Я. Костенко / – Киев: Будівельник, 1984. – 111 с.
4. Шимко В.Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование. Специфика средового творчества (предпосылки, методика, технологии). / В.Т. Шимко, Н.К. Кудряшов, Е.В. Никитина, А.С. Смирнов под ред. Шимко В.Т. / Учеб. пособие для вузов. – М.: Архитектура-С, 2016. – 240 с.
5. Сафронов В.К., Сафронова О.О. Проблеми впорядкування рекламно-інформаційного простору міста Києва. / В.К. Сафронов, О.О. Сафронова // Теорія та практика дизайну. – 2016. – Вип. 9. – С. 208–217

Аннотация

Обобщены средства передачи информации по характеру воздействия на человека и предложена классификация особенностей психики человека, которая может стать основой разработки методики учета влияния информационных элементов среды на ее восприятие.

Ключевые слова: психология восприятия, информационные элементы среды, среда жизнедеятельности, психические состояния, психические

Annotation

Generalized communication tools, the nature of human exposure and systematization proposed features of the human psyche that can be the basis to develop methods taking into account the impact of environmental information items in its perception.

Keywords: psychology of perception, information elements of the environment, living environment, mental states, mental properties

УДК 72.036

Сингаєвська М. А. ,
аспірант кафедри містобудування
Київського Національного Університету будівництва і архітектури

ДОСВІД РЕНОВАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА 1920 – ПОЧ. 1930 РОКІВ

Анотація: в результаті аналізу сучасного стану житлових кварталів 1920-1930 рр. в України виявлено необхідність формування комплексних підходів до їх реновації. Внаслідок виявлення спорідненості об'ємно-просторових вирішень районів масової забудови в Україні та Німеччині, обґрунтовано доцільність дослідження німецького досвіду реновації цих територій. Проаналізовано діяльність спеціалізованих наукових комітетів Німеччини та виявлено основні підходи до реновації міського середовища 1920-1930 рр.

Ключові слова: житлова забудова першої третини ХХ ст., реновація, санація, сучасне використання, збереження та охорона.

Мета статті: проаналізувати закордонний досвід та виявити характерні прийоми реновації міського середовища 1920 – початку 1930 рр.

Виклад основного матеріалу. В 1920 - поч. 1930 рр. в Україні було запроектовано та побудовано ряд визначних архітектурно-містобудівних об'єктів, які стали надбанням історії української та світової архітектури. Сучасний стан архітектурних пам'яток першої третини ХХ ст. в Україні є неоднорідним: проведено реконструкцію фасадів окремих громадських будівель – кінотеатру «Жовтень» (1931 р, арх. В. Риков) та ресторану «Динамо» (1934 р., Й. Каракіс) у Києві, Палацу культури залізничників у Харкові (1932 р., арх. І. Дмитрієв), ведуться реставраційні роботи будівлі Держпрому у Харкові (1928 р., арх. С. Серафімов). При цьому стан масової житлової забудови 1920 - поч. 1930 рр., що сформувала вигляд багатьох міст України, лишається вкрай незадовільним. Характерним є застарілість житлового фонду та інфраструктури, руйнування фасадів, корозія, деформація архітектурних елементів, невідповідність планувальних рішень сучасним вимогам до житла. Масштаби житлової забудови даного періоду варіюються від фрагментарних включень в історичне середовище в Києві та містах західного регіону до масового будівництва житлових кварталів у Харкові і Запоріжжі.

Для пошуку доцільних прийомів модернізації було проведено порівняльний аналіз житлової забудови першої третини ХХ ст. в Україні і закордоном. В результаті аналізу виявлено, що житлові райони зазначеного періоду у Німеччині мають споріднену концепцію та об'ємно-просторові

вирішення з вітчизняними соцмістами та кварталами масової житлової забудови. Вітчизняні дослідники зазначають, що це явище обумовлено аналогічною задачею - масштабною реалізацією масового житлового будівництва і, як наслідок, подібними вимогами до житла: максимальною економічністю, стандартизацією, раціональністю, технологічністю зведення, швидкими темпами будівництва [1]. Виявлено подібні композиційні прийоми в планувальних вирішеннях соцміста Велике Запоріжжя (1933 р., арх. В. Лавров, В. Попов) та району Брітц у Берліні (1933 р. арх. Б. Таут), який 2008 р. внесено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [2]. В обох випадках планувальна структура виражена симетричною осьовою композицією, центральна магістраль якої орієнтована на домінанту - круглий будинок; квартали мають відкриту лінійну структуру, будинки орієнтовані торцями до головного проїзду (рис. 1, а, б). Виявлено також споріднені об'ємно-просторові вирішення будинків: раціональне планування, мінімізація площ житлових чарунок, лаконічність об'ємів житлових корпусів з мінімальною пластикою фасадів, плоский дах, геометризм архітектурних деталей, модульність балконів і вікон.

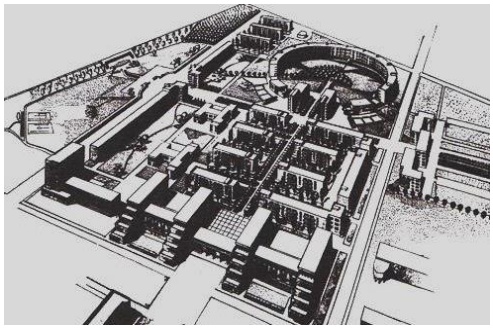
а) б)

Рис. 1. Подібності архітектурно-планувальних рішень житлових кварталів 1920-1930 рр. в Україні та Німеччині:

а) 3-й квартал соцміста Велике Запоріжжя, 1933 р. Арх. В. Лавров, В. Попов

б) Центральний квартал району Брітц, Берлін, 1933 р. Арх. Б. Таут

Зазначені подібності обґрунтовують доцільність дослідження німецького досвіду реновації та виявлення прийомів оновлення житлових територій.

Слід зазначити, що усвідомлення історико-архітектурної цінності районів масової забудови першої третини ХХ ст. у Німеччині виражається їх охоронним статусом на державному та міжнародному рівнях. Зокрема, шість житлових районів Берліну внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: район Фалькенберг (1916 р., арх. Б. Таут), Брітц (1930 р., арх. Б. Таут), Шиллерпарк (1930 р., арх. Б. Таут), Карл Ліеген (1930 р., арх. Б. Таут), Сіменсштадт (1934 р., арх. М. Вагнер), Вайсе-штадт (1931 р., арх. М. Вагнер) [2]. Поважне ставлення до архітектурно-містобудівної спадщини 1920-30 рр. у Німеччині виявляється і

в тому, що використання прибудинкових територій, внесення змін в планування квартир, оздоблення фасадів та нове будівництво в таких районах строго регламентуються спеціальними державними комітетами. Метою цих організацій є розробка та втілення програм по реновації та розвитку житлових районів, що сприяє збереженню їх оригінального вигляду, адаптації до сучасних вимог будівництва, експлуатації та енергоефективності [3, 4].

Німецькі дослідники окреслили діапазон критеріїв, що визначають напрямки реновації [2-5]. Вибір методів реновації забудови залежить від охоронного статусу, ступеня збереженості оригінального вигляду пам'яток; динаміки зростання населення міста, в якому розташовані пам'ятки; щільності оточуючої забудови; потенціалу модернізації об'єкта, до якого відносять якість існуючих будівельних конструкцій для подальших трансформацій [3, ст. 29].

Реновація із збереженням первинного вигляду характерна для житлових районів, внесених до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (рис.2, а, б). Охоронний статус пам'ятки обмежує будь-яке втручання у зовнішній вигляд будівлі та регламентує заходи з її реновації. В житловому районі «Хуфайзен» в Берліні (1930 р., арх. Б. Таут) виконано санацію фасадів та даху, відновлено первинні кольори та матеріали у відповідності до оригінальних креслень [2]. При цьому органами архітектурного контролю були погоджені зміни в первинних плануваннях квартир для комфортного проживання мешканців шляхом об'єднання дрібних кімнат в загальні відкриті простори, зміни функціонального призначення приміщень, перепланування санвузлів.

а)

б)

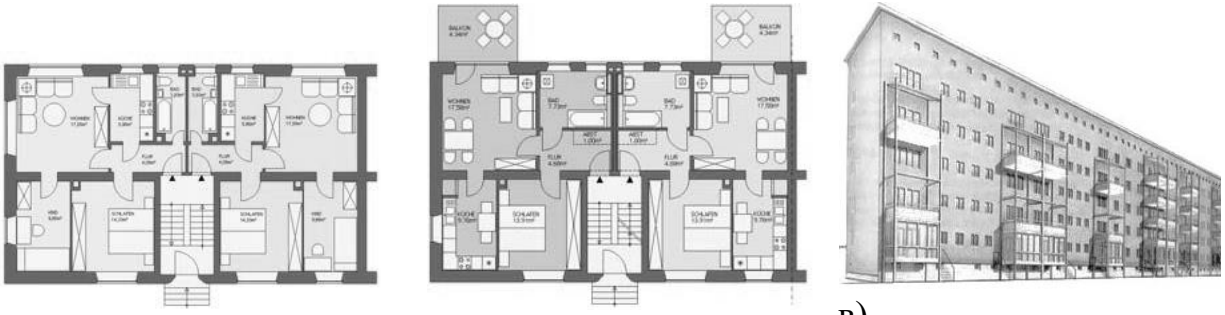
в)

Рис. 2. Житловий район «Хуфайсен» в Берліні (1930 р., арх. Б. Таут):
а) Планувальна схема охоронних та буферних зон
б) Фрагмент історичної забудови в) Об'єкт нового будівництва

Важливим містобудівним аспектом збереження оригінального вигляду історичної забудови є створення буферних зон між територією охорони ЮНЕСКО та оточуючим міським середовищем (рис. 2, а). У буферних зонах

чітко регламентується характер нового будівництва: поверховість, співмасштабність, стилістика, колір та оздоблювальні матеріали [2, 3, 5].

Трансформація шляхом прибудов характерна для типових житлових будинків, які не мають охоронного статусу та архітектурно-історична цінність яких незначна. Стратегія інтенсивної модернізації будівлі передбачає вдосконалення її за рахунок прибудов (балконів, лоджій), збільшення горища, поєднання або розділення квартир, повного або часткового відновлення інженерних мереж та санітарно-технічного обладнання [3, ст. 30]. В результаті реновації житлового будинку у м. Людвігхафен площа житла збільшена за рахунок прибудованих балконів на власному каркасі, які стали основним декоративним елементом фасадів (рис. 3). Стратегія інтенсивного містобудівного розвитку таких кварталів передбачає збільшення житлового середовища за рахунок ущільнення існуючої забудови, в деяких випадках застосовують кардинальні заходи - знесення та нове будівництво [3, ст. 31].

а) б) в)

Рис. 3. Житловий будинок в м. Людвігхафен, 1930-ті рр.

а) План секції до модернізації б) План секції після модернізації

в) Фасад після модернізації (арх. В. Браун, 2002 р.)

Наведені приклади відображають основні напрямки реновації житлових кварталів 1920-початку 1930 рр. у Німеччині. Подальше дослідження досвіду реновації міського середовища зазначеного періоду у країнах Європи сприятиме формуванню підходів до оновлення вітчизняних соцміст та районів масової житлової забудови першої третини ХХ ст. у містах України.

Використана література:

1. Василенко Л. Г. Интернациональные взаимосвязи из их влияние на новаторскую архитектуру УССР в 1920-е, начале 1930-х годов: автореф. дис. канд. архитектуры: 18.00.01 / Л. Г. Василенко — М., 1991. - 24 с.
2. C. Dorries. UNESCO – Welterbe: Ein Titel, der verpflichtet die sechs Siedlungen der Moderne in Berlin /Dorries C.// Senatsverwaltung für Stadtentwicklung und Umwelt. – Berlin: Adler & Scmidt, 2012. – 18 S.
3. A. Rietz. Nachhaltige Entwicklung von Wohngebäuden der 1920er bis 1940er Jahre in Wachstumregionen /Rietz A.// Institut für Erhaltung und Modernisierung von Bauwerken e. V. an der TU Berlin. – Berlin: 2006. – 94 S.
4. M. Schumann. Mehrfamilienhäuser der 20er bis 60er jahre – Sanierungsbeispiele aus Rheinland-Pfalz/ Schumann M. // Bauforum Rheinland-Pfalz, Ministerium der Finanzen. – Mainz: Studio Delhi, 2004. – 72 S.
5. Internationale Konferenz “Große Wohnsiedlungen: Wohnen mit Zukunft“: Kompetenz-zentrum Groß Siedlungen, Berlin Juni, 2013 Режим доступу: http://www.gross-siedlungen.de/de/30_Ausstellung.htm

Аннотация

В результате анализа современного состояния жилых кварталов периода 1920-1930 гг. В Украине выявлена необходимость формирования подходов к ее реновации и модернизации; вследствие выявления подобий в объемно-планировочных решениях районов массовой застройки в Украине и Германии, обосновано целесообразность исследования немецкого опыта реновации этих территорий; проанализирована деятельность государственных комитетов Германии и выявлены основные подходы к модернизации городской среды.

Ключевые слова: жилая застройка первой трети XX ст., реновация, модернизация, санация, современное использование, сохранение и охрана.

Anmerkung

Eine Analyse des aktuellen Zustands von Wohngebieten Zeitraum 1920-1930 Jahren in der Ukraine identifiziert die Notwendigkeit, Ansätze zu seiner Renovierung und Modernisierung. Wegen Ähnlichkeiten in den Raumplanungsentscheidungen Massen Wohngebiete in der Ukraine und Deutschland, wurde Zweckmäßigkeit Studie deutschen Erfahrungen aktuell werden. Tätigkeit der staatlichen Komitees in Deutschland wird analysiert und die wichtigsten Ansätze zur städtischen Umgebung aktualisiert.

Stichwörter: Wohngebäude das erste Drittel des zwanzigsten Jahrhunderts, Renovierung, Modernisierung, Sanierung, Erhaltung und Schutz.

УДК 72.01

Смирнова О. В. ,
канд. арх., ас.
Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова, г. Харьков, Украина

ИНФОРМАЦИОННО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНАЯ СИСТЕМА ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ЗДАНИЙ КАК СРЕДСТВО ОБНОВЛЕНИЯ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

Аннотация: в статье дано определение понятию «информационно-деятельностная система» как средство инновации городской среды. Определены основные проектные поиски формирования инновационных зданий в городской среде.

Ключевые слова: инновационные здания, информационно-деятельностная система, городская среда.

В XX ст. информационные потоки и их графическая фиксация начинают активно формировать новую среду современного города. Город превращается в сложную информационную систему, в стенографической форме которой отражается вся его жизнедеятельность. Городская среда становится информационно-деятельностной системой, включающей разнообразную инфраструктуру архитектурных объектов. Информативность этой системы, прежде всего, зависит от иерархической системы размещения архитектурных объектов в городской среде, в том числе инновационных зданий.

Инновационные здания представляют собой архитектурные объекты, обладающие уникальным художественным образом и конструктивным решениием. Но чаще всего при формировании инновационных зданий приходится говорить о различных аспектах их архитектурно-градостроительного проектирования с целью значительного улучшения информационных характеристик городской среды. Однако эта проблематика слабо отражена в научных исследованиях. [1-5]

Поэтому **цель** данной статьи – рассмотреть информационно-деятельностную систему формирования инновационных зданий как средство обновления городской среды.

Задачи исследования:

1. Дать определение понятию «информационно-деятельностная система» как средство инновации города.

2. Определить основные направления проектных поисков создания зданий с инновационными приемами формирования в городской среде.

Информационно-деятельностная система в городской среде зависит от характера размещения зданий и их функционального назначения, предназначенного для основных процессов жизнедеятельности людей (трудовых, бытовых, общественных). Вся система имеет информационное поле или коммуникационное ядро, которое зависит от численности населения, административно-хозяйственного значения города. Информационные потоки следует дифференцировать на внешние (в основном звуковые) и внутренние (визуальные, звуковые, тактильные).

Внутренние потоки достаточно разнообразные по своему воздействию.

Наибольшим воздействием обладает подсистема зрительных свойств зданий и подсистема типологических свойств зданий.

Подсистема зрительных свойств имеет следующие характеристики:

Геометрический вид – основное свойство формы архитектурного сооружения, определяется соотношением размеров формы по трем координатам пространства (ширине, высоте, глубине). Если все три измерения относительно равны, форма имеет объемный характер. Если одно измерение намного меньше двух других, форма имеет плоский характер. Если одно измерение намного больше двух других, форма имеет линейный характер.

Размеры архитектурной формы – свойство ее протяженности по высоте, ширине, глубине по отношению к размерам человека и в сравнении с другими смежными формами.

Положение формы в пространстве по отношению к зрителю; фронтальное, профильное, горизонтальное; ближе, дальше, выше, ниже зрителя или линии горизонта.

Масса здания в зрительном восприятии зависит от визуальной оценки количества материала архитектурной формы. Наибольшей массой обладают кубические или шарообразные плотные формы и меньшей – многопустотные, плоские и гладкие.

Фактура материала – важное свойство архитектурной формы, отражающее объемный характер поверхности, в то время как текстура отражает линейную структуру материала на поверхности (например, текстура древесины).

Цвет в архитектурных композициях – свойство поверхности отражать или излучать свет разного спектрального свойства. Его характеризуют цветовой тон (оттенки), насыщенность (степень яркости цвета), светлота (отражающая способность поверхности).

Светотень – свойство, выявляющее распределение светлых и темных участков по поверхности формы. Светотень усиливает и облегчает зрительное восприятие архитектурной формы.

Подсистема типологических характеристик зданий определяет их функциональное назначение и уровни организации объектов. Ее характеризует:

- функциональная обусловленность объемно-пространственной структуры зданий;
- узнаваемость функционального назначения зданий;
- функциональная логичная планировочная структура;
- конструктивное соответствие функциональному назначению объекта;
- композиционная структура зданий (закрытая, открытая, смешанная).

Большое значение имеет морфология окружающей застройки. Для проектирования существенное значение имеют такие морфологические свойства окружающей застройки как геометрия ее планов, размерность зданий и образованных ими пространств.

Еще одно важное свойство городской среды – этажность формирующих ее зданий. Отношение к ней неоднозначное.

В зонах строго регулируемой застройки, которые учреждаются для сохранения архитектурного и градостроительного наследия, определяется предельно допустимая высота вновь возводимых сооружений. Для конкретного места ограничения устанавливаются индивидуально, на основе изучения ситуации (силуэтных характеристик, условий зрительного восприятия и т. д.).

Этажность проектируемых зданий может лимитироваться также в целях сохранения обозреваемости ландшафтных и архитектурных достопримечательностей. Во всех прочих случая этажность регулируется исходя из других соображений и в том числе композиционных.

В условиях реконструкции на принятие решений активно влияют типичные для окружающей застройки пластические особенности зданий (крупные членения фасадов, тип крыш, сдвижка этажей и т. п.). Отношение к подобным характеристикам окружающей застройки не поддается точной регламентации

Следует отметить, что в условиях реконструкции уместны принципы подобия, ассоциативные связи, а в некоторых случаях и прямое повторение форм.

Большое значение имеют композиционно-художественные особенности окружающей застройки.

В зарубежной практике кроме этого большое значение придается общественной оценке облика города, предпочтениям и пожеланиям жителей, определению особо значимых для населения качеств городской среды, раскрытию образных представлений о городе, сложившихся в сознании людей. Информация такого рода помогает более точно сформулировать проектную задачу и обоснованно выбрать средства для ее решения.

Учет перечисленных выше пространственных закономерностей позволяет органично вписать здание в «контекст» городской среды. Контекстуализм проектных решений предполагает наличие у зданий и комплексов ряда так называемых «средовых» характеристик.

В настоящее время с помощью этих средовых характеристик создаются особенные элитные зоны в городской среде.

Появилось новое направление – территориальный брендинг, напрямую связанный с имиджем определенного места. С. Анхолт считает, что брендинг мест раскрывается через несколько позиций: политика, бизнес, культура, туризм, население и инвестиции. Бренд отражает особенности территории, ее неповторимость, конкурентные преимущества и, соответственно, является привлекательным для всех групп потребителей.

В Украине целесообразно создание территориальных брендингов для выявления своеобразия и национального колорита особенно крупных и крупнейших городов. В этих условиях возникла необходимость создания в городской среде зданий с инновационными приемами формирования их среды жизнедеятельности.

С учетом социальных требований устойчивого развития городской среды, прежде всего, возникает задача поиска новых типов зданий общественного обслуживания, которые должны учитывать быстро изменяющиеся социальные, эстетические, функционально-технологические и технические новшества в формирования среды жизнедеятельности.

Следует отметить, что здания с инновационными приемами формирования являются объектами реализации новых экологических подходов, постоянно развивающихся за счет вовлечения средств частных инвесторов. Они являются уникальными объектами городской среды, ориентированные на реальные социальные заказы для особых градостроительных объектов.

Поиски инновационных приемов формирования зданий с учетом ландшафтно-экологических требований позволили создать особый вид природоинтегрированных зданий с применением природных компонентов.

Природоинтегрированные здания с инновационными приемами формирования посредством применения растительности, геопластики, водных устройств, по-сути, становятся частью экосистемы города и обладают очевидной ролью в обеспечении экологической устойчивости среды. Их объемно-пространственное решение достаточно разнообразно за счет озеленения вертикальных и горизонтальных поверхностей и применения эффективных технологий.

Здания с инновационными приемами представляют собой также объекты, в объемно-пространственном решении которых происходит динамический

процесс постоянного обновления и расширения выполняемых функций. Многие здания стали включать в свою структуру систему «дизайн-пространств», компактных и соразмерных человеку. Они представляют собой технически оснащенные и высококомфортные помещения, обладающие интерактивностью. В основе создания таких пространств лежит «экоцентрический принцип», направленный на максимальный учет человеческого фактора.

Здания с инновационными приемами формирования являются объектами технологий, где реализуются новейшие достижения в различных областях науки и техники. Они, по сути, являются стимуляторами научно-технического процесса. В этом аспекте особый интерес представляют здания с различными вариантами трансформации (объемно-пространственные, функционально-планировочные, конструктивные и светоцветовые приемы трансформации).

Здания с инновационными приемами формирования обогащают художественный образ любого города. Как правило, они являются объектами искусства, наделенные особым потенциалом для воплощения новаторских эстетических идеалов. В настоящее время инновационные приемы формирования зданий осуществляются с применением архитектурной бионики и средств светоцветового дизайна.

Следует отметить, что формирование зданий с инновационными приемами формирования необходимо также осуществлять посредством выявления их типологических характеристик. Типологический диапазон зданий с инновационными приемами формирования достаточно широк. Их характеризует функциональное разнообразие, конструктивная логика, тектоническая выразительность, художественный образ.

В результате проведенного исследования можно сделать такие **выводы**:

1. Определено, что информационно-деятельностная система включает подсистему зрительных свойств и подсистему типологических свойств зданий, которые в своей совокупности создают информационное поле (коммуникационное ядро) всей системы, обеспечивающей обновление городской среды.

2. Проектные поиски создания зданий с инновационными приемами формирования должны осуществляться в следующих направлениях: архитектурно-градостроительные; ландшафтно-экологические; планировочные и объемно-пространственные; конструктивно-технологические; художественно-образные; информационно-типологические. Проектный поиск необходимого также осуществлять посредством компьютерного моделирования объектов.

Литература:
1. Сапрыкина Н.А. Основы динамического формообразования в архитектуре: учебник для вузов. / Н.А. Сапрыкина. – М.: Архитектура - С, 2005. – 312 с.
2. Реконструкция и обновление сложившейся застройки города: учеб. пособие / общ. ред.: П. Г. Грабовой, В. А. Харитонов. - М.: Изд-во АСВ, 2006. – 624 с.
3. Цайдлер Э. Многофункциональная архитектура / Э. Цайдлер.– М.: Стройиздат, 1988. – 264с.
4. Саркисов С. К. Инновации в архитектуре / С. К. Саркисов. – Москва: Либроком, 2012 – 336с.
5. Смоляр И. М. Экологические основы архитектурного проектирования./ И.М. Смоляр, Е.М. Микулина, Н. Г. Благовидова. – М.: Академия, 2010. – 157 с.

Анотація

У статті дано визначення поняттю «інформаційно-діяльнісна система» як засіб інновації міського середовища. Визначено основні проектні пошуки формування інноваційних будівель в міському середовищі.

Ключові слова: інноваційні будівлі, інформаційно-діяльнісна система, міське середовище.

Abstract

The article defines the concept of "activity-information-system" as a means of innovation of the urban environment. The basic search form design of innovative buildings in the urban environment are identified.

Keywords: innovative building, activity information system, urban environment.

УДК.72.01:711.168

Соколовська Ю. С.
асистент кафедри дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету будівництва і архітектури

РЕНОВАЦІЯ МАСОВОЇ ЗАБУДОВИ МІКРОРАЙОНУ ВЗДОВЖ ВУЛИЦІ В. ЛИПКІВСЬКОГО В КИЄВІ

Анотація: у статті розглянута довготривала реновація житлової масової забудови мікрорайону у Солом´янському районі в Києві. Перелічені заходи реновації, за рахунок яких відбулись зміни в існуючій забудові.

Ключові слова: реновація, містобудівний рівень, масова забудова, житловий комплекс, мікрорайон.

Сьогодні швидкі темпи розвитку Києва посилюють існуючі міські проблеми, які самостійно не вирішаться. Найактивніше розвиваються центральна частина міста, території прилеглі до центра, деякі частини периферії та околиць Києва. Хаотичні зміни в міському середовищі порушують баланс територій.

Значну увагу цим та іншим питанням розвитку та оновлення міського середовища і його окремих фрагментів, приділяли увагу у своїх дослідженнях багато науковців, серед яких Бачинська Л.Г. [1], Биваліна М.В., Гнесь І.П. [2], Плешкановська А.М. [3], Кравчуновська Т.С., Тімохін В.О., Шебек Н.М. та інші.

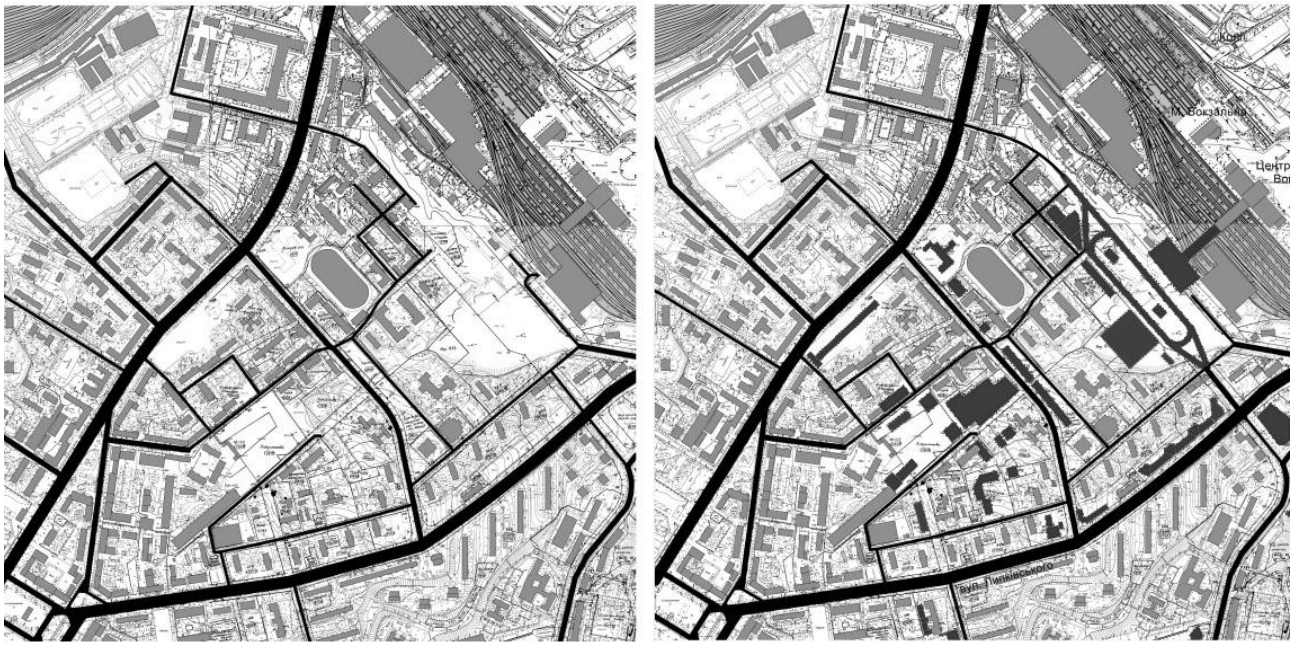
Трансформації масової забудови на містобудівному рівні за часом змін можна поділити на короткочасові та довготривалі. Короткочасова реновація передбачає реновацію житлового утворення за єдиним проектом у фіксований термін, який може розтягнутись на декілька років, але не більше п’яти. Довготривалі трансформації передбачають поступові зміни масової забудови, а іноді і зміни самих змін, що пов’язані іноді із десятилітньою тривалістю перебудов, які в ряді випадків здійснюються «за місцем», без відповідного проектного супроводу. Саме останній вид трансформацій житлової забудови сьогодні найрозповсюдженіший в Україні. Прикладом довготривалої реновації масової забудови у Солом’янському районі Києва є мікрорайон вздовж вулиці Митрополита Василя Липківського. Існуюча інфраструктура цього фрагмента міського середовища зазнала значних змін. Збільшення висотності та габаритності забудови порушили масштабність середовища. На фоні забудови територій типовими будинками серій 1980-1990-х років та будівництва сучасних житлових комплексів суттєво зменшилась кількість озеленення. Такі зміни суттєво вплинули на панорамні види міста (рис.1).

а б

Рис.1. Забудова мікрорайону:
а – забудова 1960-1970-х р. [4]; б – забудова 2010-х р. [5]

В останні роки в інфраструктурі мікрорайону продовжувалось ущільнення житлової забудови за рахунок ліквідації відкритих автомобільних стоянок (ЖК Квартет та частково ЖК Малахіт); ліквідація рекреаційних ділянок та озеленених територій, де місцеві жителі вигулювали собак, надала ділянку для будівництва кутового житлового будинку на повороті до вулиці Стадіонної; знесення деяких споруд медичних закладів дозволило побудувати ЖК Островського 40; а розчищення промислових територій надали змогу звести інші корпуси ЖК Малахіт та не великий за розміром ЖК Олександрія. Знесення довоєнної малоповерхової забудови дозволило побудувати ТЦ Євроспорт (рис.2).

а б

Рис.2. Реновaційні зміни в мікрорайоні Солом´янського району м. Києва: а - 1988 р.; б – 2016 р.

Напроти будівлі Південного Вокзалу, на місці, де колись був ринок, побудували малоповерхові будівлі для супермаркетів, магазинів та закладів громадського харчування, таких як Пузата Хата, Dominos, фірмовий магазин Рошен, супермаркет Novus та інші (рис.3). Сьогодні все ще продовжується будівництво громадських закладів на даній ділянці.

а б

Рис.3. Південний Вокзал, забудова територій: а – 2014 р.;
б – будівництво будівель супермаркетів та громадського харчування 2016 р.

ЖК Квартет виник на місці відкритої автостоянки та споруди шиномонтажу. Комплекс складається з чотирьох вертикальних об´ємів, що розміщуються на загальній цілісній основі висотою в декілька громадських поверхів. Вікна будинку виходять на глухі торці типових житлових будинків. ЖК Квартет розміщується максимально близько до червоної лінії та існуючих будинків, що понижує комфортність середовища (рис.4).

а б

Рис.4. Масова забудова по вул. В. Липківського:
а – 2014 р.; б – поява житлового комплексу Квартет 2016 р.

Житлові території ущільнюються та поступово і хаотично продовжують поглинати промислові території, залишки промислового комплексу, без належних обґрунтувань змінюють функції під громадські установи, такі як бізнес центр, супермаркети та інші обслуговуючі заклади. Також розширився медичний заклад залізничників, коледж побудував новий навчальний корпус та перехід з центрального корпусу у будівлю із спортивним залом. Поступово зникають автостоянки та малі рекреаційні ділянки серед забудови, зносяться довоєнні будівлі та на їх місці будується торговельний центр. Всі зміни виникали у різний час, в різних частинах житлового утворення без врахування

рельєфу та художньо-естетичної складової поєднання нової та існуючої забудови, без єдиного проекту, що порушує баланс та функціонування територій, призводить до дискомфорту міського середовища. Все це супроводжується неконтрольованими перевантаженнями інженерних мереж, нестачею автомобільних паркінгів, відсутністю місць для вигулу тварин, зменшення кількості рекреаційних ділянок та ін. Вище перелічені зміни понижують якість, комфортність та безпеку житлової забудови, які не компенсуються наявністю підземних паркінгів, житлових комплексів преміум класу та новими закладами громадського обслуговування.

Список літератури

1. Бачинська Л.Г. Про можливості подальшого розвитку типового проектування житла/ Людмила Георгіївна Бачинська. - Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник, - К., КНУБА, 2000. – Вип. 8. – С. 220-225.
2. Гнесь І. П. Багатоквартирне житло: тенденції еволюції / Ігор Петрович Гнесь. – Львів: Видавництво Львівська політехніки, 2013. – 612 с. – (монографія).
3. Плешкановская А.М. Реконструктивная деятельность как условие устойчивого развития крупного города/ Алла Михайловна Плешкановская // Досвід та перспективи розвитку міст України : збірник наукових праць. – 2011. – Вип.20, с.44-54.
4. Маковский Е. Ностальгия. Киев. Прогулка по старому городу [Электронный ресурс] / Евгений Маковский – Режим доступа к ресурсу: http://oldkiev.ho.ua/.
5. Реконструкция: как изменится площадь возле Киевского вокзала [Электронный ресурс] // news.bigmir.net. – 2015. – Режим доступа к ресурсу: http://news.bigmir.net/capital/925774-Rekonstrukcija--kak-izmenitsja-plocshad--vozle-Kievskogo-vokzala.

Аннотация

В статье рассмотрена долговременная реновация жилой массовой застройки микрорайона в Соломенском районе в Киеве. Перечислены мероприятия реновации, за счет которых состоялись изменения в существующей застройке.

Ключевые слова: реновация, градостроительный уровень, массовая застройка, жилой комплекс, микрорайон.

Abstract

In the article was consider the long-term renovation of residential mass housing district in the Solomenskiy area in Kiev. Also was indicated measures of renovation, which were reasons of changes in existent building.

Keywords: renovation, town-planning level, mass building, housing complex, district.

УДК 72.01; 349.6;351.853

Соченко В. І. ,
доктор архітектури, професор
кафедри Основ архітектури та архітектурного
проектування КНУБА
Соченко Д. В. ,
бакалавр архітектури,
студент V курсу кафедри Інформаційних
технологій в архітектурі КНУБА

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕВАЛОРИЗАЦІЇ СЕРЕДОВИЩА ЗАПОВІДНОЇ ТЕРИТОРІЇ ВЕРХНЬОГО МІСТА З ВИЗНАЧНИМИ ХРАМОВИМИ АНСАМБЛЯМИ ІСТОРИЧНОГО ЦЕНТРУ СУЧАСНОГО КИЄВА

Анотація: в статті розглянуті актуальні проблеми належного збереження та ревалоризації унікального сакрального середовища заповідної території Верхнього міста з визначними храмовими ансамблями історичного центру сучасного Києва. Найбільш значимі із них включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Ключові слова: історичний центр, проблеми збереження, храмові ансамблі.

Київ – місто, оповите легендами і славне своїми християнськими святинями, столиця Даньоруської держави та сучасної України – належить до найдавніших і найважливіших культурних центрів світового значення. В IX ст. Київ став центром могутньої держави середньовічної Європи – Київської Русі, яка об’єднала східнослов’янські та інші племена в єдину могутню державу, зробивши належний вклад в розвиток світової цивілізації. [1, 2, 3] Здавна величають його «матір’ю руських».

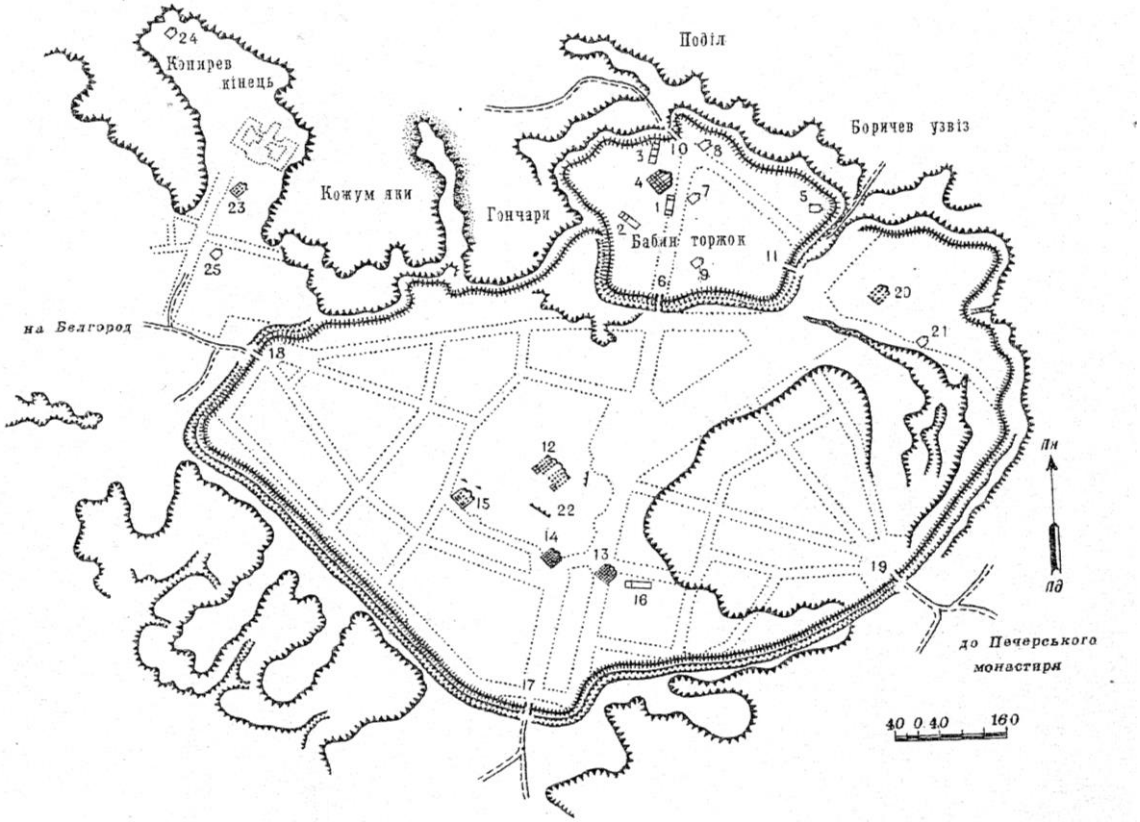
В кінці X ст. в Києві, за володарювання великого Київського князя Володимира Святославича, відбулася знаменна історична подія – офіційне запровадження християнства як нового цивілізаційного поступу Русі, що сприяло подальшому розвитку та утвердженню Києворуської держави і входженню її до світової християнської ойкумени. І з тих часів Київ вважається духовною столицею східнослов’янського християнського світу – «Другим Єрусалимом», містом Премудрості Божої зі знаменитими світового значення християнськими святинями - церквою Св. Богородиці Десятинною, Св. Василія, кафедральним собором Св. Софії, колишніми (втраченими) монастирськими

храмами Св. Георгія і Св. Ірини, а згодом – храмами Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври та Михайлівського Золотоверхого монастиря та ін. [4]

Маючи багату ранньослов'янську автохтонну культуру (Відомо, що дерев'яні християнські храми будувалися ще до офіційного запровадження на Русі за часів володарювання князя Аскольда, а згодом і княгині Ольги. Згідно літописів першим християнським храмом в Києві була церква Св. Миколая над могилою Аскольда, збудована 882 р. А 949 р. в Києві існувала кафедральна єпископська церква Св. Іллі. Але тож були дерев'яні храми, а монументальні кам'яні храми почали будувати тільки після офіційного прийняття християнства в Київській Русі за князювання Володимира Святославича.) [7] і сприйнявши візантійські, а згодом і західноєвропейські християнські традиції та провівши необхідні державні реформи, Київська Русь в кінці X - першій половині XI ст. за часів князювання Володимира Святославича та особливо - за Ярослава Мудрого, виходила на передові позиції європейського розвитку. Її шанували в країнах як Східного, так і Західного світу та підтримували різноманітні міжнародні відносини. В часи свого розквіту Київська Русь установила широкі торговельні й дипломатичні зв'язки з різними країнами світу. Багато володарів Європи мали за честь породичатися з великими князями Київськими. Адже чутки про багатство, красу, яскраву самобутню культуру Києва доходили до найвіддаленіших країв і народів світу. Саме тоді літописець з гордістю записав: «…вся честь, и слава, и величество, и глава всъмъ землямъ Русьскіимъ – Киевъ». [5] Тож красота і велич стольного града Києва в XI – першій чверті XIII ст. захоплювали сучасників, які називали його суперником Риму і Константинополя. В той же час багата та різнобарвна історія славного Києва знає багато як світлих, так і трагічних подій. Так, у 1240 р. Київ зазнав значних руйнувань, був пограбований та поневолений монголо-татарською ордою, а згодом потерпав і від набігів кримського каганату. У другій половині XIV ст. місто підпало під владу князівства Литовського, потім шляхетської Польщі, а пізніше – царської Росії. [6]

Значних руйнувань зазнали визначні пам'ятки унікальної архітектурної спадщини історичного центру Києва і в радянські часи в 30-ті роки XX ст. та в 1941-1943 рр. під час тимчасової німецької окупації Києва. В ті ж часи були пограбовані музеї міста та зруйновано Хрещатик, висаджений у повітря знаменитий Свято-Успенський собор Києво-Печерської Лаври. Зазнали значних руйнувань різні храми та житлова забудова в багатьох містах України. Але з часом більшість визначних історико-архітектурних пам'яток Києва були відроджені, а інші знаходяться у стані археологічних та історико-архітектурних досліджень тощо. Тож кожний раз, пройшовши тяжкі випробування своєї

історії, вічний Київ завжди відновлювався, стаючи ще більш величнішим та краще.

План Верхнього Києва в IX – XII ст.
«Місто Володимира»

1-3 – палацові будівлі; 4 – Десятинна церква; 5 – церква Василія; 6 – Батиєві ворота; 7 – церква Андріївського монастиря; 8 – церква Хрестовоздвиженського монастиря; 9 – церква Федорівського монастиря; 10 – Подільські ворота; 11 – ворота до Боричева узвозу. «Місто Ярослава» ; 12 – Софійський собор; 13 – церква Ірини; 14 – церква Георгія; 15 – невідома церква, розкрита в 1911 р.; 16 – палац; 17 – Золоті ворота; 18 – Львівські ворота; 19 – Лядські ворота;«Місто Ізяслава-Святополка» ;20 – церква Михайлівська Золотоверха; 21 – церква Дмитріївського монастиря; Копирев кінець: 22 – рештки муру, 23 – церква, розкопана в 1947 р.; 24 – церква, розкопана в 1938 р.; 25 – церква XI – початку XII ст.

Завершення будівництва церковно-палацового ансамблю великокнязівського центру Київського дитинця за часів володарювання великого князя Володимира Святославовича, X ст. (Макет реконструкції - автори В. Костенко, А. Самохін, А. Цеділін, наукові керівники: П. Толочко, В. Харламов).

Нині Київ – столиця сучасної України, значний політичний, економічний та культурний центр. На сьогодні країна зайнята подоланням економічної кризи та захистом своєї територіальної цілісності. Але і в ці непрості часи в Україні приділяється значна увага охороні та збереженню унікальної історико-культурної спадщини та особливо визначних пам’яток архітектури її славної столиці, де минуле і сьогодення органічно поєднуються в її розвитку. Але нажаль, деякі з них не дійшли до сьогодення в первісному вигляді. Лихоліття війн і невблаганний час не зберегли їх початковий вигляд. Тож чимало визначних пам’яток історико-архітектурної спадщини в різні часи та з різних причин були знищені. [8, 9] Разом з унікальними пам’ятками національної спадщини нищилася історична пам'ять народу про видатні звитяги наших великих пращурів. І лише усні і писемні джерела та археологія, за висловом Т.Шевченка, ця «втаємничена мати історії», надають можливості воскресити історичну пам'ять про героїчні події далекої минувшини та значні історико-культурні здобутки наших предків, які стверджують історичну тяглість та культурну ідентичність українського народу. [10, 11]

Так на Замковій та Старокиївській горах в різні часи були виявлені багаточисельні археологічні знахідки, які засвідчують про глибоку давнину їх освоєння та дають відповідь на складне запитання, поставлене в літопису «Звідки пішла Руська земля і хто в ній найперший почав княжити?» [12, 13] Саме на верхній частині Стародавньої гори згодом було встановлено пам’ятний знак з красномовними словами, який визначає місце започаткування Русі, яке відповідає на питання поставлене в давнину лістописцем. Там же були згодом відкриті залишки укріплень «града Кия» (V-VI ст.) - київського князя Кия та археологічні пам’ятки більш пізнього – християнського періоду – сліди і рештки фундаментів колишніх монументальних князівських палаців та першої величної кам’яної церкви Київської Русі - Св. Богородиці Десятинної (X ст.), боярських садиб, ремісничих будівель тощо. Адже саме там знаходився політичний та адміністративно-духовний центр колишнього «міста Володимира» стародавнього Києва, який був зруйнований в трагічні часи монголо-татарського нашестя в 1240 р. [14, 15] Але до наших днів зберігся в дещо перебудованому вигляді знаменитий собор св. Софії – видатна пам’ятка архітектури і мистецтва «міста Ярослава», побудована в найвищий період розквіту Русі. Ансамбль собору Св. Софії Київської як визначне явище світової культури разом зі Свято-Успенською Києво-Печерською Лаврою в 1999 р. включені ЮНЕСКО до Списку всесвітньої спадщини. Віками так сталося, що Київ, його дух і велич уособлюються у величних, залишених нам великими пращурами унікальних пам’ятках культури та духовності, які мають високу наукову, історико-культурну, містобудівну, архітектурну та мистецьку цінність.

Але нажаль, ряд втрачених храмових святинь Києва зберігаються лише в пам'яті народній та в археологічних залишках. В той же час в 1998-2000 рр. було відбудовано зруйнований в 1934-1937 рр. в радянські часи величний собор Михайлівського Золотоверхого монастиря в ансамблевій забудові колишнього «міста Ізяслава-Святополка». В ті ж часи було відбудовано також знаменитий Свято-Успенський собор Києво-Печерської лаври знищений в 1941 р. в часи тимчасової німецької окупації та інші важливі пам'ятки в других містах України. [16, 17, 18]

Нині опубліковані ґрунтовні концептуальні архітектурно-проектні пропозиції щодо можливого увічнення історичної пам'яті про зруйнований в 1240 р. під час монголо-татарського нашестя, першого кам'яного монументального храму Русі – церкву Св. Богородиці Десятинну. Маються різночасові пропозиції щодо графічної реконструкції втрачених інших важливих історичних храмів Верхнього Києва – церкви Федорівського монастиря, Василівської (Трьохсвятительської) і Стрітенської церков, монастирських храмів Св. Ірини, Св. Георгія та ін., [19-27] які надають можливість уявити поступове формування унікального сакрального простору історичного центру стародавнього Києва. Тож постає актуальне питання необхідності цілісного підходу до розгляду поступово сформованого сакрального простору Верхнього Києва в цілому з взаємопов'язаною сукупністю безцінних історичних пам'яток храмової архітектури та мистецтва (збережених і втрачених), які в свій час сформували значний містобудівний ансамбль історичного центру сучасного Києва.

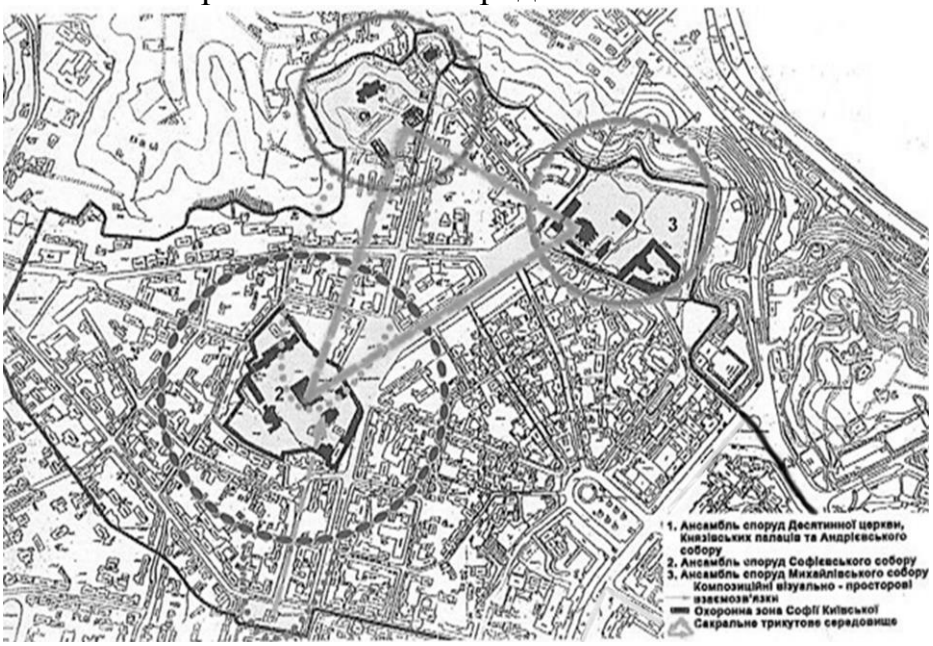
Аналізуючи особливості започаткування і становлення кам'яного монументального зодчества в Київській Русі після запровадження християнства можна відзначити формування та поступовий розвиток визначних архітектурних храмових ансамблів Верхнього Києва, які створили значний містобудівний простір унікального сакрального середовища центральної частини сучасного Києва. При цьому постають актуальні проблеми охорони, належного збереження та ревалоризації сакрального простору цієї нині заповідної території стародавнього Києва з визначними храмовими ансамблями та окремими історичними пам'ятками архітектури і мистецтва в контексті сучасних національних і міжнародних засад охорони культурної спадщини. Адже історико-архітектурна спадщина України складає невід'ємну частину світового культурного та духовного спадку.

Про Київ і його історико-архітектурну спадщину написано немало. В багатьох публікаціях ґрунтовно висвітлені різноаспектні питання історії архітектури та мистецтва окремих визначних пам'яток стародавнього Києва.

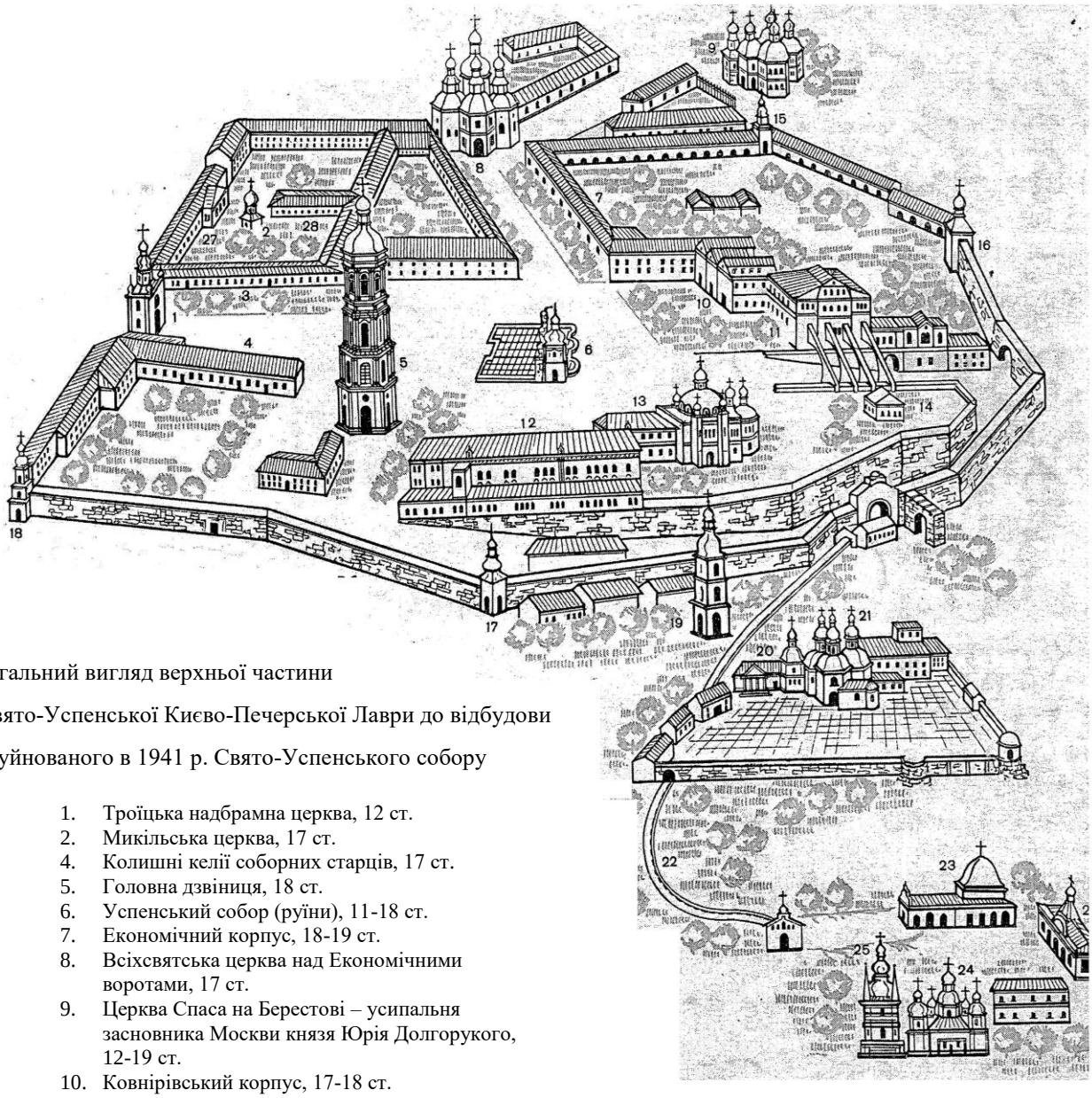

Визначальна роль собору Св. Софії Київської у нині сформованому грандіозному містобудівному ансамблі історико-культурного середовища сучасного Києва: Софійський собор – домінанта, Михайлівський Золотоверхий собор, Андріївська церква і колишня велична літописна церква Богородиці Десятинна як першохрам в започаткуванні
кам'яного монументального зодчества Київської Русі, автентичні залишки якої потребують належного збереження та увіковічення пам'яті про цей унікальний християнський храм – символ прийняття християнства на Русі.

АНАЛІЗ
історичних закономірностей формування визначних храмових ансамблів верхнього міста стародавнього Києва

Це в першу чергу – всесвітньовідомий собор Св. Софії Київської, Михайлівський Золотоверхий собор, Андріївська церква, Свято-Успенський собор Києво-Печерської Лаври та багато ін. Але в більшості ці визначні нам'ятки архітектури і мистецтва розглянуті окремішньо, тобто автономно «самі по собі» без широкого цілісного історико-середовищного підходу до розгляду їх у взаємозв'язку з іншими храмами та усталеною міською забудовою в єдиному комплексі, як органічних складових поступово сформованого значного сакрального простору історичного центру Києва. Та при цьому послідовно були б розглянуті взаємопов'язані питання започаткування, формування та розвитку визначних храмових ансамблів, які поєднують нас з далекою минувшиною та сьогоденням Києва як столиці європейської країни - сучасної України. Саме такий широкий цілісний методологічний підхід, на наш погляд, надає можливості відслідкувати діалектичну послідовність історичного процесу пов'язаного з діяльністю наших великих пращурів та поступовим формуванням значного містобудівного храмового ансамблю та, таким чином, створення унікального сакрального простору в історичному центрі сучасного Києва. Такий цілісний підхід при дослідженні Києворуських пам'яток та храмових ансамблів сучасного Києва забезпечить всебічність та повноту їх розгляду, враховуючи їх місце і значення у світовому культурно-цивілізаційному процесі та історичному розвитку Київської Русі та її славної столиці. Та при цьому розгляд необхідно проводити починаючи з самого раннього дохристиянського періоду освоєння історичної території стародавнього Києва та більш пізнішої ансамблевої великокнязівської розбудови його Верхнього міста, особливо після запровадження християнства в Київській Русі. Адже саме в ті далекі часи (X-XIII ст.ст.) у Верхньому місті стародавнього Києва та Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі вперше були побудовані значні кам'яні монументальні православні храми, які явились своєрідними прототипами, взірцями для подальшого розвитку храмобудівної культури і в других містах Давньої Русі. При цьому відзначимо, що формування ансамблевості при будівництві храмів Верхнього Києва являлося визначальним, що вказує на надзвичайно високий на той час рівень містобудівної культури храмобудування. Адже Київська Русь в ті часи знаходилася на передових європейських позиціях цивілізаційного розвитку. І храмобудівна культура відповідала тогочасним високим вимогам християнської ойкумени. Тож нині постають надзвичайно актуальні питання надійного збереження та державної охорони унікальних, всесвітньовідомих християнських святинь вітчизняної історико-культурної спадщини сучасної України. [28-31]

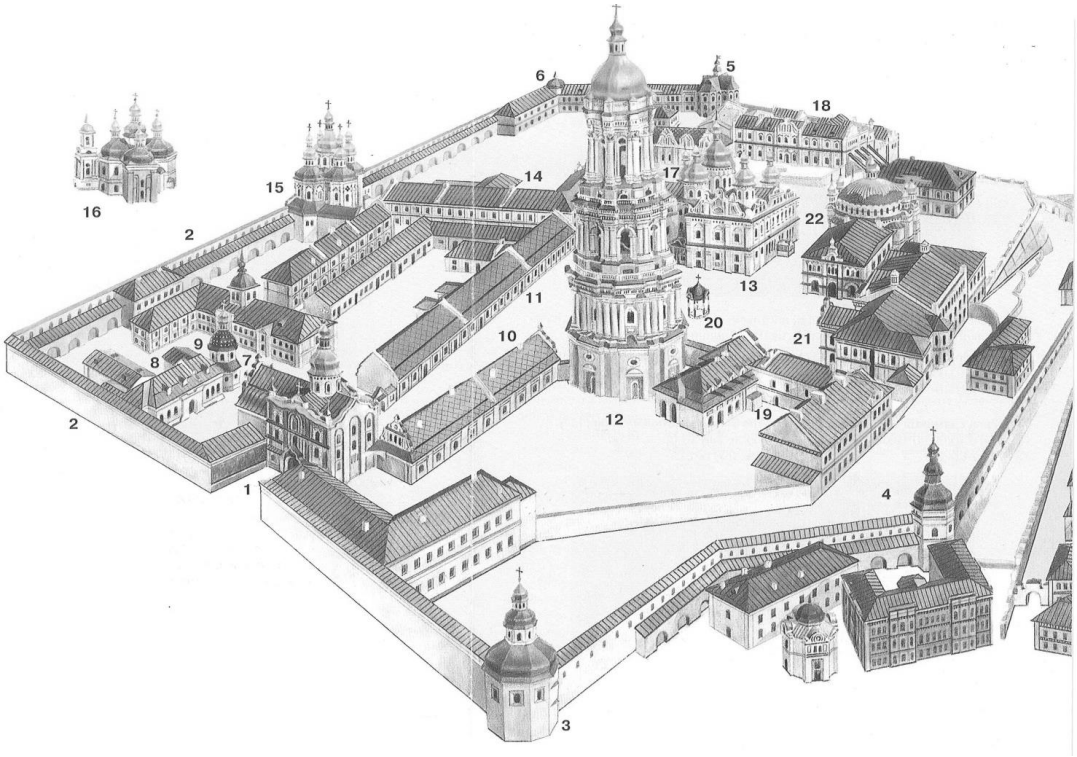

Загальний вигляд верхньої частини Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври до відбудови зруйнованого в 1941 р. Свято-Успенського собору

1. Троїцька надбрамна церква, 12 ст.
2. Микільська церква, 17 ст.
4. Колишні келії соборних старців, 17 ст.
5. Головна дзвіниця, 18 ст.
6. Успенський собор (руїни), 11-18 ст.
7. Економічний корпус, 18-19 ст.
8. Всіхсвятська церква над Економічними воротами, 17 ст.
9. Церква Спаса на Берестові – усипальня засновника Москви князя Юрія Долгорукого, 12-19 ст.
10. Ковнірівський корпус, 17-18 ст.
11. Будинок колишньої Лаврської друкарні, 18-19 ст.
12. Колишні митрополичі покої, 18 ст.
13. Трапезна палата з церквою, 19 ст.
14. Оглядовий майданчик
15. Малярна церква, 17 ст.
16. Онуфріївська башта, 17 ст.
17. Годинникова башта, 17 ст.
18. Башта Кушника, 17 ст.
19. Дзвіниця на Ближніх печерах, 18 ст.
20. Виставка «Історія лаврських печер»
21. Хрестовоздвиженська церква, вхід до ближніх печер, 18 ст.
22. Галерея до дальніх печер, 19 ст.
23. Аннозачатіївська церква, вхід до дальніх печер, 19 ст.
24. Церква Різдва Богородиці, 17 ст.
25. Ковнірівська дзвіниця, 18 ст.
26. Вихід із Дальніх печер
27. Державний музей театрального, музичного та кіномистецтва
28. Державна історична бібліотека

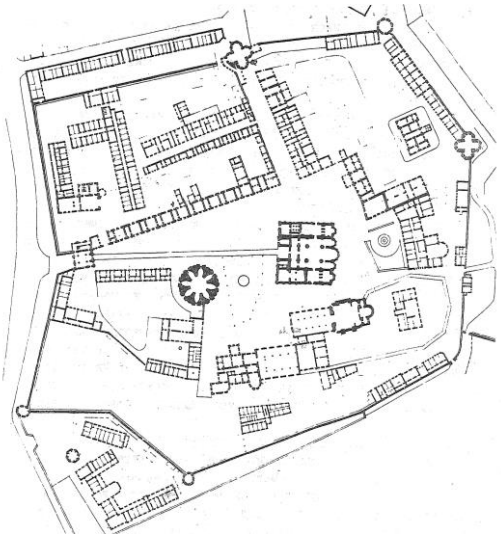

Руїни Свято-Успенського собору

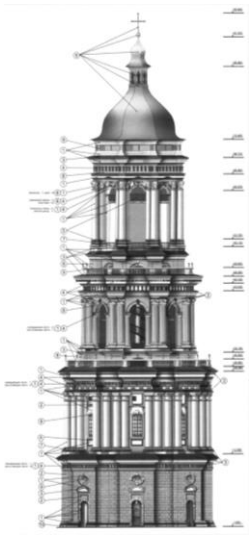

1. Троїцька надбрамна церква, XII-XVII стст. 2. Фортечні мури, XVII-XIXстст. 3. Башта Івана Кушника, 1696-1701 рр. 4. Годинникова вежа, 1696-1701 рр. 5. Онуфріївська вежа, 1696-1701 рр. 6. Малярна вежа, 1696-1701 рр. 6. Миколаївська церква, XVII ст. 7. Монастирські лікарняні покої. XIX ст; 8. Державний музей театрального, музичного та кіномистецтва України 9. Аптека, XIX ст; Державна історична бібліотека України. 10. Келії соборних ченців. XVIIIст (корпус №3); виставки «Скарби підняті з руїн», «Традиційний іконопис та культове литво» 11. Велика лаврська дзвіниця, 1731-1745 рр. 12. Свято-Успенський собор. XI-XVIIIст. Відбудований 1998-200 рр. 13. Економічний корпус, XVII-XIXст. 14. Всіхсвятська церква, 1696-1698 рр. 15. Церква Спаса на Берестові, XII-XIX стст. 16. Ковнірівський корпус (будинок проскурні, хлібопекарні та книгарні), XVII-XVIII стст. 17. Будинок друкарні, XVIII-XIX стст. 18.Будинок бібліотеки Фловіана та будинок намісника Лаври (музей мікромініатюр, іконописний зал). 19. Ківорій над колишньою монастирською криницею (поч. 20 ст) 20. Будинок митрополита (1727р.) і Митрополитча церква (1904-1905 рр.). 21. Трапезна церква і Трапезна палата, 1893-1895 рр.

Загальний вигляд верхньої частини Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври з відбудованим Свято-Успенським собором в 1998-2000 рр.

Свято-Успенська Києво-Печерська лавра. Фрагмент плану забудови

Дзвіниця Києво-Печерської лаври

Адже ЮНЕСКО ще в 1972 р. на своїй Генеральній конференції в Парижі була прийнята «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природньої спадщини», в якій проголошено, що «кожна держава зобов'язана забезпечувати виявлення, охорону, збереження, популяризацію і передачу майбутнім поколінням культурної і природної спадщини». Визначні національні архітектурно-мистецькі пам'ятки України як універсальні «культурні цінності становлять значний інтерес і потребують збереження їх як частини всесвітньої культурної спадщини всього людства». Згідно прийнятої ЮНЕСКО «Рекомендації щодо охорони й сучасної ролі історичних ансамблів» (1976 р.) передбачено необхідне забезпечення охорони та збереження історично сформованих визначних містобудівних утворень, реставрацію та відновлення їх середовища. [32]

Згідно Конституції України (1996 р.) відзначається, що культурна спадщина (України) охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність. [33]

Верховною Радою в різні часи прийнято цілий ряд важливих законів України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.), в яких передбачено належне збереження різноманітних пам'яток історико-культурної спадщини, їх консервацію та музеєфікацію у відповідності до сучасних міжнародних та національних культуроохоронних вимог. Тож дбайливе ставлення до пам'яток історико-культурної спадщини, охорона та їх належне збереження для прийдешніх поколінь – не тільки право, а й священний обов'язок кожного в нашій країні. В той же час за останні роки громадскість тривожить нинішній стан збереженості усталеного історико-архітектурного середовища Верхнього міста з уславленими пам'ятками національної спадщини світового значення та бентежить агресивна вибірковість його сучасна забудова новими крупномасштабними будівлями, які вносять дисонанс в усталений природно-містобудівний ландшафт Києва. В той же час відбувається порушення охоронних (буферних) зон визначних пам'яток історично сформованої традиційної забудови з загальновідомими архітектурними пам'ятками сучасного Києва. [34-39] Новим Генеральним планом перспективного розвитку Києва передбачено надійне збереження історико-архітектурної спадщини та передбачається подальший розвиток культурно-туристичного потенціалу міста при реалізації цього містобудівного документу.

Тому важливого значення набувають питання необхідності проведення широких культуроохоронних досліджень та наукових публікацій щодо охорони та особливостей належного збереження унікального містобудівного середовища з визначними храмовими ансамблями історичного центру Києва як

священного місця його історії – «Святая святих» Верхнього міста, як безцінного культурного спадку сучасного Києва.

Так, про собор Св. Софії в Києві, сучасник його будівництва, видатний давньоруський церковний діяч часів Ярослава Мудрого, митрополит Іларіон, присвятив новозбудованому величному храму захоплюючі слова: «Церковь дивна и славна всем окружным странам, яко же она не обращается во всем полунощи земном от Востока до Запада». [40]

Так визначна храмова забудова Верхнього міста стародавнього Києва (X-XIII ст.ст.) – колишній церковно-палацовий ансамбль з церквою Св. Богородиці Десятинною «міста Володимира», ансамбль собору Св. Софії «міста Ярослава», ансамблю Михайлівського Золотоверхого собору Св. Архістратига Михаїла «міста Ізяслава-Святополка» були зведені в різні часи розвитку Київської Русі. Протягом багатьох століть формувалася і знаменита Соборна площа зі Свято-Успенським собором Києво-Печерської Лаври. По цій проблематиці опубліковано цілий ряд ґрунтовних досліджень. Нині надзвичайно актуальним являється поглиблене дослідження унікальних храмових ансамблів історичного центру стольного града Києва в контексті світового досвіду формування знаменитих ансамблів в різночасні періоди розвитку храмобудівної культури.

Загальновідомо, що храмові ансамблі Київської Русі вписали в історію світового зодчества блискучі сторінки. А найбільш значні із них нині включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Тож їх поглиблене системне вивчення та проведення широких наукових досліджень буде сприяти формуванню науково-методологічних засад довговічного збереження, належній охороні та проведенню відповідної комплексної ревалоризації історико-культурного та природного середовища, створюючи естетично привабливу заповідну територію історичного центру сучасного Києва. При цьому ґрунтовно вирішуючи його взаємопов’язані транспортно-пішохідні питання та комплексний благоустрій території. Доцільна організація пішохідних вулиць в межах історичного центру Києва з урахуванням сприятливого екскурсійного огляду його пам’яток, розпочинаючи від Золотих воріт, ансамблів Софійського собору, Михайлівського Золотоверхого монастиря, археологічних пам’яток колишнього церковно-палацового ансамблю з Десятинною церквою, Андріївським собором та ін.

Надзвичайно важливим являється безумовне виконання рекомендацій Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО про необхідність належного збереження визначних пам’яток – «Собор Св. Софії та Києво-Печерської Лаври з прилеглими монастирськими спорудами» - об’єктів, які знаходяться під егідою ЮНЕСКО. Тож керівництву «Національного заповідника «Софія Київська» були своєчасно підготовлені пропозиції щодо належного вирішення

пам’яткоохоронних проблем цих об’єктів. Це, в першу чергу, важливі питання координації систем управління цими об’єктами та контролю містобудівної діяльності у їх буферній (охоронній) зоні; підготовка законодавчих актів щодо мораторію на висотне будівництво в історичному центрі Києва; при цьому необхідна розробка проекту регенерації заповідної території з врахуванням охоронних зон Верхнього міста; в новому Генеральному плані Києва вкрай важливо розробити схему вдосконалення руху транспорту в історичній частині міста з винесенням транзиту за межі охоронних зон об’єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «собор Св. Софії, Києво-Печерська Лавра та прилеглі монастирські споруди».

Виконання таких задач буде сприяти організації в центральній частині сучасного Києва своєрідного музею під відкритим небом і створення культурно-туристичного комплексу світового рівня.

Література

1. Каргер М.К. Древний Киев: Очерки по истории материальной культуры древнерусского города. – М.-Л.:Изд-во АН СССР, 1958. – Т.1. – с. 310;
2. Толочко П.И. Древний Киев в XII-XIII вв. – К.:Наукова думка, 1980. – 360 с;
3. Павленко Ю.В. Нарис історії Києва. – Е.:Фенікс, 2003. – 480 с;
4. Асеев Ю.С. Архитектура древнего Киева. – К.: Будівельник, 1982. – 160 с;
5. Никоновская летопись. 6663 (1155)2. – М.:Изд-во АН СССР, 1950. – с. 65;
6. Грушевський М.С. Історія України-Русі. В 11 т, 12 кн. – 2 вид. – К.:Наукова думка, 1991-1998. – Т.1. – с. 500 - 503;
7. Звід пам’яток історії та культури України. Енцикл. вид. у 28 т./Редкол.: голов. ред. В.Смолій та ін. – К.: - Кн.1, ч. 1. А-Л/Редактор тому: відпов. ред. П.Тронько та ін. – 1999. – с. 608;
8. Геврик Т. Втрачені архітектурні пам’ятки Києва. – Н.-П. Український музей, 1987. – с. 64; Нестуля О. Доля церковної старовини в Україні. В 2 т. – К.: Ін-т Історії України НАН України. – Т.1. – с. 280;
9. Вечерський В.В. Втрачені об’єкти архітектурної спадщини України. – К.: Головкиївархітектура, 2002. – 592 с;
10. Історія України: нове бачення. У 2 т./О.І.Гурній, Я.Д.Ісаєвич, М.Ф.Котляр та ін.; Під ред. В.А.Смолія. – К.:Україна, 1995. – Т.2. – с. 68;
11. Попович М.В. Нарисні історії культури України. – К.: Артек, 2006. – 728 с;
12. Повість врем’яних літ. Літопис (за Іпатським списком)/Пер. з давньоруської. – К.:Рад.письменник, 1990. – с. 3-4;
13. Берлинский М. Краткое описание Киева. – К.: Час, 1991. – с. 36;
14. Іванцов І.О. Стародавній Київ/Упорядник Г.І.Іванцова-Костенко. – К.: Фенікс, 2003. – с. 361;

15. Івакін Г.Ю. Історичний розвиток Києва XII-середини XVI ст. – К.:, 1996 – 247 с;
16. Орленко М.І. Михайлівський Золотоверхий монастир:Методичні засади і хронологія відтворення. – К.: Гопак, 2002. – 160 с.;
17. Успенський собор Києво-Печерської Лаври: методичні засади і хронологія відтворення. – К.: Фенікс, 2015. – 820 с;
18. Асеев Ю.С. Архитектура древнего Киева. – К.: Будівельника, 1982. – 160 с.
19. Кресальний М.И. Софійський заповідник у Києві. – К.: Держ. видав. літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1960. – 427 с.;
20. Логвин Г.Н. Собор Святої Софії в Києві: книга-альбом. – К.: мистецтво, 2001. – 352 с.;
21. Національний заповідник «Софія Київська» / Н. Куковальська, Н. Нікітенко, І. Марголіна та ін. – К.:Балтія-Друк, 2009. – 229 с.;
22. Никитенко Н.Н. Святая София Киевская. – К.: Горобец, 2008. – 384 с.;
23. Слепцов О.С. Архитектура православного храма. – К.:А+С, 2012. – 552 с.;
24. Сагайдак М.А. Великий город Ярослава. – К.:Наукова думка, 1966. – 75 с.;
25. Соченко В.І. Церква Богородиці Десятинна в Києві. – К.: Мистецтво, 2014. – 224 с.;
26. Сіткарьова О. Успенський собор Києво-Печерської Лаври. – К.: Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра, 2000. – 232 с.;
27. Пламеницька О. Успенський собор Києво-Печерської Лаври: новий погляд на будівельну історію //Пам'ятки України: історія та культура. № 1-2, 2003. – с. 53 – 91 ;
28. Дьомін М.М. Проблеми дослідження архітектурної спадщини України // Архітектурна спадщина України. Вип. 1. – К.:, 1994. – с. 5-10;
29. Гусаков В. Охорона архітектурно-містобудівної спадщини України // Пам'ятки України:історія та культура, 1997. - №1, с 7;
30. Панченко Т.Ф. Ландшафт Києва як об'єкт історичної спадщини і сучасного зеленого будівництва //Архітектурний вісник КНУБА. Науково-виробн. зб. / Відповід. ред.. Куліков П.М. – К.: КНУБА, 2016. – Вип. 6. – с. 269-273;
31. Товбич В.В. Збереження та охорона архітектурної спадщини – справа кожного //В.В.Товбич, М.В.Сисойлов Архітектура: мистецтво та наука. – Дніпропетровськ: Свідлер, 2007. – с. 350 - 494;
32. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. – К.:Фенікс, 2008. – с. 55;
33. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.:, 1997. – с. 23;

34. Водзинський Є. Реалізація забудови історичного центру Києва // Теорія та історія архітектури і містобудування. Зб. науков. праць НДІТІАМ. – Вип. 6. – К.:, 2005. – с. 199-206;
35. Пламеницька О. Ціннісна категоризація архітектурної спадщини у Державному реєстрі пам'яток містобудування і архітектури України. – с. 313-328;
36. Товстенко Т. Своєрідність розвитку розпланування та забудови Верхнього міста в Києві, їх містобудівна, культурна і композиційна цінність. – с. 227-243;
37. Самойленко О. Містобудівна спадщина Верхнього міста у Києві – об'єкт охорони ЮНЕСКО //Культурна спадщина Києва:дослідження та охорона історичного середовища. Михайлівський Золотоверхий собор. Ювілейний випуск, присвячений 900-річчю. – К.:Фенікс, 2008. – с. 37-41;
38. Жариков Н., народный архитектор Украины. Мы теряем Киев // Газета по-киевски № 229, 11.10.2006. – с. 12;
39. Романюк А. Война за серце Киева //Газета по-киевски № 76, 21.04.2005. – с. 1,2;
40. Повесть временных лет. – М.: Изд-во АН СССР, 1950. – с. 102.

Аннотация

В статье рассмотрены актуальные проблемы надлежащего сохранения и ревалоризации уникальной сакральной среды заповедной территории Верхнего города с выдающимися храмовыми ансамблями исторического центра современного Киева. При этом наиболее значимые из них – ансамбли собора Св. Софии и Свято-Успенской Киево-Печерской Лавры включены в Список всемирного наследия ЮНЕСКО.

Ключевые слова: исторический центр, храмовые ансамбли, проблемы сохранения.

Annotation

The article deals with actual problems of proper protection and revalorization of modern Kyiv historical centre with its upper town preservation: on area temple ansembles unique sacrid environment. The most significant of them Sf. Sophia's and Kyivo-Petcherska Lavra Assumption Cothedral Ansembles are on UNESKO World Heritage List.

Key words: protection problems, temple ansembles, historical centre.

УДК 72.01

Топорков В. Г. ,
кандидат архітектури, доцент,
Безуглий Т. Ю.
магістрант
Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

АКВАТОРІЇ, ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МЕДІАФАСАДІВ

Анотація: у статті розглянуто перспективи застосування медіафасадів в умовах забудови міста Києва. На основі вивчення прикладів композиційного поєднання водних акваторій та медіафасадів зроблено висновок про перспективність використання цього напряму в архітектурі для покращення естетичних якостей міського середовища Києва.

Ключові слова: медіафасади, екрани, водна акваторія.

Постановка проблеми. За більше ніж двадцять років свого існування медіафасади показали себе в якості позитивного явища в міському середовищі. Медіафасади відкрили якісно нову архітектуру – медіа-архітектуру. Розвиток подібної архітектури здійснюється за рахунок об'єднання зусиль архітекторів, дизайнерів та інженерів, що спеціалізуються на питаннях урбаністичного світлодизайну. Подальший розвиток цього напрямку архітектурної проектної практики та діяльності неможливий без теоретичного осмислення цього явища.

Актуальність дослідження медіафасадів визначається наступними аспектами: перспективність медіафасадів як альтернативної заміни існуючих засобів трансляції реклами в міському середовищі; недостатність вивчення проблематики медіафасадів у вітчизняній архітектурній теорії; можливості медіафасадів для створення комунікативних зв'язків по типу «суспільство-людина», «людина-людина», «людина-будівля», що значно збільшує потенціал архітектури як засобу масової комунікації.

Медіафасади стають поширеними, перш за все, у великих містах, центрах культури та туризму. Цим критеріям в повній мірі відповідає і столиця України – м. Київ. Маючи різноманітну архітектуру – історичну та сучасну, місто Київ надає можливості для впровадження ідей та напрацювань архітекторів і дизайнерів в галузі медіафасадів (рис.1). Наявність великої водної акваторії та каналів дозволяє вести пошуки в такому напрямі, як композиційний зв'язок медіафасадів з водними акваторіями. Включення води в композицію з медіафасадами може дати поштовх новим рішенням зі своєрідними естетичними результатами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Проведене дослідження є складовою частиною плану науково-дослідних робіт кафедри дизайну архітектурного середовища ПолтНТУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість вітчизняних та закордонних публікацій вивчає переважно технологічні аспекти формування медіафасадів. Праці Г. Хойслера та Г. Чхерту [1-3] присвячені систематизації різноманіття медіафасадів та їх застосування в міському середовищі.

Мета статті – дослідження композиційної взаємодії медіафасадів та водних акваторій.

Виклад основного матеріалу. Використання різних типів водойм (природних та штучних) для підсилення естетичних якостей медіафасадів є достатньо поширеною практикою в світовій архітектурі (рис. 2 – 4). Дзеркальна поверхня водойми створює ефекти, які важко досягти іншими засобами. Сама наявність води в полі зору людини позитивно впливає на її емоційний стан. Тому архітектори та дизайнери достатньо часто застосовують включення водойми в загальну композицію забудови з медіафасадами.

В м.Київ розпочався процес використання медіафасадів (рис.1). Естетичні якості таких об'єктів можуть суттєво підвищитись при розташуванні даних об'єктів біля природних та штучних водойм (рис. 2).

Рис. 1 Багатофункціональний комплекс «Gulliver» в м. Київ

Рис. 2 Африканський павільйон на Expo 2008 в м. Сарагоса

Для включення водних дзеркал в композицію медіафасадів необхідні певні умови. Створення водного дзеркала в щільній міській забудові завдання достатньо складне. Тому в першу чергу для розташування медіафасадів можуть використовуватись вже існуючі об'єкти, які розташовані біля водних акваторій (рис. 3). Регульоване розташування медіафасадів в структурі міста створить взаємопов'язану систему просторів, до яких будуть включені медіафасади різних типів – з водоймами та без них (рис. 4).

В перспективі, в об'єкти, що будуються біля водних просторів можуть закладатись мультимедійні технології вже на етапі проектування (рис. 5).

Рис. 3 Сіднейський оперний театр в м. Сідней

Рис. 4 Готель «Yas Viceroy» в м. Абу-Дабі

Рис. 5. Проект «Palm Island Hassell Dusk» в м. Чунцин

Для таких об’єктів можуть використовуватись різні типи мультимедійних технологій: механічні, віконні, ілюміновані, проективні та дисплейні медіафасади.

Висновок. Перспективність використання медіафасадів у міському середовищі дуже велика. Медіафасади мають значний набір позитивних якостей:

– значні можливості для здійснення комунікацій між людьми, подолання відстаней і збільшення кількості переданої інформації;

– можливості передачі різної за змістом інформації;

– можливість освітлення міських просторів в нічний час, що робить міське середовище більш безпечним і гуманним;

– оновлення існуючої споруди і надання їй унікальності без зміни функціонального призначення;

– оновлення існуючого міського простору та надання йому своєрідності, можливості формування нових композиційних центрів міста;

– надання барвистості, інтерактивності та динамічності міським просторам;

– великий потенціал у соціалізації публічних просторів міста та об'єднанні людей.

Незважаючи на різноманіття технічної реалізації та розташування медіафасадів на будівлі, у них всіх залишається спільна якість: вони перетворюють будівлю на медіатора. Тому при їх розповсюдженні можна говорити про нову архітектуру – медіа-архітектуру. Такий потужній засіб, як медіафасад, діє активно не лише на людину, а ще й змінює образ будівлі і оточуючий міський простір.

Впровадження мультимедійних технологій в поєднанні з водними акваторіями в архітектуру м. Києва суттєво підвищать естетичні якості забудови, надасть історичному місту нових сучасних рис.5

Література:

1. H. M. Haeusler, M. Tomitsch, and G. Tscherteu. New Media Facades - A Global Survey. / H. M. Haeusler, M. Tomitsch, and G. Tscherteu. – Avedition, 2013
2. H. M. Hauesler. MEDIA FACADES - HISTORY, TECHNOLOGY AND CONTENT. Avedition. London 2007.
3. G. Tscherteu. Media Facades Exhibition. Berlin 2008. Exhibition Companion. Avedition. Berlin 2008. – стр. 17-18.

Аннотация

В статье рассмотрены перспективы использования медиафасадов в условиях застройки города Киева. На основе изучения примеров композиционного сочетания водных акваторий и медиафасадов сделан вывод о перспективности использования этого направления в архитектуре для улучшения эстетических качеств городской среды Киева.

Ключевые слова: медиафасады, экраны, водная акватория.

Annotation

The article deals with the prospects for the use of media facades in the conditions of development of Kyiv. On the basis of examples of a composite mix of water areas and media facades conclusion about the prospects of the use of this trend in architecture to improve the aesthetic quality of the urban environment of Kyiv.

Keywords: media facades, screens, water area.

УДК 72. 01

Хороян Н. П.
к. арх., каф. Основ архитектуры,
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

РЕВОЛЮЦИОННЫЕ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ ИДЕИ В ХАРЬКОВСКОЙ ПРАКТИКЕ АРХИТЕКТОРА П. Ф. АЛЁШИНА

Аннотация: в статье исследуется отечественное теоретико-градостроительное наследие периода 20-30-х гг., явившееся итогом деятельности проектной группы академика архитектуры П. Ф. Алёшина в первой столице УССР г. Харькове. Достигнутый уровень теоретического осмысления проектных задач был получен в процессе масштабного градостроительного эксперимента (и частичного его осуществления) – проекта соцгорода «Новый Харьков». В результате проделанной группой работы модель расселения по принципу «поточно-функциональной» схемы Н. Милютина доказала свою жизнеспособность в последующие годы развития города.

Ключевые слова: соцгород, градостроительство, проектное бюро, жилкомбинат, системный подход.

Интерес к теме теоретико-градостроительного наследия объясняется, с одной стороны, стремлением к сохранению культурных накоплений и традиций. Период становления советского градостроительства в 20-х – начале 30-х гг. XX в., когда были сформулированы теоретические основы социалистического расселения, отчасти близки проблемам сегодняшнего дня. При том, что сегодняшнее градостроительство ушло от советского способа управления застройкой городов, сегодня не актуально «единство целей и устремлений», пройден этап «единого социального заказчика», и единая методология застройки, тем не менее, сохраняется преемственная связь украинского градостроительного наследия рассматриваемого периода с сегодняшним днем. Полностью не утратили своего значения и некоторые теоретические основы того периода. Принципы структуризации городов, к примеру, заложенные в трудах градостроителей обозначенного времени, оказываются сегодня интересными в части приемов гуманизации городской среды, расчетах доступности и т.д.

Роль киевского академика архитектуры, профессора Павла Федотовича Алёшина (1881–1961) в преобразованиях Харькова столичного периода (1919-1934) огромна. Приглашение этого мастера в 1929-30-м гг. в Харьков для руководства проектно-консультационным бюро позволило в рекордные сроки

осуществить работы по проектированию жилого посёлка завода ХТЗ. П. Ф. Алёшин, вдохновленный идеями конструктивизма, был убежден в необходимости поиска украинской идентичности в рамках этого течения. В то же время, в сравнении с другими городами, созданными по принципам поточно-функционального города, соцгород ХТЗ оказался самым близким воплощением этой идеальной модели расселения.

Объявление Харькова столицей Украинской Советской республики 30 января 1918 г., повлекло за собой существенные изменения в темпах, методах и типологии застройки. В июле 1919 г. Харьковским губисполкомом была утверждена новая городская черта, и площадь территории города достигла 110 км^2. В апреле 1921 г. была создана и начала работу комиссия конкурса на проект перепланировки города Харькова [1]. В 1921-1922 гг. в отделе коммунального хозяйства под руководством инженера Н. Войткевича были сделаны первые наметки генерального плана новой столицы Украины. В начале 1922 г. появилась необходимость в организации «Комиссии по вопросу о расширении городской черты г. Харькова».

Для понимания ситуации, в которую погрузился П. Ф. Алёшин в Харькове, уместно катко обрисовать знаковое событие, предшествовавшее строительству соцгорода ХТЗ, подготовившее профессиональное сообщество города к инновационным градостроительным задачам.

21 марта 1925 г. Украинский Экономический Совет принял решение строить Дом государственной промышленности в г. Харькове. Здание «Паевого товарищества строительства и эксплуатации домов государственной промышленности в городе Харькове» – Госпром – стало уникальным для города и страны, как по своему масштабу, так и по способам и срокам его проектирования и возведения. Кроме того, в процессе работы над Госпромом была создана уникальная творческая атмосфера среди молодых харьковских архитекторов и инженеров, задействованных в проектировании и строительстве этого сооружения. Новые идеи рождались, рассчитывались и внедрялись непосредственно на стройке без какого-либо промедления. Н. Милютин еще только мечтал в своем «Соцгороде» об экспериментальном проектном институте, а в Харькове к моменту выхода этой его книги *уже существовала* команда молодых смелых архитекторов и инженеров-конструкторов, способных к динамичному новаторскому мышлению и получивших бесценный практический опыт в воплощении своих новых идей на реальном объекте.

В те же 1925-29 гг. вокруг Харькова было запланировано строительство целой серии промышленных городов–спутников. Первые рабочие поселки и жилые кварталы, выстроенные в первой половине 1920-х гг., демонстрировали различные вариации стилевых и градостроительных решений *(посёлок Харьковского*

паровозостроительного завода на Московском проспекте, арх. В. Троценко — сохранился частично, дома-коттеджи, 1923—1924 гг.; жилой комплекс «Луч», посёлок Артёма). Однако соцгород «Новый Харьков», жилой поселок Харьковского тракторного завода, построенный в 1930-32е гг. для гиганта советского машиностроения, стал наиболее выдающимся объектом столичного периода.

В проектную группу «Нового Харькова» вошли, в основном, молодые архитекторы-выпускники Харьковского и Киевского художественных институтов (*А. Э. Аль, Ф. И. Амосов, П. А. Долесинский, М. Долин, В. М. Кошелев, Н. Д. Манучарова, В. Михайловская, А. Морозов, Н. М. Подгорный, С. М. Севрук, А. И. Станиславский, И. Г. Таранов-Блозёров, А. И. Тарусов, А. С. Шеремет, П. Е. Шпара, А. Л. Эйнгорн, Е. Яковлев. Кроме того, на разных этапах в проектировании принимали участие А. Е. Буценко, М. М. Иванюк, Л. С. Лемыш, В. В. Лукьянов, Л. Ф. Пача, Н. И. Никаро, А. Еськов, В. А. Фельдман, П. З. Крупко, А. А. Шумилин и др. [2].*).

Площадка проектирования находилась вблизи существующей тогда деревни Лосево, в 12 км в юго-восточном направлении от центра города. Проект предназначался для 113-140 тыс. трудящихся; город должен был обеспечиваться полным комплексом социально-культурного и бытового обслуживания. Для осуществления этой задачи был применен *системный подход*, учитывающий географико-климатические условия строительства, санитарно-гигиенические инновационные требования к организации здорового быта (формирование которых происходило в ходе проектирования), конструктивные и эстетические особенности проектируемых зданий, а также экономические вопросы новостройки. Особое внимание уделялось композиционно-художественным аспектам застройки.

Следуя концепции поточно-функционального города, соцгород «Новый Харьков» имел чёткое разделение на функциональные полосы, расположенные параллельно друг другу: промышленную зону с железнодорожной линией и станцией, зеленую санитарно-защитную зону шириной 500 м (точно по Н. Милютину) с автодорогой (ныне — Московский проспект), селитебную зону с системой ортогональных улиц и строчной застройкой. Это градостроительное решение отражало новый экспериментальный подход, вдохновляющий архитекторов духом революционного авангарда, обещающим рабочим светлое счастливое будущее в новых удобных городах. Так стремились осуществлять новые для того времени гуманистические взгляды на потребности трудящихся в собственном здоровом жилье, свежем и чистом воздухе, культурном досуге.

Жилая зона «Нового Харькова» составляла согласно проекту 36 укрупненных кварталов, т. наз. «жилищных комбинатов» *(«Жилкомбинаты» — это комплексы жилых домов для семейных рабочих, общежитий для одиноких с включенными в эти объекты детскими яслями и садами, фабриками-кухнями.)*, каждый из

которых был рассчитан на 2,7 – 3,0 тыс. жителей. Здания предполагалось соединить по уровню второго этажа теплыми остекленными переходами. Личные кухни в квартирах не предусматривались. Теме обобществления быта соответствовало и решение поместить школьное здание, рассчитанное на 2,0 тыс. учеников, за пределами жилого массива, с учетом их проживания в интернате при школе, вне семьи.

При осуществлении строительства государство экономило. «Неуместной роскошью» посчитали солярии на плоских крышах жилых корпусов, теплые переходы были построены лишь частично.

В проекте посёлка-соцгорода ХТЗ предусматривался собственный административно-культурный центр. Здесь планировалось возведение: Дворца культуры, Дома прессы, театра с многофункциональным залом, здания радиотеатра, средних и высших учебных заведений, планетария, дома отдыха, санатория, больницы, Дворца физкультуры со стадионом. А в зеленой полосе вдоль автодороги (Московского проспекта) должны были расположиться отели, музей и вокзал.

Генплан «Нового Харькова» имел много общего с идеями «линейного города» И. Леонидова и «поточно-функционального города» Н. Милютина. Эти принципы расселения были близки коллективу проектного бюро П. Ф. Алёшина, и инновационны для новой украинской столицы — исторически радиально-кольцевого торгового города.

Линейная планировочная структура посёлка была продолжена в последующие годы в юго-восточном направлении, где появились посёлки «Горизонт-1» и «Горизонт-2». А в 1960-е гг. район «Новые дома» развил эту тему в северо-западном направлении, заполнив пустующий промежуток между старым и новым городом полосой новой застройки. Так, концепция-мечта И. Леонидова и Н. Милютина о «линейном поточно-функциональном городе», благодаря участию выдающегося архитектора-киевлянина П. Ф. Алёшина, нашла свое воплощение и доказала свою жизнеспособность в условиях последующего развития г. Харькова.

Можно утверждать, что уникальность условий задачи, поставленной перед проектировщиками группы Алёшина в Харькове, состояли во всестороннем теоретическом осмыслении комплекса жизнедеятельности и инфраструктуры обособленного жилого образования; выработке исследовательских составляющих, расчетах и планировочной проработке нормативов экономичного компактного, и в то же время комфортного жилья нового типа, основанного на принципах обобществления быта. Такого рода проекты были абсолютно новыми для украинского градостроительства.

Литература

1. Тонконогов Г. Перспективы городского благоустройства на Украине // Коммун. хоз-во на Украине. – 1922. – №2. – С. 83–97.
2. ЦГАМЛИ Украины, ф. 8, оп. 1, д. 219, лл. 132-162, 163-255. [Стенограммы совещаний о формах жилого строительства и о проектировании Большого Запорожья]. 1930 г.
3. Хороян Н.П. Харьковская архитектурная школа в период формирования и становления: конец XIX — первая треть XX вв. Дис. … канд. архитектуры: 18.00.01 – Харьков, 2015
4. Алёшин В. Э. Развитие представления о социалистическом поселении в градостроительстве Украины в 1920-х - начале 1930-х годов: дис. … канд. архитектуры: 18.00.01– Киев, 1985. – 178 с.

Анотація

У статті досліджується вітчизняна теоретико-містобудівна спадщина періоду 20-30-х рр., що стала підсумком діяльності проектної групи академіка архітектури П. Ф. Альошина в першій столиці УРСР м. Харкові. Досягнутий рівень теоретичного осмислення проектних завдань був отриманий в процесі масштабного містобудівного експерименту (і часткового його здійснення) – проекту соцміста «Новий Харків». В результаті виконаної групою роботи модель розселення за принципом «поточно-функціональної» схеми Н. Мілютіна довела свою життєздатність в наступні роки розвитку міста.

Ключові слова: соцмісто, містобудування, проектне бюро, жилкомбинат, системний підхід.

Annotation

This article examines the domestic theoretical and urban heritage of the period of the 20-30-ies., which was the result of the activities of the project group of the academician of architecture P. F. Aleshin in the first capital of the Ukrainian SSR, Kharkov. The achieved level of theoretical understanding of project objectives has been obtained in the process of large-scale urban experiment (and partial implementation) – project of the settlement "New Kharkov". In the result of work undertaken by the group settlement on the principle of "flow-functional" scheme of N. Milutin has proved its viability in subsequent years, the development of the city.

Key words: sotsgorod, urban planning, project office, residential plant, systematic approach.

УДК 72.01

Хлюпин О. А. , *старший викладач,*
Національний авіаційний університету (Київ)
Осиченко Г. О.
доктор архітектури, професор,
Харківський національний університет міського господарства ім.О.М.Бекетова

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІА ОБ'ЄКТІВ У ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ МІСТА

Анотація: в статті розглядаються проблеми і перспективи використання медіафасадів у історичному середовищі міста, виходячи з питань охорони історико-культурної спадщини міст та містобудівної адаптації міського середовища.

Ключові слова: медіафасади, історичне середовище, медіа об'єкти, містобудівна адаптація.

Актуальність теми. Охорона історико-культурної спадщини міст є одним з пріоритетних завдань забезпечення сталого розвитку міст та регулюється низкою міжнародних і національних нормативних документів. Охорона історичного середовища міст давно розглядається в контексті пристосування і адаптації його до сучасних потреб людини. В цій проблемі актуальними зберігаються питання використання сучасних найновітніх технологій, матеріалів і прийомів в історичному середовищі, серед яких ми виділяємо впровадження в історичні центри міст медіа-фасадів.

Мета дослідження – визначення перспектив і проблем, пов'язаних з дизайном представлення інформації у історичному середовищі за допомогою медіа об'єктів.

Застосовані методи дослідження: порівняльний і історичний аналіз, систематизація та синтез інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження в галузі медіа-об'єктів зосереджені на питаннях їх технологічного вирішення, забезпечення зниження витрат енергії, взаємодії з історичним середовищем та питаннях композиції архітектурного середовища. Серед вітчизняних науковців виділяються дослідження Сергеєвої Н. В., Авраменко Д. К.; серед закордонних дослідників, що займаються питаннями медіа-архітектури є Єнютіна Е. Д., Куліш Д. В., Путинцев П. А., М. Струпек, П. Пелтоненат, Б. Фолей та ін. [1-7].

Висновки дослідження виконані на основі аналізу практичного досвіду застосування медіа-фасадів у закордонній архітектурній практиці.

Проаналізовані об‘єкти, що демонструвалися на Media-fasades Festival в Берліні, а також медіа - фасади в Пекіні (Китай), Граці (Австрія), Сінгапурі, Берліні (Німеччина) та ін.

Виклад основного матеріалу. Аналіз закордонного досвіду використання медіафасадів дозволив розробити класифікацію медіа об’єктів в залежності від ролі в медіа-мережі та масштабного рівня: медіацентри, медіатеки, медіа-бокси, медіафасади, медіа МАФ та медіа-інсталяції. Різноманіття світлових електронних технологій дає можливості здійснювати широкий і різноманітний спектр рішень в сфері медіа фасадів:

- від невеликої динамічної світлодіодної вивіски (digital signage), розташованої над входом в магазин або ресторан з можливістю в базовому виконанні демонструвати фірмовий стиль (логотипи, дизайн, текст, графіку, ефекти), а також інформацію про продукти, послуги та спец пропозиції компанії-власника;

- до величезного фасаду складної архітектурної форми, ефектно і гармонійно оформленого світлодіодними поверхнями різного дозволу аж до HD-video з необмеженими можливостями по дизайну, рекламі та спонсорству.

Медіафасади використовуються по всьому світу як: засіб зовнішньої електронної реклами (digital outdoor); засіб дизайнерського освітлення будівель і приміщень; засіб для забезпечення унікальності архітектурного об'єкту; засіб для прикраси і різноманітності вигляду міста; засіб будь-який інший інформаційної комунікації (трансляція теле - або відеопрограм); засіб взаємодії з різними містами, пунктами, будівлями і т. д .; засіб взаємодіє між людьми.

Визначено, що в історичному середовищі медіа - об’єкти можуть виконувати різноманітні функції, серед яких виділяються *інформаційні, розважальні, орієнтаційні та інтерактивні функції,* у більшості випадків всі функції поєднуються. Інформаційні функції включають трансляцію різноманітної інформації, в першу чергу рекламу. Орієнтаційні функції визначаються можливостями спрощення навігації у незнайомому місті, наданні краєзнавчої та необхідної інформації про об’єкт культурної спадщини міста, останнє є найбільш актуальним. Наприклад, вже зараз велика кількість об’єктів культурної спадщини міста Відня мають, окрім інформаційних стендів, електронні автомати, за допомогою яких турист може отримати звукову інформацію про історичний об’єкт та його історію. Інформація досяжна на декількох мовах. Впровадження медіа екранів в історичних об’єктах дає можливість доповнити звукову інформацію візуальною за допомогою відеороликів. Медіа екрани з інформацією про погоду, визначні місця та пам’ятки міста вздовж маршруту громадського транспорту встановлюються в трамваях і тролейбусах міст Європи і Росії. В історичних містах широко

використовують невеликі медіа-екрани у якості меж і розподілу невеликих громадських просторів на різні функціональні зони та розважальні медіа стінки (*interactive media wall*). Також медіафасади розміщуються на фасадах історичних будівель. Але в більшості проаналізованих нами прикладах, у якості екрану використовувався глухий торець історичної будівлі. Але й при цьому медіа-фасад значно перетворює архітектурний облік традиційного історичного середовища внаслідок своєї динамічності та новизни. Це показує його великий потенціал у використанні для оновлення і модернізації деградованого або фонового історичного середовищ, покращення їх композиції, також як і в вирішенні питань створення інтерактивного громадського простору у містах. Але стосовно цінних архітектурних будівель необхідна тактовна інтеграція медіа фасадів в структуру будівлі. В залежності від ступеня цінності історичної будівлі ми визначили такі *прийоми впровадження медіа фасадів*:

- розміщення медіа фасадів і вивісок на глухих торцях та глухих площинах фасадів;
- влаштування тимчасових динамічних медіа-інсталяцій на фасадах за допомогою проекційних технологій;
- розміщення медіа - екрану у вигляді «аплікації» на фасаді;
- розміщення декількох невеликих медіа-екранів – «аплікацій», котрі транслюють різну інформацію, але єдиного змісту;
- створення «медійної оболонки» зверху фасадних площин, котра перекриває всі архітектурні деталі будівлі і створює у нічний час цілком новий образ будівлі;
- розміщення медіа –екранів по типу «об’ємної вивіски», перпендикулярно основної площини фасаду;
- розміщення медіа –екранів на парапеті будівлі у вигляді «рухливого рядка»;
- розміщення медіа –фасадів у вікнах або вітринах першого громадського поверху будівлі, котрі поєднуються трансляцією єдиного зображення.

Визначені також обмеження щодо розміщення площинних медіа-об’єктів та інших медіа - об’єктів (вивісок, аншлагів, реклами) на фасадах історичних будівель (рис.1).

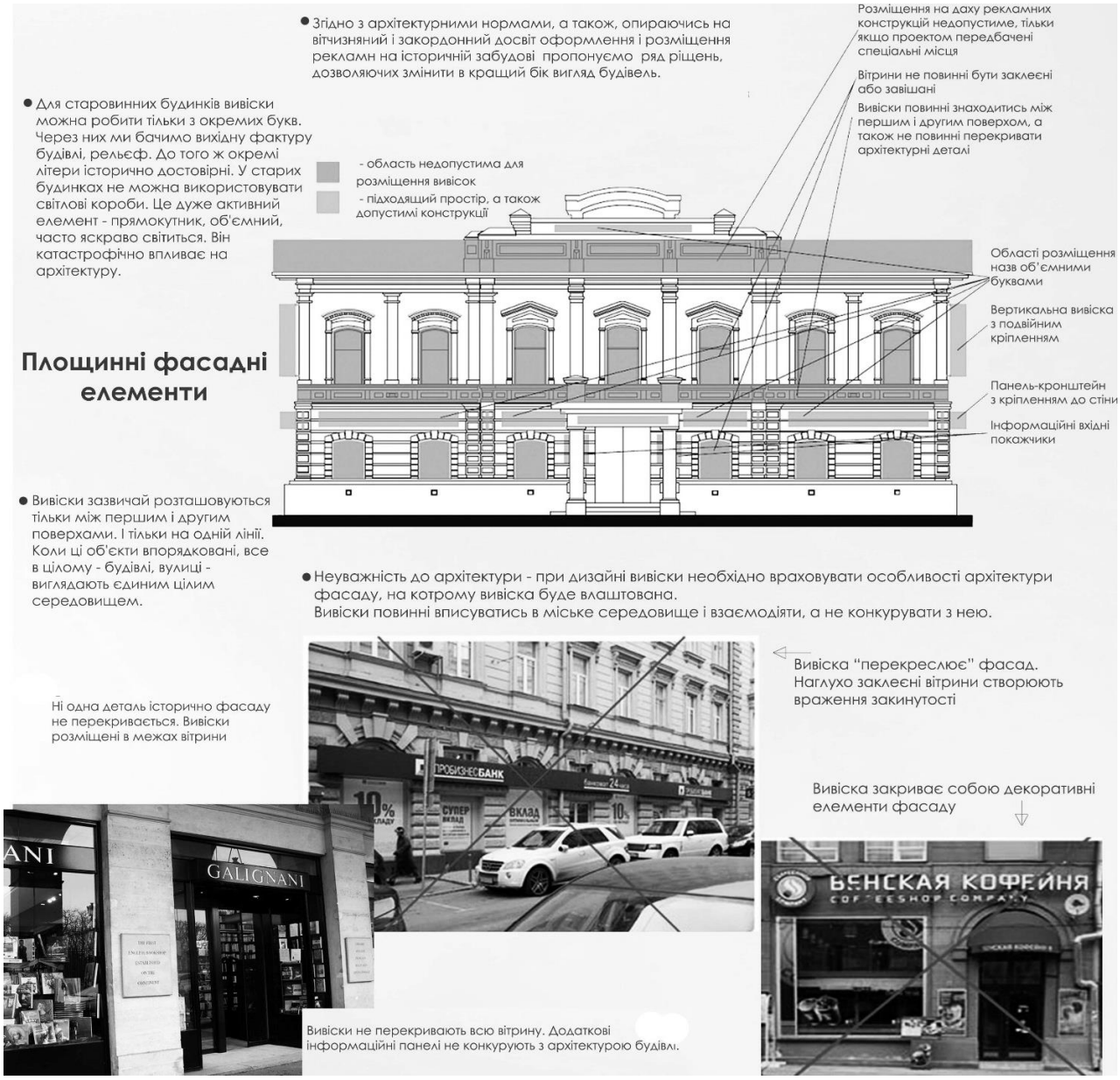

Рис. 1. Використання площинних елементів реклами, в тому числі медіа-фасадів, на цінній історичній будівлі.

Висновки. При проектуванні медіа-фасадів в цінному історичному середовищі виявляється низка питань, яка ще потребує вивчення. Вона стосується представлення медіа-фасадів як цілісності в світлі декількох аспектів:

- цілісність графічної (шрифти, знаки, карти, схеми, колір та композиція графічних елементів), конструкторсько -технологічної частин (конструктивні і технологічні елементи), сюжетної частин (відеоролики, фільми) медіа-фасаду;
- цілісність типу медіа-фасаду та архітектурної форми, котра виступає його носієм;

- цілісність внутрішньої інформації, яку несуть форма будівлі і форма медіа-фасаду, та зовнішньої інформації, яка транслюється за допомогою медіафасаду і є додатковим, спеціальним функціональним навантаженням на форму архітектурного об'єкту;
- цілісність медіа-фасадів та оточуючого середовища: включення зовнішньої та внутрішньої інформації в міське середовище, врахування середовищного контексту. Вимогою часу є також розробка загального керівництва, яке б виявляло закономірності створення та сприйняття елементів міського дизайну й пов'язувало б ці закони в єдине ціле.

Література

1. Media Fasades exhibition. Deutsches architektur zentrum (DAZ)// German centre for architecture. - Berlin, 2008. - 59p.
2. It‘s mine, don‘t touch!: interactions at a large multi-touch display in a city centre/ P. Peltonen, E. Kurvinen, A. Salovaara, G. Jacucci, T. Ilmonen, J. Evans, A. Oulasvirta, and P. Saarikko. – In Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI ‘08. – New York, NY, USA, ACM, 2008. – pp. 1285-1294.
3. M. Struppek. Urban screens - the urbane potential of public screens for interaction / M. Struppek // Visual Communication. – 2006. – № 5.– pp.173 - 188.
4. J. D. Foley. Computer Graphics: Principles and Practice/ J. D. Foley. – AddisonWesley Professional, 1996.
5. P. T. Fischer, C. Zollner, and E. Hornecker. VR/Urban: Spread gun - design process and challenges in developing a shared encounter for media facades / P. T. Fischer, C. Zollner, and E. Hornecker. // In Proceedings of the 24th BCS Interaction Specialist Group Conference, BCS ‘10. – Swinton, UK, UK, British Computer Society, 2010. – pp. 289-298.
6. Сергеєва Н.В. Нові засоби та технології візуального мистецтва медіа-дизайну / Н.В. Сергеєва, Н.Г. Романенко, В.А. Афонін // Вісник ХДАДМ. – № 8. – Харків, 2004. – С. 95-99.
7. Авраменко Д.К. Специфіка образу зовнішньої реклами в контексті художнього образу як частини культури /Д.К. Авраменко/ Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2013. – Вип. 19 (2). – С.253-256.

Аннотация: В статье рассматриваются проблемы и перспективы использования медиафасадов в исторической среде городов, исходя из вопросов охраны историко-культурного наследия и градостроительной адаптации городской среды. Ключевые слова: медиа фасады, историческая среда, медиа объекты, градостроительная адаптация.

Abstract: The article deals with the problems and prospects of mediafasads in the historical environment of the city based on historical and cultural heritage of cities protection and urban adaptation of historical urban environment. Keywords: media facades, historic environment, media objects, urban adaptation.

УДК 72.01.725.54.57

Чала О. А.
аспірант КНУБіА

ЗАСОБИ РЕКОНСТРУКТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ ІСНУЮЧИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОН ДО СУЧАСНИХ ВИМОГ БЕЗБАР'ЄРНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: в статті розглянуто питання існуючих рекреаційних зон України, проблеми їх доступності та принципи їх адаптаційної реконструкції.

Ключові слова: безбар'єрне середовище, адаптаційна реконструкція, рекреаційні зони, універсальний дизайн.

У сучасному світі відпочинок, рекреація, туризм, оздоровлення (а це означає здоров'я суспільства) є найвищою соціальною цінністю. Тому за останні кілька десятків років у світі поступово зростає значення оздоровчого лікування, туризму і рекреації.

Рекреаційно-оздоровчий комплекс - це система, яка включає в себе кілька функцій, а саме: території з цінними оздоровчими властивостями; рекреаційно-туристичні центри; природні і культурні комплекси; регенерація робочої сили, сфера господарчої діяльності; транспортне сполучення; рекреанти.

В Україні значну частину природного потенціалу складають: рекреаційні ландшафти (лісові, приморські, гірські), оздоровчі ресурси (мінеральні води та лікувальні грязі), природно-заповідні об'єкти (національні природні та регіональні ландшафтні парки, біосферні заповідники, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва тощо), території історико-куль-турного призначення (пам'ятки архітектури та містобудування, історико-архітектурні заповідники та ін.).

Згідно з оцінкою ландшафтних ресурсів, потенційний фонд природоохоронних, оздоровчих та рекреаційних територій становить 12,1 млн. га, тобто 20 % площі території України, що відповідає міжнародним показникам раціонального збереження природно-рекреаційних ресурсів. Одноразова місткість ландшафтів України, враховуючи допустимі природоохоронні норми, становить понад 40 млн. осіб. Практично у всіх областях України виявлено мінеральні лікувальні води різного складу. Найбільша кількість джерел зосереджена в Карпатському регіоні, зокрема у Закарпатській та Львівській областях. Багато джерел у Луганській, Дніпропетровській, Полтавській, Хмельницькій, Черкаській, Київській, Донецькій та інших областях.

Не менш важливе місце у розвитку рекреації в Україні займає друга група рекреаційних ресурсів: історики-культурні, які включають культурні об'єкти, пам'ятки історії, архітектури, археології, етнографічні особливості території, що є важливим засобом задоволення потреб пізнавально-культурної рекреації. Загальна кількість архітектурно-історичних пам'яток в Україні становить 48 690 об'єктів. Їх цінність та чисельність (насичення, щільність) у межах областей істотно різняться. Найбільше архітектурно-історичних пам'яток, що охороняються державою і церквою, у Львівській (3934), Київській (2886) та Чернігівській (2859) областях. Найцінніші культурно-історичні ресурси - у Київській, Львівській, Тернопільській, Полтавській, Чернігівській областях, Республіці Крим. Третя група рекреаційних ресурсів - соціально-економічні, яка представлена сучасними здобутками світового рівня в промисловості, сільському господарстві, будівництві, медицині, спорті, науці та культурі, тобто вони охоплюють матеріально-технічну базу, що забезпечують виробництво, продаж і надання рекреаційних послуг, транспортну інфраструктуру, трудові ресурси [3].

Україна володіє багатими природно-кліматичними, культурно-історичними та національно-етнографічними ресурсами, які створюють передумови для розвитку багатьох видів туризму. Країна має рекреаційні та туристичні ресурси, які відносяться до всіх вищенаведених груп, що дає шанс виходу держави на міжнародний туристичний ринок із приваблюючими туристичними пропозиціями. Як правило, наявність туристичних ресурсів визначає формування туристичного бізнесу в тому чи іншому регіоні. Наприклад, Карпатські гори, які є унікальним місцем для зимового відпочинку.

Однак, існують негативні фактори, які впливають на перспективу комплексного розвитку туризму та санаторно-курортної галузі:

- слабка комунікаційна доступність перспективних для освоєння територій в туристично-рекреаційних цілях;
- здебільшого невідповідність рівня комфортності та організаційно-економічного механізму функціонування рекреаційної інфраструктури міжнародним нормам та стандартам;
- не достатність універсальності у використанні рекреаційних зон;
- проблема безбар’єрності та загальної доступності для всіх громадян;
- відсутність законодавчого забезпечення розвитку та нормативної бази щодо універсальної доступності рекреаційних зон;
- територіальна диференціація у господарському використанні рекреаційного потенціалу.

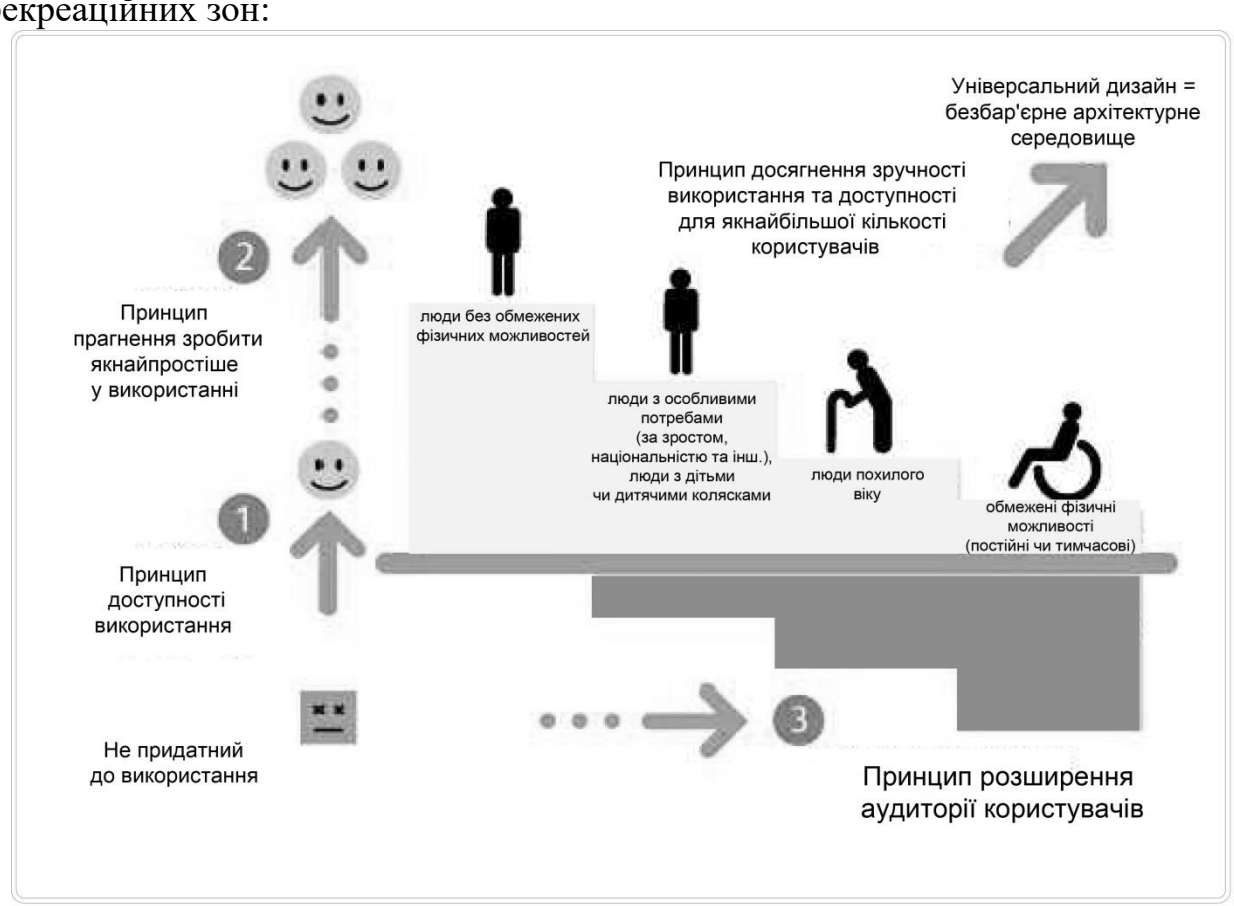
Головною рушійною силою розвитку туризму в Україні залишаються економічні вигоди, які він надає. Туризм стимулює розвиток елементів

інфраструктури: готелів, ресторанів, підприємств торгівлі тощо, призводить до збільшення доходної частини бюджету за рахунок податків, має широкі можливості для залучення іноземної валюти і різного роду інвестицій. Сприяє більш інтенсивнішому розвитку економіки, утворюючи галузі, що обслуговують індустрію туризму, забезпечує зростання доходів населення та підвищення рівня добробуту нації тощо.

Вирішенню проблеми доступності приділяється багато уваги в усіх розвинутих країнах світу. У США працює цілий Інститут дизайну спрямованого на потреби людини (Institute for Human Centered Design) [3]. Нажаль, в Україні приділяється не достатньо уваги цьому надзвичайно важливому питанню, яке може вирішити цілий ряд проблем: зростання економічного рівню країни, із залучення інвестицій до туристичного бізнесу, створення робочих місць, забезпечення гідної заробітної плати, зростання патріотизму та національної свідомості громадян, покращення іміджу України на міжнародному рівні в цілому.

Проблема доступності – це айсберг, верхівка якого знаходиться у декількох не важких кроках, зробив які можна повернути життя всієї країни в позитивне русло.

Таким чином, якщо узагальнити ці кроки та представити їх візуально, то сформується наступна схема принципів реконструктивної адаптації існуючих рекреаційних зон:

За представленою схемою можна побачити, що гуманістична ідея створення комфортних людських умов доступності та забезпечення безбар'єрного архітектурного середовища, тісно пов'язані (навіть прямо залежна!) з економічним розвитком. Іншими словами: безбар'єрне архітектурне середовище, рекреаційних зон насамперед – це добре по відношенню до громадян та вигідно державі в багатьох аспектах.

Три основні принципи є основою до більш детальних архітектурно-проектувальних розробок.

Таким чином, існуючі рекреаційні зони можуть підлягати частковій чи повній адаптаційній реконструкції за наведеними принципами. Засобами такої адаптації є цілий ряд технічних та архітектурних рішень, нормативна база, та успішні приклади з усього світу.

Література:

1. http://humancentereddesign.org/
2. Inclusive post-disaster reconstruction: Building back safe and accessible for all./cbm.org - 2016
3. Ґудзь П. Економічна ефективність використання природних рекреаційних ресурсів / П. Ґудзь // Регіональна економіка. - 2000. - №4.
4. Доступність та універсальний дизайн. Навчально-методичний посібник. Азін В. О., Байда Л. Ю.,Грибальський Я. В., Київ 2013.

Аннотация

В статье рассомтрен вопрос существующих рекреационных зон Украины, проблемы их доступности и принципы их адаптационной реконструкции.

Ключевые слова: безбарьерная среда, адаптационная реконструкция, рекреационные зоны, универсальный дизайн.

Annotation

There were reviewed issues of existing recreation areas, problems of their accessibility and adaptive reconstruction principles.

Key words: borderless architectural space, adaptive reconstruction, recreation areas, universal design.

УДК 72.01

Чобітько О. М. ,
аспірант, старший науковий співробітник
Національного Києво-Печерського
історико-культурного заповідника

РОЛЬ РЕЛЬЄФУ І ВОДНИХ МАСИВІВ В СПРИЙНЯТТІ ОБРАЗУ ОБ'ЄКТІВ БАРОКО

Анотація: в статті досліджуються специфічні особливості сприйняття об'єктів православного бароко в Україні. На прикладах відомих пам'яток проаналізовано важливу роль природного середовища як доповнення до архітектурного стилю. Визначено проблеми збереження об'єктів періоду бароко в природному оточенні.

Ключові слова: природний ландшафт, стиль бароко, збереження.

Як свідчить історичний досвід, велика кількість визначних пам’яток архітектури зводилась з урахуванням природного середовища, а якщо мова йде про культові будівлі доби бароко, то їх намагалися розташувати на найбільш мальовничих підвищених майданчиках, з можливістю огляду з далекої відстані, а за наявності водних масивів – річок, озер, ставків – з включенням їх до загальної композиції [7-9]. Типовим прикладом доби бароко стає храм чи монастирський ансамбль на високому березі річки чи на пагорбі над озером, в оточенні зелені, на певній відстані від фонової забудови [7-9]. Ця ж традиція збереглася в храмовому будівництві і в подальшому.

Наприклад, на підвищених місцях були збудовані Софійський монастир, Андріївська церква, Трьохсвятительська церква, Михайлівський Золотоверхий

монастир, Верхня і Нижня Лавра, Іонинський монастир, Видубецький монастир у Києві [7-9]. Часто додатковим чинником розташування обителі була наявність в горах давніх печер [12]. Отже, часто монастир був офіційно заснований в добу бароко, а поселення на цьому місці чи печери затворників в горах могли існувати з давніх часів, що пояснювалось сукупністю сприятливих чинників: підвищене місце (забезпечення захисту і всебічного огляду – оборонна функція), наявність води (забезпечення водою, риборозведення, річковий транспорт – життєзабезпечення та торговельна функція), сприятливий клімат, грунти (сільськогосподарська функція). Як приклад можна навести розташування Михайлівського Золотоверхого монастиря, Верхньої і Нижньої Лаври, Видубецького монастиря [4, 10-13]. Адже саме в добу бароко розпочинається розквіт православ'я після років тривалого несприятливого уніатського панування. В добу бароко аж до часів Катерини ІІ, яка почала політику секуляризації – вилучення до державної скарбниці монастирських угідь – монастирі і храми були найбагатшими землевласниками, які мали пахотні землі, сади, городи, пасіки, озера та сінокоси.

В тих випадках, коли монастир чи храм будувався не на березі річки, навколо нього намагалися створити систему штучних озер та ставків на основі природних джерел. Прикладами подібного розташування є Китаївська та Феофанівська пустині.

Китаївська пустинь була офіційно заснована в 1716 році, однак перші поселення на цьому місці датовані ІІІ-І тисячоліттям до н.е, в VII-IX століттях біля підніжжя Китаївської гори виникає давньослов'янське поселення, а в Х столітті Китаївське городище – укріплене поселення, яке використовувало систему потаємних ходів і печер. Досі немає єдиної думки щодо часу першої появи печер в Китаївській горі – одні дослідники схиляються до думки, що вони існували ще в часи язичництва, інші – з'явились за часів Київської Русі.

Головний храм Китаєва – Троїцька церква – була зведена в добу бароко, однак остаточне формування ансамблю завершилось в XIX столітті. Якщо проаналізувати складові природного ландшафту, які в даному випадку активно взаємодіють з архітектурою, підсилюючи її, то це:

– наявність аналогії з грецькою горою Афон через мальовничі гори навколо обителі;

– вигідне розташування над системою ставків, в яких відбивається монастирський комплекс з озелененням;

– наявність озеленення як у вигляді суцільного масиву, так і окремих дерев, серед яких найстаріший в Києві дуб, вік якого налічує більше трьохсот років, і стара береза з трьома стовбурами, що зрослися;

– формування мальовничих видових перспектив: з нижнього рівня (берег ставків) – на гору з системою печер та на пагорб з монастирським комплексом, з середнього рівня (з дерев'яних крутих сходів, які ведуть до входу в печери) – на ставки і доріжки та на протилежний пагорб з Троїцькою церквою і монастирськими будовами, з верхнього рівня (територія перед входом в печери) – вид згори на пишний масив зелені, з якого вистромлюються урочисті стрункі бані Троїцької церкви.

Традиції поєднання властивостей архітектури і водних масивів були запозичені і в монастирській забудові синодального періоду. Головний Пантелеймонівський храм Феофанівської путині мальовничо відбивається в ставках під горою, сам храм стоїть на порожньому, відкритому з усіх боків, місці, а перед ним знаходиться старовинний дубовий гай, який був насаджений ще за часів вікарія Михайлівського Золотоверхого монастиря єпископа Феофана Шиянова на початку XIX століття, коли він заснував тут заміську резиденцію. Під горою, на якій стоїть храм, знаходиться мальовнича місцевість, де чергуються пагорби і долини природних струмків, тут є багато лікувальних природних джерел. Ця мальовничість нагадала Феофану Шиянову біблійні місця, тому він дав їм відповідні назви: поток Кедрський, Іосафатова долина, гора Фавор, Елеон.

Отже, перший приклад – це розташування окремих храмів та монастирських ансамблів на пагорбах над системою озер. Інший приклад – увінчування храмами і монастирськими ансамблями верхніх кромок високих берегів річок. Цей варіант взаємодії архітектури, природного рельєфу і водних масивів є більш ефективним, оскільки такі компоненти природного ландшафту як урвища, схили пагорбів і гір, круті береги річок є найбільш виразними. Такими прикладами є будівлі Свято-Іонинського монастиря, Києво-Печерської Лаври, Михайлівського Золотоверхого монастиря, Андріївська церква в Києві, будівлі Єлецького та Троїцького монастирів в Чернігові. В тих випадках, коли берег був високий, монастирський комплекс міг розвинутись на кількох рівнях, терасовано. Церковна забудова могла розташовуватись на різних рівнях по всьому схилу крутого берега – як це видно на прикладі храмів і монастирських корпусів Києво - Печерської Лаври [4, 10-13]. При цьому найбільш значущі об'єкти – як-то Успенський собор, Велика дзвіниця Лаври стояли на найвищій площині в оточенні не таких високих і не так пишно прикрашених храмів і корпусів, а інші храми і корпуси розташовувались нижче [4, 10-13]. Це забезпечувало певну православну церковну ієрархію: Успенський собор – Дім Божої Матері є унікальним храмом і за значенням для всього східного православ'я і для України, і за історією, і за архітектурою, тож кожний, хто під'їжджав до Києва з боку похилого лівого берега, одразу розумів, який храм в

Лаврі є основним: це акцентувала і розташована поряд барокова багатоярусна дзвіниця, яка впродовж віків була найвищою будівлею Києва [13].

Відомі приклади, коли розташовані на крутих схилах храми і храмові комплекси знаходяться не на найвищій точці, але на певній висоті від води. Таким прикладом можна вважати ансамбль Видубецького монастиря, який пережив період занепаду за часів уніатів і період розквіту в добу бароко. Основним композиційним центром ансамблю стала велична п'ятибанна хрещата Георгіївська церква. Варто зазначити, що за часів Київської Русі центром монастиря була церква Архістратига Михаїла, яка стояла на самому краю пагорба, але внаслідок зсувних процесів східна її частина з банею зруйнувалась, незважаючи на збудовану Петром Милонєгом підпірну стіну.

І тут ми підходимо до головного протиріччя розміщення храмів в попередні віки: з одного боку, їх прагнули розмістити на найбільш високому місці, однак не враховували наявність зсувних процесів і грунтових вод, тому основною причиною аварійного стану і пошкоджень. обвалу частин всіх храмів верхньої кромки правого берега були просадки основ і фундаментів. замокання лесових грунтів і відтак поява тріщин [5,6,13]. Ці проблеми вдалося ліквідувати і стабілізувати просадкові процеси лище в наш час підсиленням пальовим методом (особливо ефективним виявився метод підсилення основ і фундаментів, а також аварійних стін буроін'єкційними палями – вертикальними і похиленими для фундаментів, горизонтальними для аварійних стін) [5,6,13].

Ще один приклад – це заміський монастир поза населеним пунктом, який стоїть серед мальовничої природи, на пагорбі, серед зелені, на березі річки. Яскравим прикладом такого монастиря можна вважати Мгарський (Лубенський) Спасо-Преображенський монастыр недалеко від міста Лубни Полтавської області, над річкою Сулою, в Мгарському лісі, на горі Мгар (що означає татарською – стоянка). Мальовничі місця приваблювали сюди людей ще здавна: офіційно заснований в 1619 році монастир виник на місці більш раннього монастиря XIII століття. Як і в випадках ансамблю Києво-Печерської Лаври, Видубецького та Михайлівського монастирів, Китаївської пустині, доба бароко стала періодом розбудови і розквіту монастирського ансамблю, оскільки саме в добу бароко тут зводиться в 1692 році Спасо-Преображенский собор, будується багатоярусна дзвіниця, інші корпуси. Монастир унікальний саме неповторним враженням усамітнення, близькості до Бога і до природи. Тут відступає все земне суєтне, і серед мальовничої тиші легко думається про вічне. Мабуть, саме це спонукало Царгородського патріарха Афанасія вибрати Мгарський монастир місцем свого спочинку під час його останньої подорожі в 1654 році.

Ченці ще з давніх часів дбали про ландшафтний благоустрій монастиря: відомо, що на початку ХХ ст. прикрасою монастиря була насаджена святителем Іоасафом Білгородським липова алея, зберігався і дуб, який прочани називали дубом святителя Афанасія і поважали його як святиню. Ще за часів Петра І за його особистим наказом в монастирі діяла перша польова аптека, ченці знались на лікуванні цілющими трвами і спеціально їх вирощували.

Традиції ландшафтного дизайну були продовжені і зараз, в часи незалежності, коли почалося відродження Мгарського монастиря: тут влаштовано озеленену зону, квітники, в водоймах плавають черепахи, є свій монастирський зоопарк, і птахи вільно гуляють територією обителі.

Сьогодні так само озелененою є і територія монастирського скиту з церквою Благовіщення на тому пагорбі, де за переказами часто усамітнювався для молитви Царгородкий патріарх Афанасій. Тут також влаштований монастирський ландшафтний сад і квітники.

Висновки

В добу бароко складовою монастирського ансамблю и прилеглої до храму території стає природне середовище, яке системно упорядковується з метою підсилення властивостей храмової архітектури. Основними чинниками, які визначали місце для храму чи монастиря доби бароко, стали наступні:

– сприятливі природно-кліматичні умови, наявність джерел питної води, річок та озер для транспортного пересування і риборозведення, сприятливі землі для підсобного монастирського господарства (бджільники, городи, сади та квітники);

– підвищене місце, можливість огляду з віддалених точок [1];

– місця, пов'язані з християнськими легендами або місця давніх монастирів і городищ [1, 2];

– пагорби і гори з давніми печерами [1, 12].

Отже, поряд з пооб'єктною реставрацією численної історико-архітектурної спадщини доби бароко постає питання відродження традицій монастирського ландшафтного дизайну і збереження та упорядкуання природного оточення, адже сьогодні ставки і озера захаращені, в них давно немає риби.так само неупорядковане озеленення зсуних пагорбів з старими аварійними деревами, які потребують заміни [3].

Литература

1. Балакін С.А. Археологічні пам´ятки Лаврського провулку.// Нові дослідження пам´яток козацької доби в Україні. – К.,2003. – Вип.№ 12. – С. 59-67.

2. Берлінський М. Ф. Історія міста Києва / АН УРСР, Археограф. коміс., Ін-т ареол., Ін-т історії. Підг. Тексту до друку, вступ. ст., комент. М. Ю. Брайчевського. – К.: Наукова думка, 1991. – С. 129-130, 232.
3. Говденко М., Корнєєва В. Києво-Печерська лавра: варіації на тему реставрації // З історії української реставрації / За ред. В.Тимофієнка, упоряд. В.Отченашко, А.Антонюк. – К.: Українознавство, 1996. – С.12 (іл. С.13);
4. Києво-Печерський Державний історико-культурний заповідник: Путівник. – К.: Мистецтво, 1979. – 262 с.;
5. Звіт про інженерно-геологічні вишукування на діянці відтворення комплексу Михайлівського Золотоверхого монастиря. Том 5, кН.1. – К.,1996.
6. Звіт про науково-дослідну роботу “Комплексні інженерно-геологічні дослідження для проекту відтворення Михайлівського Золотоверхого монастиря та інженерної підготовки Михайлівської гори в м. Києві”. – К.,1996.
7. Історія української архітектури / Ю.С.Асєєв, В.В.Вечерський, О.М.Годованюк та ін.; За ред. В.І.Тимофієнка – К.: Техніка, 2003. – 472 с.;
8. Історія українського мистецтва. В шести томах. Том третій. Мистецтво другої половини XVII-XVIII століття. – К., 1968. – С. 17, 56, 76, 82, 83. Іл. – С. 90, 91.
9. Історія українського мистецтва. В шести томах. Том четвертий. Мистецтво другої половини XIX-XX століття. – К., 1970. – с. 237;
10. Кілессо С.К. Києво-Печерська лавра. – К.: Техніка, 2004. – С. 111 - 114;
11. Петренко М. 3. Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник: Путівник. К.: Мистецтво, 1979. – 262 с.
12. Петренко М. 3. Пещерные лабиринты на территории Киево-Печерского историко-культурного заповедника: Фоторассказ. – Киев: Мистецтво, 1974. – 63 с.
13. Сіткарьова О.В. Успенський собор Києво-Печерської Лаври / О.В. Сіткарьова. – К., 2000. – 232 с.

Аннотация

В статье исследуются специфические особенности воприятия объектов православного барокко на Украине. На примерах известных памятников проанализирована важная роль природной среды как дополнения к архитектурному стилю. Определены проблемы сохранения объектов периода барокко в природном окружении

Ключевые слова: природный ландшафт, стиль барокко,сохранение.

Annotation

In article were investigated the specific peculiarities of perception the Ortodox Baroque objects in Ukraine. On the examples of famous monuments was analyzed the important role of natural environment as addition to architectural style. Were determined the problems of protection of the Baroque objects in natural environment.

Key words: natural landscape, Baroque style, protection.

УДК 72.01:711.112/338.439.5

Шлапко Л. В.
кандидат архітектури, провідний архітектор проектної організації ТОВ «АКБІ-Полтава»

МІСТОБУДІВНА СПАДЩИНА МІСТА ТА МІСЦЕ В НІЙ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Анотація: у статті розглянуто проблемні питання інтенсивного зростання міста, збереження його історичного середовища та проблему зростання центрального продовольчого ринку міста Полтава. Наглядно продемонстровано стан ринку. На основі проаналізованого матеріалу було визначено шлях подальшого розвитку центрального ринку.

Ключові слова: історична спадщина, міський простір, середовище міста, продовольчий ринок.

Призначення міста сьогодні таке ж як і три – п’ять тисячоліть тому, вони завжди були місцями концентрацій потоків людей товарів і грошей. Міста це матеріальне відображення великих соціально-економічних процесів.

Але як зрозуміти чи зручно городянам в місті, чи вважають вони привабливими громадські місця і відкриті міські простори. «Місто має бути побудовано так, щоб забезпечити своїм мешканцям безпеку і щастя» – сказав свого часу Аристотель [1]. Якщо оцінити з цих позицій середовище сучасного міста, то слід відверто сказати, що городяни не завжди це відчувають. Дослідження показують, що одні міські простори залишаються привабливими для людей, а інші ні. Що приваблює нас в місті – це відчуття впорядкованого простору, це просторова цілісність.

Серце історичного міста знаходитися в його громадському просторі. Дослідники розглядають громадські відкриті місця як важливу функціональну частину міського простору, завдяки якій створюється єдине комунікативне середовище міста, що об’єднує окремих городян в рамках унікального соціального утворення.

Сьогодні просторова оболонка суспільства перестає вичерпуватись поняттям «місто». Сучасне життя вимагає більшого простору, в якому «місто» – тільки невелика частка більшої містобудівної системи [2].

Одна з найбільш актуальних проблем міст сьогодні полягає в тому, що сучасні міста вкрай мінливі. На відміну від досліджень минулих років, ми вже не можемо говорити про місто як про щось стабільне. Продовжується інтенсивний розвиток великих міст, відбувається територіальне зростання, міграція передмістя. В той же час йде деградація природного оточення, втрата

просторової цілісності і архітектурної своєрідності, причиною чого, в основному є зростання міста.

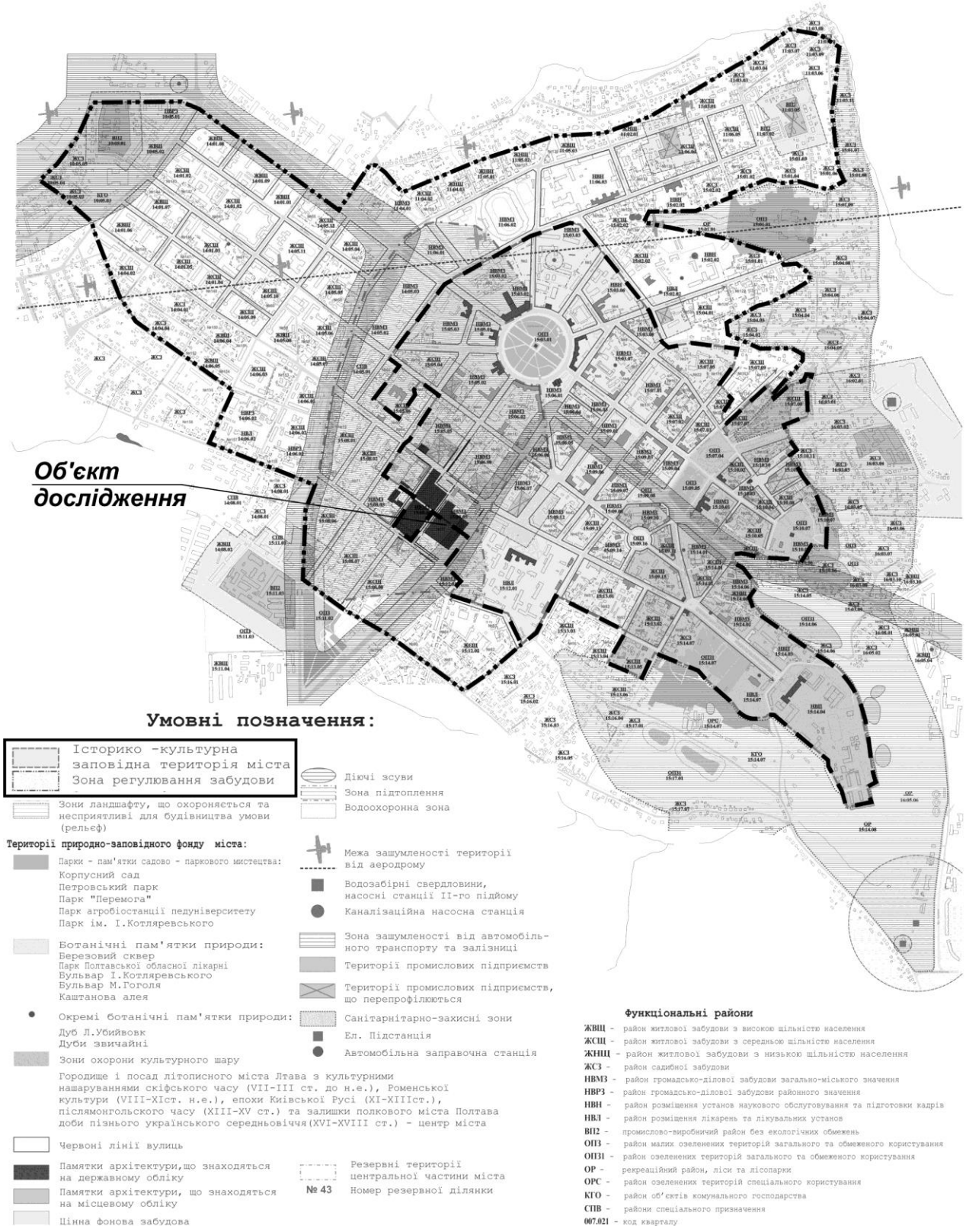

Рис. 1. Карта планувальних обмежень центральної частини м. Полтави.
(розробка управління з питань містобудування та архітектури м. Полтави).

Насиченість і інтенсивність життя центру – найдавнішої, а тому багатою архітектурними пам'ятниками території міста, зміна масштабу, зміна функцій, розширення вулиць – все це ставить під загрозу знищення містобудівну спадщину. Реальна небезпека порушення історичної забудови міста таїться в самому його розвитку і модернізації. Безлике будівництво в історичному ядрі міста, повне нехтування національними або місцевими містобудівними традиціями загрожує невиправданою втратою просторової своєрідності традиційного середовища.

Історична забудова міста Полтави, більша частина якої не ремонтувалась ні поточно, ні капітально, привила, в останні десятиліття, до необхідності різко збільшити обсяги робіт з її реконструкції та модернізації. Історична забудова стала зникати дуже швидко, як наслідок місто втрачає свою цінність, свою спадщину.

В історично-культурній заповідній території міста, в зоні регулювання забудови, де натовпи пішоходів стиснуті зростаючими потоками машин на вузькому просторі тротуарів, в той же час вечорами перетворюючи центр в пустелю, розташувався центральний ринок міста Полтава. Ринок зайняв величезну територію центральної частини міста (рис. 1).

На плані міста Полтави 1837 року на цій території вже існували торгівельні ряди. Для покращення якості торгівлі в 1968 році на місці торгівельних рядів було побудовано колгоспний ринок [3]. Сьогодні на цьому місці та на оточуючій території ми бачимо різке розростання та урізноманітнення форм та видів торгівлі (рис.2).

В даний момент розростання ринку відбувається в історико-культурній заповідній частині міста, в зоні регулювання забудови і він займає досить велику територію – 2,006 га, а це 3 квартали, які знаходяться в безпосередній близькості від житла і громадського центру.

Ринок охопив прилеглі квартали, поглинув кілька сусідніх вулиць (рис.2). Продовольчий ринок немає території для подальшого розвитку без нанесення шкоди містобудівній спадщині міста. Крім того, прилеглі території перетворилися на склади, автостоянки, сміттєві звалища, нічліжки. Райони навколо ринку є неблагополучними в кримінальному відношенні місцями. Кілька кварталів обмежених вулицею Європейською (Фрунзе), Героїв-чорнобильців (Чапаєва), Ново-Базарною, Шевченко вже перестали бути частиною міста в звичному розумінні (рис 2.).

Колгоспний ринок вже давно переріс свої межі, функціональна структура традиційного ринку порушена. Існуючі ятки, магазини, велико-прогонні покриття ринку несуть лише функціональне навантаження. Не знайдено специфічний характер формоутворення споруд, тип оздоблювальних

матеріалів, колористичного вирішення. Все це призвело до порушення формоутворення середовища історичного кварталу, до функціонального перенасичення різнохарактерними спорудами. Торгові споруди починають все більше і більше розширюватись навколо ринку, витісняючи функції ринку як джерела продовольства сучасного міста.

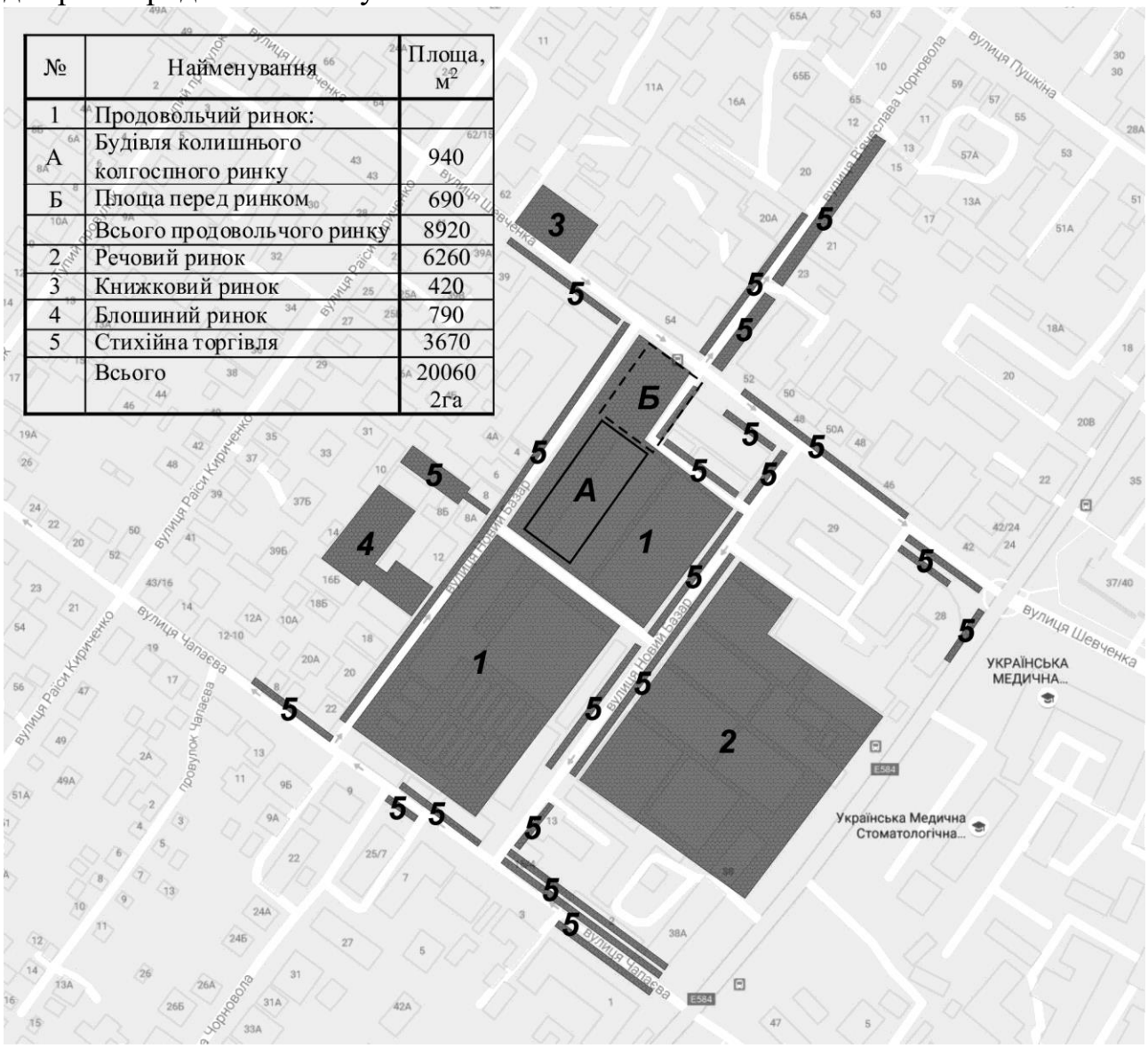

Рис. 2. Схема центрального ринку міста Полтава.

Ринок вимагає особливої уваги до вирішень питань інсоляції, побутових і санітарних розривів організацією повсякденного обслуговування, ізоляцією житлових просторів від зовнішніх транспортних і пішохідних потоків. Сьогодні стан ринку в історичній частині міста Полтава носить проблемний характер. У великій кількості навколо ринку з’явилися магазини з продажу різних товарів масового споживання, уздовж дороги побудований двоповерховий торговий центр. Добудовані до ринку торгові майданчики, як, наприклад, по вулиці Ново-Базарній та частині вулиці Чапаєва, заставлені однаковими торгівельними

палатками. Торгівля, продуктами які швидко псуються ведеться з грубими порушеннями санітарних норм на відкритому повітрі без холодильних камер, овочами з машин, з контейнерів інколи взагалі з тротуарів.

Пов'язана з цим інтенсифікація розвитку території, в межах якої локалізуються і інтегруються активні функції ринку: формуються масові потоки відвідувачів, накопичується транспорт, вимагає влаштування додаткових проходів, проїздів, стоянок, активного освоєння простору, функціонального зонування, а в історичному середовищі збереження при цьому сформованої структури плану кварталів і специфічних рис історичної забудови – все це вимагає підвищених вимоги до містобудівних, об'ємно-планувальних і композиційних рішень.

Удосконалення міської структури можна пов'язати з диференціацією людських потреб, рівнем їх організованості і рівнем організованості соціальної структури міста. Зразкове місто, це місто функціонування якого відбувається завдяки узгодженим діям всіх його компонентів.

В результаті аналізу виявлено проблему розростання ринку міста Полтава, який знаходиться в історичному ядрі, яке поєднує функції великого житлового району, адміністративно-ділового, культурно-громадського і торгово-комунального центру, а крім того – головного комунікаційного вузла міста. Стародавня територія відчуває непосильні функціональні навантаження, що веде до неминучої згубної деформації історико-культурної спадщини ядра міста.

Проблема збереження історично цінної ділянки міста повинна вирішуватися за його межами: надмірні навантаження повинні бути перенесені на інші території, а реконструкція ядра – переведена в площину прихованої модернізації.

В процесі історичного формування просторової структури міста у відповідь на мінливі умови життя суспільства виступають два суперечливих шляхи розвитку – консервативний і прогресивний, одночасно важливі і необхідні: перше як його фундамент, друге як його двигун.

Оновлення міста завжди пов'язане з руйнуванням, з розчищенням поля діяльності для реконструкції. Але одна справа, коли в результаті цього середовище міста отримує нові ансамблі, більш високий рівень естетичної і просторової організації, інше, коли воно все більше деградує.

Список використаних джерел:

1. Гутнов А. Э. Мир архитектуры: Лицо города / А. Э. Гутнов, В. Л. Глазычев. – М.: Мол. Гвардия, 1990 – 350 с.

2. Скрипачева И. А. Исторические предпосылки формирования архитектурной среды современного города / И. А. Скрипачева // Вектор науки Тольяттинского государственного университета – 2013. – № 4 (26) – С.158-160.

3. Полтаве 800 лет 1174-1974. Сборник документов и материалов / под ред. Е. А. Лейбзон, О. Х. Мороз. – Київ: Наукова думка, 1974. – 420с.

Аннотация

В статье рассмотрены проблемные вопросы интенсивного роста города сохранения его исторической среды и проблему роста центрального продовольственного рынка города Полтава. Наглядно продемонстрировано состояние рынка. На основе проанализированного материала был определен путь дальнейшего развития центрального рынка.

Ключевые слова: историческое наследие, городское пространство, среда города, продовольственный рынок.

Annotation

In this article, problematic issues of the town's intensive growth, preserving its historical environment and the problem of growth Poltava's Central food market growth problem were considered. The state of the Central market was demonstrated. On the basis of the analyzed material, the path of the Central Market's further development was determined.

Keywords: historical heritage, urban space, the environment of the city food market.

УДК 517

Шульц Р. В. ,
доктор технічних наук, професор, Київський національний університет будівництва і архітектури
Білоус М. В.
кандидат технічних наук, доцент, Київський національний університет будівництва і архітектури
Гончерюк О. М. ,
аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури

МОНІТОРИНГ ПАМЯТОК АРХІТЕКТУРИ ЗА ДОПОМОГОЮ ДАНИХ НАЗЕМНОГО ЛАЗЕРНОГО СКАНУВАННЯ

Анотація: в роботі на прикладі створення тривимірної моделі Ближніх Печер Київської Печерської Лаври, розглянуто технологію моніторингу

пам’яток архітектури з використанням даних наземного лазерного сканування. Наведено основні етапи виконання робіт та можливі типи даних, що можуть бути отримані за матеріалами наземного лазерного сканування.

Ключові слова: наземне лазерне сканування, тривимірна модель, хмара точок, моніторинг.

В сучасному місті вирішення завдань моніторингу стану пам’яток архітектури є вкрай важливим. В рамках реалізації Постанови Кабінету Міністрів від 9 вересня 2002 р. № 1330 «Про затвердження комплексної програми паспортизації об’єктів культурної спадщини на 2003-2010 роки» та Закону України «При затвердженням Загальнодержавної програми збереження та використання об’єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 р. № 1692-IV. За підтримки підприємств «Укргеодезмарк» (Київ) та «Київгеоінформатика» (Київ) під безпосереднім керівництвом М.В. Білоуса та В.Я. Ковтуна [2], було реалізовано проект зі сканування та створення тривимірних моделей комплексу печер Київської Печерської Лаври до участі в якому залучалися автори роботи.

Особливого значення такий проект набуває у зв’язку із тим, що кліматичні умови та місцезнаходженням в центрі урбанізованої території, з наявністю підземних печер та метрополітену створює сприятливі умови для широкого розвитку своєрідних двоярусних глибинних зсувів у вказаному районі.

Наземне лазерне сканування виконане з метою побудови тривимірної моделі для досліджень та запобігання розвитку руйнівних процесів на об’єкті, а також для точного документування форми та просторового положення об’єкту.

Згідно проведених дослідницьких робіт було запропоновано наступну технологію виконання робіт.

1. Рекогностування та вибір точок встановлення сканеру;
2. Розміщення в зонах перекриття на внутрішніх поверхнях печер спеціальних марок;
3. Побудова планово-висотної геодезичної мережі всередині печер;
4. Визначення просторових координат опорних точок і точок встановлення сканера;
5. Визначення параметрів сканування на станції;
6. Лазерне сканування;
7. Трансформування координат точок сканування у єдину хмару точок;
8. Оцінювання точності вимірювань;
9. Побудова просторової моделі;

10. Побудова обмірних креслень.

Для сканування було використано опорну геодезичну мережу у вигляді планово-висотних ходів та замкнених полігонів, прокладених по основним коридорам Ближніх печер. Ця мережа зафіксувала постійну систему координат та висот для подальшого проведення знімання та геодезичних спостережень. Для геопривязки даних сканування використовувався метод «вільної станції».

Технологія камерального оброблення виконувалась в наступній послідовності:

- приведення окремих станцій до загальної системи координат (рис. 1);

Рис. 1. Трансформування сканів в єдину систему координат

- видалення шумів (рис. 2);

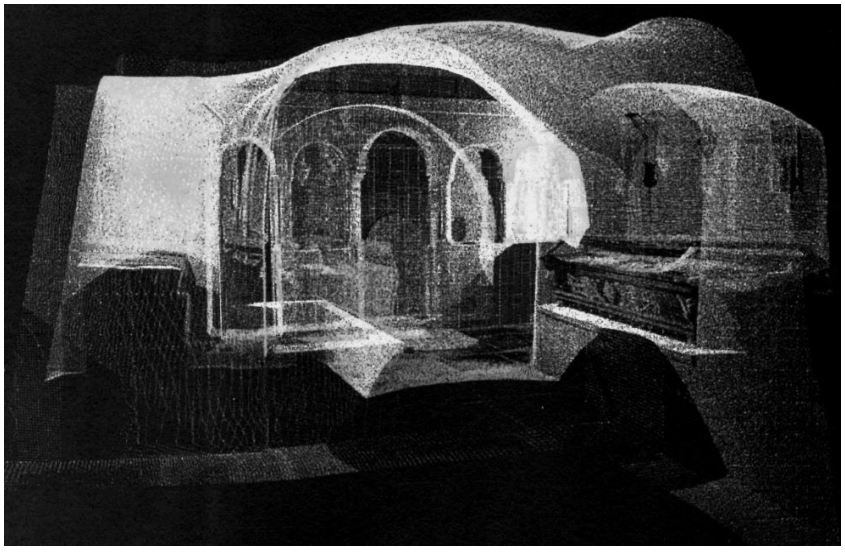

Рис. 2. Видалення шумів

- створення і редагування TIN-моделі (рис. 3) [3];

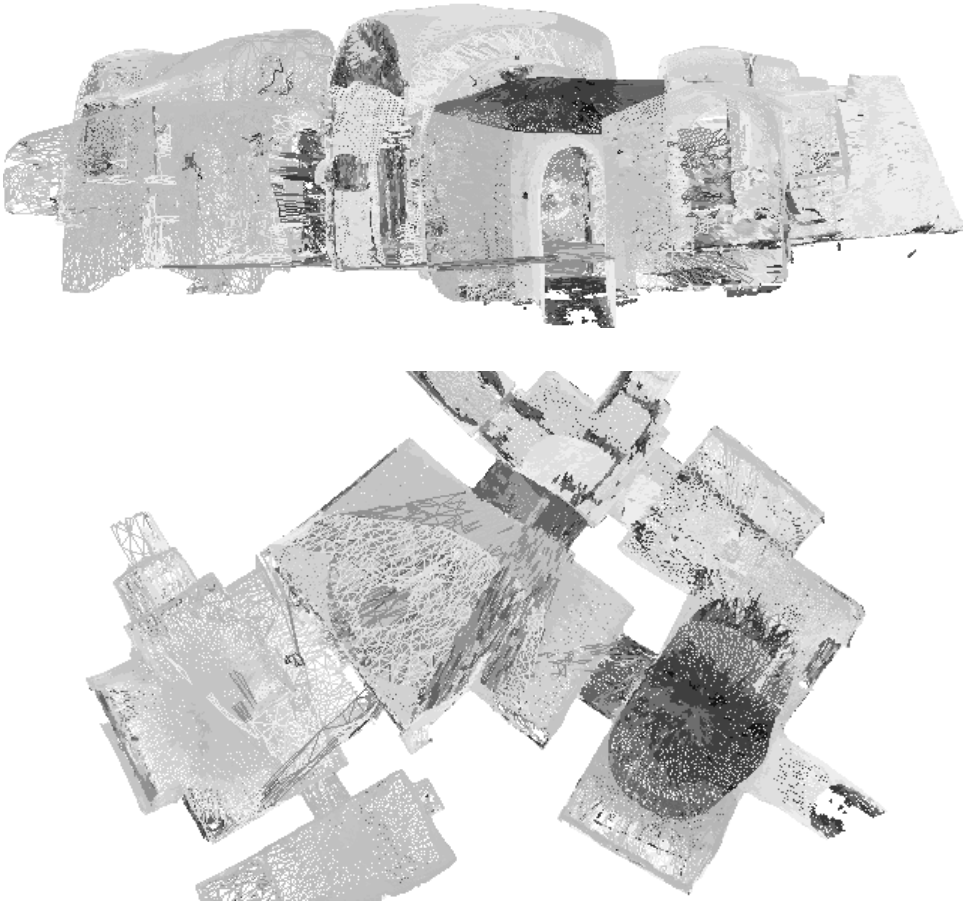

Рис. 3. TIN-модель

- побудова поверхні у вигляді полігонів з щільністю 50х50 мм (рис. 4) з [4];

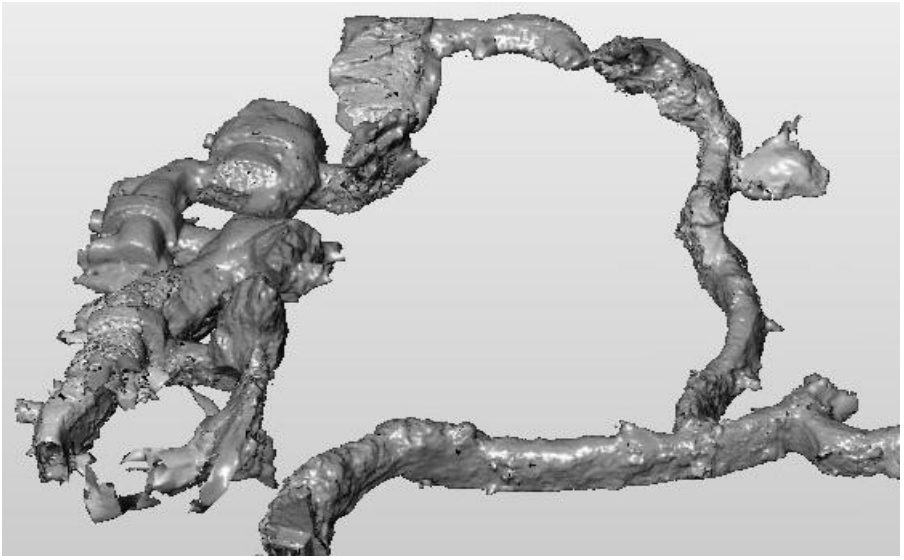

Рис. 4. Фрагмент полігональної моделі поверхні печер

- створення вертикальних перерізів з кроком 0.5 м по об’єкту, та більш щільним, в місцях зі складною поверхнею (рис. 5).

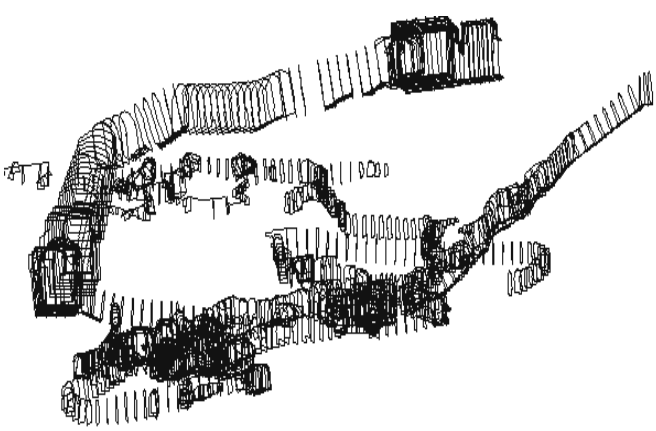

Рис. 5. В вертикальні перерізи

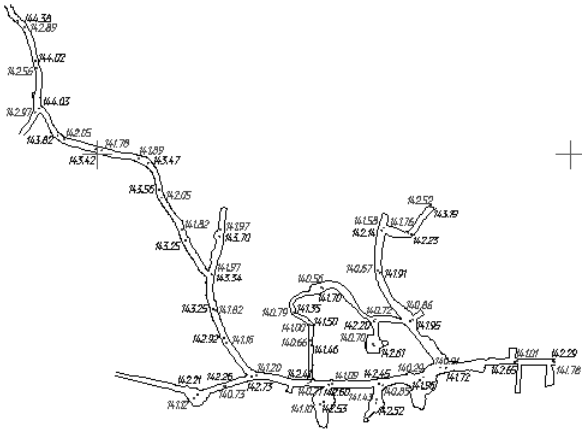

Рис. 6. Горизонтальний план

Твердотільне моделювання здійснено за допомогою програмних продуктів 3D-Extractor та Real Works Survey (Trimble) (рис. 7) з використанням власних розробок та методик, що наведені в [1].

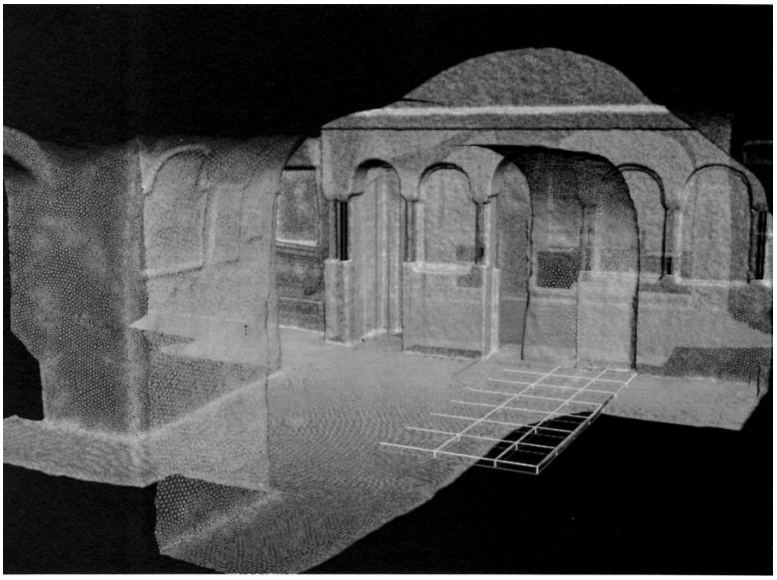

Рис. 7. Остаточна 3D-модель

Хмара точок має досить високу щільність. Відстань між точками на типовому скані коливається від міліметрів до десятків сантиметрів. Це дозволяє легко дешифрувати і відмальовувати об’єкти в програмному забезпеченні

RealWorks Survey. Таким чином в результаті проведеного комплексу робіт по лазерному скануванні ближніх печер Київської Печерської Лаври була створена тривимірна цифрова модель, та побудований план в масштабі 1:500, які можуть бути використані для подальшого моніторингу.

Список використаних джерел

1. Alshawabkeh Y. Integration of Laser Scanning and Photogrammetry for Heritage Documentation. Institut fur Photogrammetrie der Universitat Stuttgart, Doktor-Ingenieurs (Dr.-Ing.) 2006, 98 p.
2. Ковтун В.Я. Лазерное 3D-сканирование дома архітектора Сосновского г. Львов, Аннозачатиевского храма в дальних пещерах Киево-Печерской лавры / В.Я. Ковтун, Ю.Л. Серебряный, А.В. Григораш, Р. В. Шульц // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції "Новітні досягнення геодезії, геоінформатики та землевпорядкування – європейський досвід" Чернігів, 2009 р. С. 63-66.
3. Наземное лазерное сканирование: монография / В.А. Середович, А.В. Комиссаров, Д.В. Комиссаров, Т.А. Широкова. – Новосибирск: СГГА, 2009. – 261 с.
4. Шульц Р.В. Технологічна схема створення архітектурних 3D-моделей за даними цифрового фотознімання та лазерного сканування місцевості / Р.В. Шульц // Містобудування та територіальне планування. К., – 2009. – № 35. С. 477-484.

Аннотация

В работе на примере создания трехмерной модели Ближних Пещер Киевской Печерской Лавры, рассмотрены технологии мониторинга памятников архитектуры с использованием данных наземного лазерного сканирования. Приведены основные этапы выполнения работ и возможные типы данных, которые могут быть получены по материалам наземного лазерного сканирования.

Ключевые слова: наземное лазерное сканирование, трехмерная модель, облако точек, мониторинг.

Abstract

At work, on the example of a three-dimensional model of the Near Caves of the Kiev Pechersk Lavra creation the architecture monuments monitoring technology using terrestrial laser scanning data was considered. The main stages of work and the possible types of data that can be derived based on terrestrial laser scanning were presented.

Keywords: terrestrial laser scanning, three-dimensional model, point cloud, monitoring.

УДК 72.01

Ли Шуань,
аспірант Киевского национального университета строительства и архитектуры

РОЛЬ ПРИРОДНОГО ЛАНДШАФТА И ВОДНЫХ МАССИВОВ В ВОСПРИЯТИИ ИСТОРИЧЕСКОЙ ЗАСТРОЙКИ ЦИНДАО

Аннотация: в статье анализируется влияние природного ландшафта и водных массивов на композицию застройки и эстетическое восприятие застройки периода модерна в Циндао. На примере архитектуры модерна в Циндао показано, как изменение природно-климатиеских условий приводит к изменению восприятия архитектурного стиля.

Ключевые слова: Циндао, природный ландшафт, изменение восприятия стиля, модерн.

Тема изучения европейской архитектуры, а именно архитектуры периода модерна в Циндао, является актуальной для китайских и зарубежных исследователей, однако эти источники содержат преимущественно информацию описательного характера, в то время как вопросы формообразования модерна в архитектуре европейских сеттльментов на территории Китая и влияние изменений природного ландшфта на изменение восприятия архитектурного стиля в целом требуют дополнительного освещения.

Из обширного перечня публикаций, посвященных исследоанию объектов архитектуры модерна на территории Китая назовем работы Вана Хаолу [7], Т. Ворнера (Torsten Warner), А. П. Ивановой [1], С. С. Левошко [2], Д. Линке (Dieter Linke), М. Маринелли (M. Marinelli)[3], Х.-Г. Прагера (Hans Georg Prager), Л. Садовски (L. Sadowski) [4, 5], К.-Ю. Сембаха(Sembach Klaus – Jurgen) [6].

Интерес к наследию европейской архитектуры Циндао объясняется не только архитектурно-эстетическими качествами самой архитектуры, но и уникальным влиянием природного ландшафта и водного массива, поскольку они оказали главенствующую роль в видоизменении европейского по сути стиля модерн.

Европейская архитектура Циндао относится к периоду семнадцатилетнего немецкого господства над городом (1898-1914), и именно в этот период город был застроен основными общественными и жилыми зданиями.

Уникальные природные свойства ландшафта Циндао отражены уже в его названии: Циндао (англ. Qingdao, кит. трад. 青島, упр. 青岛, пиньинь: иероглиф 青 (цин) в названии города означает по-китайски “зеленый”, а 岛 (дао) – “остров”, Qīngdǎo, буквально: “зелёный остров”). Город расположен на востоке провинции Шаньдун, на полуострове Шаньдун на берегу Жёлтого моря, во влажном субтропическом климате.

Получив по концессии Циндао в управление, власти Германии воспользовались его выгодным местоположением на берегу Желтого моря и последовательно превращали Циндао в стратегический морской порт непосредственно под подчинением Морскому Управлению (нем. Reichsmarineamt), в отличие от других немецких колоний, подчинявшихся Управлению Колоний (нем. Reichskolonialamt). Циндао был превращен в базу немецкой Императорской Восточно-азиатской крейсерной эскадры, осуществлявшей военные манёвры по всему пространству Тихого океана, а с 1898 года стал базой Третьего морского батальона. Особый военно-стратегический статус города способствовал его быстрому развитию в соответствии с разработанным генеральным планом города и экономическому развитию, которое охватило не только Циндао, но и всю провинцию Шаньдун благодаря притоку немецкого крупного капитала.

При планировке Циндао по схеме города-колонии на побережье учитывались такие факторы, как выгодное географическое местоположение, хорошие местные климатические условия, живописные виды, ландшафт с наличием сопок, террас и природных холмов. Некоторая проблема возникала только с недостатком растительности и источников пресной воды, однако и она постепенно была решена. Со временем из военно-морской базы Циндао преобразовывается в военно-торговый колониальный город, который в сентябре 1898 года стал открытым портом Германии, а в 1905 году превратился в свободную торговую зону.

Специфические особенности расположения на побережье Желтого моря и террасированный ландшафт определили характер генеральных планов Циндао, которых было несколько. И если согласно первому генеральному плану 1898 года доминировала военная функция города, что заметно по расположению стратегических объектов и обслуживающеих их зданий в системе регулярной планировки улиц, то генплан 1900 года демонстрирует сочетание военной и торговой функций, с выделением особого района в северной части побережья для проживания немцев-колонистов. Согласно этому второму генеральному плану город разрастается, планировка улиц разнообразится, в нее активно включаются озелененные массивы, и все это создает особый видоизмененный облик архитектуры европейского модерна.

В южной части горы Гуанхай (Guanhai) в северной части побережья Циндао планируется центральная часть города, причем центральная часть была функционально отделена как от административного центра около резиденции германского наместника (Kiaochow House of Gouvernor), так и от коммерческо-деловой части на юге – по ул. Zhongshan Road, Cuangxi Road и Taiping Road.

Особенностью застройки периода немецкого господства был ее подчеркнуто террасированный характер с ориентацией главных фасадов к морю, тыльных фасадов – на гору Синхаошань. Именно природный ландшафт определил систему улиц и высоту зданий, которые не должны были перекрывать друг друга (здания были не выше 18 м высотой и не выше трёх этажей, между домами предусматривались разрывы 3 м).

Поскольку в 1898 году в Циндао практически не было зелени, немцами-колонистами были проведены маштабные работы по озеленению голых каменистых сопок и холмов, и именно они заложили целую систему ухоженных городских зелёных массивов.

Пожалуй, не ошибемся, если скажем, что природный ландшафт обусловил едва ли не основное отличие в восприятии объектов модерна в системе жёсткой квартальной застройки городов Европы и в восприятии объектов модерна среди роскошных парковых массивов Циндао.

При этом архитектурные качества зданий Циндао периода немецкого господства далеко не равнозначны, рядом с объектами модерна существует много объектов историзма и модернизированной эклектики, причем далеко не все эти здания уникальны по архитектуре. Вместе с тем, наблюдается особенность, характерная именно для природных условий Циндао: во многих случаях недостатки и эклектизм архитектуры скрашиваются роскошным экзотичным природным окружением.

Например, сама по себе архитектура комплекса зданий Военного госпиталя Немецкой Администрации (1899-1904) не представляет собой нечто уникальное, особенно если сравнивать ее с такими зданиями, как резиденция губернатора Циндао или протестантская церковь. Интерес к архитектуре этого комплекса связан прежде всего с тем, что это старейший госпитальный комплекс Циндао. Вместе с тем, уникальность комплекса состоит именно в его сочетании с живописным природным ландшафтом, он находится на нескольких озелененных природных холмах, и все здания буквально утопают в экзотической зелени.

Названное здание резиденции губернатора Циндао наглядно демонстрирует удачный синтез впечатляющего архитектурного образа и выгодного местоположения на южном склоне горы Синхаошань (гора Дракон, Драконья гора), что превратило само по себе оригинальное здание в акцентный

элемент. В общую визуальную композицию включалась водная гладь с мостом и природный рельеф, а также ухоженный ландшафтный парк площадью 26000 м^2 с озеленёнными террасами. Архитектор обеспечил всесторонний обзор здания с дальних подходов и даже с вершины горы, уделив особое внимание пластике объемов, в том числе и виду сверху с башенными объёмами, каменными дымоходами и пластикой разновысотных частей, увенчанных шатровыми и скатными крышами с зеленоватой и красной черепицей и характерными для Китая красными деревянными деталями. С горы открывается вид на резиденцию с игрой цветов – красных и зелёных крыш, серых вкраплений рваного камня, жёлтых фактурных стен и арочных галерей с круглыми столбами, поддерживающими арки.

Для расположения резиденции губернатора был выбран наиболее выигрышный участок горы Синхаошань, так как резиденция просматривалась и с вершины горы, и снизу, с маленького каменного мостика дороги Даксю у подножия горы Синхаошань, причем со всех видовых точек здание воспринимается как замок в густой зелени и кажется визуально выше, массивней и величественней, чем оно есть на самом деле.

Таким уникальным синтезом природного ландшафта, зелени и архитектуры утверждалась “знаковость”, элитарность резиденции губернатора, расположенной в удалении от застройки улиц. Как видно по архивным фотографиям, изначально гора была не особо озеленённой, и немцы принялись за её системное озеленение вокруг резиденции. Со временем зелёный массив разросся, дополнительно склон озеленялся в последующие годы, и сегодня южный склон горы Синхаошань практически утопает в зелени.

Таким образом, ещё одна составляющая в принципиально ином восприятии объектов европейского модерна от модерна в городах-колониях – это включение в композицию природного окружения. В этом смысле вписанные в природный ландшафт объекты модерна Китая и Японии стоят гораздо ближе к произведениям Антонио Гауди в парке Гуэль, чем к европейским домам модерна в жёсткой системе периметральной застройки кварталов без зелени. Собственно говоря, в сходстве к подходу взаимоувязки здания и ландшафта в Испании и в Китае нет ничего удивительного: в Испании традиции ландшафтной архитектуры развились из мавританской архитектуры, где особое внимание уделялось озеленению внутренних дворовых пространств и включению воды в общую композицию, в Китае на них повлияла многовековая китайская садово-парковая архитектура, где особое место отводилось включению водных пространств.

На примере объектов модерна Циндао и сравнении их с объектами западноевропейского модерна можно отметить значимость природного

окружения в восприятии объектов одного и того же стиля. Сравнивая архивные фотографии резиденции в Циндао, где правительственное здание находится на открытом со всех сторон неозеленённом пространстве, с современной ситуацией, когда фасад резиденции практически невозможно сфотографировать целиком из-за разросшегося ландшафтного парка из характерных китайских пород деревьев, можно заметить, что изменение ландшафта напрямую влияет на восприятие стиля.

Литература:

1. Иванова А.П. История архитектуры и градостроительства Китая: формирование русскоязычного научного дискурса / А. П. Иванова. // Вестник Тихоокеанского государственного университета. – 2012. – №4 (27). – С. 93-100.

2. Левошко С.С. Архитектура русского Харбина в зеркале зарубежной историографии / С.С. Левошко // Архив наследия – 2002. – М., 2004. – С. 130-145.

3. Marinelli, M. Making concessions in Tianjin: heterotopia and Italian colonialism in mainland China // Urban History. 2009. V. 36. No 3. 399-425 P.

4. Sadowski Lukasz. Architektura europejska w Chinach od połowy XIX wieku do 1937 roku / Sadowski L. // Sztuka Dalekiego Wschodu. Studia. – Warszawa, 2008. – S.145-154.

5. Sadowski Lukasz. Architektura koncesji zachodnich w Szanghaju w latach 1860-1914 / Sadowski L. // Sztuka Chin, Warszawa, 2009. – S. 43-51.

6. Sembach Klaus - Jurgen. Art nouveau / Klaus - Jurgen Sembach. - Tashen, 2007. – 240 p.

7. Wang Chaolu. Fifty old constructions in Qingdao / Wang Chaolu // 2010. – 114 p.

Анотація

В статті аналізується вплив природного ландшафту і водних масивів на композицію забудови і естетичне сприйняття забудови доби модерну в Циндао. На прикладі архітектури модерну в Циндао показано, як зміна природно-кліматичних умов призводить до зміни сприйняття архітектурного стиля.

Ключові слова: Циндао, природний ландшафт, зміна сприйняття стилю, модерн.

Annotation

In article was analyzed the influence of natural landscape and water massives to composition of buildings and aesthetic perception of buildings of Art-nouveau period in Quingtao. At the example of Art-nouveau architecture in Quingtao was demonstrated how changes of natural-climate conditions led to changes of perception of architectural style.

Key words: Quingtao, natural landscape, changing of perception of style, Art-nouveau.

МІСТОБУДУВАННЯ

УДК 711.4(477-25):343.326 (045)
Авдєєва Н. Ю.,
к. арх., доцент, Національний авіаційний університет

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ МІСТА КИЄВА ВІД ТЕРОРИСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ ПІД ЧАС «ЄВРОБАЧЕННЯ-2017»

Анотація: розглядаються архітектурно-планувальні засобами захисту громадських просторів загального користування, що призначені для проведення пісенного конкурсу «Євробачення-2017» в місті Києві, від терористичної загрози. Підходи щодо вибору раціональних методів проектування, при реалізації концепції студентами-архітекторами.

Ключові слова: антитерористичні засоби захисту, об’єкти «Євробачення-2017», громадський простір загального користування, архітектурне середовище міста.

Постановка проблеми. Глобалізація і усе більш широка інтернаціоналізація тероризму – це безперечний факт, перед яким сьогодні опинилося людство. Нажаль найпоширенішими атаками терористів стають людні місця та об’єкти масового відвідування особливо заходи Європейського масштабу, що Україна вже вдало проводила та намагається і далі.

Наступного року у Києві відбудеться Міжнародний пісенний конкурс «Євробачення-2017». Велика загроза завжди там де її не очікують і треба розглянути всі методи та засоби захисту від тероризму з сучасними інноваціями і сучасною технікою. Серед головних вимог до проведення конкурсу основною є гарантування безпеки всім учасникам, членам делегацій та гостям конкурсу. Тому дуже актуальним є формування загальної концепції захисту міста Києва від терористичної загрози, створення загальної Схеми для кожного з головних об’єктів забудови міста, виявлення та аналіз проблемних питань, які можуть постати перед архітектором щодо захисту архітектурно-планувальними засобами людей та об’єктів, що призначені для проведення пісенного конкурсу «Євробачення-2017» в місті Києві.

Організатори очікують, що зал який прийме майбутній Міжнародний пісенний конкурс «Євробачення-2017» буде вміщувати ні менш 7-10 тисяч

учасників та спостерігачів. Також очікується функціонування міжнародного прес-центру для роботи ні менш ніж 1,5 тисячі журналістів з усіх країн учасників під час конкурсу. Для них важлива сучасна транспортна інфраструктура: міжнародний аеропорт, наявність регулярного транспортного сполучення між аеропортом і містом, зручне транспортне сполучення в межах міста. Для вирішення цих проблем, представляється необхідним вдосконалення планування забудови. При цьому має враховуватись та обставина, що будь-які надзвичайні ситуації, джерелами яких є причини техногенного або природного характеру, мають за критерієм наслідків певну частку «випадковості події», тоді як терористичний акт, що приводить до подібної ситуації, готується достатньо ретельно і зводить до мінімуму фактор випадковості, що в свою чергу призводить до більш серйозних негативних наслідків.

Огляд літератури. Огляд матеріалу щодо різних засобів антитерористичного дизайну та особливостей захисту архітектурного середовища міста Києва від терористичних загроз у концептуальному проектуванні представлений у [1-3], про боротьбу з тероризмом на законодавчому рівні в Україні представлений у [4].

Мета статті. Метою є пошук підходів та виявлення особливостей захисту, архітектурно-планувальним засобами від терористичних загроз, архітектурного середовища громадських просторів загального користування, що призначені для проведення пісенного конкурсу «Євробачення-2017» в місті Києві. Організація архітектурного процесу за участю студентів, які працюють у реальних конкретних умовах, з'ясування підходу до вибору раціональних методів проектування, при реалізації концепції, визначення ефективності рішень.

Основна частина. Розробляти загальну концепцію захисту архітектурного середовища міст учасників «Євробачення-2017» та особливо міста Києва від терористичних загроз потрібно з урахуванням імовірних погроз та виявляти особливості захисту архітектурного середовища, вибирати методи й прийоми захисту об'єктів небезпеки та їх окремих елементів, що мають найбільший ризик стати мішенню злочинців.

Можна стверджувати, що за ціннісним пріоритетом при проведенні «Євробачення-2017» саме ці об'єкти потенційної небезпеки в місті Києві займають наступні місця: 1) **об'єкти транспорту**: *аеропорти* – «Бориспіль» міжнародний термінал D, новий термінал «Київ» (Жуляни): вхідна частина та сама будівля (частина загального доступу), територія та споруди паркінгів та автостоянок, площа на вході у термінал, літовище, перон, літак); *вокзали* – Київ Південний, Центральний: вхідна частина та сама будівля (частина загального доступу), територія паркінгів та автостоянок, площа на вході у вокзал; перон,

поїзд (рухомий склад); *метрополітен* – міста: Київ, Дніпро, Харків: вхід/вихід станції, шляхи евакуації, перон, станція всередині, рухомий склад; *транспорт* – Фунікулер, тролейбуси, автобуси: зупинки; допоміжні споруди, площі очікування, транспортно-пересадкові вузли; рухомий склад; 2) **об'єкти рекреації:** *майдани, площі* – «Майдан Незалежності», «Софіївська площа» тощо (рис.1), свята, концерти, політичні заходи, спортивні (Євро-2012): окреслені межі та кордони території що під охороною, шляхи евакуації; *парки, дитячі майданчики* – «Парк Т. Шевченка», «Парк Слави», «Пирогово», острови: Гідропарк, Труханів: території загального використання. 3) **громадські об'єкти**: *адміністративні будівлі* – посольські представництва, Саміти, форуми тощо: територія ззовні, будівля всередині, територія очікування; *культові споруди* – «Лавра», «Софія Київська», «Володимирський собор» тощо: споруда ззовні та всередині; *історичні споруди*, *монументи, музей, пам'ятка архітектури* тощо – Історичний музей, монументальний комплекс «Батьківщина мати»: твори мистецтва; сама споруда; площі загального використання; *торгівельні центри* – «Глобус» тощо: підземна або наземна частина споруди; площа, територія паркінгів та автостоянок; покрівля; *стадіони* – «Олімпійський», «Динамо»: площа біля стадіону, транзитні шляхи з метрополітену, каси, споруда стадіону всередині, евакуаційні виходи; *культурно-розважальні комплекси* – «Палац спорту», «Палац України», «Український дім», опери, театри, цирки: зали загального користування; підземна або наземна частина споруди; площа, територія паркінгів та автостоянок; покрівля; *соціальні заклади* – Будівлі художніх колективів, тренінги, суспільні культові заходи: зали загального користування, територія паркінгів та автостоянок; 4) **промислові об'єкти:** *діючі та занедбані промислові утворення* – завод «Радон» і т.п., споруди небезпеки (електростанції, заводи, очисні споруди): уся інфраструктура.

В 2015-2016 навчальному році основні зусилля Навчально-наукового інституту Аеропортів були сконцентровані на створенні підґрунтя для підвищення рівня фахової освіти архітекторів освітньо-кваліфікаційних рівнів «Спеціаліст», «Магістр» на базі реального концептуального проектування у конкретних містобудівних умовах розвитку території міста Києва. На протязі 2016 навчального року 60 студентів-архітекторів 5-го курсу ННІАП НАУ мали змогу прийняти участь у реальному концептуальному проектуванні безпечного архітектурного середовища міста Києва. Концепцією: «Архітектурно-планувальні засоби захисту архітектурного середовища міста Києва від терористичних загроз» – передбачається залучення студентів архітектурної школи НАУ до проектування в реальних умовах для організації безпечного архітектурного середовища в складних містобудівних умовах, вирішення

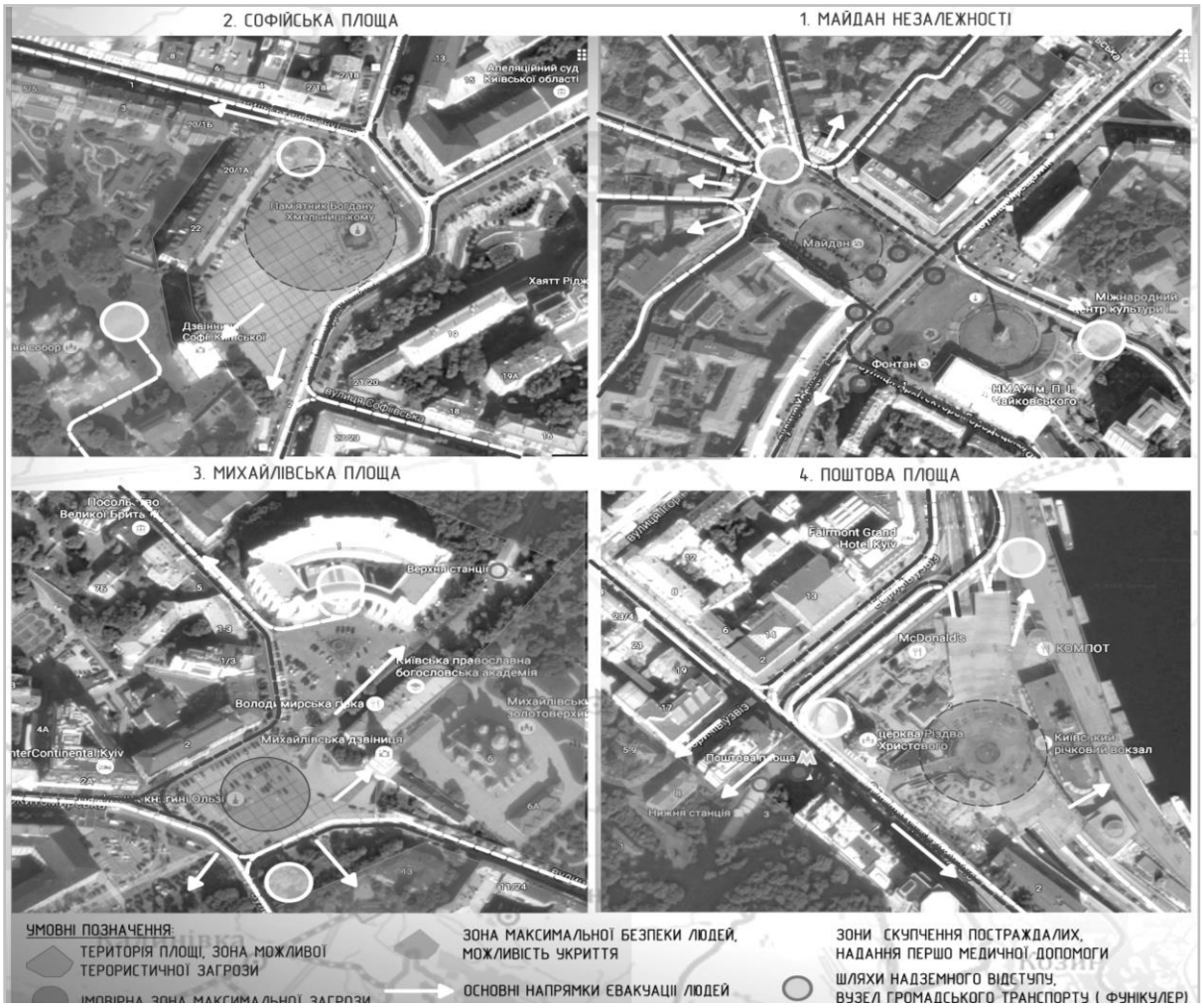

Рис.1. Концептуальні рішення організації безпечного архітектурного середовища основних площ міста Києва від терористичних загроз (автор студентка Вікторія Качура)

студентами проектних пропозицій щодо сучасної проблеми формування території Європейської столиці.

У концептуальному проектуванні студенти-архітектори враховували особливо те, що захист архітектурного середовища міста Києва потрібно проводити комплексно для кожного об’єкта потенційної небезпеки архітектурно-планувальними засобами захисту від терористичних загроз. При проектуванні громадських просторів загального користування, що призначені для проведення пісенного конкурсу «Євробачення-2017» головними особливостями є ретельний аналіз існуючої ситуації, архітектурних візуальних зв'язків сусідніх ділянок і будівель, розмежування пішохідних та транспортних потоків, що допоможе створити зручний і безпечний варіант генерального плану об’єкта.

У дослідженні студентами був проаналізований досвід захисту об’єктів небезпеки [2, 3]. На основі досвіду було запропоновано, в залежності від виду

терористичної загрози та можливих наслідків її реалізації (для людей та безпосередньо самого громадського простору загального користування) можна виділити наступні пропозиції систем захисту та протидії: 1) *технічні засоби* захисту території площі: система обшуку та метало детекторів, наприклад, з виходів метрополітену і т.д.; система відеоспостереження за різними зонами площі; система сигналізації, встановлення тривожної кнопки, розміщення системи звукового сповіщення про небезпеку та мобільної групи реагування; 2) *засоби розмежування* пішохідних та транспортних *потоків*: система евакуації людей під час терористичної загрози, розміщення світлодіодних покажчиків напрямку евакуації для людей різних груп населення; система автоматичних болардів, регулюючих проїзд транспорту, що вмонтовуються в дорожнє полотно і по сигналу з пульта перекривають проїжджу частину за рахунок висувного елемента циліндричної форми або опускаються через радіосигнал від службового транспорту; 3) *архітектурні засоби* захисту та протидії: використання малих архітектурних форм для укриття та захисту, що за потреби матимуть куленепробивні та вибухостійкі елементи, які при сигналі тривоги будуть висуватися та закриватися по принципу жалюзі; система підземних сховищ за принципом швейцарських підземних гаражів; укріплення фасадів прилеглих до площі будівель та споруд, наприклад, проектування огороджувальних конструкцій багатошарового фасаду створюють кілька відокремлених одна від одної зон, що буде слугуватиме перешкодою в разі загрози вибухової хвилі та зменшить наслідки руйнування та обвалів. Отримані пропозиції систем захисту та протидії від терористичних загроз та можливих наслідків їх реалізації буде актуально розмістити на міських київських площах (рис. 1).

Специфіка заходів захисту населення і територій в надзвичайних ситуаціях, обумовлених терористичними актами, характерна тим, що проводяться завчасно з метою попередження терористичних актів у режимі повсякденної діяльності. Допоміжні засоби захисту від терористичної загрози не повинні порушувати обов'язкові умови комфортності, яким має відповідати територія.

Висновки. У результаті проведеного пошукового дослідження виявлено особливості захисту архітектурного середовища міста Києва від терористичних загроз. Узагальнюючи, можна стверджувати, що антитерористична захищеність об'єкта досягається ефективною планувальною організацією земельної ділянки, що відводиться під об'єкт, раціональними архітектурними, конструктивними та об'ємно-планувальними рішеннями самого об’єкта. Потрібно підіймати і вивчати питання антитерористичного захисту об’єктів архітектурно-планувальними засобами на нормативно-законодавчому рівні в Україні.

Найнеобхідніше розробити загальну Концепцію захисту архітектурного середовища міст учасників Міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2017» та особливо міста Києва від терористичних загроз. Під час проектування основних об'єктів-учасників головним є створення виразного архітектурно-просторового образу об'єкта та навколишнього середовища у поєднанні з елементами захисту від небезпечних ситуацій за допомогою архітектурних засобів. Об'єкти потенційної небезпеки потрібно захищати від терористичної загрози архітектурно-планувальними засобами захисту комплексно: 1) на території загального користування; 2) в планувальній структурі будівлі; 3) в конструкціях опорядження ззовні та в середині будівлі.

Список використаних джерел

1.Авдєєва Н.Ю. Особливості захисту архітектурного середовища міста Києва від терористичних загроз у концептуальному проектуванні студентів-архітекторів ННІАП НАУ / Н.Ю. Авдєєва // Архітектура та екологія: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 жовтня – 01 листопада 2016 року). – К.: НАУ, 2016. – С.10-13.

2.Качура В.В. Засоби захисту міських площ від терористичних загроз / В.В. Качура, Н.Ю. Авдєєва // Архітектура та екологія: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 жовтня – 01 листопада 2016 року). – К.: НАУ, 2016. – С.120-121.

3.Полянцева Е.Р. Декриминализация и антитеррористическая защита при проектировании зданий повышенной вместимости / Е. Р. Полянцева // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 2-2.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=22246

4.Закон України Про боротьбу з тероризмом від 20.03.2003 № 638-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:http://kiev1.org/zakon-ukr-638-iv.html

Аннотация

Рассматриваются архитектурно-планировочные средства защиты общественных пространств общего использования, которые предназначены для проведения песенного конкурса «Евровиденья-2017» в городе Киеве, от террористической угрозы. Подходы к выбору рациональных методов проектирования, при реализации концепции студентами-архитекторами. Ключевые слова: антитеррористические средства защиты, объекты «Евровиденья-2017», общественное пространство общего пользования, архитектурная среда города.

Annotation

Architectonically-plan is examined facilities of defence of the general use public spaces for realization of song competition "Eurovision-2017" in city Kyiv, from a terrorist threat. During realization of conception students-architects going near the choice of rational methods of planning,

Keywords: counterterrorist facilities of defence, objects of "Eurovision-2017", the general use public space, architectural environment of city.

УДК 711.455

Беликова М. В.
старший преподаватель,
кафедра градостроительства
Архитектурно-художественный институт
Одесская Государственная Академия
Строительства и Архитектуры

НАБЕРЕЖНЫЕ. ИХ РОЛЬ В СОВРЕМЕННОМ РАЗВИТИИ БЕРЕГОВЫХ ПРОСТРАНСТВ

Аннотация: в статье рассматривается роль береговых пространств в жизни человека, возможность применения приемов ландшафтной организации в проектировании набережных. Рассмотрены ряд аспектов ландшафтной организации набережных, характерных для формирования фрагментов среды.

Ключевые слова: береговые пространства, пешеходные набережные, открытые пространства, водные сооружения, микроклимат.

Наличие или отсутствие водных компонентов в городском ландшафте во многом зависит от природно-климатических особенностей конкретного места, но возможности современных технологий в создании искусственных водоемов значительно расширили круг творческих задач для освоения этой области городского ландшафта.

В ландшафтном проектировании используются две формы состояния воды – динамическая (движущаяся) и статическая (спокойная). Динамическая форма предопределяет использование зрительных и звуковых ощущений (в ее основе лежит текучесть воды и сопровождающий ее плеск). Вследствие этого применяются такие структурные элементы ландшафта, как источник, ручей, водопад, каскад, фонтан, а также река и море. В статической форме преобладающее значение имеет зрительное начало, поэтому используются декоративные бассейны, пруды и озера [1].

Декоративные и утилитарные качества воды на протяжении всей истории садово-паркового искусства вдохновляли великих мастеров на создание водных шедевров. С древних времен водный объект является наиболее притягивающим к себе внимание центром или осью композиции. Так, еще в Древнем Египте (IIIX век до нашей эры) фараон Рамсес III приказал сооружать озера для разведения рыб. В Древнем Китае более 3000 лет назад были созданы великолепные ансамбли с применением водных сооружений, камня и растительности. Вода есть главное украшение мировых и европейских городов. Сегодня водные устройства являются одним из ключевых декоративных

элементов городских и парковых территорий. Вода усиливает эстетическое воздействие ландшафтных композиций, оказывает существенное влияние на микроклимат, улучшает его экологические параметры.

Вода (река и море) есть главная артерия, которая составляет некую природную ось, вдоль которой на протяжении многих лет осуществляется расширение городских территорий. В недавнем прошлом реки были «водными дорогами», транспортными артериями, заменяя собой сухопутные дороги. И сегодня реки остаются все ещё открытыми и незастроенными пространственными коридорами для разного рода коммуникаций.

Индивидуальность города проявляется в своеобразии береговых пространств, на примере сложившихся по берегам Сены в Париже, Темзы в Лондоне, Невы в Санкт-Петербурге, Мансанарес в Мадриде, парк Бруклин Бридж или Арно – во Флоренции.

Привлекательность береговых территорий для различного вида использования горожанами выражается в прокладке вдоль воды транспортных коммуникаций, пешеходных набережных. Так, можно определить роли береговых пространств в жизни человека:

- раскрытие природного потенциала места и закрепление в создаваемом ландшафте признаков его идентичности;
- формирование оптимальной структуры открытых пространств, отвечающих приоритетам человека;
- восстановление нарушенного баланса между природными и искусственными компонентами береговых ландшафтов;
- создание условий для пребывания человека с максимальным комфортом в различные периоды года и время суток;
- использование средств художественного дополнения пространства знаками и символами, усиливающими восприятие береговых панорам.

Рассматривая вопросы ландшафтной организации *набережных*, необходимо отметить ряд аспектов, характерных для этих фрагментов среды:

- *композиционный аспект* заключается в особенностях зрительного восприятия пространства набережных, возможности обозревать их панораму с воды или другого берега водоёма. При выборе приёмов ландшафтной организации прибрежных территорий целесообразно продумывать формирование *ближних* и *дальних* планов;
- *функциональный аспект* заключается в характере планировочной организации данного места – эффективное разграничение размещения пешеходных и транспортных коммуникаций. Горожане всегда интуитивно тянутся к воде. Этим можно воспользоваться, активно используя прибрежные территории для самых разнообразных форм спортивного и оздоровительного досуга.

Европейская практика показывает актуальность этого тренда. Устройство озеленённых променадов с местами для прогулок и езды на велосипеде на примере береговых территорий нового района Wasserstadt Stralau на берегу Rummelsburger See в Берлине наглядно демонстрирует гуманные приоритеты в организации набережных:

- *экологический аспект* – рассмотрение набережных, как экосистему города (особенности изменения уровня воды, периодичность и параметры таких колебаний; существующий природный каркас в виде растительности). Особенно сложно с этим, когда каналы и реки одеты в гранит. Природный ресурс здесь реализовать очень сложно. Естественный ландшафт давным-давно уступил место урбанистической картинке. Приоритет сохранения естественной природы — весомое основание для пересмотра отношения к экосистемам набережных. Речь идет о циркуляции дождевой воды, о сохранении биоразнообразия береговой растительности и об обеспечении полноценных качеств водной акватории для жизни её обитателей. С этой точки зрения определение берегового профиля с учётом естественного стока дождевой воды, выбор материала для покрытия дорожек, сохранение береговой растительности становятся минимально необходимыми условиями для жизнеспособности зелёных проектов;

-*психологический аспект* – воздействие пространства набережных на человека, достижение комфортности при нахождении в береговом пространстве (интенсивность ветрового воздействия, уровень инсоляции, степень открытости и замкнутости пространства);

- *эстетический аспект* проявляется в степени эмоционального воздействия пространства на человека за счет чередования глубины раскрываемых панорам, насыщенности и контрастности заполнения ближайшего к посетителю окружения, распределения цветовых, тональных, силуэтных и пластических акцентов в структуре береговых территорий [2].

Таким образом, в вопросе комплексной модернизации прибрежных территорий городов можно сделать вывод: постепенное освоение зелёных технологий ландшафтного проектирования, меньше монументальности и декоративности, меньше мёртвых материалов и больше живой природы. В мире уже существует достаточно много примеров, которые составляют приоритетное направление современного развития береговых пространств.

Литература

1. Нехуженко Н.А. Основы ландшафтного проектирования и ландшафтной архитектуры: Учебное пособие 2-е изд., испр. и доп.- СПб.: Питер, 2011.- 192 с.: ил. Стр. 131.

2. Нефёдов В.А. Городской ландшафтный дизайн / Нефёдов В.А.: Учеб. пособие.-СПб.: «Любавич», 2012.-320 с.: ил. Стр.238.

Анотація

У статті розглядається роль берегових просторів у житті людини, можливість застосування прийомів ландшафтної організації в проектуванні набережних. Розглянуто ряд аспектів ландшафтної організації необережних, характерних для формування фрагментів середовища.

Ключові слова - берегові простори, пішохідні набережні, відкриті простори, водні споруди, мікроклімат.

Annotation

The article discusses the role of the coastal spaces in a person's life, the possibility of using techniques of landscape organization in the design of embankments.We consider a number of aspects of the organization of embankments landscape, characteristic of the formation of environment fragments.

Keywords - the coastal area, the pedestrian promenade, open space, water features, microclimate.

УДК 908

Богатов К. В.,
депутат Київради VIII скликання

ПОЧАЙНА: ГЕОПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЯК АРХІТЕКТУРНА ДОМІНАНТА

Анотація: цієї весни на мапі Києва знову з'явилася річка Почайна, стародавня київська берегиня, згадувана у билинах та казках, стародавніх літописах. Її повернення має геополітичне значення, оскільки Почайна відома, як прародителька та хрестителька Київської Русі, та з нею пов'язані витоки духовності нації. Ревіталізація Почайни, як об'єкта туристичного, рекреаційного значення має вирішальне значення для розвитку не тільки найближчих територій, але й міста в цілому, та навіть усієї країни.

Ключові слова: Почайна, Київ, нація, Хрещення, річка, домінанта.

Поняття «архітектурна домінанта» різні архітектори сприймають по-різному, але визнають, що це головний об'єкт простору - своєрідний міський «маяк», «зоровий орієнтир». Домінантою може бути як висотна будівля, так і

інші унікальні елементи міста (не тільки будівлі і споруди), які завдяки художньої цінності або іншим якостям концентрують на собі увагу, формують не тільки видовий кадр, але й задають сенс всієї композиції [1-5]. В кращому розумінні архітектурна домінанта - це маяк не тільки зоровий, а й культурний. Справжня домінанта повинна поєднувати в собі архітектуру, історію та духовность. Лише у такому випадку вона привнесе у простір сенс та стане центром тяжіння для мешканців та гостей міста.

Для Києва такими домінантами є Софійський собор і Києво-Печерська лавра. Також завжди був культурною домінантою і Андріївський узвіз. А нещодавно у Києві з'явився об'єкт, який не будучи будівлею чи спорудою, претендує на статус найважливішого у просторі, тобто - домінанти.

Мова про річку Почайну, яку повязують із зародженням та хрещенням Київської Русі. На берегах Почайни стародавні слов'яни жили задовго до заснування Києва, при будівництві району Оболонь у верхові Почайни було знайдено велике старослов'янське поселення, яке безперервно існувало протягом восьми століть [6]. Назва "Почайна" - із найдавніших у Середньому Подніпров'ї. «Поча», «почай» означає кухоль чи чашу зі священною вологою, водою або русло водопійної річки, в якій не можна було купатися, а тільки питии [7]. Річка завжди була присвячена богам. Поруч із Почайною знаходилося капище давньослов'янського бога, якого ототожнюють з цією річкою, а також із казковим змієм, з яким билися богатирі [8-10].

Перша літописна згадка щодо Почайни відноситься ще до часів княжіння Ольги, бо в гавані на Почайні швартовувалися візантійські кораблі, доки посланці південного царя обтуповували пороги княгині. У літопису наведена відповідь Ольги: «Аще ти тако же постоиши у мене въ Почайне, якоже азъ въ Суду, то тогда ті дамъ» [11]. Наступна згадка про річку – це Хрещення киян у 988 році, яке відбулося саме у водах Почайни: «Посемъ князь велики Владимеръ по всему граду, глаголя сице: «поидите на реку Почаю креститися, аще ли кто не поидеть креститися…» Наутріе же князь великій Владимеръ съ попы царицинымы и съ Корсунскими на реку Почаю сниде, безъ числа люди» [12-13].

У X ст. Почайна була у Києві центром тяжіння містян, тобто домінантою. Логістично це відповідає дійсності, тому що до XVIII століття не Дніпро, а Почайна протікала біля Києва, поруч із Подолом. Дніпро був далі на схід, а поєднувались дві річки у місті, що знаходиться поруч із сучасним Пішохідним мостом. Пізніше нижню частину русла Почайни поглинув Дніпро [14], що призвело до суперечок щодо місця хрещення. Вони підігрівалися розбіжностями в різних літописах: в одних вказувалась Почайна, в інших - Дніпро. Знавці літописів писали, що треба дивитись на ситуацію в комплексі з

іншими стародавніми джерелами, в яких вказувалась Почайна [15], та фізичними змінами русла. В наші дні загальноприйнятою стала компромісна точка зору про те, що хрещення відбувалося водночас у двох річках , тобто у гирлі Почайни.

У 2013 році за підсумками Всеукраїнського архітектурного конкурсу біля нижнього пам'ятника св. Володимиру (Хрещенню) – колони Магдебурзького права у підземному переході було зображено карту – план підполковника Ушакова, який було зроблено за замовленням імператора Петра І, а над входом встановлено пам'ятну дошку із вказівкою, що саме там у 988 році у злитті хвиль Почайни та Дніпра Хрестилася Русь. Таким чином саме архітектори започаткували повернення Почайни в історію.

Але насправді повернулась вона лише із поверненням її ім'я на мапи столиці. Річ в тому, що після будівництва Оболоні річка втратила свою стародавню назву. Останні картографічні матеріали, на яких є Почайна, датуються 30-тими роками XX століття. Пізніше річка була так само відзначена на картах, хочь і не названа. Після будівництва району система озер була перейменована у Опечень (див. Наказ Київської державної адміністрації № 200 від 2012 р.), набувши маловідомої похідної від Почайни [7]. Згодом мешканці Оболоні почали вважати озера звичайними будівельними кар'єрами, а безіменну річку - зливним технічним каналом. Тому поруч з ним за десятиліття накопичилася величезне несакціоніроване звалище будівельного та побутового сміття.

Запит на духовну домінанту Почайни почав проявлятися взимку 2014 року, під час трагічних подій на Майдані Незалежності, та стосувався уявлення наших співвітчизників про річку, що праведно жила та загинула, тому на тому світі заспокоює душі крещеною водою [16].

Для України сакральність Почайни – це найважливіша складова нинішнього протистояння з Росією. Урбаністи розуміють, що у війні смислів важливо пред'явити ті, що спираються на незаперечні факти, а також інтегровані в простір. Існування Почайни на Київщині – це вагомий аргумент проти позиції тих, хто намагається експропріювати разом з історією країни аутентичні символи Київської Русі (останки Ярослава Мудрого, хрещельна купіль в Херсонесі та сам образ князя Володимира).

Восени 2016 р. ім'я Почайна було внесено до Реєстру пойменованих об'єктів Києва [17] , після чого незаперечний історичний статус зробив її центром тяжіння громади. Городяни прибрали звалище на її берегах, до них підключилася районна влада, комунальні підприємства. Волонтери - художники створили вздовж річки на довгій підпірної стіни (висота 1,4 м) висотою мурал

довжиною близько 70 м, що розповідає історію річки Почайна, пов'язану з переходом від язичництва до християнства.

Поруч з річкою вже було створено громадський простір з елементами дизайну. Наразі русло Почайни очищують, уздовж берега робиться зручна доріжка. Також оголошено щодо проведення Всеукраїнського архітектурного конкурсу на проект парку Почайна, що надасть можливість відродити річку за допомогою унікальних архітектурних та мистецьких рішень. Почайна, як духовний «маяк» геополітичного значення, завдяки архітектурі стане також маяком «зоровим», і у Києві з’явиться нова архітектурна домінанта.

Література:

1. Светличный Б. Ансамбли и памятники / Б. Светличный // Архитектура СССР. – 1978. – №4. – С. 52-54.
2. Хасиева С.А. Архитектура городской среды: учеб. для вузов / С. А. Хасиева. – М.: Стройиздат, 2001. – 200 с.
3. Линч К. Образ города / К. Линч ; пер. с англ. В.Л. Глазычева; под. ред. А. В. Иконникова. – М.: Стройиздат, 1982. – 328с.
4. Гайказова Р. Пространственная целостность и условия восприятия ансамбля / Р. Гайказова // Архитектура СССР. – 1977. – №5. – С. 52-57.
5. Кубасова М.В. Градостроительные доминанты в формировании архитектурного своеобразия центральной части Москвы: автореф. ... канд. архитектуры: 18.00.01. / М.В. Кубасова. – М., 1989. – 23 с.
6. Шовкопляс Г.М. Найдавніші пам'ятки на Оболоні в Києві // Археологічні дослідження, проведені на території України протягом 80-тих років державними органами охорони пам'яток та музеями республіки. Тематичний збірник наукових праць. — К.: Міністерство культури України. Національний музей історії України, 1992. — С. 76-86
7. Железняк І. М. Київський топонімікон. — Київ: Національна академія наук України. Інститут української мови. Видавничий дім "Кий", 2014. — С. 97-109.
8. Древнейшие российские стихотворения, собранные Киршею Даниловым. — М.,, 1977. — С. 87, 440, 453
9. Рыбаков Б. Я. Язычество Древней Руси. — М.: Наука, 1987. — С. 352. — 782 с.
10. «Обычное житие св. Владимира XVII век// Чтение в Историческом обществе Нестора Летописца. – 1888. – Т.Кн.2.- Отд.2. – с.26.

11. Лаврентьевская и Троицкая летописи. X // Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению Археологическою комиссиею. — СПб., 1846. — Bd. I. — С. 50.
12. Повесть временных лет// Холмогорская летопись, ПСРЛ. - Л.: Наука, Ленинградское отделение, 1977. - Т. XXXIII. Холмогорская летопись. Двинский летописец. С. 28.
13. Львовская летопись. IV // Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению императорскою Археографическою комиссиею. — Спб.,, 1910-1914. — Т. XX. Ч. I-II. — С. 80.
14. Берлинский М. Ф. Краткое описание Киева. — Спб., 1820. — С. 59, 142-145.
15. Шахматов А.А. Разыскания о русских летописях, 1908.
16. Иванченко І. вірш «Небесная сотня», сб. «Прощеное воскресенье». – Київ, Журнал «Радуга», 2014.
17. Реєстр будинків, вулиць та інших названих об'єктів міста Києва. Депаратмент містобудування та архітектури КМДА.

Аннотация

Этой весной на карте Киева снова появилась река Почайна, упоминаемая во многих былинах и сказках, древних летописях. Ее возвращение имеет геополитическое значение, поскольку с Почайной связаны истоки и крещение Киевской Руси. Возрождение Почайны, создание объекта туристического, рекреационного значения имеет решающее значение для развития не только ближайших территорий, города, но и страны в целом.

Ключевые слова: нация, Крещение, Почайна, Киев, река, доминанта.

Annotation

Pochayna river was again appeared on the map of Kyiv city this Spring. The river was sung in epics and fairy tales and beloved by poets and writers. Reappearance of this river has geopolitical significance because Pochayna linked with the beginning and the Baptism of Kyivan Rus. Revival of Pochaina river, creating of a touristic object, recreational importance are crucial for the development of not only nearest districts of the city but for the whole city.

Keywords: nation, Baptism, Pochayna, Kyiv, river, dominant.

УДК 528.88: (477-25)

Вишневський В. І. ,
д.г.н., проф., Національний авіаційний університет,
Шевчук С. А. ,
к.т.н., ст.н.с., Інститут водних проблем і меліорації НААН,
Шевченко І. А. ,
Інститут водних проблем і меліорації НААН

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ ДЛЯ З'ЯСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ КИЄВА

Анотація: висвітлено результати використання даних ДЗЗ, виконаних супутником Landsat 8, для з'ясування екологічного стану водних об'єктів Києва. Виявлено водойми, що перебувають у кращому і гіршому стані. Встановлено значну внутрішньорічну мінливість цього стану та його відмінність від стану Дніпра.

Ключові слова: водойми Києва, супутник Landsat 8, "цвітіння" води, екологічний стан, температура води.

Вступ. Екологічний стан водойм м. Києва – питання, що цікавить не лише науковців, а й пересічних громадян. Це пояснюється наявністю в місті великої кількості водойм, які знаходять значне використання у багатьох сферах, зокрема, рекреації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екологічний стан водойм Києва перебував і продовжує перебувати у полі зору багатьох дослідників [1, 2, 4]. Для багатьох київських водойм встановлено гідрохімічні особливості, поширення водної та повітряно-водної рослинності. Значну увагу приділено й явищу "цвітіння" води. Основні результати отримано за даними польових досліджень, а саме вимірюванні відповідних показників на місці, а також шляхом аналізу проб у лабораторних умовах. Хоча цей метод є загальноприйнятим, але у ньому є певні недоліки, зокрема, він не дає змоги швидко охопити дослідженнями велику кількість водойм. Тож стан окремо взятих водойм вивчається в різний час, що ускладнює порівняння отриманих даних.

Нині у встановленні екологічного стану водойм існує більш сучасний напрям, а саме той, що спирається на дані ДЗЗ. У цьому разі для оцінювання стану водних об'єктів використовують не лише зображення водних об'єктів у кольорах, близьких до природних, а й певні індекси, які є комбінацією каналів знімальної апаратури. Дослідження [6], виконані передусім на значних

водоймах, зокрема у прибережній частині океану, дали змогу знайти залежності між розвитком “цвітіння” і даними ДЗЗ.

Методи досліджень. Основним інформаційним джерелом цього дослідження стали дані супутника Landsat 8, який обладнаний кількома сенсорами, спроможними визначати потужність випромінювання в кількох діапазонах частот. Просторове розрізнення зображень більшості каналів становить 15–30 м. Періодичність зйомки супутником певних ділянок земної поверхні становить 16 діб. У зоні перекриття зображень періодичність зйомки вдвічі менша.

Скачування знімків Landsat 8 виконувалося із сайту Геологічної служби США. За цим вони оброблялися з використанням програми ArcMap10.

Основну увагу спрямовано на з’ясування екологічного стану Дніпра, його заток, а також ставків та озер. Було виконано й польові дослідження, які полягали у вимірюваннях прозорості води та її температури. Це, зокрема, здійснено для верифікації супутникових даних. Крім того, визначалося поширення водної та повітряно-водної рослинності.

Найбільшу увагу приділено стану водойм у теплий період року, коли цей стан звичайно є найгіршим.

Висвітлення основних результатів. Екологічний стан київських водойм оцінювався за даними зображень у природних кольорах, а також з використанням індексів NDTI, NDPI і NDVI, які є комбінаціями знімальних каналів супутника.

Встановлено, що екологічний стан київських водойм дуже залежить від водообміну: в основному руслі Дніпра він кращий, ніж у затоках, а в затоках кращий ніж в озерах. Це, зокрема, добре видно на прикладі затоки Верблюд, де розвиток “цвітіння” у віддаленій від Дніпра частині значно більший, ніж у наближеній до Дніпра частині.

Виявлено, що розвиток “цвітіння” можна характеризувати за даними індексу NDPI, а також за значеннями каналу B3, якому відповідає довжина хвиль 0,53–0,59 мкм. Найбільші кількісні показники цього каналу в цілому припадають на липень і серпень, тобто на час, коли “цвітіння” води є максимальним. Протягом усього літнього періоду між показниками каналу B3 та індексом NDPI існує тісний кореляційний зв’язок.

Найменші кількісні показники каналу B3 властиві для верхової водойми Київської ГАЕС та Дніпра в нижньому б’єфі Київської ГЕС. Характерні значення влітку тут становлять 7500–8000. Зі збільшенням трофності водойм зростає і показник каналу B3. Найбільші значення (понад 9000) властиві для доволі великого озера Тягле, а також оз. Лісове (Берізка). Останнє розташоване у східній частині Києва на південь від Броварського шосе.

Отримані дані дали змогу характеризувати стан водних об’єктів за ступенем відхилення від найкращого стану, який спостерігається у верховій водоймі Київської ГАЕС і в нижньому б’єфі Київської ГЕС. Показники якості води тут значно стабільніші, ніж у затоках Дніпра та особливо озерах.

Для опису стану водних об’єктів використано рекомендації, сформульовані у “Методиці екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями” [2]. У цьому документі рекомендовано виділяти п’ять класів і сім категорій якості води, що мають певну словесну характеристику. Це дало змогу виконати класифікацію водойм за їх станом (таблиця).

Екологічний стан київських водойм за даними ДЗЗ

Водойма	Стан
Верхова водойма Київської ГАЕС, нижній б’єф Київської ГЕС	Дуже добрий
Верблюд, Собаче горло, Редчине	Добрий
Сонячне, Лебедине, Алмазне	Задовільний
Вербне, Райдуга, Тельбин	Посередній
Кирилівське, Заплавне, Доманя, Небріж	Поганий
Лісове (Берізка), Тягле	Дуже поганий

Деякий вплив на розвиток “цвітіння” має також поширення вищої водної рослинності. У водоймах, де цієї рослинності багато, розвиток “цвітіння” порівняно невеликий і, навпаки. Це, зокрема, виявлено для найбільшого київського оз. Алмазне. Доволі значне “цвітіння” води в ньому пояснюється невеликим поширенням вищої водної рослинності, що, в свою чергу, зумовлено особливостями морфометрії озера, а саме малою площею мілководних ділянок. Показники каналу B3 та індексу NDPI у північно-східній частині оз. Алмазне, де рослинності більше, свідчать про менший розвиток “цвітіння”, ніж в його південно-західній частині.

У свою чергу, проблемний стан оз. Лісове (Берізка) зумовлений тим, що в другій половині літа воно стає непроточним і зменшується в розмірах. У цей час прозорість води в озері за диском Секкі становить лише 30–35 см.

Деякі особливості якісного стану мають водойми в південно-східній частині Києва: озера Вирлиця, Тягле, Заплавне, Небріж та ін. За наявними даними, для всіх цих водойм характерне значне “цвітіння” води. Найбільшим воно є в оз. Тягле. Проблемний стан цього озера пояснюється близькістю Бортницької станції аерації, де очищуються стічні води Києва. Судячи з усього,

фільтрація забрудненої води, що містить значні концентрації сполук азоту і фосфору, і є головним чинником розвитку “цвітіння” у цьому озері.

До важливих параметрів екологічного стану водних об’єктів належить і температура води. Для її визначення використано дані каналу B10 супутника Landsat 8. Хоча роздільна здатність цього каналу порівняно невисока (100 м), тим не меш вона достатня для визначення температури водної поверхні в основному руслі Дніпра, його головних рукавах, а також великих затоках та озерах.

Встановлено, що в найбільш спекотний період року температура поверхневого шару води у водоймах Києва має значні відмінності. Найнижча температура влітку спостерігається в нижньому б’єфі Київської ГЕС, куди вода скидається зі значних глибин Київського водосховища, де температура нижча, ніж на його поверхні. З віддаленням від ГЕС температура зростає і на нижній околиці Києва може бути на 2ºС і вищою, ніж у нижньому б’єфі ГЕС [3].

Деякий вплив на температуру води в Дніпрі чинить і Десна, вода в якій у місці злиття цих річок улітку тепліша. Шлейф деснянської води простежується уздовж лівого берега Дніпра на кілька кілометрів. Найвища ж температура води в межах Києва спостерігається в затоках (передусім з невеликим водообміном) та особливо озерах. Виявлено, що між температурою води і розвитком фітопланктону існує прямий кореляційний зв’язок: у водоймах зі значним “цвітінням” температура води вища ніж з малим і, навпаки.

Висновки. Дані супутника Landsat 8 та засоби їх обробки дають змогу встановити які водні об’єкти перебувають у кращому, а які в гіршому екологічному стані. Найкращим є стан верхової водойми Київської ГАЕС і Дніпра в нижньому б’єфі Київської ГЕС, дуже поганим – озер Лісове (Берізка) і Тягле. Протягом року порівняно сталим є стан Дніпра, більш мінливим – його заток та особливо озер. Найбільші відмінності між умовами в Дніпрі та в озерах спостерігаються у другій половині літа, коли найвищою є температура води та набуває найбільшого розвитку її “цвітіння”.

Скидання води з придонних шарів Київської ГЕС зумовлює те, що найхолодніша вода влітку спостерігається в її нижньому б’єфі. Униз за течією температура води поступово зростає: частково завдяки прогріванню, частково завдяки впливу Десни, вода в якій улітку тепліша, ніж у Дніпрі. У літній період найтеплішою є вода в затоках Дніпра та в київських озерах.

Список використаних джерел

1. Екологічні проблеми київських водойм і прилеглих територій / О.В. Романенко, О.М. Арсан, Л.С. Кіпніс, Ю.М. Ситник. – К.: Наукова думка, 2015. – 192 с.
2. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями / В.Д. Романенко, В.М. Жукінський, О.П. Оксіюк та ін. – К.: СИМВОЛ-Т, 1998. – 28 с.
3. Шевчук С.А. Використання даних супутника Landsat 8 для визначення мікрокліматичних особливостей Києва / С. А. Шевчук, В. І. Вишневський // Український журнал дистанційного зондування Землі. – 2016. – № 10. – С. 10 – 16.
4. Шевчук С.А. Визначення екологічного стану водосховищ за допомогою методів дистанційного моніторингу / С. А. Шевчук, І. А. Шевченко // Меліорація і водне господарство. – 2012. – Вип. 100. Том 2. – С. 42 – 52.
5. Щербак В.И. Сезонная динамика фитопланктона киевского участка Каневского водохранилища / В. И. Щербак, А.М. Задорожная // Гидробиологический журнал. – 2013. – Т. 49. № 2. – С. 28 – 38.
6. Blondeau-Patissier D. et al. A review of ocean color remote sensing methods and statistical techniques for detection, mapping and analysis of phytoplankton in coastal and open oceans. Progress in Oceanography, 2014, vol. 123, pp. 123–144.

Аннотация

Представлены результаты использования данных ДЗЗ, выполненных спутником Landsat 8, для выяснения экологического состояния водных объектов г. Киева. Определены водоемы, находящиеся в лучшем и худшем состоянии. Выявлено значительную внутригодовую изменчивость экологического состояния и его отличие от состояния Днепра.

Ключевые слова: водоемы Киева, спутник Landsat 8, “цветение” воды, экологическое состояние, температура воды.

Abstract

It is presented the results of remote sensing data use obtained by Landsat 8 satellite for the determination of the ecological state Kyiv water bodies. It was found the bodies of which are both in a good and poor states. It was specified the significant fluctuation of these states and their distinctiveness from the ecological state of the Dnipro River.

Keywords: Kyiv water bodies, Landsat 8 satellite, water bloom, ecological state, water temperature.

УДК 712.31

В'язовська А. В.
Асистент кафедри містобудування КНУБА

УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ ПРОЦЕСАМИ МІСТА ЯК ГАЛУЗЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

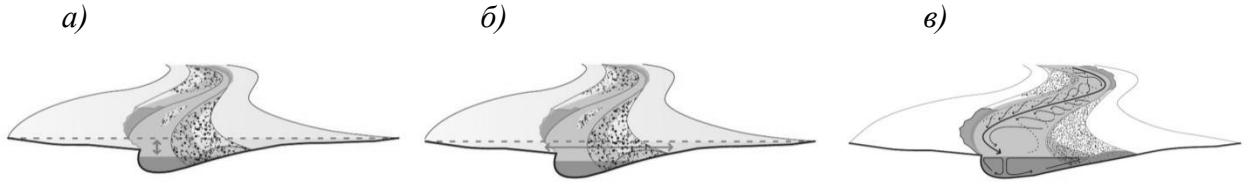
Анотація: в статті на прикладах із проектного досвіду показано, що управління міськими водними процесами в екологічний спосіб, за допомогою ландшафтних просторових рішень замість інженерно-технологічних, відкриває нові можливості для практики ландшафтної архітектури.

Ключові слова: водні процеси, ландшафт, проектне рішення

Здорове міське середовище, формування якого є метою екологічного напряму в сучасній урбаністиці, може виникнути лише за умови, що взаємовідносини природи і людства знаходитимуться у стані «динамічної екологічної рівноваги». Це означає, що природне середовище на певній території має перебувати у належному стані для забезпечення процесів саморегуляції та відновлення основних природних компонентів [1,С.88]. Міста вважаються частиною природи, екосистемою, ареалом проживання різних живих істот, і життєдіяльність людей поєднується із функціонуванням природних процесів, що стосуються повітря, води, ґрунтів, рослинного та тваринного світу [2]. Проблемою є те, що дуже часто, вирішуючи містобудівні задачі, планувальники нехтують природними процесами, пригнічують та руйнують їх. Архітектори і ландшафтні архітектори загалом не приділяють достатньо уваги вивченню, врахуванню і розвитку існуючих природних процесів під час проектування. Традиційний інженерний та альтернативний – ландшафтний підхід до природних процесів в місті доцільно розглянути на прикладі управління водними ресурсами, оскільки ця галузь діяльності є дуже актуальною сьогодні внаслідок кліматичних змін і підвищення рівню світового океану, що загрожує вже зараз великій кількості прибережних міст; аномальним опадам і повеням, що виникають як їх наслідок; деіндустріалізації прибережних територій і вивільнення великих просторів під нові функції.

Слово «процес» походить від латинського *processus* – переміщення, просування, і означає спрямовану послідовність явищ під час розвитку; процес завжди стосується руху і динаміки [3, С.19]. Водні процеси складаються в гідрологічний цикл: вода випаровується, водяна пара переноситься повітряними потоками і конденсується в атмосфері, утворюючи хмари, випадають опади, поверхневий і підземний стік потрапляє в річки, моря і океани. В умовах міста на річці, до водних процесів належать такі, що пов'язані

з діяльністю річок та опадами. Річкові процеси – це сезонні і навіть добові вертикальні зміни рівня води в руслі; горизонтальне поширення води на прибережні території, тобто повені і паводки; морфодинамічні процеси формування русла, дотичні процеси розмивів берегів і утворення відкладень (мал. 1) [3, С.21-22].

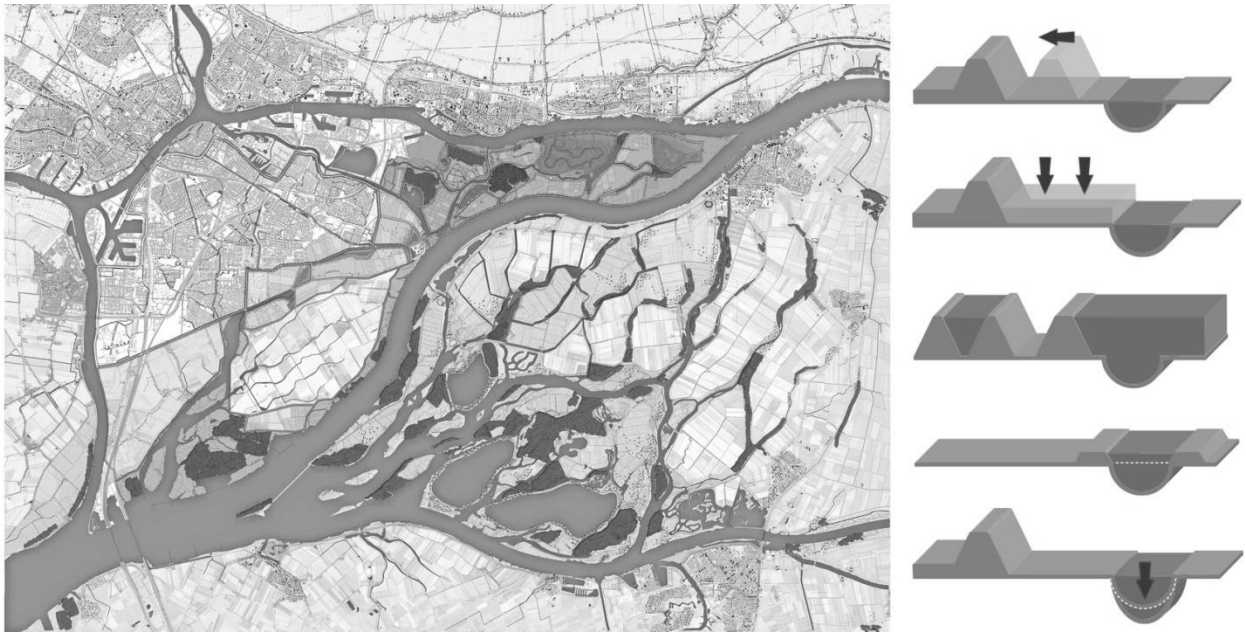

Малюнок 1. Річкові процеси: а) зміни вертикального рівня води; б) підтоплення; в) процеси розмиву і відкладень

Процеси, пов'язані з опадами – це випадіння дощу і снігу; рух виникаючих в результаті поверхневих стоків; процеси просочування води в ґрунт. Традиційна практика управління водними ресурсами міста в інженерний і технологічний спосіб націлена на те, щоб зробити воду «зручною», функціональною і передбачуваною: русла річок регулюються, береги вкривають бетонними конструкціями та підсипають, малі річки і струмки приховують в підземних колекторах. Дощові води миттєво виводяться з ділянок за допомогою зливової каналізації. Ці заходи, що слугували людству тривалий час, сьогодні все більше втрачають актуальність, оскільки з екологічної перспективи водні процеси у містах не є загрозою та перешкодою, а екосистемним ресурсом, вони відкривають можливості для удосконалення міського середовища. В світовій практиці містобудування і ландшафтної архітектури з'явилась тенденція давати цим процесам місце, а не відводити з ділянки, пристосовуватись до них, а не відгороджуватись, відкривати їх, робити наочними для мешканців, а не приховувати особливості їх функціонування.

Головний принцип для реалізації такого підходу полягає в тому, що замість інженерних об'єктів і мереж (в англомовній літературі – 'hard infrastructures'), наскільки це дозволяють умови, використовують ландшафтні рішення – 'soft infrastructures'. Ландшафтні об'єкти довели свою ефективність у регулюванні річкових процесів і поверхневого стоку, а також у подоланні негативних наслідків антропогенного впливу, таких як забруднення води і пошкодження прибережних екосистем. «М'яке» управління природними процесами, на думку еколога А. Тетіора, націлене на реалізацію бажаних природних ланцюгових реакцій. Воно базується на відновленні колишньої продуктивності екосистем або її підвищенні, при чому для цього використовуються основані на законах природи заходи [4, С.36]. Важливою

рисою ландшафтних рішень є комплексність: вони однаково ефективно виконують природоохоронні і соціальні функції і вплетені в міську тканину, відкриті для людей, підвищують якість і привабливість міського середовища в цілому.

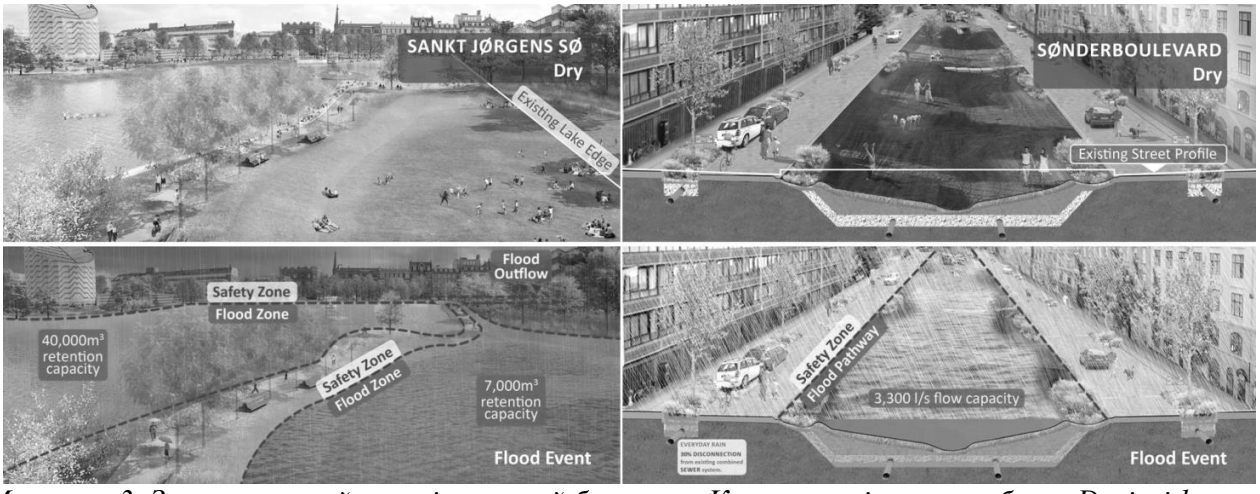

Малюнок 2. Проект організації заплавних ландшафтів міста Дордрехт, Нідерланди; заходи програми Room for the River: переміщення дамби, пониження заплави, створення додаткового каналу, створення затоплюваного резервуару, поглиблення русла.

Найяскравіший приклад ландшафтного управління паводковими водами та адаптації до підвищення рівня світового океану демонструє голландська державна програма *Room for the River* – «Місце для річки». Проект почався в 2000-х, коли було з'ясовано, що управління водними ресурсами, яке базується на технологічних рішеннях, все більше втрачає свою ефективність, оскільки в разі прогнозованого підйому рівня світового океану спорудження інженерних об'єктів для захисту від води ставатиме технічно дедалі складнішим і дорожчим. Натомість на 39 локаціях впровадили програму, метою якої на рівні із адаптацією території до кліматичних змін є розвиток «просторової якості» – відновлення природних ландшафтів і формування якісного міського середовища. Річкам надали можливість вільно розливатись під час паводків, адже біологічна продуктивність ландшафтів заплав річок є на порядок вищою, ніж продуктивність всіх інших континентальних ландшафтів: пойми займають менше 1% території планети, проте виробляють близько 10% всіх живих матеріалів [5, С. 35-36]. Планувальники також розробляють нові типології забудови, адаптивні до води: споконвічна боротьба з водою перетворюється на «життя з водою». Головним принципом ландшафтного підходу в Нідерландах є

дати простір річці скрізь, де можливо, а дамби спорудити тільки там, де необхідно (мал. 2).

Системи ландшафтного управління дощовими водами функціонують вже по всьому світу. Їх метою є екологічне управління водними ресурсами і наближення міського кругообігу до природного, оскільки велика кількість замощених непроникних поверхонь в містах і застосування зливової каналізації значно змінили характер природних процесів гідрологічного циклу: після дощів утворюється велика кількість поверхневих стоків (до 55% від опадів), а кількість води, що просочується в ґрунт зменшилась до 5-15%. (порівняно с природними 50 %). Це загрожує підтопленнями, забрудненням водних об'єктів та виснаженням водоносних горизонтів [6]. Ландшафтний підхід до управління дощовими водами передбачає зменшення тиску на зливову каналізацію, збільшення кількості проникних поверхонь і збір дощових вод в тих місцях, де вони випадають. Для цього застосовуються локальні ландшафтні об'єкти – дощові сади, інфільтраційні канави, сухі та звичайні ставки, зелені дахи та інші. Але у планувальні рішення великих міських територій може бути закладена функція утримання зливових вод, як, наприклад, у проекті зливового мастерплану для Копенгагена. Для восьми центральних водозборів загальною площею 34 км^2 були запропоновані нові просторові типології, серед яких зливові бульвари, затоплювані парки і водні площі, що в сухій період функціонують як звичайні міські громадські і рекреаційні простори, а під час злив утримують значну кількість води, залишаючи основні маршрути і території сухими і безпечними [7].

Малюнок 3. Затоплюваний парк і зливовий бульвар в Копенгагені; проект бюро Dreiseitl

Світовий досвід проектування свідчить, що ландшафтні рішення по управлінню водними процесами є більш бажаними, ніж суто інженерні, оскільки дозволяють місту розвиватись в більш екологічний спосіб. Екологічна

ефективність ландшафтних рішень полягає в тому, що вони допомагають покращувати стан водних ресурсів і формують нові природні осередки; естетична ефективність полягає в поліпшенні якості міського середовища; соціальна ефективність полягає у виникненні нових рекреаційних та публічних просторів, де містяни отримують досвід спостереження і контактування з водними природними процесами, що сприяє підвищенню екологічної обізнаності. Виховання відповідальності у кожної людини щодо стану довкілля – це початкова ланка у побудові екологічного міста. Економічна ефективність, крім безпосередньої вартості впровадження і догляду за ландшафтними об'єктами, включає також комплексні вигоди від поліпшення естетичного і екологічного стану міського середовища, яке стає більш привабливим для нових мешканців, інвесторів і туристів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Владимиров В.В. Урбоэкологая. Курс лекций. – М.: Изд-воМ НЭПУ, 1999. – 204с.
2. Spirn A.W., Ecological Urbanism: A Framework for the Design of Resilient Cities / A.W. Spirn // The Ecological Design and Planning Reader, ed. Forster O. Ndubisi. – Washington DC: Island Press, 2014. P. 557-571.
3. Promonski M. River. Space. Design.Planning Strategies, Methods and Projects for Urban Rivers / Stokman A., Zeller S., Stimberg D., Voermanek H. – Switzerland: Birkhauser, 2012.
4. Тетиор А.Н. Городская экология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений [Текст] / А. Н.Тетиор. – 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 336 с.
5. Вадимов В. М Город и река (планировочные аспекты) / В. М. Вадимов; Киев. нац. ун-т стр-ва и архитектуры. - К.; Полтава : Археология, 2000.
6. Mitchell V.G. Modelling the urban water cycle / Mein R/G., McMachon T.A. // Environmental Modelling & Software Volume 16, Issue 7, November 2001, P. 615–629.
7. Copenhagen Strategic Flood Masterplan. Джерело: Landezine. Landscape Architecture Works [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.landezine.com/index.php/2015/05/copenhagen-strategic-flood-masterplan-by-atelier-dreiseitl/

Аннотация: В статье на примерах мирового проектного опыта показано, что экологическое управление городскими водными процессами, при помощи ландшафтных пространственных решений вместо инженерно-технологических, открывает новые возможности для практики ландшафтной архитектуры.

Ключевые слова: водные процессы, ландшафт, проектное решение

Abstract: Ecological management for urban water processes, based on landscape planning rather than on engineering and technological systems, opens new perspectives for landscape architecture practice. This has been shown in the article on the relevant project cases.

Keywords: water processes, landscape, project.

УДК 72.01

Дьомін М. М. ,
Доктор архітектури, професор
Михайлик О. О. ,
Аспірантка, головний спеціаліст ДП«НДПІмістобудування»

МЕЖІ МІСТОБУДІВНОГО І ГОСПОДАРСЬКОГО ОСВОЄННЯ ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ МАЛИХ РІЧОК В ЗОНІ ВПЛИВУ ВЕЛИКОГО МІСТА НА ПРИКЛАДІ РІЧКИ СТУГНА

Анотація: розглянуті характерні особливості прибережних територій малих річок. Зазначені наслідки антропогенного навантаження на річкові басейни. Приведені граничні показники оптимального балансу природних і антропогенних факторів впливу. На прикладі басейну річки Стугна доведено надзвичайно високий ступінь порушення природних ландшафтів та їх прогресуючу деградацію.

Ключові слова: прибережні території, екосистема малої річки, Стугна, природні та квазіприродні ландшафти, екотони, антропогенне навантаження, ревіталізація.

Існує стала думка, що раніше річки були чистішими та повноводнішими. Не сильно занурюючись в давнину, ми можемо констатувати справедливість висновку, що протягом ХХ сторіччя під впливом процесів урбанізації щільність гідрографічної мережі значно скоротилась. Страждають, в першу чергу, малі річки великих міст, які характеризуються слабкою спроможністю до самовідновлення, саморегулювання та мають більш високий ступень деградації порівняно з великими річками. Найуразливішими ділянками малих річок є витоки та верхні ділянки; найменші зміни на них стають згубними і приводять до часткового пересихання річки та повного її зникнення.

Забудова заплав, які є природними водоохоронними зонами, призводить до збільшення навантаження на водозабори, знищення природного рослинного покриву внаслідок чого порушується природний режим річок, змінюються умови формування стоку, частішають паводки. Надмірне зарегулювання річок малими водосховищами і ставками призводить до зникнення річкових комплексів і перетворення річки на систему мілководних озер. І тому для збереження природного балансу річкового басейну зарегулювання не повинно перевищувати 30% довжини русла [1].

Прибережні території малих річок мають свої характерні особливості в силу того, що відносяться до області безпосередньої взаємодії літосфери, гідросфери, атмосфери, біосфери і є екотонами літоралів [2]. При однакових

кліматичних умовах, на прибережних територіях інтенсивність фізико-географічних процесів значно вища, ніж в інших ландшафтах. Прибережні території включають заплаву із заплавними терасами, гирлові ділянки прибережних ярів і балок, луки, поля та ліси.

Межа та конфігурація прибережних територій, де закінчується взаємодія суходолу з водним об'єктом, визначається по одному з максимальних значень впливу річки і це, як правило, бровка схилу високої борової тераси, яка виступає границею прибережної території. Природними мембранами, що зберігають та відновлюють прибережний біоценоз, є екотони (граничні комплекси), які виконують функцію сполучення між водою та прибережними територіями [3]. Озеленення берегів посилює сприятливий вплив річкового мікроклімату. Оптимальними значеннями лісистості водозбірних басейнів малих річок вважаються наступні: для Полісся>50%; для Лісостепу≥20%; для Степу≥10% (для північного,байрачного ≥ 14%); для гірських районів Карпат та Криму ≥ 65 % [1].

Внаслідок яружно-балкового типу рельєфу, який є переважаючим на Київщині, сучасні водойми у правобережній частині Києва сприяли утворенню багатьох струмків і низки малих річок, що органічно пов'язані з річищами колишніх річкових долин. Малі річки Києва трансформовані, деградовані, мають незадовільний стан. Індекси урбанізації водозбору основних водотоків правобережної частини Києва наступні: р. Горенка – 10,3%, р. Віта – 11,5%, р. Нивка – 31,0%, р. Сирець – 57%, р. Либідь – 80,4% [4]. Річка Клов схована нині під землею, р. Совка, в долині якої були створені Совські ставки, на поверхню виходить лише у деяких місцях, а р. Почайни, вже, взагалі, не існує. На території басейнів малих річок знаходяться селітебна забудова, промислово-транспортні та агровиробничі ділянки, рекреація. Значні частини русел малих річок Києва (Нивка, Горенка, Сирець, Либідь, Віта, Петіль, Сіверка) знаходяться у підземних і відкритих колекторах, а основною частиною р. Дарниця є меліоративний канал, створений для відведення вод з низинної лівобережної частини Києва. Доведено, що перехід через межу 60% освоєння (чи будь якого порушення) прибережної території призводить до безповоротного руйнування екосистеми річки [1].

Сьогодні стан більшості малих річок Київщини з їх прибережними територіями – це зони екологічного ризику: їхня основна функція – каналізаційна, заплави забудовуються, в басейнах малих річок розораність земель сягає 80-90%, природні комплекси та наближені до них квазіприродні ландшафтні комплекси (сінокоси, пасовиська, штучні водойми) займають лише 1/5 всіх водозбірних територій. Найбільш трансформованими ділянками

річкових басейнів Київщини є нижні ділянки. Стан річкових екосистем Лівобережжя дещо кращий ніж Правобережжя.

Підтримання стійкості та непорушності екосистем, створення умов для зростання біорізноманіття природних комплексів річок з їхніми прибережними територіями, забезпечення існування режиму, максимально наближеного до природного є раціональним та екологічно збалансованим природокористуванням. Такий підхід має бути базовою стратегією експлуатації річкових комплексів та їхніх прибережних територій в урбанізованому середовищі.

Найбільш забрудненою річкою Київської області є ***Стугна,*** яка бере початок біля с. Велика Снітинка; тече у Фастівському, Васильківському та Обухівському районах Київської області, впадає у Канівське водосховище [5]. По своєму розташуванню Стугна є умовним, природним, кордоном між Поліссям і Лісостепом. В межах м. Васильків Стугна тече біля 10 км поміж прилеглими садибами, житловими масивами та іншими забудовами. Стугна зрегульована трьома дамбами. Головною проблемою Стугни (як і більшості річок) є створення «каскаду» штучних ставків – (158!) та 1 водосховище (Велико Снітинське), яке перебуває у незадовільному стані [6].

Сьогодні воду Стугни використовують для промислового водопостачання і зрошування. Основним джерелом забруднення річки в межах м. Васильків є побутові та промислові стоки: це - міське сміттєзвалище (а тут бере початок одна з приток Стугни!), стоки Васильківського молокозаводу, шкіряного заводу, Васильківської станції аерації, меблевого підприємства. Влітку поточного року в Василькові сталася екологічна катастрофа: хімічні речовини, що були скинуті безпосередньо в річку, привели до знищення частини біоценозу.

Незбалансоване антропогенне навантаження на прибережну зону обумовили високу техногенну враженість екосистеми р. Стугна. Еродованість земель в басейні досягає 23,6% його площі. Показники антропогенного навантаження на басейн річки наступні: урбанізованість-8%; сільгоспосвоєння-74%; розораність-60%; еродованість-20%; лісистість-14%; частка земель зі збереженим природним покривом-32% [6]. Сучасний стан використання прибережних територій р.Стугна характеризується порушеннями співвідношень площ територій: переважають землі, що використовуються в сільському господарстві, для сінокосіння, випасання худоби, садово-дачного будівництва, і недостатньо територій природоохоронного, рекреаційного, спортивно-оздоровчого та культурно-розважального напрямку. Найбільший рівень антропогенного навантаження річка має на території Васильківського

району. За 40 років якість води в районі Василькова за вмістом окремих показників погіршилась, в середньому, на 1-2 категорії.

Сучасний стан екосистем малих річок Київщини вимагає заходів щодо поліпшення екологічної ситуації, збільшення частки природних та квазіприродних складових екосистеми, зменшення антропогенного впливу, припинення втрат біоценозу, підвищення рівня екологічної безпеки. Тільки річка, в долині якої максимально збереглися природні комплекси, здатна до повної саморегуляції та самоочищення. Поліпшення стану річок можливе за умов збалансованого господарювання по всьому водозбірному басейні. В місцях високого антропогенного урбанізованого навантаження необхідно оточувати річку «буферною зоною» - ділянками з низькою інтенсивністю впливу. Такі екологічні каркаси забезпечують природоохоронні та відновлювальні функції річкової екосистеми. Упорядковані прибережні території річкової долини, на якій стабілізовані ерозійні процеси, збережена рослинність та збалансоване співвідношення природних та антропогенно-деформованих ділянок є оптимально організованими прибережними зонами річок.

Стійкість річкової системи прямо пропорційна чисельності обмежень та обернено пропорційна чисельності антропогенного навантаження. Роботами вчених доведено, що найкращим співвідношенням є таке, за якого частка природних незайманих ділянок та лісових насаджень у загальній площі території водозбору річки становить 15-30%; багаторічної трав´яної рослинності, в тому числі заплавної, а також посівів багаторічних трав та протиерозійних сівозмін–10-35%; частка посівів однорічних сільськогосподарських культур повинна складати не більше як 45-55%. При цьому площі сільськогосподарських угідь мають бути не більшими ніж 30 га, а в найкращому варіанті – 10-15 га і менше, тобто дрібно культурне землеробство [1].

Стратегія збереження та розвитку прибережних територій повинна враховувати цінність місцевих ландшафтів та їх регіональну індивідуальність. Цікавим та корисним є європейський досвід ревіталізації – відродження малих річок та прибережних територій з забезпеченням охорони біоценозів, раціональним господарюванням, зменшенням антропогенного навантаження. Такі проекти як "Revitalization of Urban River Spaces - REURIS" (Центральна Європа) та "River Restoration Center" (Великобританія) успішно реалізуються. Відродження структури і функціонування малих річкових екосистем включає такі заходи, як створення руслоформуючих і берегозакріплювальних споруд, які забезпечують стабілізацію гідрологічного режиму річки; створення біотехнічних споруд для покращення водного

середовища; поновлення водної рослинності [8]. Реабілітація річкових систем є ефективною складовою в комплексі заходів для покращення урбанізованого середовища. Доречи, ще у 1997 році інститут екології (ІНЕКО) в виданні «Річка Стугна. Сучасний стан. Перспективи на майбутнє» зазначав про необхідність створення регіонального ландшафтного заповідника в плавнях Стугни біля Василькова [7]. В 2014 р. РЛП «Надстугнянський» був включений до переліку перспективних заповідних територій Київщини. Але цей проект й досі не реалізований.

Література

1. Яцик А.В. Водогосподарська екологія: у 4 т., 7 кн. — К.: Генеза, 2003-2004. — 1960. С. 21,305-306,312-313,317-319.
2. Дубина Д.В. и др. Макрофиты – индикаторы изменений природной среды. К.: Наукова думка, 1993.С. 11.
3. Гриб П. та ін. Оцінка локальних загроз і пріоритетів збереження біорізноманіття водних екосистем. Водне господарство України №2, 2007. С. 27.
4. Романенко О.В., Арсан О.М., Кіпніс Л.С. Екологічні проблеми Київських водойм і прилеглих територій. К.: Наукова думка, 2015. С. 9, 17.
5. Географічна енциклопедія України в трьох томах / Редкол. Бабичев Ф.С. та ін.- К.: Українська енциклопедія ім. Бажана М.П.1989, т.3. С. 151, 308.
6. Яцик А.В. Томільцева А.І. Оцінка антропогенного навантаження і класифікація екологічного стану басейну р. Стугна в зв'язку із забудовою частини її території. К.:УНДІВЕП, 2008.С. 15-16, 30,68.
7. Мальцев В.І, Зуб Л.М. та ін. Річка Стугна Сучасний стан. Перспективи на майбутнє / Інститут екології (ІНЕКО), Комітет захисту Стугни. - К.1997.С. 42.
8. Крамер Д.А. Европейский опыт ревитализации малых рек. Биология. Экология. Естествознание. Науки о земле. Выпуск №2/2012 С. 112-128.

Аннотация

Рассмотрены характерные особенности прибрежных территорий малых рек. Отмечены последствиия антропогенного влияния на речные бассейны. Выявлены граничные показатели баланса природных и антропогенных факторов. На примере бассейнов рек Стугна показана чрезвычайно высокая степень прогрессирующей деградации природных ландшафтов.

Ключевые слова: прибрежные территории, екосистема малой реки, Стугна, природные и квазиприродные ландшафты, екотоны, антропогенная нагрузка, ревитализация.

Summary

Specific particularities of riverside areas of the small rivers have been studied. The investigation revealed different anthropogenic impacts on river basins. The study made it possible

to elicit marginal indications between natural and anthropogenic factors. The data based on research of such river as the Stugna show an extremely high degradation of the nature landscapes.

Key words: coastal zone, small rivers´s ecological system, the Stugna, native and cvizenative landscapes, ecotones, anthropogenic load, revitalization.

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С. А.
Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГІДРОГРАФІЧНОЇ МЕРЕЖІ МІСТА ЯК СКЛАДОВОЇ ЙОГО ЛАНДШАФТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
(на прикладі питань перетворення русла р.Почайна у м.Києві)

Анотація: розглянуто особливості вирішення проблемних питань перетворення та збереження гідрографічної мережі міста як складової його ландшафтної інфраструктури, що опосередкує (як міське середовище) динаміку та взаємодію міських (ландшафтних) процесів. Наведено результати систематизації феноменологічних ефектів (проявів) процесо-середовищних взаємодій компонентів міського ландшафту із визначенням сполучної композиційної ролі цезур – мембранних швів (русел) стосовно трансформації та оновлення ландшафтного цілого (міста-ландшафта).

Ключові слова: гідрографія, ландшафтна інфраструктура, міський ландшафт, процесо-середовищні взаємодії, ефекти ресурсовикористання і ресурсообігу.

Те, що гідрографічна мережа Києва (водойми й водотоки) перебуває у стадії деградації не потребує нині додаткових доказів. Це стосується як р.Дніпро, так й більшості малих річок та струмків міста і, відповідно, прилягаючих до них територій [1]. Зменшення якості міського середовища, погіршення його екологічного стану обумовлено довготривалим зневажанням влади до природного комплексу (умов життєдіяльності) міста, допущенням нецільового використання і хаотичної забудови (з порушенням планувальних рішень діючого Генерального плану м.Києва), а також фундаментальним нерозумінням процесо-середовищної сутності феномену міста, засад планувального управління дійсністю розселення. Практика проектування надає приклади, що підтверджують правоту наведеного висновку (ситуації навколо Биківнянського лісу, Дніпровських островів та обох берегів р.Дніпро,

оз.Качине, р.Либідь, р.Сирець, ур.Бичок, ур.Теремки та інших природних об'єктів міста).

Розглянемо, можливо не самий масштабніший, але досить наглядний (з пошуком цивілізаційного вирішення) приклад детального плану території (ДПТ) в межах вул. Вербова, Куренівська, Богатирська, просп. Московський (нині – С. Бандери), вул. Набережно-Рибальська, залізнична колія в Оболонському районі м.Києва (розробник ТОВ "Терра Проджект", 2016 р.). Фокусом активної уваги тут є фрагмент (водно-зелений коридор) русла літописної р. Почайна (об'єкт Водного фонду), що впадає зараз у затоку р. Дніпро Вовковата. Витоком р. Почайна є нинішнє оз. Редьчине (Міністерське), а після будівництва житлового масиву Оболонь на намивному грунті її русло було трансформовано у мережу озер Опечень, які пов'язані одне з одним колекторами (Мінське, Лугове, Богатирське, Кирилівське, Йорданське). Лише остання ділянка р.Почайна на південь від проспекту С.Бандери до її гирла (затока Вовковата) має близький до природного характер та підтримує значну озеленену територію навколо оз. Вовковате.

В межах ДПТ розташовані об'єкти переважно виробничого, транспортного, ділового і торговельно-розважального призначення. На перспективу передбачається домінування громадської забудови до об'єктів якої тяжіють значні транспортні потоки й, перш за все, по просп. С. Бандери. Складність транспортної проблеми обумовлена й відставанням будівництва продовження Великої кільцевої дороги в північній частині Києва і Подільського мостового переходу. Логічною є пропозиція ДПТ щодо продовження з реконструкцією вул. Вербової з виходом на вул. Набережно-Рибальську. Але її трасування було запропоновано здійснити без урахування питання збереження наявного природного ландшафту та місцевої гідрографії (озелененої території русла р. Почайна та озера-затоки Вовковата з діючою прибережно-захистною смугою), а крім того нова ділянка вул. Вербової дублювалася ще однією проектованою вулицею на північ від озелененої території природного комплексу русла р. Почайна. Аргументація стосовно того, що подібні (подвійні) напрями трасування з виходом на вул. Набережно-Рибальську (дорога з неперервним рухом відповідно до рішень Генерального плану м. Києва) зменшити транспортний потік по просп. С. Бандери на 15% не є обгрунтованою – вул. Вербова виконує в усіх версіях перш за все розподільчу роль стосовно під'їздів до об'єктів масового тяжіння населення, а перехрещення з вул. Набережно-Рибальською потребує як мінімум світлофорного регулювання руху (для обох поворотів). Таку роль може виконувати вул.Вербова за умови її продовження по вище згаданій проектованій ділянці нової вулиці з виходом на вул. Набережно-Рибальську з

правим поворотом до центру міста у комплексі з поперечними проїздами до просп. С. Бандери. А з завершенням будівництва Подільського мостового переходу ця схема трасування буде оптимальною й на подальшу перспективу. При цьому створюються можливості збереження та облаштування водно-зеленої смуги русла р. Почайна для її рекреаційного використання. Необхідність саме такого рішення вимагали й громадські активисти (на чолі з ініціаторкою руху "Почайна" Аннабеллою Моріною) – представники нового міського соціуму, що й було зафіксовано у остаточному варіанті проектних рішень даного ДПТ.

Розглянутий епізод сучасної вітчизняної проектної практики відображає загальноцивілізаційний тренд у сфері містобудування. Так в "Стратегічному плані регіону, що придатний для життя" для Великого Ванкувера опорне поняття "якість життя" акцентує на можливості мешканців повністю використовувати переваги ландшафтної інфраструктури для працевлаштування, побуту, відпочинку [2, с. 59]. Нерівноцінна доступність інфраструктури для мешканців була інтерпретована як вираз соціальної нерівності, а можливість громадян брати участь у прийнятті планувальних рішень – покладена в основу життєздатності міста й його стійкості. У планувальному сенсі це створення "дружелюбних" місць (human friendly), із яких повинне складатися все місто, що досягається шляхом забезпечення сприятливих умов для еволюційних змін середовища, але із завданими характеристиками. "Висока якість життя у місті можлива лише тоді, коли для досягнення однієї з її складових інші не приносяться у жертву" [2, с. 60].

Розглянуті приклади актуальних проектних розробок дозволяють ще раз звернути увагу на зміст того, що традиційно іменується (використовується як термін) "планувальна структура" міста (фізичний каркас його побудови замість складової логос-системного механізму його втілення).Фактично цей зміст є аспектним стосовно повного змісту поняття "ландшафтна інфраструктура" – середовищної сторони процесо-середовищного феномену (ареалу) розселення, що виконує регулюючу та стабілізуючу роль стосовно формовтілення цього феномену і складається із елементів природних (у т.ч. гідрографічної), техногенних (у т.ч. інженерно-транспортних) і соціумальних (у т.ч. соціо-демографічних діяльних патернів-зразків) територіальних мереж (каркасів і тканин "меліоративних" трансформацій). Такі мережі забезпечують та опосередковують (відображають) фізичну підоснову здійснення метафізичних тригер-схем втілення двох класів – цезур і дестинацій (ключових складових планувальної композиції ландшафтного цілого дійсності розселення) стосовно забезпечення процесів відтворення та оновлення феноменів розселення (зшивання тканин міського середовища за допомогою мембранних швів-русел

з'єднання), активізації та регуляції процесів формування, функціонування і розвитку, перерозподілу та оптимізації (дренажу) потоків відповідних ресурсів (просторових, часових, субстанціональних), а також вибіркової активності (модуляції) життєдіяльності населення у сферах труда, побуту та рекреації [3].

Чим більш інфраструктурних можливостей для побудови соціальних зв'язків, тим швидше та легше вони виникають, а відчуття щастя там, де (за Ч. Монтгомері) міцні та тривалі соціальні зв'язки (й можна додати – економічні, екологічні і планувальні). Ландшафтна інфраструктура є сполучною ланкою у взаємодії базових процесів розселення та прояву ефектів (транс)формації середовища розселення у відповідності до зміни циклів його оновлювання та налагодження (reclaiming). Адекватна систематизація згаданих ефектів (можливий варіант якої наведено нижче) демонструє роль ландшафтної інфраструктури у прийнятті на себе, розподілу та гармонізації природних (у т.ч. біогенних), техногенних і антропогенних навантажень на макрокомпоненти міського середовища, а також засади ресурсоефективності міських процесів. Упізнавальні вулиці і площі (та їхня жвавість), домінанти різноманітної забудови (ансамблі, силуети), акцентний природний комплекс (рельєф, гідрографія, рослинний покров, мікроклімат), стереотипи і домінації поведінки населення (соціумальні практики-патерни стосовно контролю, перетворення моніторингу умов життєдіяльності) – коли усі вони досягають когерентних станів (феноменологічних характеристик) процесо-середовищних гармонічних взаємодій то утворюють культурно-історичну (цивілізаційну) основу топоформної ідентичності (у т.ч. бренду) міста, поселення, регіону (іменованого ареалу розселення). Це й є субстратною серцевиною (об'єктом і метою) планувального управління і мотивом удосконалення методології прийняття проектних містобудівних рішень.

Коли місто розуміється як гетерогенний міський ландшафт (місто-ландшафт) [4, с. 9-11, 30-33; 5; 6; 7, с. 155-158; 8], що є ареною (ареалом) існування та взаємодії природних, техногенних і соціумальних сил (макрокомпонентів і базових процесів розселення) у постійно-перемінних режимах цілеспрямованого (симфонічно-інструктивного) узгодження, (авто) трансформаційні технології повинні оперувати визначеними композиційними інструментами гармонії, логіки і граматики втілення культурних форм різних складових ярусів їхньої трансцендентної активності. Тому аналіз і діагностика (оцінка) стану та цінності атрибутів міського ландшафту (та його ландшафтної інфраструктури) – будова, функції, властивості, зміни, визначення цілей і прогнозування напрямків їх трансформації базуються на теоретичних планувальних розрізненнях (містобудівних категоріях) логос-системного механізму розселення (моделі

метаформи): структура, генезис, організація, композиція, кожне з яких має просторову, функціональну і латентну складові (що у сукупності забезпечують планувальний синтез).

Теоретико-методологічна артикуляція проблеми ефективного вирішення завдань гармонічної трансформації ландшафтної інфраструктури в умовах динамічних змін процесів розселення передбачає відповідну систематизацію ефектів (явищ) ресурсовикористання та ресурсообігу (простору, часу, субстанції, мови) у взаємодіях чотирьох базових міських (ландшафтних) процесів, що визначають сукупність мір гармонізації та нормування параметрів складових міського середовища (ландшафтної інфраструктури), із залученням онтологічних розрізнень модифікованої моделі Ретеюма-Стецюк, й яка може бути розгорнута наступним чином.

Соціальні взаємодії процесів формування, що мають зовнішньо направлені просторові ефекти (перетворення простору): визначаються масштаби і тип трансформації просторового районування та пролонгації просторового армування ландшафтного цілого (фактори ситуації). Соціальні взаємодії процесів формування, що мають із зовні направлені просторові ефекти (підживлення простору): визначаються масштаби і тип просторового зонування та інтенсифікації просторового армування ландшафтного цілого (фактори ситуації). Цезури-регулятиви соціальних взаємодій характеризують просторові межі-шлюзи сумісності сценаріїв розгортання прообразів формування (соціальну значущість) міського процесо-середовища та його фрагментів.

Економічні взаємодії процесів функціонування, що мають внутрішньонаправлені функціональні ефекти (поглинання часу): визначаються масштаби і тип трансформації функціонального зонування та інтенсифікації темпорального армування ландшафтного цілого (фактори існування). Економічні взаємодії процесів функціонування, що мають зовнішньонаправлені функціональні ефекти (поповнення часу): визначаються масштаби і тип трансформації функціонального районування та пролонгації темпорального армування ландшафтного цілого (фактори існування). Цезури-регулятиви економічних взаємодій характеризують часові інтервали синхронізації оцінок розгортання потенціалів функціонування (економічну значущість) міського процесо-середовища та його фрагментів.

Екологічні взаємодії процесів розвитку, що мають зовнішньонаправлені субстанціональні ефекти (пропускання субстанції-речовини): визначаються масштаби і тип трансформації якісного (фізичного) районування та пролонгації інфраструктурного армування ландшафтного цілого (фактори відповідності). Екологічні взаємодії процесів розвитку, що мають із зовні направлені

субстанціональні ефекти (перекачування субстанції-речовини): визначаються масштабами і тип якісного (фізичного) зонування та інтенсифікації інфраструктурного армування ландшафтного цілого (фактори відповідності). Цезури-регулятиви екологічних взаємодій характеризують матеріальні (субстратні) шви-мембрани декодування алгоритмів розгортання програм розвитку (екологічну значущість) міського процесо-середовища та його фрагментів.

Планувальні взаємодії процесів відтворення, що мають регулятивно-засадчі семіотичні ефекти формації (породження/проникнення мови феноменів розселення): визначаються масштаби і діапазони кондиційності, межі та умови застосування варіантів (стратегій) становлення та регулювання (їхніх правил, нормалей, моделей планувальної консолідації та коригування), а також типостворюючі характеристики ландшафтного цілого (фактори цілі). Планувальні взаємодії циркуляційно-обмінних процесів відтворення, що мають регулятивно-створюючі семіотичні ефекти трансформації (подання/подачі мови/мовлення речей): визначаються масштаби, типізація і діапазони оптимальних значень регулятивних параметрів запуску, розгортання, моніторингу і перетворення стратегій планувальної констеляції (армування, зонування, районування культурного топоформного втілення) ландшафтного цілого (фактори цілі). Цезури-регулятори планувальних взаємодій характеризують мовні (семіотичні) сигнали (фермати) коригування (зашнурування) роботи конфігуратора відтворення (планувальну значущість) міського процесо-середовища та його фрагментів. Є носіями і (ре)трансляторами інтегро-диференціальних ефектів цілеспрямованого звершення ландшафтних ареалів розселення.

Вочевидь, проблема перетворення та збереження гідрографічної мережі міста та регіону може бути вирішена лише у рамках системно-планувальних містобудівних розробок ландшафтної інфраструктури (як її складова) на базі креативно-рекурсивної концепції розселення та уявлень стосовно процесо-середовищної сутності міста-ландшафту.

Література

1. Вишневський В.І. Антропогенний вплив на Дніпро в межах Києва / В.І.Вишневський // Київський географічний щорічник. – К.: ВГЛ "Обрії", 2004. – Вип.3. – С.75–99.

2. Глазычев В. Между регіоном и городом / В.Глазычев // Grado. Журнал о градостроительстве и архитектуре. – 2011. – №1 (январь-февраль). – С.55–75.

3. Дюжев С.А. Системний композиційний механізм гармонічного сполучення частин цілого ландшафтних феноменів дійсності розселення (дестинації, цезури, цілісні агрегати-

морфофрагменти) / С. А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2014. – Вип. 53. – С. 134 – 153.

4. Горохов В.А. Зеленая природа города: Учеб. пособие для вузов / В. А. Горохов [Изд. 3-е, доп. и перераб. В 2-х томах. Том I]. – М.: Архитектура–С, 2012. – 528 с.

5. Дюжев С.А. Історична забудова міста чи історичний міський ландшафт (місто-ландшафт і технологічні аспекти його містобудівного планування) / С. А. Дюжев // Сучасні проблеми архітектори та містобудування. – К.: КНУБА, 2015. – Вип. 41. – С. 74 – 80.

6. Вязовская А. Город как ландшафт / А. Вязовская // АСС. – 2011. – С. 88 – 91.

7. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій / Т. Ф. Панченко. – К.: Логос, 2015. – 176 с.

8. European landscape convention (Florence, 20.X.2000) // Экологическая экспертиза. Т. 1. Градостроительная документация. Сборник законодательных и нормативных документов [В. А. Гутников, В.Н.Седых]. – М.: ЗАО "Энергосервис", 2005. – С. 332 – 334.

Аннотация

Рассмотрены особенности решения проблемных вопросов преобразования и сохранения гидрографической сети города как составляющей его ландшафтной инфраструктуры, которая опосредует (как городская среда) динамику и взаимодействие городских (ландшафтных) процессов. Приведены результаты систематизации феноменологических эффектов (проявлений) процессо-средовых взаимодействий компонентов городского ландшафта с определением связующей композиционной роли цезур – мембранних швов (русел) в трансформации и обновлении ландшафтного целого (города-ландшафта).

Ключевые слова: гидрография, ландшафтная инфраструктура, городской ландшафт, процессо-средовые взаимодействия, эффекты ресурсопользования и ресурсообращения.

Abstract

The peculiarities of solution for problem issues of modification and conservation of hydrographic urban network as a constituent of its landscape infrastructure which mediates (as urban environment) dynamics and interaction of urban (landscape) processes were examined. The results of systematization of phenomenological effects (manifestations) of process-environmental interactions of the components of urban landscape with the determination of aggregative compositional role of ceasure – membranous seams (channels) in the transformation and renewal of landscape whole (city-landscape) were given.

Key words: hydrography, landscape infrastructure, urban landscape, process-environmental interactions, effects of resource-using and resource-circulation.

УДК 711.01/.09

Дідіченко М. О. ,
аспірантка кафедри дизайну архітектурного середовища, Київський національний університет будівництва і архітектури

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ МІСТА КИЄВА

Анотація: у статті графо-аналітичним методом досліджується динаміка та причини розвитку просторово-часової композиції м. Києва на п’яти ключових історичних етапах.

Ключові слова: просторово-часова композиція, розвиток, історичне міське середовище.

Кожний етап розвитку міського розпланування характеризується різними за масштабом та глибиною змінами в залежності від шляхів вирішення актуальних проблем та задач. Місто Київ є цікавим з точки зору дослідження динаміки розвитку просторово-часової композиції, адже його історія охоплює не одне покоління та історичну епоху. Тому на кожному етапі перед містобудівниками та архітекторами постає питання вибору шляхів розвитку міського розпланування, адже динаміка зміни потреб та технологічних можливостей суспільства спричиняє різкий зріст темпів розвитку міського середовища.

У контексті роботи розвиток просторово-часової композиції розглядається як цілісний архітектурно-планувальний комплекс і ансамбль, що поступово видозмінюються і трансформується під впливом різноманітних чинників у просторі та часі. Аналіз дослідницьких робіт з розвитку Києва у топографічних аспектах [1, 2], історично-дослідницького спрямування [3], а також у історико-географічних аспектах [4] надало підґрунтя для визначення п’яти принципових етапів з характерними прийомами та особливостями розвитку композиції м. Києва у просторі та часі шляхом застосування графо-аналітичного методу у вивчені мап та генеральних планів міста різних історичних періодів [5, 6]. Це такі етапи, як Київська Русь, Литовсько-Польське панування, Російська імперія, радянський період та сьогодення.

Першим принциповим етапом розвитку композиції Києва є часи Київської Русі (орієнтовно X-XIII століття). Цьому етапу притаманно формування міста як такого, з утворенням трьох розрізнених планувальних зон: Верхнього міста, Подолу та околиць, що формувались навколо сакральних комплексів (рис.1). Верхнє місто формувалось як осередок життя князівства, духовенства та заможних містян, що зумовило розташування на пагорбі кількох

комплексів найважливіших монастирських та житлових будівель, обнесених оборонними насипами та спорудами. Розпланування відрізнялось компактністю рішення та досить хаотичною внутрішньою організацією. Це ядро стародавнього міста було сформовано не одночасно, а шляхом утворення спочатку найменшого осередка (місто Володимира), потім, за рахунок збільшення населення та збагачення міста, було доєднано більший ареал (місто Ярослава) з аналогічним характером об'ємно-планувального рішення. Друга зона, що активно та самостійно розвивалась у цей історичний період – це Поділ, що став торгівельно-ремісничим осередком. Тут було зосереджено будівлі як житлової функції, так виробничого характеру. Активний розвиток цієї місцевості зумовлювало вдале географічне положення з виходом до Дніпра, та утворення торговища на перетині ключових шляхів, тому розпланування місцевості відбувалось за вільною схемою навколо центральної торгівельної площі. Третя зона формувалась на території сучасних Печерську та Видубичів у формі окремих композиційних ансамблів. Загалом, всі зони мали розрізнений характер та пов'язувались лише кволою інфраструктурою.

Другим етапом у розвитку просторово-часової композиції міста Києва став період Литовсько-Польського панування (орієнтовно XIV-XVI століття). Для нього є характерним відбудова середмістя після спустошення під час панування татаро-монгольського іга, проте Верхнє місто розширюється за рахунок долучення печерського осередку та новоутворене ядро обноситься спільними оборонними спорудами та насипами (рис.2). Утворене розпланування повторює історичний характер та має компактну схему, що об'єднує окремі комплекси-домінанти в єдину систему. На даному етапі значного розвитку зазнає Поділ, адже торгівельна функція на основі магдебурзького права надає змогу зосередити на ньому більше навантаження, що спричинило ущільнення внутрішнього розпланування та розширення територіальних меж, майже сполучивши місцевість з Верхнім містом, що продовжує розвиток вільної схеми розпланування місцевості. Окремою зоною розвивається так зване Печерське містечко, що формується навколо Печерського монастиря півколом житлової дерев'яної забудови (нині – ареал Видубичі), що мала хаотичний характер навколо ансамблю-домінанти.

Наступним періодом розвитку композиції міста є панування Російської імперії (приблизно XVII-XIX століття). Для даного етапу притаманне централізоване регулювання містобудівної діяльності за генеральними планами. Загалом їх було розроблено чотири (1787 р., 1808 р., 1831(1837) р., 1861р.). Вони характеризуються створенням регулярної схеми розпланування з урахуванням історичних особливостей зонування та об'єднуються вектором розвитку і реконструкції композиції Верхнього міста, формуванням нового

району – Липки, що об'єднував в єдину систему старе місто та Печерськ, а також прокладанням лінійних ключових магістральних вулиць – Хрещатик, Володимирська, бульвар Т.Шевченка (рис. 3). Поділ, що зазнав значних руйнувань у 1811 році було докорінно перепланово у сітчасту структуру. В цей час починають розвиватись нові райони на околицях (долина Либіді, Брест-Литовський напрямок) та мають комплексне регулярне розпланування. Загальною характеристикою просторового розвитку тогочасного Києва можна назвати утворення цілісної впорядкованої системи розпланування, шляхом об'єднання та сполучення різночасових планувальних структур.

Радянський період розвитку композиції Києва можна умовно розділити на два етапи – довоєнний та повоєнний. Перший етап включав у себе один генеральний план міста 1936 року та відрізнявся масовим знищенням сакральних пам'яток та створення на їх місці нових адміністративних ансамблів, тобто точковим розрідженням розпланування, а також значним розширенням меж міста за рахунок поглинання приміських населених пунктів та «вихід» на лівий берег Дніпра (рис. 4). Також яскраво прослідковується внесення в межі міста промислових комплексів з власним характером структур – це заводи Арсенал, Ленінська кузня, Більшовик, Артема та фабрика Карла Маркса. Ці елементи були врощенні в існуючу структуру та формували навколо себе цілі райони-ансамблі обслуговування та житла. Другим етапом стала повоєнна відбудова Києва, що відбувалась за 3 генеральними планами (1947 р., 1966 р., 1986 р.), та сформувала більшість нинішніх характерних елементів розпланування, таких як радіально-півкільцева планувальна система правобережжя на основі історичної радіальної інфраструктури, що переходить у лінійно-розсереджену систему у спальних районах по периметру (рис. 5). Цей етап включає два важливих вектори розвитку Києва – це масове житлове будівництво, що характеризувалось створенням нових цілісних планувальних елементів-районів з типових елементів, та розвиток транспортної інфраструктури, таких як мости та метро, що надало змогу розсереджувати композиційну схему міста.

Останнім етапом розвитку просторово-часової композиції Києва є сьогодення, що характеризується неоднозначністю містобудівних рішень, відсутністю комплексного підходу і клаптиковим характером просторово-часової композиції. Місто Київ, як столиця незалежної України, мало два генеральних плани – 2002 року та до 2020 року. Розвиток загальної структури міста зумовлюється утворенням «столичного регіону», що характеризується утворенням тісних інфраструктурних зв'язків з околицями (рис. 6). Для розпланування середмістя характерним є клаптиковість містобудівних рішень,

що зумовлює неструктуроване ущільнення композиції та точкове включення нових просторових елементів.

Рис. 1. План м. Києва з 988-1240 рр., укладач Закревський (а) та схема розпланування (б)

Рис. 2. План м. Києва з 1400-1600 рр., укладач Закревський (а) та схема розпланування (б)

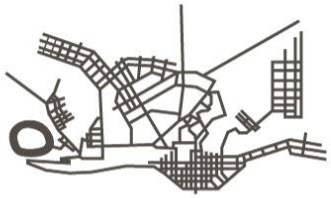

Рис. 3. Генеральний план м. Києва 1861 р.(а) та схема розпланування (б)

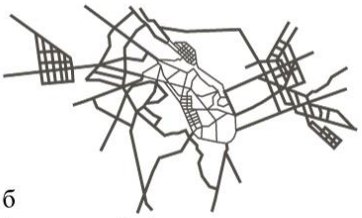

Рис. 4. Генеральний план м. Києва 1936 р.(а) та схема розпланування (б)

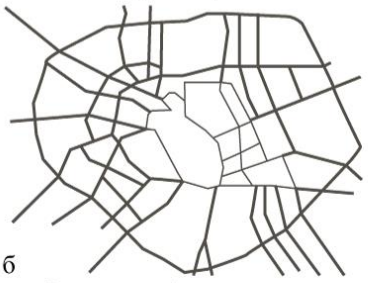

Рис. 5. Генеральний план м. Києва 1966 р.(а) та схема розпланування (б)

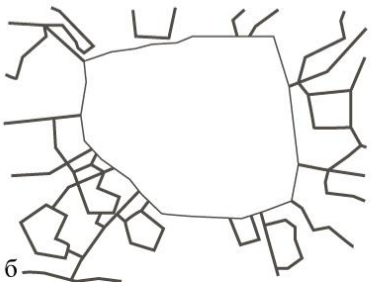

Рис. 5. Генеральний план м. Києва до 2020 р.(а) та схема напрямків розвитку розпланування (б)

Отже, аналіз розвитку композиції міста Києва у просторі та часі надає змогу говорити про ключові характеристики кожного історичного етапу. Для першого періоду характерним є розвиток трьох окремих планувальних елементів, що зумовлені різним функціональним навантаженням. На другому етапі відбувається розростання композиції з урахуванням початкового характеру утворень, а вже у наступному періоді – об’єднання різночасових структур в єдине композиційне ядро та утворення системи взаємозв’язків. На

четвертому, радянському, етапі перевага надавалась двом напрямам розвитку композиції – розосередженню та заміщення у середмісті та лінійний комплексний розвиток околиць. На сучасному етапі ми спостерігаємо невдалу тенденцію до клаптиковості містобудівних рішень та точкового ущільнення існуючої композиції. Для подальшого еволюційного розвитку розпланування Києва варто говорити про комплексний та стратегічний підхід до містобудівних рішень. Це може досягатись шляхом взаємного проникнення різночасових планувальних структур з утворенням умовних вузлів зрощення композиції або ущільненням композиції через зміну характеру використання історичних планувальних структур для історичних районів середмістя. Для розвитку просторової системи околиць та правильного функціонування великого міста варто створювати систему розосереджених ключових функціональних зон з жорсткими просторовими взаємозв'язками.

Список використаних джерел:

1. Івакін Г. Історичний розвиток Києва XIII - середина XVI ст. (історико-топографічні нариси) / Г. Івакін — К., 1996. — 272 с.
2. Толочко, П. П. Історична топографія стародавнього Києва [монографія] / П. П. Толочко; відп. ред.: В. Довженок — К. : Наукова думка, 1970. — 219 с.
3. Слюдікова Т. Забудова і благоустрій м. Києва в XIX–XX ст.(за документами київських держархівів) [Електронний ресурс] / Т. Слюдікова. – Режим доступу: www.archives.gov.ua (дата звернення 15.11.2016 р.).
4. Стеблецька Ю. Планування розвитку м. Києва: історико-географічні аспекти / Ю. Стеблецька // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Географія – 2014. – №1 (62) – 85с. – С. 70-73.
5. Офіційний сайт Департаменту містобудування та архітектури Київської міської державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://kga.gov.ua/index.php (дата звернення 15.11.2016 р.).
6. Офіційний сайт ДП "Інститут Генерального плану м. Києва" АТ "Київпроект" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://genplan.kiev.ua/inst.htm (дата звернення 15.11.2016 р.).

Аннотация: в статье графо-аналитическим методом исследуется динамика и причины развития пространственно-временной композиции г. Киева на пяти ключевых исторических этапах

Ключевые слова: пространственно-временная композиция, развитие, историческая городская среда.

Annotation: The article examins the dynamics and causes of development spaciotemporal composition of Kyiv on five key historical stages using graph-analytic method.

Keywords: spaciotemporal composition, development, historical city environment.

УДК 908

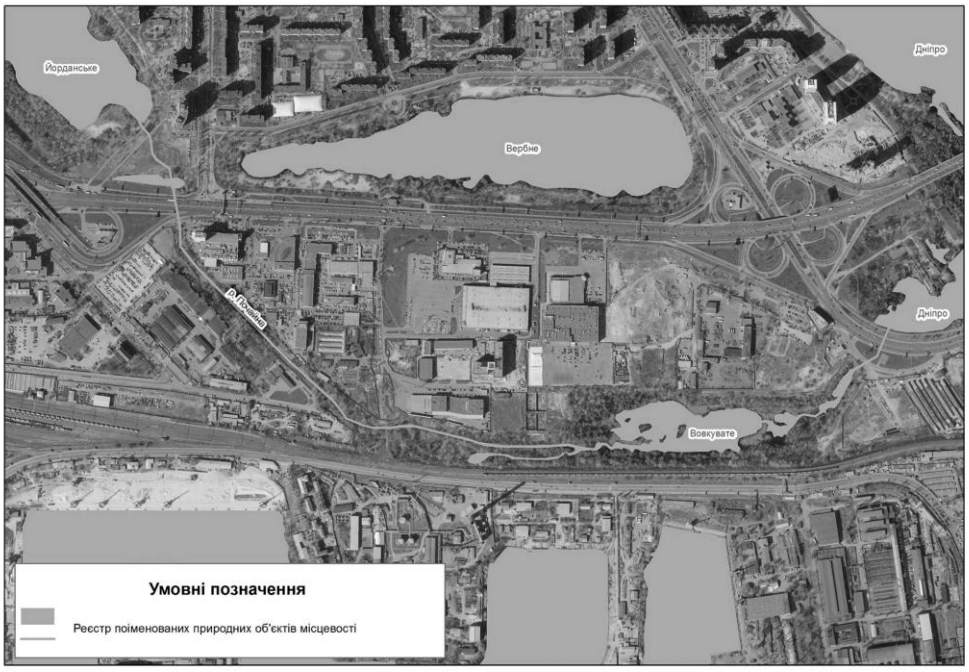
Гончаренко Г. В.
краєзнавець, публіцист,
керівник ГО "Громадський рух Почайна"

РІКА ПОЧАЙНА: АНТРОПОГЕННІ ЗМІНИ РУСЛА ВПРОДОВЖ СТОЛІТЬ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Анотація: Хрестителька Київської Русі річка Почайна [1], дуже змінилася за століття людської діяльності. В тому у неї був свій шлях, не схожий на долю більшості київських річок, заточених в підземні колектори [2]. Річка залишилась на поверхні, але в ній тяжко впізнати велику річку. Ця стаття присвячена змінам, які відбулися з Почайною протягом століть і призвели до сучасного стану.

Ключові слова: Почайна, річка, Київ, русло, канал, озеро, залізниця, гідронамив, Оболонь

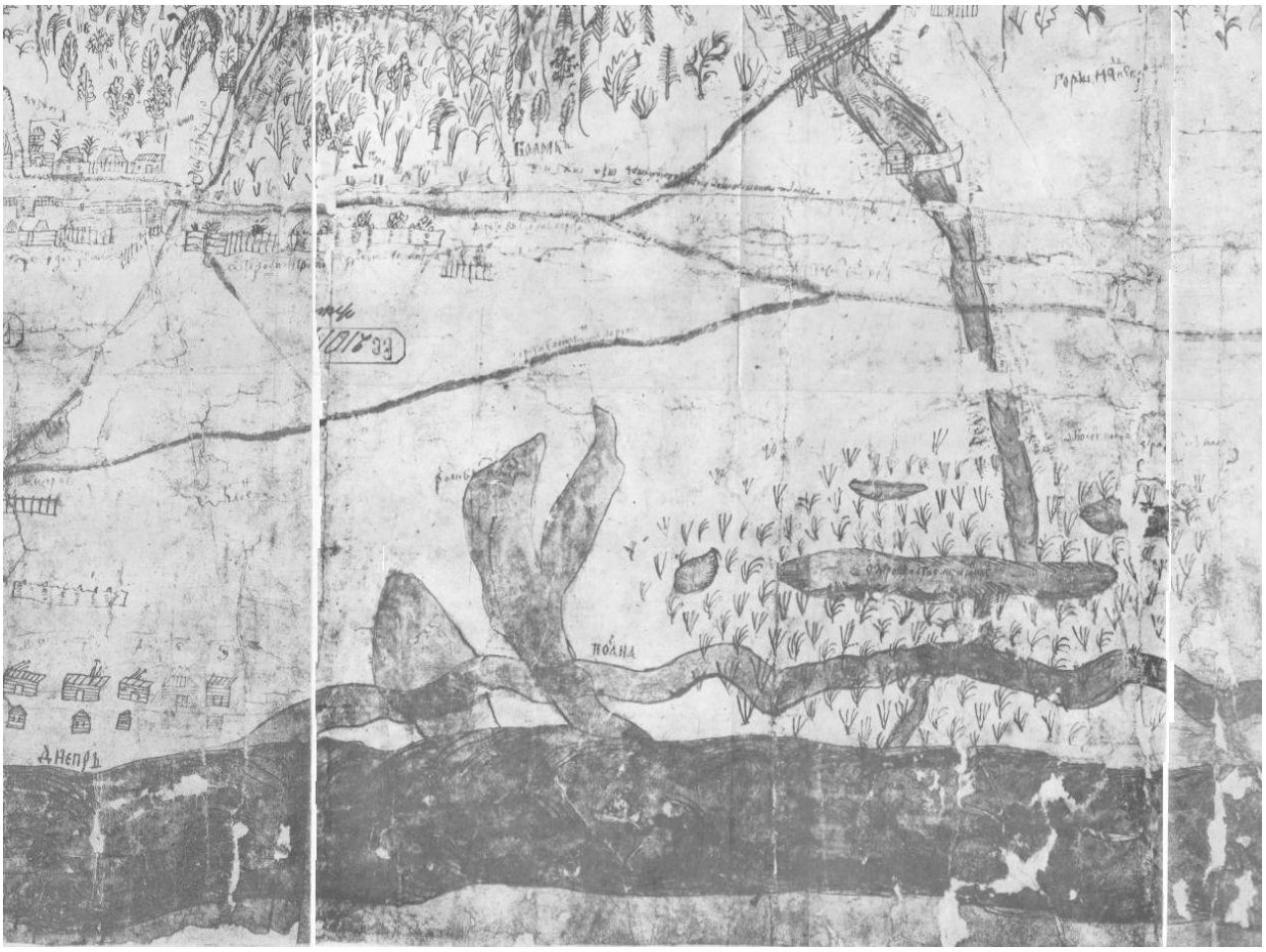
Наразі в розумінні Європейської Водної Директиви, річка Почайна являє собою "істотно змінений водний об'єкт", а її фізичний стан, згідно з висновком Інституту водних проблем і меліорації - це ланцюг озер на Оболоні, по'єднаних один з одним підземними колекторами та річковий канал, який виходить з самого південного озера і впадає в Дніпро в районі затоки Волковата.

Мал.1 Почайна зараз. Викопіювання із Реєстру будинків, вулиць та інших поіменованих об'єктів міста Києва Департамент містобудування та архітектури Київської міської державної адміністрації (Реєстр поіменованих природних об'єктів місцевості).

Цієї весни Почайна повернулася на мапу Києва та офіційно була внесена у Реєстр будинків, вулиць та інших поіменнованих об'єктів на невеличкій ділянці русла довжиною близько 2,3 км. Це річковий канал, що починається біля озера Йорданського поруч з пр. С. Бандери та протікає вздовж залізничного насипу і вулиці Електриків до дніпровського затоки Волковата [3].

Безумовно, ця річка відрізняється від тієї, яка існувала за часів Київської Русі та зображена на старих мапах та планах міста *(мал.1-2)*. Щоб зрозуміти, як саме змінювалася Почайна, потрібно відновити уявлення про її первісне русло та місце впадання в Дніпро.

Мал.2. Почайна біля Києва у 1695 році. Фрагмент карти-плану Києва, складеної підполковником Ушаковим за розпорядженням Петра І. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Відділ картографії

Раніше Почайна була великою рікою, що текла з півночі на південь, починаючись десь від Вишгорода та межигірських боліт, через заливні луки Оболоні, омивала Київські гори, Поділ і тільки потім поєднувалася з Дніпром За іншими джерелами була старицею Дніпра або ж його протокою (рукавом), що відгалужувалася від основного русла між Вишгородом та гирлом Десни. [4]. «Тоді води річки Почаіни протікали біля самої гори Київської», - читаємо в

історика XIX століття Миколи Закревського. - «Головна дорога в місто називалася Боричів узвіз, вона круто піднімалася від Почаїни повз кріпосний вал, в якому з західної сторони були єдині ворота і перед ними міст» [5].

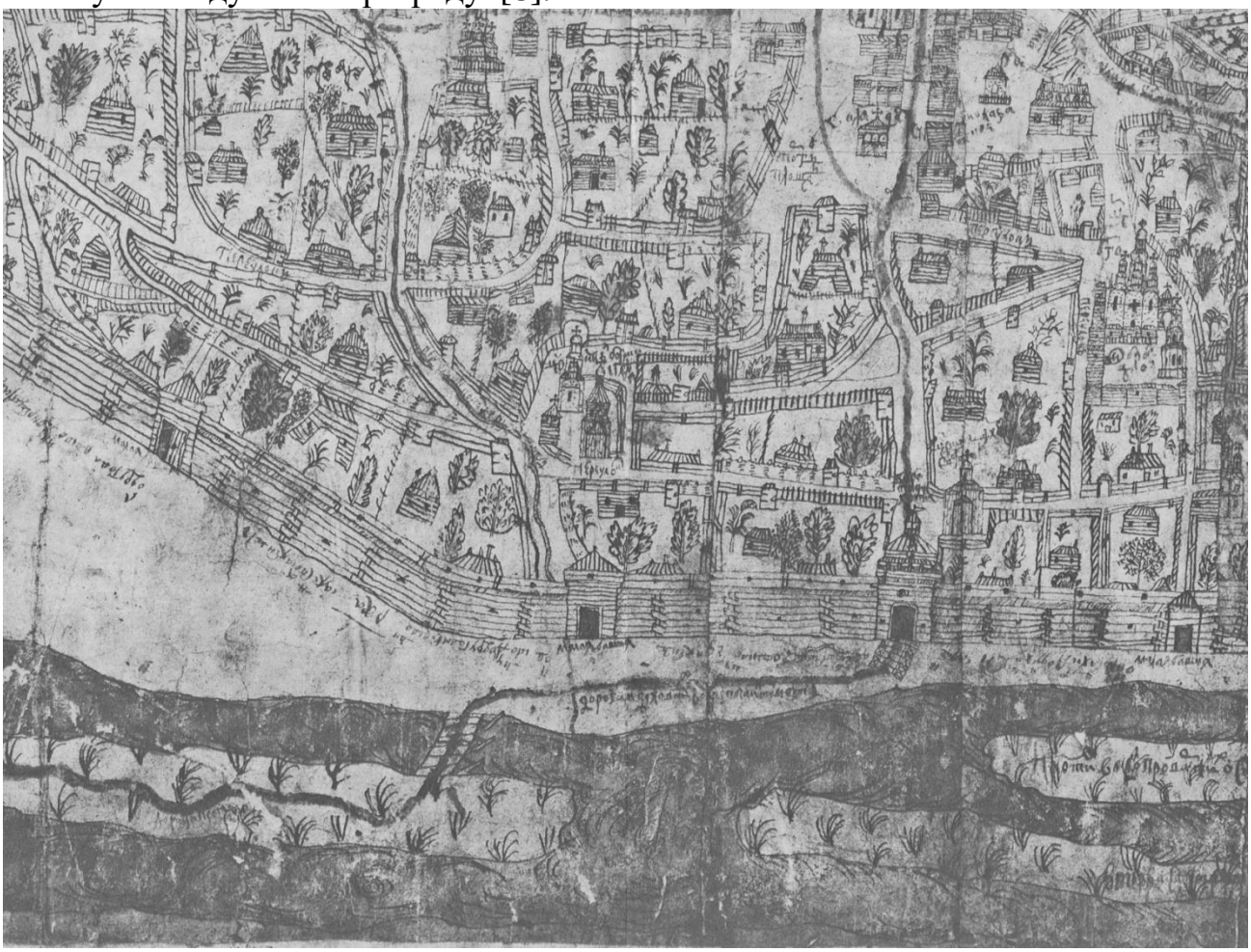
Інакше кажучи, раніше поруч з Подолом протікала Почайна, а Дніпро був далі на схід. До Києва він підходив лише біля сучасного Пішохідного мосту, де дві річки по'єднувалися. До речі, різні дослідники Києва визначали місце впадання Почайни в Дніпро приблизно однаково: нижче Хрещатика.

Максим Берлінський писав, що раніше Почайна з'єднувалася з Дніпром десь «за Государевим садом і Хрещатицьку урочищем» [6].https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B0 - cite_note-:0-9 А Микола Закревський зазначав, що в 1814 році гирло було навпроти кузень, що стоять на дніпровському березі нижче різдвяної церкви. Історик та археолог Лебединцев Петро Гаврилович, посилаючись на план м. Києва від 1693, що зберігається в Московському головному архіві Міністерства закордонних справ, писав, що Почайна з Дніпром сходилися декілька нижче Хрещатицького джерела[7]. Тобто у районі сучасної Почтової площі та колони Магдебурзького права — там, де зараз протікає тільки Дніпро.

Справа в тому, що раніше Почайна протікала поряд з Києвом паралельно Дніпру, який був далі від міста і відокремлювався від неї піщаною косою. П. Г. Лебединцев писав, що коса ця «починалася навпроти Борисоглібській вулиці і закінчувалася нижче Хрещатицького джерела», де річки з'єднувалися. За його словами, «навпроти Духівської церкви, що стояла тут, був перекинутий міст з набережної через Почаїну на косу, а шлях з коси проти Різдвяної церкви звертав на інший міст, влаштований з коси через Дніпро до протилежного чернігівського берегу».

На відомій карті-плані підполковника Ушакова від 1695 року, складеної за наказом Петра I, позначена коса, що відокремлює Почану від Дніпра, а також згадані мости *(мал.3)*. Але XVIII—XIX столітті коса між Дніпром і Почайною покоротшала та звузилася. Починалася вона нижче за Різдвяну церков, в довжину становила близько 60 сажень (128 м), завширшки — 7 сажень (15 м), від Подолу відстояла на 40 сажень (85 м). Таким чином, в XIX столітті ширина русла Почайни ближче до її гирла становила цілих 85 метрів. В 1712 (в інших джерелах 1740 р.) році цю піщану косу розмило у зв'язку з будівництвом судноплавного каналу між Почайною і Дніпром https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B0 - cite_note-38. Це був перший приклад втручання в русло Почайни. Канал повинен був полегшити шлях суден, що приходять з Дніпра, у верхів'ї річки: «Для сокращения пути в объезде оной земляной косы прокопан был при повороте Днепра прямо к Притыке канал, куда скоро все течение реки устремилось, и

повремени Днепр, так сказать, поглотил сию Почайну, срезав слабую земляную бывшую между ними преграду. [8].

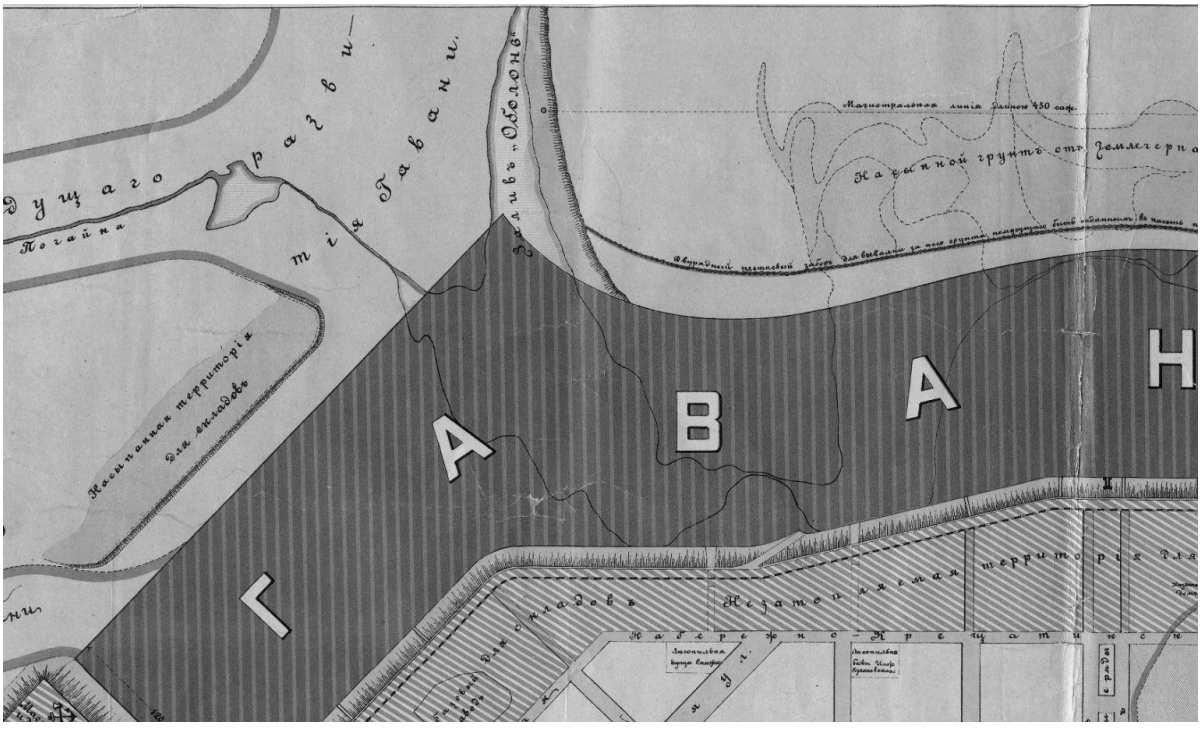
Мал.3. Міст через р. Почайну на косу біля Києва у 1695 році (район сучасної Поштової площі). Фрагмент карти-плану Києва, складеної підполковником Ушаковим за розпорядженням Петра І. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Відділ картографії

Коли косу розмило, гирло Почайни перемістилося вище на північ - трохи більше, ніж на сотню метрів - в район сучасної Київської гавані, де на той час була так звана Оболонська затока *(мал.4)* [9].

На мапі «Планъ Кіевской Гавани и пристаней в Оболонском заливъ р. Днепра, устроенной на средства г. Кіева в 1897-1899 годах по проекту Инженера Максимовича», позначена річка Почайна, що впадає в Оболонський затоку та межі запроектованої Гавані імператора Миколи II. В результаті масштабних гідротехнічних робіт по влаштуванню нової гавані Оболонську затоку було поглиблено та розширено, до неї приєднана частина історичного озера Чернечь (Йорданське), через яке протікала Почайна в районі сучасної Петрівки *(мал.5)*.

Мал.4. Оболонська затока – гирло річки Почайна у XVIII – XIX стт. Фрагмент карти «Планъ города Кіева», складеної 1855 р. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Відділ картографії

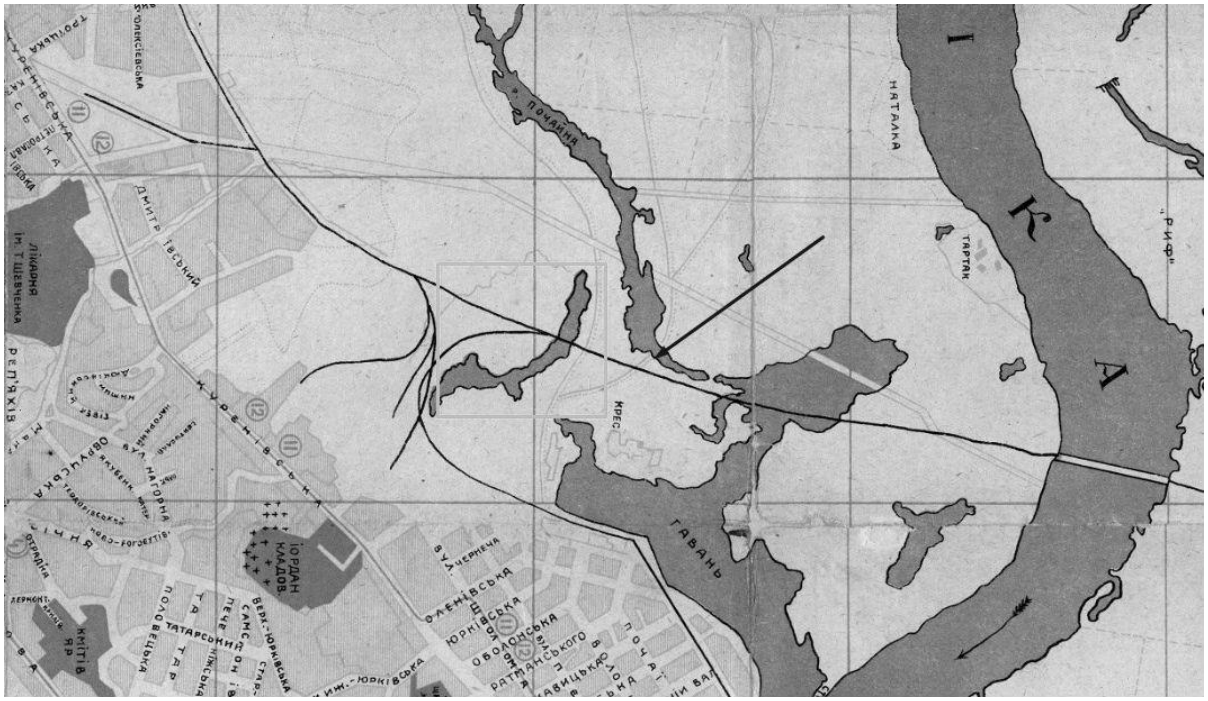

Мал. 5. Фрагмент мапи «Планъ Кіевской Гавани и пристаней в Оболонском заливъ р.Днепра, устроенной на средства г. Кіева в 1897-1899 годах по проекту Инженера Максимовича. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Відділ картографії

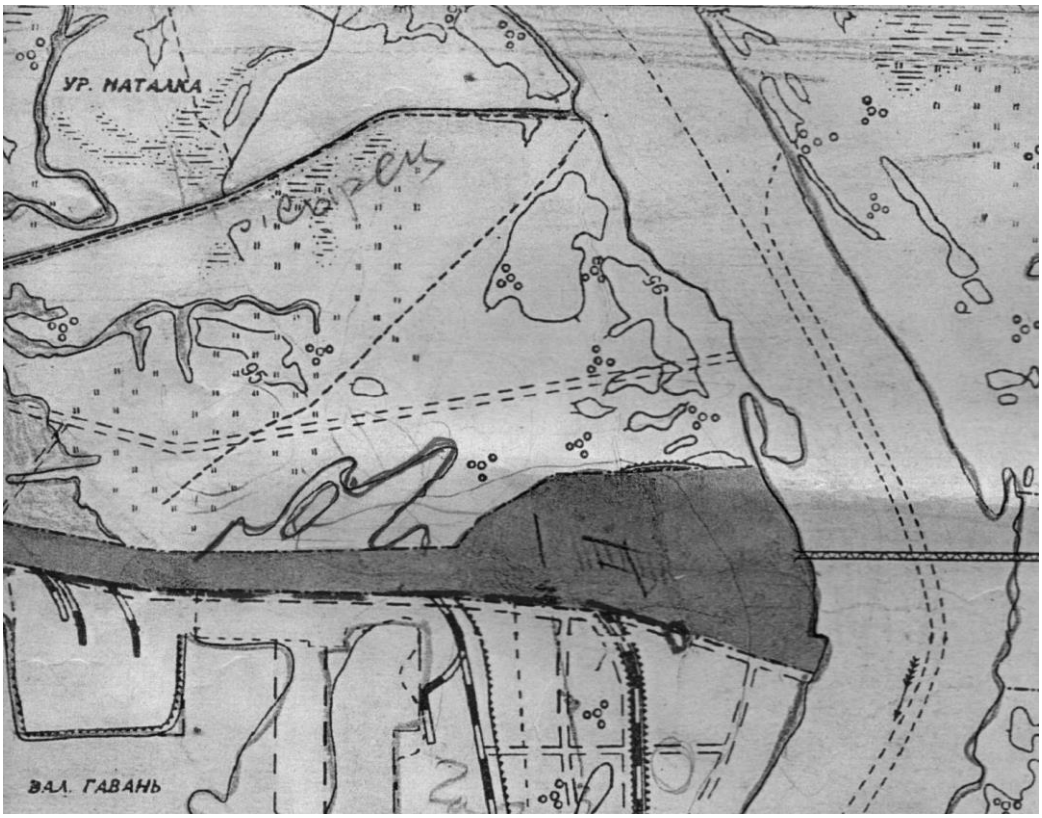
Масшабное втручання в русло Почайни відбулося вже в радянський період. В ході основного етапу будівництва Північного залізничного півкільця (залізничні станції Оболонь і Петрівка) річка Почайна була відрізана від її історичного продовження - Гавані. На картах - планах Києва 1930 та 1931 років видно, що залізничні колії були запроектовані поверх Почайни *(мал.6)*. Після чого русло річки було відведено на схід - в сторону залишків Оболонського затоки, що не були приєднані до Гавані і також відрізані насипом залізниці. Завдяки цьому було сформовано водний об'єкт озерного типу Волковата, в який і відведено річку.

Близько на два десятиліття Почайна залишилася без гирла, тому розлилася великим озером (за назвою Опечень) перед насипом залізниці. У 50-ті роки XX століття містобудівники намагалися зменшити наслідки, зробивши канал до Дніпра в районі сучасного озера Вербне *(мал. 7)*. Але цей експеримент не вдався, тому в подальшому Почайна була пов'язана з Дніпром широким каналом, яке стало гирлом Почайни разом з озером Волковата.

У 70-тих роках під час будівництва Московського мосту та проведення до нього під'їзних шляхів на затоці Волковата було зроблено дамбу, та вона розділена на дві частини: саме затоку Дніпра та озеро, яке на багатьох картах досі найменовано як «затока Волковата». Це викликає подив з точки зору коректності формулювання в тих, хто не зна є її історі ї. Бо озеро вже затокою не є, хоч і пов'язане з нею квадратним підземним колектором шириною 1,4 м.

Мал. 6. Фрагмент мапи «Київ. Схематичний плян. 1930 р.» Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Відділ картографії

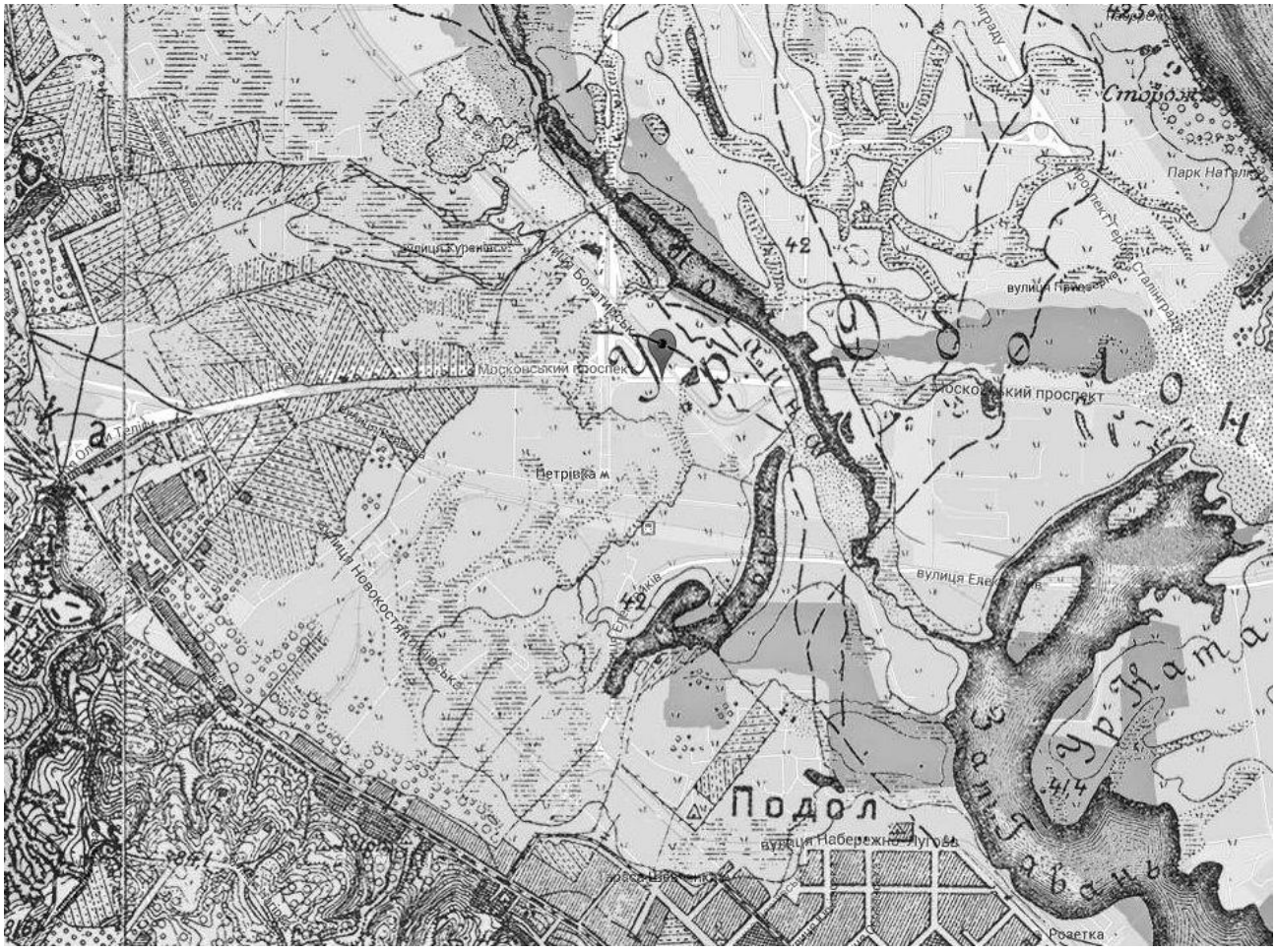
Мал.7. Фрагмент мапи «Опорний план м. Києва за станом на 1953 р.». Часта колекція.

Останнім антропогенним фактором, який істотно змінив русло Почайни стало будівництво району Оболонь, що здійснювалося в 70-80-тих роках минулого століття. У 1967 році, дізнавшись про планувалася забудові Оболоні, Микола Шарлемань, вчений-зоолог, відомий київський краєзнавець, історик, спільно з архітектором П. А. Доліщінскім опубліковали в газеті «Вечірній Київ» статтю «Збережемо Почайну!». 23 квітня того ж року на ім'я авторів прийшов лист з Управління у справах будівництва і архітектури Київського міськвиконкому за підписом головного архітектора Б. І. Приймака, в якому вказувалося, що публікація була «уважно розглянута», з'ясовано, що Почайна після будівництва гавані і залізничної дамби створила озеро Опечень [10].

Згідно з даними першого проекту Оболоні, перед її будівництвом крім зазначеного озера на півдні району, на півночи збереглася річка: «По всьому району розташовано досить багато великих і малих озер різної конфігурації, деякі з них з'єднані між собою вузькими рукавами. У напрямку з півночі на південь протікає річка Почайна, утворюючи за своїм перебігом систему невеликих ставків і впадає в озеро Опечень, що знаходиться в південній частині району» [11].

Аналогічна інформація міститься в робочих звітах археологів Шовкопляс А.М. та Шовкопляс І.Г., які проводили десятирічні розкопки перед будівництвом району Оболонь [12]. Велике стародавнє поселення, виявлене

ними в районі на початку нинішньої вулиці Богатирській, розташовувалося саме на березі Почайни. По'єднання сучасної топографічної основи з топозйомкою 1897 року або немецькою аерозйомкою 1943 року також демонструє, що до будівництва району Оболонь існувала верхня (північна) частина русла Почайни, що йшла рукавом до Дніпра в районі сучасно станції метро Мінська. Але вона була засипана. Так само була засипана і ділянка річки, що проходила поруч з розкопками на початку вулиці Богатирській. Навпроти, частина русла, що знаходилася на місці сучасних озер Йорданське і Кирилівське, була істотно розширена. З неї методом гідронамиву будівельники брали пісок для збільшення рівня поверхні району *(мал.8)*.

Мал. 8. Зміни русла Почайни (середня частина) XIX-XXI ст.. Поєднання топографічної зйомки 1897 року із сучасною гул-основою.

На два окремих озера ця частина Почайни була розділена у 1982 році заради будівництва метро – продовження на Оболонь Куренівсько-Червоноармійської лінії. Таким чином з Почайни було сформовано систему озер, в яку потрапили Йорданське та Кирилівське (частина старого русла). Але ж є інші озера цієї ж системи: Андріївське, Пташине, Мінське, Лугове. За

картографічним аналізом та сучасними гідротехнічними дослідженнями дна, у XX столітті ці озера були створені на місці кар'єрів з видобутку піску, але у XVIII - XIX на місці також мало знаходитись русло Почайни.

Зазнали урбанізації також притоки Почайни. На картах Києва XVIII – XIX ст. у Почайну впадали такі історичні річки (з півночі на південь): Водиця, Мушинка, Западинка, Коноплянка, Курячий Брід, Сирець, Кирилівський струмок, Йорданський струмок та Глибочиця. Вони несли води з Пріорки, Куренівки, Кирилівських висот та Подолу. Наразі у систему озер і річковий канал, що є сучасною Почайні, впадають ті ж самі річки, але вони укладені в бетонні колектора, крім того до них додалися інші стоки: Коноплянка (з припливом "Крістеровка"), Западинка, Курячий Брід, Сирець та Віноградарскій коллектор, що впадають в озера, утворюють єдину підземну систему русел, влаштовану особливим чином, що сприяє рівномірності заповнення озерной системи при зливах: кожна з річок з певного місця роздвоюється, а сусідні гілки цих дельт - навпаки, сходяться в загальні колектори. Кирилівський струмок впадає в річковий канал Почайни в районі вулиці Вербовий.

У 2002 году озерна система, что получила Назву Опечень, согласно з наказом Київської державної адміністрації № 200, булу передана на баланс Комунального підприємства «Плесо», як «Відкрита дренажна система». При цьому річковій канал до 2016 року залівшівся зовсім без назви, получил статус «захістні споруди Оболоні». Це пов'язано в першу чергу з функцією нової Почайни, яка полягає в забезпеченні гідротехнічного захисту району від підтоплення багатьох найближчих територій, тому що приймає зливові стоки з Виноградаря, Пріорки, Куренівки та, звичайно, самої Оболоні. Таким чином на декілька десятиліть Хрестителька Київської Русі стала мамою района Оболонь та його захисницею.

Але її роль на цьому не закінчиться, і незабаром річка повернеться, як історично-культурний об'єкт та відновиться як водний.

Література

1. Повесть временных лет// Холмогорская летопись, ПСРЛ. - Л.: Наука, Ленинградское отделение, 1977. - Т. XXXIII. Холмогорская летопись. Двинский летописец. С. 28.
   Львовская летопись. IV // Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению императорскою Археографическою комиссиею. — Спб.,, 1910-1914. — Т. XX. Ч. I-II. — С. 80.
2. «Малі річки Києва». Видання друге уточнене і доповнене. Вишневський В.І/ – Київ, 2013. «Інтерпресс ЛТД».

3. Викопіювання із Реєстру будинків, вулиць та інших названих об'єктів міста Києва. Депаратмент містобудування та архітектури КМДА надано за офіційним запитом Громадського руху «Почайна»: лист № 5293/0/12-53/27-16 від 20.04.2016 р.
4. Шарлемань Н. В. Речка Почайна прежде и теперь = План участка реки Днепра у г. Киева. Составлен по съемкам 1907—1910 г.; План г. Киева и предместий. Составлен в 1914 г. по последним сведениям киевскими городскими землемерами. Национальная библиотека Украины им. В. И. Вернадского. Институт рукописи: рукопись. — К., 1967. — С. 4.
5. Закревский Н. В. «Описание Киева», 1868.
6. Берлинский М. Ф. Краткое описание Киева. — Спб.,, 1820. — С. 59, 142-145.
7. Лебединцев П. Г. Историческія заметки о Киеве // Киевская старина : ежемесячный историко-этнографический и литературный журнал. — К., 1884. — Сентябрь (№ 9). — С. 253.
8. М. Берлинский. «Краткое описание г. Киева», 1820.
9. «На Подоле, в той части городского берега, где в Днепр вливается р. Почайна, образуя Оболонский залив, расположена прекрасная днепровская набережная, пароходные пристани и Киевская Гавань Императора Николая II, сооруженная в сравнительно недавнее время», - «Спутник по городу Киеву», 1912 г..
10. Шарлемань Н. В. Природа и люди Киевской Руси. Воспоминания. Автобиографии. Переписка. / составление, предисловие, комментарии Ульяновский В.И.. — К.,: Издательский дом "Простір", 2014. — С. 103. — ISBN 978-966-2068-37-5. Шарлемань Н. В. — Рукопись. Письма. — НБУВ ИР. — Ф.49. — Ед.хр.287. — Л.1-2.
11. "Схема планировки жилого района "Оболонь" в гор. Киеве", выполненная Государственным институтом по проектированию "Киевпроект". Заказ № 76903. Киев, 1969 г. Часть I Том I, Раздел I Архитектурно-планировочная часть, Глава I Современное положение. Стр. 8-9.
12. Шовкопляс Г.М. Найдавніші пам'ятки на Оболоні в Києві // Археологічні дослідження, проведені на території України протягом 80-тих років державними органами охорони пам'яток та музеями республіки. Тематичний збірник наукових праць. — К.: Міністерство культури України. Національний музей історії України, 1992. — С. 76-86.

Аннотация

Река Почайна, в которой древним летописям крестилась Киевская Русь, сильно изменилась за века человеческой деятельности, из большой реки

превратившись в водную систему, состоящую из соединенных друг с другом озер и вытекающей из них малой речки. На несколько десятилетий она исчезла с карт Киева, но теперь вернулась. Эта статья посвящена изменениям, которые произошли с Почайной на протяжении веков и привели к современному состоянию.

Ключевые слова: Почайна, река, Киев, русло, канал, озеро, железная дорога, гидронамыв, Оболонь.

Annotation

Pochayna river is the place where according to ancient chronicles was baptized Kyivan Rus. Pochayna has extremely changed from the large river to a water system that consists of interconnected lakes and small flowing river because of human activity during the centuries till nowadays. This article focused on the changes to Pochayna river which have been occurred since for centuries.

Keywords: Pochayna, river, Kyiv, riverbed, canal, lake, railway, aggradation, district Obolon.

УКД 711.4

Зінов'єва О. С.
кандидат архітектури, доцент каф. дизайну архітетурного середовища КНУБА

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КИЇВСЬКИХ ОСТРОВІВ У ЛАНДШАФТНО-ПЛАНУВАЛЬНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРКІВ

Анотація: в статті досліджений потенціал території київських островів, зокрема Труханового, для організації на їх території парків.

Ключові слова: ландшафт, рекреаційна територія, парк.

Згідно даних ООН к середині XXI століття близько двох третин населення Землі проживатиме в містах. Близько половини населення буде жити у містах з приблизною кількістю жителів - 0,5-3 млн.. Решта будуть селитися в мегаполісах, чисельність населення яких налічує 10 млн. або більше. Нормою стануть міські агломерації, що розширюються за рахунок сільської місцевості та втягують у свою орбіту все більше міст.

Цей процес відбувається вже кілька десятиліть. У 1930-і роки лише 30% населення Землі проживало в містах, сьогодні за даними ООН частка міського населення складає 54%, а до 2050 року число городян збільшитися ще на 2,5 млрд. чоловік, і досягне 66% населення Землі. В нашій країні, за даними

Держкомстату України, частка міського населення вже на сьогодні складає 70% [5].

Міста і агломерації будуть розширюватися географічно, а населення в них буде проживати більш компактно. Проте зростання міст або країни не обов'язково супроводжується поліпшенням умов життя. Тому вже зараз необхідно готуватися до зростання міст в тому, що стосується ефективної структури розміщення, організації комфортного проживання людини, а також її безпеки і в тому числі – екологічної. Розширюючись, поглинаючи гаї, поля, луки, водойми і болота, покриваючи землю асфальтом, прямуючи вгору і вглиб, міста змінюють зовнішність нашої планети. Життя в новому середовищі накладає відбиток на психіку людини та істотно позначається на її здоров'ї.

Визначальною рисою київського ландшафту та унікальним, як для столиці світового рівня природнім утворенням є прибережні території долини р. Дніпро – унікальна зона в самому географічному центрі міста. Наявність такої унікальної території – це важлива конкурентна перевага міста. Однак, наразі, її потенціал не реалізовано повною мірою – територія не є повноцінним рекреаційним активом столиці.

Збереження і розвиток долини річки Дніпро в місті Києві має підкреслити статус міста як унікальної, комфортної, зеленої та збалансованої столиці України, що співпадає зі стратегічною ініціативою «Дніпровська Перлина», та «Стратегії розвитку м. Києва до 2025 р.».

З метою збереження та розвитку київських островів, як сталої екосистеми водо-зеленого рекреаційного діаметру м. Києва, реанімування цінної території київських островів для збереження і ефективного використання унікального рекреаційного потенціалу міста було проведене дослідження ландшафтно-планувальної організації дніпровських островів з метою влаштування тематичних парків (Рис.1). Головною метою ландшафтного проектування є створення сприятливого для людини просторового середовища, що володіє всіма необхідними функціональними, естетичними та екологічними властивостями. У його основі лежить цілеспрямоване перетворення тих чи інших природних ландшафтів.

Удосконалення ландшафтно-планувальної організації тематичних парків, з урахуванням комплексу впливаючих факторів і чинників, в умовах зростаючого значення соціально- виховного та освітнього фактору в нашому суспільстві і в загалом у світі; налагоджує природну інтеграцію соціально-виховної і освітньої функції в організацію комплексу тематичних парків.

Визначення принципів та тенденцій перспективного розвитку ландшафтно-планувальної організації тематичних парків підвищують їх значення не тільки в процесі рекреації, а і в навчально-виховному процесі, як

фактор соціалізації і здобуття екологічного освітньо - просвітнього досвіду і навичок у різних вікових груп населення.

Впорядковані на високому рівні прибережні та острівні території дозволяють реалізувати потенціал унікального ландшафту і пейзажу для формування привабливої рекреаційної зони; відновлювати один з основоположних символів міста, зберігати та підтримувати екологічну рівновагу акваторії р. Дніпро; створювати нові робочі місця і додаткові надходження до бюджету міста у випадку залучення інвестицій і використання територій у рекреаційних та розважальних цілях.

Новий зміст парків, освоєння прогресивного досвіду паркобудівництва - основні умови, необхідні для подальшого успішного розвитку ландшафтної архітектури в Україні. Все це разом дозволить зробити наше місто перлиною світового рівня, центром дозвілля, туризму та спорту. Основним завданням ландшафтної архітектури є функціонально - просторова організація середовища життєдіяльності людини під відкритим небом, перетворення ландшафтів при охороні їх природних особливостей, естетика детального зовнішнього благоустрою.

Основними рисами подібних парків є тематична і функціональна особливості. Як правило, кожен великий парк є багатофункціональним, однак провідна функція, що займає домінуюче становище в програмі парку,надає йому яскраво виражену художню та образну спрямованість.

Проектний досвід свідчить, до розміщення кожної зони в багатофункціональних тематичних парках має свої особливості і принципи ландшафтно – планувальної організації.

Аналіз досвіду показує, що в ході проектування парків з метою збереження та посилення їх природного початку необхідно крім функціонального зонування та розрахункового балансу території диференціювати територію за ступенем насиченості ландшафту штучними спорудами і виділяти наступні укрупнені зони:

а) зони, де концентруються основні паркові споруди і місця зосередження публіки, території з підвищеним рівнем благоустрою. Композиція будується на гармонійному поєднанні архітектури з рослинністю, водоймами, рельєфом.

б) Зони масового відвідування (примикають до зазначених вище) зі звичайним парковим рівнем благоустрою та необхідним обладнанням для різних видів масового відпочинку. Штучні компоненти ландшафту композиційно підпорядковані природним.

в) Природні зони, відокремлені від міського оточення, з мінімальним рівнем благоустрою, де по можливості виключаються будь-які споруди (крім

прогулянкових доріг, лав, містків, навісів і т.п. Композиція будується повністю на основі природних факторів ландшафту.

Київ розташований у центрі Східної Європи, має сприятливе географічне положення і природні умови. Київ лежить на обох берегах Дніпра, нижче впадіння лівої притоки Десни. Більше половини території міста займають ліси, зелені насадження загального користування та водойми. Основою системи зелених насаджень міста є унікальний водно-зелений діаметр довжиною в 30 км і шириною 1,5-5 км, що включає акваторію Дніпра з островами, прибережні парки і лугопарки.

Рис. 1 Тематичний парк на території Труханового острову (дипломна робота ст. Ю.Амосова, науковий керівник О.С.Зінов'єва)

Основний водний ресурс міста - Дніпро. Сприятливі природні умови Києва зумовили формування та розвиток двох кліматичних курортів: Пуща-Водиця - в Північно-Західній частині Києва та Конча-Заспа (курорт загальнодержавного значення) – на південній околиці міста. Однак у центрі міста не вистачає багатофункціонального парку для сімейного відпочинку і прогулянок з дітьми, який з одного боку вирішував би екологічні проблеми, забрудненого від перевантаженістю транспортом центру міста. А з іншого - функціональні завдання щодо забезпечення якісного та оздоровчого сімейного відпочинку та дозвілля в пішій доступності з обох берегів річки, а також містобудівні завдання з благоустрою ділянок долини Дніпра. Тому було запропоновано облаштувати парк саме у центрі міста - Трухановому острові.

Організація такого парку саме на Трухановому острові є актуальною тим більш, що прибережні території долини р. Дніпро є виразною рисою київського ландшафту, схили Старокиївського та Печерського плато, та Дніпровські острови – це унікальна зона в самому географічному центрі міста.

Актуальним при проектуванні парків є відповідність прийомів їхньої ландшафтної організації переважній формі і змісту відпочинку в парковому середовищі.

У загальному виді до набору рекреаційної діяльності входять пасивний відпочинок у природному оточенні, діяльність під час дозвілля в установах культури, активний відпочинок і фізичні заняття, пізнавальна діяльність та аматорські заняття мистецтвом, наукою і технікою.

Запропонований тематичний парк передбачає відвідування різних вікових груп, кожній з котрих притаманні різні навички, вподобання, прагнення і цінності, а також стиль і модель поведінки та сприйняття, як навколишнього середовища так і інформації (Рис.1).

На при кінці треба зазначити, що за санітарно-гігієнічними показниками стану навколишнього природного середовища територія о. Труханів відповідає вимогам рекреаційної зони – зони короткочасного відпочинку. В межах Труханового острова не можуть розміщуватись та функціонувати об’єкти довгострокового відпочинку та оздоровчого профілю: санаторії, позашкільні табори, бази і будинки відпочинку. Необхідна організація прибережних захисних смуг, вільних від забудови, відповідно до ст. 88, 89 Водного кодексу та Постанови Кабінету Міністрів № 486 від 08.05.1996 р.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси великого міста (на прикладі Києва) / О. О. Бейдик, В. К. Бабарицька // Географічні проблеми великого міста. – К., 1991. – С. 34–36.
2. Вергунов А. П. Ландшафтное проектирование / Вергунов А. П., Денисов М. Ф., Ожегов С. О.-М.: Высшая школа, 1991. – 240 с.
3. Ивахова Л. И., Фесюк С. С., Самойлов В. С. Современный ландшафтный дизайн. – Россия, 2008. – 384 с.
4. Масляк П.О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008. – 343 с.
5. [Електронний ресурс] // URL http://www.kiev.ukrstat.gov.ua / Головне управління статистики у м.Києві (дата звернення 15.11.2016)

Аннотация

В статье исследован потенциал территории киевских островов, в частности Труханова, для организации на их территории парков.

Ключевые слова: ландшафт, рекреационная территория, парк.

Abstract

The article explored the potential of the territory of Kyiv islands, in particular Truhanov, to organize their park.

Keywords: landscape, recreation area, park.

УДК 71/72:91:92

Ерофалов Б. Л.
архитектор, главный редактор журнала «А+С»,
руководитель Информационно-издательского центра
Национального союза архитекторов Украины

К ИСТОРИЧЕСКОЙ ТОПОГРАФИИ КИЕВА

Аннотация: в статье дается краткий перечень тезисов о планировочной реконструкции Киево-Подола на основании т. наз. допожарных инструментальных планов Киева (выполненных до кардинальной классицистической перепланировки 1810-х) и идентичности его структуры планировкам европейских городов, возникших на субструкциях римских военных каструмов I-II в. н. э. Делаются далеко идущие выводы о действительном возрасте Киева, его реальной исторической топографии и истории.

Ключевые слова: Архитектурно-градостроительная реконструкция, планировка, паттерн, каструм, оппидум, историческая топография.

1. О МЕТОДЕ АРХИТЕКТУРНО-ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ

Примененный в исследовании метод архитектурно-градостроительной реконструкции предполагает использование специфических знаний:

а) о структурном построении архитектурного объекта;

б) о планировочных правилах;

в) об их развитии в истории.

Примеры: Ю. С. Асеев, В. А. Харламов, Огюст Шуази, Виолле ле Дюк.

Азагарий на Борисфене по “Античному атласу” К. фон Спрунера, 1850

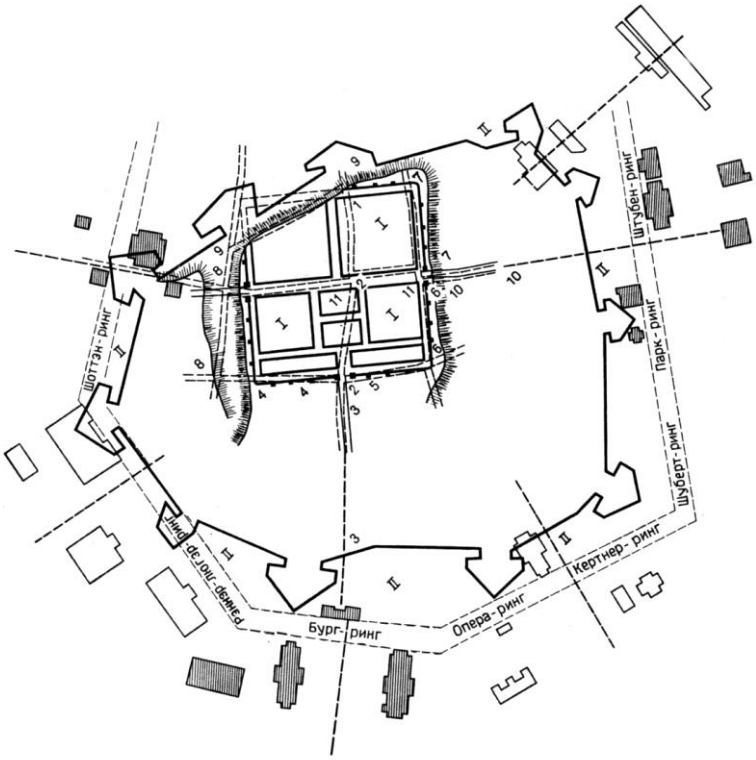
2. ЗНАЧЕНИЕ ПЛАНИРОВОРЧНЫХ ПАТТЕРНОВ

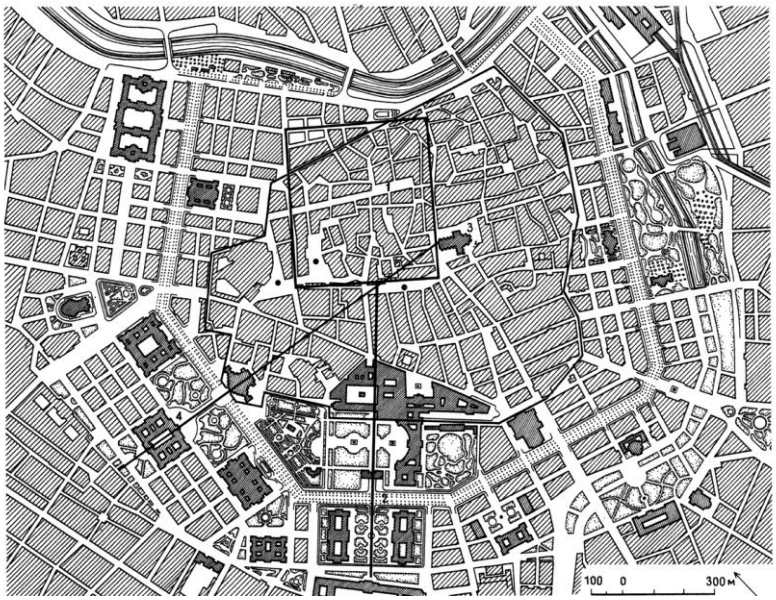
Известный градостроителям тезис: ничто так долго не сохраняется, как планировочные следы.

Примеры: Вена (Vindobona), Флоренция (Florentinus), Болонья (Bononiensis), Генуя (Genuensis), Страсбург (Argentoratum), Краков (Carrodunum).

3. СКОЛЬКО ЛЕТ КИЕВУ?

Замечание, оброненное Н. Карамзиным в «Письмах русского путешественника» (1789): в Европе строение каменное. То есть на Руси, благодаря пожарам и специфическим условиям подномадного существования, следы письменной, архитектурной и даже градостроительной культуры смываются гораздо быстрее, чем на Западе.

Анализ расположения римского лагеря Виндобоны в городском ядре Вены

Пример: плохая сохранность музейных коллекций XIX в., библиотек и архивов, дипломных проектов в вузах.

При внимательном рассмотрении первых инструментальных карт допожарного Киево-Подола (1811), занимаясь диссертационной темой градостроительного развития Киева XIX – начала XX в., я сделал наблюдение паттернов (планировочных следов, рисунков планировочной сети), которые очевидны для большинства европейских городов, развившихся на субструкциях римского лагеря в I-II вв. н. э.

Подтверждением тому, что на месте Киева существовало развитое античное поселение-фактория, служит «География» Клавдия Птолемея начала II в. н. э. и Геродотова «История» V в. до н. э.

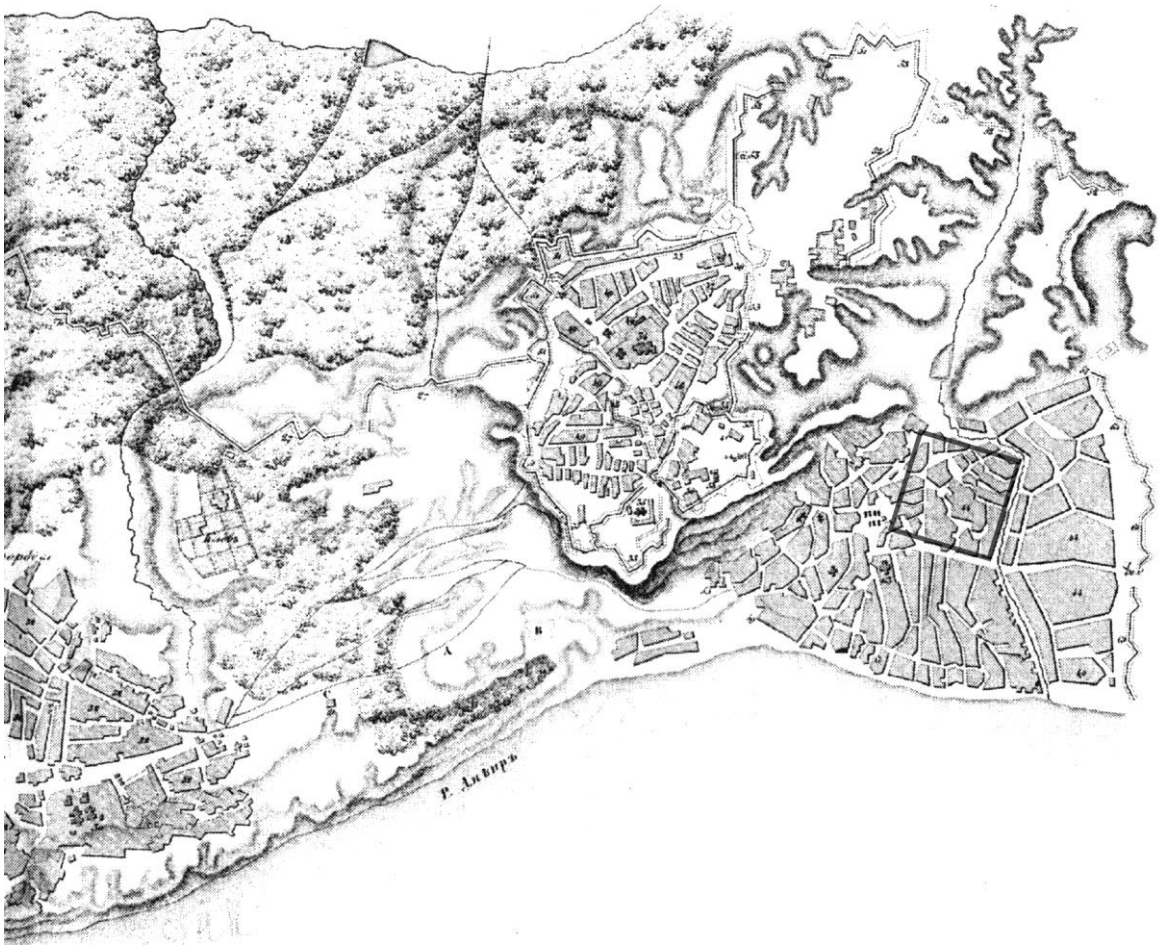
4. ИСТОРИЧЕСКАЯ ТОПОГРАФИЯ: ВОДА И ЛАНДШАФТ

Главными водными факторами, обусловившими возникновение обустроенного поселения на территории Киева, служит его положение на реке Борисфен (меридиональная связь «из варяг в греки»); с точки зрения горизонтальных связей – положение южнее двух самых больших притоков, Десны и Припяти, и севернее резкого поворота реки в юго-восточном направлении, со все увеличивающимся течением и порогами, это одна из переправ-перевозов на великом Шёлковом пути (как известно по Несторовой летописи, Кий был «перевозчиком»).

С точки зрения ландшафтной: в Киеве существовали оптимальные условия для организации гавани (устье реки Почайна), каструма (Азагарий на Подоле) и крепости (Боричев, Бористень или Борисфен – на Замковой горе).

5. УСТРОЙСТВО ОППИДУМА, КАСТРУМА И КРЕПОСТИ

ОППИДУМ в основном ландшафтное прото-городское образование, максимально использующее рельеф. Известны со II-I вв. до н. э. в Европе и особенно у кельтов, расцвет оппидумов относится к I в. н. э. Термин позаимствован из «Галльской войны» Юлия Цезаря (50 г. до н. э.).

Контуры римского каструма на первом инструментальном плане Киева 1745 года (квадрат справа)

КАСТРУМ – военный лагерь римлян прямоугольной формы в плане, от 100х100 до 200х200 *рим. футов*, имел основные оси кардо-декуманус и соответственно четверо ворот, двойной вал и ров, посередине преторий, форум в авангардной и десять когорт в арьергардной части, промежуточную улицу виа-квинтана. Все следы и признаки каструма хорошо прослеживаются на всех планах Киева XVIII – начала XIX в.

КРЕПОСТЬ – укрепленное место на возвышенности со сторожевыми башнями, укрепленными воротами и контролируемым подходом, как правило, в виде перешейка (характерный пример – Каменец-Подольский). Попытки назвать одной из исторических крепостей Кия, Щека и Хорива, составлявших настоящий оппидум, склон какой-либо удаленной горы многочисленны, но контр-продуктивны. Например, горой Хорива часто и ошибочно называют несколько т. наз. «Лысых гор», от Зверинца на юге до Иорданки на севере, с разбросом боле пяти километров. Или так же ошибочно: горой Кия вместо Замковой называют прилегающий склон плато возле Исторического музея, т. наз. «Старокиевская гора».

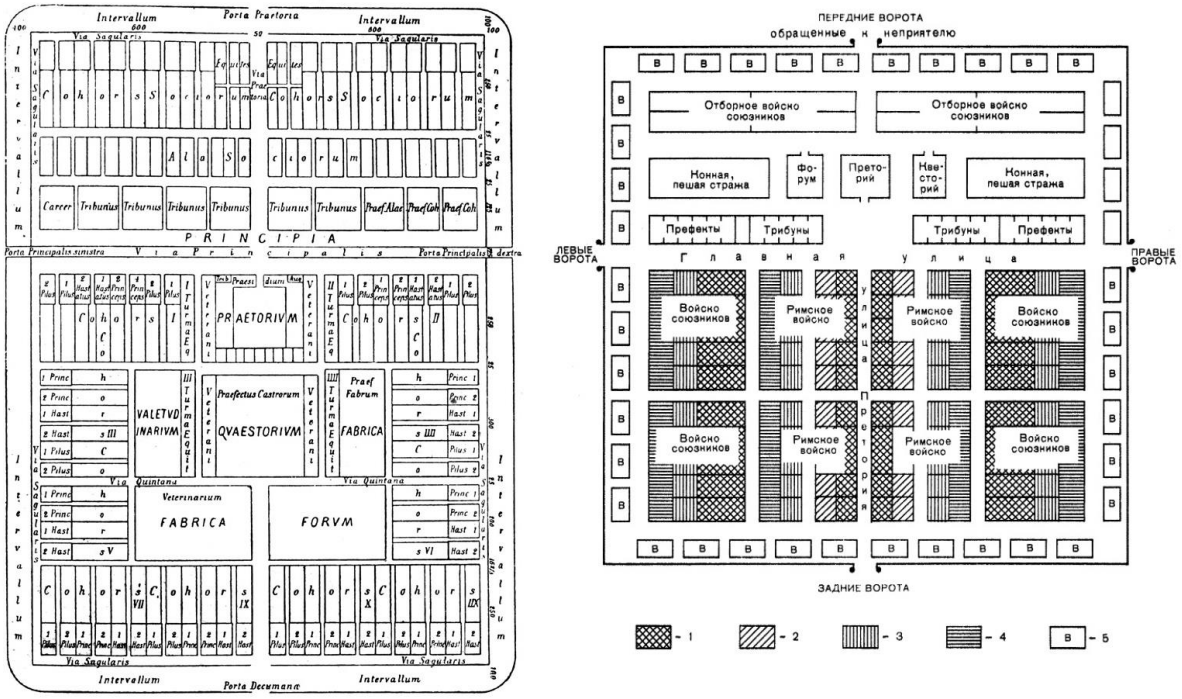
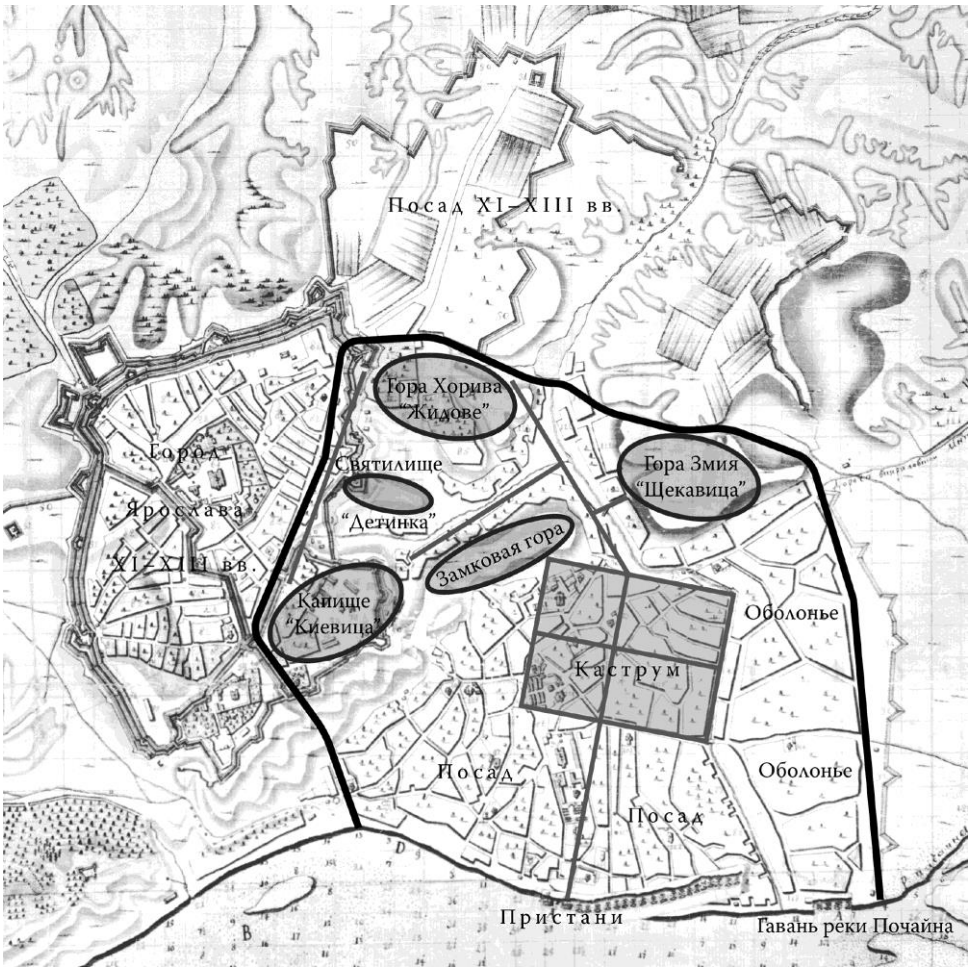

Схема лагеря по Шелтону (слева) и по Полибию: 1) конница; 2) воины-триархи; 3) воины-принцепсы; 4) копьеносцы; 5) легкая пехота

6. РЕАЛЬНАЯ ИСТОРИЯ И ПОЛИТИКА

Таким образом, можно реконструировать реальную городскую историю Киева в его действительных планировочных следах, как минимум с начала II в. н. э., времени завоевания Дакии императором Марком Ульпием Нервой Траяном в 112 г. (до Киева/Азагария на Борисфене из Бакоты или Каменца марш легиона составляет по водоразделу всего десять походных дней – 400 *км*).

Рассмотрение версий истории, альтернативных великодержавно-православной гипотезе, со времен Герхарда Миллера и Михайла Ломоносова никогда не приветствовалось властями Российской империи, СССР и, по-видимому, не будет приветствоваться в независимой Украине до тех пор, пока будут сохраняться признаки полицейского государства и анти-либерального развития с преднамеренным подавлением среднего класса.

Оппидум Азагарий II–IV вв. н. э. на инструментальном плане Киева 1750 г.

7. ОБ ОХРАНЕ ИСТОРИЧЕСКОГО ЛАНДШАФТА

Принимая во внимание действительную картину возникновения и развития города, следовало бы предпринять энергичные дополнительные исследовательские и охранные (а также юридические и хозяйственные) усилия, направленные на сохранение самобытных черт планировки и ландшафта Киева, до сих пор позволяющих наслаждаться его непреходящим очарованием.

Урочище Гончары-Кожемяки и гора Детинка – с Замковой горы, фото 1981

Литература

1. *Алфёрова Г. В., Харламов В. А.* Киев во второй половине XVII века. Историко-архитектурный очерк. — К., 1982.
2. *Асеев Ю. С.* Архитектура древнего Киева. — К., 1982.
3. *Бунин А. В.* История градостроительного искусства. Т. 1. Рабовладельческий строй. Феодализм. Капитализм. — М., 1953.
4. *Высоцкий С. А.* Золотые ворота в Киеве. — К., 1982.
5. *Гупало* К. Н. Подол в древнем Киеве. — К., 1982.
6. *Дюк, Виолле ле*. Беседы об архитектуре. В 2-х т. (Пер. с фр. А. А. Сапожниковой, под ред. А.Г. Габричевского). — М., 1937, 1938.
7. *Ерофалов Б. Л.* Развитие планировочной структуры Киева в первой половине XIX века // Матвей Фёдорович Казаков и архитектура классицизма / Сб. науч. ст. НИИТИАГ / Под ред. Н. Ф. Гуляницкого. — М., 1996. — С. 135–141, 230–236, 239.
8. *Ерофалов Б.* Киево-Подол / До нової тематизації A.C.C / About Antiquity [Концепция номера «Античность / Киево-Подол»] // А.С.С. — К., 2002, № 1. — С. 9.
9. *Ерофалов Б., Шалыгин А.* Римский Киев, или Castrum Azagarium на Киево-Подоле // А+С. — К., 2012, № 3–4. — С. 126–149.
10. *Ерофалов Б. Л.* Архитектурный Атлас Киева. С десятью историческими картами, 294 оригинальными фотографиями и архивными иллюстрациями. — К.: А+С, 2013. — 352 с.
11. *Єрофалов Б. Л.* Містобудівний розвиток Києва // Забудова Києва доби класичного капіталізму, або Коли і як місто стало європейським. — К. 2012. — С. 41-62.
12. *Карамзин Н. М.* Письма русского путешественника. — Л., 1987.
13. *Фундуклей И.* Обозрение Киева в отношении к древностям. — К., 1847.
14. *Фундуклей И.* Обозрение могил, валов и городищ Киевской губернии, — К., 1848.
15. *Шуази, Огюст.* Всеобщая история архитектуры. (Пер. с фр. Н. С. Курдюкова, Е. Г. Денисовой). — М., 2008.
16. Kiev Otherwhere: Киев которого никогда не было. Киев каким он был. Киев каким он мог бы быть / Составители Б. Л. Ерофалов, А. Г. Шалыгин. — К.: А+С, 2014. — 408 с.

Аннотація

У статті дається короткий перелік тез про планувальну реконструкцію Києво-Подолу на підставі т. зв. допожежних інструментальних планів Києва (виконаних до кардинального класицистичного перепланування 1810-х) та про

ідентичність його структури плануванням європейських міст, що виникли на субструкціях римських військових таборів I-II ст. н. е. Наприкінці формулюються далекосяжні висновки про дійсний вік Києва, його реальну історичну топографію та історію.

Ключові слова: Архітектурно-містобудівельна реконструкція, планування, паттерн, каструм, оппідум, історична топографія.

Annotation

The article presents a brief list of the theses on the planning reconstruction of Kievo-Podol based on so-called pre-fire instrumental Kiev plans (made up before the classic cardinal redevelopment 1810s) and about the identity of its structure lay-out of European cities that have arisen in the substructure of Roman military castrum I-II century AD. The author makes far-reaching conclusions about the actual age of Kiev, its real historical topography and history.

Keywords: Architectural and urban planning reconstruction, layout, pattern, castrum, oppidum, historical topography.

УДК 711.16

Ковальська Г. Л.
доктор архітектури,
професор кафедри дизайну архітектурного середовища,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ІСТОРИКО-МІСТОБУДІВНИХ ОБҐРУНТУВАНЬ В МЕЖАХ ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ М. КИЄВА

Анотація. Розглянуто передумови для розробки історико-містобудівного обґрунтування, визначено склад його текстової та графічної частин. Встановлено містобудівні проблеми, що виникають під час проектування та будівництва об’єктів в історичних ареалах міста у зв’язку із недосконалістю порядку погодження проектної документації.

Ключові слова. Історико-містобудівне обґрунтування, історичні ареали, зонінг.

З метою збереження історико-культурної спадщини, встановлення відповідних обмежень у проведенні містобудівної та архітектурної діяльності в історичних містах українським законодавством передбачено визначення історичних ареалів населених пунктів. Історичний ареал - це найбільш освоєна

в минулому і добре збережена частина території населеного місця, що відрізняється від інших територій міста традиційним характером середовища і значною кількістю об'єктів культурної спадщини. Межі історичних ареалів визначаються спеціальною науково-проектною документацією під час розроблення історико-архітектурних опорних планів населених місць [1]. Території історичних ареалів м. Києва затверджені у складі діючого Генерального плану м. Києва та проекту планування його приміської зони на період до 2020 р.

Згідно із цим документом на території м. Києва встановлено три історичні ареали: Центральний, Дорогожицький та Південний. Їх межі визначено з урахуванням наявності численних пам'яток культурної спадщини, історичних ландшафту, розпланування, забудови, а також містобудівної ситуації, що існує на сьогодні у місті. До Центрального історичного ареалу відноситься територія Києва, що історично склалася на початок XX ст. (історичні місцевості Печерськ, Поділ та Старокиївська частина, що охоплювала центральну частину міста з кварталами нової забудови. Межі Дорогожицького ареалу обумовлені наявністю на цій території міста двох заповідників (Державного історико-меморіального заповідника "Лук’янівське кладовище" та Національного заповідника «Бабин Яр»), а також пам’ятки архітектури національного значення Кирилівської церкви (XII ст.). Межі території Південного історичного ареалу встановлено з урахуванням розташованих у цій історичній місцевості пам’яток культурної спадщини: групи печер Китаївської пустині (XVII ст.), давньоруського курганного могильника, городища та посаду, археологічного культурного шару, зони охоронюваного ландшафту, комплексу Пантелеймонівського монастиря, пам’ятки садово-паркового мистецтва національного значення, комплексу Музею народної архітектури та побуту НАН України (с. Пирогів) [2].

Для встановлення можливості будівництва, реконструкції будівель і споруд на відповідній земельній ділянці у межах історичних ареалів, а також визначення граничних параметрів цих будівель і споруд, опрацюванню проектної документації повинно передувати розроблення історико-містобудівних обґрунтувань [1].

Історико-містобудівне обґрунтування - це науково-проектна документація, яка визначає наукову концепцію врахування пам'яток, об'єктів культурної спадщини, традиційного характеру середовища як містоформуючих чинників при проектуванні будівель і споруд. Історико-містобудівне обґрунтування (ІМО) складається з текстової, графічної частин та висновків і погоджується Міністерством культури України. Таке обґрунтування чинне впродовж 5-ти

років. У разі невиконання робіт протягом вказаного терміну історико-містобудівне обґрунтування коригується або розробляється нове [3].

У текстовій частині ІМО визначаються:

- підстави для розроблення історико-містобудівного обґрунтування;
- характеристика місця розташування об'єкта проектування в межах населеного пункту, району, кварталу, навколишньої забудови;
- характеристика наявної містобудівної документації;
- аналіз сучасного стану території і споруд (у т.ч. характеристика існуючої забудови та використання території; площа і межі території, охопленої історико-містобудівним обґрунтуванням, характеристика інженерно-транспортної інфраструктури, орієнтовна техніко-економічна характеристика об'єкта проектування, характеристика об'єктів культурної спадщини, зон охорони пам'яток, історичного ареалу, взаєморозташування, композиційно-видовий вплив об'єктів та пам'яток культурної спадщини, пропозиції стосовно необхідності внесення змін до науково-проектної та містобудівної документації щодо розміщення об'єкта проектування та його параметрів).

Висновки історико-містобудівного обґрунтування включають:

- планувальні обмеження при розробленні проектної документації (необхідність збереження історично сформованого розпланування, червоних ліній, історично сформованої парцеляції);
- визначення гранично допустимої висоти і поверховості будинку;
- пам'яткоохоронні вимоги щодо використання перших, цокольних поверхів, підвалів, підземного простору;
- вимоги щодо впорядження території;
- відомості про історико-культурну та архітектурну цінність об'єкта (межі територій пам'яток, зон охорони пам'яток, зон регулювання забудови, охоронюваного ландшафту, охорони археологічного культурного шару, історичних ареалів, заповідників);
- оцінку впливу об'єкта проектування на збереження традиційного характеру середовища.

Основними графічними документами у складі ІМО, що визначають історико-культурну цінність досліджуваного фрагменту території міста, є схеми історико-архітектурної оцінки території, періодизації та поверховості забудови (рис. 1).

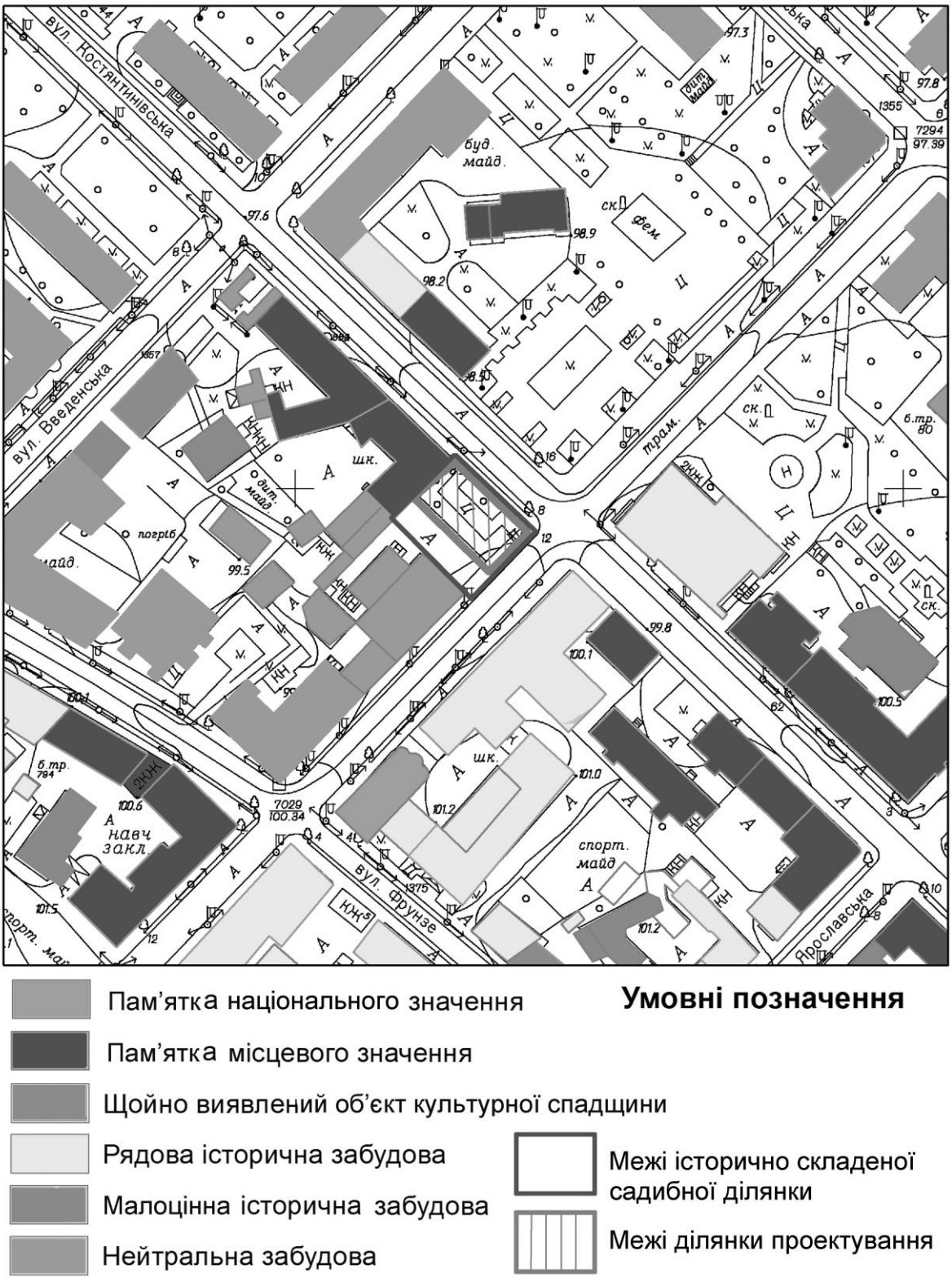

Рис.1. Схема історико-архітектурної оцінки забудови.

Таким чином, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 318 «Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць»

розробку проектної документації на будівництво, реконструкцію будівель і споруд у межах історичних ареалів обов'язково необхідно вести на підставі висновків історико-містобудівного обґрунтування. ІМО виконується у проектних організаціях, що мають фахівців у галузі історії архітектури та містобудування. Позитивна мета, закладена в розробку такої науково-проектної документації, нажаль не завжди має відповідну професійну реалізацію. Доволі часто ІМО виконується під розроблений проект з визначеними параметрами. Впливові інвестори вирішують не тільки питання отримання ІМО з потрібними їм висновками (які не завжди відповідають історико-містобудівним вимогам території), а також і питання його погодження з відповідними органами управління. Прикладів реалізації таких проектів в історичній частині міста доволі багато. Шляхом вирішення цієї проблеми є розробка Плану зонування території міста (зонінгу), який на даний час розробляється КО «Інститут генерального плану м. Києва». Зокрема, до складу графічної частини зонінгу входить «Схема визначення граничної висотності», яка передбачає визначення допустимої висоти забудови кварталів та окремих об'єктів. Схема складається на основі визначення основних фронтів огляду зон формування видів та оглядових точок, врахування головних чинників впливу на висотність забудови, із застосуванням методів визначення призм допустимої висоти забудови кварталів історичної частини міста. Тобто, після затвердження зонінгу, замовник буде мати можливість отримати інформацію щодо гранично допустимої висоти забудови ділянки до початку проведення проектної діяльності, а історико-містобудівне обґрунтування зведеться до складання більш детальних історико-архітектурних вимог до забудови відповідного фрагменту міського середовища.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року № 318 «Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/318-2002-п.
2. Генеральний план міста Києва на період до 2020 року. Основні положення /Інститут «Київгенплан» АТ «Київпроект». – [Чинний від 28.03.2002]. – К.: Київська міська державна адміністрація, 2002. – 69 с.
3. Наказ Міністерства культури Українивід 17 лютого 2012 року № 122 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення історико-містобудівних обґрунтувань» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS17715.

Аннотация

Рассмотрены предпосылки для разработки историко-градостроительного обоснования, определен состав его текстовой и графической частей. Установлено градостроительные проблемы, возникающие при проектировании и строительстве объектов в исторических ареалах города в связи с несовершенством порядка согласования проектной документации.

Ключевые слова. Историко-градостроительное обоснование, исторические ареалы, зонинг.

Abstract

The preconditions for the development of the historical and urban studies, it defined the text and graphic parts. Established urban problems that arise during the design and construction of historical areas of the city due to the imperfection of the procedure coordination of project documentation.

Keywords. Historical urban studies, historical areas, zoning.

УДК711.27.711.6

Колмаков Є. О.
аспірант, Київський національний університет будівництва і архітектури, Україна

МОЖЛИВІ ПІДХОДИ ДО РЕКОНСТРУКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ПЛОЩІ В М. КИЄВІ

Анотація: досліджено теорію класифікації площ за функціями та формою. Розглянуто можливості реконструкції Львівської площі у м. Києві з точки зору максимальної комфортності для різних потреб населення. Визначено основні напрями оновлення Львівської площі шляхом будівництва багатофункціонального центру.

Ключові слова: Львівська площа, реконструкція, класифікація площ, багатофункціональний центр.

Сучасні тенденції розвитку міст свідчать, що фактично у містах скорочуються “традиційні” монофункціональні громадські простори. Міська площа є одним із найважливіших елементів містобудівного проектування та міського дизайну громадського простору. У найбільш загальному розумінні площу слід розглядати як природне місце для розташування важливих громадських чи культових споруд, місце для зустрічей і спілкування,

проведення масових заходів тощо. Проте розглядаючи площу як зону, обрамлену будівлями й спроектовану спеціально для акценту уваги на цих будівлях, особливе значення слід надавати фізичній якості цього простору. При наявності значної кількості методів утворення міських площ, відомо лише два основних способи їх класифікації: за функціями та за формою. В Україні дослідженню цих найважливіших критеріїв у вітчизняній теорії досі не приділяється належна увага, тоді як за кордоном ця проблема вивчається [1].

В основу класифікації площ за функціями покладено активність руху на площі як важливої складової її життєдіяльності та візуальної привабливості. Тому теоретики Ренесансу, зокрема Альберті, вважали, що у місті має бути декілька монофункціональних площ, розташованих у різних частинах міста: ринкові – для продажу товарів, центральні – для проведення масових заходів тощо. Проте, якщо в середні віки й епоху Відродження міські площі здебільшого використовувалася для активного суспільного життя, то в сучасних умовах відкрита активна діяльність на площах практично відсутня (за винятком революції Гідності на Майдані у Києві). Зокрема, в історичних центрах крупних міст України площі в основному виконують функції транспортних вузлів та розв´язок.

Тоді як, наприклад, в Італії досі зберігаються різні функції та форми відкритих площ, що частково можна пояснити як за рахунок особливостей італійської культури, так і специфіки клімату. Тоді як для громадських площ у країнах із більш холодним кліматом актуальними є закриті переходи, пасажі, громадські будівлі тощо. Кліфф Маоктін виділив наступні типові міські громадські простори площ з різними функціями: оточення для цивільних будівель; основні місця для зустрічей; простори для проведення великих церемоній; місця для розваг навколо громадських будівель, таких як театри, кінотеатри, ресторани і кафе; торгові зони; торгові вулиці; ринки; простори, навколо яких концентруються місця прикладання праці; зони із прилеглими житловими територіями; простори, пов'язані з міськими транспортними вузлами тощо [1].

В основу класифікації площ за формою було покладено дві найвпливовіші теорії Пола Цукера та Камілло Зітте. Цукер виділив наступні типові форми площ: закриті площі, де простір є самодостатнім; домінантні площі, де весь простір спрямовано до головного будинку; нуклеарні площі, де простір формується навколо центру; аморфні площі, де простір не обмежено Тоді як К. Зітте вважає, що лише «замкнутість» є найнеобхіднішою умовою комфортності будь-якої площі. Тому він визначає лише два види площ з формальної точки зору: з природним оточенням та з домінуючою будівлею, тобто площі "глибокого" і "широкого" типу [2]. Ці теоретичні міркування є

підґрунтям для проектування великих просторів, зокрема центральних площ міст для проведення різних урочистих подій та масових заходів.

Таким чином, на нашу думку, виходячи із теорії П. Цукера, сучасна Львівська площа у Києві є згрупованою, але в той же час частково аморфною (незамкненою з усіх боків) площею. Тоді як за теорією К. Зітте у проекті реконструкції Львівської площі існує необхідність її відгородження від транспортного потоку з боку вулиці Артема.

За припущеннями археологів та істориків, Львівська площа може мати багатий археологічний потенціал. Тому проект багатофункціонального комплексу на площі має включати археологічний музей, в центрі якого можна розмістити скляний купол із Львівськими воротами всередині. Слід зазначити, що інституту ім. Карпенка Карого не вистачає свого повноцінного театру, тому він увійде в запропонований комплекс. Крім цих складових, багатофункціональний комплекс також включатиме бібліотеку й культурний центр, які є важливими чинники об'єднання людей.

Дослідження містобудівних параметрів місцевості і характеристика забудови Львівської площі.

1.Місце розташування об'єкту проектування

- Адміністративні характеристики: багатофункціональний комплекс запроектований в м. Києві, на правому березі. Ділянка проектування обмежена вулицею районного значення Артема, та вулицями Воровського, Ярославів Вал, Рейтерською.
- Планувальні характеристики: багатофункціональний комплекс розташований в Шевченківському районі міста Києва.
- Історико-культурна цінність: об’єкт проектується в історичній частині міста, поруч із такими будинками як Будинок художника, інститут ім. Карпенка Карого та технікумом зв’язку.
- Функціональні характеристики: зона розташування багатофункціонального комплексу формує багатофункціональну зону культурно-розважальних об’єктів.
- Обмеження: штучні – існуючі будівлі та вулиці та історичні – висотність.

2.Характеристика забудови на ділянці проектування

- Історико-культурна цінність: на території під забудову немає пам’яток архітектури та історичних пам’яток, котрі підлягають збереженню та охороні.
- Функціональні характеристики: багатофункціональний комплекс, що включає в себе театр, археологічний музей, бібліотеку, культурно-освітній блок, та кафе.
- Соціально-економічні: будівля призначена для людей різного віку,

соціального статусу та людей з різними матеріальними та фізичними можливостями.

- Естетичні: сучасна будівля зі спокійним фасадом та динамічним об'ємно-планувальним рішенням. Така форма потрібна щоб не акцентувати уваги в історичній частині міста, підкреслюючи навколишню забудову.
- Архітектурно-планувальні: на ділянці проектування передбачається зона рекреації, що також слугуватиме частинами літньої експозиції та зони відпочинку.

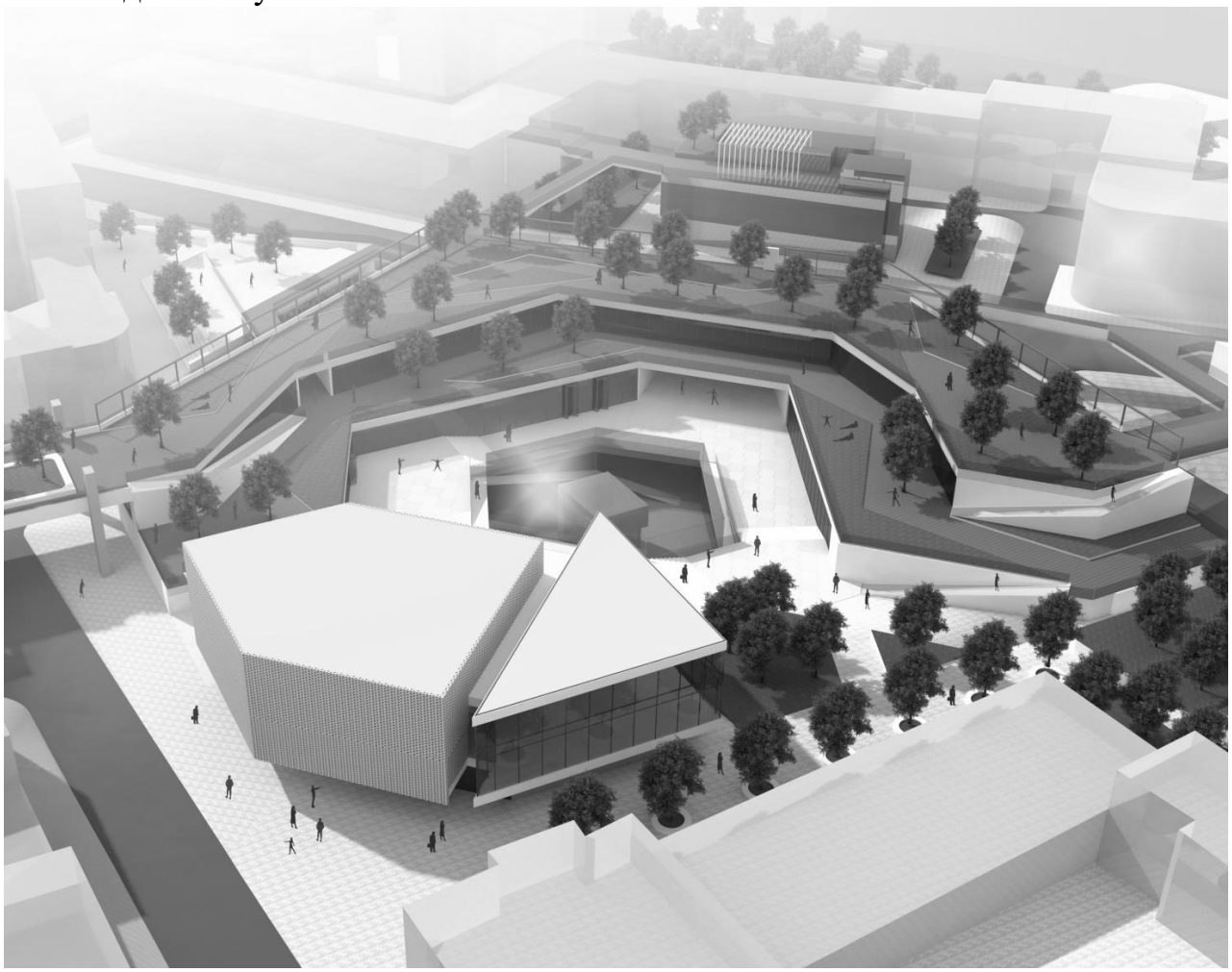

Рис. Проект реконструкції Львівської площі у м. Києві

Висновки. Таким чином запропоновано створити громадський простір та відновити міське життя шляхом реконструкції Львівської площі (Рис.), що передбачає створення багатофункціонального центру, до якого увійдуть: археологічний музей, бібліотека, культурний центр і повноцінний театр для студентів інституту ім. Карпенко-Карого та професійних акторів. Передбачається композиційно розкрити і вивести багаторівневі тераси на площу, паралельно із тим розкрити внутрішній простір території театру і

вивести пішохідні потоки до Львівської площі. Для цього необхідно перетворити з північного боку ділянку навпроти Будинку художника, що надасть йому новий естетичний вигляд. Створені тераси додадуть нову функцію - місце для відпочинку і культурних заходів.

Для автомобілів буде створено два підземні паркінги. Проаналізувавши бульвар, який примикає до Львівської площі, прийнято рішення реорганізувати його і обмежити рух транспорту на ділянці біля забудови, залишивши його для користування жителями цих будинків і обслуговування прилеглих кафе і магазинів.

Література

1. Никитина Е. С. Градостроительное проектирование: улица и площадь, функция и форма городских площадей. По материалам исследования Клиффа Маоктина / Е. С. Никитина // Молодежь и наука: сборник материалов VIII Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, посвященной 155-летию со дня рождения К. Э. Циолковского / отв. ред. О. А. Краев. – Красноярск: Сиб. федер. ун-т., 2012. [Електронный ресурс] - Режим доступа: http://elib.sfu-kras.ru/handle/2311/6794

2. Зитте К. Художественные основы градостроительства / К. Зитте; [пер. с англ. Я. А. Крастиньша]. – М.: Стройиздат, 1993. – 255 с.

Аннотация

Исследована теория классификации площадей по функциям и форме. Рассмотрены возможности реконструкции Львовской площади в г. Киеве с точки зрения максимальной комфортности для различных нужд населения. Определены основные направления обновления Львовской площади путем строительства многофункционального центра.

Ключевые слова: Львовская площадь, реконструкция, классификация площадей, многофункциональный центр.

Abstract

Investigated the theory of the classification of squares by functions and form. Considered the possibilities of reconstruction Lviv square in Kiev in terms of maximum comfort for the various needs of the population. Identified the basic directions of the update Lviv square through the construction of a multifunctional center.

Keywords: Lviv square, reconstruction, classification of squares, multifunction center.

УДК 719+551:556

Крижанівський О. А. ,
к.арх., доцент кафедри дизайну Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

ІСТОРИКО-МІСТОБУДІВНИЙ ТА ЕКОЛОГО-ГЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІЇ БАСЕЙНУ РІЧКИ ЛИБІДЬ

Анотація: на основі проведеного аналізу фондових та надрукованих наукових робіт в різних сферах науки, сформовані положення, які є основою стратегії відродження річки Либідь. Басейн річки Либідь є пам'ятником природно-антропогенного ландшафту і об'єктом індустріальної спадщини. Річка Либідь відноситься до зони еколого-геологічного ризику, що вимагає ретельного еколого-геологічного картування території басейну. Оздоровлення міста Києва необхідно розпочинати з оздоровлення басейну Либеді.

Ключові слова: зони еколого-геологічного ризику, басейн річки Либідь, історико-містобудівний та еколого-геологічний аналіз території.

Річкова мережа є найбільш вразливим елементом природного ландшафту міста. Натурне обстеження річок Києва свідчить про занедбаний стан деградованих малих річок у сучасному великому місті, нераціональне використання територій, екологічну деградацію та естетичне занедбання територій. Розробка стратегій відродження річок вимагає проведення історико-містобудівного та еколого-геологічного міждисциплінарного дослідження. Цьому сприяє активна громадянська позиція громадських об'єднань таких як «Либідь Є», «ГР Почайна», «Екогромада» «Ландшафтна ініціатива» та інші, які спрямовують свої дії на привернення уваги спільноти та держави на питання рекультивації забруднених заплавних територій та покращення екологічного стану міста в цілому.

Природно-географічне положення та геоморфологія басейну річки Либідь та її геологічне минуле висвітлювалися в роботах Вишневського В.І. [6], Барщевського М.Є., Купраш Р.П., Швидкого Ю.Н. [2, 3], Демчишина М.Г., [8], відображені в наукових атласах [7]. Роль річки Либідь в історії міста Києва висвітлювалась в історичних літописах [4, 5, 10, 13], в сучасних дослідженнях Толочка П.П. [16], Мовчана І.І. [14]. Містобудівним проблемам взаємодії річки із містом присвячені наукові дослідження Рубан Л.І. [15]. Проблемі техногенного забруднення міста Києва присвячені роботи Зарицького А. І., Лисяного М. М., Абрамиса А.Я. [9], Тютюнника Ю.Г. [17]. Геоекологічна ситуація річки Либідь висвітлювалась в роботі Вишневського В.І. [6], Бабадагли В. А., Звєркова І.М., Каліцуна В.А. [1]. Питання геопатогенних зон –

зон екологічного ризику висвітлювалися в роботах Галецького Л. С., Дроздовської А. А.. Стеценка В. С., Павловця І. М., Крижанівського О. А.[12], використання інноваційних технологій в реорганізації річки Либідь висвітлюється на сторінці facebook «Либідь Є» [19].

В результаті проведення історико-містобудівного та еколого-геологічного аналізу фондових та надрукованих наукових робіт в різних сферах науки сформовані основні положення.

1. **Річка Либідь – є пам'ятником природно-антропогенного ландшафту.**

За визначенням Барщевського М.Є., Купраша Р.П. [2] нинішній басейн річки Либідь із його основним рисунком річкової мережі зароджувався в ранньочетвертинний період, 2 млн. років тому. Вирішальну роль в його формуванні відігравали диференційовані неотектонічні блокові рухи земної кори та різкі кліматичні коливання, особливо в четвертинний період. Необхідно відмітити, що ерозійні процеси які сформували нинішній ландшафт басейну річки Либеді розпочались ще в дочетвертинний період. Русло Либеді на протязі 2 млн. років залишалося на одному місці у порівнянні із Дніпром, русло якого поступово відступало від лівого берегу та наближалося до правого берегу. Особливо необхідно відмітити що русло Либеді було сформоване під впливом тектонічного розлому, що виходить на поверхню дочетвертиних пластів та покритий 15 метровим шаром алювію четвертинного періоду, шар якого із часом поступово зростав [2].

Антропогенний вплив на геологічне середовище на цій території, за дослідженнями Демчишина І.Г. [8] прослідкується ще з неоліту. Подальше освоєння території в історії Києва йшло у напрямку розширення ділянок, зайнятих різними об'єктами, збільшуючи об'єм порід задіяних у сферу господарської діяльності. Інтенсифікація цієї діяльності призвела до зміни складу та якості компонентів геологічного середовища. Лесові ґрунти в межах Київського плато на водорозділі Дніпра та Либеді з давніх часів використовуються під фундамент споруд. Природні пустоти (мікрокарст, промоїни) в лесах людина пристосовувала для житла, в наслідок розширяла їх та преобразовувала в печери. Рубан Л.І. в своїх роботах виявила закономірність зменшення протоків річки Либідь із збільшенням територіального росту міста за останні XIII століть [15].

2. **Басейн річки Либідь – об'єкт індустріальної спадщини.**

На території, що розглядається, розташовані пам'ятки архітектури індустріальної спадщини місцевого значення:

Будинок №32 по вулиці Івана Федорова - Товарна контора Південно-Західної залізниці, 1902-1907 рр., арх. Вербицький О.М. Взятий на державний

облік та охорону рішенням виконкому Київської міської Ради народних депутатів від 21.01.86 №49, охоронний № 190.

Будинок №44 по вулиці Ямській - будинок, в якому наприкінці XIX - на початку XX ст. містилася кузня, що належала родині Шкоди. Взятий на державний облік та охорону рішенням виконкому Київської міської Ради народних депутатів від 30.07.84 № 693.

Будинок № 54 по вулиці Ямській, в якому на початку XX ст. містився каретний цех, що належав майстру Ільницькому. Взятий на державний облік та охорону рішенням виконкому Київської міської Ради народних депутатів від 30.07.84 № 693.

До Зводу пам'яток історії та культури України внесено:

Вокзальна площа - Залізничний вокзал станції "Київ-пасажирський, 1927-1932 рр., арх. Вербицький О.М., Альошин П.Ф. Взятий на державний облік та охорону рішенням виконкому Київської міської Ради народних депутатів від 21.01.86 № 49, охоронний № 193.

Будинок № 85 по вулиці Жилянській - Теплоелектроцентраль (ТЕЦ) Південно-Західної залізниці, 1931-1935 рр., Костирко П. Ф. Взятий на державний облік та охорону рішенням виконкому Київської міської Ради народних депутатів від 21.01.86 № 49, охоронний № 194.

3. Річка Либідь відноситься до зони еколого-геологічного ризику, що вимагає ретельного еколого-геологічного картування території басейну річки Либідь.

До зон екологічного ризику в даній роботі відносяться зони підвищеної тріщинуватості та динамічно-активні ділянки земної кори. Враховуючи нинішній надзвичайний еколого-геологічний стан заплави річки Либідь, який склався за останні 50 років, а саме:

- техногенне забруднення ґрунтів заплави хімічними промисловими відходами, що перевищують ГДК санітарних норм [1];
- відсутність природного геохімічного бар'єру в літосфері [8], що дає можливість безперешкодній фільтрації поверхневих вод через забруднені ґрунти та проникати в нижні пласти підземних вод, таким чином забруднювати їх;
- інтенсивне використання на території м, Києва підземних вод глибокого залягання для життєвих потреб міста;
- знаходження в заплаві річки Либідь тектонічного розлому [7], що є зоною підвищеної тріщинуватості, створює умови для безперешкодного проникнення забруднених поверхневих вод в зону глибокого залягання питтєвої води м. Києва [19, 20].

На різних ділянках території Києва відбувається метаморфізація хімічного складу вод першого від поверхні водоносного горизонту в результаті техногенного впливу. Головними факторами техногенної метаморфізації вод даного горизонту є: інфільтрація атмосферних опадів через забруднені ґрунти; інфільтрація атмосферних опадів через захороненні промислові, побутові та будівельні відходи; контакт захоронених відходів із водами першого від поверхні водоносних горизонтів; проникнення у водоносні горизонти стічних вод та технологічних розчинів із підземних та поверхневих комунікацій та колекторів [9].

Основну роль в процесі попадання компонентів забруднення у водоносні горизонти ґрунтових вод відіграють природна захищеність цих горизонтів. На території Києва перші від поверхні водоносні горизонти відносяться до першої та другої категорії природної захищеності, тобто не захищені. Найгірша захищеність в долині р. Дніпро, а також річок Либідь, Сирець, Нивки, Віта. Тут потужність зони аерації складає в середньому 3 – 7 м при майже відсутності в її розрізі слабопроникливих пластів. На цих територіях компоненти забруднення можуть безперешкодно поступати у водоносні горизонти. Цьому сприяють і майже повна відсутність геохімічних бар'єрів. Виділяється Середньолибідська ділянка техногенної метаморфізації, що займає частину долини Либеді від площі Перемоги до бульвару Дружби Народів, площею 6 км². Води на цій ділянці мають мінералізацію більше 0,5 г/л, мозаїчний хімічний склад, СПЗ цих вод в основному вище 30 [9].

Геофізичні дослідження виявляють наявність тектонічних розломів в долині річки Либідь. Безумовно, що по осям розломів в зоні їхнього дроблення глинисті мергелі мають підвищену водопроникливість, чим пояснюється зв'язок другого водоносного горизонту із бучацькими пластами [8]. При розподілі забруднення у водоносному горизонті основну роль відіграє швидкість горизонтальної фільтрації. Швидкість фільтрації в долинах річки Либідь, Сирець, Віта – 0,01 – 0,02 м/добу [9].

Приведені матеріали показують, що взаємодія між рельєфом, техногенними навантаженнями на нього та екологічною ситуацією, складна, багатогранна та вимагає свого подальшого та більш поглибленого дослідження. За визначенням Демчишина М.Г. [8] негативний техногенний вплив на геологічні тіла проявляється, перш за все, в їхньому забрудненні токсичними та іншими шкідливими речовинами, що відображається, в цілому, на якості середовища життєдіяльності людини: середовище становиться шкідливим та ворожим для нього. Погіршується якість ґрунтів, що потребує збільшення матеріалоємності для підвищення надійності фундаментів споруд, збільшуються витрати на відновлення деформованих та зруйнованих споруд

історичної забудови. Техногенез викликає також активізацію екзогенних геологічних процесів.

Сформовані вищеназвані положення є основою для формування стратегії відродження річки Либідь. Виходячи із вищевказаного, об`єктом подальшого дослідження, проектування та прогнозування становить екосистема "тектонічний розлом – динаміка підземних вод – містобудівні об'єкти басейну річки Либідь". При цьому в структурній моделі екосистеми виключно актуальним є системний взаємозв`язок проблем містобудування, медицини та геоекології, особливо з її розділами, в котрих аналізується питання стосовно тектонічних розломів як складової частини аномальних явищ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабадаглы В. А., Зверькова И. Н., Калицун В. А. Геоэкологическая обстановка в бассейне р. Лыбедь (г. Киев) // Геологический журнал, - № 2, 1991, - С. 50 – 62.
2. Барщевский Н.Е., Купраш Р.П. Рельєф территории Киева и проблемы экологии // Геологический журнал, - № 2, 1991, - С. 3 – 14.
3. Барщевский Н. Е., Купраш Р. П., Швыдкий Ю. Н. Геоморфология и рельефообразующие отложения района г. Киева. – К.: Наукова думка, 1989, - 196 с.
4. Берлинский М.Ф. Краткое описание Киева. Репринтное издание. – К.: Час, 1991, - 224 с.
5. Величко С.В. Літопис. Том 2. – К.: Дніпро, 1991. – 644 с.
6. Вишневський В.І. Дніпро біля Києва. – К.: Інтерпрес ЛТД, Ніка-Центр, 2005. – 92с.
7. Геологическая карта Украинской ССР масштаба 1:50 000. Киевский промышленный район. /под общ. рук. Ролика А.Г. Объяснительная записка в 2-х частях. Ч.1. – К., 1982. – 116 с.
8. Демчишин М.Г. Геологическая среда Киева // Геологический журнал, - № 2, 1991, - С. 14 – 24.
9. Зарицкий А.И., Лысяный Н.Н., Абрамис А.Я. Геохимические аспекты состояния геологической среды Киевской промышленно-городской агломерации // Геологический журнал, - № 2, 1991, - С. 34 – 42.
10. Історія Києва. Стародавній і середньовічний Київ. Том 1.– К.: наукова думка, 1986. – 384 с.
11. Климат Киева / под. ред. Сакали. – Л.: Гидрометеоиздат, 1980. – 288 с.
12. Крижанівський О. А. Розміщення житлової забудови на намивних територіях відносно динаміки підземних вод. Дис... канд. арх. 18.00.04. – КНУБА, - Київ, 2000. 152 с.

13. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; відп. ред. О. В. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. - 591 с.
14. Мовчан І.І. Давньокиївська околиця. – К.: Наукова думка, 1993. – 176 с.
15. Рубан Л.И. Город и притоки его главной реки, проблемы взаимодействия. – В сб.: Современные проблемы архитектуры и градостроительства. Вып. 1. – К.: КГТУСА, 1997. – С. 118 – 123.
16. Толочко П.П. Древній Київ. – К.: Наукова думка, 1976. – 208 с.
17. Тютюнник Ю.Г. Ландшафтно-геохимический анализ загрязнения большого города тяжелыми металлами: Автореф. дис. ... канд. географ. наук. – К., 1987. – 18 с.
18. Чекунов А. В., Кутас В. В., Харитонов О.М. Сейсмичность Киева // Геологический журнал, - № 2, 1991, - С. 24 – 33.
19. https://www.facebook.com/LybidYe/?pnref=lhc

Аннотация

На основе проведения анализа фондовых и опубликованных научных работ в различных сферах науки, разработаны положения, которые являются основой стратегии возрождение реки Лыбидь. Бассейн реки Лыбидь является памятником природно-антропогенного ландшафта и объектом индустриального наследия. Река Лыбидь относится к зоне эколого-геологического риска и требует тщательного эколого-геологического картирования территории бассейна. Оздоровление города Киева необходимо начинать с оздоровления бассейна Лыбеди.

Ключевые слова: зоны эколого-геологического риска, бассейн реки Лыбидь, историко-градостроительный и эколого-геологический анализ территории.

Annotation

Based on the analysis of stock and scientific publications in various fields of science, developed regulations that are the basis of the revival strategy Lybid river. Pool Lybid River is a monument of natural and man-made landscapes and sites of industrial heritage. Lybid river refers to the ecological and geological risk and requires careful ecological and geological mapping of the basin. Improvement of Kiev should start with recovery Lybed pool.

Keywords: ecological and geological risk areas, swimming pool Lybid river, historical and town planning and environmental-geological analysis of the territory.

УДК 658.29:69.001.5

Кучер Р. В.
Сертифікований інженер-проектувальник
Директор проектно-будівельної компанії
«ПДЦАБ ім. Городецького»,

РОЗВИТОК ОСТРОВА ЖУКІВ, ЯК ЧАСТИНА РЕГІОНАЛЬНО ЛАНДШАФТНОМУ ПАРКУ – ДНІПРОВСЬКІ ОСТРОВИ В М. КИЄВІ

Анотація: в статті розглянуто проблема розвитку екологічної системи в м.Києві. на прикладі ландшафтного заказника місцевого значення «Жуків острів» Рішенням є необхідність впровадження інфраструктурних та технологічних інструментів, які дають можливість забезпечувати та модернізувати діяльність частини регіонально ландшафтному парку (РЛП) «Дніпровські острови», а саме на острові Жуків, площа обслуговування ДКП "Плесо" становить 70,01 га та з додатковою фактичною площею.

Ключові слова: інформація, інфраструктурне управління, ефективність, технологічні системи, енергозабезпечення.

І. Згідно з рішенням від 23 грудня 2004 року N 878/2288 про створення регіонального ландшафтного парку "Дніпровські острови", та з метою створення об'єкта природно-заповідного фонду на території м. Києва Київська міська рада вирішила:

1. Створити регіональний ландшафтний парк "Дніпровські острови" на площі 1214,99 га.

ІІ. Місцевість, на якій зараз створено ландшафтний заказник місцевого значення «Жуків острів» в м. Києві вперше згадується в літературних джерелах 16 ст. Водойми цієї території здавна відзначались винятковим біологічним різноманіттям і, зокрема, були дуже багаті на рибу.

Відомо, що за старих часів у цих місцях рибалили професійні рибалки-осетровики, які ловили виключно осетра та стерлядь.

Видатною цінністю Жукова острова є післяльодникові дюни – свідки льодяникової доби, а серед них – великий польодниковий бархан на правому березі озера Конча. Бархан має неабияке наукове, пізнавальне значення, наочно демонструючи теорію виникнення барханів та післяльодникових пустель.

Ліквідовано заповідник було влітку 1934 року.

Але оцінюючи всю територію з інженерних та транспортних потреб необхідно розділити на чотири зони, а саме рис.1:

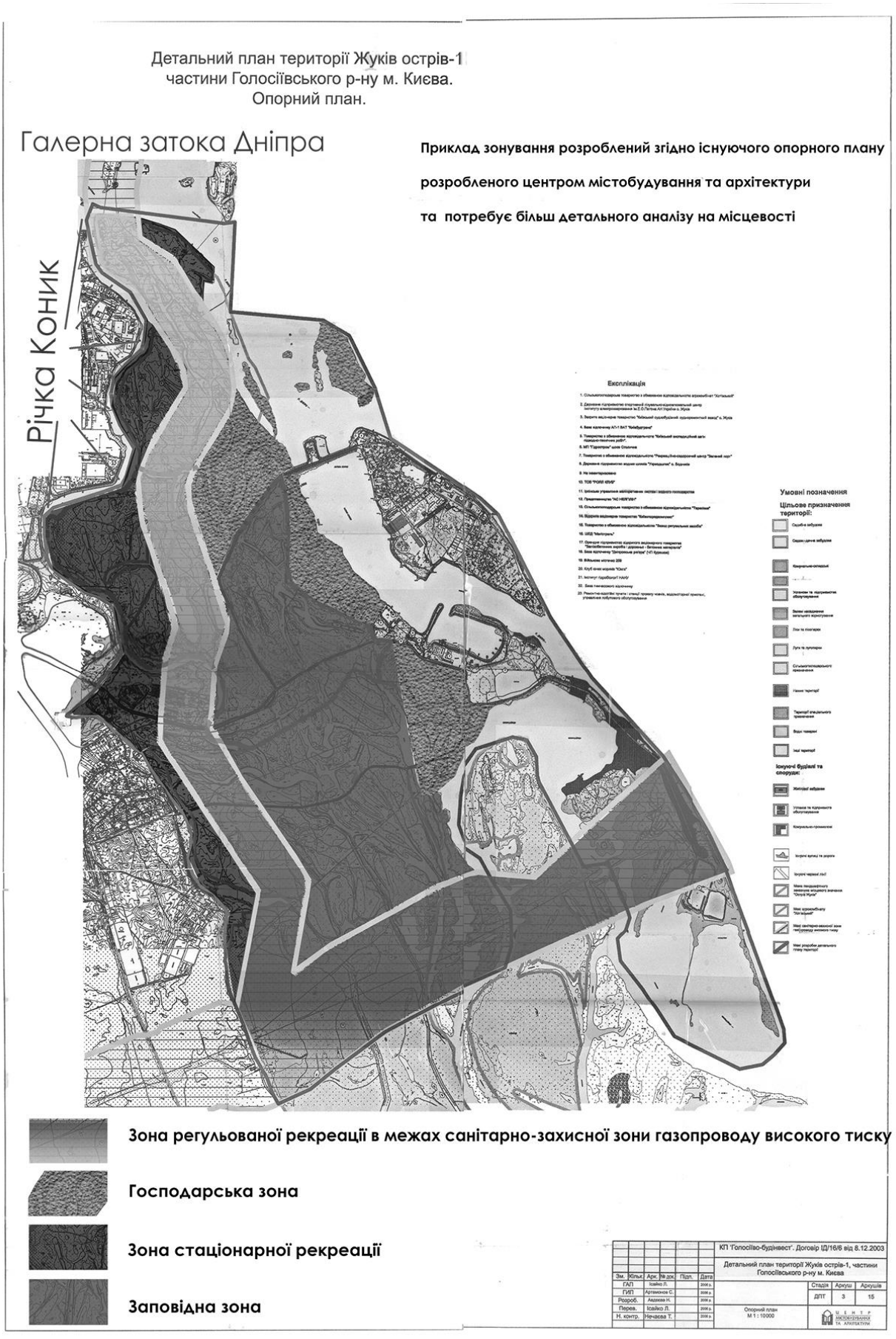

Рис. 1. (Розподілення організаційних зон РЛП на острові Жуків)

Зона регульованої рекреації в межах санітарно-захисної зони газопроводу високого тиску для контролю за встановленням туристичного спорядження та шляхів пересування по ці зоні.

- Вздовж берегів Дніпра розробити **Господарську зону** для самозабезпечення, енергоефективності та відкритого доступу всіх бажаючих до берегів Дніпра.
- Вздовж ріки Коник забезпечити **Зону стаціонарної рекреації** для більш довготривалого туризму та відпочинку з допустимо можливими розвагами біля води також для можливості встановлення автономних технологій для самозабезпечення частини РЛП.
- І виходячи з реальної площі Острова Жуків

Заповідна зона займає своє почесне місце для вивчення справжніх можливостей природи.

III. Технологічні потреби для довготривалого розвитку частини РЛП на Острові Жуків мають забезпечувати сучасні технології із замахом на швидку модернізацію під РЛП майбутнього.

Для постійного розвитку інфраструктури та розвитку людини під час відпочинку маємо ряд вже існуючих технологій, що будуть використовуватись та швидко оновлюватись, як будь-яке програмне забезпечення:

Заповідна зона має розвиватися та жити самостійно, адміністрація лише буде контролювати чистоту та забезпечувати порядність людей.

Зона регульованої рекреації вже має містобудівні обмеження, а саме санітарно-захисна зона газопроводу високого тиску. Тому не допускається будівництво капітальних будівель будь-якого призначення та проведення масових заходів. На всьому шляху вздовж цієї зони будуть прокладені комфортні шляхи для туристів, що будуть забезпечені місцями для відпочинку. На всьому шляху буде встановлено декілька місць де можна буде розбити малий табір для пікніку з системами збору дощової води та організованими мангалами.

Господарська зона Острова Жуків має великій потенціал враховуючи, що основна адміністрація знаходиться на іншому острові.

Вихід до води надає змогу встановлювати автономні енергогенеруючі та енергозберігаючі системи, що забезпечать автономну роботу частини енергопотребляючих приладів.

В цій зоні будуть вдосконалені вже існуючі причали для човнів та катерів.

Модульна будівля наглядової частини адміністрації буде встановлена на в’їзді на територію Острова Жуків зі сторони вул. Набережно-Корчуватська.

Вздовж р. Дніпро вся господарська зона буде облаштована малими городами, фруктовими деревами та квітами, що надасть змогу забезпечувати частину РЛП Острів Жуків продуктами для відвідувачів та коштами з продажу.

Найголовніше будуть встановлені модульні теплички в яких будуть вирощувати різні екзотичні культури по методу киянина Максима Дробота, що вже декілька років вирощує екзотичні фрукти в Києві. Також розглядається вирощування фруктів та овочів за допомогою аеро та гідропоніки. Ці малі угіддя будуть облаштовані, як сільськогосподарські парки загального доступу. Обслуговування буде відбуватися за допомогою працівників РЛП та новітніх технологій .

Також вихід до води забезпечить можливість розводити рибу в малих плавучих модульних конструкціях з сіткою, що буде місцями розташовано по всій довжині господарської зони разом з можливістю проведення спортивної риболовлі.

Зона стаціонарної рекреації.

Це особливо суперечлива, але й найцікавіша зона з точки зору інфраструктури. Розташовується вздовж річки Коник, що наразі дуже забруднена, в 2014 році в ній загинуло дуже багато риби і це є екологічна катастрофа бо зараз річка періодично червона, як борщ і впадає в дуже велике русло Дніпра біля Осокорків.

Тому насамперед річку треба очистити і дати їй нове життя. Після цього вздовж річки Коник буде розташована зона стаціонарної рекреації, це буде просто рай для туристів в Києві. Вздовж річки з обох боків буде проходити консольна пішохода та велосипедна дорога з пірсами та містками, що буде влаштована для прогулянок вздовж річки та лісу з прекрасним краєвидом. Вздовж дороги будуть встановлені модульні конструкції для надання різного роду послуг відвідувачам. З одного боку річки за дорожками будуть встановлені безфундаменті одноповерхові модулі в яких можна буде жити, як в мотелі.

Дорога буде повністю відкрита для всіх бажаючих без обмежень. Вся туристична траса буде забезпечена засобами для малорухомих.

По всій зоні будуть влаштовані ігрові зони та місця сімейних відпочинку. Місця для масових заходів, концертів, кіно та конференцій.

Найцікавіше в цій зоні буде встановлений модульний дутий ангар для розробки, ознайомлення та проведення виставок, з сучасними напрацюваннями всіх поколінь України де буде працювати комісія з усіх країн.

Для забезпечення сучасного розвитку парку та швидкої модернізації згідно тенденцій сучасності, за потребою будуть використовуватись допоміжні технології в усіх зонах:

1) У кожного відвідувача буде магнітний браслет для безпеки, доступу в різні місця та розрахунку за послуги.
2) Автономні світлодіодні вуличні ліхтарі.
3) Автономні сміттєзбиральні баки, що вакуумним тиском будуть передавати сміття по трубі в землі в точку збирання.
4) В кожній зоні буде зібраний та встановлений конвеєр по переробці сміття у будівельний матеріал по технології українського архітектор-технолога Віктора Шульженко. (конвеєри мають різні розміри це залежать від об'єму)
5) Місця збору та очистки дощової чи річкової води для потреб гігієни і навіть для пиття.
6) Автономні біотуалети нададуть адміністрації змогу обслуговувати їх раз на місяць чи ще рідше. З циклічною очисткою та водообміном для миття рук з дощової та річкової води. Автономне електрозабезпечення та перетворення відходів у гранули за допомогою біодобавок та передача їх по вакуумному сміттєпроводу.
7) Всі можливі качелі, каруселі, велотренажери, всі засоби, що приводяться в рух за допомогою механічного приводу, будуть підключені та зможуть генерувати додаткову електроенергію та при можливості акумулюватись для подальшого використання.
8) Дрони та квадрокоптери зможуть забезпечувати доставку, знімання з повітря та обслуговування садів та городів.
9) Увесь парк буде забезпечений загальною системою безпеки та інформування.
10) Для забезпечення фінансування, в парку будуть продаватися свої продукти, здаватися в оренду місця для підприємців, проводитись різноманітні корисні акції для залучення коштів меценатів. Адміністрація Буде здавати в оренду засоби переміщення від велосипедів до електрокарів, що будуть збиратися в Господарській зоні парку. На шляхах та в зонах відпочинку будуть встановлені найсучасніші технології з орендними місцями під рекламу.
11) Служба охорони буде забезпечена сучасними засобами першої допомоги та пересуватись на електрокарах чи велосипедах для швидкого реагування.
12) Всі допоміжні інженерні та інфраструктурні будівлі будуть малогабаритні та розташовані в Господарській та зоні стаціонарної рекреації**.**
13) Річка Коник та русла, що заходять в Острів Жуків будуть виконувати також і транспортний коридор для обслуговування та переміщення.

IV. Використання засобів енергоефективності та автономних технологій на Острові Жуків має велике значення для подальшого розвитку.

Можливість встановлення сонячних панелей забезпечує використання сонячної енергії і робить незалежним від електропостачання.

Підсвічування включається автоматично з настанням темряви і гасне на світанку. Для цього встановлюються світлодіодні ліхтарі, які працюють за рахунок сонячної енергії. Сонячний модуль встановлюють там, де багато світла. На сьогодні існують перші в світі установки із струшуванням снігу.

Одним із видів джерела є використання енергії вітра.

Унікальні вітряки, які виробляють електроенергію навіть при слабкому вітрі - результат роботи українського вченого, доктора технічних наук Олексія Оніпко. Особливістю ветроротор його конструкції є незвичайна форма, яка забезпечує високу ефективність, одночасно роблячи роботу пристрою практично нечутно.

Ще одним з найбільш економних і екологічно чистих способів отримання електроенергії є міні гідроелектростанція, витрати на яку зводяться до первинного будівництва і технічного обслуговування обладнання.

Наявність в даній місцевості величезного водного ресурсу відкриває великі перспективи для використання даного виду енергії. Водний потік, потрапляючи на лопаті турбіни, обертає гідропривід, пов'язаний з електрогенератором, який і забезпечує вироблення електроенергії.

Види застосування автономних технологій: вечірнє освітлення парку, можливість використання місцево системи Wi-Fi, підзарядка мобільних телефонів, побутові потреби при обслуговувані території РЛП.

Висновки. Впровадження новітніх системи дозволяє оперативно і достовірно відслідковувати поточний стан та зміни у роботі підприємства, робити аналіз тенденцій та приймати на основі узагальнених даних виважені рішення менеджерами всіх ланок управління з врахуванням можливих ризиків.

Використана література або сайти:

1. http://ecotechnica.com.ua/
2. http://wind.ae.net.ua/
3. http://www.sun-battery.biz/
4. http://greenvolt.ru/
5. http://ecotown.com.ua/news/V-Ukrayini-ye-vlasna-tekhnolohiya-100-pererobky-smittya/
6. Витяг з публікації http://kiev.pravda.com.ua за 05.12.2011 р. Автор: Олексій Василюк.
7. Витяг з рішення КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ VIII сесія IV скликання від 23 грудня 2004 року N 878/2288

Аннотация

В статье рассмотрены проблема развития экологической системы в Киеве. на примере ландшафтного заказника местного значения «Жуков остров». Решением есть необходимость инфраструктурных и технологических инструментов, которые дают возможность обеспечивать и модернизировать деятельность части регионального ландшафтного парка «Днепровские острова», а именно на острове Жуков, площадь обслуживания ГКП "Плесо" составляет 70, 01 га и с дополнительной фактической площадью.

Ключевые слова: информация, инфраструктурное управления, эффективность, технологические системы, энергообеспечения.

Annotation

The article deals with the problem of development of the ecological system in Kiev. the example of landscape reserve of local importance "Zhukov island". Solutions necessary infrastructure and technological tools that allow to provide and upgrade the activities of the regional landscape park "Dnipro Island," namely on Zhukov Island, "Pleso" service area is 70, 01 ha and more actual area.

Keywords: information, infrastructure management, efficiency, technological systems of power supply.

УДК 745/749.33

Носенко Г. А.
доцент кафедри містобудування КНУБА
Драгомирова Г. А.
студентка 6 курсу кафедри містобудування
Національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПРИБЕРЕЖНОЇ ТЕРИТОРІЇ ОЗЕРА ЙОРДАНСЬКЕ У МІСТІ КИЄВІ ЯК ФАКТОР СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

Анотація: у статті розглянута проблеми формування сучасного ландшафтного середовища прибережних територій міста на основі історико-культурних факторів.

Ключові слова: міське середовище, історико-культурна цінність, збереження культурної спадщини, елементи благоустрою, дизайн - проектування міського ландшафту.

Актуальність теми. З огляду на динаміку соціальних, історичних і культурних цінностей, проблема збереження та одночасного використання історико-культурних ландшафтів в умовах сучасного міста набуває актуальності з кожним роком. Ґрунтовний аналіз історіографії свідчить, що питання охорони природньо-історичних територій системи озер до якої входить озеро Йорданське, як пам'ятки культурної спадщини, є вкрай важливим, однак до 26 квітня 2016 року не було предметом спеціального комплексного пам'яткознавчого вивчення.

Мета статті. Висвітлення основних сучасних проблеми функціонального використання прибережних територій озер міста на основі озера Йорданське, та розкриття ландшафтно - рекреаційного потенціалу території засобами збереження та відновлення історико-культурного середовища.

Основна частина. «У місті є багато історичних шарів, і деякі з них поступово стають історичною цінністю. Багато хто не розуміє, що історико-культурна цінність - це не ідея минулого, це ідея сучасності. Ми оголошуємо щось цінною спадщиною зараз, в даний момент, і це самий вірний жест сучасної культури. Те, що ми зберігаємо, являє собою цінність саме для теперішнього часу. Міський ландшафт потрібно розглядати як суспільну цінність. Ландшафт належить кожному, тому що, коли ви дивитеся зі свого вікна, ви бачите місто. Вид з вікна - це цінність, на яку має право кожен житель міста» (Франческо Бандарін, заступник генерального директора ЮНЕСКО).

Сучасне уявлення про культурний ландшафт неоднозначне. Ця ситуація характерна як для світової географічної науки, так і для української географії. В даний час склалося три принципово різних тлумачення терміну «культурний ландшафт»:

1. У традиціях української географічної науки воно означає антропогенний ландшафт, змінений людиною за певною програмою і володіє високими естетичними й функціональними якостями.

2. Друге визначення характеризує культурний ландшафт як місцевість, яка протягом тривалого історичного періоду була місцем проживання певної групи людей, які є носіями специфічних культурних цінностей.

3. У третьому випадку під культурним ландшафтом розуміють ландшафт, в формуванні і розвитку якого активну роль відіграють духовні і інтелектуальні цінності, що зберігаються і передаються від покоління до покоління в вигляді інформації, що є його частиною і відчувають на собі вплив інших, матеріальних компонентів ландшафту. [1]

Одним із прикладів культурного ландшафту, що відповідає усім трьом вище перечисленим тлумаченням є озеро Йорданське, яке входить до єдиної системи озер Опечень. Оболонська система озер Опечень - це колишнє русло

легендарної річки Почайни, на якій у 988 році відбулося Хрещення Русі. За словами київських археологів, вздовж берегів Почайни знаходились великі поселення зарубинецької археологічної культури. Розуміння того, що саме ця притока Дніпра дала початок поширенню християнства на наших землях та є носієм спогадів про давню цивілізації, робить місцевість озер цінним історико-культурним ландшафтом сьогодення.

Нині річка Почайна в Києві - неіснуюча восьмикілометрова протока, що протікала по території Оболоні поруч із Старокиївською горою, омиваючи торгово-ремісничий район Поділ і впадала у затоку Дніпра видовженої форми. Ця затока відокремлювалася від основного русла довгою піщаною косою, яка тяглася до місця, де, на сьогоднішній день, розташовано пам'ятник Магдебурзькому праву (Почтова площа). У своєму гирлі Почайна служила київської гаванню та пристанню. Ця місцевість називалося Притикою.

Сьогодні Почайна мало схожа на річку в класичному розумінні цього слова, оскільки після будівництва Оболоні її розділили на 6 технічних озер: Йорданське, Кирилівський, Андріївське, Вербне, Опечень та Мінське. Вони з'єднані поміж собою системою колекторів діаметром 1,2 м. Однак, якщо пройти вздовж берега озер, що паралельні проспекту Степана Бандери, Почайна дійсно нагадує річку. Там вона зберіглася у своєму історичному руслі.

Втручання у русло річки та змінення її початкового вигляду та стану відбувалося неодноразово:

- найзначніше втручання відбулося **у 1712 році** під час будівництва суднoплавного каналу між Почайною і Дніпром. Канал повинен був полегшити проходження суден, що приходять з Дніпра у верхів'ї річки;
- в **кінці 1840-х років** почалися масштабні гідротехнічні роботи з влаштування нової гавані Київського річкового порту за проектом інженера Миколи Максимовича та регулювання гідрорежиму Дніпра в межах Києва. Його основна течія була перенаправлена до правого берега за допомогою спорудження дамби, яка відділяє Десну від місцевості Чортори;
- **в 30-тих роках XX століття** поряд з нинішньою Оболонню проклали Північне залізничне півкільце (станції Оболонь і Петрівка), зробили насип і відокремили Почайну від гавані. При цьому русло направили прямо на схід - до Дніпра, щоб річка не заливала залізницю. Так Почайна отримала нове русло, її частина збереглася тільки на Оболоні;
- остаточно сучасний вигляд Почайни — система озер Опечень — був сформований в результаті проведення гідронамивних робіт у **1960-х роках** для будівництва Мінського району Києва (сучасний Оболонський район).

Функціонально-планувальний розвиток та планувальні обмеження на прибережних територіях озера Йорданське за генпланами міста Києва 2015, 2020 рр.

- Ділянка озер нижньої частини системи (озера Андріївське, Кирилівське, Йорданське та Вербне) входить до територій зелених насаджень загального користування та пляжів (лише озера Йорданське та Вербне). Прилеглі території - змішана багатоповерхова житлово-громадська забудова.
- Ділянка озер верхньої частини системи (озера Мінське та Опечень) входить до територій насаджень спеціального користування, а прилеглі території належать до промислових та науково-виробничих.
- За схемою функціонального зонування території у м. Києві генерального плану 2020 територія має призначення ландшафтно-рекреаційної зони.
- Прилегла територія житлова, громадська та комунально-складська зони.
- Озеро Вербне входить до природно-заповідного фонду.
- За схемою планувальних обмежень генерального плану 2020 ділянка входить до санітарно-захисної зони від промислових об’єктів, оточена прибережно-захисною смугою.

Сучасний стан території навколо озера Йорданське.

Фахівці Комунального підприємства виконавчого органу Київської міської ради по охороні, утриманню та експлуатації земель водного фонду «Плесо» стверджують, що найбільшою проблемою малих київських річок та озер є їх незадовільний екологічний стан. До чинників, що завдають серйозної шкоди малим київським річкам та озерам належать:

- промислові викиди з високим вмістом небезпечних для водойм фосфатів;
- загальний санітарно-епідеміологічний стан;
- гідрологічна проблема: в Києві мало очисних споруд.
- негативна роль недбалого ставлення киян до природних ресурсів та естетичний якостей оточуючого природного середовища. [2]

Основні сучасні проблеми функціонального використання та благоустрою прибережної території озера Йорданське.

Натурне обстеження прибережної території озера дозволило виявити основні проблеми на сучасному етапі:

- напрямки пішохідних доріжок, що формують підходи до озер пролягають серед житлових дворів або захаращених територій вздовж схилу;
- паралельно Оболонському проспекту розташоване значне за площею несанкціоноване кладовище тварин;

- високі зарості очерету утруднюють доступ до води, обмежують візуальний контакт з водною поверхнею, тим самим знижуючи естетичну цінність озера;

Прибережна зона озера активно освоюється жителями прилеглого житлового району для відпочинку, оздоровлення та хоббі:

- наявна велика кількість саморобних неестетичних рибацьких містків посеред озера та на його берегах;
- в оздоровчій зоні пляжу відсутні комфортні спуски до води, натомість під шаром піску знаходяться непомітні, потенційно небезпечні для пішоходів, поклади каміння;
- в локальній зоні відпочинку значна кількість пнів, заритих бетонними плитами та саморобні столи формують її як «своєрідну»;
- морально застарілі дитячі майданчики прилеглих будинків – єдина зона для дитячих розваг;
- вже давно сформована пляжна зона вимагає використання сучасних методів очистки водойм, оскільки за радянських часів територія інтенсивно забруднювалася прилеглими промисловими підприємствами;
- відсутня організована зона вигулу собак, значна кількість яких належить жителям району;
- в наслідок розростання стихійної нерегульованої рослинності (високих заростей очерету здовж берега, кущів та малоцінних деревних порід) порушені умови безпечного використання прибережної території для несамостійних верств населення (дітей та людей похилого віку)
- зони тихого відпочинку та місця перепочинку під час прогулянки, не виражені засобами благоустрою та ландшафтного дизайну.

Історико-культурна цінність системи озер Опечень.

У киян та, зокрема, жителів районів новобудов останніх десятиліть, значну частину яких складають новосели міста, відсутнє розуміння глибинної історико-культурної цінності місцевості їх проживання. З огляду на це, першочерговими завданнями в області збереження історико-культурної спадщини є:

- ознайомлення та популяризація етапів історичного розвитку районів сучасного житлового та громадського будівництва серед населення цих районів;
- залучення громадських організацій і об'єднань до розв'язку екологічних проблем міста: робота з населенням по формуванню дбайливого відношення до природи;

- гармонійне поєднання сучасної функції ландшафту з історичними типами використання місцевості, що демонструють принципи сталого розвитку природних систем;
- відтворення історичного образу місцевості засобами благоустрою та озеленення території.

Підводячи підсумок, окремо слід виділити музейно-ціннісне відношення до історико-культурних ландшафтів: територія наділяється новою функцією, отримавши тим самим новий аксіологічний статус, розуміючи під терміном «аксіологічний» не перетворення місцевості на музей, а орієнтацію на цінності, що сприяють задоволенню потреб людини та відповідають запитам і нормам у певний історичний період, коли на перший план виводиться ступінь переосмислення історико-культурних об’єктів, оскільки збереження культурного середовища безперечно необхідно для еволюційного розвитку міста.

Бібліографічний список

1. Веденін Ю.А., Кулешова М.Є. Культурний ландшафт як об'єкт культурної та природної спадщини. / Известия АН. Серія географічна, 2001 № 1, с. 7-14.
2. Вортман Д. Я. Почайна // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2011. — Т. 8 : Па — Прик. — С. 470. — ISBN 978-966-00-1142-7.
3. Лавров Д. Река почайна — осталась только в летописях // Сегодня. — 2002. — 20 липня.
4. Почайна // Вишневський В. І. Малі річки Києва. — Київ: «Інтерпрес ЛТД», 2007. — 28 с. — ISBN 978-966-501-056-2
5. Речка Почайна// Берлинский М. Ф. Краткое описание Киева. Содержащее историческую перечень сего города, так же показание достопамятностей и древностей оного. — СПб.: Типография Департамента Народного Просвещения, 1820. — С. 142—145. — ISBN 978-5-4460-1752-2

Abstract

The article considers the problem of formation of modern coastal areas landscape environment of the city based on historical and cultural factors.

Keywords: urban environment, historical and cultural value, heritage preservation, landscaping elements, urban landscape design.

УДК 72.01

Мироненко В. П.
доктор архітектури, професор
Нестеренко В. В.
аспірант
Харківський університет будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ ЗЕЛЕНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті представлена концепція зеленої інфраструктури міста та проаналізовано особливості її впровадження в містобудівні програми розвитку міст. Представлені різні підходи до визначення поняття «зелена інфраструктура». На прикладі Німеччини, показано, яким чином дана концепція може бути впроваджена в програму розвитку міст. Представлені основні елементи, характерні для моделі зеленого міста, зокрема мінімізація негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище в рамках сталого розвитку території. Показано, що необхідний системний підхід: а саме від спільних зусиль планувальників-містобудівників з екологами та управлінцями залежить успіх впровадження концепції в практику.

Ключові слова: зелена інфраструктура, місто, екосистемні послуги, Україна.

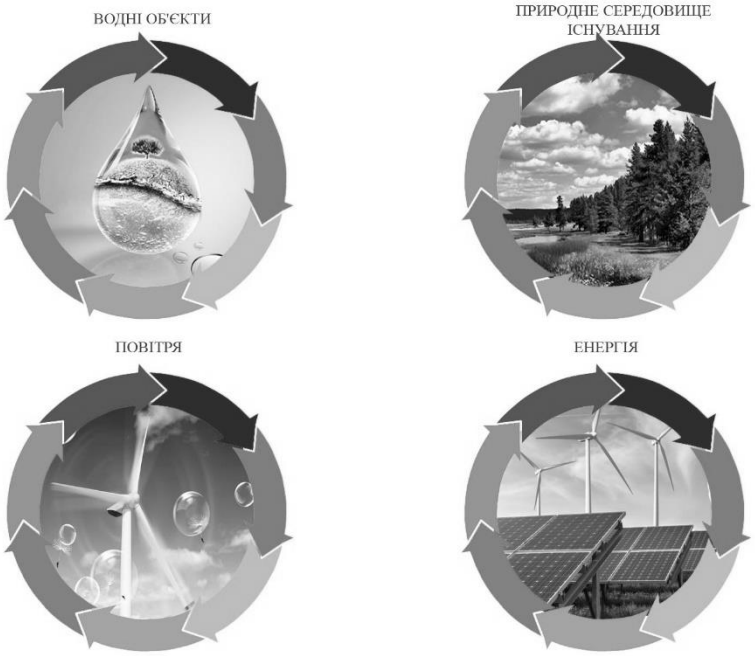
Виклад основного матеріалу. Протягом останніх сорока років уряд Німеччини проводить активну роботу на всіх рівнях по екологізації своєї політики. Досвід Німеччини в зв'язку з цим є передовим і представляє собою гігантську економіку, успішно розвивається і приносить вагомі доходи [1]. Зокрема, за останні десятиліття Німеччина стала однією з провідних зелених держав Євросоюзу по розвитку і впровадженню відновлювальної енергетики, а також лідером на ринках «зелених» технологій [2]. При цьому «зелена» політика Німеччині враховує інтереси не тільки економіки, але і архітектури та відновленню навколишнього середовища. Країною накопичений значний досвід з розвитку та впровадженню концепції «зеленої» інфраструктури, в тому числі на рівні міст. «Зелена» (green), або, як її в ряді зарубіжних публікацій називають, «синьо-зелена» інфраструктура (blue and green infrastructure) є мережеюоб'єктів, що забезпечують «компоненти» для вирішення міських і кліматичних проблем, при цьому обов'язковою умовою є виконання принципу «будівництва з природою (building with nature) [3].

У число таких головних компонентів входять: управління якістю води, поліпшення якості повітря, заходи по адаптації до змін клімату, стабільне

вироблення екологічно чистої енергії, виключення втрат тепла, будівництво енергозберігаючих споруд, підвищення біорізноманіття, виробництво екологічно чистих продуктів харчування, забезпечення екологічно збалансованого використання водних ресурсів та ресурсів грунтів [4]. Зелена інфраструктура також служить екологічної основою для соціальної, економічної і архітектурної безпеки, забезпечуючи гідну якість життя городян за допомогою зниження ризику захворюваності, забезпечення рекреаційних культурно-естетичних цінностей . Аналізу даної концепції і вивчення її впровадження в містобудівні програми розвитку міст присвячено значну кількість зарубіжних досліджень [5]. Останнім часом активно розробляється дане питання і в нашій країні , однак недостатньо аналізуються вигоди, які отримає місто від впровадження певних елементів зеленої інфраструктури в дослідженнях на прикладі різних секторів економіки, в залежності від приналежності до того чи іншого компоненту міста (навколишнє природне середовище, природно-технічні системи, здоров'я і якість життя міського населення та ін.).

Згідно з концепцією «зеленої» інфраструктури для моделі «зеленого» міста характерна мінімізація негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище згідно з принципами сталого розвитку території [6].

Мета може бути досягнута за рахунок комплексної екологічної політики, що включає не тільки окремі екологічні заходи, а й екологізацію всіх елементів інфраструктури міста та особливо впровадження екологічного мислення і способу життя серед жителів (мал. 1).

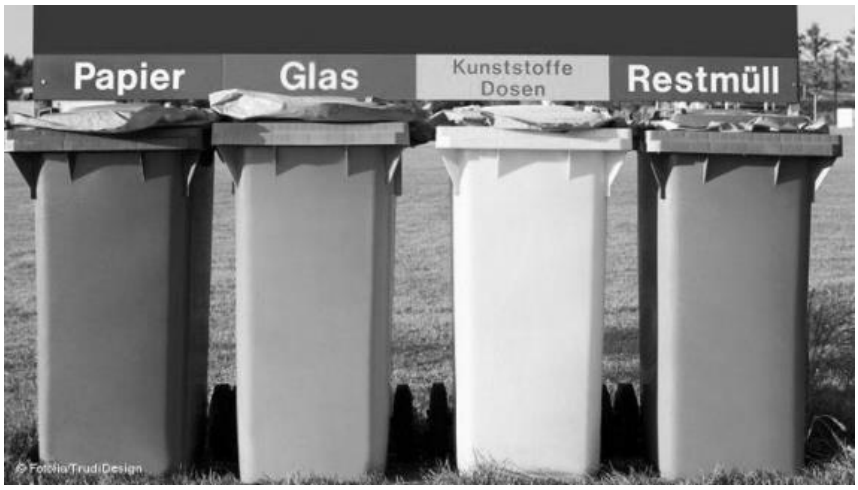
Мал. 1. Зелена інфраструктура міста

Згідно з визначенням Європейської Комісії здорові екосистеми як елементи зеленої інфраструктури забезпечують міське середовище яке проживає в її межах населення наступними так званими «Безкоштовними» благами (екосистемними послугами): очищення повітря від полютантів, фільтрація води, кругообіг речовин, контроль за небезпечних природних явищ, включаючи повінь і штормові ситуації, а також підтримання біорізноманіття та стійкості грунтової біоти та ін. Якщо резюмувати найбільш відомі в світовій літературі роботи з даної тематики, то можна виділити наступні основні елементи зеленої інфраструктури:

- Зелене будівництво: з низькою часткою енергоспоживання (нижче на 20-25%) і викидів в навколишнє середовище (нижче на 5-10%, ніж зазвичай). При цьому в процес експлуатації подібних будівель впроваджується ресурсозберігаючі обладнання (термостати, світлодіодне освітлення, «розумні» системи управління освітленням, колектори дощової води і системи вторинного використання води). В основі лежить підхід так званих «3R = Reduce + Reuse + Recycle» («скорочення споживання, вторинне використання і переробка»);

- Зелений транспорт: впровадження таких альтернативних транспортних засобів, як електробуси і гібриди, які успішно експлуатуються в Німеччині з 2008 року. При цьому викиди, зокрема вуглекислого газу, в навколишнє середовище від експлуатації даних транспортних засобів близькі до нуля.

- Екологічне управління відходами: наприклад, безтермічна переробка сміття, при якій не застосовуються високі температури (приватний вид - компостування харчових залишків). Включає вторинну переробку відходів, виробництво біопалива та стимулювання застосування в щоденній практиці методу сортування сміття (мал. 2), в тому числі пропаганда і просвітництво починаючиз до- і шкільних освітніх установ;

Мал. 2. Сортування сміття - табличка в одній з німецьких університетів.

В Україні існує думка, що формування екологічної інфраструктури-це планувальна і містобудівна проблема. У ряді публікацій неодноразово згадується, що на відміну від інших завдань, для вирішення яких потрібні зусилля великого кола різних фахівців, тут головна роль відводиться планувальникам і архітекторам, так як основною проблемою в цьому випадку є формування безперервної структури всього простору міста.

Можливості впровадження концепції зеленої інфраструктури в Україні

На сьогоднішній день питання формування єдиної концепції екологічної інфраструктури та особливо її впровадження в практику розвитку міст є особливо актуальним. Екологічна обстановка в більшості міст України оцінюється як досить напружена, а в ряді великих міст, таких як Київ, Харків, Одеса, Львів, та ін., Вона оцінюється як катастрофічна (з урахуванням техногенних факторів і щільності населення). У зв'язку з цим розвиток концепції екологічної інфраструктури та впровадження її в практику з метою досягнення статусу «зелене місто» є особливо важливою. Активні кроки в цьому напрямку вже зроблені.

Нова стратегія сталого розвитку міст України безсумнівно повинна враховувати досвід Німеччини. Одним з перших кроків на шляху до створення зелених міст України повинна стати довгострокова стратегію модернізації будівель і комунальних інфраструктур на основі ключових Директив ЄС - зокрема, шляхом впровадження муніципального енергетичного плану.

Висновок. Узагальнення існуючих трактувань дозволяє визначити зелену інфраструктуру як комплексну об'єднану систему, засновану на використанні, управлінні і підтримці сервісних послуг екосистем, які забезпечують численні взаємодоповнюючі екологічні функції, підтримують сталий розвиток. На сьогоднішній день накопичено значний світовий досвід отримання вигоди від застосування зеленої інфраструктури в містобудівній практиці і створення на її основі здорової міського середовища. Проведений в даній статті аналіз заходів щодо впровадження цієї концепції в Німеччини показує, як саме в масштабах міста зелена інфраструктура забезпечує вирішення низки екологічних проблем і підтримує його сталий розвиток. Що зелена інфраструктура більш не є суто теоретичною розробкою, а здатна бути застосована на практиці, виступаючи при цьому в якості економічно ефективного та сталого підходу до вирішення екологічних і соціально-економічних проблем міста.

Література

1. Senatsverwaltung für Stadtentwicklung undUmwelt Berlin: Stadtforum Berlin. 2014. – Electronic text data. – Mode of access: http://www.stadtentwicklung.berlin.de/planen/stadtforum/index.shtml (date access: 07.01.2015). – Title from screen.
2. Thierfelder, H. Leader Programme for Ecosystem and Environmental Protection H. Thierfelder. – Senate Department for Urban Development and the Environment of Berlin; Department of Urban and Open Space Planning. Interview on 4th June 2014. – Berlin, 2014.
3. M'Ikiugu, M. M. Green Infrastructure Gauge:A tool for evaluating green infrastructure inclusion in existing and future urban areas / M. M. M'Ikiugu, W. Qianna, I. Kinoshita // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2011. – Vol. 68. – P. 815–825.
4. EPA. United States Environmental Protection Agency. What is Green Infrastructure? – Electronic text data. – Mode of access: http://water.epa.gov/infrastructure/greeninfrastructure/gi_what.cfm (date of access: 22.04.2015). – Title from screen.
5. EC. European Commission. Green Infrastructure – Enhancing Europe's Natural Capital. – Brussels, 2013 (May).
6. Ощепкова, А. З. Экологическая инфра- структура: реальность, требующая осмысления А. З. Ощепкова, В. А. Столбов // Проблемы и перспективы географических исследований : юбил. сб.науч. тр. – Пермь: Изд-во Перм. гос. ун-та, 2001. – С. 70 – 84.

Abstract

In the article the concept of green infrastructure in the city and the peculiarities of its implementation in urban development programs towns. Presented different approaches to the concept of "green infrastructure". On the example of Germany shows how this concept can be implemented in the program of urban development. The basic elements characteristic model green cities, including minimizing the negative human impact on the environment as part of sustainable development of the territory.

Keywords: green infrastructure, city, ecosystem services, Ukraine.

Аннотация

В статье представлена концепция зеленой инфраструктуры города и проанализированы особенности ее внедрения в градостроительные программы развития городов. Представлены различные подходы к определению понятия «зеленая инфраструктура». На примере Германии, показано, каким образом данная концепция может быть введена в программу развития городов. Представлены основные элементы, характерные для модели зеленого города, в частности минимизация негативного антропогенного воздействия на окружающую среду в рамках устойчивого развития территории.

Ключевые слова: зеленая инфраструктура, город, экосистемных услуги, Украина.

УДК 711.,712.4.

Олейнюк-Пухняк О. Р.
к. с-г. н., доц. кафедри:
Ландшафтної архітектури,
садово-паркового господарства та урбоекології
ННІ Лісового та содово-паркового господарства
НЛТУУ. Львів.

РОЛЬ ЕКОФІЗІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННІ МІСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ

Анотація: в статті опрацьовано новітні підходи до вивчення міського простору з точки зору ландшафтної оцінки. Для якісного формування та планування міських просторів є необхідним розуміння фізіографічної будови території міста, яка дає відповіді на коректне проектування споруд, їх висотності та щільності, а також пропорційні співвідношення відкритих просторів міста та забудови. Вплив ландшафтних, географічних та екологічних умов просторів формують екофізіографічну оцінку місцевості, де планується майбутнє будівництво.

Ключові слова: ландшафт, простір, ландшафтне планування, архітектурне проектування, фізіографія, екофізіографія.

Вступ.

Сьогодні деградація навколишнього середовища відбувається в результаті відсутності комплексної інформації та оцінки про стан, якість і функціонування навколишнього середовища, Такий стан недостатніх досліджень та моніторингу природного укладу простору є результатом прийняття неправильних рішень територіального планування.

У загальному сенсі фізіономіка – це опис зовнішності, фізіономічних особливостей чогось матеріального – його «обличчя» (у широкому сенсі цього слова), як матеріальної поверхні, що формується під дією внутрішніх і зовнішніх чинників, а фізіографія – це опис природи-середовища, яким вона є на діючий момент. [14]

У 1900-х роках під значенням «фізіографія» розуміли геоморфологічне вивчення територій регіонального масштабу, хоча саму геоморфологію можна розглядати як науку про форми земної поверхні різного походження. Такий опис базується на виділенні морфологічних складових, що саме і дозволяє створювати фізіографічні карти та схеми, а також якісні просторові оцінки. Якщо ці складові відзначаються регулярністю, можна говорити про «мову і текст поверхні». Ми тільки й займаємось тим, що читаємо тексти поверхонь, які

весь час змінюються (поверхня виступає своєрідним палімпсестом, на відміну від поширеної думки, що таким є ландшафт, тобто її структура постійно змінюється, текст переписується. Як приклад, наведу роботу [Turner, Ruscher, 1988], у якій автори розглядають фізіографічні райони штату Джорджі (рис. 1), які виділялися на основі морфології і морфометрії та упорядкованості ділянок землекористування (land use), тобто у англомовній літературі фізіографічний підхід продовжує існувати – виділяються фізіографічні (а не географічні) райони. І хоча автори не дають свого визначення ландшафту, з тексту видно, що йдеться про особливості упорядкування земельних ділянок різних типів. Ось тут доречним стає виділення місцевостей і урочищ.

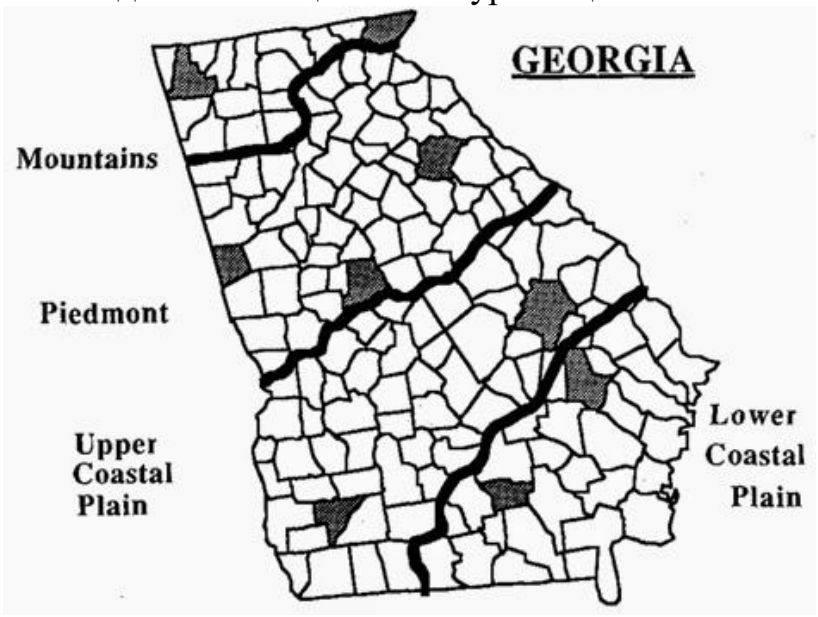

Рис.1. Фізіографічні райони штату Джорджі [Turner, Ruscher, 1988: 242],[2]

Програма і методи досліджень.

Роль досліджень, що стосуються аналізу довкілля: функціонування і можливості реалізації в його межах, а також різноманітних суспільно-господарських функцій в просторовому плануванні еволюціонували разом зі змінами, що трапляються в підході до питань охорони та збереження натурального середовища. Розвиток нових методів досліджень середовища та просторів є необхідними для становлення перш за все нових завдань, які ставляться перед фізіографічними дослідженнями та оцінками ландшафтів різного характеру.

Виклад основного матеріалу. Результати досліджень.

Сьогодні проектанти діють антропресивною напругою, що спричиняє, часто до незворотних змін в природній формі існуючого простору. Прикладом може бути закриття річки Полтви у м. Львів, що спричинили до незворотних змін ландшафтної структури міста. (Рис.2.)

Рис.2. Полтва XIX ст., Полтва XX ст.

Всі ці процеси спричинили, що в 80 роках минулого століття з'являються нові визначення фізіографії, а також в прочитання цієї науки іншому ракурсі. Розпочато нові підходи до розгляду та осмислення мети завдань, що виставляються перед цією наукою - достатньо новою для України, особливо в контексті ландшафтної архітектури та ландшафтного планування.

Містобудівна фізіографія постає сьогодні, як новий актуальний напрям досліджень природного середовища для коректного територіального планування. Містобудівна фізіографія забезпечує загальні основи оцінки природних умов для різних форм планування. Основні напрямки проведених робіт та досліджень:

- Формування пунктів досліджень, що є необхідними для містобудівного планування
- Оптимізація використання сільськогосподарських угідь. Оцінка для потреб відпочинку і туризму. Сприйняття ландшафту та оцінка його естетичних якостей.
- Оцінка природничих елементів, які необхідно захистити для формування здорового міста, в якості елементів просторової структури планування.

Діапазон використання фізіографічних досліджень в області ландшафтного планування та їх застосування у проектних рішеннях.

1. Оцінка придатності земель для потреб сільського господарства
2. Оцінку придатності території для потреб поселення
3. Оцінку придатності території для цілей туризму і відпочинку
4. Оцінка придатності навколишнього середовища для виконання експлуатаційних функцій.

5. Формування карти-програми результатів досліджень (проект благоустрою вибраної ділянки до виконання експлуатаційних функцій).

За попередньо наведеною структурою проводяться фізіографічні дослідження на кафедрі Ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства та урбоекології Національного лісотехнічного університету України. Нами започатковані перші розробки екофізіографічних оцінок малих міст Львівської області Рис. 3., Рис. 4., Рис. 5., Рис. 6.

Наведено приклади картографічного аналізу існуючої ландшафтної картини міста з різних аспектів, що впливають на формування, розвиток та розбудову міста. Необхідними такі дослідження є і для збереження історичної структури, а також коректного формування сучасного простору малого міста.

Дослідження проводились комплексні різними методиками, маршрутними, іконографічними, опитувальними та соціологічними, а також проводилась взаємодія з територіальною громадою та адміністрацією міста. Дослідження проводились в межах навчального процесу з студентами 4-го курсу Ландшафтної архітектури напряму Архітектура, Містобудування. Завдання було поставлено мером міста і науковим складом кафедри перед студентами в рамках дисципліни «Ландшафтний дизайн».

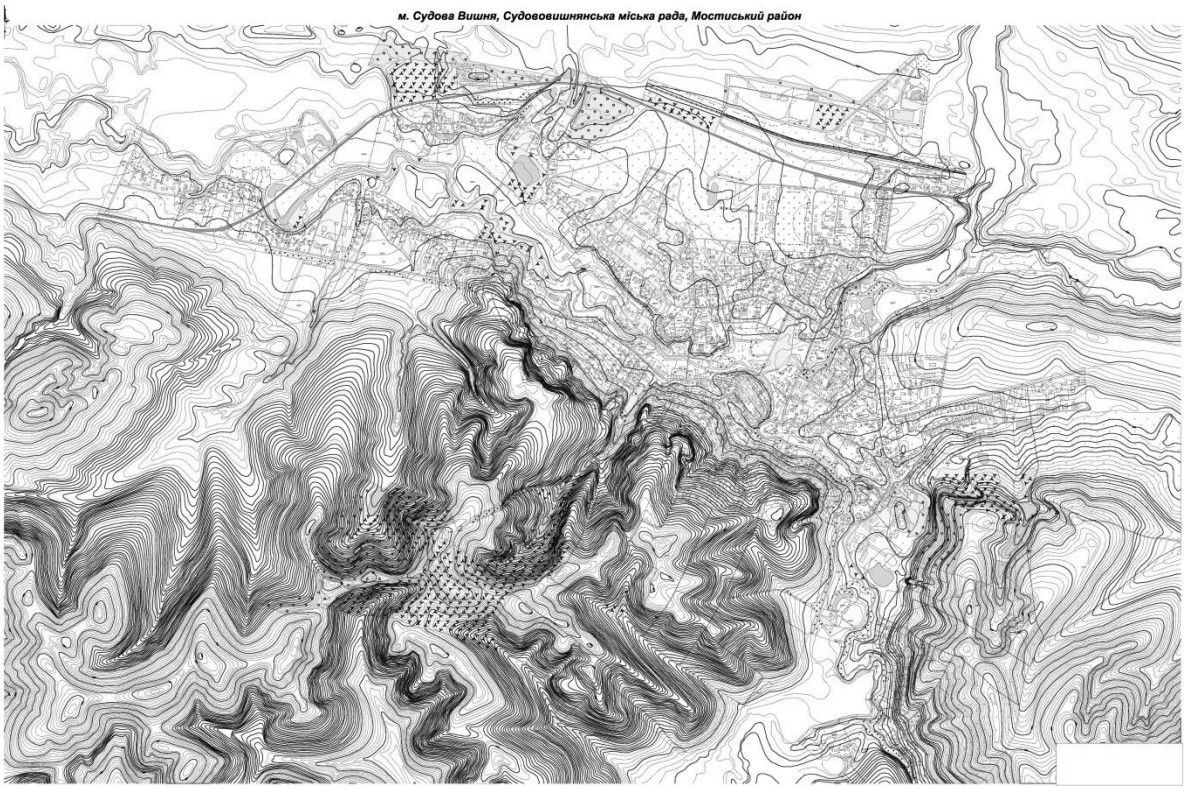

Рис.3. Фізіографічна структура міста Судова Вишня, Мостиського району Львівської області.

Рис.4. Оцінка акваторій міста Судова Вишня, Мостиського району Львівської області.

Рис.5. Оцінка взаємодії акваторій та забудови міста Судова Вишня, Мостиського району Львівської області.

Рис.6. Оцінка відкритих просторів та вуличної структури міста Судова Вишня, Мостиського району Львівської області.

Такі комплексні екофізіографічні дослідження дали відповіді на коректне проектування відкритих просторів в місті. Озеленення вулиць, формування якісних насаджень у спеціальних ландшафтах міста, а також створення сучасних і здорових громадських просторів міста.

Висновки:

Отже, екофізіографія це міждисциплінарна наука, що займається дослідженням систем, географічних і природних для потреб системи планів землекористування і забудови з точки зору захисту ресурсів і поліпшення природного середовища та формування довкілля людини.

З поточного визначення випливає, що найважливіші завдання, які ставляться перед дослідниками-проектантами, це захист найцінніших ресурсів та якостей середовища, а також вплив на оптимізацію довкілля. Основне завдання фізіографії - дослідження та комплексна оцінка природного середовища для коректного та якісного територіального планування. Екофізіографічні дослідження дають підстави для раціонального управління економікою ресурсами недоторканої природи, в цілях забезпечення в даній області належних умов для функціонування екосистем, життя людей та їх економічної діяльності.

Бібліографія:

1. Inkpen R. Science, Philosophy and Physical Geography. Simultaneously published in the USA and Canada by Taylor & Francis Group or Routledge, London and New York, 2005. – 164 p. http://bookzz.org/book/1178506/0f4c25
2. Ковалёв А.П. Ландшафт сам по себе и для человека. – Харьков: «Бурун Книга», 2009. – 928 с.
http://www.geography.pp.ua/2014/09/blog-post_10.html
3. Macmillan Visual dictionary Geography – http://ru.bookzz.org/book/638961/424f46
4. Johnston R. Geography – Coming Apart at the Seams? In: Questioning Geography. Fundamental Debates. Edited by Noel Castree, Alisdair Rogers and Douglas Sherman. Blackwell Publishing Ltd., 2005. – P. 9 – 25. -http://ua.bookfi.org/book/695033
5. Matthews J.A., Herbert D.T. Geography: A Very Short Introduction. Oxford New York: Oxford University Press, 2008. – 181 p. -http://bookzz.org/book/563647/0092ec
6. Virilio P. A Landscape of Events (Writing Architecture). This work originally appeared in French under the title Un paysage d'événements, © 1996 Editions Galilée, Paris. This translation © 2000 Massachusetts Institute of Technology, London: The MIT Press Cambridge, Massachusetts,- http://bookzz.org/book/1003034/eff132
7. Polnac L. Purpose, Pattern and Process. Eighth edition. Copyright © by Kendall / Hunt Publishing Company, 2008. – 442 p. -http://bookzz.org/book/827182/ba7469
8. Landscape pattern analysis. BIO_SOS Biodiversity Multisource Monitoring System: from Space TO Species, Editor Paola Mairota. Florence Beroud, 2010. – 82 p.
http://www.biosos.eu/deliverables/D6-4.pdf
9. Geography Basics, Ray Sumner, Editor, Long Beach City College, Salem Press Pasadena, California Hackensack, New Jersey (2 Volumes Set), 2004, 634 p.– http://bookzz.org/book/1011369/765faf
10. Gritzner Ch.F. Why Geography? *Journal of Geography* 102: 90 - 91. – http://academic.evergreen.edu/g/grossmaz/gritzner.html
11. Elsevier's Dictionary of Geography in English, Russian, French, Spanish and German, compiled by V.M. Kotlyakov and A.I. Komarova. Amsterdam – Boston – Heidelberg – London – New York – Oxford - Paris – San Diego – San Francisco – Singapore – Sydney – Tokyo, Elsevier, 2007. – 1048 p. -
http://bookzz.org/book/563193/ab24f0
12. Bohm B.A. The Geography of Phytochemical Races. – The New York Botanical Garden: Springer, 2009. – 348 p. -http://bookzz.org/book/2144128/6fbc60
13. The Geography of War and Peace: From Death Camps to Diplomats. Edited by Colin Flint.- New York: Oxford University Press, 2005. – 461 p. –http://bookzz.org/dl/735108/c49c3c

14. Ковальов О.П., Проблема людини і географія майбутнього: чи є достатнім наукове відображення геопростору // Український географічний журнал, 2001, № 1 (33). - С. 57 - 62.

Аннотация

В статье обработано новейшие подходы к изучению городского пространства с точки зрения ландшафтной оценки. Для качественного формирования и планирования городских пространств является необходимым понимание физиографического строения территории города, которая дает ответы на корректное проектирование сооружений, их высотности и плотности, а также пропорциональные соотношения открытых пространств города и застройки. Влияние ландшафтных, географических и экологических условий пространств формируют екофизиологической оценки местности, где планируется будущее строительство.

Abstract

In the article, processed with the latest approaches to the study of urban space from the point of view of landscape assessment. For the qualitative formation and planning of urban spaces is a necessary understanding of the physiographic structure of the territory of the city, which gives answers to the correct design of buildings, their height and density, and the ratio of open spaces of cities and buildings. The influence of landscape, geographical and environmental conditions of the spaces formed ecofor assessment of areas where future construction is planned.

УДК 712.2

Рубан Л. І.
кандидат архітектури,доцент,
докторант кафедри ландшафтної архітектури КНУБА

ПРИРОДНО-ГІДРОЛОГІЧНИЙ МЕТОД ЗАХИСТУ ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ: окремі питання формування методологічного підходу на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури

Анотація: стаття присвячена дослідженню можливостей та доцільності використання природно-гідрологічного методу захисту прибережних територій на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури, який формує «базис» наступних планувальних рішень комплексної програми заходів щодо сучасної архітектурно-ландшафтної організації цих територій.

Ключові слова: прибережні території, архітектурно-ландшафтна організація територій, природно-гідрологічний метод захисту, «блакитно-зелена» інфраструктура.

Стан проблеми. Кліматичні зміни на планеті – факт, що, нажаль, вже не потребує доказовості. Це проблема стосується існування та сучасних умов життя всього людства на Землі. Єдиний шлях до стабілізування проблеми та її можливого вирішення у майбутньому лежить в площині міжнародної кооперації та наявності політичної волі країн. Тобто головна надія полягає на сумісні зусилля всього людства для свого же блага.

На нашій планеті, де під водою знаходиться близько 71% її поверхні [1, стор. 78], одну зі сторін змін клімату справедливо пов’язують із водним середовищем. Швидке танення льодовиків [2] призводить до принципових, глобально - критичних змін загального режиму існування світового океану: порушується режим океанських течій, підвищується рівень морських вод, змінюється їх температура. Зі всіма цими процесами пов’язують виникнення стихійних лих таких, як тайфуни, тропічні циклони, цунамі, нерегульоване затоплення територій, надвеликі повені на континентах тощо.

Події останнього часу свідчать про підвищення ризиків затоплення населених територій узбережжя. Безпосередньо за останні декілька місяців людство стикнулося із рядом стихійних лих та необхідністю подолання їх наслідків. Так, великий повень стався влітку (в червні) 2016 року в Європі, де були затопленні десятки міст Франції, Німеччині, Австрії, Румунії, Бельгії, тощо. У вересні - жовтні тайфун Метью накрив Карибський регіон, принісши розруху територіям Гаїті, Ямайки, східній Кубі та узбережжю Флориди у Сполучених Штатах. В Україні штормові вітри накрили південне узбережжя Чорного моря в районі Одеси у жовтні 2016 р. В кожному регіоні, постраждалому від стихійних лих, є, на жаль, людські жертви. Збитки, заподіянні природними стихійними лихами, сягають значних сум.

Згідно з даними досліджень можливих наслідків від високої води та інших можливих стихійних лих, проведеними останніми роками у Університеті Саутгемптон, Англія, (the University of Southampton, England) прибережні повені в містах по всьому світові (загалом аналізувалося 136 прибережних міст) можуть привести до збитків на загальну суму $ 1 трлн на рік до 2050 року, якщо не буде вжито заходів щодо пом'якшення наслідків [3]. Такі цифри збитків можна скоротити до 50 млрд. на рік, якщо все-таки вжити заходів щодо запобігання пошкодженням, стверджують дослідники.

Міжнародний досвід щодо ліквідації наслідків від стихійних лих, що вразили планету на початку 21 століття, показав неадекватність існуючих підходів щодо керування прибережними зонами. На превеликий жаль, сьогодні не забезпечується надійного захисту населення урбанізованих територій від високої води та інших можливих стихійних лих: їх життя людей все частіше опиняється під загрозою. Ці та інші актуальні питання, що постають в світі

міжнародного досвіду й перед містами України, потрібно вирішувати швидко та ефективно, розробляючи конкретні практичні підходи, методи та рекомендації щодо їх реалізації.

Формування цілей статті. На основі усвідомлення наслідків кліматичних змін та аналізі сучасного міжнародного досвіду проектування прибережних територій у статті визначені окремі питання щодо формування нового методологічного підходу щодо природно-гідрологічного захисту (ПГМЗ) прибережних територій на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури в комплексній програмі архітектурно-ландшафтної організації даних територій. Значення та можливості ПГМЗ прибережних територій має бути усвідомлено, досліджено, апробовано для умов України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній містобудівній та ландшафтній практиці прибережні території необхідно розглядати як єдиний територіальний масив, що потребує комплексної стратегії подальшого розвитку, націленої на вирішення сучасних проблем розселення у відповідності до критеріїв екологічного та сталого розвитку, відповідальному використанню природних ресурсів та поліпшенню якості життя населення, надаючи належний захист заселених територій від можливих стихійних лих тощо.

Головними принципами їх сучасного планування мають стати басейновий підхід, комплексність прийняття рішень, найсучасніший гідротехнічний захист, на основі якого розробляються всі подальші заходи стосовно удосконалення архітектурно-ландшафтної організації міських прибережних зон - функціонально-планувальні, ландшафтно-композиційні, історико-культурні, інформаційно-цифрові [4, с.63], [5, с.154], [6, с.56].

Методика «ековідповідального» проектування має базуватися на системному підході до вирішення питання сталого розвитку даних територій в загальній системі «місто–природна складова». Архітектурно-ландшафтна організація прибережних зон на основі методичних підходів програми заходів, викладених вище, має розглядатися як відкрита система для можливості подальшого удосконалення, відкритості та мобільного корегування проектних рішень у відповідності до викликів часу [6, стор. 58]. Поетапне планування та послідовна реалізація різних заходів, передбачених програмою дій та розробленими на її основі проектними пропозиціями, може стати саме тим механізмом, який потребує сучасна ситуація.

Окремі питання методики архітектурно-ландшафтної організації прибережних територій та цього дослідження були представлені у доповідях на конференціях: Міжнародній науковій конференції «Методичні проблеми пам’яткоохоронних досліджень», Національний заповідник «Софія Київська», Київ, Україна, 25-26.04 2013 р.; XIV Міжнародній конференції «Нові ідеї для

нового століття», Тихоокеанський державний університет, м. Хабаровськ, Росія, 25-27.02.2014 р.; 20-тій ювілейній конференції «Сучасний стан історичних парків (визначення значення садових робіт та їх збереження)», Краківська Політехніка, Краків, Польща, 14-16.11. 2013; 75-тій науково-практичній конференції КНУБА, квітень 2014 р., Київ, Україна; Міжнародній багатопрофільній конференції щодо соціальних наук і мистецтва SGEM-2014, Албена, Болгарія, 2-7.07.2014; Міжнародній конференції щодо містобудування та містобудівного проектування CDUP'16, Стамбул, Туреччина, 7-8.04.2016 р., Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку водного господарства», Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Дніпропетровськ, Україна, 19-20.05.2016 р., 3-тій Міжнародній багатопрофільній конференції щодо соціальних наук і мистецтва SGEM-2016, Албена, Болгарія, 22-31.08.2016, 11-тій конференції NBTAD-2016, Краківська Політехніка, Краків, Польща, 13-14.10.2016 тощо.

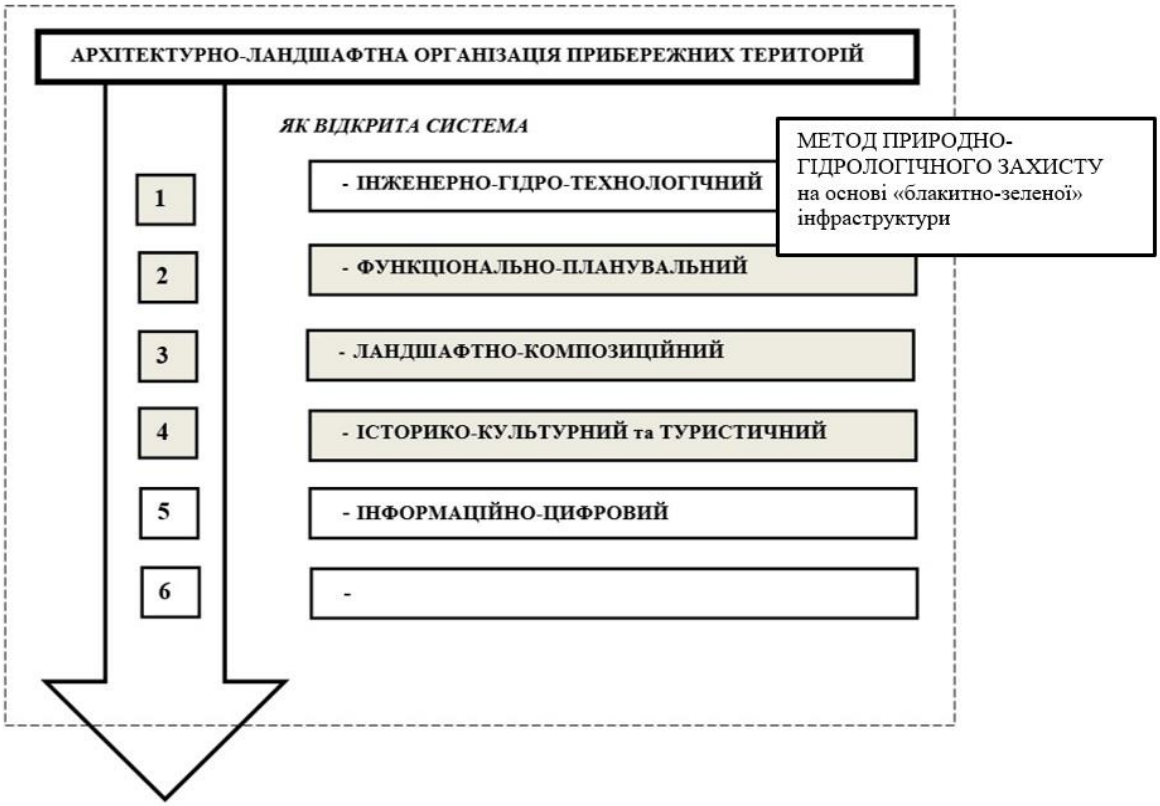

Рис 1. Блок-схема архітектурно-ландшафтної організації прибережних територій (за Рубан Л.І.)

Концептуально новий підхід, що базується на принципах ПГЗ, формується в теперішній час. Екологічний шлях контролю повеней покладений в основу проектних рішень. Фактично, підхід до ПГМЗ прибережних територій

на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури набув популярності на початку 21-го століття, як альтернатива складним і дорогим інженерним системам захисту і методу суцільного бетонування [7, стор. 28].

На основі проведеного аналізу міжнародного досвіду та світової практики організації прибережних територій можно виділити головні напрями таких планувальних рішень.

Перший з них стосується ефективного регулювання дощових вод. Він пов'язаний зі створенням штучної інженерної водної системи парку, громадської зони тощо, що вирішує проблему збору дощових вод з прилеглих міських територій та її контрольованого спрямування до існуючих природних резервуарів. Елементами таких систем є канали, водні басейни з подвійною функцією, зелені території, різні інженерні конструкції спеціального призначення, об’єкти декоративного мистецтва, тощо. Різноманітність планувальних рішень можна проілюструвати на прикладах реалізованих проектів у Торонто (2010-2011), Роттердамі (2011-2013), Кантабрії, Іспанії (2014 року) тощо.

Реалізація проекту «водної» площі Benthemplein у Роттердамі (Нідерланди) - це вдалий приклад найсучаснішої трансформації міського середовища європейського міста із вирішенням проблеми перерозподілу дощових вод, такої актуальної для Роттердаму [8]. Архітекторами від Urbanisten були створенні три великі басейни для збору дощової води загальною ємністю понад 1,7 млн. л. В суху погоду басейни використовуються як спортивні площадки для баскетболу та волейболу із міським амфітеатром, а металевий колектор для води - як скейборд - траса. Завдяки наявності великої площі покриття, що є проникненим для води, та створенню системи спрямованого відводу останньої із можливістю тривалого її повернення до найближчого каналу Noordsingel (поступове «скидання» води триває до 48 годин) місто отримало не тільки надійний захист від повеней, а й сучасний міський простір спілкування мешканців міста.

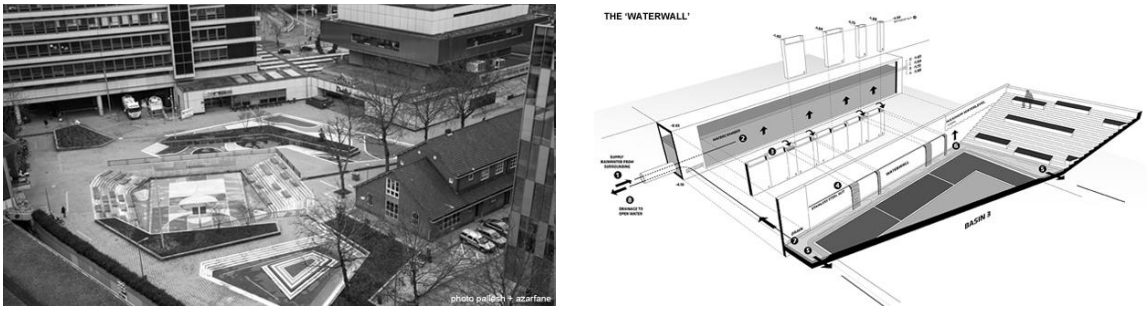

Рис.2. Водна площа Benthemplein, Роттердам, Нідерланди. Автори: арх. бюро Urbanisten. Проект 2011-2012, реалізація 2013.

Інший підхід характеризується відмовою від суцільного бетонування і комплексних інженерних рішень на користь відновлення природного циклу екосистеми водного об'єкту. Плануванню таких прибережних зон притаманні наступні прийоми: створення прибережних різнорівневих терас; організація пішохідних зв'язків вище можливих або реальних рівнів затоплення; використання природних можливостей дренажу території; посадки зелених насаджень, відповідних до місцевості; часткове затоплення окремних зон в період паводкових сезонів; інші прийоми та спеціальні заходи, які відповідають природі водного об’єкту. Винайдені та реалізовані ландшафтні рішення можно знайти в планувальній практиці Китаю, Сінгапуру, США та інших країнах.

Так, реалізація у 2009-2012 роках проектів екологічних парків Bishan - Ang Mo Kio Park and Kallang River-Bishan Park в Сінгапурі призвела до зняття бетонного лотку з русла р. Калланг, відновленню її природної екосистеми, створення зелених просторів та паркових зон, утилізацію демонтованого бетону (при створенні мостів, видових веж тощо) [9], [10]. Проект Bishan Park входить до складу еко-програми щодо очищення води «Активна, красива и чиста вода», яка реалізується з 2006 р. із ініціативи уряду. Цей проект має за мету перетворення місцевих водних території та їх оточення в екологічно чисті, впорядковані міські паркові зони.

Рис.3. Система екологічних парків вздовж русла річки Калланг - Bishan-Ang Mo Kio Park and Kallang River-Bishan Park, Сінгапур. Автори: арх. бюро Atelier Dreiseitl. Проект та реалізація 2009-2012.

Під час реалізації у 2013-2014 роках парку Yanweizhou Park у Jinhua City в Китаї суцільну бетону стіну вздовж русла замінили різнорівневими зеленими терасами. Таким планувальним рішенням автори із арх. бюро Turenscape вирішили не тільки питання контролю рівнів води природним шляхом, але й створили умови до прямого контакту населення із водою. Замість простого бетонного бар'єру терасовані ландшафтні «береги» поглинають паводкові води, щоб потім впродовж року забезпечити живлення для рослин парку [11].

Рис.4. Парк Yanweizhou Park, м. Jinhua City, Китай. Автори: арх. бюро Turenscape. Проект та реалізація 2013-2014.

Всі парки демонструють позитивні приклади відмовлення від суцільного бетонування, відновлення екосистем своїх природних водних об'єктів, вирішення екологічних проблем та створення міського середовища із безпосереднім контактом мешканців із природою та водними об’єктами ландшафту.

Реалізація цих проектів призвела до сучасного збалансованого екологічного стану територій, природного захисту від їх можливого затоплення, оздоровлення міського довкілля тощо. Все це підтверджує правильність вибору та демонструє розуміння необхідності радикально нового міркування стосовно захисту міста та пошуку альтернативних шляхів його організації архітектурно-ландшафтними проектними заходами.

Отже, природно-гідрологічний метод захисту прибережних територій має розроблятися на основі наступних принципів:

1) Відмови від суцільного бетонування та надскладних інженерних рішень;
2) Відновлення екосистем природних водних об’єктів із розумінням природних законів їх існування;
3) Дотримання балансу поміж природою та потребами людини на відновлених ландшафтах.

Висновки

1) Питання гідротехнічного та інженерного захисту урбанізованих територій виходять на перший план у зв’язку із змінами клімату та підвищенням ризиків стихійних лих. Вони постають перед багатьма країнами

світу та потребують пильної уваги спеціалістів, розробки та впровадження найсучасніших рішень , із архітектурно-планувальними включно.

2) До архітектурно-ландшафтній організації міських прибережних територій потрібно підходити комплексно, у відповідності до програми «еко-відповідального» проектування, що має базуватися на сучасному гідротехнічному захисті територій від високої води та включати функціонально-планувальні, ландшафтно-композиційні, історико-культурні, інформаційно-цифрові заходи. Такий підхід має стати світовою практикою у 21 столітті, прийнятою й в Україні.

3) Проведений аналіз світової практики показує на можливість та необхідність виявлення головних методологічних підходів щодо ПГЗ на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури, який має бути усвідомлений, досліджений, апробований й для умов України. Відновлення природно-орієнтованого водного циклу сприяє комфортабельності міста шляхом об'єднання води та управління навколишнім середовищем для уникнення шкоди від стихійних лих, забезпечення сучасного надійного захисту урбанізованих територій з оглядом на вирішення екологічних проблем планети та вирішення інших проблем сучасних мегаполісів.

4) результати дослідження стосовно ПГЗ прибережних територій було представлено у 2016 році на міжнародних науково-практичних конференціях та форумах: в Україні – «Сучасний стан та перспективи розвитку водного господарства» (м. Дніпропетровськ); закордоном – Urban Regeneration Forum (м. Більбао, Іспанія), CDUP’16 (м. Стамбул, Туреччина), SGEM-2016 (м.Албена, Болгарія), NBTAD-2016 (м. Краків, Польща).

Література:

1. Большая книга знаний: Все, что нужно знать в XXI веке о мире и человеке. // справочное издание. Ответственный редактор Н. Дубенюк. Copyright 2009 Peter Delius Verlag GmbH & Co, Берлин. М.: ЭКСМО, 2009. – 512 с.
2. Синие озера в Гренландии и на Южном полюсе назвали предвестниками нового потопа, 24 августа 2016. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://strana.ua/news/28440-sinie-ozera-v-grenlandii-i-na-yuzhnom-polyuse-nazvali-predvestnikami-novogo-potopa.html. – Назва з екрана;
3. Ghose T., Coastal Flooding Damage: $1 Trillion a Year by 2050, Live Science, August 18, 2013. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.livescience.com/38955-coastal-cities-face-massive-flooding.html. – Назва з екрана;
4. Рубан Л.І. Архітектурно-ландшафтна організація прирічкових територій: навч. посібник / Л.І. Рубан / за редакцією проф. Панченко Т.Ф. – К.: КНУБА, 2013. – 92 с.

5. Рубан Л.І. Принципи містобудівного використання територій в умовах деградації річки. Дисертація …кандидата арх-ри спеціальність 18.00.04 «Містобудування та ландшафтна архітектура», КНУБА - К., 2000 р. – 240с.;
6. Ruban L. Urban Waterfront Recreation Territories: The Character of Modern Architectural & Landscape Organization / CPUD'16 / International City Planning and Urban Design conference Proceedings Book, April 8-9, 2016, Istanbul, organized by DAKAM (Eastern Mediterranean Academic Research Center) / Istanbul, DAKAM Publishing, 2016. - P. 56-68.
7. Рубан Л.І., Гідро-технологічні аспекти сучасного планування прибережних територій // Сучасний стан та перспективи розвитку водного господарства/ Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, 19-20 травня 2016 р.) – Дніпропетровськ: «Свідлер А.Л.», 2016. Стор. 27-29.
8. Water Square Benthemplein. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.urbanisten.nl/wp/?portfolio=waterplein-benthemplein – Назва з екрана;
9. Kallang River Bishan Park. [Електронний ресурс] - http://worldlandscapearchitect.com/kallang-river-bishan-park-singapore-atelier-dreiseitl/#.V1lc-7t95D8 – Назва з екрана;
10. Bishan Park. [Електронний ресурс] - http://www.ramboll.com/projects/singapore/bishan-park; https://www.nparks.gov.sg/gardens-parks-and-nature/parks-and-nature-reserves/bishan---ang-mo-kio-park – Назва з екрана;
11. Yanweizhou Park In Jinhua City, Turenscape Landscape Architecture. [Електронний ресурс] - http://www.landezine.com/index.php/2015/03/a-resilient-landscape-yanweizhou-park-in-jinhua-city-by-turenscape/ – Назва з екрана;

Аннотация

Статья посвящена исследованию возможностей и целесообразности использования природно-гидрологического метода защиты прибережных территорий на основе «сине-зеленой» инфраструктуры, которая служит «базисом» последующих планировочных решений комплексной программы современной архитектурно-ландшафтной организации этих территорий.

Ключевые слова: прибрежные территории, архитектурно-ландшафтная организация территорий, природно-гидрологический метод защиты, «сине-зеленая» инфраструктура.

Annotation

The Paper investigates the possibilities and feasibility of using natural hydrological method of protection based on "blue-green" infrastructure that creates a "basis" of subsequent design solutions within integrated program of measures toward contemporary architectural and landscape organization of urban waterfronts.

Key words: urban waterfronts, architectural & landscape organization of territories, natural hydrological method of protection, "blue-green" infrastructure.

УДК 711.1

Палеха Ю. М.,
д.г.н., професор
Державне підприємство «Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю.М.Білоконя

АКВАТОРІЯ У ПЛАНУВАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ МІСТА

Анотація: досліджені питання включення акваторії до функціонально-планувальної структури міста. Визначені чотири основних функції акваторії у розвитку міст: транспортна, композиційна, ландшафтно-рекреаційна та ресурсно-виробнича. В якості прикладу використання акваторії розглянутий Київ.

Ключові слова: планувальна структура, акваторія, Київ.

Водний простір (акваторія) завжди відігравав важливу роль у розвитку міст та формуванні їх функціонально-планувальної структури. Розміщення міста біля річки, або на морському узбережжі, є визначальним композиційним фактором, про що свідчить практика містобудування в усьому світі. Достатньо згадати роль Сени у розвитку Парижу, Дунаю – у розвитку Будапешта, морського узбережжя – у розвитку Барселони, Ріо-де-Жанейро, Лос-Анджелеса, Сіднея, Кейптауна тощо.

Україна не є винятком у даному питанні. Роль Дніпра у розвитку Києва, Черкас, Кременчука, Дніпра, Запоріжжя, Каховки, Херсона важко переоцінити. Аналогічна слід розглядати і роль моря у формуванні планувальної структури Одеси, Севастополя, Ялти, Маріуполя, Бердянська та інших приморських міст.

Питанням дослідження впливу акваторії на розвиток міст вже займалися архітектори, географи, екологи. Серед численних наукових досліджень [1-5] слід виділити працю В. Вадімова «Город и река» [6].

Світова практика переконливо свідчить, що приморські та прирічкові смуги (в багатьох країнах їх називають береговими зонами) являють собою особливі, подекуди унікальні територіально-аквальні простори, які виділяються виключно високим транспортно-географічним, біоресурсним, ландшафтно-рекреаційним потенціалом і спричиняють надзвичайно високу аттрактивність для розселення населення та здійснення господарської діяльності.

У розвитку міста акваторія відіграє одразу декілька функцій:

1. транспортну;
2. композиційну;
3. ландшафтно-рекреаційну.
4. ресурсно-виробничу.

Транспортна функція тривалий час відігравала визначальну роль – утворення перших міст у давні часи спричинялося саме їх вигідним транспортно-географічним розміщенням. По воді здійснювались зв'язки давньогрецьких міст-полісів з метрополією, у подальшому в епоху середньовіччя саме у місцях перетину водних артерій із суходолом виникали торгівельні осередки, які у подальшому перетворювались на міста. Так, зокрема, утворився і Київ – у міжріччі річок Либідь і Почайна, в місті їх впадіння у Славутич-Дніпро, на Печерських пагорбах сформувався адміністративно-культурний осередок, а в нижній частині (Поділ) стала розвиватись торгівельна частина древнього Києва. Схожі принципи діяли і в інших регіонах. В деяких випадках торгівельна частина міста виносилась зовні на досить значну відстань, перетворюючись з часом в окремий аванпорт міста-центру. В якості прикладу можна згадати Дувр (для Лондону), Руан (для Парижу), Пірей (для Афін).

На сьогодні транспортна функція акваторії продовжує істотно впливати і на розвиток міста і на формування його планувальної структури. Від інтенсивності зовнішніх перевезень морським і річковим транспортом залежить бюджет міста і його можливості для подальшого економічного зростання. Крім того, постає питання раціональної організації транспортного руху і забудови в районах морських і річкових портів, терміналів, складських комплексів.

Композиційна функція акваторії особлива важлива для планувальників, оскільки формує «обличчя» міста з боку річки, чи моря. Перше враження людини, яка прибуває в місто з боку моря, чи їде до нього по мосту через річку, складається саме на основі загальної композиції міської забудови вздовж узбережжя. Цим питанням приділена увага у безлічі публікацій. На нашу думку композиційним еталоном в цьому відношенні є Будапешт. В той же час, розглядаючи композицію Києва, яка розкривається з лівобережжя Дніпра із сумом можна побачити, як вона понівечена за останній час висотними будівлями, що споруджені на правому березі, які в комплексі з виробничим ландшафтом Телички спотворюють цілісне сприйняття неповторної панорами Києва, домінантами якої виступають Києво-Печерська лавра і Видубицький монастир.

Ландшафтно-рекреаційна функція акваторії в найбільшій мірі проявляється в курортних містах (Одеса, Ялта, Алушта, Бердянськ, Скадовськ тощо). Але й в інших містах значні території зайняті пляжами, гідропарками, базами відпочинку та іншими об'єктами, що мають відношення до рекреації. Поєднання озеленених просторів із акваторією створює своєрідний ландшафт, який не тільки сприяє екологізації міста, але й відіграє важливу композиційну роль у його планувальній структурі.

Ресурсно-виробнича функція пов'язана із розміщенням в межах акваторії виробничих об'єктів (промислові підприємства, складські термінали, нафтобази), а також видобутку корисних копалин. Останнє в більшій мірі має відношення до морської акваторії, де на шельфі здійснюється видобуток нафти і природного газу.

Таким чином, акваторія є досить складним у функціонально-планувальному відношенні об'єктом і вимагає більш глибокого аналізу при розробленні містобудівної документації.

Вперше досвід комплексного аналізу функціонально-планувальної структури прибережної акваторії був здійснений фахівцями інституту «ДІПРОМІСТО» при виконанні Схеми планування території узбережжя Чорного та Азовського морів [7]. Було здійснене функціональне зонування прибережної акваторії і виділені відповідні зони: рекреаційно-оздоровчої діяльності, природоохоронних територій, зовнішнього транспорту, видобутку корисних копалин. Зазначений досвід може бути корисним й при виконанні генеральних планів та планів зонування територій окремих міст України, зокрема Києва.

У місті Києві значна частина прибережної смуги від Дніпра зайнята виробничими підприємствами, які виконують як промислові, так і транспортні функції. Серед них на правобережжі слід виділити Корчувацький промвузол, промвузол Телички, гавань річкового порту, ремонтну базу річкового флоту на Жуковому острові; на лівобережжі – Дарницький комбінат будівельних матеріалів і конструкцій, Березняківський промвузол. При цьому межі зазначених територій частково розповсюджуються і на акваторію. Зокрема, це стосується всієї території річкового порту, обмежену з півночі Рибальським півостровом, а з півдня – Поділом; чіткою межею тут виступає новостворений мостовий перехід. Аналогічним чином слід розглядати і затоку на Теличці, де розміщений РОП. Не обмежуючись розглядом акваторії Дніпра, слід звернути увагу і на те, що ряд озер теж фактично включені до складу виробничих територій, перебуваючи під безпосереднім впливом діючих промислових і транспортних підприємств (зокрема, озера Мінське і Лугове).

Переважна частина акваторії Києва пов'язана із виконанням ландшафтно-рекреаційної функції, в першу чергу це стосується островів на Дніпрі і прилеглих до них протоків (Труханів острів, Гідропарк, Долобецький та Великий острови, Русанівська протока, Чорторий, Матвіївська затока). Площа зазначених територій у перспективі має розширюватись.

Підсумовуючи висловлене, можна констатувати нагальну необхідність включення акваторії до схеми функціонально-планувального зонування території при виконанні генеральних планів, зонінгу та детальних планів

територій. Це дозволить більш повно підійти до питання трансформації міських територій і забезпечення розкриття композиційних переваг прирічкових та приморських міст.

Література

1. Бархин М.Г. Архитектура и город. – Москва: Наука, 1979. – 223 с.
2. Быстряков И.К. Эколого-экономические проблемы развития производительных сил (теор. и методол. аспекты) / под. ред.. С.И.Дорогунцова. – К.: ООО «Междунар. фин. агентство», 1997. – 205 с.
3. Леснов О.В. Застройка приречных территорий городов. – К.: Будівельник, 1977. – 72 с.
4. Перцик Е.Н. География городов (геоурбанистика): Учебное пособие. – Москва: Высшая школа, 1991. – 319 с.
5. Станиславский А.И. Планировка и настройка городов Украины. – К.: Будівельник, 1971. – 267 с.
6. Вадимов В.М. Город и река (планировочные аспекты). – Полтава: Археология, 2000. – 214 с.
7. Схема планування території узбережжя Чорного та Азовського морів для застосування у Донецькій, Запорізькій, Херсонській, Одеській, Миколаївській областях та АР Крим / Український державний науково-дослідний інститут проектування міст Діпроміcто, 2006.

Аннотация

Исследованы вопросы включения акватории в функционально-планировочную структуру города. Определены четыре основных функции акватории в развитии городов: транспортная, композиционная, ландшафтно-рекреационная и ресурсно-производственная. В качестве примера использования акватории рассмотрен Киев.

Ключевые слова: планировочная структура, акватория, Киев.

Abstract

The of inclusion of water aria to the functional and planning structure of the city are investigate. Four main functions of water arias in urban development are identified: transport, composition, landscape and recreational and resource-production. As an example, the using of water aria in Kyiv is considered.

Keywords: planning structure, water aria, Kyiv.

УДК 711.00

Панченко Т. Ф. ,
д-р архітектури, професор, завідувач кафедри ландшафтної архітектури Київського національного університету будівництва та архітектури (КНУБіА)
Поломаний С. В. ,
аспірант кафедри ландшафтної архітектури КНУБіА

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОФАКТОРНОЇ ОЦІНКИ ЛАНШАФТІВ ТА ІНЖНЕРНО-ГЕОЛОГІЧНИХ УМОВ ДІЛЯНОК ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ М. КИЄВА

Анотація: у статті розглянуті методичні підходи до пофакторної оцінки ландшафтів перспективних житлових територій. Актуальність теми зумовлена недостатньою увагою до аналізу територій м. Києва з точки зору цінності їх ландшафтів, придатності та доцільності освоєння для житлових територій та інших видів будівництва. Методи та висновки, розглянуті у цій статті, можуть бути використані для коригування рішень генерального плану м. Києва та більш збалансованого використання територіальних ресурсів міста.

Ключові слова: Київ, житлові території, методи, інженерно-геологічні умови, урбанізована територія, ландшафт, ландшафтне планування.

На основі аналізу Генерального плану Києва до 2025 р. у частині оцінки його рішень щодо розміщення територій перспективної житлової та житлово-громадської забудови встановлено, що цим містобудівним документом передбачно 295 ділянок та територій для перспективного житлового будівництва загальною площею 2406,46 га, серед яких є як крупні територіальні одиниці – мікрорайони і квартали, так і невеликі ділянки для окремих будинків та ущільнення існуючої забудови[1, 2].

Окрім того, визначено, що для території Києва характерні складні інженерно-геологічні умови чотирьох типів: затоплювані території; підтоплювані ділянки; території зі складним рельєфом, зсувні та зсувонебезпечні території; ділянки поширення суфозійних процесів. Так наприклад, аналіз і оцінка ландшафтів дозволили виявити характерні ділянки з різними інженерно-геологічними умовами, які розташовані: 1) в урочищі Осокорки поблизу оз. Тягле і Малий Небреж (ділянка затоплення); 2) вздовж р. Либідь (ділянки природного підтоплення); 3) в урочищі Китаїв (складний рельєф).

Серед встановлених і проаналізованих даних щодо ландшафтів та інженерно-геологічних умов вищезгаданих ділянок перспективної житлової

забудови, головними складними чинниками є рельєф; геологічна, тектонічна та неотектонічна будова; геодинамічна небезпека; вертикальне та горизонтальне членування; четвертинні відклади; геоморфологічні умови; інженерно-геологічні та інженерно-геоморфологічні умови, гідрогеологічні умови; сучасні екзогенні процеси тощо.

Проведений автором аналіз свідчить про те, що серед трьох розглянутих ділянок, найбільш екологічно цінними і вразливими є ті, що розташовані в районі урочища Осокорки, оскільки вони розміщені на неосвоєних природних заплавах р. Дніпро з лучною рослинністю. Такі території виконують важливу екологічну функцію, зокрема, приймають повеневі води, таким чином мінімізуючи затоплення на сусідніх ділянках (в т.ч. урбанізованих), що є особливо актуальним під час сильного сніготанення чи сильних опадів. Окрім того, такі території багаті біорозмаїттям, є середовищем перелітних птахів та утримують велику кількість ґрунтових вод.

Територія в урочищі Китаїв є також цінною з точки зору природного середовища, яка на даний момент не освоєна будівельними об'єктами, прилягає до Голосіївського лісу (територія Національного природного парку «Голосіївський») і являє собою галявину на рельєфі з відчутним похилом, вкриту різнотрав'ям. Найбільш придатною серед трьох розглянутих вище ділянок є територія по вул. Ямська, яка розташована на узбережжі р. Либідь. Ця територія розташована в центральній (урбанізованій) частині м. Києва і на даний момент освоєна комунальними об'єктами, які, згідно з Генеральним планом м. Києва до 2025, планується замінити під житлову забудову.

Відомо, що розміщення житлової забудови в системі міста та її ландшафтно-планувальна організація має відповідати сучасним міжнародним вимогам до створення sustainable neighbourhoods (стійких районів та кварталів). На основі впровадження стандартів щодо забудови районів (кварталів) за методикою "LEED-ND" (США) проведено оцінку доцільності та пріоритетності освоєння вищезгаданих 295-ти ділянок для житлової забудови [3, 4]. Критеріями оцінки є розташування ділянки в ландшафтно-планувальній системі міста; наявність ділянок природного середовища і незабудованих ділянок; наявність і стан забруднення ділянки; розташування шляхів сполучення та ін.

В результаті проведення оцінки за наведеною вище методикою, визначено розподіл територій щодо їх реальної придатності та пріоритетності для освоєння під перспективну житлову забудову:

- *придатними (пріоритетними)* для забудови є 193 ділянки (загальною площею 1113,21 га, що складають 46,26 % від загальної площі територій), визначених для перспективної житлової забудови;

- *малопридатними* для забудови є 19 ділянок (загальною площею 381,95 га, що складають 19,26 % від загальної площі територій), визначених для перспективної житлової забудови; їх освоєння можливе за умов збереження природного середовища, обмеження обсягів та параметрів забудови, а також та здійсненні необхідних інноваційних інженерно-технічних заходів;
- *непридатними* для забудови є 20 ділянок (загальною площею 487,89 га, що складає 20,27 % від загальної площі територій), визначених для перспективної житлової забудови; їх освоєння можливе тільки за умов максимального збереження природного середовища та використання як рекреаційних територій.

Варто відзначити, що найчастіше малопридатними та непридатними для забудови є ділянки зі складними інженерно-геологічними умовами та (або) цінним природним середовищем і рослинністю. Переважна частина непридатних для забудови ділянок є заплавними луками річок Дніпро та Десна. Згідно з міжнародними системами сертифікації територій забудови, зокрема відповідно до вищезгаданої методики LEED-ND, зведення капітальної забудови на таких територіях є грубим порушенням сучасних екологічних вимог [3, 4].

Слід зазначити, що серед ділянок, які, відповідно до Генерального плану визначені для перспективної житлової забудови і на даний момент вже освоєні нею або перебувають на стадії будівництва чи реконструкції під житлову чи інші функції, 137,44 га (32,46 % від загальної площі таких ділянок) становлять землі, на яких будь-яке капітальне будівництво суперечить принципам sustainability та вимогам щодо оптимального розміщення житлових кварталів в системі міста без відповідних екологічних обґрунтувань.

Загалом, в межах Києва ділянки зі складними інженерно-геологічними умовами займають площу в 637,85 га; з них придатними (пріоритетними) для забудови є 13,08 %, малопридатними для забудови – 12,74 %, непридатними – 74,63 %. Придатні (пріоритетні) для забудови території складають лише 4,21 % від загальної площі територій, визначених Генеральним планом для житлової забудови; вони на даний момент ще не освоєні під ту чи інші функцію, в тому числі під капітальну забудову.

Представлений аналіз свідчить про те, що рішення Генерального плану Києва-2025 недостатньо обґрунтовані щодо сучасних принципів розміщення та послідовного освоєння житлових територій з урахуванням вимог sustainability (довгострокового планування, що враховує соціально-економічні, культурні та екологічні вимоги). Так, зокрема:

- недоцільно передбачено освоєння заплавних луків річок Дніпра та Десни, що суперечить визнаним міжнародним документам та вимогам [3, 4].

- відсутні пропозиції щодо пріоритетності освоєння територій під забудову; більш цінні з точки зору природних ресурсів території передбачається освоювати одночасно з менш цінним (однак, більш придатними для забудови);
- не наголошено на важливості ущільнення забудови за рахунок першочергового освоєння занедбаних промислових та комунально-складських територій; всупереч екологічним вимогам, заплановано освоєння територій з цінними природними ресурсами, що передбачає зокрема вирубування ділянок лісу з цінною рослинністю;
- з порушенням законодавства, пропонуються зміни цільового функціонального призначення земель (наприклад, сільськогосподарських підприємств на житлову та житло-громадську забудову), що суперечить принципу створення системи локального забезпечення міста та окремих його районів продуктами та сільськогосподарською продукцією та збереження агропромислової інфраструктури [2].

Беручи до уваги значну кількість міжнародних документів і вимог, що наголошують на потребі локального вирощування овочів і фруктів у містах, ущільнення існуючої забудови на противагу освоєння незабудованих територій, протидії розповзання міста, збереження територій зі значним природним потенціалом, слід зауважити, що ці вимоги у генплані враховано недостатньо. Так наприклад, освоєння ділянок, що призначені для вирощування продуктів (наприклад, територія агрофірми «Пуща-Водиця»), зелених насаджень (наприклад, район Теремки-3) під нові функції не тільки не відповідає принципам sustainability, але й є недоцільним, необґрунтованим та збитковим з соціально-економічного та екологічного поглядів.

Загалом, проведений аналіз Генерального плану м. Києва до 2025 показав, зокрема, що на даний момент у його рішеннях ландшафтна стратегія щодо освоєння територій під житлову забудову чітко не визначена. При коригуванні генплану цьому питанню слід приділити більшу увагу; ландшафтна стратегія має базуватись на сучасних вимогах до sustainability та resilience (стійкого довгострокового розвитку та гнучкості). При цьому, незважаючи на те, що частка ділянок з інженерно-геологічними умовами, які дійсно придатні для забудови (згідно з вищенаведеною оцінкою), – порівняно незначна, однак на їх забудову слід звернути особливу увагу, так само, як і на ділянки "brownfields" (забруднені та колишні промислові території) як першочерговий захід на шляху до формування компактного міста, розвиток якого повинен базуватися на екологічних принципах.

Література

1. Диняк О. Інженерно-геологічне районування з метою виявлення ділянок можливого розвитку небезпечних геологічних процесів на базі ГІС та картографічного моделювання / О. Диняк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Геологія. – 2013. – Вип. 2. – С. 53-57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_geol_2013_2_14
2. Генеральний план розвитку м. Києва та його приміської зони до 2025 року (проект). // Текстові та графічні матеріали. – Режим доступу: http://kga.gov.ua/generalnij-plan/genplan2025
3. LEED v4 for Neighborhood Development. Updated on 5 April, 2016. – Mode of Access: http://www.usgbc.org/resources/leed-v4-neighborhood-development-current-version
4. A Citizen's Guide to LEED for Neighborhood Development: How to Tell if Development is Smart and Green. // Developed by the U.S. Green Building Council, Natural Resources Defense Council, and the Congress for the New Urbanism. – Mode of access: https://www.nrdc.org/sites/default/files/citizens_guide_LEED-ND.pdf

Аннотация

В статье рассмотрены методические подходы к пофакторной оценке ландшафтов перспективных жилых территорий. Актуальность темы обусловлена недостаточным вниманием к анализу территорий г. Киева с точки зрения ценности их ландшафтов, пригодности и целесообразности освоения для жилых территорий и других видов строительства. Методы и выводы, рассмотренные в этой статье, могут быть использованы для корректировки решений генерального плана г. Киева и более сбалансированного использования территориальных ресурсов города.

Ключевые слова: Киев, жилые территории, методы, инженерно-геологические условия, ландшафт, ландшафтная планировка.

Abstract

In this article, methodical approaches to factor-specific evaluation of landscapes of perspective residential areas are presented. The relevance is caused by insufficient attention to analysis of Kyiv territories in terms of the value of its landscapes, suitability and appropriateness for the development of residential areas and other types of construction. The methods and conclusions considered in this article can be used for making adjustments to the master plan of Kyiv city and more sustainable use of local territorial resources.

Key words. Kyiv, residential area, methods, engineering-geologic conditions, urban area, landscape, landscape planning.

УДК 556.53

Пікалов Д. А. ,
генеральний директор
Комунального підприємства виконавчого органу
Київської міської ради (Київської міської адміністрації)
по охороні, утриманню та експлуатації земель водного
фонду міста Києва (Плесо)

ЗАПИТ ТА ПІДСТАВИ РОЗРОБКИ ВОДНОЇ СТРАТЕГІЇ МІСТА КИЄВА

Анотація: впровадження європейських норм в сфері охорони водних об'єктів міста потрібно не лише для виконання вимог екологічного законодавства, але й для підвищення комфортності міста, його гармонійного розвитку. Розробка Водної стратегії міста направлена також на те, щоб виключити конфліктність забудови біля водних об’єктів, врегулювавши ситуацію, підвищити безпеку функціонування систем життєзабезпечення міста.

Ключові слова: Київ, Водна стратегія, комфортність міста, європейські норми.

Відповідно до світових тенденцій, місто, розташоване поруч з водними об'єктами, повинно мати свою водну стратегію [1]. Життя у води в місті вважається безумовною перевагою для його мешканців, і, відповідно, надає додаткові можливості для інвестора. Водойми роблять місто не лише красивішим, а й привабливим для проживання. Саме їм відводиться роль у регулюванні мікроклімату міст.

Київ історично володіє великим гідрологічним та рекреаційним потенціалом. Його візитівкою є головна водна артерія країни – ріка Дніпро, яка майже посередині перетинає місто з півночі на південь. Також він багатий малими річками та озерами. Насиченість водами є невід’ємною складовою столиці. Площа водного дзеркала в межах міста складає близько 67 км^2, тобто приблизно 1/12 частину площі усього Києва, яка дорівнює 848 км^2 (межі міста: 42 км зі сходу на захід, 36 км з півночі на південь).

Це немало, але Київ вже почав втрачати переваги міста річок та озер, а його статус істотно зменшився у рейтингу комфортності життя, який завжди вимірюється із урахуванням даних показника «навколишнє середовище» [2].

Саме тому, питання впровадження сучасного та ефективного водного менеджменту вкрай важливе. Зараз місто не володіє чіткою інформацією щодо кількості своїх водойм, їх користувачів, екологічного стану, можливостей та шляхів відновлення та ревіталізації. За різними даними в Києві у 1991 році налічувалося 480 водойм, у 1995 році – 431, а сьогодні – того менше (422 чи

навіть 370). Таким чином, проблема безконтрольного знищення водних об’єктів залишається актуальною.

Вбачається, що це лише продовження практики забудови міста, яка існує вже не одне століття та призвела до того, що більшість історичних київських річок (Глибочиця, Сирець, Клов, Коноплянка, Западинка, Радунка, Хрещатик, Скоморох, Турець, Живець, Кудрявець та ін .), заточені у підземні колектори та стали сьогодні частиною системи дощової каналізації [3].

У 2016 р. подібний підхід привів до багатьох конфліктів між владою та громадськістю: щодо забудови озера Качиного, видобутку піску / зміни акваторії озера Небріж, проектування магістральної дороги на руслі річки Почайна, будівництва на луках Осокорків та вздовж берегів Дніпра тощо.

Береги водойм досі повністю не захищені, тому что більша частина прибрежно-захистних смуг водойм не винесена в натуру, на них немає землевпорядної документації. Дякувати за це ми маємо правовим колізіям, адміністративним обмеженням та застарілим стандартам, що діють в цій сфері.

Багатьох проблем можна уникнути, запровадивши принципи міжнародного водного законодавства для збалансованого екологічного та економічного управління водними об'єктами міста, що відповідає вимогам Водної Рамкової Директиви Європейського Союзу, перший етап імплементації якої має бути завершений в Україні в 2017 році [4].

Наприклад, вимагається проведення типологізації та ідентифікації водних об’єктів заради вірної оцінки їх екологічного стану та впровадження заходів для підтримки доброго стану, що дозволить зберегти водні об’єкти для теперішніх та майбутніх поколінь. Зважаючи на висновки європейських експертів, урбанізація є одним з основних факторів, які призводять до істотних змін водойм. У такому разі переважна більшість міських є істотно зміненими, хоча існує і достатня кількість штучних водойм.

В Києві багато штучних водойм та «істотно змінених водних об'єктів», які створени без відповідної документації на місці історичних водних об’єктів. На практиці такі водойми менше захищені від незаконної забудови. Водночас, згідно вимогам міжнародного водного законодавства, ці урбанізовані міські водойми отримують чіткий статус істотно зміненого водного об’єкта, який передбачає не тільки комплекс заходів із поліпшення його існуючого стану з точки зору екології, а також і можливість його подальшої системної ревіталізації.

Взагалі відновлення водних ресурсів міста, як частини природного ландшафту – це остання європейська тенденція, яка включає також еко-реурбанізацію постіндустріальних просторів, по яких протікали річки та на яких знаходились озера [5-8]. Заводи щезли з їх берегів, поступившись

хаотичній забудові, але зараз саме гармонійне архітектурне рішення та відновлення природного ландшафту можуть привнести розвиток цим територіям, що корисно для всіх сторін. Також треба розуміти, що існуюча в нас система використання міських водойм є небезпечною для усіх сторін, в тому числі і для інвестора. Наприклад, зараз місто не має системи управління дощовою каналізацією міста і очисних споруд (навіть ті, що є, не працюють), а також будь-якої моделі змін підземних та ґрунтових вод у відповідності до забудови міста, що може позначитися на безпеці та експлуатації об'єктів будівництва.

Водна стратегія міста – це системний документ, який дозволить владі, громаді та забудовнику гармонійно співпрацювати, довгостроково та найкращім чином зберігаючи та використовуючи водні об’єкти міста.

ВИКЛИКИ ЩОДО РОЗРОБКИ ВОДНОЇ СТРАТЕГІЇ МІСТА:

- Значне забруднення малих річок і водойм міста, що істотно обмежує їх використання у багатьох сферах;
- Велика засміченість берегів та акваторій;
- Зникнення водойм внаслідок їх засипання;
- Забудова прибережних захисних смуг та невинесення їх в натуру;
- Переважна кількість істотно змінених водойм на місті історичних та штучних водойм без відповідної документації;
- Ускладнення доступу громадян до водних об’єктів;
- Погіршення стану гідротехнічних споруд, яке загрожує аваріями та забрудненням водойм;
- Відведення дощової каналізації у водні об’єкти практично без очищення;
- Скид неочищених комунально-побутових стоків у дощову каналізацію від помешкань, які не мають централізованої каналізації;
- Відсутність системи управління дощовою каналізацією міста і очисних споруд (навіть ті, що є, не працюють);
- Відсутність прогнозованої моделі змін ґрунтових вод у відповідності до забудови міста, що може позначитися на безпеці та експлуатації об'єктів будівництва;
- Проблемність взаємовідносин між міською владою, громадськістю та бізнесом у випадках будівництва об’єктів на землях водного фонду;
- Неефективна система моніторингу стану водних об’єктів;
- Недосконалість наявної системи державного управління у сфері використання, охорони і відновлення водних ресурсів, відсутність чіткого розмежування функцій;
- Незадовільний економічний стан країни, який обмежує виділення коштів на розв’язання нагальних природоохоронних заходів.

Список літератури:

1. Водная стратегия Мельбурна - melbournewater.com.au
2. Рейтинг The Economist Intelligence Unit - eiu.com
3. «Малі річки Києва». Видання друге уточнене і доповнене. Вишневський В.І. / – Київ, 2013. «Інтерпресс ЛТД»
4. Директива Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу № 2000/60 / ЄС від 23 жовтня 2000 року, що встановлює основи для діяльності Співтовариства у сфері водної політики.
5. Воронина, А. В. Ландшафтная архитектура в период деиндустриализации. Технологии будущего и оценка опыта / А. В. Воронина, О. Н. Воронина // Инновации в ландшафтной архитектуре : материалы VII науч.-практ. конф. / Нижегор. гос. архитектур.-строит. ун-т. - Н. Новгород, 2011. - С. 6-9.
6. Enwama: environmental water management 2008–2010 / M. Neruda [et al.]. – Ustí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně, 2010. – 79 s.
7. The Hermitage Stream: Restoration Project // River Restoration News: Newsletter of the River Restoration Centre. – 2000. – Issue 6. – P. 4–5.
8. Arzet K. The Isar Experience – Urban River Restoration in Munich / K. Arzet, S. Joven // Wasserwirtschaftsamt München.

Аннотация

Внедрение европейских норм в сфере охраны водных объектов города необходимо не только для выполнения требований экологического законодательства, но и для повышения комфортности города, его гармоничного развития. Разработка Водной стратегии города направлена также на то, чтобы исключить конфликтность застройки возле водных объектов, урегулировав ситуацию, повысить безопасность функционирования систем жизнеобеспечения города.

Ключевые слова: Киев, Водная стратегия, комфортность города, европейские нормы.

Annotation

implementation of European guidelines and standards in protection of water bodies is important not only for the fulfillment of requirements of environmental legislation but as well for the improvement of comfort in the city and it’s sustainable development. The development of the new Water strategy for the city is also aimed to eliminate the possibility of new conflicts during waterfront property development and construction, to stabilize the situation and increase the reliability and safety of functioning of the city’s infrastructure.

Keywords: Kyiv, Water strategy, comfort in the city, European guidelines

УДК 711.4:72.01

Тімохін В. О.
доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища
Київський національний університет будівництва і архітектури

АРХІТЕКТОНІКА ЛАНДШАФТІВ І УРБАНІЗАЦІЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА КИЄВА

Анотація: у статті розглянуто штучні й природні ландшафти Києва, їх архітектонічні особливості і геометрію, визначена роль архітектоніки у стримуванні процесів суцільної урбанізації територій та гармонізації міського середовища Києва.

Ключові слова: архітектоніка, ландшафти, урбанізація, міське середовище, Київ.

Сьогодні, коли великі і надвеликі міста внаслідок негативного впливу процесів інтенсивної урбанізації все більше нагадують агломерації, все більшої ваги набуває протистояння цим процесам, їх стримування і поступове повернення суцільно урбанізованих територій в русло міської культури і міського середовища. Швидке повернення цих територій до міського образу життя сьогодні все частіше зв'язується з ідеями ландшафту в їх широкому розумінні. Поняття «ландшафт» , отримавши право на життя, а разом з цим і провідну роль у географії, з недавнього часу, дуже швидко і, без перебільшення, тотально поширилось у різноманітних галузях знання: у науці, мистецтві і філософії [1]. Все частіше в цих та інших галузях знання ми зустрічаємо словосполучення, подібні до «соціо-етнічні і культурологічні ландшафти», «ландшафтні світи філософії й психології», «ландшафти мікросвіту чи мистецтвознавства», «тоталогія ландшафту» т. ін.

Очевидно, одне із пояснень цього загальновизнаного феномену полягає в тому, що «… сьогодні ландшафтно-просторове мислення виявляється вже не в окремих теоретичних побудовах тих чи інших мислителів та вчених, а починає виступати в якості досить потужного культурологічного процесу» [2, с. 5]. Безумовно, цей процес захопив архітектуру і містобудування, де провідне значення набуває саме просторове мислення, і де також розповсюдилась ландшафтно-просторова термінологія – «ландшафтна архітектура», «долини, русла і басейни, розселення», «рельєфи транспортно-пішохідних зв'язків», «урбанізовані ландшафти» т. ін. У містобудуванні, крім термінологічного апарату, поступово впроваджуються ландшафтні методи досліджень і проектування, а саме: картографування, виготовлення різноманітних карто- і

діаграм, аналіз «рельєфів» пересувань мешканців, доступу до мереж обслуговування та міст працевлаштування і відпочинку, щільності населення т. ін.

В останній час у вищезгаданих та у багатьох інших галузях знання не менш вживаним, ніж «ландшафт», визнається поняття «архітектоніка», яке з архітектонічних мистецтв і мистецтвознавства поступово перекочувало у філософію, а потім у гуманітарні, природничі і технічні науки. Сьогодні вже нікого не вражають вислови на кшталт: архітектоніка літературного чи будь якого твору, процесу чи подій; архітектоніка складних систем; архітектоніка світу людини, її світогляду і мови; архітектоніка особистості, суспільства, цивілізації та культури т. ін. Деякі дослідники, пояснюючи величезний вплив цього поняття та його похідних, наголошують на тому, що «… в архітектонічному принципі знаходить своє відображення і продовження головна концептуальна ідея архітектонічного, її загальні ознаки і риси – верховенство гуманістичного, інтегральність, універсальність, ієрархічність, найвищий організуючий початок, що виникає у взаємодії людини зі світом» [3, с. 26].

Архітектонічні принципи, як поштовх і стимул до вивчення органічних і системних зв’язків між штучним і природним оточенням людини, між суцільною урбанізацією і архітектурно-містобудівним освоєнням територій, знайшли широке впровадження у економгеографічних і містобудівних дослідженнях, серед яких слід відмітити агломераційну концепцію (П. Геддес), теорію центральних місць (В. Кристаллера), екістичну теорію (К. Доксиадіс), концепцію поляризованих ландшафтів (Б. Родоман), русл і долин розселення (О. Гутнов). Ці та інші дослідження агломераційного та надагломераційного рівнів в якійсь мірі доповнювались відповідними пошуками на містобудівному рівні, які стосувались проблем взаємодії штучного і ландшафтного середовища найкрупніших міст (О. Гутнов), розробки різноманітних концепцій «міста-саду», «міста-лісу», «міста-оази», різноманітних екоміст (П. Солері). У ряді випадків досить прискіпливо аналізувались поляризовані процеси урбанізації і містотворення, ландшафтні основи міського середовища, в тому числі для конкретних міст і територій (К. Александер, К. Лінч т. ін.).

У складну справу вивчення цих проблем свій внесок зробили українські архітектори та вчені, які досліджували особливості формування і розвитку міського середовища Києва з позицій ієрархізації ландшафту і його впливу на розпланування і забудову правого і лівого берега міста (В. Щербань). В інших дослідженнях аналізувалися силуети і панорами обох берегів міста, їх взаємозв’язок із природним ландшафтом (В. Махрін). Особливе місце посідають, так би мовити, езотеричні дослідження, що стосувалися геологічних

розломів, тобто своєрідного субшафту міста, і сьогодні ще не доказаного впливу позитивних і негативних випромінювань Землі і Космосу на сакральні місцевості і об'єкти лівого берега Києва (Р. Фурдуй, Ю. Швайдак). Вплив геопатогенних зон на розпланування та забудову нових житлових районів Києва, що розміщені на намивних територіях також цікавило деяких дослідників (О. Крижанівський). До робіт, фактично пов'язаних із сакральною геометрією, можна віднести аналіз «священного простору Києва» (В. Колінько, Г. Куровський).

У ґрунтовній роботі «Ландшафт і архітектура міста» зазначається, що «… геометричні закономірності просторової структури ландшафту спричиняють значний вплив на вирішення містобудівних задач будь-якого рівня» [4, с. 68]. При цьому під акцент підпадає необхідність врахування геометричних закономірностей, що віддзеркалюють своєрідну розпланувальну архітектоніку ландшафту, і що, в кінцевому рахунку, дозволяє «… прогнозувати просторово-часову динаміку містобудівних процесів» [4, с. 68]. У цій, геометричній за формою, і, архітектонічній за змістом, схемі представлені просторово-розпланувальні закономірності і взаємозв'язки між Київськими пагорбами, схилами і долинами правого берега, між Дніпром і островами, а також площинними місцевостями лівого берега (рис. 1).

Науково-практична цінність цієї концепції полягає у можливості її творчого використання в задачах збереження і охорони унікального природного оточення міста, при діагностуванні існуючого стану і розробки заходів щодо реабілітації окремих територій, реконструкції та реновації будівель і споруд. Значний творчий потенціал цієї концепції може знайти ефективне використання у задачах прогнозування подальших шляхів розвитку міського середовища, його забудови і розпланування. На жаль, ця концепція, що запропонована ще 30 років назад, не знайшла своїх прихильників і, можливо, «завдяки» цьому Київ продовжує незворотньо втрачати ознаки неповторної архітектонічності свого ландшафту, розпланування і забудови під небувалим тиском процесів хаотичної урбанізації.

Ще одну спробу виявлення архітектонічного впливу, на цей раз невидимого і підземного ландшафту, або по-іншому, субшафту на розміщення сакральних об'єктів здійснили вчені, аналізуючи історичну забудову центральної частини Києва (рис. 2). На цій схемі розміщено біля 50 церков і монастирів, які утворюють своєрідну архітектонічну решітку, яка є «… нічим іншим, як діагональна система глибинних розломів… Українського кристалічного щита. До того ж ці розломи… є зонами виходу екситонного газу чи електронно-позитронної плазми» [5, с. 82], що надає їм статусу позитивних

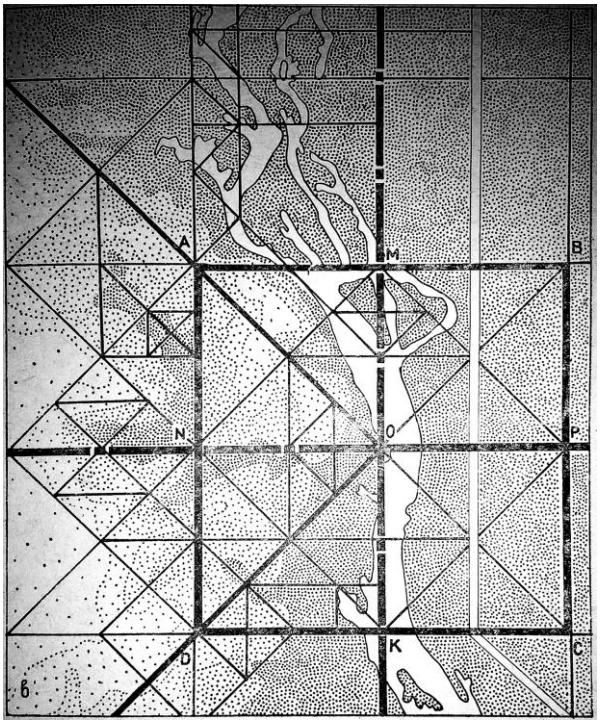

Рис. 1. Архітектонічна структура київських ландшафтів [4]

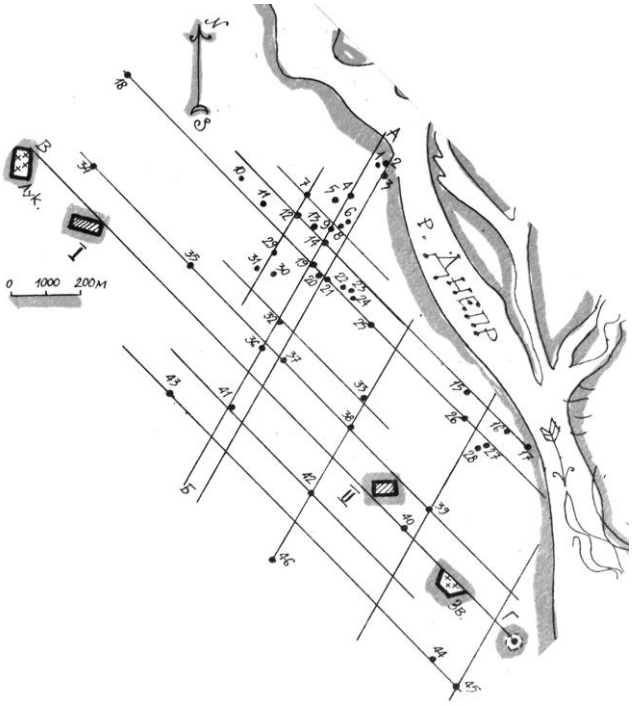

Рис. 2. Схема розміщення сакральних об'єктів Києва на правому березі Дніпра [5]

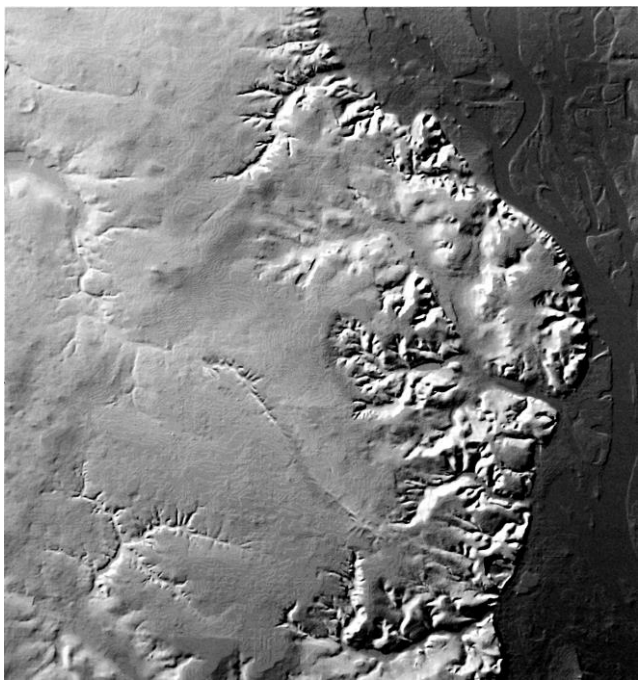

Рис. 3. Пластика рельєфу правого берега Дніпра і Лик Києва [7]

Рис. 4. Архітектонічна будова мережі міських каркасів Києва [8]

«акупунктурних» точок Землі. В інших негативних, так званих, геопатогенних зонах, розміщались споруди, що пов'язані із людськими стражданнями і смертю. «У «гиблій» полосі з давніх часів розташовувались …

Лук'янівське і Зверінецьке кладовища, Дехтярівська богадільня, Лук'янівська тюрма і арештний дім, а також Олександрівська (Жовтнева) лікарня» [5, с. 84].

Хоча ця і подібні (екстрасенсорні і лозохідні) концепції все ще не отримали визнання офіційної науки [6], їх вражаючі результати і висновки можуть стати позитивним і вагомим додатком, своєрідним тлом архітектонічних досліджень ландшафту і його впливу на формування і розвиток сучасного розпланування і забудова Києва. На підтвердження цього достатньо порівняти архітектонічні моделі (рис. 1,2), щоб усвідомити їх схожість і подібність, а також очевидний взаємозв'язок між їх архітектонікою.

До пошуку нового змісту ландшафтної архітектоніки відносяться ідеї виявлення ознак символічності у геопластиці ландшафтів «київського священного простору» [7]. Спираючись на уявлення про те, що сьогодні «… архітектоніка, як наука про закономірності побудови простору грубо ігнорується» [7, с. 137], запропонована «Доктрина містобудівної естетики формування простору Києва», а також «Київська ландшафтна Хартія», де однією з багатьох засад, на які спираються ці документи, було «сенсаційне відкриття, пов'язане з Києвом, а точніше – з «Ликом Києва» [7, с. 137]. За словами авторів «… Києву подаровано ще один символ величі – його Лик» [6, с. 18], який прослідковується на зображенні реконструйованого рельєфу Києва (рис. 3). Виявляється, що «… при обробці карт і супутникових знімків… помічені дивні збіги мапи Києва з рисами людського обличчя», що можна визнати «… не просто збігом, а антропологічно правильним обличчям – тим самим Ликом» [7, с. 18]. Пропонується частіше брати до уваги цей Лик, оскільки вищі сили і сама природа «… підказала місце екологічних коридорів – вони існують, вони вкарбовані в Лик… Дніпро, Либідь, Совські урочища, устя Почайни, Реп'яхів яр, Сирець і Нивки…» [7, с. 21]. Напрочуд дивно, але ці екологічні коридори і, як кажуть географи, місцини, урочища і фації, багато в чому співпадають із архітектонікою підземних і наземних ландшафтів Києва (див. рис. 1, 2, 3).

Ще одна, на жаль, негативна риса схожості й подібності об'єднує вищезазначені концепції і дослідження. Вона полягає у недостатній увазі до аналізу взаємного впливу і синтезу взаємодії закономірностей архітектонічної будови природних ландшафтів з об'єктивним існуванням, як не сумно про це казати, явища суцільної урбанізації територій у Києві. У сучасній теорії архітектури і містобудування мали місце кроки, що були спрямовані на об'єктивну і незалежну оцінку процесів тотальної урбанізації, які відносно недавно і необачно були випущені з міста і досить швидко повернулися, з небувалою силою руйнуючи на своєму шляху батьківську міську культуру. В якійсь мірі вимушена і, в силу цього, іноді навіть позитивна, оцінка негативних

явищ урбанізації була спрямована на угамування її колонізаційних посягань і залучення процесів урбанізації до створення нових містобудівних форм з відповідною архітектонікою. Таким чином до «міської тканини» спочатку були додані «міські каркаси» (О. Гутнов), а потім «урбанізовані ландшафти» і «урбанізована оболонка» міста [8].

Залучення урбанізованих ландшафтів і урбанізованих форм, які за своєю масою і значенням почали наближатись до природних ландшафтів, здійснювались в межах міської синергетики (урбосинергетики) в напрямку аналізу взаємного впливу міських і агломераційних форм, а також форм над агломераційного рівня. У ході досліджень з'ясувалось, що самоорганізація розпланування міста і його урбанізованого оточення спричиняє утворення нових містопідтримуючих форм, які стають основою для виникнення мегаструктур штучного оточення, спроможних конкурувати з природними ландшафтами. До однієї з цих мегаструктур відносяться урбанізовані ландшафти, як складна мережа міських планувальних каркасів [8].

З цих позицій архітектонічною основою урбанізованого ландшафту Києва стають мережа зовнішніх і загальноміських швидкісних магістралей і транспортно-пересадочних вузлів з міськими і міжміськими центрами, що в сукупності утворюють складну систему із міських розпланувальних каркасів (рис. 4). Ця мегаструктурна мережа може стати канвою для розбудови штучних ландшафтів, що складаються із «хребтової», щільної і багатоповерхової забудови магістралей із «піковою» поверховістю в місцях розташування транспортно-пересадочних вузлів і громадських центрів загальноміського і міжміського призначення. Ці суцільно урбанізовані ділянки території, що утворюють штучні «хребти» і «піки», «яри» і «схили», «водорозділи» і «тальвеги», разом з контрастною до них і їх доповнювальною забудовою у вигляді своєрідних «долин» і «терас», «островів» і «оаз» міського середовища, в сукупності формують нову поверхню штучного ландшафту, який в ідеальному випадку повинен підтримувати архітектоніку природних ландшафтів Києва, його історичне розпланування і забудову.

На користь подібного підходу виступає досить висока кореляція запропонованої моделі із вищевикладеними результатами й схемами архітектонічного аналізу природних ландшафтів Києва (див. рис. 1 – 4), які в своїй сукупності охоплюють різноманітні (геотектонічні і географічні, естетичні і символічні, а загалом культурологічні) аспекти ландшафтного буття міста. У доповнення до цього, очевидно, слід пам'ятати про історичну і символічну роль Києва, як столиці, у становленні української державності і боротьбі за її незалежність.

Якщо окинути навіть побіжним поглядом абриси кордонів, регіони і ландшафти України і порівняти їх з межами, місцевостями, урочищами і фаціями Києва, то впадає в око їх, на перший погляд, дивна схожість і подібність. І там, і там ми помічаємо схожу подібність між контурами кордонів держави і її столиці. Макроландшафти Правобережної і Лівобережної України не дуже відрізняються своїм загальним характером і навіть архітектонічною будовою від мікроландшафтів Києва. Очевидно, окрім метафоричних зв'язків у цьому феномені, можуть існувати більш складні і малодосліджені взаємозв'язки, що виникають, наприклад, під впливом скритої архітектоніки космічного масштабу. Можливо, це прояв закономірностей сакральної чи фрактальної геометрії, які за думкою їх творців інтегрують в собі релігійні і наукові, мистецькі і філософські закони. А можливо, це просто пересторога глобальному і тотальному, колонізуючому міські території, хаотичному поширенню урбанізації. Може бути, що ця втаємничена подібність є символічним натяком долі країни на незворотність руху до ідеї національного єднання.

Але в тому та в інших випадках, пам'ятаючи про думки філософів щодо архітектонічних зв'язків між ландшафтом і цивілізацією, між стилем, культурою і душею нації, можна дістатись висновку, який полягає в нагальній потребі подальших досліджень архітектонічних взаємозв'язків між субшафтами і ландшафтами, між міськими і урбанізованими ландшафтами з метою впровадження результатів цих досліджень у практику прогнозування природних перетворень міського середовища Києва, їх спрямування на подальшу гуманізацію штучного оточення Людини міської (Homo urbanus).

Література

1. Людина в ландшафті XXI століття: гуманізація географії. – К.: 1998. – 182 с.
2. Тютюнник Ю. Г. Тоталлогия ландшафта / Ю. Г. Тютюнник. – К.: Центр гуманитарного образования НАН Украины. – 2002. – 122 с.
3. Норенков С. В. Архитектоника предметного мира. – С. В. Норенков / Нижний Новгород: изд-во Нижегор. ун-та, 1991. – 160 с.
4. Щербань В. К. Ландшафт и архитектура города / В. К. Щербань. – К.: Будивельнык, 1987. – 87 с.
5. Фурдуй Р. С., Швайдак Ю. М. Прелесть тайны / Р. С. Фурдуй, Ю. М. Швайдак. – К.: Лыбидь, 1992. – 1992. – 200 с.
6. Лимонад М. Ю., Цыганов А. И. Живые поля архитектуры / М. Ю. Лимонад, А. И. Цыганов. – Обнинск: Титул, 1997. – 208 с.
7. Колінько В. В., Куровський Г. К. Київ – священний простір / В. В. Колінько, Г. К. Куровський. – К.: Київська ландшафтна ініціатива, 2006. – 232 с.

8. Тімохін В. О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії архітектури/ В. О. Тімохін. – К.: КНУБА, 2008. – 630 с.

Аннотация

В статье рассмотрены искусственные и природные ландшафты Киева, их архитектонические особенности и геометрия, определена роль архитектоники в сдерживании процессов сплошной урбанизации территорий и в гармонизации городской среды Киева.

Ключевые слова: архитектоника, ландшафты, городская среда, Киев

Annotation

Artificial and natural, landscapes of Kyiv, their architectonical peculiarities and geometry were considered; the role of architectonics in the reservation of total urbanization processes, in harmonization of Kyiv city environment was determinated in this article.

Key words: architectonics, landscapes, city environments, Kyiv

УДК 355.7: 574: 711.554

Товбич В. В. ,
Доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри Інформаційних технологій в архітектурі
Михальченко С. В. ,
заступник директора НДІ ТІАМД
Кисіль О. В. ,
архітектор, науковий співробітник НДІ ТІАМД

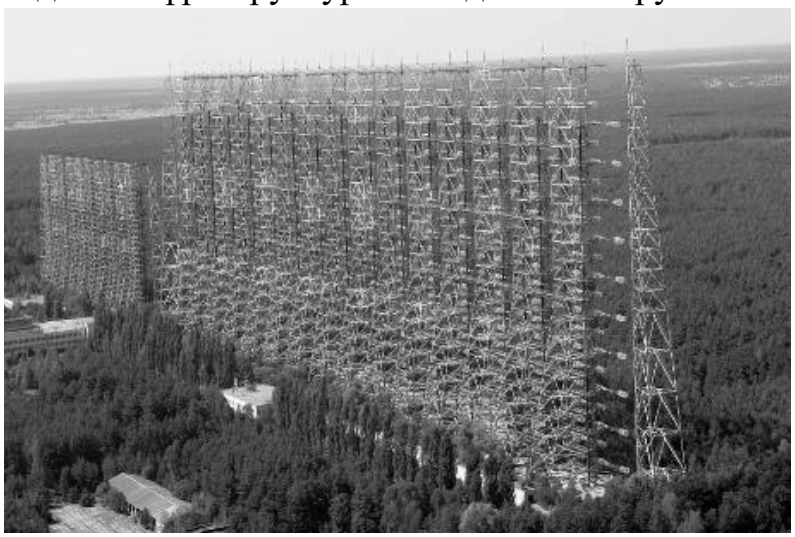
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УТИЛІЗАЦІЇ ТА ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ТЕХНОПАРКУ ДЛЯ ПЕРЕРОБКИ ТА УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ РІЗНОГО ТИПУ НА ТЕРИТОРІЇ ВІДЧУЖЕННЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС.

Анотація: у статті розглянуто доцільність використання частини зони відчуження Чорнобильської АЕС як території високотехнологічного комплексу для переробки та утилізації як побутових твердих відходів, так і радіоактивних речовин. Зроблено аналіз актуальності наявності та рентабельності такого технопарку. Розглянуто закордонні аналоги безвідходних підприємств. Наведено висновок щодо розглядання створення такого комплексу як потужного джерела альтернативної енергії для країни.

Ключові слова: переробка та утилізація відходів, підприємство з переробки сміття, сміттєспалювальний завод, зона відчуження, альтернативна енергетика.

Зона відчуження Чорнобильської АЕС на протязі всього існування викликає багато екологічних, природоохоронних та господарчих питань. В сучасних умовах політичної та економічної кризи, ця територія площею 2600 км^2 по-перше є привабливим об‘єктом для розкрадань, спекуляцій та браконьєрства, по-друге – гарним потенціальним полем для втілення технічних інноваційних ідей та наукових досліджень. Проблема полягає і в тому, що фонди та інфраструктура там здебільше зруйновані.

Проте використання, наприклад, конструкції легендарного об‘єкту «Дуга» для влаштування сонячної електростанції, з розташування панелей-соларів на металоконструкціях РЛС цілком можливе. Принаймні це більш доцільно, ніж розрізання унікальної споруди на металобрухт.

За даними Державного агентства з управління зоною відчуження планів із звуження Зони відчуження поки немає. Чиновники дійшли висновку, що цю частину території неможливо повернути для проживання населення. Однак концепцію устрою Зони буде змінено.

Як відомо, Зона отримає додатковий юридичний і практичний природоохоронний захист. Після підписання Президентом України відповідного Указу про створення Чорнобильського біосферного заповідника

на цю частину зони відчуження буде розповсюджуватись законодавство про природно-заповідний фонд, а це дасть змогу навести лад та унеможливить розкрадання природних ресурсів. Тобто ця частина зони відчуження стає Чорнобильським біосферним заповідником зі своїми зонуванням (показано на схемі):

- заповідна зона (в основному, наукова діяльність та ін.. передбачене законом);
- буферна зона (наукова, освітня, протипожежна діяльність та ін. передбачене законом);
- зона антропогенних ландшафтів (можлива певна господарська діяльність в межах закону про природно-заповідний фонд).

Площа, що виділена для можливої господарської діяльності складає 80,7 тис. га. У Державному агентстві з управління зоною відчуження зазначають, що 10-кілометрову зону коло АЕС законодавчо закріплять під назвою «зона спеціального промислового використання». Територія призначена для специфічних промислових цілей, а саме: добудова нового безпечного конфайнменту, який накриє зруйнований четвертий енергоблок, демонтаж інших енергоблоків ЧАЕС, зберігання та захоронення радіоактивних відходів у глибоких підземних сховищах. Також тут заплановано розмістити **об'єкти альтернативної енергетики**, які не мають негативного впливу на навколишнє середовище.

Рис. 1. Зонування Чорнобильського біосферного заповідника.

Дане дослідження вивчає можливість використання цієї території для створення технопарку, що складатиметься з вище означених комплексів та комплексів по переробці та утилізації побутових відходів різних типів. Виробничі лінії, що потребують постійної присутності людини, можуть бути розміщені далі від епіцентру забруднення - у зоні антропогенних ландшафтів. Доцільно зв‘язати комплекси в єдину систему енергетично, бо енергія, здобута при переробці твердих відходів може, водночас, забезпечувати роботу інших виробництв системи зони відчуження.

Наприклад, такий принцип може бути застосовано для енергопостачання заводу з переробки рідких радіоактивних відходів (ЗПРРВ), накопичених за час експлуатації та тих, які утворилися в процесі зняття з експлуатації ЧАЕС, а також експлуатаційних РРВ об‘єкту «Укриття».

Останнім часом в поводженні з комунальними відходами за кордоном простежується нова тенденція, спрямована на розвиток енергетичної утилізації твердих побутових відходів (*Waste-to-Energy*). Вона пов‘язана з отриманням енергоносіїв, екологічно чистих з точки зору виробництва і подальшого застосування. Це, в першу чергу, збір і утилізація біогазу полігонів і отримання біогазу з комунальних відходів шляхом анаеробної ферментизації (зброджування біомаси в метатенках). Активно розвивається отримання з неутилізованих відходів вторинного палива RDF (*refused derived fuel*), переважно для потреб цементної промисловості, а також будівництво сучасних сміттєспалювальних заводів.

Звертає на себе увагу гарний приклад з Данії. У 2008 році журі міжнародного конкурсу на проектування будівлі шостий лінії сміттєспалювального заводу компанії *Kara / Noveren* одноголосно обрало проект Еріка ван Егераата переможцем. Нещодавно було завершено будівництво. Завод розташований на схід від невеликого міста Роскілле, між об‘їзною дорогою і автострадою, яка веде на Копенгаген. Його корпус майже впритул приєднався до збудованого в 1999 році будівлі п‘ятої лінії того ж підприємства і покликаний збільшити його потужності приблизно на третину: *Kara / Noveren* будуть тепер спалювати в рік замість 260 тисяч тонн залишкового (не придатного до переробки будь-що-небудь вторинне) сміття - 350 тисяч тонн, позбавляючи від відходів і живлячи виробленим на спалюванні теплом і електрикою весь район, близько 65 000 домівок. Враховуючи, що данське законодавство забороняє викид надлишкового тепла в воду і повітря, завод справляється із завданням його використання найбільш ефективним чином. Це суперсучасне енергоефективне підприємство, що перетворює відходи в тепло і електрику, є також екологічно безпечним, так як завдяки

новітнім технологіям викид CO_2 буде скорочено в ньому до можливого мінімуму.

Елементи технопарку можуть являти собою різні компоненти сміттєпереробних виробництв сучасного типу, що можуть з часом розвиватися та доповнюватися.

Як довело дослідження, на сьогодні існує цілий ряд практичних економічно вигідних розробок, які позитивно зарекомендували себе на міжнародній і вітчизняній арені. Для їх постановки на промислову основу необхідна ініціатива як підприємців , так і органів влади. Можливо проведення тендерних конкурсів щодо наповнення компонентів системи технопарку ефективним обладнанням.

Має бути забезпечено суворе дотримання всіх необхідних нормативів, використання найсучасніших систем очистки і акуратне захоронення відпрацьованих газів.

Виробництво енергії відбуватиметься не тільки для покращення екологічної ситуації в регіоні, а також з метою економії природних ресурсів. Ці показники підтверджують актуальність створення комплексу виробництв, що будуть постачати енергоносії не тільки для внутрішніх потреб Зони, але й для всього регіону.

Позитивним фактором є створення додаткових робочих місць за рахунок необхідності обслуговування нових підприємств. Після вибуху на четвертому енергоблоці ЧАЕС було визначено зони впливу радіації, а саме: зона відчуження, зона примусового відселення, зона добровільного відселення та зона підвищеного радіологічного контролю. З зони підвищеного радіологічного контролю вже зняті обмеження, зараз йде робота над зняттям певних обмежень з зони примусового та добровільного відселення, де можна буде заселятись та вести певну господарську діяльність але ці зони не входять в зону відчуження. Хоча в самій зоні відчуження найближчим часом життя на постійній основі не передбачено, кількість працюючих в зоні відчуження близько 6-7 тис. співробітників різних профільних підприємств, які працюють вахтовим методом.

Бібліографічний перелік:

1. http://childflora.org.ua/?p=219 Автор – редактор
2. http://www.menr.gov.ua/ Основна категорія: Новини категорія: Новини центральні http://dazv.gov.ua
3. http://ecoukraine.org/_ld/0/26_9BF.pdf - «ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ» Матеріали

V всеукраїнської науково-практичної інтернет – конференції студентів, аспірантів та молодих вчених 10 – 20 листопада 2015 р.

Аннотация

В статье рассмотрена целесообразность использования части зоны отчуждения Чернобыльской АЭС как территории высокотехнологичного комплекса для переработки и утилизации как бытовых твердых отходов, так и радиоактивных веществ. Сделан анализ актуальности наличия и рентабельности такого технопарка. Рассмотрены зарубежные аналоги мусороперерабатывающих предприятий. Сделаны выводы относительно рассмотрения создания такого комплекса как мощного источника альтернативной энергии для страны.

Ключевые слова: переработка и утилизация отходов, мусороперерабатывающее предприятие, мусоросжигательный завод, зона отчуждения, альтернативная энергетика.

Abstract

The article discusses the usefulness of the Chernobyl exclusion zone as an area of high-tech complex for the processing and recycling of a household solid waste and radioactive substances. The analysis of the relevance of the availability and profitability of the technology park. We consider foreign counterparts waste treatment plants. The conclusions on the review of the creation of the complex as a powerful source of alternative energy for the country.

Keywords: Recycling and waste management, waste processing company, an incinerator, the exclusion zone, alternative energy.

УДК 711.121-417

Чернятевич Н. Г.
асистент, Київський національний університет будівництва і архітектури

ПЛАВУЧІ ОСНОВИ АКВАПОСЕЛЕНЬ

Анотація: проаналізовано потенціал плавучих основ з точки зору доцільності їх використання для розміщення структурних елементів поселень в акваторіях українських водосховищ.

Ключові слова: плавучі основи, понтони, аквапоселення.

З розвитком цивілізації все більшу актуальність набуває проблема освоєння нових територіальних ресурсів. Архітектор Koen Olthuis вважає, що ключем до сталого майбутнього людства є здоровий баланс між використанням земельних і водних ресурсів для виробництва продовольства, енергії, чистої води та житла. «Вихід за межі берегової лінії є ефективним способом принести додаткову гнучкість нашій планеті. Крім того, міста є занадто статичними – кожна міський компонент який ми будуємо повинен залишатися там протягом 50 або 70 років. І щоб змінити міста, єдиною альтернативою є знести ці речі.

Але плаваючі будівлі можуть бути переміщені і адаптовані ... Плаваючі спільноти тільки збільшують функціональність і гнучкість міст» [1].

Для України проблема нестачі земельних ресурсів теж актуальна. Одним із ключових напрямків збільшення площі суші за рахунок територій вкритих водою є організація аквапоселень – мобільних населених пунктів встановлених на плавучі основи, які імітують властивості суші. Сьогодні у світі існує велика кількість плавучих основ і практично відсутні наукові дослідження присвячені їх використанню у містобудуванні. І. Г. Токарев наводить короткий огляд архітектурно-конструктивних типів плавучих основ, які мають властивості суші [2]. Він спирається на дослідження Томас К. Гілмера, який зазначив, що всі плавучі основи, поділяються за принципом підтримки на три групи: аеростатичний, гідродинамічний (принцип Бернуллі) і гідростатичний (принцип Архімеда) [3]. Для будівництва поселень на воді доцільно використовувати понтони – плавзасоби, що належать до гідростатичних плавучих основ.

Понтоном називають плавзасіб, що служить для підтримки ваги на воді. Згідно визначення Регістру Судноплавства України «Стоянкове судно – несамохідна плавуча споруда з корпусом понтонного типу або з судновими обводами, яке експлуатується в режимі стоянки на якорі або на швартових біля причальної стінки (берега). До таких суден відносяться плавучі доки, плавучі готелі та гуртожитки, плавучі майстерні, плавучі силові установки, плавучі судна-склади, плавучі сховища нафтопродуктів, дебаркадери, брандвахти, судна для підготовки спеціалістів і плавскладу суден, судна для збирання і переробки вод, що містять нафтопродукти, стічних вод, сміття, плавресторани (бари, кафе, казино, дискотеки, ігрові зали), причальні понтони тощо» [4].

При виборі і розрахунку плавучої основи майбутньої споруди, прораховується не тільки вся маса, яка на ній буде перебувати: будівлі, обладнання, меблі, люди, але і її просторове розташування. Від цього залежить матеріал понтона, розмір і кількість плавучих модулів, висота борту над ватерлінією, розміщення вбудованих комунікацій та багато іншого – ці параметри визначають плавучість, остійність, надійність, непотоплювальність і довговічність «фундаменту» плавучої споруди (понтону). Крім того необхідно враховувати парусність, диферент і крен, щоб навіть при сильному вітру, хвилі, або великому переміщенні маси з одного боку надбудови на інший не відчувалося дискомфорту в експлуатації споруди на воді.

Плавучі основи бувають одноблочними, багатоблочними і блокованими. Одноблочна плавуча основа – це окрема суцільна плавуча конструкція. Блокована плавуча основа – це конструкція, зібрана з декількох плавучих блоків. Багатоблочна плавуча основа – це декілька плавучих блоків, об’єднаних

платформою. Понтонні основи здебільше виготовляють із залізобетону, металу та пластику. Кожен з цих матеріалів має свої переваги та недоліки.

Бетонні понтони широко використовуються для будівництва різноманітних плавучих споруд, громадських та житлових будинків на воді, пірсів, причалів, хвилеломів, містків, вертолітних площадок. До їх переваг у порівнянні з понтонами з інших матеріалів можна віднести: довговічність, можливість підводу комунікацій, морозостійкість, технологічність, вогнестійкість, екологічність, економічність і простота обслуговування. Разом з тим у бетонних понтонів є ряд недоліків. Бетон має нижчу порівняно з металом конструктивну міцність, тому виникає необхідність збільшувати перетин несучих елементів (днище, борти, палуба). Це призводить до збільшення маси самого понтону і зменшує його водотонажність. Крім того, економічно недоцільне виготовлення одиничних (несерійних) зразків понтонів малого та середнього розмірів.

Бетонні понтони в основному виробляють на підприємствах, які спеціалізуються на виготовленні бетонних доків, хвилеломів, пірсів, плавучих причалів; та підприємствах, які виготовляють різного типу гідротехнічні споруди для захисту морських та річних берегів від вимивання; на будь якому приватному підприємстві, що має ліцензію суднорегістра. В Україні одним із найбільших підприємств з виготовлення залізобетонних плавучих основ є Херсонський державний завод «Палада». Він спеціалізується на виробництві залізобетонних понтонів для будівництва плавучих котеджів, готелів, ресторанів, громадських будівель і споруд; плавучих причалів, волноломів, різних гідротехнічних споруд для захисту морських та річних берегів від вимивання. На ХДЗ "Палада" створенні конструкторські напрацювання штучних островів площею близько 2,5 гектарів. ХДЗ "Паллада" працює в країнах з різними кліматичними умовами, у тому числі: в Росії (Кольський півострів, Камчатка, Далекий Схід, Балтійське море), на Каспійському морі в Азербаджані, в Японії, Південній Кореї, В`єтнамі, Нігерії, Алжирі, Єгипті, Туреччині, Хорватії, Болгарії та ін.

1

2

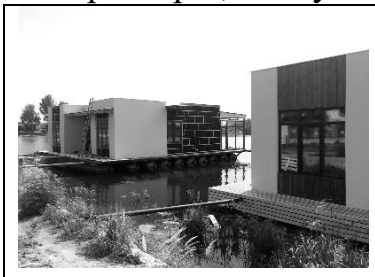
3

Рис. 1. Приклади застосування залізобетонних понтонів:
1 – понтон для житлового будинку 14,0 х 9 м. ХДЗ "Палада"; 2 – понтон для офісного центру 80 х 16 м. ХДЗ "Палада"; 3 – житловий будинок для постійного проживання на залізобетонному понтоні, арх. Чернятевич Н.

Металеві понтони можуть бути виготовлені із сталевих листів або із сталевих труб (рис. 2). Понтони з листів, як правило, мають форму коробу і вимагають для додання їм жорсткості поперечного та поздовжнього набору, що в сукупності з більшою довжиною зварних швів значно збільшує трудомісткість їх виготовлення. Перевагами металевих понтонів є: простота монтажу і демонтажу; висока мобільність; різноманітність конфігурацій і можливість модернізації; гнучка технологія виробництва; менша вартість виробництва окремих (несерійних) зразків; менша вага елементів конструкцій і можливість транспортування їх наземним транспортом.

До недоліків понтонів з металу належить відносно мала корозійна стійкість, особливо в морській воді; необхідність періодичного докування (підйом з води), і, як результат, неможливість створити плавучі основи значних розмірів; низька вогнестійкість (метал втрачає несучу спроможність при 400 С˚); неможливість цілорічної експлуатації у районах з важкою льодовою обстановкою взимку; в окремих моделях понтонів є складність прокладки комунікацій.

Згідно класифікації суднорегістра України споруда на понтоні є стоянковим судном. Відповідно металеві понтони в більшості випадків можуть виготовляються на суднобудівних заводах та спеціалізованих підприємствах з металовиробів. Зокрема Київський суднобудівельний – судноремонтний завод виготовляє металеві плавучі причали для стоянки яхт і катерів, понтони будь-яких розмірів; плавучі несамохідні будиночки-дачі.

1

2

3

Рис. 2. Приклади застосування металевих понтонів
1 – Житловий будинок для постійного проживання на понтоні з металевих труб. Арх. Чернятевич Н.; 2 – вертолітний майданчик;
3 – причал для моторних яхт.

Найбільш пропонованим видом понтонів на ринку України є пластикові. Завдяки невеликим розмірам та відносно малій вазі окремих блоків швидко і легко можна отримати додаткові площі прибережних ділянок. Такий штучний «острів» можна транспортувати, збирати та розбирати. Пластикові понтони, в основному блокованого типу, застосовуються для створення плавучих основ малої водотонажності: причалів, містків, мостів для переправи, сходнів, сліпів для човнів та катерів, садків для розведення риби і прокладки деяких

комунікацій (рис. 3). В основному пластикові понтони виготовляються на приватних підприємствах за технологією ротаційного формування.

Переваги пластикових понтонів: мала вага блоків; простота монтажу і транспортування; відсутність додаткових експлуатаційних витрат; можливість створювати основи різної конфігурації. Серед недоліків пластикових понтонів – невисока жорсткість і міцність окремих блоків і зібраних з них конструкцій, необхідність демонтажу на зимовий період та мала водотонажність.

1

2

3

Рис. 3. Застосування пластикових понтонів
1 – причал для посадки/висадки пасажирів,
2 - причал для постійного базування катерів, 3 – майданчик для відпочинку.

Новітні технічні розробки плаваючих основ доводять, що вже сьогодні можна забезпечити комфортне та безпечне проживання людини в плавучих поселеннях на водосховищах України. Вибір «правильної» плаваючої основи для його окремих елементів має ґрунтуватися на урахуванні багатьох чинників. Залізобетонні понтони є найбільш універсальними. Вони можуть утворювати «фундамент» будівель і споруд різного призначення та використовуватись для переміщення людей і підводу необхідних комунікацій. Металеві понтони підходять для розміщення поодиноких будівель та споруд різного призначення. Пластикові понтони можуть поєднувати елементи понтонного поселення, як «тротуари», містки, мости; виконувати функцію причалів, сліпів, сходнів невеликого водного транспорту, майданчиків для відпочинку, пляжів тощо.

Література

1. Olthuis K. Float! Building on water to combat urban congestion and climate change / Koen Olthuis, David Keuning.– Amsterdam, Frame, 2010. – 304c.
2. Токарев И.Г. Развитие архитектурно-конструктивніх типов плавучих оснований / И.Г.Токарев // Архитектон. – 2012, №38 (Приложение). – Электронный ресурс. – Режим доступа: http://archvuz.ru/2012_22/22
3. Гилмер Т. К. Проектирование современного корабля / Т. К. Гилмер; пер. с англ. – 2-е изд., перераб. и доп. – Л.: Судостроение, 1984. – 376с.
4. Державне підприємство "Класифікаційне товариство Регістр судноплавства України". Офіційний сайт. - Електронний ресурс. – Режим доступу: http://shipregister.ua/books/Class.pdf.

5. Экономов И.С. Принципы формирования малоэтажных жилых объектов на воде: дис. … канд. архитектуры: 05.23.21/ И.С. Экономов.– М., 2010. – 231с.
6. Комплекс Золоче. Офіційний сайт. - Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zoloche.ua/salecat/doma-na-dnepre.html.
7. h2go. Офіційний сайт. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://h2go.com.ua/.

Аннотация

Проанализирован потенциал плавучих оснований с точки зрения целесообразности их использования для размещения структурных элементов поселений в акваториях украинских водохранилищ.

Ключевые слова: плавучие основания, понтоны, аквапоселения.

Abstract

The potential of floating bases in terms of their usefulness for placing structural elements of the settlements in the waters Ukrainian reservoirs analyzed.

Keywords: floating bases, pontoons, aquasettlement.

УДК 711.121-417

Шебек Н. М.
доктор архітектури, професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УРБАНІЗАЦІЇ АКВАТОРІЙ

Анотація: розглянуто прогресивні підходи до проектування плавучих поселень.

Ключові слова: водні об’єкти, урбанізація акваторій, аквапоселення.

Поверхневі води морів, річок, озер, водосховищ, ставків, каналів українське законодавство відносить до категорії уразливих природних об'єктів, що потребують раціонального використання та охорони від забруднення, засмічення та вичерпання [1]. Для більшості українців взаємодія з водними ресурсами обмежується задоволенням питних і господарсько-побутових потреб. Для державного та місцевих бюджетів водні об’єкти є статтею поточних витрат, які не обіцяють жодних дивідендів. Разом з тим, у разі науково обґрунтованого заселення поверхневих вод людиною, акваторії можуть перетворитися на привабливі об’єкти інвестицій, спроможні не тільки до самовідтворення, але й здатні допомогти у задоволенні деяких нагальних

потреб суспільства, які не мають очевидного відношення до використання водних ресурсів.

Інноваційні технології урбанізації можна застосовувати на тих ділянках акваторій, які не віднесені до територій та об'єктів природно-заповідного фонду, там де плавучі об’єкти не перешкоджатимуть судноплавству, рибному господарству та іншим видам використання водних об’єктів у встановленому законодавством порядку. Серед типових місць можливого розташування аквапоселень можна виділити: затоки великих рік у межах поселень та між населеними пунктами, акваторії водосховищ, морських заток і лиманів.

Досвід Нідерландів, Данії, Великобританії, США та деяких інших країн свідчить, що великі акваторії в межах міст цілком доречно розглядати як резервні території під житлову забудову для постійного [5] або тимчасового проживання [3], під виробничі функції [4], навіть під кладовища [2]. Випускна кваліфікаційна робота бакалавра К. Новосад демонструє варіативність прийомів організації акваторіального архітектурного середовища (рис. 1). Застосування уніфікованих плавучих модулів дозволяє гнучко реагувати на зміну цільової аудиторії та коливання попиту на споруди на понтонах у різні пори року. Влітку такі об’єкти можуть виконувати роль рекреаційно-розважальних комплексів, плавучих баз відпочинку та дачних містечок, тимчасових фестивальних поселень. У період міжсезоння плавучі об’єкти можна здавати в оренду під офіси, перетворювати на коворкінг-центри та готелі, використовувати як експозиційні та просвітницькі майданчики. Взимку ж, коли затоку скує крига, вони можуть бути перепрофільованими на роздягальні поблизу природних ковзанок з усім комплексом обслуговуючих приміщень, тематичні заклади харчування або центри спілкування за інтересами.

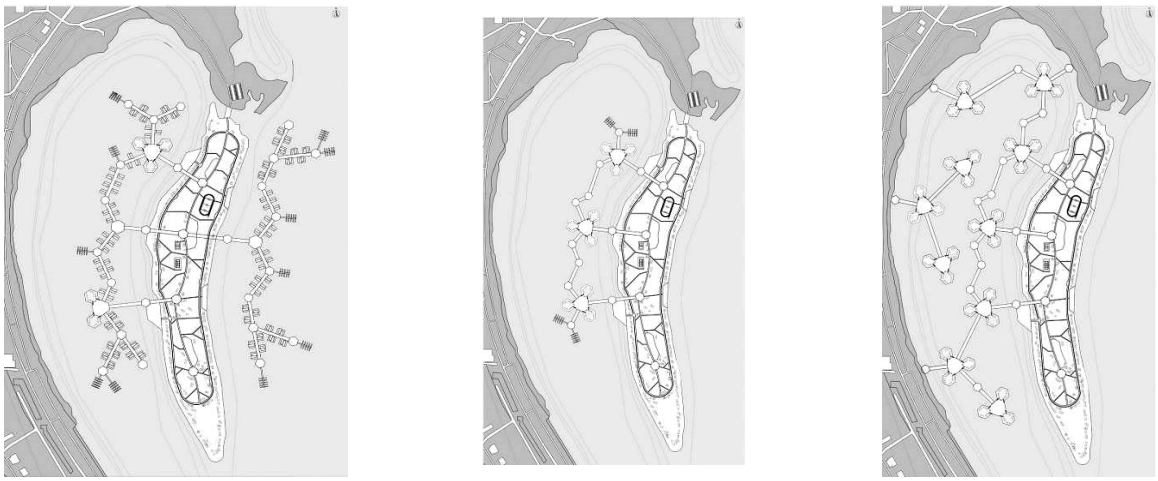

Рис. 1. Проект бази відпочинку в затоці Наталка в м. Києві.
Виконала ст. Новосад К., кер.: проф. Шебек Н. М., ас. Чернятевич Н. Г.

Ділянки рік між населеними пунктами традиційно приваблюють відпочиваючих. Створення мережі плавучих рекреаційних комплексів з відповідно облаштованими місцями стоянок та пунктів технічного обслуговування з одного боку забезпечить бажаний рівень комфорту для споживачів, а з іншого – захистить прибережні території від надмірного рекреаційного навантаження (рис. 2).

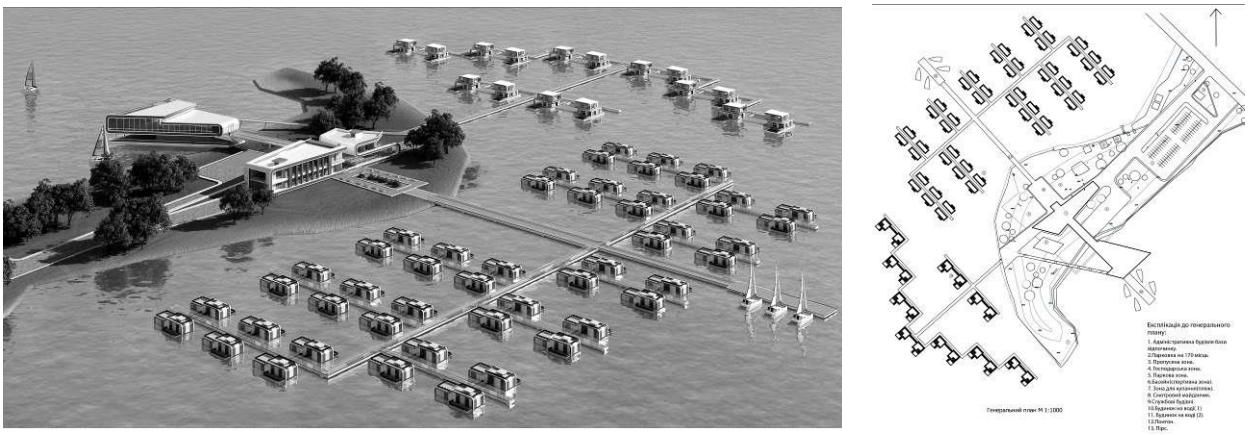

Рис. 2. Проект бази відпочинку поблизу с. Проців Київської області. Виконала студентка Бреус А., керівники: проф. Шебек Н. М., ас. Чернятевич Н. Г.

Керована урбанізація великих водосховищ здатна не тільки допомогти подолати деякі екологічні проблеми, але й сприятиме розвитку агровиробництва. Наприклад, у концептуальному проекті О. Царенко основним господарчим профілем понтонного поселення в акваторії Каховського водосховища є бджільництво – одна з найдавніших галузей сільського господарства, розвинена на цій території до її затоплення (рис. 3). Було запропоновано розташувати бджолині сім`ї на понтонах і використовувати пересувні плавучі пасіки для запилення рослин з різними строками цвітіння, які зростають у полях і садах на відстані біля 6 км від урізу води. Ця інновація дозволить збільшити продуктивність бджолиних ферм та урізноманітнити види виробленого ними меду. Після закінчення медозбору пасіки мають транспортуватися до віддалених від берега і, завдяки цьому, захищених від пилу місць для викачування і розфасовки меду.

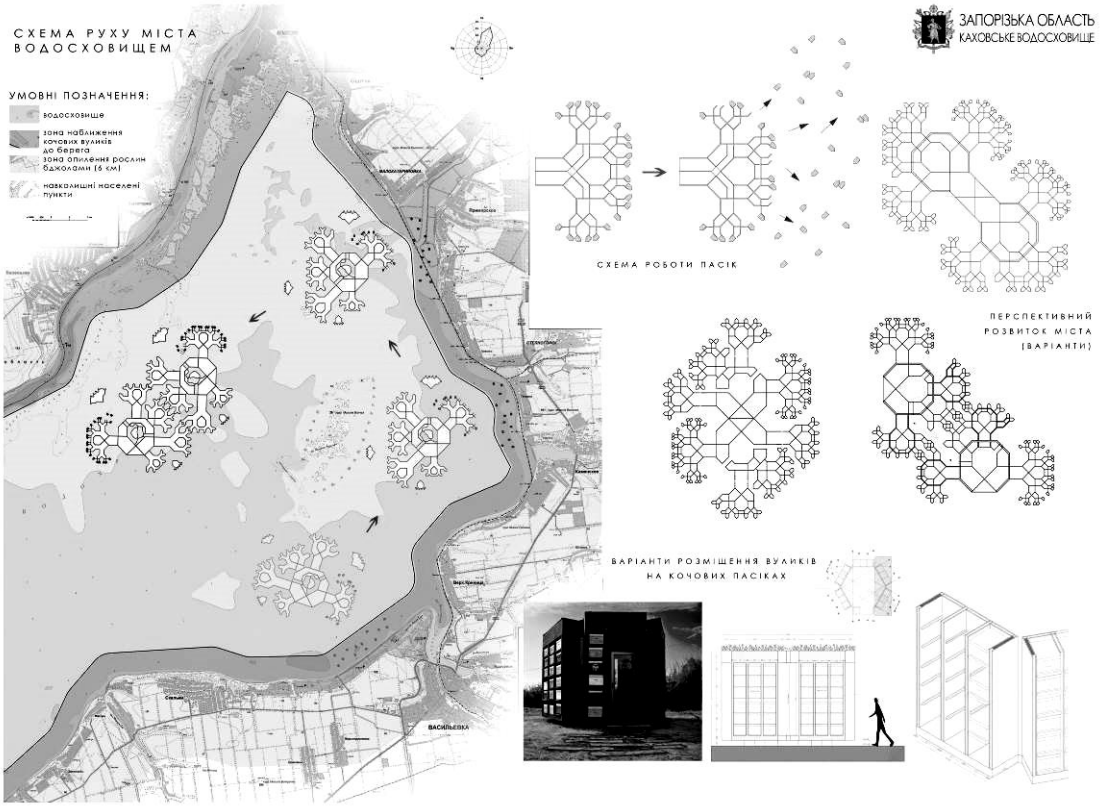

Рис. 3. Проект поселення бджолярів у Каховському водосховищі. Виконала ст. Царенко О., кер.: проф. Шебек Н. М., доц. Зінов'єва О. С., доц. Щурова В. А.

Питання порятунку басейнів річок від засмічення варто розглядати у контексті загальної проблеми утилізації сміття. Своєрідними санітарами водойм можуть стати понтонні поселення, основним господарським профілем яких буде збирання та вторинна переробка непотребу, що накопичується на дні та на узбережжях водних об'єктів і на території прилеглих до них поселень, як це запропоновано у концептуальному проекті Т. Жилінської (рис. 4).

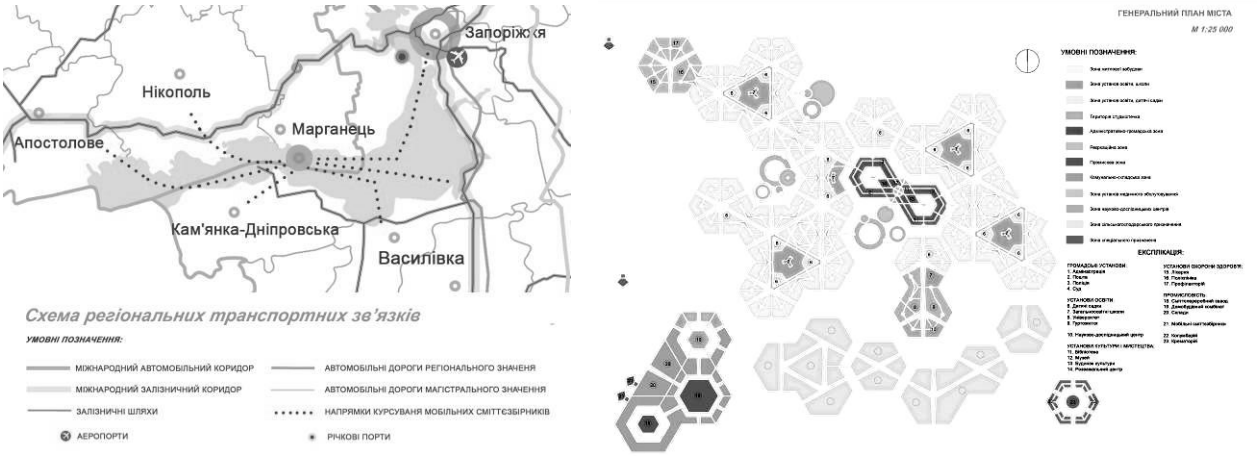

Рис. 4. Проект міста «санітара» в Каховському водосховищі. Виконала ст. Жилінська Т., кер.: проф. Шебек Н. М., доц. Зінов'єва О. С., доц. Щурова В. А.

Морські затоки відрізняються від великих водосховищ більшою глибиною та площею, а також можливістю безпосереднього виходу до моря. Саме ці обставини спонукали Р. Сидорука вибрати Дніпровську заток для розташування наукового міста майбутнього, головною функцією якого стане дослідження впливу людського фактору на різні типи екосистем (рис. 5).

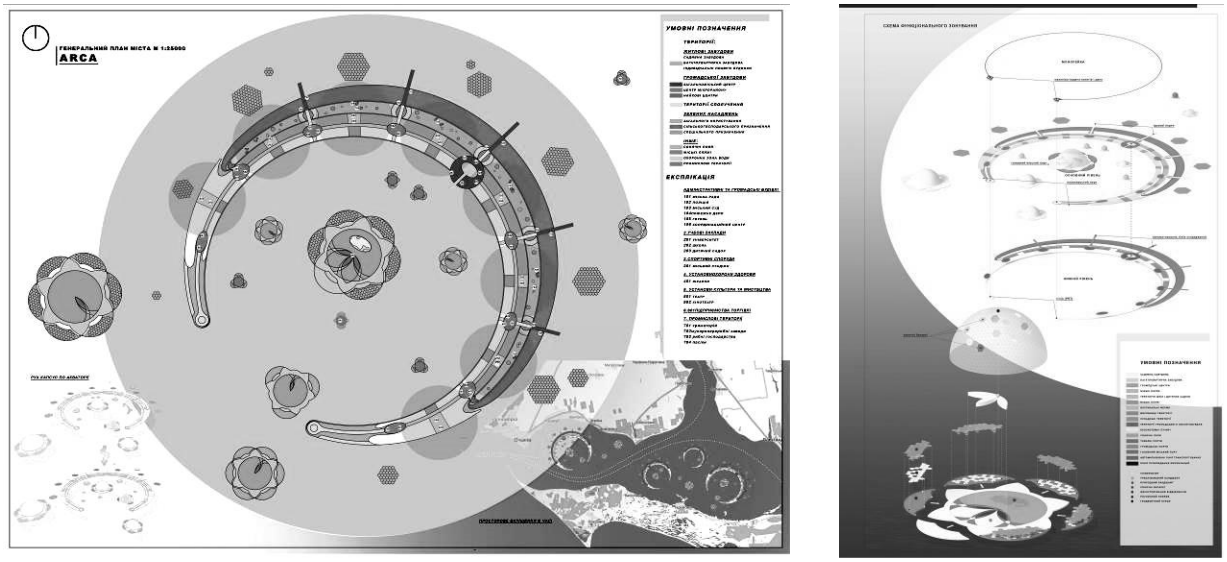

Рис. 5. Проект наукового міста в Дніпровській затоці. Виконав ст. Сидорук Р., кер.: проф. Шебек Н. М., доц. Зінов'єва О. С., доц. Щурова В. А.

Понтонні поселення та їх складові елементи згідно з чинним законодавством не відносяться до традиційного переліку будівель і споруд. Всі ці об'єкти належать до категорії «плавучих засобів». Тому вони повинні повністю відповідати усім вимогам, які висуваються до рухомого складу водного транспорту, наприклад, «мають бути обладнані ємкостями для збирання лляльних та інших забруднених вод, які повинні систематично передаватися на спеціальні очисні споруди для очищення та знезараження» [1]. Разом з тим, в акваторіях пропонується сформувати повноцінне архітектурне середовище, де б людина могла проживати, працювати і відпочивати не гірше, ніж у традиційних населених місцях. Тому усі елементи аквапоселень мають враховувати вимоги до будівель і споруд відповідного призначення, а самі плавучі населені пункти мають формуватися на основі діючих містобудівних норм і правил. Теоретично обґрунтована взаємна адаптація «водних» і «земних» засад формування середовища життєдіяльності людини перетворюється на один з перспективних напрямів розвитку сучасної архітектурної науки.

Література

1. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст.189. – Редакція від 04.08.2016. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80/page
2. Новое кладбище под водой // Фотостранник. Интересные и увлекательные фотопутешествия по миру. – 10.04.2013. – Электронный ресурс. – Режим доступа: http://fotostranik.com/novoe-kladbishhe-pod-vodoy.html
3. Плавучее общежитие для студентов построили в Дании // Телеканал Хабар 24. – Опубликовано: 27 сент. 2016 г. – Электронный ресурс. – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=h-fMP2vbAlU
4. Peters Adele. London Is Planning Its First Floating Village To Make Room For More People // Fast Company. – 08.11.14. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.fastcoexist.com/3034075/london-is-planning-its-first-floating-village-to-make-room-for-more-people
5. Slessor Catherine. Floating Houses. The Netherlands by Marlies Rohmer Architects & Planners // The Architectural Review. – 27 June, 2013. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.architectural-review.com/today/floating-houses-the-netherlands-by-marlies-rohmer-architects-and-planners/8649745.article

Аннотация

Рассмотрены прогрессивные подходы к проектированию плавучих поселений.

Ключевые слова: водные объекты, урбанизация акваторий, аквапоселения.

Abstract

Innovative approaches to designing of floating settlements considered.

Keywords: water objects, urbanization waters, aquasettlement.

УДК 556.53: (477-25)

Шевчук С. А. ,
к.т.н., ст.н.с., Інститут водних проблем і меліорації НААН,
Вишневський В. І.,
д.г.н., проф., Національний авіаційний університет

ЧИ Є ОЗЕРО КАЧИНЕ ОЗЕРОМ?

Анотація: наведено результати досліджень картографічних творів, даних аерофотозйомки та супутникових знімків місцевості, на якій розташовано оз. Качине. Встановлено факт існування цього озера протягом дуже тривалого часу, а головне – до початку забудови прилеглої місцевості. Зроблено висновок про природне походження озера та доцільність його збереження.

Ключові слова: озеро Качине, карти, космічні знімки, Водний кодекс, забудова.

Вступ. Ще донедавна – до весни 2016 р. – оз. Качине, що у Дарницькому р-ні Києва, було практично нікому не відомо. Але у квітні 2016 р. навколо озера почали зводити паркан, яким планувалося відгородити будівельний майданчик. Тут мав бути зведений величезний житловий будинок, проти будівництва якого виступило місцеве населення.

Ознайомлення з наявними документами показало, що “зелене світло” проблемному будівництву відкрило кілька рішень, зокрема експертиза, яку виконав Науково-дослідний центр екологічної безпеки і природокористування при Державній екологічній академії, яка, у свою чергу, підпорядкована Міністерству екології та природних ресурсів України. Згідно з висновками експертизи, на місці запланованої забудови “виявлена заболочена територія, яка виникла внаслідок антропогенних факторів”. У додатках до експертизи містяться ще деякі положення, які викликають заперечення. Зокрема, не можна погодитися з формулюванням про відсутність негативного впливу будівництва на стан “регіону”, адже останнє звичайно тлумачиться як велика територія.

Аналіз попередніх досліджень. Водні об’єкти м. Києва перебували в полі зору багатьох дослідників [1–3]. Зокрема у книзі [1] наведено відомості про гідрографічні особливості Дніпра та зміни, що відбулися в результаті господарської діяльності. З праць, які вийшли останнім часом, потребує згадка колективна монографія [2]. Що ж до самого оз. Качине, то знайти відомості про нього в науковій літературі не вдалося.

Методи досліджень. Для з’ясування того, чим є водойма біля перехрестя пр-ту Григоренка та вул. Здолбунівська, проведено аналіз наявних

гідрологічних, картографічних матеріалів, аерофото- та космічних знімків, а також виконано безпосереднє ознайомлення з озером.

Висвітлення основних результатів. Особливістю рельєфу Києва є наявність долини Дніпра, ширина якої сягає 10 км і навіть більше. Правий її схил крутий, лівий – пологий. У межах річкової долини сформувалася доволі широка заплава – насамперед уздовж лівого берега. Раніше вона часто затоплювалася – інколи на кілька метрів. Це, зокрема, сталося під час історичної повені навесні 1931 р. Тож невипадково на заплаві існували і продовжують існувати численні озера. Про це свідчать численні картографічні твори, зокрема, датовані ще серединою XIX ст. (рис. 1).

Рис. 1. Фрагмент плану околиць Києва, 1850 р.

Цінність наведеного плану не лише в зображенні численних озер, а й у показі сіл із зазначенням їх назв: Позняки, Осокорки та ін.

Практично незмінно показано місцевість і на карті Київської, Чернігівської та Полтавської губерній, укладеній у 1868–1869 рр.

Дуже добре водойми в районі сучасного розташування масиву Позняки показано на карті 1918 р. за матеріалами топографічного знімання 1897 р. Масштаб цієї карти – 1:21 000 (рис. 2).

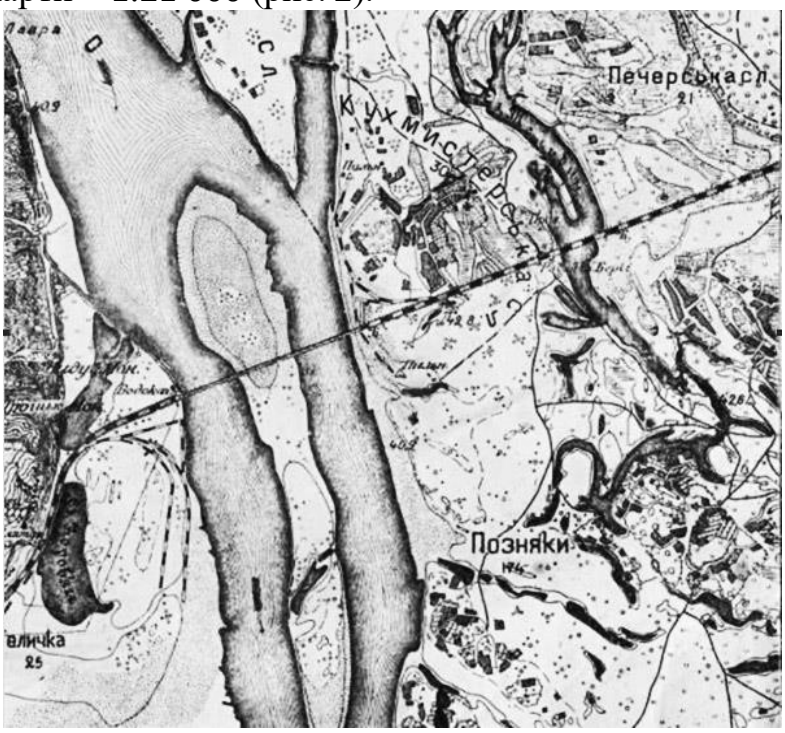

Рис. 2. Фрагмент карти Києва з передмістями, 1918 р.

Важливим є те, що на карті нанесено розташування залізниці, спорудженої у 1870 р. Використовуючи її за орієнтир, за наведеним масштабом можна встановити розташування видовженого озера за 1 км на південь від залізниці. Інший гарний орієнтир – перерізане залізницею озеро Тельбин.

Значний обсяг картографічних робіт виконано і в 30-х роках XX ст. Їх результатом стала серія топографічних військових карт Генштабу Червоної Армії. Детальний фрагмент району розташування Позняків показано на рис. 3.

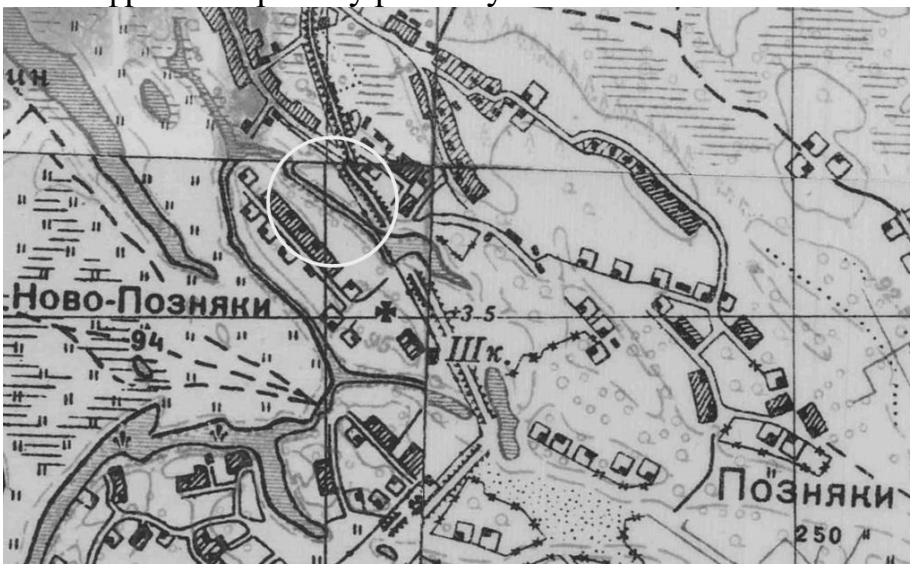

Рис. 3. Фрагмент топографічної карти масштабу 1:25 000 (Генеральний штаб РСЧА, 1933–1937 рр.). Озеро Качине виділено колом.

Цінними в питанні наявності водойм та їх походження на Позняках є матеріали німецької аерофоторозвідки від 26 вересня 1943 р. Важливим елементом цих зображень є розташування двох мостів на шляху, що тягнеться у меридіальному напрямку. Це красномовно свідчить про наявність тут старичного озера та його доволі значні глибини. В іншому разі на цьому автошляху було би збудовано дамби.

Озеро Качине показано і на картографічних творах останніх десятиліть, зокрема на аркуші 4834 топографічного плану масштабу 1:2000, укладеного в 1990 р. за даними зйомки 1978 р. (рис. 4).

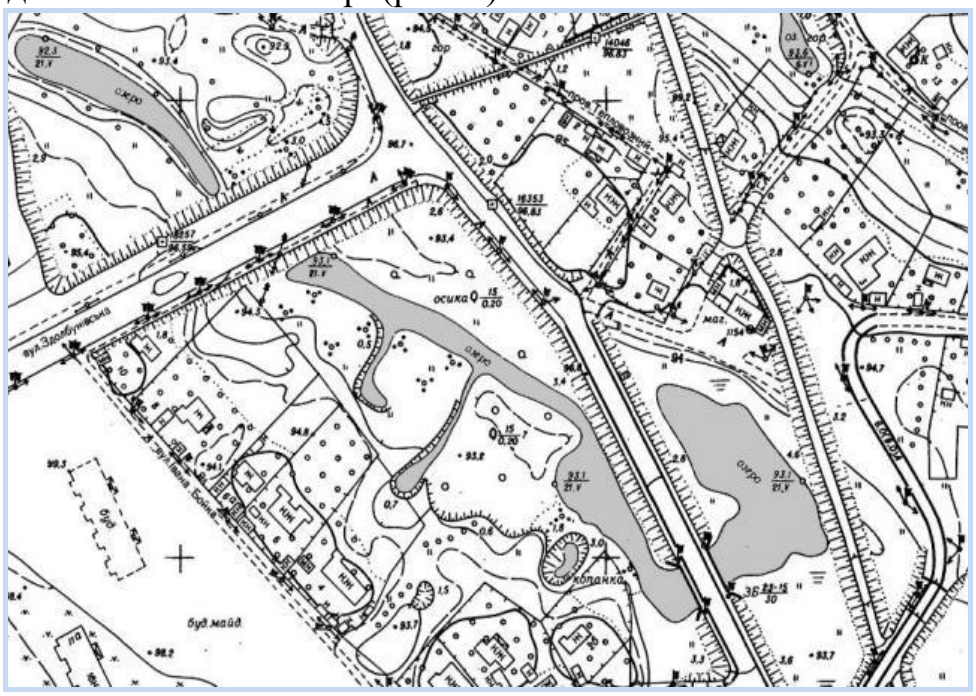

Рис. 4. Фрагмент топографічного плану ділянки Києва, укладеного в 1990 р. за даними зйомки 1978 р.

Звертає на себе увагу слово “озеро”, яким підписано досліджувану водойму. На цій карті позначено й уріз води (93,1 м БС), що є додатковим свідченням тривалого існування тут водойми та ще й зі сталим рівнем.

Ефективним засобом моніторингу процесів, що відбуваються на земній поверхні, є й застосування супутникових знімків. Для цього, зокрема, можна використати ресурс Google.Earth. Так, на знімку від 25.06.2004 р. видно наявність багатьох водойм у період, коли висотна забудова прилеглої території лише починалася. Досліджувану водойму добре видно і на багатьох інших космічних знімках, зроблених пізніше.

Наведені дані показують існування водойми біля перехрестя проспекту Григоренка і вул. Здолбунівська упродовж дуже тривалого часу, а головне – до початку тут інтенсивної господарської діяльності та забудови прилеглої території. Усе це красномовно свідчить про те, що ця водойма є природним водним об’єктом, а саме старичним озером.

Розглядаючи питання статусу озера Качине, доцільно звернутися і до відповідних нормативно-правових джерел. Згідно з Водним кодексом України (Ст. 1), озером є “природна западина суші, заповнена прісними або солоними водами”. У Ст. 3 “Водний фонд України” зазначається, що всі води (водні об’єкти) на території України становлять її водний фонд. У наступній статті “Землі водного фонду” зазначено, що до нього належать землі, зайняті морями, річками, озерами, водосховищами. Відповідно до ст. 86 використання земель водного фонду обмежено. Тут заборонено будь-яке житлове будівництво.

Висновки. Водойма на розі сучасних проспекту Григоренка і вул. Здолбунівська існує упродовж дуже тривалого часу – щонайменше із середини XIX ст. Крім того, і, що дуже важливо, ця водойма існувала до початку забудови прилеглої місцевості. За цих умов таку водойму однозначно потрібно вважати озером, а саме старичним озером.

Список використаних джерел

1. Вишневський В. І. Ріка Дніпро. – К.: Інтерпрес ЛТД, 2011. – 384 с.
2. Екологічні проблеми Київських водойм і прилеглих територій / О.В. Романенко та ін. – К.: Наукова думка, 2015. – 192 с.
3. Чирвинський В. Про найдавніші лівобережні тераси Дніпра на дільниці між Києвом і Золотоношею // Четвертинний період. – К. – 1931. – Вип. 3. – С. 91–100.

Аннотация

Приведены результаты исследований картографических работ, данных аэрофотосъемки и спутниковых снимков местности, на которых расположено современное оз. Качиное. Установлен факт существования озера в течение очень длительного времени, а главное – до начала застройки прилегающей территории.

Ключевые слова: озеро Качиное, карты, космические снимки, Водный кодекс, строительство.

Abstract

The results of mapping study, processing of aerial photography and satellite images of the area where Kachyne Lake is located are presented. It was found that the Kachyne lake has been existing for a long time prior the beginning of adjacent territory construction. It was made a conclusion about natural origin of the lake and the need of its preservation.

Keywords: Kachyne Lake, maps, satellite images, Water Code, construction.

УДК 711.433:711.52
Щурова В. А. ,
канд. арх., доцент каф. дизайну архітектурного середовища, КНУБА

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ ГЛИБИННО-ПРОСТОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ ВОДНО-ЗЕЛЕНОГО ДІАМЕТРУ МІСТА

Анотація: розглядаються пріоритетні напрямки досліджень еколого-містобудівної ситуації, відновлення природно-ландшафтного середовища та історико-культурної цінності прибережних територій Дніпра. На основі вивчення вітчизняних теоретичних досліджень та досвіду проектування виділяються прийоми розвитку глибинно-просторової композиційної організації водно-зеленого діаметру Києва.
Ключові слова: глибинно-просторова композиція, водно-зелений діаметр, ландшафтна структура, прибережні зони.

Домінантні ландшафтні утворення є основою формування загального образу міста, виразні характеристики яких стають орієнтирами пізнавання місця. Без значних природних композиційних домінант місто має слабко виражені межі, візуально роздрібнюється, в ньому губиться той «ландшафтний характер», про який згадував Дж. Саймондс [1]. Річка, яка входить до міста, сприймається мешканцями як пряме продовження природи в урбанізованому середовищі, відкриває виняткові можливості для побудови архітектурно-ландшафтних ансамблів великого масштабу, збагачують зовнішній вигляд міста. Для багатьох міст річки являються загальною композиційною віссю, їх конфігурація є вирішальною умовою формування каркасної сітки міста. Узбережжя річок сприятливі для озеленення і влаштування прибережних парків, які поступово «вливаються» в луки і ліси приміської зони, як у багатьох містах вздовж Дніпра.

За ініціативою Держбуду України та підтримкою Академії наук, Держкомприроди, Спілки архітекторів у 1991 році було проведено конкурс «Дніпро-XXI». Дніпро – головне джерело водозабезпечення десятків міст, сотень сіл, значної частини виробничого комплексу країни, інтенсивна транспортна магістраль, історія, сьогодення і майбутнє України. Від нашого ставлення до Дніпра, до його екологічної, економічної та історико-культурної цінності залежить подальший розвиток і вдосконалення життєдіяльності населення [2]. Авторським колективам було запропоновано розробити основний принцип регулювання еколого-містобудівної ситуації на прирічних територіях від Києва до гирла Дніпра і намітити шляхи його реалізації в регіонально-планувальних схемах; оцінити соціальні, економічні, інженерно-

технічні, екологічні та естетичні можливості конкретних радикальних перетворень містобудівного освоєння узбережжя. Головна концепція проекту-переможця від творчої групи Дніпроцивільпроекта – відтворити природне середовище як основу нормальної життєдіяльності Дніпра, гармонійне поєднання з ареалами проживання людей. Відмовлення від використання Дніпра як транспортно-промислової артерії і повернення йому споконвічних функцій як зони оздоровлення, культури, історії [2].

Принципи інтеграції, саморегуляції, цілісності, рівноваги – еколого-економічний баланс; гармонізації – відновлення природно-ландшафтного середовища, взаємопроникнення – суміщення екологічно активних зон з історико-культурними центрами.

Структурна ознака ландшафту Києва – контрастне відношення умовної площини лівого і правого берегів. Ріка поділяє місто на дві частини і водно-зелений діаметр, об'єднує міську і приміську системи озеленених територій і відкривають можливості для формування великомасштабних архітектурно-просторових ансамблів. Злиття невеликих річок та їх притоки формують водно-зелені клини – композиційні осі місцевого значення, що приєднуються до зелених поясів. Природа сама створює гармонійні композиції, неповторні у своїй непередбачуваності, сполученні кольорів і форм. Глибинно-просторова композиція є вершиною творчих можливостей для художника. Вона впливає на глядача не тільки поєднанням рівнинної площини з пластичними об'ємами схилів, а й паузами між ними.

Важливою стороною планувальної організації глибинного простору є формування його композиційного центру. Цей центр виявляється своїм чільним становищем щодо другорядних елементів просторової композиції, виражається в трьох основних видах: виділяється як вертикальна вісь, навколо якої розташовуються другорядні елементи; замикає горизонтальну вісь, по боках якої розташовуються другорядні елементи; формування центру відбувається на основі асиметричного розташування навколо нього підлеглих елементів. Якщо врахувати можливість зміни геометрії планувальних форм, то можна говорити про розмаїття і множинність варіантів планувальних побудов глибинно-просторових композицій. Головна композиційна задача тут полягає в тому, щоб ці побудови придбали свій чіткий, яскраво виражений пластичний характер.

У межах розкриття ландшафту по фронту працюють панорами, які можна споглядати, сплавляючись по Дніпру. Сприйняття з річки – найбільш короткий і простий шлях знайомства з містом, його пам'ятками архітектури та ландшафтним характером. Глибинні композиції простору розкриваються у сполученні зі зламом берегової лінії, пластикою берегів. Тут утворюється інше спрямування структури ландшафту як природних амфітеатрів. Тому в багатьох

туристичних містах світу пропонуються водні прогулянки.

Проектування парків в заплавах Києва має свою специфіку, обумовлену ґрунтовими, гідрогеологічними, мікрокліматичними умовами. У заплавах створюються гідропарки, до території яких вводяться великі водні поверхні.

Прірва складних проблем на узбережжях: заводи, занедбана промисловість на самих узбережжях, склади, бази – результат використання Дніпра як водної транспортної інфраструктури. Розробка принципового підходу щодо архітектурно-планувальних рішень містобудівних утворень у напрямку компенсації природних елементів міста при використанні намивних територій для екологічно чистого виробництва, парків, зон відпочинку, пасовищ, зокрема, як відродження промислового району Києва «Теличка».

Позитивною організацією природного ландшафту можна вважати такі рішення, при яких місто з розширенням своїх меж не витісняє, не пригнічує ландшафт, а вбирає його в себе. Згідно просторової оцінки ландшафту Києва В. К. Щербаня, центром системи пропорціонування природних осей Києва являється район вулиці Старонаводницької між Києво-Печерською Лаврою та Видубицьким монастирем. В ірраціональну геометричну структуру діагоналей квадрату він вписує основні елементи ландшафту і намічує точки, в яких мають сформуватись композиційні акценти. Головною віссю усієї просторової системи ландшафту Києва являється меридіональний напрямок річки Дніпро. Круті повороти берегових ліній утворюють простори, осі яких спрямовані у широтному напрямку. Найбільш крупний структурний елемент – розгалужений простір річки Либідь, що виходить у відкритий простір Дніпра [3].

Пошук ув’язки глибинних композиційних прийомів вздовж берегів Дніпра пов'язаний з функціональною структурою міста більше, ніж можна уявити. Глибинно-просторове розкриття відбувається в точках виходу підземних річок, за рахунок динамічної пластики схилів, транспортна сітка міста проходить по контурам підніжжя схилів. Елементи, що розкриваються вглиб, виходять на інші підсистеми. Відносно замкнений простір в подальшому розвивається або у радіальному напрямку, або віялоподібним розгалуженням згідно закономірностей фрактальної структури. Але слід ураховувати, що акваторія не тільки сприяє створенню дальніх візуальних зв’язків, вона сама стає важливим ландшафтно-композиційним елементом міської структури. По фронту видового кадру глибинний ряд забудови може бути композиційно активним, як роздільна межа двох частин. Виникає питання пошуку прийомів об’єднання двох «берегів» обабіч урбанізованої річки – магістралі. Композиційні акценти у фронтальному ряду панорами узбережжя, що сприймається з води, мають використовуватись для підкреслення найбільш

характерних ландшафтних форм. Здавна найзначніші об'єкти займають позиції на підвищенні, породжують символ міста.

Під час формування забудови прибережної зони мають бути враховані закономірності зорового сприйняття у статичному стані та русі об'єкта спостереження. Глибинні композиції перетворюються на площинні при зміні ракурсу сприйняття із зовнішніх точок: з боку акваторії, з островів, з форм рельєф, що видаються в акваторію, з протилежного берега, тощо. Планування берегової зони здійснюється по сформованим планувальним моделям «вузлова», «рядова», «лінійна». Прийоми композиційної організації прибережних територій включають розкриття глибинних планів та візуальних осей в сторону акваторії.

Взаємодія ландшафту з глибинно-фоновою забудовою відбувається при використанні принципу подібності форм, ритмічних рядів природного й антропогенного середовища. Прибережні зони в умовах сучасного міста відзначаються підвищеною концентрацією соціальної активності, тому важливим стає сприйняття забудови з внутрішніх точок заглиблених прибережних ділянок, створення своєрідних контактних вузлів ближніх і середніх планів. Тому важливими питаннями є встановлення цінності ландшафтів уздовж Дніпра, що порушуються в результаті господарської діяльності людини, формулювання основних вимоги щодо їх захисту; розробка алгоритму конструктивних дій подальшого інженерно-технічного благоустрою берегової смуги.

Особливості функціональної організації прибережних територій полягають в наступному: функціональне зонування прибережних територій ведеться з урахуванням їх місця розташування у структурі міста та цінності прибережного ландшафту при умові збереження пріоритету рекреаційних функцій; характер розміщення функцій визначається віддаленістю забудови від води; зонування прибережних територій залежить від характеру акваторії та просторової взаємодії з містом та його оточенням.

Ландшафт грає важливу роль у формуванні простору. Розкриття природного середовища, виявлення функціональних та естетичних якостей водойм та водних композицій – один з основних принципів просторової композиції ландшафту. Яскравий приклад водно-зеленого діаметру в повній його комплектації від великих зелених просторів до маленьких деталей – система парків, водойм, бульварів і скверів з обох берегів ріки Свіслоч у Мінську. Головна унікальність цього містобудівного комплексу, заснованого на природних особливостях ландшафту полягає в неперервності і масштабності.

Вивчення взаємозв'язку штучного і природного середовища у водно-зеленому діаметрі міста, виявлення закономірностей просторового рішення в

прирічкових територіях дозволяє відзначити важливу роль пішохідних комунікацій і забезпечення безперешкодного широкого виходу до річки. З чого випливають додаткові прийоми глибинно-просторової композиції водно-зеленого діаметру: переважання поперечного вектору розвитку – розкриття на річку багатопланових перспектив, організація архітектурних ансамблів з тріумфальними спусками і виходами на воду; створення сучасних комунікативних зв'язків між берегами річки. Єдність природних, функціонально-планувальних і архітектурно-просторових структур дозволять зберегти і підкреслити характерні естетичні ознаки ландшафту.

Література:

1. Саймондс Джон. Ландшафт и архитектура. / Пер. с англ. – М.: Стройиздат, 1965. – 194 с.
2. Конкурс «Дніпро-91». Архітектура України. – Київ: «Укрархбудінформ», 1991. – № 6. – С. 2 – 31.
3. Щербань В.К. Ландшафт и архитектура города. – К.: Будівельник, 1987. – 88 с.

Аннотация

Рассматриваются приоритетные направления исследований эколого-градостроительной ситуации, восстановления природно-ландшафтной среды и историко-культурной ценности прибрежных территорий Днепра. На основе изучения отечественных теоретических исследований и опыта проектирования выделяются приемы развития глубинно-пространственной композиционной организации водно-зеленого диаметра Киева.

Ключевые слова: глубинно-пространственная композиция, водно-зеленый диаметр, ландшафтная структура, прибрежные зоны.

Annotation

Consider priority areas of ecological and urban situation of research, restoration of the natural and landscape environment and historical and cultural value of coastal areas of the Dnieper. Based on the domestic theoretical research and engineering development experience, stand out deep-space techniques compositional organization of water and green diameter of Kiev.

Keywords: deep-spatial composition, water and green diameter, landscape structure, coastal areas.

УДК 711

Юрчак І. В. ,
архітектор-містобудівник,
«Творча майстерня Ігоря Юрчака»
Юрчак Н. В. ,
Культуролог

РІКА ПОЧАЙНА. МУЛЬТИЗАДАЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПУБЛІЧНИЙ ПРОСТІР

Анотація: особливості унікальної ситуації в питаннях ревіталізації ділянки відкритої акваторії річки Почайна в Оболонському районі м. Києва, в триєдиній постановці завдання. Необхідність вирішення містобудівних завдань в деградованих ділянках міських територій шляхом комплексного проектування їх реконструкцій і трансформація у міський публічний простір.

Ключові слова: Почайна, містобудівна ревіталізація, публічний простір, культурна спадщина, національна самосвідомість.

Підсумки недалекоглядного планування міста, без урахування соціальних, історико-культурних та екологічних факторів, вкупі з усіма супутніми комплексними проблемами, на сьогодні призвів Оболонсько–Петрівську ділянку комунальної зони до її повної деградації з ознаками екологічної та техногенної ерозії. Як це не парадоксально звучить, але завдяки планувальникам – «адвокатам майбутнього», у категорію деградації території підпала така частина міського середовища, значення якої важко переоцінити [1]. Її історична, пов’язана з найбільш значущими подіями Київської Русі [2], ландшафтна, пов’язана з гідрологією столиці [3], та соціальна цінності є знаковими не лише для столиці, але й для країни в цілому. Володіючи таким високим потенціалом, ця міська територія, перетворена на комунікаційний коридор, була фактично приречена на повільну загибель, як це сталося з рядом інших київських річок та озер, коли чиновницьким розчерком пера нівелюються вічні цінності на догоду нефаховим і відверто кон’юнктурним рішенням. Тим вагомішими виглядають здобутки громадськості, що відстояла Почайну від тотального знищення, адже за умовами останнього ДПТ тут повинна була пройти транспортна магістраль, доцільність якої саме у цьому місці більш, ніж сумнівна. Відтак і резонанс, викликаний обговореннями, дискурсами та увагою фахівців спричинив передумови для виходу теми із забуття.

Територія нещодавнього забуття виявила ряд вад містобудівної політики в поєднанні з недалекоглядним міським господарюванням. Найбільш очевидними є:

- ❑ відсутність доступу до місцевості;
- ❑ відсутність витрат на благоустрій та утримання;
- ❑ нівелювання інтересу до території з точки зору розвитку міста.

Будь-яке урбанізоване поселення приречене на появу таких територій, але системний підхід дозволяє уникнути процесів подальшого загострення ситуації, що завжди напряму пов'язана з несприятливими санітарно-гігієнічними, епідеміологічними та екологічними показниками, криміногенними факторами тощо. Соціально відповідальна влада у плануванні територій повинна «забезпечувати виявлення і взаємоузгодження інтересів влади, бізнесу і громадян» [1]. Місто не лише може, але й повинно бути активно зацікавленим у відновленні та поступовій ревіталізації територій цих зон «з переплетенням традицій та інновацій» [1].

Як оптимізувати використання міських територій під комунікаційні коридори? Як зменшити ризики деградації цих зон? Як керувати цими територіями і в якій послідовності реалізувати практичні кроки по виходу з ситуації?

На якісно новий рівень переосмислення проблематики може вивести лише шлях створення планувальних структур з урахуванням цінності території і їхнього практичного використання. А планувальна структура вартісна лише тоді, коли враховано потенціал території у повній мірі. То ж розглянемо ділянку саме у цьому ключі.

Ділянка відкритої акваторії річки Почайни – яскравий взірець міської території, ревіталізація котрої вирішує триєдину задачу:

1. Містобудівна задача відродження урбанізованої території до стану, придатного до людської життєдіяльності. «Міський ландшафт не є ізольованим явищем, він … є складовою культурного ландшафту». [6]
2. Історико-культурне значення. У сучасних умовах це також відродження історичного фактажу, даних археології, їхнє виявлення і осучаснення [4]. До відновлення історичної справедливості з подальшою публікацією та популяризацією цих знань, Почайна була лише напівзабутим міфом,

літописним спогадом та легендами з народного фольклору [5]. Але в умовах останніх відкриттів цей «міф» набув сучасного звучання та актуальних сенсу, символів та переосмислення.

3. Соціальне значення. Сьогодні саме Почайна повинна стати символом відродження, єднання, символом повернення обличчям до своїх духовних витоків. Поза сумнівами, такий підхід і високі стандарти формуватимуть новий рівень самосвідомості містян, як і нації в цілому.

Враховуючи вищеозначене завдання та їхнє значення, передбачаються наступні кроки їх реалізації.

У містобудівному сегменті – відкрити простір, раніше затиснутий фізично і юридично промисловими парканами, захаращеними і засміченими берегами, несумісними з прогулянками, доріжками і прірвами і, в цілому, безрадісний комунальний простір. Те, що ховалося, слід відкрити, розставивши необхідні акценти. Вже сьогодні громадська активна позиція і творчий потенціал активістів продемонстрували яскраві результати у вигляді рекордного у місті за масштабністю та розмахом творчості муралу, що перетворив сіру бетонну стіну на справжній витвір мистецтва.

Далі максимально перетворити всі недоліки в переваги, «що відповідають суспільним функціональним та естетичним потребам населення і мають виняткову силу образного впливу на людину, оскільки основою є гармонійна єдність природи, архітектури та інженерної творчості» [6]. Якщо раніше бетонний лоток для технічного струмка був лише засобом схову та спрямування його у необхідному напрямку, то тепер це основна вісь містобудівної реконструкції та благоустрою території, яка, завдяки виваженим проектним рішенням та ландшафтному дизайну перетворить учорашній занедбаний комунікаційний коридор на сучасний і комфортний публічний простір, який зробить можливим унікальне поєднання пішохідної зони вздовж русла річки, ландшафтних інсталяцій, тематичного парку та інших функцій з єдиною метою – осмисленого відпочинку його відвідувачів.

Хаотична та безладна рослинність, безпросвітні хащі на тлі бетонних обмежуючих стін – широке поле для творчості ландшафтників і дендрологів. Територія, якою проходили зовнішні інженерні комунікації у всій своїй непривабливості при визначеному досвіді та креативі теж перетворяться на елементи благоустрою і гармонійно впишуться у трансформований простір.

Ділянка відкритого русла Почайни – це територія на кордоні суміжних землекористувачів, яка завжди виокремлювалась як комунальна територія без

визначеного адміністративного регламенту. То ж її відкриття з подальшою реконструкцією призведе до створення якісно нового, переосмисленого публічного простору, виявлення ландшафтного потенціалу, який відповідатиме найвищим сучасним вимогам щодо естетики, комфорту та специфіки подібних просторів, а саме:

- упорядковані безпечні та комфортні проходи
- наявність паркової мультифункціональної зони
- кутки відпочинку з використанням принципів універсального дизайну та антивандальних малих архітектурних форм
- освітлення у вечірні години та оглядовість візуальних перспектив у світлий час доби
- наповнення території цікавими акцентами, які зроблять територію привабливою, створивши тут фокус тяжіння (це і зупинки громадського транспорту, і підприємства громадського харчування, і розміщення клубних об'єктів, реклами і візуальних комунікацій)

Історико-культурний сегмент перебуває у нерозривному зв’язку з містобудівним, оскільки містобудування черпає свої ресурси з історичної підоснови, а історія матеріалізується завдяки створеним архітектурним образам. Використання сучасних технологій як інструменту створення семантичної організації ландшафтних інсталяцій якраз і слугуватиме засадам історико-культурної спадщини, фокусуючись на головному пронизуючому крізь віки історичному тлі. Тим більше, що руйнівна забудова Оболоні разом із супутнім намивом, спорудженням гілки метро та залізничної дамби, ще від початку робіт у 1967 році стала предметом численних публікацій та звернень поважних краєзнавців, вчених, архітекторів, археологів [7].

І ще один сегмент, соціальний, оскільки «соціальні факти є первинними, а фізична організація, промисловість і ринки, лінії комунікацій і руху транспорту повинні підпорядковуватися соціальним потребам міста [8]. Власне, поєднання реалізації обох попередніх задач породжує, розвиває і шліфує те, що у відвідувача повинно викликати гордість за свою співпричетність і з територією, і з історією цієї території. Це якраз і є той славнозвісний зв'язок сучасності з розітнутими лещатами забутого історичного потенціалу, що проливає світло на минуле, дозволяє переосмислити сьогодення і формує позитивний творчий погляд на майбуття.

Список літератури

1. Нудельман В.И. Несправедливость пространства. — Киев: Фамільна друкарня Huss, 2015. — С. 50; 113—117; 145.
2. Железняк І. М. Київський топонімікон. — Київ: Національна академія наук України. Інститут української мови. Видавничий дім "Кий", 2014. — С. 97-109.
3. Лаврентьевская и Троицкая летописи. X // Полное собрание русских летописей, изданное по высочайшему повелению Археологическою комиссиею. — СПб., 1846. — Bd. I. — С. 50.
4. Шовкопляс Г.М. Найдавніші пам'ятки на Оболоні в Києві // Археологічні дослідження, проведені на території України протягом 80-тих років державними органами охорони пам'яток та музеями республіки. Тематичний збірник наукових праць. — К.: Міністерство культури України. Національний музей історії України, 1992. — С. 76-86.
5. Былины. — Л.: Советский писатель, 1954. — С. 186. — 332 с. — (Библиотека поэта).
6. Посацький Б.С Основи урбаністики. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2001. – С. 156 – 163.
7. Шарлемань Н. В. Природа и люди Киевской Руси. Воспоминания. Автобиографии. Переписка. / составление, предисловие, комментарии Ульяновский В.И.. — К.,: Издательский дом "Простір", 2014. — С. 103. — ISBN 978-966-2068-37-5.
8. Макаренко А., Осьмак. В. Анатомія міста: Київ. Урбаністичні студії Київ, Смолоскип, 2012. — С. 10—11.

Аннотация

Особенности уникальной ситуации в вопросах ревитализации участка открытой акватории реки Почайна в Оболонском районе г. Кмева, в триединой постановке задачи. Необходимость решения градостроительных заданий в деградированных участках городских территорий путем комплексного проектирования их реконструкции и трансформации в городское публичное пространство.

Ключевые слова: Почайна, градостроительная ревитализация, публичное пространство, культурное наследие, национальное самосознание.

Abstract

Peculiarities of unique situation in issues of area revitalization for open waters of Pochayna River in Obolon district of Kyiv in the triple formulation of the problem. The necessity to solve urban planning tasks in the parts of degraded city territories through integrated design of their reconstruction and transformation into the urban public space.

Keywords: Pochayna, city planning revitalization, public space, cultural heritage and national identity.

УДК 711. 1

Яценко В. О.,
кандидат архітектури, професор кафедри ландшафтної архітектури КНУБА,
Коротков Є. М.,
студент КНУБА

ПОБАЧИТИ, ПРОАНАЛІЗУВАТИ, ЗАПРОПОНУВАТИ, НАВЧИТИ

Анотація: в статті розглянуто чотири ключові дії формування професійності архітектора в сфері містобудування.

Ключові слова: середовище, місто, аналіз, приміська зона, модель.

Терміни, які ми використовуємо в повсякденному спілкуванні відносно життя, навчання, науки, розвитку суспільних відносин середовища в якому знаходимося, яке ми його пробуємо зберегти, або розвиваємо. Особливої уваги заслуговує розуміння поняття міського середовища пов'язаного з нашим життям, роботою, відпочинком.

Міське середовище є постійно змінним у зв'язку з розвитком суспільства, тому надважливим завданням є спроба зафіксувати головні, ключові його елементи виражені в архітектурі забудови.

Людина завжди існує в просторі і часі. Вона сприймає простір, як життєве оточення свого існування – середовище, яке має бути для неї найбільш сприятливим. Таким середовищем, в нашому розумінні з проявами просторового та часового вимірів в вигляді історичних і культурних надбань є місто.

Міське середовище – це штучний світ, створений людиною, який не має аналогів в природі і здатний існувати тільки при постійному поновленні. Саме люди і середовище в якому вони живуть є сутністю міста.

Людина любої сфери діяльності як суспільна особа має вступати в діалог з сформованими традиціями міста, його історією, додержуючись правил порядності тимчасового гостя в житті міста. Повага до історії, витворів мистецтва, природи є результатом творчого виховання яке базується на розумінні та глибоких знаннях.

Суспільство, на жаль, в процесі розвитку творення через швидкі зміни оточуючого середовища все частіше заперечує минуле чим його поважає.

Воно впевнене, що нині настав час великих безповоротних змін, які охопили всі сфери життя людини.

Глобальні зміни технологій, агресія до природи, невизначеність перспективних стратегій, втрата впевненості, це тільки незначний перелік

сучасного стану суспільства. Люди руйнують навколишнє середовище не бажаючи інколи повертатись і подивитись на наслідки свого безглуздя.

Сьогодні міста знаходяться в складній ситуації, в якій вони опинилися по ряду об'єктивних і суб'єктивних причин.

Суттєві перетворення в політичній, соціальній та економічній сферах, які проходять в Україні не можуть не впливати на розвиток населених пунктів і реформування системи розселення. Зміна системи адміністративного устрою, визначення пріоритетів нормативного розвитку в вигляді нової форми об'єднань, територіальних громад, змушує все частіше переглядати історію розвитку з метою відновлення втрачених основ. Результати історії останніх десятиліть мають зовсім неоптимістичні дані.

На початок незалежності України рівень урбанізації досяг 66,7%, в порівнянні рівень урбанізації західних країн становить 85-90%. Чисельність населення на цей же період досягає максимуму 52,2 млн. чоловік. А далі, за менш ніж 10 років рівень упав до 46 млн. чоловік [1]

Для порівняння можна навести дані: 29 млн. осіб – 1926 р.; 31 млн. осіб – 1939 р.; 50,4 млн. – 1983 р.; 51,7 млн. – 1989 р.; 46,7 млн. – 2006 р., які характеризують надто значні зміни за короткі періоди. [4]

Важко оцінити негативні та позитивні фактори, проте процес за роки незалежності продовжував і продовжує шлях на зменшення населення.

Сьогодні уже практично неможливо дати характеристику існуючого стану, який, в свою чергу, руйнує сформовану історично-територіальну систему розселення. Процес, який характеризується рядом кроків назад в еволюційному процесі розвитку.

Особливо вразливими до змін стали міста, які знаходяться в зоні впливу надвеликих міст-мільонерів. Прикладом подальшого розгляду стане саме приміська зона м. Києва та спроба побачити проблеми розвитку, проаналізувати їх характер, запропонувати шлях подальшої стабілізації деградування та показати вихід для відновлення їх містобудівного потенціалу.

Приміська зона – це сукупність прилеглих до міста територій, які утворюють з ним єдине ціле в функціонально-планувальному, соціально-економічному і територіальному устрої.

Населені пункти, що знаходяться в приміській зоні міста є самостійними елементами розселення з своєю історією, культурою, архітектурою.

Малими містами приміської зони Києва є Васильків, Боярка, Вишневе, Вишгород, Бориспіль, Обухів, Українка, Ірпінь та інші. Така велика кількість міст звичайно має як історичні особливості так і економічні. Будучи на початку своєї історії захисними форпостами, вони сьогодні стали економічними

супутниками столиці, в якійсь мірі захисним бар'єром міграційних процесів та врівноваження урбанізованого навантаження Києва.

Життєвий шлях таких міст надто довгий, тому накопичив безліч історичних факторів, досягнень в своєму розвитку, як і зазнав значних втрат за різних обставин. Сьогодні життя міста вимагає розважливості і продуманості всіх кроків і вчинків як архітекторів так і людей, які керують всіма процесами. Саме архітектура малих міст часто є їх генетичним кодом і не має сенсу наздоганяти технологічний процес в її розвитку як, наприклад, розвиток комп'ютерних технологій.

Міста мають своє місце і спроба прикрашати їх у вигляді макіяжу (реклами, кольору, малих форм і т. ін.), або проводити пластичну хірургію у вигляді сучасних новобудов приведе до втрати індивідуальності.

Сьогодні міста втратили концепцію свого розвитку, тому мають вигляд «барахолки» де в оскаженілому маскараді уже важко побачити, що сформувало основу простору міста, наскільки наповнення його втратило яку-небудь ідею.

Місто – сцена тимчасових мірроприємств різноманітних світових забаганок. Архітектура красива і дорога, захоплює та вражає але, по суті, є поверховою. В 1990 році Клаус Драйєр назвав її архітектурою макдональдщини, симуляцією архітектури, спектаклем за придуманим сюжетом.

Надважливим на сьогодні ще зостається можливість побачити те, що підтримувало ці малі міста від повної деградації. А саме культурна спадщина, особливості ландшафтно-рекреаційних територій, архітектурні та археологічні пам'ятки, форми етнічних змін, традицій та ін. побачити і зрозуміти, зафіксувати для майбутнього вивчення, для створення центрів культури і надбань минулого, а не йти шляхом руйнації, дешевої заміни на яку нас штовхає випадковість керівників.

Наступним кроком має стати аналітичний – формування системи обґрунтувань, доказів, висновків, яка в майбутньому стане базою для створення концепції майбутнього розвитку міста. Аналітичний етап є надскладним процесом пов'язаним з формування принципів, підходів, прийомів здатних допомогти місту зберегти свою історію, культуру, потенціал розвитку, індивідуальність та значення для системи розселення.

Визначаючи важливість результатів аналітичних роздумів для можливості заглянути в майбутнє Фомін І.О. відмічає: «Здавна людина інтуїтивно припускала можливість існування іншого невидимого світу, що лежить за межами повсякденного життя і допомагає переборювати його труднощі». [2]

Існує безліч методів аналізу. В даній роботі відносно малих міст як об’єктів, пропонується покроковий процес побудови моделі існуючого стану та її трансформування в майбутнє.

Першим кроком процесу є ранжування питань, які розглядаються за рівнем їх важливості (задачі проекту) та визначення ймовірного подальшого вивчення існуючого стану міста.

Важливість процесу в тому, що не тільки, наприклад, іде показ факторів як необхідних для подальшої розробки проектної стадії, а як спосіб впливу на процес існування міста і його тієї чи іншої системи в часі.

За таким же принципом мають здійснюватись і інші елементи і фактори, як причинні, а не фактичні.

Саме причинність і лежить в сутності створення нової парадигми перспектив розвитку. Термін «парадигма» в даному випадку використовується як загальне бачення, логічна послідовність і визнання певного процесу. [3]

Інколи виникає перетин інтересів, в такому випадку необхідно визначити часову перевагу того чи іншого фактору для подальшого формування рейтингу в побудові концепції.

Результатом аналітичного дослідження має стати факторна модель з реальним інформуванням, яка має розкривати достатність питання, що досліджується.

Порівняння факторних моделей дає можливість визначити спів падання, накопичення або розбіжність чи контактність з подальшим реформуванням загальної моделі існуючого стану.

Модель дає можливість варіантності формування концепції.

Процес аналітичного аналізу в містобудівному як і інших процесах є самим складним за причини суб’єктивності багатьох факторів та за тривалістю його виконання.

Саме аналітичний процес дає змогу сформувати чітку стратегію, завдання для багатьох спеціалістів для розробки перспектив розвитку міста на засадах поваги до історії, людини і природного оточення. Запропонувати новий характер міста з новими технологіями, новою інфраструктурою яка забезпечує як розвиток так і збереження минулого.

Як результуючим етапом процесу формування стратегії чи концепції майбутнього розвитку міста є процес навчання. Навчання як форма поєднання бачення, аналізу та пропозицій є базовою для процесу оволодіння конкретною спеціальністю.

Пропозиція має базуватись на спробі змінити саме парадигму розвитку від управління до удосконалення системи територіального планування. Парадигми не зростання заради зростання, а зростання заради розвитку. Не

використання території для сьогоднішніх потреб, а для територіального розвитку для потреб суспільства та ефективного використання ресурсів. Базою запропонованої парадигми повинна стати система обов'язків людини перед майбутнім міста та перехід до об'єднання людських знань, бажань, можливостей.

Ще однією задачею архітектора і є не тільки створити архітектурні об'єкти, а навчити їх розуміти як єдине з людиною ціле, що і є основою середовища існування.

Навчання як поєднуючий процес усвідомлення багатьох знань, які формують професіональність, в тій чи іншій сфері діяльності людини, яка формує життєвий простір для свого існування.

В даній роботі розглянуто чотири фактори професійної підготовки спеціалістів-архітекторів як єдиний процес – бачу, розумію, пропоную, навчаюсь.

Список літератури

1. Білоконь Ю.М. Регіональне планування (Теорія і практика) / За ред. І.О.Фоміна – К.: Логос, 2003. – 246 с.

2. Білоконь Ю.М., Фомін І.О. Наука і творчість в архітектурі / За редакцією І.О.Фоміна, Київ, 2006.

3. Кун Т. Структура научных революций (пер. с англ. И.З.Налетова. – М.: Прогресс, 1975. – 278 с.

4. Дубович І.А. Український словник довідник. 5-е видання. Київ, Знання, 2008.

Аннотация

В статье рассмотрено четыре ключевые действия формирования профессионализма архитектора в области градостроительства.

Ключевые слова: среда, город, природная зона, модель.

Abstract

In the article four key actions of forming of professionalness of architect are considered in the sphere of town-planning.

Keywords: environment, city, analysis, suburban zone, model.

УДК 72.01

Петеліцький М. В.,
громадський активіст, ГО «Водний рух Київщіни»

КИЇВ – МІСТО ВТРАЧЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ?

Анотація: Аналіз цін на нерухомість в Києві загалом та в прибережних районах свідчить, що на ціну нерухомості поруч з водними об'єктами впливає наявність якісного облаштованого і доступного публічного простору між об'єктом нерухомості та водоймою. Чим більш якісним та доступним є публічний простір, а екосистема та природний ландшафт збереженим – тим вищими є ціни на сусідню нерухомість. Разом з тим, ціни нерухомість біля води де немає облаштованого і доступного публічного простору не відрізняються від середніх цін по Києву. На жаль, в Києві більшість забудовників всупереч трендам не використовують цю можливість щоб зробити свою нерухомість біля водойм у місті більш привабливою для інвестування.

Ключові слова: Київ, нерухомість, водойми, ціни

В світі найдорожче ціниться нерухомість, яка розташована поруч з водними об'єктами. Чим ближче до води – тим преміальнішою вона є.

В США за даними агенції Zillow, яка володіє базою даних цін понад 100 млн. об'єктів, ціни на нерухомість на березі водойм (далі - *Waterfront property*) та на аналогічний клас, але значно далі від води, відрізняється в півтора-два рази.*

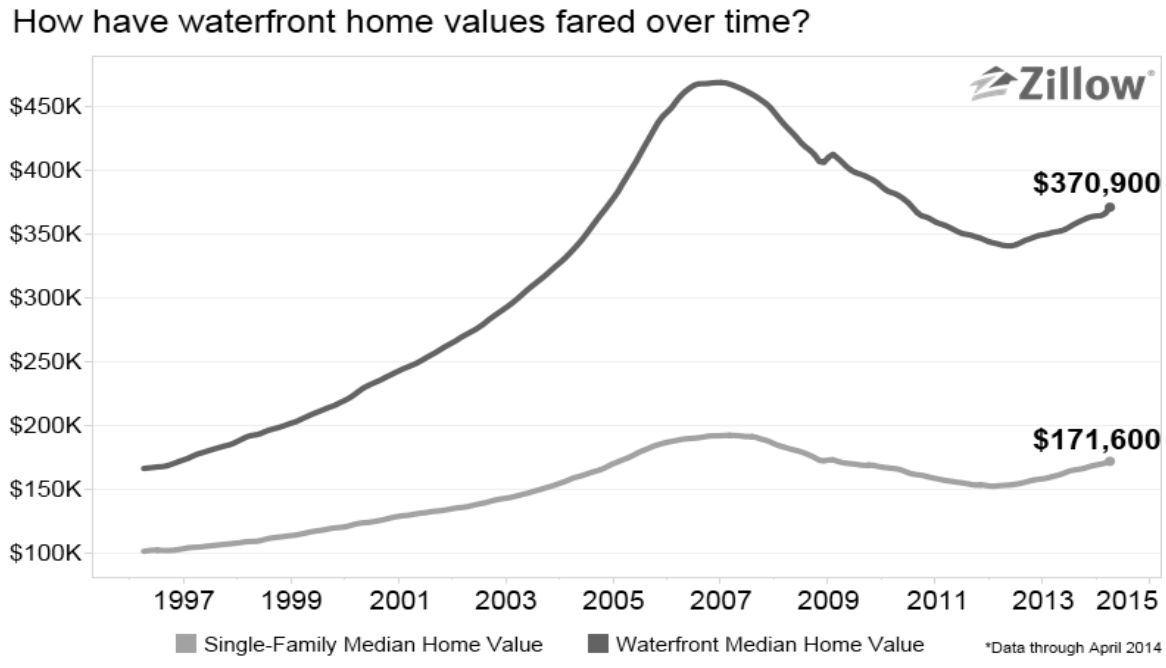

Рис.1 Взаємозв'язок цін на нерухомість та водних об'єктів біля неї, за даними Zillow (посилання: zillow.com/research/what-is-waterfront-worth-7540/)

Waterfront property в світі

Світовий тренд склався за сотні років, він є чітким і безапеляційним: Waterfront property завжди є дорожчою, винятками можуть бути лише об'єкти в ділових або історичних центрах небагатьох міст світу. В США вартість Waterfront property на 116% вища по країні загалом, та до 154% в межах одного міста. У Великобританії різниця в межах країни складає до 60%. Схожими є тренди і в Італії і в багатьох інших країнах світу.

Значно вища ціна на Waterfront property пов'язана, в першу чергу, із дефіцитом територій. Кількість місць де можна побудувати об'єкти поруч з водою невпинно зменшується. По-друге, будівництво в прибережній зоні складне, що тягне за собою додаткові видатки. По-третє, кількість бажаючих володіти такою нерухомістю постійно росте. В-четвертих, воно має дорожчий дизайн. Розуміючи що об'єкт з самого початку відноситься до класу преміум, архітектори не економлять на матеріалах, розмірах і рішеннях для таких об'єктів.

Waterfront property в Києві

Європейські фактори виявилися майже не валідними для Києва. Переважна більшість цін в новобудовах міста, які розташовані поруч з водними об'єктами мало відрізняється від цін в інших районах, навіть не центральних. Більш вагомим для столичного ринку нерухомості є питання «надійності забудовника».

На вторинному ринку нерухомості фактор близькості до води відсутній як такий, але на першому плані фактори, що впливають на комфортність життя.

Дуже показовою є статистика цін на нерухомість в різних районах міста у співставленні з розвитком інфраструктури та зелених зон (Рис.2).

Завдяки інформації, було проаналізовано ціни на об'єкти нерухомості в мікрорайонах наближених до води, які можуть претендувати на статус Waterfront property. Також порівнюємо з цінами на нерухомість в районах, де є розвинені парки відпочинку, ТРЦ, та умови для активного відпочинку але подалі від води. Результати аналізу виявилися неочікуваними та засвідчили про чітке зміщення пріоритетів і цінностей у бік збереження екологічного середовища і облаштованого комфортного і відкритого публічного простору.

Мікрорайон/ ЖК	Водний об'єкт	Публічний простір	Середня ціна за м2, $			
			11.10.2014	17.04.2015	18.03.2016	25.11.2016
Середня ціна по Києву	+	+	1521	1230	1178	1083
Березняки	+	+-	1484	1069	1062	1046
Голосеєво	-	+	1572	1110	987	1090
Лівобережний	+	-	1624	1360	1233	1096
Оболонь	+	-	1706	1291	1258	1142
Осокорки	+	-	1462	1251	1021	987
Русанівка	+	-	1653	1186	1126	1066
Соцгород	-	+	1344	1049	997	891
Лико-Град	-	+	1651	1313	1166	1171
Оазис-Оболонь	+	+	3188	2212	2486	2254
Мінский	+-	-	1494	1123	1059	961

Рис.2 Взаємозв'язок цін на нерухомість, водних об'єктів біля неї та об лаштованого публічного простору на березі, за даними портала Domik.ua

Причини зміни цін на нерухомость

В 2016 році в Голосіївському районі обвальне падіння цін на нерухомість співпало із будівельним скандалом – планами на будівництво ЖК «Берген», який загрожував Голосіївському парку. Зимою-весною, коли місцева громада була на піку боротьби проти будівництва, ціни на нерухомість були мінімальними. Наявність національного парку та діяльність оновленого ВДНГ не впливали на ціну. Також у Соцмістечку не допомогли сповільнити падіння цін ні супермаркет «Ашан», ні фестивалі вуличної їжі та початок реконструкції парку ДШК. На Осокорках середня ціна на нерухомість продовжувала падати, навіть не зважаючи на активне будівництво та продажі житла в ЖК «Зарічний», який претендує на статус Waterfront, однак не пропонує мешканцям облаштованого великого парку із збереженими старими деревами на березі Дніпра. Різкий скачок цін відбувся на Лівобережному масиві в 2015-му році, якраз в період коли почалося активне будівництво ЖК «Сонячна Рів'єра», який планувався, як житло класу Waterfront. Втім це будівництво в подальшому було визнане судом незаконним у 2016-му році, і в цей час відчутне подальше падіння цін в мікрорайоні.

Натомість, відкриття першої в Києві відкритої бігової доріжки довкола озера Тельбін 01 жовтня 2016р. та озвучення планів на облаштування рекреаційної зони довкола озера співпало з сповільненням падіння цін на

нерухомість на Березняках. Ще 30.09 середня ціна була 993$, а 25.11 вже 1046$ за м2). Та найбільш показовим є приклад реконструкції парку «Наталка» на Оболоні, який дозволив сусідній нерухомості оговтатися від різкого падіння, досягнути росту на 12,5%, та триматись надалі.

З весни 2015 року в парку Оболонь, що розташований поруч з ЖК «Оазис-Оболонь», завдяки активній діяльності ГО «Парк Наталка» почалися активні роботи з реконструкції прибережного парку, що одразу призвело до росту цін на нерухомість в зазначеному ЖК. Ціна піднялась на 10% протягом року: з 2212$ до 2486$ за м2. До початку робіт з облаштування парку в прибережній зоні ціна на нерухомість в зазначеному ЖК впала на 30% за півроку. Іншим показовим і дуже важливим моментом є те, що нерухомість по сусідству з облаштованим парком на березі Дніпра (*Waterfront property) вже* не падала в ціні навіть на фоні загального падіння цін по всьому Києву.

Як відомо, в порівнянні з піком цін у 2008-му році коли середня ціна за м2 в Києві складала майже 3000$, зараз ціни впали до 1080$ і ціна продовжує знижуватися.

Таким чином можно говорити, що на ціну нерухомості поруч з водними об’єктами впливає наявність якісного облаштованого і доступного публічного простору, збереження екосистеми та природних зелених насаджень. Натомість, супутна інфраструктура: ТРЦ, кінотеатри, продуктові супермаркети не впливає значною мірою на бажання покупців платити додаткову вартість.

Що можно зробити

Київ має унікальне розташування не просто на великій ріці, а в місці злиття низки великих і малих річок, заток, незліченних озер і ще більшої кількості заплав. Але вже минулого століття цю перевагу місто почало втрачати, а темпи знищення водойм і особливо заплав досягнули вражаючих масштабів. З найбільш прикрих втрат варто відзначити гідронамив та забудову Позняків, де до цього була розгалужена система унікальних заплавних озер, каналів та лугів з болотами. Вони могли бути «Київською Венецією» і приваблювати тисячі туристів, однак стали спальним районом з найменшою доданою вартістю та такими ж умовами для життя людей. В Києві ще залишились схожі заливні луги на північ від Троєщини та заливні луги з болотами і озерами на Південних Осокорка, площею близько 300 га. Поки що в Києві є умови, щоб збудувати на Осокорках екопарк нового зразка та таким чином збільшити додану вартість району. Вона мала б будуватись на тому, що це місце для активного водного та іншого відпочинку та туризму, яке має чисті краєвиди та близькість з дикою природою. Світовим прикладом використання таких місць є «водно-болотні парки» *(wetland park)*. При їх створенні відбувається мінімальне втручання в

екосистему, прокладаються екологічні стежки та необхідна для доступу та відпочинку інфраструктура. При цьому змінюється ставлення до боліт, як до корисних у підтримці біорізноманіття природи та очистці води. Також може бути поширено «бирдвочінг» - вид туризму який полягає в спостереженні за птахами. Внесок бирд-вочінгу в економіку США в 2011 році - понад $106 млн, завдяки йому було створено понад 666 тис. робочих місць.

Література:

1. Агенція zillow.com
2. Портал Domik.ua
3. Enwama: environmental water management 2008–2010 / M. Neruda [et al.]. – Ustí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně, 2010. – 79 s.
4. Arzet K. The Isar Experience – Urban River Restoration in Munich / K. Arzet, S. Joven // Wasserwirtschaftsamt München.
5. «Малі річки Києва». Видання друге уточнене і доповнене. Вишневський В.І/ – Київ, 2013. «Інтерпресс ЛТД»

Аннотация

Анализ цен на недвижимость в Киеве в целом и в прибрежных районах свидетельствует, что на цену недвижимости рядом с водными объектами влияет наличие качественного обустроенного и доступного общественного пространства между объектом недвижимости и водоемом. Чем более качественным и доступным является публичное пространство, а экосистема и природный ландшафт сохраненным - тем выше цены на соседнюю недвижимость. Вместе с тем, цены недвижимость у воды где нет обустроенного и доступного общественного пространства не отличаются от средних цен по Киеву. К сожалению, в Киеве большинство застройщиков вопреки трендам не используют эту возможность чтобы сделать свою недвижимость у водоемов в городе более привлекательной для инвестирования.

Ключевые слова: Киев, недвижимость, водоемы, цены.

Annotation

A short analysis of waterfront property prices in Kyiv in comparison to median inland property prices clearly shows a distinctive trend towards increase of waterfront property prices. Key indicators for such neighboring public space are open access to the water, accessibility for all groups, eco-friendliness and hight quality of landscape design. The higher level of those indicators and the more open public space is located between the waterfront property and water body – the bigger price difference is. Those waterfront property that has no open public space between the building and water body has no price difference with median inland property. Thus, protection of indigenous Kyiv waterfront landscapes can be the best investment for developers to increase the property prices. Unfortunately very few developers in Kyiv see this trend and the chance to make the waterfront property more attractive for investing.

Keywords: Kyiv, real estate, water, prices.

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

УДК 721.011.12

Алидад Реза
аспирант Киевского национального университета строительства и архитектуры

СПОСОБ МОДЕЛИРОВАНИЯ И КООРДИНИРОВАНИЯ ВЫСОТЫ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ЗДАНИЙ В ИСТОРИЧЕСКОЙ ЗАСТРОЙКЕ

Аннотация: статья раскрывает один из возможных способов определения максимальной и оптимальной высотности административных зданий в сложившейся исторической застройке крупных городов. Рассматриваемый способ компьютерного моделирования высоты зданий прошел апробацию при формировании плана зонирования территорий (Зонинг) для г. Киева.

Ключевые слова: высотные административные здания, историческая застройка, моделирование высотности, зонинг.

Сегодня мы наблюдаем тенденцию активного увеличения высотного строительства как в Украине, Иране, так и в большинстве мировых странах. Рост количества высотных, в том числе административных зданий, прежде всего происходит в крупных городах, где ежегодно существенно увеличивается стоимость земельных участков, а также наблюдается достаточно сконцентрированная плотность существующей застройки. Основной проблемой сегодня становится частое безграмотное и необдуманное утверждение регулирующими органами высот таких зданий, особенно если речь идет об исторической, культурной и охранной архитектурной среде таких городов как Киев, Харьков, Львов и др. города, имеющие многовековую историю и сформированный панорамный силуэт.

Одним из возможных выходов из сложившейся ситуации может быть внедрение новых компьютерно-информационных технологий, позволяющих моделировать и регулировать высоту зданий в исторической архитектурной среде. Данный способ учитывает рельеф местности, высоту и местоположение значимых исторических сооружений и охранных памятников архитектуры. Также такой комплексный подход моделирования изменений в исторической застройке помогает оценивать высотность планируемых зданий не только по

отдельным районам города, а и не допускать ошибочных решений по панорамному силуэту города в целом.

Апробация и внедрение такого системного подхода была успешно проведена в рамках формирования зонирования территорий (Зонинга) для г. Киева, выполненного коммунальной организацией "Институт генерального плана г. Киева" совместно с Киевским институтом городского гражданского проектирования "МіськЦивільПроект" и УДНДПІ «УкрНДІПроектреставрація».

Иллюстрацией механизма работы данного способа моделирования при определении допустимой высоты застройки кварталов и отдельных объектов в исторических ареалах города, может служить практическое внедрение автора данной статьи, выполненное в коммунальной организации "Институт генерального плана г. Киева". Так, при разработке варианта объемного моделирования застройки кварталов на Подоле была определена схема граничной высотности зданий, предполагаемых к строительству на данном участке в составе комплексного Зонинга центральной планировочной зоны города Киева (Рис. 1, Рис. 2, Рис. 3).

Согласно построенной компьютерной модели застройки кварталов на Подоле, максимально допустимой высотой для зданий в данном городском районе является 36,43 м. При условии дальнейшего выполнения данных проектных ограничений, историческая застройка значимого городского района – Подола, будет иметь возможность своего гармоничного и преемственного обновления, без утраты привычного для городских жителей силуэта панорамы.

Стоит отметить целесообразность применения данного способа регулирования высотности зданий в исторически сформированной архитектурной среде, в том числе для высотных административных зданий, в других районах Киева, а также в крупных городах Украины. Данный опыт компьютерного моделирования архитектурной среды для определения и оценки изменений высотности зданий, влияющих на формирование существующей исторической городской панорамы заслуживает особое внимание и внедрение в рамках диссертационного исследования на тему "Архитектурно-планировочная организация высотных административных зданий (в Иране)".

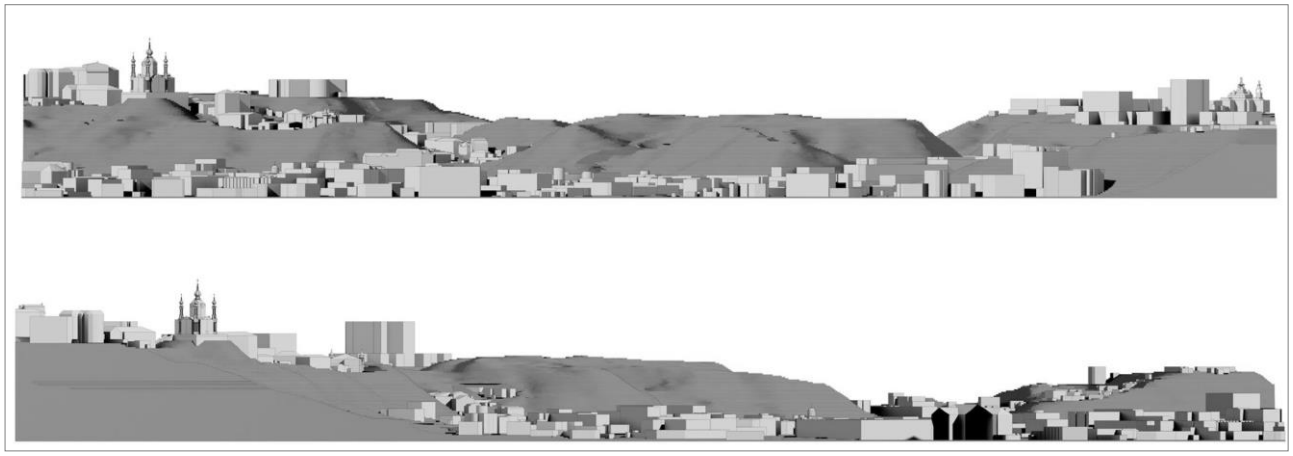

Рис. 1 Развертки Подола с учетом требований и рекомендаций схемы граничной высотности зданий

Рис. 2 Схема граничной высотности зданий для Подола

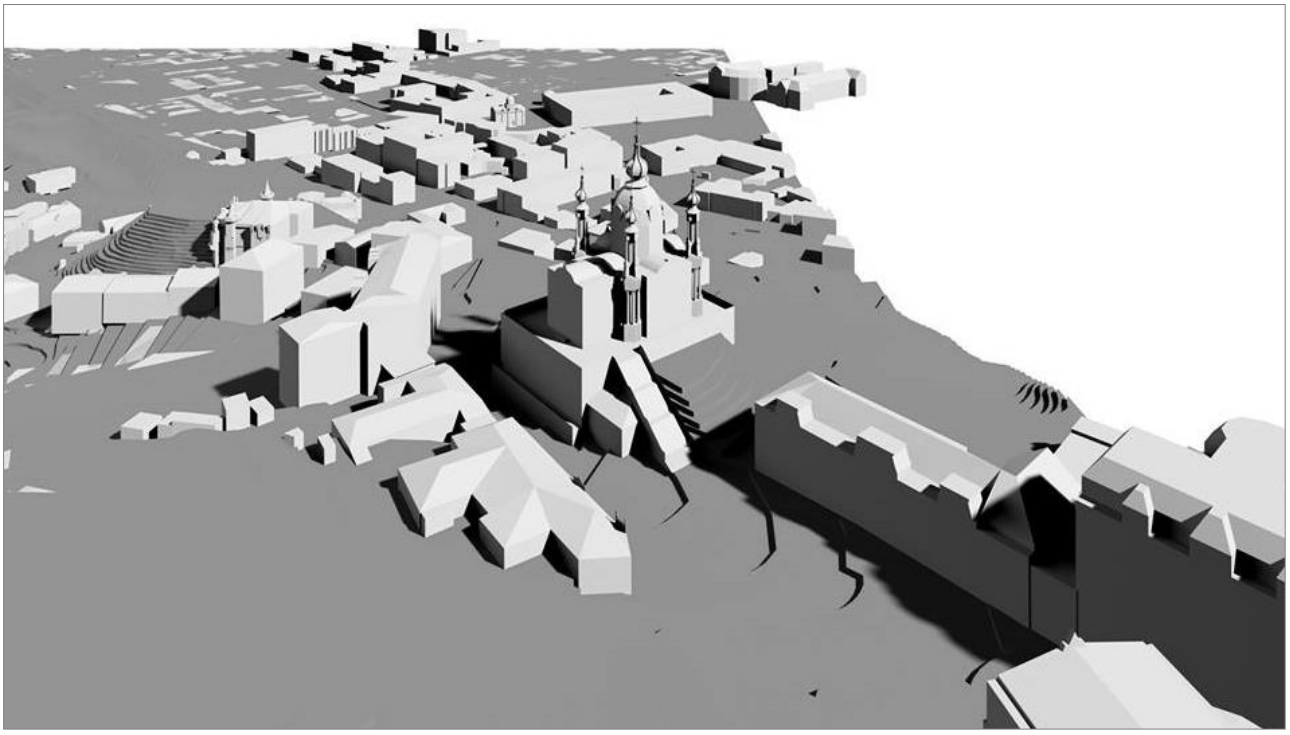

Рис. 3 Визуализация фрагмента застройки согласно схеме граничной высотности зданий для Подола

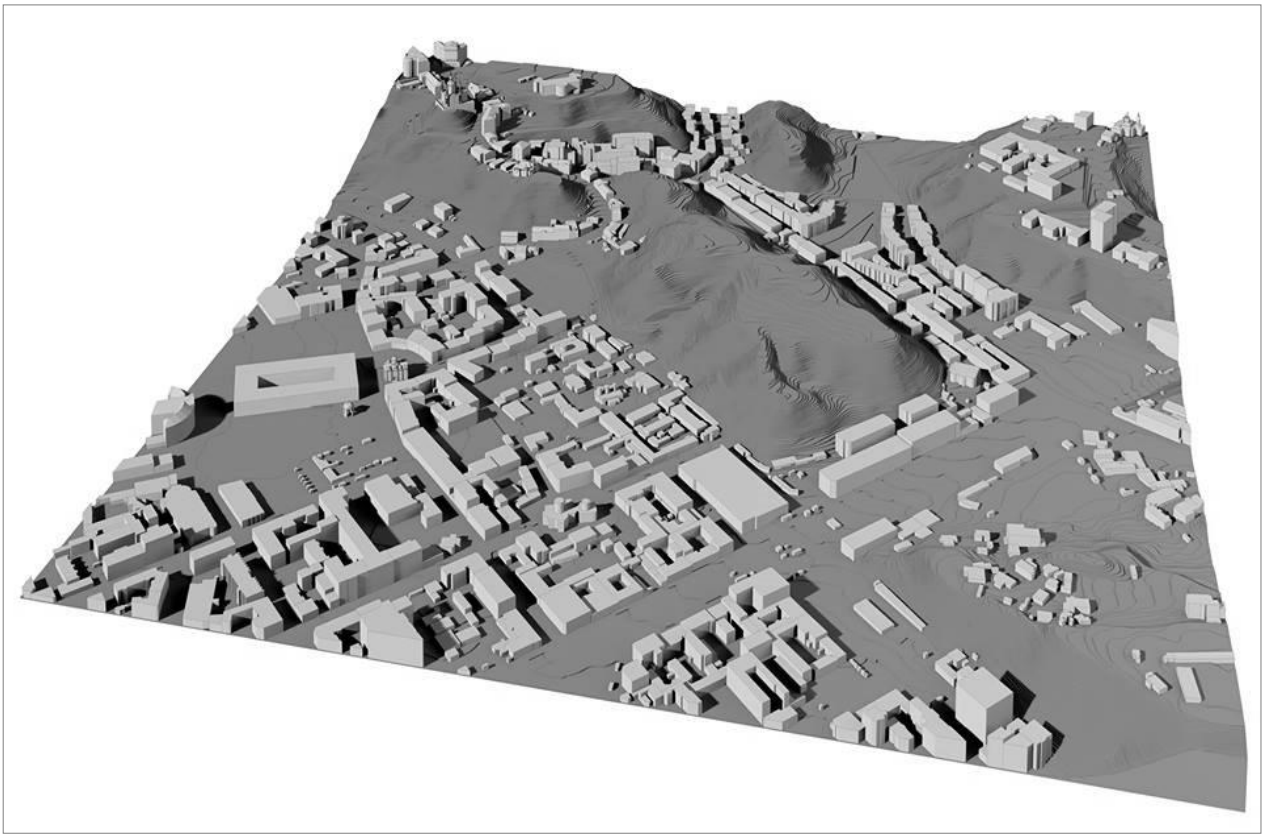

Рис. 4 Визуализация фрагмента застройки согласно схеме граничной высотности зданий для Подола

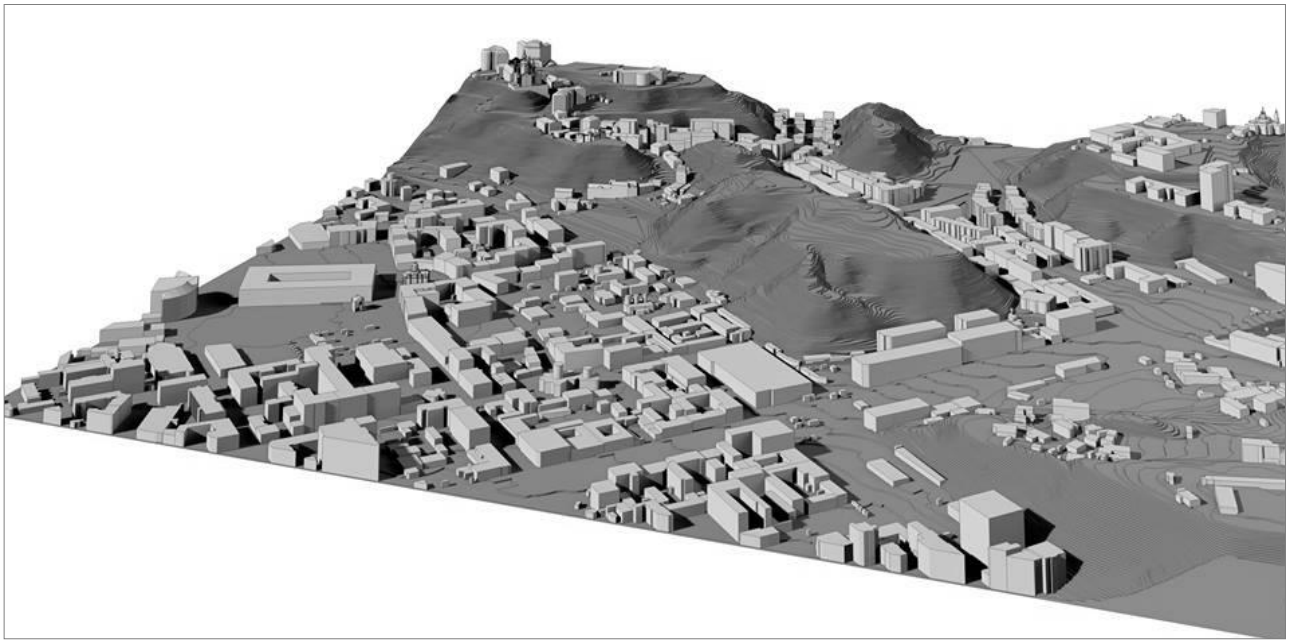

Рис. 5 Визуализация фрагмента застройки согласно схеме граничной высотности зданий для Подола

Список использованной литературы:

1. План зонування території центральної планувальної зони міста Києва. Методика складання та змісту зонінгу м. Києва, 2015 р.
2. ДСТУ-Н Б Б 1.1-12:2011 "Настанова про склад та зміст плану зонування території (Зонінг)".

Abstract

The article reveals one of the possible ways of determining the maximum and optimum altitude of administrative buildings in the existing historical building large cities. The subject method of computer modeling of the buildings has been tested in the formation area zoning plan (Zoning) for the city of Kiev.

Keywords: high-rise office buildings, historical buildings, altitude simulation, zoning.

Анотація

Стаття розкриває один з можливих способів визначення максимальної та оптимальної висотності адміністративних будівель в сформованій історичній забудові великих міст. Розглянутий спосіб комп'ютерного моделювання висоти будинків пройшов апробацію при формуванні плану зонування територій (Зонінг) для м. Києва.

Ключові слова: висотні адміністративні будівлі, історична забудова, моделювання висотності, зонінг.

УДК 725.51

Булах І. В.
к. арх., асистент кафедри дизайну архітектурного середовища,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЛАНДШАФТ І ВОДА, ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ПРОЕКТУВАННІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація: стаття розкриває надсучасний світовий підхід до проектування медичних закладів на прикладі найбільш виразних об'єктів охорони здоров'я. У статті проілюстровано приклади активного впровадження води та ландшафту у архітектурних проектах медичних закладів, виконаних відомими архітектурними майстернями світу. Стаття спрямована на кардинальне оновлення усталених поглядів вітчизняних архітекторів на об'ємно-просторовий вигляд медичних установ України.

Ключові слова: медичні заклади, сучасні тенденції, вода, ландшафт.

Зовнішній вигляд медичних установ України, які сьогодні існують і функціонують в нашій країні, більша частина яких була побудована ще під час радянських часів, нажаль викликає виключно негативні відчуття. Нажаль, ми також не можемо пишатися активним будівництвом нових сучасних лікарень в нашій державі, але ті поодинокі випадки, що інколи відбулися в крупних містах України цілком наслідують характерний об'ємно-просторовий вигляд медичних установ. Поряд з цим, в світі існує яскравий досвід будівництва медичних закладів, який можливо навіть на сторіччя випереджає думки вітчизняних архітекторів про зовнішню та внутрішню організацію споруд, призначених лікувати людину і фізично, і психологічно.

Розглядаючи і аналізуючи світовий досвід з проектування лікарень, слід виділити дві основні тенденції, що абсолютно відсутні, навіть у зародковому стані, в архітектурі українських медичних установ. Ці тенденції умовно можна охарактеризувати як ландшафт і вода. Прикладів ландшафтної спрямованості у проектах сучасних лікарень в світі існує чимало. Так, гігантська зелене дерево стало джерелом натхнення для дизайну дитячої лікарні Lady Cilento в Брісбені, проект якої розробили фахівці з бюро Lyons та Conrad Gargett (рис.1). Прагнучи уникнути звичного для очей образу лікарні у вигляді "подіуму" і "вежі", архітектори спроектували 12-поверхову будівлю з двома просторими атріумами, терасами на даху, а також мережею внутрішніх просторів на основі гілок. Два атріуми, що символічно відсилають до стовбурів навколишніх дерев, допомагають відвідувачам і персоналу легко орієнтуватися в педіатричному центрі. Вони з'єднані з різними приміщеннями, які виходять за межі фасаду,

формуючи балкони. Зелені і фіолетові ребра захищають екстер'єр будівлі від прямих сонячних променів, а стіни на першому рівні покриті живими рослинами. Усередині кольорові графічні образи на стінах і скульптури у вигляді папуг, метеликів, жуків і комах за задумом архітекторів повинні відволікати маленьких пацієнтів лікарні.

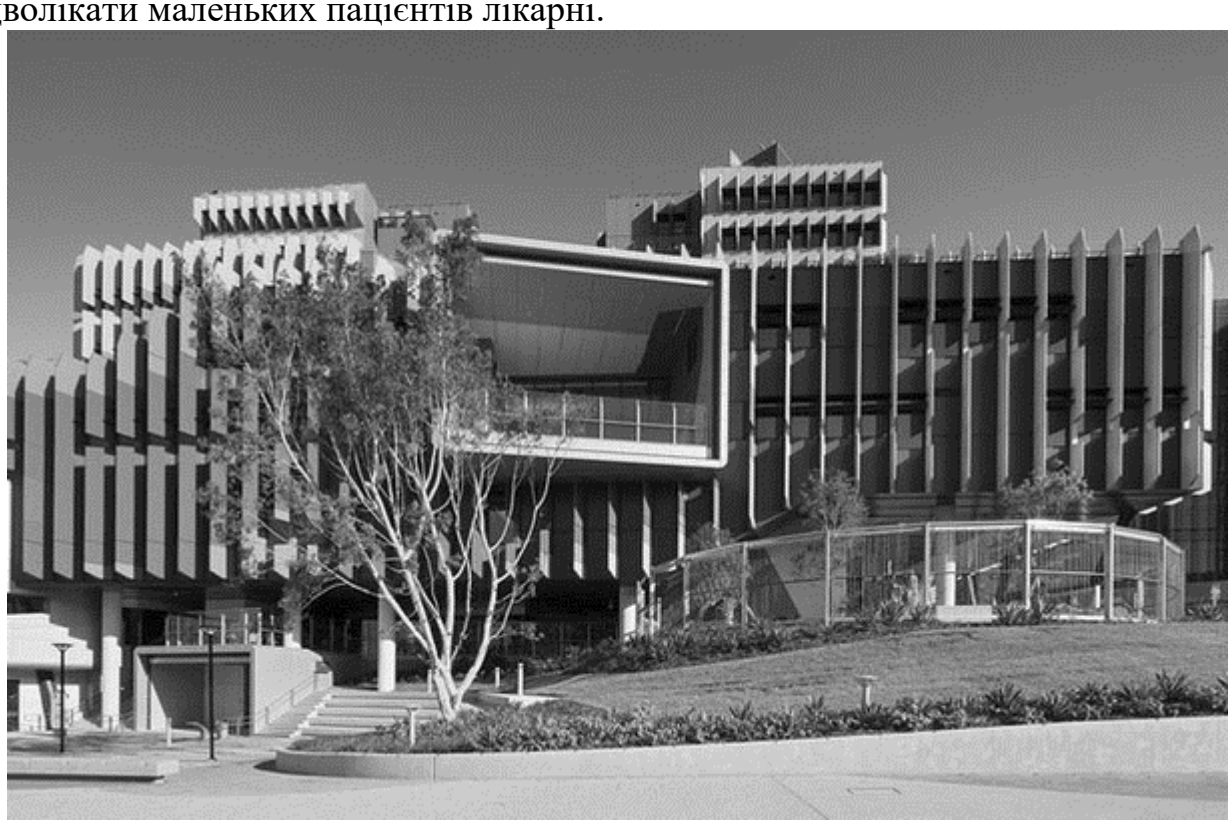

Рис. 1 Дитяча лікарня Lady Cilento в Брісбені (Австралія), бюро Lyons та Conrad Gargett

Іншими прикладами ландшафтного проектного підходу до формування архітектурно-просторового рішення сучасних медичних установ, можуть слугувати роботи фіналістів міжнародного конкурсу на проект найбільшої лікарні Данії: BIG, Herzog & de Meuron і C. F. Møller. Завданням цього конкурсу було створити масштабний лікарняний комплекс Nyt Hospital Nordsjælland (Новий госпіталь Північної Зеландії) площею 124000 м^2. Місце, вибране для будівництва – це колишні мисливські угіддя: горбистий ландшафт з найбільшою в країні лісовою ділянкою і безліччю невеликих озер. Поставленим перед архітекторами завданням було об'єднати три існуючи самостійні лікарні в єдиний медичний комплекс, який буде обслуговувати район з 312000 населенням. Корпуси потрібно було зв'язати з оточуючим середовищем, а кожен з них – забезпечити максимально зручною під'їзною дорогою. Госпіталь розрахований на 662 пацієнта та виключно одномісні палати. Команда датської майстерні C.F. Møller створила проект у якому досить високі корпуси лікарні відразу помітні на тлі навколишнього пейзажу. «Чиста функціональність» цього варіанту лікарні передбачала що найбільший

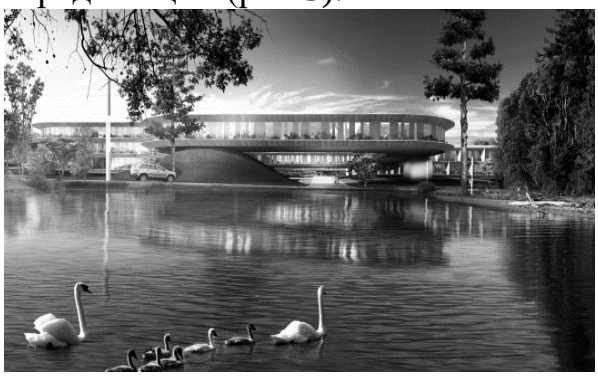
госпіталь країни має розгортатися начебто ціле місто – з усім необхідним як для пацієнта, так і для лікаря. Центром комплексу визначено хол з двома круглими в плані внутрішніми дворами. На рівні першого поверху корпус отримав прибудови з вестибюлем, перекритим криволінійним дахами, силует якого вторить плавним лініях оточуючих пагорбів (рис. 2).

Рис. 2 Міжнародний конкурс лікарні у Данії, проект архітектурної майстерні C.F. Møller

Концепція архітектурної майстерні BIG передбачала створення простору здатного «зцілювати». Їх варіант комплексу лікарні складається з восьми будинків, представлених на плані у вигляді пересічних кілець з внутрішніми дворами. Свій вибір саме такої форми архітектори пояснюють функціональною необхідністю: так з вікна кожної палати можна буде милуватися видами природи – озелененим внутрішнім двором або навколишнім ландшафтом, всі приміщення будуть забезпечені сонячним світлом, а можливість вийти на прогулянку у двір – в «власний» сад – створить умови для спілкування людей. Свіже повітря, красиві пейзажі і позитивний настрій, за думкою авторів проекту, є вірними супутники одужання. Корпуси лікарні мають різну висоту, іноді навіть знижуючись до землі – в залежності від форми рельєфу. Плоскі дахи планується озеленити і комплекс майже зіллється з природним середовищем (рис.3).

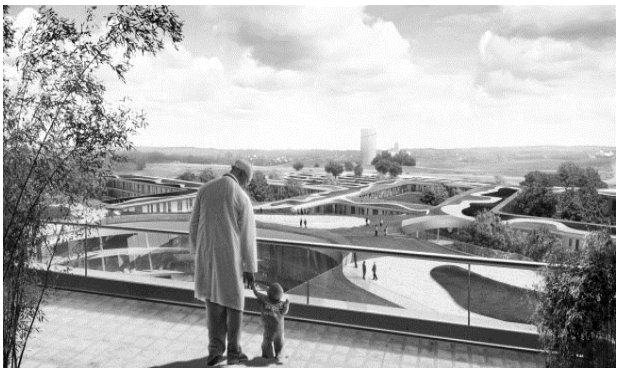

Рис. 3 Міжнародний конкурс лікарні у Данії, проект архітектурної майстерні BIG

Herzog & de Meuron запропонували двох і чотириповерхові будинки,

вписані в ландшафт. У плані округлі лінії лікарняного комплексу ніби схожі на найпростіші живі істоти, а ніж на звичну будівлю лікарні. Така конфігурація плану лікарні дозволяє значно забезпечити палати денним світлом. Вільний перетин корпусів утворює внутрішні двори, а покрівлі лікарні озеленені. Представлений варіант проекту лікарні від Herzog & de Meuron відображає тісний зв'язок будівлі з навколишнім ландшафтом, завдяки внутрішнім подвір'ям і садам на дахах, що формує естетично витриманий простір сучасної медичної установи (рис.4).

Рис. 4 Міжнародний конкурс лікарні у Данії, проект архітектурної фірми Herzog & de Meuron

Будівля Медичного інституту Г. Хьюза у Вірджинії (США), що була розроблена у 2008 р. архітектором Рафаелем Віньолі, відображає поєднання тенденцій активного впровадження оточуючого ландшафту місцевості та розміщення води у формуванні виразного архітектурного вигляду сучасної медичної споруди (рис. 5). Медичний інститут Г. Хьюза виконує функції надсучасної медичної лабораторії обчислювальних та електрофізіологічних обстежень, робототехнічних досліджень, містить конференц-зали, мініготель, просторе лобі, зону реєстрації та відпочинку, приватні кабінети, лікувальні палати та ін. Передбачено використовувати даний лікувальний об'єкт для коротко-, середньо- та довгострокових лікувально-дослідницьких програм, що стає можливим завдяки передовим дослідницьким прийомам біомедицини 21-ого століття. Будівля Медичного інституту включає в себе три окремі функціональні зони, які передбачають передові дослідження і лікування, завдяки гнучкій інтеграції лікарні у оточуюче природне середовище, готель для короткострокових відвідувачів, а також корпус для тривалого проживання.

Рис. 5 Howard Hughes medical institute VIRGINIA (USA), design by Rafael Vinoly architects

Список використаної літератури:

1. Дитяча лікарня Lady Cilento в Брісбені. [Електронний ресурс]. – Режим доступу**:** http://www.lyonsarch.com.au.
2. Лікарня в Данії. Конкурсний проект від BIG. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.big.dk/#projects.
3. Лікарня в Данії. Конкурсний проект від Herzog&de Meuron. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.herzogdemeuron.com/index.html.
4. Лікарня в Данії. Конкурсний проект від C.F.Møller. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cfmoller.com.

Аннотация

Статья раскрывает мировой подход в проектировании медицинских учреждений. Статья направлена на кардинальное обновление устоявшихся стереотипов отечественных архитекторов на объемно-пространственное решение медицинских учреждений Украины.

Ключевые слова: медицинские учреждения, тенденции, вода, ландшафт.

Abstract

The article reveals ultramodern global approach to the design of medical facilities in the most expressive example of health facilities. The article aims to radically upgrade the established views of local architects in three-dimensional form of medical institutions of Ukraine.

Keywords: medical facilities, modern lines, water and landscape.

УДК 711.455

Ватрич І. Д. ,
асистент кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАЛЬНЕОГРЯЗЬОВИХ САНАТОРІЇВ

Анотація: у статті розглянуто світовий досвід будівництва та функціонування бальнеогрязьових курортів та виявлені глобальні напрямки що склались відповідно до територіальних та соціально-економічних чинників. Розглянуті сучасні тенденції в розвитку санаторних комплексів.

Ключові слова: бальнеологічні заклади, індустрія курортного відпочинку та лікування, «філософія курортного відпочинку»

Головним фактором динамічного розвитку курортології, на сучасному етапі, є масові громадські потреби в лікування та оздоровленні, особливо на фоні усвідомлення в сучасному суспільстві важливості збереження та укріплення здоров'я, підтримання гарного фізичного та психоемоційного стану.

Можливість відпочинку, оздоровлення, цікавого і корисного проведення вільного часу – це риси характерні для розвиненої держави і розвиненого суспільства. Масове оздоровлення, лікування, реабілітація та відпочинок, які стали можливі лише в минулому столітті, впливають на розвиток курортної справи і сьогодні.

Першість серед європейських країн за розвитком бальнеологічних курортів належіть Чехії, Угорщині, Румунії, Німеччині, Швейцарії та Австрії. Слід відмітити що ці країни користуються багатствами так званого «термального поясу Європи», також, цей пояс охоплює українські курорти, які знаходяться у Прикарпатті та Закарпатті.

Чеські курорти Маріанські Лазні та Карлові Вари здійснюють лікувально-оздоровчу діяльність завдяки мінерально-термальним ваннам, грязьовим обертанням та питному курсу мінеральних вод. Курорти мають розгалужену систему санаторіїв – готелів різного рівня комфорту та різної місткості. Санаторії мають як невеликі особисті термальні басейни так і комплекси бань для загального доступу відпочиваючих. Кожний санаторій має додаткові лікувально-оздоровчі процедури (сауни, басейни для плавання, фітнес, СПА процедури) для додаткової привабливості. Курорти є дуже привабливим об'єктами в сенсі туризму, завдяки архітектурі будівель та паркових комплексів, наявності історичних пам'яток, проведенню концертів, театральних та фольклорних вистав, фестивалів.

Приклад курортів Чехії демонструє тенденцію розвитку так званих депанданс готелів. Це готелі не високого рівня комфорту які є супутніми до великих санаторно-курортних готелів та комплексів та за домовленістю використовують їх лікувальну, розважальну структуру, а подекуди і об'єкти харчування. Це в рази знижує вартість відпочинку та додатково заохочує клієнтів.

Одним з європейських лідерів в галузі бальнеології є Угорщина. Країна має велику кількість курортів різного рівня на всій своїй території. Визначним бальнеологічним об'єктом Мішкольце є купальні які знаходяться у природній печері яку вимили термальні води.

Прикладом ефективного комплексного використання водних термальних ресурсів є курорт Хайдусобосло. На території курорту для відпочиваючих працює чотири водних комплекси різної спрямованості, але головна мета функціонування оздоровча та розважальна. Головним є комплекс термальної водолікарні яка надає біля 40 видів бальнеологічних процедур за допомогою великої кількості відкритих та закритих басейнів та ванн. Формує структуру курорту водний парк з басейнами різними за площею та додатковими опціями, спеціально упоряджена для відпочинку територія.

Візитівкою бальнеологічних і кліматичних курортів Німеччини вважається місто Баден – Баден. Зараз основу структури курорту створюють два великих термальних комплекси – «Каракалла» та «Фридріхсбад» з унікальною технологією римсько-ірландських бань, також є декілька питних джерела. Відпочиваючі мають змогу поселитися у різного рода закладах від історичних фешенебельних готелів та вілл до затишних сімейних готелів. Курорт має велику программу розваг – це всесвітньо відоме казино, палац фестивалів, філармонія, курзал, другій за розмірами театр у Європі.

Найбільшим бальнеологічним курортом Австрії є Баден. Основою курорту складають 14 сірчаних джерел, на базі яких працює головний термальний комплекс «Romertherme». До складу курортного комплексу входить – спортивний та дитячий басейн, оздоровчий басейн з гідромасажем, ванни джакузі, сауни, два відкритих басейни та тренажерний зал. В комплексі надаються різноманітні косметологічні та спа процедури. Додаткову культурно-розважальну програму здійснюють музеї міста, казино, винотека. В місті відбуваються музичні фестивалі. Родзинкою міста є великий розарій в якому відбуваються фестивалі «Дні роз». Значне місце в інфраструктурі курорту займає торгівля, яка представлена як світовими брендами та і сувенірами місцевих майстрів.

Першим мінеральним та кліматичним курортом Швейцарії вважається Бад Рагац у підніжжя Альп. В зимовий період додається функція

гірськолижного відпочинку. Бальнеологічні процедури відбуваються у спа - комплексах при великих готелях, також у головному спа – комплексі та у громадських термах «Тамина». Терми мають відкритий басейн з водоспадами та гротами, два закритих басейни, надаються додаткові види терапії та лікувальної гімнастики. Є спеціалізований медичний центр з поглибленими методами лікування хворих. Курорт вважається фешенебельним та аристократичним, тому велика увага надається ресторанному бізнесу, проводиться відомий винний фестиваль. Для розваг відпочиваючих є гольф-поле, тенісні корти, казино, працює картина галерея.

Найгарнішим курортом світу вважається французький бальнеологічний курорт Віші. Будівлі старовинної архітектури розташовані у великій кількості парків. Пам'ятками архітектури є термальний комплекс, оперний театр, деякі будівлі готелів. Готелі відрізняються не дуже великою потужністю, але славляться високим рівнем обслуговування та ресторанами високої кухні. Головним термальним комплексом є «Селестен», в якому процедури виконуються на основі місцевих мінеральних вод та грязей. Додаткові розваги надає тенісні корти, спортивний клуб, до послуг VIP клієнтів аеродром для приватних літаків. На основі мінеральних та грязьових джерел випускається загально відома косметика марки Віші.

Цікавим для нас є досвід Литви. Місто Друскіненкай було фешенебельним курортом для радянської еліти. З розпадом Радянського Союзу курорт пережив занепад, але була проведена масштабна реконструкція інфраструктури та оновлення санаторно-готельного фонду, міської лікарні. Були побудовані більш сучасні готельні комплекси та аквапарки, що дозволяє курорту знов вступати в конкурентну боротьбу. Характерними прикладами є реконструйований санаторний комплекс «Belorus» який пишається збереженням традицій радянської бальнеології. До складу комплексу входить також діагностичний центр, два джерела мінеральної води, проводяться процедури з поєднанням місцевої торф'яної грязі з привозною з Білорусі унікальної сапропелевої грязі. Недоліки ресторанного обслуговування в ресторані на 320 місць, що для сучасного закладу не є прийнятним, компенсуються жорсткими дієтичними вимогами до харчування. Більш сучасним є санаторний комплекс «Druskinikai» до складу якого входить власний кювет, медичний центр та аквапарк.

Цікавими та дещо відмінними є бальнеологічні традиції азійських країн. Так давні бальнеологічні традиції має Японія, на території якої знаходиться біля 2000 термальних джерел, які використовуються для купання. Ця традиція пов'язана з розвитком «онсенів» - традиційних японських купалень, де тихий відпочинок поєднувався з спогляданням природи. Сучасні онсени подекуди

представлені аквапарками. До трійки найбільш популярних пляжно термальних курортів Японії входить курорт Атамі на острові Хонсю. Його популярність обумовлена, чотирма термальними джерелами, чудовою береговою смугою, близькістю столиці Японії – Токіо. Відпочивання для японця завжди пов'язане з милуванням природними явищами. На курорті Атамі є декілька цікавих об'єктів – фруктовий сад, парк квітучих рослин, природний парк кактусів, парк роз і трав. В склад культурної програми входить відвідування художнього музею, музеїв ляльок, скла, парфумерії, традиційний японський театр та чайний будиночок.

Лікування як на кліматичних так і бальнеологічних курортах дуже популярно у Китаї. Відомим є острів – курорт Хайнань на якому знаходяться кліматичні, пляжні курорти, а також багато термальних джерел на побережжі, у тропічному лісі та в горах. В долині термальних джерел Синлун побудовано більш ніж десяток спеціалізованих готелів кожний з них має своє джерело з басейном. Лікування та оздоровлення відбувається завдяки термальним басейнам та джакузи, басейнам зі звичайною водою, саунам та Центру традиційної китайської медицини. Необхідно відзначити, що жоден китайський курорт не обходиться без таких центрів. Додаткове обслуговування здійснює тренажерний зал, боулінг, поле для гольфу, тенісні корти, спа-центр. Додаткову інвестиційну привабливість забезпечує бізнес та торгівельний центр.

Прикладом розвинутої індустрії курортного відпочинку у поєднанні з туризмом є комплекс курортів Мертвого моря в Ізраїлі. Цей курорт кліматичний та бальнеогрязьовий де використовуються озерна вода, вода термальних джерел побережжя та місцева зелена глина. На курорті працює понад десять дерматологічних лікарень, та понад десять пляжів надають головні лікувальні послуги. Більшість пляжів - громадські.

Також, представником курортів азійського регіону є курорт Роторуа у Нової Зеландії. Курорт відкрито на геотермальних та грязьових джерелах. Обслуговування відпочиваючих здійснюється у приблизно 60 готелях та мотелях різного рівня комфорту, що додає додаткову популярність курорту. В багатьох готелях є басейни з підігрівом з природного термального джерела. Також є загальногромадський комплекс термальних басейнів. Курорт популяризує традиції маорійської культури, заохочує відпочивальників заняттям спортом, зокрема екстремальними видами.

Цікавим задля розвитку українських бальнеогрязьових курортів є досвід курортів Азербайджану. Лікування на курорті Нафталан відбувається за допомогою унікальної нафталанової нафти яка має великій спектр лікувальних властивостей. Курорт активно розвивається. Відбувається реконструкція санаторіїв радянських часів, і будівництво сучасних. Об'єднання в санаторні

комплекси дозволяє додати відповідні лікувальні та розважальні функції, спеціалізовано підійти до надання медичних послуг. На базі потужностей функціонуючого медичного центру працює кафедра термолікування.

Дуже непересічна ситуація з розвитком бальнеологічних курортів склалась у Сполучених Штатах Америки. Країна має дужий потенціал термальних та грязьових джерел. Ще у XIX сторіччі були створені курорти за європейським зразком. Зараз популярність цих курортів занепадає в зв'язку з орієнтацією суспільства на кліматичні, перш за все, морські курорти. Збереження невеликої кількості бальнеологічних курортів пов'язана з історичною ностальгією та розташуванням їх на території національних природних парків США. Як приклад, курорт Саратога-Спрингс, який знаходиться у горах та курорт Хот-Спрингс. Обидва входять до складу природних національних парків.

Аналіз сучасного світового досвіду будівництва та функціонування бальнеогрязьових курортів демонструє три глобальні напрямки, або якщо можливо так виразиться «філософії курортного відпочинку» це:

- європейський дуже успішний та високоприбутковий напрямок, головною рисою якого є поєднання лікування та оздоровлення з великою кількістю додаткових, перш за все розважальних функціональних додатків, які знаходяться в головному руслі вирішення сучасної проблеми вільного часу. Також успішність європейським курортам додає широка доступність усіх послуг за рахунок диференціації потреб та платоспроможності майже кожної категорії населення.

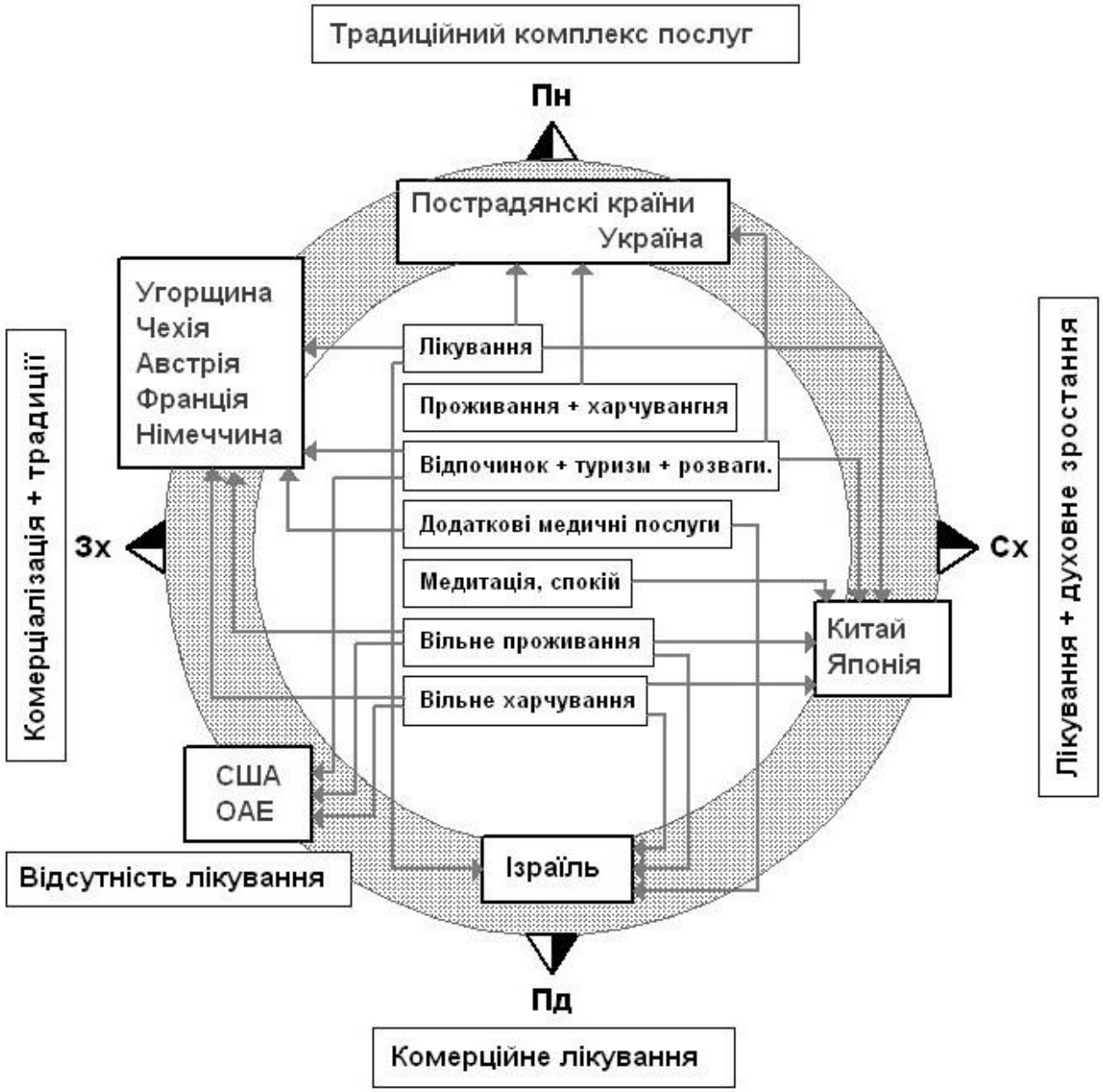
- азійський напрямок, не менш успішний, поєднує оздоровлення та лікування зі спілкуванням з природою. Також є повсякчасним додаткове використання методів традиційної народної медицини регіонів. Індустрія додаткових послуг достатньо стримана, але культуру азійського курортного відпочинку можливо назвати «тихим відпочинком» на відмінність від європейського активного відпочинку.

- американський напрямок є для нас прямим застереженням коли за наявності великої кількості природних бальнеологічних ресурсів галузь занепадає в силу незацікавленості держави і бізнесу у її розвитку.

Ці регіональні відмінності є сталими і навряд чи найближчим часом зазнають суттєвих змін. Хоча, поява нових, стилізованих під філософію лікування та відпочинку і не прив'язаних до місцевих природних джерел лікувально-оздоровчих закладів вже на часі. Можливість наближення лікувальних послуг до пацієнта – природній шлях з точки зору комерціалізації. Як приклад вже наводився санаторний комплекс «Belorus» в Друскіненкаї де

поєднуються місцева торф’яна грязь з привозною з Білорусі унікальною сапропелевою.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАЛЬНЕО ТА ГРЯЗЬОЛІКУВАННЯ В СВІТІ

Лікування на привозній сировині має історичне коріння. Так ще з кінця XIX сторіччя киян лікували мінеральними водами, лікувальними грязями і мінералами. Найстаріший з функціонуючих закладів – міська фізіотерапевтична поліклініка що розташована на вулиці Ярославів Вал. На початку XX сторіччя мала назву "Институт физических методов лечения доктора Гарлинского". Київська міська курортна бальнеологічна лікарня, що розташована в Дарниці на вулиці Попудренка користується популярністю серед киян та багатьох

українців. Призначена для амбулаторного лікування за допомогою сильнодіючих природних факторів (кримська морська сіль, грязі з курортів «Куяльник», озокерит з Прикарпаття та сучасних фізіотерапевтичних методів.

Великою перевагою поширення бальнеологічних лікувальних заходів за межі курортів є можливість оздоровлення працюючих людей без відриву від виробництва, можливість проведення, в разі необхідності довгострокового лікування, відсутність необхідності адаптації до нових кліматичних умов, доступність та інші подібні позитивні приклади.

Література

1. Очерки географии городов. Шабо Л., Боже-Гранье. Москва «Прогресс», 1967г. – 204с.
2. Проектирование курортов и зон отдыха. Т. Ф. Панченко. Киев «Будівельник» 1983г. – 102 с.
3. Профсоюзные здравницы Украины. И. Г. Шалковский, Т. Д. Голуб, Л.Т.Жарникова. Киев «Здоров’я» 1987г. – 332 с.
4. Рекреаційні ресурси та курортологія . Фоменко Н. В. К. Центр навчальної літератури 2007 р. – 312 с. http://tourlib.net/books_ukr/fomenko.htm

Аннотация

В статье рассмотрен мировой опыт строительства и функционирования бальнеогрязевых курортов и выявлены сложившиеся глобальные направления в соответствии с территориальными и социально-экономическими факторами. Рассмотрены современные тенденции в развитии санаторных комплексов.

Ключевые слова: бальнеологические учреждения, индустрия курортного отдыха и лечения, «философия курортного отдыха».

Annotation

The article considers world experience of construction and functioning mud-bath resorts and identified the current global direction in accordance with the territorial and socio-economic factors. Considers modern trends in the development of health resorts.

Keywords: balneological institutions, industry resort rest and treatment, "the philosophy of the resort".

УДК 726.01

Горбик О. О.,
канд. ахіт, доц.
Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ КИЄВА ЩОДО СВІТОВОГО СТИЛЕТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ: ПЕРИФЕРІЙНІ ІНТЕРПРИТАЦІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ТА НОВОЧАСОВИХ СТИЛІВ

Анотація: акцентовано специфіку історичної архітектури Києва, яка полягає в дуалізмі стильових архітектурних явищ. Протягом середньовіччя та Нового часу в архітектурі Києва (та України) є присутні дві лінії розвитку архітектури, які лише епізодично сполучаються: одна з них – традиція місцевої народної архітектури, інша – професійної стильової. Остання є втіленням провінційних інтерпретацій стильових форм архітектури Європи.

Ключові слова: архітектура Києва, народна архітектура, професійна стильова архітектура.

Вступ. Узвичаєною є традиція вивчати історичну архітектуру Києва дискретно – окремі періоди, явища, пам’ятки привертають увагу вчених набагато більше, ніж узагальнюючий їх аналіз. Натомість, дана стаття є спробою звернутись до фундаментальних питань теорії і історії архітектури, уточнити картину стилестановлення архітектури Києва, прояснити загальні тенденції її розвитку. Відтак, **актуальними науковими завданнями** є уточнення сталих історико-теоретичних положень щодо історичного становлення архітектури Києва. **Наукова новизна** даної статі полягає в спробі осучаснити картину стилестановлення архітектури Києва, створені наукової гіпотези щодо дуалізму архітектурного процесу у місті як розвитку народної традиційної архітектури та інтервенцій стильової професійної архітектури (європейських стилів нового часу).

Основна частина. Архітектура є виразником культурних змістів, тому стилістика архітектури Києва є правдивою маніфестацією приналежності її творців певному культурному ареалу. Але подібно афористичній характеристиці «історії як суцільного перехідного періоду», культурний географічний ареал можемо визначити як «суцільно пригранично положення». Архітектура Києва (та ширше – архітектура України) є промовистою ілюстрацією такого стильового перехрестя і синкретизму. В силу свого місцезнаходження, Україна, а відтак і її архітектура, є контекстуальною щодо стилетворчих процесів як Європи (її стилів романіки, готики, ренессансу,

бароко, класицизму, модерну, авангарду), так і регіональних стилів православного ареалу (візантійського, південно-слов'янського, московськуого), і навіть, протягом деякого часу, ісламського стилю (що поширювала турецька османська держава). Пам'ятки кожного з вказаних стилів мають свій ареал на карті України, а Київ, знаходячись в епіцентрі карти є досяжний для всіх цих стильових амплітуд.

Положення міста Києва на перехресті континентальних торгових шляхів, що проходили по водній вертикалі Дніпра (середньовічній магістралі «із варяг в греки») та сухопутної торгової «горизонталі» (з Європи до Азії) – таке знаходження визначає долю історії Києва як місця перетину взаємовпливів, переплетінь економічних, політичних, культурних, стильових континентальних рухів. Відтак, і архітектура Києва отримала досвід стильових інтервенцій сусідніх культур, але в певному спотворенні, викликаному суттєвою відстанню ретрансляцій. Відтак, будучи точкою перехрестя торгових континентальних шляхів (та точкою витоку протилежних політичних устремлінь), Київ у стилістичному архітектурному плані перебував у полі периферійних впливів європейської та азійської стильових культур. А паралельно їм в Україні (і, відповідно, в Києві) розвивалась автохтонна народна архітектурна традиція, заснована на дерев'яному ремісничому зодчестві.

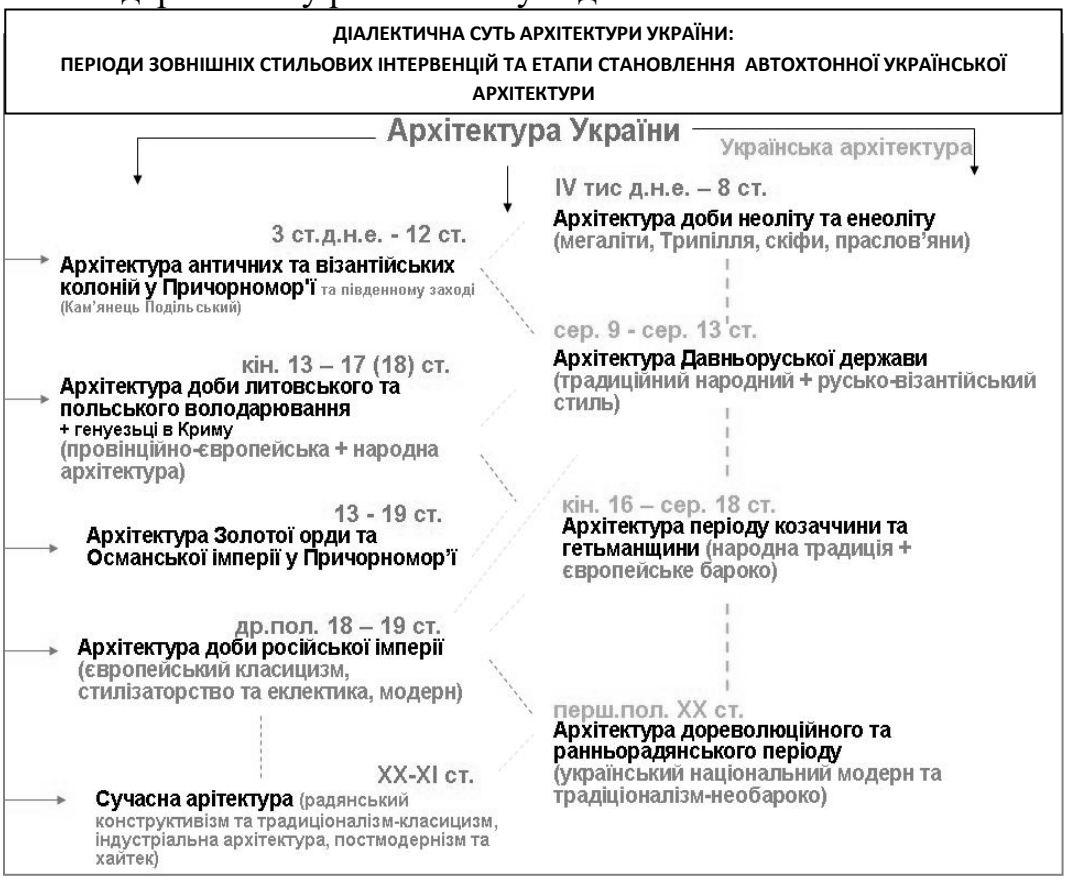

Рис. 1. Схема періодизації архітектури України з виділенням її діалектичних складових: зовнішніх стильових інтервенцій та автохтонної української архітектури.

Ми хочемо акцентувати, що вся історія архітектури Києва (та ширше – України, і навіть ще ширше – світова історія архітектури) виявляє два шляхи розвитку: лінійно-еволюційного становлення стильового професійного монументального зодчества та паралельного йому вдосконалення регіонально-традиційного народного зодчества, яке переважно перебуває поза історичним культурним стилестановчим процесом. Проявом останнього є народна, масова прагматично-утилітарна архітектура, а першого – авторська елітарна формалістична. Така традиційна архітектура інколи може впливати на стильове зодчество, або зворотньо переживати його впливи, інколи – не мати з ним жодних комунікацій, як з колоніальним чужинним явищем.

Відтак, ми акцентуємо і наполягаємо, що в історичній архітектурі Києва (та України) слід розрізняти явища, які належать лінії архітектури України і лінії української архітектури. Важливим відтак є простежити зв'язки між цими лініями та зв'язки між історичними періодами становлення архітектури Києва, зрозуміти характер зовнішніх впливів та їх взаємодію з місцевою самобутньою традицією. Діалектика державної (елітарної) монументальної професійної архітектури та архітектури народної (масової), кам'яного стильового та народного дерев'яного зодчества є, на наш погляд, лейтмотивом становлення архітектури Києва (та України).

У різні історичні періоди в архітектурі Києва виявлялась різна ступінь взаємодії таких діалектичних стильових ліній розвитку. **В період Київської Русі** відбувся унікальний прецедент зрощення місцевих традицій дерев'яного центричного зодчества з інтервенцією візантійського монументального кам'яного стилю храмобудування: приклади тогочасної київської сакральної архітектури засвідчують оригінальність форм щодо візантійського (та навіть загальносвітового середньовічного) зодчества. Натомість в царині фортифікаційної, житлової, презнтативної (палацової) архітектури відбувається презентація подальшого дуалістичного шляху архітектури України: державне та елітарне зодчество у Києві наслідує та інтерпретує (провінційно спрощуючи) взірці константинопольської школи, народна масова побутова архітектура розвиває ідеї традиційного дому на підклетях.

В період 13-16 ст. архітектура Києва має промовисто виражений дуалістичний характер: колоніальної провінційної елітарної архітектури (замки литовсько-польських правителів та одиничні костьоли будуються за традицією європейських католицьких взірців) та міщанська народна традиційна архітектура, що не зазнає змін порівняно попереднього періоду (житло, торгівля, приходські та монастирські православні храми не зауважують на інокультурний готичний та ренесансний досвід).

Протягом 17-18 ст. на теренах Києва розгортається цікавий процес зрощення стильових форм європейського бароко з місцевими традиціями архітектури, постають монументальні кам'яні споруди – муніципальні суспільні, презентативні, житлові, сакральні, які (за виключенням творів Растреллі та Шеделя) не можна віднести до європейського бароко: деталі, що почасти подібні ордерній бароковій архітектурі Європи є сполученими з традиційною для України формою споруд (з об'ємно-просторовою композицією, розпланувальною та конструктивною логікою відмінною від європейської барокової). Виразником такого стильового синкретизму є твори Григоровича Барського та школа мазепинського, гетьманського, козацького бароко.

У 19 ст. архітектура Києва є прикладом провінційної інтерпретації архітектури російської імперії (яка своєю чергою є провінційним відгалуженням загальноєвропейського стильового пошуку), коли монументальна державна (суспільна та сакральна) архітектура є досвідом пан-європейських стилів ампіру, архітектурних історичних ретроспекцій, модерну, а міщанська масова архітектура переймає деталі професійної архітектури вказаних стилів. Збережені приклади центральної забудови міста засвідчують виразну першу лінію розвитку (університет, гімназія, костьоли та церкви, театри, бібліотеки, тощо) та синкретичну другу лінію розвитку архітектури (крайнім вираженням якої є т.зв. «стиль київських підрядчиків», коли цегляні візерунки та, рідше, ліпні прикраси створюють майже неможливий для стилістичної атрибутації прецедент: деталі є, архітектурного стилю – немає). Останнє явище зазвичай атрибутують як неостильову еклектику, але на наш погляд, масова забудова Києва 19 ст. у більшості своїй є позбавленою стильових рис – цегляна підводка кутів та карнизів, цегляне обрамлення пройомів не є свідченням неокласицизму чи необароко, а відтак і їх змішання (еклектика) не є виявленою.

Цікавим періодом становлення київської архітектури є досвід українського модерну та національного необароко (**поч. 20 ст.**), коли плеяда професійних зодчих намагалась генерувати стиль, заснований на формах та деталях (інколи – навідь на розпланувальних та композиційних ідеях) традиційної народної української архітектури. Але зміна політичних обставин призвела до панування в архітектурі Києва інтернаціонального радянського стилю: прецедентів конструктивізму та сталінського неокласицизму, масового будівництва, типологічної архітектури – типової та прецедентної.

Висновок. Таким чином, специфіка архітектури Києва (та України) щодо світового стилетворчого процесу полягає в дуалізмі стильових архітектурних явищ: протягом понад тисячі років в архітектурі Києва (та України) є присутні

дві лінії розвитку архітектури, які інколи створюють взаємовпливи. Одна з них – традиція місцевої народної архітектури, інша – епізодичні інтервенції професійної стильової інокультурної традиції (в середньовіччя – візантійської, згодом – європейської, протягом 20 ст. – інтернаціонального авангарду та типової архітектури). Така лінія розвитку архітектури у Києві є втіленням провінційних інтерпретацій стильових форм архітектури Європи.

Библиография

1. *Історія* української архітектури / за ред. В. І. Тимофієнка. – К., Техніка, 2003 - 470 с.
2. *Чепелик В.В.* Український архітектурний модерн / Упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – 378 с., іл.
3. *Логвин Г.* Українське бароко в контексті Європейського мистецтва // Українське бароко та Європейський контекст – К.: Наукова думка 1991. – С. 10 - 23.
4. *Горбик О.О.* Історія світової середньовічної архітектури: частина 1. – К, 2015. – 224 с.
5. *Горбик О.О.* Всесвітня історія архітектури в зображеннях (пам’ятникознавчий довідник). Ч. 1. Первісна доба та традиційна архітектура. Архітектура давнього світу. Архітектура античності. – К.: Фенікс, 2016 – 120 с., іл.

Аннотация

Рассмотрено специфику архитектуры Киева и Украины относительно мирового стилеобразовательного процесса, которая представляет собой дуализм стилевых архитектурных явлений. В периоды средневековья и Нового времени в архитектуре Киева и Украины присутствовали две линии развития архитектуры, которые лишь эпизодически пересекаются: одна из них – традиция местной народной архитектуры, другая – профессиональной стилевой. Последняя презентует провинциальные интерпретации стилевых форм архитектуры Европы.

Ключевые слова: архитектура Киева, народная архитектура, профессиональная стилевая архитектура.

Abstract

The specificity of architecture of Kiev and Ukraine with respect to the global process, dualism style architectural phenomena: traditions of the local folk architecture and professional style. The latter presents a provincial version of the European style of architecture.

Keywords: Kiev architecture, folk architecture, professional stylistic architecture.

УДК 72.01

Гормах А. Д. *асс.*
Ексарева Н. М. *к.арх., проф.*
Одесская Государственная Академия Строительства и Архитектуры

НАПРАВЛЕНИЯ РЕВИТАЛИЗАЦИИ ПРИПОРТОВЫХ ЗДАНИЙ И СООРУЖЕНИЙ ПОД ОБЩЕСТВЕННЫЕ ПРОСТРАНСТВА

Аннотация: в статье рассматриваются направления ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства. Выявлено два наиболее распространенных направления их ревитализации: использование припортовых сооружений «на время»; активизация инженерно – технического оборудования.

Ключевые слова: ревитализация, припортовые здания и сооружения, приспособление, общественные пространства, среда - событие.

Проблема исследования. Припортовые здания и сооружения занимают 25 - 30% городской территории и обладают большим потенциалом. В статье выявлены приоритетные направления ревитализации индустриального наследия порта: приспособление под городские праздники и фестивали - «на время»; а также - в качестве интерактивного элемента.

Цель работы. Выявление и анализ направлений ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства.

Задачи работы. Провести анализ ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства.

«Переиндустриализация» городов привела к тому, что городская промышленность остро нуждается в структурно-технологической переориентации. В следствии развития инновационных технологий изменились требования, предъявляемые к порту и его инженерно – технологическая структура. Многие припортовые здания и сооружения утеряли свою первоначальную функцию, они изолированы от городской среды, нуждаются в обстоятельном анализе для целенаправленного и последовательного проведения мероприятий по регенерации городской среды, в частности, по использованию тех промышленных территорий, которые утратили свои функции. Экологические требования обуславливают внедрения новых "чистых" технологий, возведение соответствующих современных типов промышленных зданий, сокращение грузооборота, использование "чистых" видов транспорта. Устаревшая историческая структура порта находится в противоречии с современной. В процессе развития города часть припортовых территорий выводится из постоянного использования, сохраняется инженерная

инфраструктура, промышленные здания и сооружения, а также инженерно – технические сооружения. Наиболее характерные особенности припортовых территорий: хаотичность застройки, отсутствие композиционной и функциональной связей с окружением, неорганизованность пешеходных подходов, отсутствие элементов озеленения и благоустройства, нарушен или уничтожен почвенный покров [1].

Припортовые здания и сооружения – неотъемлемая часть городской среды, образа современного города, градообразующие и градоформирующие элементы, принимают участие в формировании «морского фасада», индустриальная база городов.

Ареал порта - эмоциональная структура со сложной визуальной организацией, здесь приходится прибегать к приемам раздельного восприятия единичных узлов во времени.

Порт как изначально коммуникационная среда способствует композиционному решению ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства. Приспособление припортовых объектов является ключевым в оздоровлении городской среды и поддержании стабильности ландшафта современного города. Припортовые территории обладают максимальной динамикой освоения и наиболее заметной деградацией. С водными пространствами связаны самые выразительные панорамы и контрастное сочетание различных функций [1].

Необходимо обеспечить доступ населения к водному пространству в городе и улучшить состояние ландшафтной организации наиболее посещаемых участков вблизи воды. Берегоукрепительные, защитные, регуляционные и оградительные сооружения – резерв для развития городов. Это дополнительные территории в центральной части города. Общественные пространства сочетают в себе различные городские досуговые центры и зоны. Это пространственные структуры, которые взаимодействуют между собой, связаны с другими объектами обслуживания и формируют многофункциональный комплекс. При воссоздании припортовых зданий и сооружений необходимо учитывать эмоционально-психологический климат среды. Общественные пространства формируются следующими средовыми формами: среда – состояние и среда – событие.

Направления ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства: максимальное сохранение и подражание конструктивно-планировочной структуры здания (вписание новой функции в существующую объемно – планировочную структуру, встройка внутреннего ядра); максимальное сохранение внешней оболочки здания с полной или частичной сменой конструктивно-планировочной структуры (рис.1) (изменение

планировочной структуры в границах конструктивной схемы, изменение объемно – планировочной структуры в границах наружного ограждения); максимальное изменение внешней оболочки и конструктивно-планировочной структуры (настройка планировочных элементов, пристройка планировочных элементов, подключение соседних зданий, использование подземного пространства, новое строительство в комплексе; перекрытие дворов; строительство вставок между корпусами). Выявлена зависимость принципов объемно-планировочной перестройки промышленных зданий от объемно-планировочных и историко-культурных характеристик существующих объектов, выбранной функциональной модели и формата среды - события.

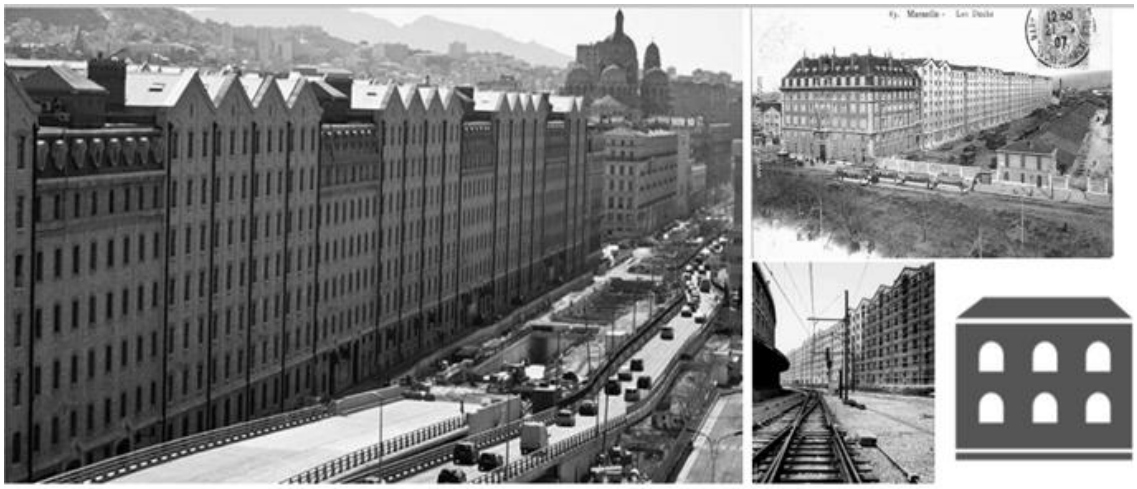

Рис.1. Реконструкция доков под общественное пространство. Марсель, Франция.

Использование припортовых сооружений на время (городские, уличные, временные праздники и фестивали) (рис.2). Создание «среды—событие» - эксплуатация инженерно – технических сооружений в экстраординарных вариациях: во время презентаций и праздников. Она характерна привлечением специального дополнительного оснащения, перегруппировкой, неожиданным применением тех дизайнерских элементов, которые функционируют в обычной обстановке [2].

Пирс Саутенд-он-Си – ревитализация пирса с элементами реконструкции, длина которого составляет 2,14 км. Общественная функция динамично решена в горизонтальном отношении. Выступающий в море пирс позволяет насытить различными мероприятиями. Проект реконструкции пирса Саутенд-он-Си – превращение в современное общественное пространство (кафе, сувенирный магазин, лотки торговцев, объекты инфраструктуры, для проведения концертов и общественных мероприятий). В конце пирса расположен культурный центр, он задуман как своего рода музей этого объекта, а также центр притяжения туристов и горожан. Подход к восстановлению портовых территорий с

проведением большого объема работ по формированию природных компонентов ландшафта способствовал повышению экологической устойчивости среды, превратив комплекс полуразрушенного пирса в зону полноценного контакта города и водной акватории, в место разнообразных форм общения с очень широким диапазоном эмоций.

Рис.2. Сооружение, построенное в 1830 году, самый длинный прогулочный пирс в мире. Длина 2,14 км. Проект реконструкции: превращение пирса в современное общественное пространство.

Инженерно – технические сооружения, которые потеряли свою первоначальную функцию и могут использоваться в качестве композиционных акцентов, интерактивных элементов предметно – пространственной среды (грузоподъемные краны и вспомогательные сооружения) (рис.3). Функциональная емкость, вертикальные коммуникации этих инженерно – технических сооружений позволяют приспособить их под интерактивные элементы. Грузоподьемные краны и вспомогательные сооружения, утратившие свое первоначальное значение имеют колоссальные акцентные и доминантные возможности.

Рис.3. Световое шоу, судостроительная верфь в городе Пула, Хорватия.

Идея создания светового шоу на портовых кранах – это преобразование припортовой депрессивной среды в гуманную. Световое шоу на портовых кранах - многоступенчатое движение во времени задействованных в нем людей и оборудования. Настоящее театральное представление, требующее не только

архитектурно-дизайнерского обеспечения (реквизит и декорации), но и специальной драматургии и режиссуры. С помощью сохранения портовых инженерно – технических сооружений и изменения их функции – можно создать брендовую инвестиционно привлекательную среду (судостроительная верфь в городе Пула, Хорватия, было принято решение ее осветить. На 8 кранах находятся 73 лампочки, могут быть запрограммированы на тысячи различных вариантов подсветки).

Вывод: с целью преемственного развития индустриального ландшафта порта для создания успешного, брендового, инвестиционно привлекательного места города, в качестве интерактивных элементов следует использовать припортовые здания и сооружения. Активизация, ревитализации припортового наследия проводится по двум направлениям: эпизодические временные мероприятия (в границах пространственных ситуаций для любого назначения); включение инженерно – технических сооружений в качестве малых архитектурных форм, экспонатов, интерактивных элементов предметно – пространственной среды порта.

Список использованной литературы

1. Нефедов В. А. Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. – Санкт – Петербург, 2002. – 138 с.
2. Шимко В. Т. Архитектурно – дизайнерское проектирование городской среды. – М., 2006. – 377 с.

Анотація

У статті розглядаються напрямки ревіталізації припортових будівель і споруд під громадські простори. Виявлено два найбільш пріоритетних напрямки: тимчасове використання припортових споруд; збереження інженерно – технічного обладнання.

Ключові слова – ревіталізація, припортові будівлі і споруди, пристосування, відтворення, громадські простори, середовище - подія.

Abstract

The article considers directions of revitalization of the port buildings and structures for public space. Identified two high priority areas: the temporary use of port areas; the preservation of engineering equipment.

Keywords - revitalization, port buildings and structures, adaptation, recreation, public space.

УДК 721

Книш В. І.
канд. арх., доцент кафедри теорії архітектури
Іщенко І. О.
магістр арх., аспірант
Київський національний університет будівництва і архітектури

ДЕЯКІ АРХІТЕКТУРНІ ВІДЕНСЬКІ ТА КИЇВСЬКІ ТРАДИЦІЇ МІСТОБУДУВАННЯ В ДИНАМІЦІ ОЧІКУВАНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗМІН НА КРАЩЕ

Анотація: в статті розглянуто деякі засоби вирішення соціально-громадських, інвестиційно-бізнесових та містобудівних проблем у історично-сформованій забудові правого берега Дунаю у Відні та Дніпра у Києві; також шляхом порівняння надана оцінка архітектурної «сміливості» перших та егоцентризму других в контексті необхідності реформування на перехідному етапі його впровадження.

Ключові слова: правий берег, Відень, Київ, історично-сформований район, історична забудова, архітектурна «сміливість», реформування, містобудівні засади.

Київ і Відень – дві європейські столиці – обидві розташовані на берегах великих річок: перша на березі Дніпра, а друга – Дунаю. В обох містах історично сформовані райони знаходяться на правому березі, а повоєнна забудова – на лівому. Але за часи Другої світової війни Відню, так би мовити, пощастило більше. Австрійська столиця залишилася майже неушкодженою, і в її величезному ареалі центральних районів відчуваєш себе наче на ярмарку архітектурного гонору. Побудовані впродовж XIX-XX століть будинки, наче звертаються до тебе: «Подивись, я – вишуканий! А я найкращий! А в мене чарівні й загадкові деталі та декор!». Кожен будинок неначе пишається власною архітектурою й бажає «звернути» на себе увагу. При цьому розмаїття стилів – від класичних фасадів до еклектики й модерну – не заважає позитивному сприйняттю забудови створених ансамблів загалом і кожної композиції фасаду окремих будинків зокрема. Так, віденцям пощастило! Історична забудова їх міста приваблює туристів з усього світу, що значно підтримує економіку сучасної Австрії. Чого ще бажати? Умовно кажучи, можна розслабитись і, в кращому разі, створювати на вільних від забудови ділянках так звані «ремейки» розташованих поруч будівель в традиціях архітектури минулих століть. Так відбувалося в Києві за часи діяльності Р. Кухаренка (начальника Головного управління охорони культурної спадщини). На щастя

таке будівництво у Відні в повоєнні роки майже не відбувалося й не має місце в сучасних реаліях розбудови та реконструкції його історично-сформованого ареалу. Але, при всій повазі до австрійської архітектурно-культурної спадщини, наявний наступний факт. При реконструкції будинків західні зодчі дозволяють такі речі як перебудова фасадів, а також будівництво поруч з історичними архітектурними шедеврами надсучасних hi-tech споруд (вітчизняні охоронці історичних надбань, без сумніву, ніколи б не віднесли такі будинки до тих, де можливо перебудовувати фасади). Мабуть в цьому немає нічого поганого, при умові проведення архітектурно-виваженої реконструкції внутрішньої структури нижньої частини будівель із заміною фасадів на висоту 1-2 поверхи, а також дахів з метою влаштування мансардних петнхаузів.

Так за останні декілька десятиліть подібні методи реконструкції в Австрії набули сталого розвитку та перетворилися на поширене архітектурне явище привнесення в історичне середовище матеріальних символів сучасного розвитку суспільства. Будинки, які колись були побудовані в класичному або в стилі модерн тощо, розміщені на вулицях, що за минуле століття перетворилися з чисто утилітарних транспортно-пішохідних на торговельно-розважальні, тепер значно змінили свій архітектурно-художній вигляд та композиційне структурування фасадів. Шикарні для архітектурно-візуального спостереження будинки на багатьох центральних вулицях і майданах у процесі послідовного вдосконалення публічного простору, де це є доцільним, поступово перетворилися на не менш естетично виважені композиційні структури. І даний процес продовжується й нині. При цьому така модернізація історично-сформованої забудови дозволяє адаптувати функціонально-застарілі об’єкти нерухомості під потреби сьогодення – шляхом наче парадоксального поєднання стилістично визначеної високої архітектури з сучасним стилем hi-tech. Подібні методи дозволяють не тільки зберегти значну частину історичної забудови, а й розширити межі публічної пішохідної зони за рахунок заміни нижньої частини фасадів на вітрини та «акваріуми», що слугують тонкою прозорою «мембраною» між внутрішнім та зовнішнім публічним простором вулиці.

Слід погодитись з тим, що така, умовно кажучи, «сміливість» західних архітекторів, що посягнули на історично-сформовану якісну забудову, вражає. Але при цьому виникає питання: чи можливе перенесення такого досвіду в Україну? Найбільш очікуваною відповіддю мабуть може бути тільки заперечення. І не тільки тому, що це заборонено нормами збереження пам’яток архітектури, скільки за відсутності зацікавлення потенційних інвесторів щодо проведення подібних реконструкцій. Для інвесторів набагато простіше обмежитись відновленням фасаду та капітальним ремонтом, залишивши все як було, або в кращому випадку перепланувати нижні поверхи (хоча існують

випадки зміни усієї внутрішньої структури будівлі), а також надбудувати мансардний поверх. У сучасних вітчизняних реаліях напевно це є оптимальним, зважаючи на ті додаткові перешкоди, які необхідно долати в разі проведення більш поглибленої реконструкції пам'яток архітектури або навіть тих будинків, які не визнані пам'ятками, але мають сторічну історію. Тим паче навіщо шукати зайвого клопоту, який у будь-якому разі значно зменшує зиск від реалізації проекту, якщо є більш «ефективні» засоби заробити на будівництві у центральних районах міста. На думку таких інвесторів, краще зачекати «щасливого» випадку «самоочищення» території шляхом «природньо-штучної» руйнації розташованих на них будинків (як це відбулося на вул. Великій Васильківській (Червоноармійській), 35 чи на вул. Михайлівській, 12 у м. Києві), або «по-тихеньку» імплантувати аж три висотні буинки в історичне середовище кварталу столиці в межах вулиць Саксаганського, Толстого, Жилянської та Петлюри.

Цілком очевидним є те, що в усіх перелічених вище випадках не обійшлось без зайвого клопоту, але той зиск від вирішення проблеми таким чином незрівнянно перевищив понесені для цього витрати. Будувати нове більш вигідно, ніж здійснювати реконструкцію старого, а будувати ігноруючи будь-які ДБН – ще вигідніше. Але зважте, для цього також необхідна неабияка «сміливість». Проте, на відміну від творчої сміливості архітекторів з Відня, вітчизняні «безстрашні» забудовники продовжують стихійно забудовувати місто неприйнятним для суспільства способом за власним сценарієм надбання надприбутків. Чому стихійно? Тому що подібні процеси за останні десятиліття захльостують майже всі великі українські міста й знищують їх історичні ареали, а також створюють негативні умови на занадто ущільнених урбанізованих територіях [1].

На жаль будь-яку стихію проблематично подолати. Кращим засобом є її спрямування в необхідному для міста напрямку. Для цього безперечно потрібне реформування та внесення змін до законодавства, яке дозволить посилити дозвільну, контролюючу та караючу складові в діяльності нагляду за будівництвом відповідних органів. Тому є надія, що не так давно розпочаті реформи, в разі їх всеосяжного впровадження, як найменш зменшать розбурхану стихію. Та не слід розраховувати на те, що це відбудеться миттєво. Як і не варто також мати надію на те, що лише адмініструванням вдасться подолати жагу до наживи шляхом втілення великомасштабних проектів, реалізація яких фактично гарантує інвесторам надвисоку рентабельність бізнесу. Тим більш масове створення подібних прецедентів, яке вже відбулося за останні десятиліття в центральних районах Києва, без сумніву, поширює відчуття безкарності та вседозволеності серед забудовників та інвесторів.

Тому, якщо маємо невеликі шанси подолання цієї стихії, то на перехідному етапі реформування містобудівних засад було б найбільш доцільним шляхом прийняття компромісних рішень змусити забудовників враховувати інтереси міської громади в межах реалізації кожного нового проекту. Заради досягнення цієї мети – в разі бажання замовника отримати з території, наданої під забудову, наприклад, багатоквартирного житла, більшу кількість квартир, ніж це допускають сучасні ДБН (регламентація містобудівної щільності розселення) – слід змусити його штучно розширювати простір загально-публічного використання [2]. Себто, якщо він хочеш отримати більше м^2 на продаж – розщедрюйся на будівництво багаторівневих дворів, їх благоустрій, заповнення інфраструктурою позаквартирного життєзабезпечення та зберігання автотранспорту. Все інше – контроль за збереженням силуету міста вздовж правого берега Дніпра, можливість вкраплення висотних будівель в історично сформовану структуру кварталів, визначення доцільності в подальшій урбаністиці багатопланового нагромадження центральної частини міста і прилеглих до русла Дніпра територій тощо – необхідно віддати на розгляд органам місцевого самоврядування.

При цьому не зайвим буде створення спеціальної комісії по затвердженню дозволу на будівництво нових об’єктів нерухомості в історичному середовищі міста. В її структуру мають входити авторитетні корінні кияни: відомі діячі культури та мистецтва, художники, архітектори, науковці та видатні особи з інших сфер діяльності – тобто ті люди, яким небайдужа доля власного міста і які здатні усвідомлено аналізувати позитивні й негативні наслідки нових архітектурно-містобудівних змін. Даний захід дозволив би звільнити головного архітектора міста від відомого тиску з боку прихильників незаконної архітектури та прагматичного псування міського середовища, оскільки він виконував би лише функцію координації (а не ставив би підписи «там де треба»), а спроби корумпувати чи вплинути на комісію «присяжних» – чималу громаду шанованих, свідомих та чесних людей – вже буде якщо не неможливо, то досить проблематично. До того ж при обговоренні питань, що стосуються масштабних проектів, вагомих змін в міському середовищі (зокрема історичному), слід було б також залучити більш широке коло киян: мешканців кварталу, де планується будівництво, активну молодь тощо. Варто додати, що ми не за консерватизм в питанні забудови чи реконструкції, а за розсудливість: завдання архітекторів – донести до громадськості вагомі аргументи щодо впровадження перспективних проектів.

Дані підходи на перехідному етапі зростання відповідальності забудовників та їх сумління щодо усвідомлення неприпустимості егоцентричного та занадто прагматичного ведення бізнесу принаймні дозволять

хоча б у новостворюваній нерухомості забезпечувати визначені законом умови міського співіснування. При цьому ситуаційне проектування в контексті подальшої урбанізації міського середовища, за умови безкомпромісного забезпечення нормативної щільності та створення достатнього громадського простору, значно наблизить майбутню місто-розбудову Києва до європейського рівня розвитку.

Список джерел

1. Іщенко, І. О., Книш, В.І. Питання висотного будівництва в історичному середовищі міста Києва / І. О. Іщенко, В. І. Книш // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2015. – Вип. 41. – С. 108 – 116. Українською мовою.
2. Книш, В.І., Іщенко, І. О. Об’ємно-просторова інтеграція багатоквартирного житла в динаміці формування багатофункціональних об’єктів нерухомості та штучно-розвинутого довкілля / В.І. Книш, І.О. Іщенко // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2016. – Вип. 44. – С. 298-305. Українською мовою.
3. Державні будівельні норми. Містобудування. Планування та забудова міських та сільських поселень: ДБН 360-92**. – [На заміну ДБН 360-92*; чинні від 2002-04-10]. – К.: Держбуд України, 2002. – 114 с. – (Державні будівельні норми).

Аннотация

В статье рассматриваются некоторые способы решения социально-общественных, инвестиционно-бизнесовых и градостроительных проблем в исторически-сформированной застройке правого берега Дуная в Вене и Днепра в Киеве; также путем сравнения подается оценка архитектурной «смелости» первых и эгоцентризма вторых в контексте необходимости реформирования на переходном этапе его внедрения.

Ключевые слова: правый берег, Вена, Киев, исторически-сформированный район, историческая застройка, архитектурная смелость, реформирование, градостроительные положения.

Annotation

The article deals with some methods of solution to a social and public, business and investment and urban problems within the historically-formed development of right banks of the Danube in Vienna and Dnipro in Kyiv; and by comparing the estimation of architectural ‘courage’ of the first methods and egocentrism of the second methods in the context of the need for reforming in transition of its implementation. Keywords: right bank, Vienna, Kyiv, historically-formed district, historical development, architectural ‘courage’, reforming, town-planning guideline.

УДК 727.97; 727.012

Кравченко І. Л.,
к.арх., доцент кафедри теорії архітектури КНУБА
Гершуні О. М.,
асистент кафедри теорії архітектури
Мулеева В. Г.,
ст. групи АБС-63 кафедри теорії архітектури КНУБА

МЕТОДИ РЕНОВАЦІЇ ДИТЯЧИХ ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЇХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ

Анотація: в статті викладені основні методи реновації дитячих позашкільних навчальних закладів та їх територій в умовах історичної забудови. Практичне застосування означених методів представлено на прикладі магістерської роботи.

Ключові слова: позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, система позашкільної освіти, реновація дитячих позашкільних закладів.

Згідно до закону України, до позашкільних навчальних закладів належать: палаци, будинки, центри, станції дитячої, юнацької творчості, учнівські та студентські клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, школи мистецтв, студії, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади [1]. Позашкільний навчальний заклад - складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [2]. Але сьогодні розвиток системи позашкільних закладів переживає не найкращі часи у нашій державі. Останнє динамічне зростання популярності подібних закладів спостерігалось ще за період розквіту Радянського Союзу. Тоді це питання було обґрунтоване насамперед політично. Зараз тенденції розвитку системи позашкільної освіти мають відповідати, а подекуди навіть передувати вимогам сучасного соціуму і, насамперед, дітей та молоді. До поняття розвитку системи закладів позашкільної освіти входить, звичайно, не тільки проектування та будівництво нових будівель, а і реновація існуючого фонду з метою оптимізації ефективного функціонування даного закладу в умовах сучасного міста. Реновація (лат. Renovatio - оновлення, відновлення, ремонт) - процес поліпшення структури.

У 2013 році в Україні установи додаткової освіти дітей відвідувало 392 874 учнів. Серед них 42,1% (165 290 учнів) вибрали художню освіту. Саме тому для дипломної роботи було обрано заклад позашкільної освіти художнього профілю. Територія для розробки проектної частини була визначена також не випадково. Ділянка (м. Київ, вул. Велика Житомирська, 36 та 34а) частково вільна від забудови. Будівля №34а, що знаходиться на ділянці має архітектурну та історичну цінність, але впродовж тривалого часу не експлуатується та потребує реконструкції. Тому автор та керівники проекту вирішили залучити будівлю до формування центру дитячого розвитку шляхом реновації. Крім того, ділянка межує із Пейзажною алеєю – одним із знаних культурних, історичних та мистецьких осередків Києва (рис.1). У представленому проекті під реновацію підпадають і територія і занедбана історична будівля. Разом із розробкою нової будівлі центру на вільній території, ці складові залучені у структуру центру художньої освіти. Центри дитячої творчості відносяться до закладів позашкільної освіти, які забезпечують потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля. Творче, естетичне, професійне виховання покоління, що підростає, визначає рівень культури суспільства і його економічний і соціальний розвиток. Позашкільні навчальні заклади для учнів, що їх відвідують, повинні бути живильним культурним середовищем, що стимулює розвиток творчого потенціалу молоді [3**]**. Тобто діти повинні бути забезпечені не тільки необхідними приміщеннями, а мати, перш за все, середовище, що спонукає до творчості. Так, до основної структурно-функціональної моделі комплексу було вирішено залучити і територію навколо – зробити її повноправним учасником творчого розвитку.

При розробці проекту за основу взяті дослідження в області прикладної теорії архітектурної композиції Шаповал Н. Г., де йдеться про творчий професійний метод, що є загальною, сутнісною основою, яка проявляється у стилістичному розмаїтті творчості окремих архітекторів, течій, напрямів тощо. Відповідно сьогодні методи творчої роботи архітекторів можуть бути репрезентовані, звісно, надзвичайно умовно, у вигляді трьох способів (чи моделей) професійного мислення при створенні архітектурних творів, які умовно можна назвати**:** метод накладного фасаду; скульптурний метод; структурний метод [4**]**.

Модель першого професійного мислення, - «Метод накладного фасаду»: *архітектурна тема* (соціальне призначення об’єкта) → *зміст* → *засоби* (конструктивні й архітектурно-художні) → *архітектурний образ*. У цьому випадку творчий пошук іде від «функції до форми», від функціонально-конструктивної основи об’єкта до структурної характеристики його

архітектурної композиції і, нарешті, до архітектурного образу. Об'ємно-просторове рішення виховних закладів складається на основі семіотики, з врахуванням її складових, особливостей архітектурних кодів. Таким чином, формується виразність і специфічність архітектурного образу за рахунок окремих деталей фасаду, характерних даній будівлі.

Скульптурний метод: *архітектурна тема* (соціальне призначення об'єкта) → *образ* → *зміст*→ *засоби* (конструктивні й архітектурно-художні). Основою образного рішення є пластика конструктивних та функціональних елементів (частин і деталей). Дане рішення конструктивно логічне і має функціональне підпорядкування. Концепцією проектування будівлі-скульптури, будівлі-символа являється естетична єдність функції, конструкції і самоцінної архітектурної форми.

Третій альтернативний спосіб професійного мислення, який розвиває концепцію будівлі-структури за принципом «відкритої» для розвитку і змін композиції та відповідає перманентній динаміці функціонального змісту сучасних будівель – це структурний метод. Складовими цього методу є*: зміст* → *образ* → *засоби*(конструктивні і архітектурно-художні) → *архітектурна тема*. В центрі уваги перебуває ідея просторово-пластичної неперервності і взаємовпливу оточуючого середовища і архітектури. Характерне створення емоційного відчуття внутрішнього зв'язку просторово-формуючих елементів і структури динамічних просторів з конкретними умовами, один з одним і з усім організованим архітектурним цілим [4,5**]**.

Аналіз досліджень трьох методів створення архітектурного середовища виявив напрямок створення об'єкту, що має відповідати заданому концепту - створення сприятливого комфортного середовища для розвитку творчого потенціалу, розкріпачення свідомості, набуття навичок та досвіду, а також виявлення особистого відчуття навколишнього світу, тобто розвиток почуття індивідуальності, відчуття самостійності в прийнятті рішень.

Для проектування центру дитячої творчості основним методом був обраний структурний – поєднання історичної будівлі з проектованими сучасними спорудами центру та оточуючим середовищем. «Змістом» будівлі є її функціональне призначення. Центр художнього розвитку, що проектується, має розвинений склад приміщень. У корпусі, що виходить головним фасадом безпосередньо на вул. Велику Житомирську, на першому поверсі пропонується зона очікування, яка водночас служить зоною проведення різноманітних майстер-класів та зоною дозвілля, в залежності від заходів, що проходитимуть в цьому просторі. Історична будівля, що підлягає реновації, залучена у структуру закладу, в ній на першому поверсі влаштована мультиплікаційна студія та транзитно-рекреаційна зона. Засклена галерея з'єднує будівлю з виставковими

павільйонами, які спроектовані таким чином, що візуально працюють як на внутрішній двір, так і на північну сторону, звідки відкривається мальовничий вид, що, за умови гарної погоди, можна використовувати учнями художньої школи для роботи на пленері. Стіни павільйонів мають розсувні конструкції, що дозволяє створювати єдиний мистецький простір із внутрішнім двором комплексу та влаштовувати різні заходи. Студії та навчальні класи розміщено на верхніх поверхах. Таким чином, і територія, і історична будівля, і новий корпус завдяки залученню території у структурно-функціональну модель, функціонуватимуть як єдине ціле та створюватимуть у потенційних учнів та їх батьків відчуття єдиного мистецького простору, спрямованого на розвиток творчого потенціалу дітей та молоді.

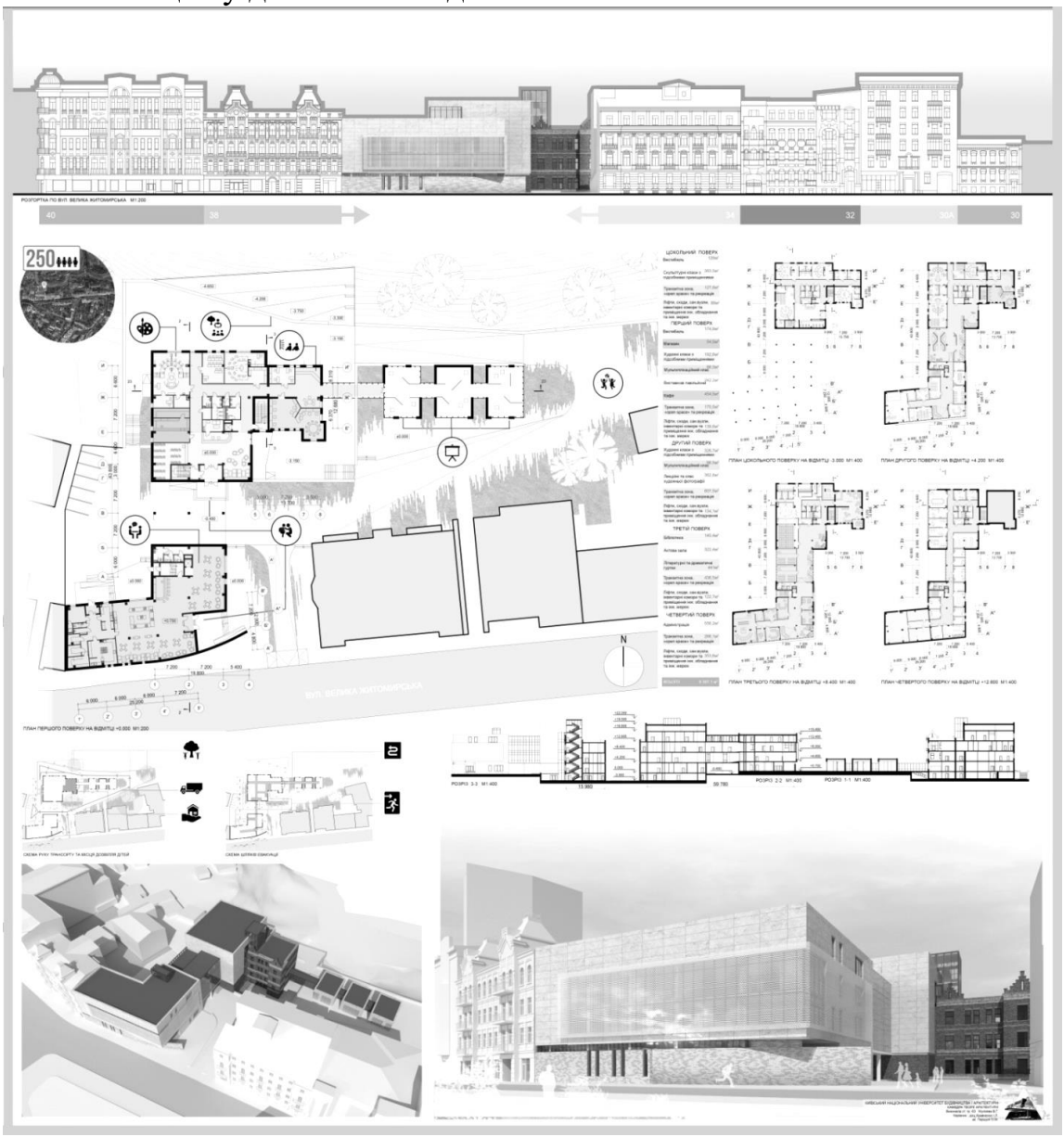

Рис.1. Дипломна робота кваліфікаційного рівня «магістр» ст.АБС-63 Мулєєвої В.Г., керівники доц.. Кравченко І.Л., ас. Гершуні О.М. Фрагмент проектної частини. КНУБА, 2016.

Висновок. У даному випадку, при проектуванні, найбільш доцільним рішенням було застосувати саме структурний метод, оскільки призначення об'єкту диктувало створити «відкриту» структуру, що функціонально поєднує і територію і будівлю. Первинні складнощі при проектуванні, а саме наявність на території залишків історичної будівлі, було подолано шляхом перетворення їх на перевагу. Архітектурна концепція даної дипломної роботи дозволила вписати у єдиний комплекс історичну будівлю.

Література:

1. Про освіту : Закон України [прийнятий 23 травня 1991 р. № 1060–XII зі змінами] / Верховна Рада України // Законодавство України у сфері освіти та професійного навчання : зб. законодав. актів : станом на 1 лют. 2013 р. / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – Офіц. видання. – Київ, 2013. - с. 4 – 43.
2. Про позашкільну освіту: Закон України [прийнятий 23 червня 2000 р. № 1841–III зі змінами] / Верховна Рада України // Законодавство України у сфері освіти та професійного навчання : зб. законодав. актів : станом на 1 лют. 2013 р. / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти. – Офіц. видання. – Київ, 2013. - с. 163-190.
3. В. П. Голованов. Исторические уроки становления и развития отечественной системы дополнительного образования детей. Вестник ПСТГУ IV: Педагогика. Психология 2009. Вып.1- с. 69–84.
4. Шаповал Н. Г., Прикладна теорія архітектурної композиції: Навч. посіб. для студ. архітектур. ф-ту / Н. Г. Шаповал; Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. - К., 2000. - 372 с.
5. Аванесян Д. О., Негай Г. А. Функціонально-емоційні аспекти формування центрів дитячої творчості / Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Випуск 29. 2012 - с.6-14.

Аннотация

В статье изложены основные методы реновации детских внешкольных учебных заведений и их территорий в условиях исторической застройки. Практическое применение указанных методов представлено на примере магистерской работы.

Ключевые слова: внешкольное образование, учреждения внешкольного образования, система внешкольного образования, реновация детских внешкольных учреждений.

Annotation

The article tells about the basic methods of renovating children's nonschool educational institutions and their territories in terms of historic buildings. The practical application of the methods is presented on the example of the master's work.

Keywords: nonschool education, adult education institutions, adult education system, renovation of children's extramural facilities.

УДК 725.949

Кузьміна Г. В.,
кандидат архітектури,
доцент кафедри інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету будівництва і архітектури

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЕКТУВАННЯ МАЛИХ АРХІТЕКТУРНИХ ФОРМ В МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація: в статті розглядаються сучасні тенденціїї в архітектурно-дизайнерських рішеннях малих архітектурних форм в міському середовищі. Визначено основні напрямки їх розвитку: багатофункціональність, трансформативність, екологічність, емоційно-фізична взаємодія.

Ключові слова: малі архітектурні форми, міське середовище.

Актуальність та постановка проблеми. Малі архітектурні форми - це цілий збалансований комплекс елементів міського середовища, який має великий перелік обладнання та декоративно-художніх елементів зовнішнього благоустрою, що доповнюють основну забудову населених місць.

Значна кількість невеликих об'єктів як утілітарного, так і декоративного характеру формує міське середовище, забезпечує здійснення конкретних життєвих процесів, підвищує різноманітність і художню виразність забудови і відкритих озелененних просторів. У деяких випадках малим середовищним обєктам відводиться відповідальна роль сполучної ланки між забудовою та її природним оточенням, вони надають індивідуальність планувальній організації території, створюють своєрідний ландшафт.

Малі об'єкти благоустрою мають утилітарне і декоративно-художнє призначення. До числа споруд утилітарного характеру відносяться ті, що використовуються жителями для практичних цілей, які, будучи елементами міського обладнання, в той же час несуть і естетичне навантаження (кіоски, павільйони біля зупинок транспорту, бесідки, затінюючи конструкції (перголи, навіси), стенди для афіш і реклам, світильники зовнішнього освітлення, міські вуличні меблі, урни, дитячі ігрові комплекси).

Малі архітектурні форми декоративно-художнього призначення, це елементи міського дизайну, які використовуються для естетичного впливу (скульптурні композиції, декоративні стінки, трельяжі для вертикального озеленення, вази для квітів, альпійські гірки або рокарії, фонтани та декоративні водойми).

Малі архітектурні форми за своїм характером і стильовому рішенню є найбільш мінливим шаром предметно-просторового середовища, вони постійно

знаходяться в полі зору людини, впливаючи на формування його естетичного смаку. Головним заданням їх проектування є відповідність високим вимогам до сучасного художнього оформлення, врахування нових сучасних функціональних процессів для різних категорій користувачів, використання екологічних матеріалів та енергоефективних технологій.

Виклад основного матеріалу. Основними місцями розміщення малих форм є внутрішня міська забудова, пішохідно-транспортні шляхи, ландшафтні паркові зони. Організація простору міського середовища такими засобами дизайну, як малі архітектурні форми в сучасні часи має відповідати функціональним, логічним та естетичним вимогами, створювати яскравий художній образ і викликати у людини позитивні емоції.

Виділитися серед загального пласта стилістичних напрямків в дизайні середовища досить складно, але за допомогою спеціальних прийомів, сучасних будівельних матеріалів, новітніх технологій можливо досягти того рівня унікальності і гармонії простору, який би здивував та зацікавив.

Не акцентуючі увагу на стилістичні вподобання сучасної дизайн-діяльності, а лише на напрямки вдосконалення утилітарних функцій малих середовищних елементів, можна виділити такі сучасних напрямки їх розвитку: багатофункціональність та комплексність їх використання, трансформативність форм, екологічність виконання, впровадження енергоефективних технологій, додавання функції емоційної та фізичної активності.

Багатофункціональність та комплексність використання. Серед архітектурних малих форм найбільш поширеними є обєкти, основними утілітарними функціями яких є відпочинок. Багатофункціональні елементи для відпочинку в межах однієї форми можуть включати в себе криту частину, нішу для речей, перекладину для підручних речей, стіл, пристосування для тримання велосипедів, невеликий елемент озеленення.

Зустрічаємо приклади, в яких форма поділяється на декілька окремих зон для розміщення різних видів груп користувачів. При цьому, простори можуть організовуватися в різні сторони та створювати як захищені і затишні зони для приватного відпочинку, де є просторова можливість різного положення тіла, так і відкриті зони для соціальної взаємодії.

Комплексне рішення малих форм представлено затишними і функціональними об'єктами міського середовища, які дозволяють розслабитися, добре відпочити з друзями або побути на самоті, трохи пошуміти або насолодитися тишею.

Трансформативність елементів малих форм забезпечується використанням рухомих части конструкцій. За допомогою переміщень деталей в формі можна отримувати різні комбінації - наприклад, елементи лави можуть

трансформуватися в стіл, місце для сидіння регулюватися по висоті. Трансформація може бути як в горизонтальній, так і в вертикальній площині. Зустрічаємо рішення, коли трансформація елементів може звільняти простір і форма, за такою необхідністю, складається в одну площину або об'єм. Окрім цього, ця тенденція зацікавлює людей можливістю самостійно створювати простір навколо себе.

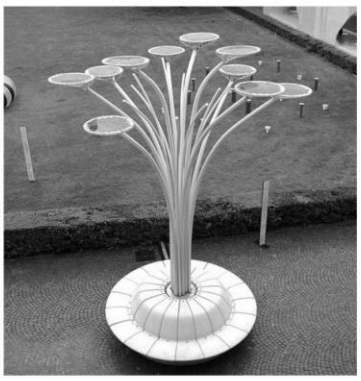
Екологічність та енергоефективність є одним з нових, але дуже важливих напрямків в дизайні міського середовища. Використовуючі засади екодизайну та органічної архітектури дизайнери створюють екологічні середовищні зони, інтегруючі в них рослинні компоненти, використовуючі природні матеріали та засоби енергозберігаючого дизайну, формуючі затишні еко-образи.

Ця тенденція сприяє екологізації транспортних зон, які потребують підвищення комфорту та естетичної виразності. Застосовують малі форми, як засоби розмежування пішохідної та транспортної смуг, організовуючі їх благоустрій з включенням елементів озеленення, що підвищує екологічність таких зон.

Щодо використання альтернативних джерел енергії, маємо приклади креативних рішень різних малих архітектурних форм з сонячними батареями (кіоски, лави, ліхтарі), які забезпечують ці обєкти електроенергією, дозволяючи підключати до них електронні пристрої, а також освітлювати об'єкти в нічний час.

Емоційно-фізична активація (взаємодія) використовується при формуванні зон відпочинку та розваг для підвищення зовнішньої і внутрішньої активності людини. При цьому, як сама форма, її незвичний художній задум активує емоційний стан людини, спонукає до прояву емоцій (наприклад, лава примирення), так і створення сценарних идей середовища в якості експерименту організації публічних просторів, де відбувається сюжетна емоційна взаємодія між людиною та елементами благоустрою, де середовище спонукає до інтелектуальної діяльності (наприклад, майданчик-кросворд, трильяж-пятнашки, зони читання з книгами). Активно використовується емоційний вплив колористичних рішень обєктів, додаються звукові ефекти.

Фізична активація передбачає активну участь у процессі взаємодії з формою. Сценарні варіанти направлені на розвагу користувачів, відбувається відродження традиційних колективних ігор, оргнізовуються простори з незвичайними середовищними умовами, що спонукають людей до публічної взаємодії, створюються тематичні соціо-культурні зони.

	вирішення в забудові	вздовж автошляхів	в рекреаційній зоні
КОМПЛЕКСНІСТЬ			
ТРАНСФОРМАТИВНІСТЬ			
ЕКОЛОГІЧНІСТЬ			
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ			
ЕМОЦІЙНА АКТИВАЦІЯ			

Висновки. Сучасне дизайн-проектування малих форм і обладнання потребує врахування більшої кількості зовнішніх факторів, що впливають на вдосконалення можливостей середовища. А саме, універсальність користування для різних за віковим контингентом людей, для людей з різними фізичними можливостями, необхідність технічного оснащення основних функціональних елементів благоустрою, оновлення публічних просторів додатковими видами рекреаційної діяльності (ігрової, продуктивної, спортивної, художньо-просвітницької, навчальної тощо).

Розглянуті тенденції проектування обумовлені сучасним темпом життя, новими процесами життєдіяльності і направлені на соціально-адаптаційний контекст міського благоустрою.

Література

1. Забелина Е.В. Поиск новых форм в ландшафтной архитектуре: Учебное пособие. – М.: Архитектура – С, 2005. – 160 с.

2. Ландшафтна архітектура: Конспект лекцій / Вотінов М. А. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 64 с.

3. Основи дизайну архітектурного середовища: Підручник / Тімохін В.О., Шебек Н.М., Малік Т.В. та ін. – Київ: КНУБА, 2010. - 400 с.

4. Осипов Ю. К., Матехина О. В. Малые архитектурные формы в пространстве городской среды. Интернет ресурс: http://cyberleninka.ru/article/n/malye-arhitekturnye-formy-v-prostranstve-gorodskoy-sredy

5. Ясинко С.В. Малые архитектурные формы: креатив и функциональность. Інтернет ресурс: http://estp-blog.ru/rubrics/rid-20591/

Аннотация

В статье рассматриваются современные тенденциии в архитектурно-дизайнерских решениях малых архитектурных форм в городской среде. Определены основные направления их развития: многофункциональность, трансформативность, экологичность, эмоционально-физическое взаимодействие.

Ключевые слова: малые архитектурные формы, городская среда.

Annotation

The article deals with modern trends in architectural and design decisions of small architectural forms in an urban environment. The main directions of development: multifunctional, transformative, environmental, emotional and physical interaction.

Keywords: small architectural forms, urban environment.

УДК 728.1:711.42

Мироненко В. П.,
д. арх., проф.
кафедры дизайна архитектурной среды
ГВУЗ « Харьковский национальный университет строительства и архитектуры»
Цымбалова Т. А.,
ассистент
кафедры архитектурного проектирования и дизайна,
ГВУЗ «Приднепровская академия строительства и архитектуры»

МОБИЛЬНОЕ ЖИЛЬЕ В СИСТЕМЕ РАССЕЛЕНИЯ

Аннотация: в современных условиях использование мобильного жилья приобрело особую актуальность. Конструктивно-технологические особенности передвижного жилья позволяют планировать его активное применение при разработке концептуальных проектов экологических поселений. В условиях Украины практические достоинства мобильных жилых домов имеют большие перспективы развития, в особенности с позиции евроинтеграционных устремлений.

Ключевые слова: мобильное жилье, система расселения, мобильные структуры временных поселений, эко-поселения.

Постановка проблемы. В настоящее время в архитектурно-строительную деятельность во всем мире внедряется концепция экологизации жилой среды. Современное мобильное жилье имеет разнообразную сферу применения во многих отраслях домостроения. В условиях Украины в связи с современной социально-экономической ситуацией, в частности, на фоне евроинтеграционных процессов мобильное жилье представляет особую социальную значимость.

Анализ публикаций. В исследованиях по теме мобильности, рассматривались такие вопросы: исторические предпосылки возникновения мобильной архитектуры, теоретические и практические основы формирования и типология мобильных зданий [8]; создание и трансформация мобильных зданий и появление кинематической архитектуры [4]; конструктивно-технологические особенности возведения мобильного жилья для временного проживания [7]; глобальные экологические проблемы, концепция сбалансированного развития и актуальность ее внедрения в Украине [6]; создание модели экопоселения на Днепровских порогах [3].

Цели статьи. Выявление особенностей размещения мобильного жилища в системе расселения на основе изучения исторического опыта и анализа современного развития жилой мобильной индустрии.

Изложение материала. На современном этапе развития градостроительства, в условиях перехода ведущих стран от индустриальных к постиндустриальным экономикам, возникают проблемы, затрагивающие не только принципы научного прогнозирования, но и методы градостроительного проектирования.

По-новому рассматриваются вопросы совершенствования социально-экономической и эргономической эффективности форм расселения, возрастает тенденция к дезурбанизации городского пространства. В условиях нарушения экологического равновесия на постиндустриальных территориях повышается роль мобильных жилых структур, в частности, с позиции минимального антропогенного воздействия на природные ландшафты. Мобильное жилье, функционально-конструктивные особенности которого позволяют использовать его при активном и подвижном способе жизнедеятельности, является перспективным типологическим направлением домостроения применительно к современным явлениям интегрирования экономических пространств.

О передвижных поселениях известно с глубокой древности. В различные периоды размещение мобильных жилых систем относительно поселений оседлых обитателей было различным. Известны примеры присутствия передвижных жилищ в среде капитальных строений, однако более характерной была концентрация походного жилья на свободных открытых пространствах, вне сформировавшихся жилых территорий; на месте многих временных поселений впоследствии возникала постоянная застройка (римские палаточные военные лагеря и т.п.) [2].

В современных условиях мобильные дома имеют разнообразный типологический диапазон. Месторасположение жилых мобильных образований в структуре расселения различно. К мобильным поселениям с автономным режимом эксплуатации, удаленным от градостроительно освоенных центров можно отнести: вахтовые поселки для трудовых мигрантов (в том числе научно-экспедиционные станции, морские шельфовые производственно-жилые платформы, и т.п.); традиционное постоянное жилье кочевых народов.

Мобильными структурами с различной степенью участия в сформировавшихся градостроительных системах могут быть: эвакуационные пункты и лагеря для беженцев, военные гарнизоны, рекреационно-туристические кемпинги, студенческие кампусы, капсульные гостиницы и т.п.

(представляющие, в основном, компактно размещенные зоны) (рис. 1, 2). Для некоторых функционально-типологических разновидностей мобильного жилья более характерно рассредоточенное расположение в градостроительно-планировочной структуре (дачное и т.п.).

В условиях современной Украины мобильные жилые технологии имеют большие перспективы, в особенности с позиции евроинтеграционных устремлений и развития международного сотрудничества, в частности в сфере трудоустройства, образования, культуры и туризма.

Украина имеет очень большие туристические возможности, способные генерировать значительный интерес у отечественных и иностранных туристов; в особенности перспективно развитие эко-туризма [5].

Для Украины сельский зеленый туризм (социального уровня) необходим не столько для отдыхающих, как для хозяев - жителей села, как один из путей решения социально-экономических проблем современного села [1]. Под размещение эко-туристов могут использоваться как дома сельских жителей на основе добровольной категоризации жилья, предназначаемого для проживания отдыхающих в любое время года, так и летние мобильные жилые структуры.

На фоне обострения экологической проблемы, в особенности в крупнейших урбанизированных системах расселения, одними из главных современных мировых тенденций стали концептуальные разработки экологических поселений. Все экополисы планируется создавать только на основе использования энергии возобновляемых источников.

Одними из концептуальних предложений по формированию жилой застройки экопоселения являются объемно-пространственные композиции, полученные в результате кинематического метода формообразования кривых поверхностей, в частности применение мобильных быстровозводимых вантовых объектов на основе конических поверхностей (рис. 3) [9].

Большой познавательный интерес представляет концептуальная разработка модели экополиса ноосферного типа «Днепровские пороги» или «Ирий-сад», предлагаемая в качестве региональной архитектурно-ландшафтной системы (при условии постепеннной ликвидации Днепровского водохранилища) (рис. 4) [3].

Рис.1. Мобильный кемпинг

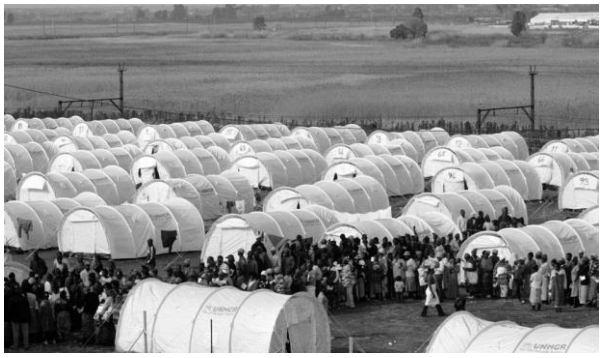

Рис. 2.Палаточный лагерь беженцев

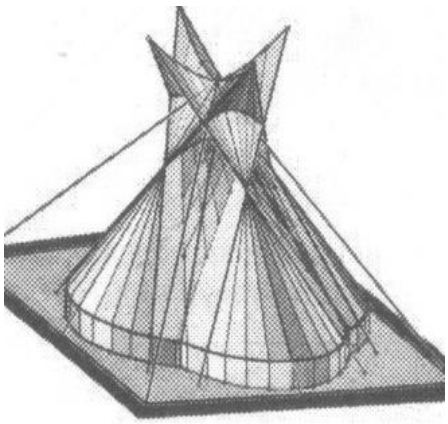

Рис.3. Возможный вантовый мобильный жилой объект

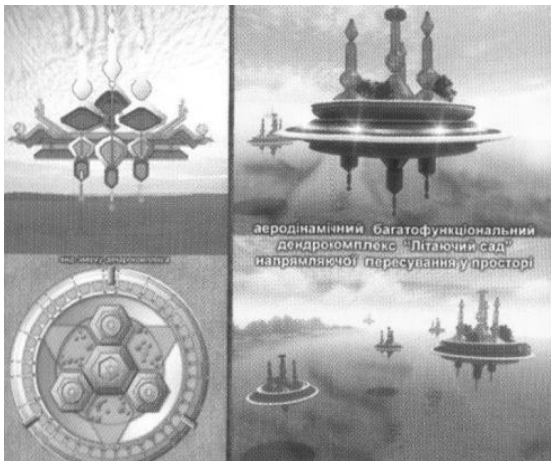

Рис.4. Аэродинамический мобильный жилой объъект

В настоящее время в Украине передовые достижения в области архитектурно-строительной экологии могут быть реализованы при разработке мобильных жилых технологий для решении жилищного вопроса (для создания доступного социального жилья для временного проживання, несмотря на наличие ряда функционально-планировочных ограничений). Также мобильное жилье могло бы применяться для развития хостел-бизнеса, связаного с социальным туризмом, миграционным трудоустройством и другими социально-демографическими трансформациями.

Чтобы поддержать и закрепить позитивные тенденции в производстве мобильной продукции украинскими производителями и поднять престиж проживания в мобильных домах, необходимо усовершенствование вариативно-типологической базы, повышение энергоэффективности и качества строительства, обеспечение экологической безопасности.

Выводы. Конструктивно-технологические возможности мобильного жилья позволяют использовать его типологический ассортимент в разнообразных сферах домостроения; при этом в зависимости от

функционального назначения мобильных домов основными вариантами их размещения в системе расселения являются: в жилой градостроительной структуре, в загородной зоне (в непосредственной близости к развитой инфраструктуре общественного и транспортного обслуживания с возможностью подключения к централизованным инженерным сетям); в условиях автономности.

Перспективы дальнейшего развития. Использование мобильного жилья различной типологии представляется целесообразным в современных условиях Украины, в частности, активное развитие рекреационно-туристического и арендного жилья (в особенности с позиции стремления к европейской интеграции).

Использованная литература

1. Авраменко М. В. Зелений туризм як напрям сучасного розвитку природокористування. Тези доповідей XXI Міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених. Том 2. – Запоріжжя. – 2013. – С. 380.
2. Архитектура Древнего Рима под общ. ред. Ларкина Д. Е., Блаватского В. Д.,Брунова Н. И.. Колли Н. Я.. Маца И. Л., Савицкого Д. Ю., т. II, - М.: - 1948, - С. 433.
3. Воробйов Віктор Екополіси – новий етап еволюції містобудування / Майбутнє України у гармонії з природою / Віктор Воробйов / - Дніпропетровськ: «Арт-Пресс», – 2010. - С. – 64.
4. Воробьев В. В., Козак Я. Д. Кинематические пространственные структуры в градостроительстве / В. В. Воробьев, Я. Д Козак // Вісник ПДАБА. – 2010. - № 12. – С. 38-43.
5. Кітченко А. В. Проблеми розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. Тези доповідей XXI Міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених. Том 2. – Запоріжжя. – 2013. – С.380.
6. Марушевський Г. Б. Глобальні екологічні проблеми та їхня актуальність в Україні / Г.Б. Марушевський // Екологічний вісник. – 2014. - № 4. – С. 29-31.
7. Панфилов А. В. Особенности формирования мобильного жилища для временного пребывания (конец XX – начало XXI в.) автореф. дис. на соискание степени канд. архитектуры : спец. 18.00.02 мобильные технологии / Панфилов Александр Владимирович; Москов. архитектур. ин-т. – Москва, 2013. – С. 22.
8. Сапрыкина Н. А. Архитектурная форма: статика и динамика / Н. А. Сапрыкина. – М.: Стройиздат, - 1995. – С. 407.
9. Ткач Д. И. Системная начертательная геометрия/ Д. И. Ткач Днепропетровск изд-во «ПГАСА» 2011. – С. 356.

Анотація

Мобільне житло і мобільні структури тимчасових поселень мають дуже давні історичні корені. В сучасних умовах використання мобільного житла набуло особливої актуальності для розміщення міграційного контингенту. Конструктивно-технологічні особливості пересувного житла дозволяють планувати його активне застосування при розробці концептуальних проектів екологічних поселень. В умовах України практичні

переваги мобільних житлових будинків мають великі перспективи розвитку, особливо с позиції євроінтеграційних прагнень, зокрема, розвиток рекреаційно-туристичного, орендного та готельного житла.

Ключові слова: мобільне житло, система розселення, мобільні структури тимчасових поселень, еко- поселення, соціальне рекреаційно-туристичне житло.

Abstract

Mobile homes and mobile temporary settlements structures are very old historical roots. In modern conditions of use of a mobile housing acquired special urgency. Structurally-technological features of mobile housing plan allows its active use in the development of conceptual projects of environmental settlements. In the context of Ukraine's practical advantages of mobile residential buildings have great prospects, in particular the position of c European aspirations, in particular, the development of recreation and tourism, hotel and rental housing.

УДК 725.87:477-25

Полтавцева О. В. ,
аспірант кафедри АПЦБіС, КНУБА

ФОРМУВАННЯ СПОРТКОМПЛЕКСІВ З ВЕСЛУВАЛЬНОГО СЛАЛОМУ В СИСТЕМІ МІСЬКИХ ВОДОЙМ ТА ПРИБРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ М.КИЄВА

Анотація: дане дослідження показує зв'язок наявних водних ресурсів міста Києва з можливістю формування центрів з веслувального слалому та інших видів спорту на бурхливій воді. Світовий досвід будівництва та експлуатації водних об’єктів показав, що спорткомплекси з веслувальним каналом у складі можна створити будь-якої конфігурації та за будь-яких умов з урахуванням вимог для проведення змагань. Відзначається, що близькість міського утворення та річки є найкращим поєднанням для існування спортивного центру. Крім того, в статті акцентовано на важливій ролі розвитку спорту в соціокультурних процесах містян.

Ключові слова: спорткомплекс з веслувального слалому, веслувальний канал, веслувальний слалом, міські водойми, Київ.

Місто на воді – історична закономірність та необхідність. У дослідженні Нікітіна Л.М., д-р філос. наук, проф. стверджується, що людська історія має свої джерела не тільки у світі природи, але й нерозривно пов'язана з водними запасами, що за своєю суттю, є соціальним феноменом. В умовах спільного виробництва водні об'єкти, крім всіх природних якостей, одержують також і соціальні ознаки, що визначають їх суспільний статус [1].

Сьогоденні міста навантажують свої водойми іншим функціональним призначенням, аніж їхні прабатьки. Часто саме туристично-рекреаційна функція превалює через різноманіття діяльності на водоймах. Гостям та містянам пропонуються відпочинок та розваги на воді. В той же час велику частку користувачів складають професіонали – спортсмени з водних видів спорту. Саме спортивна функція водойм має великий вплив на жителів міста з точки зору соціокультурних процесів.

Соціологічні опитування населення, особливо молоді, яка займається спортом, показують, що спорт формує первісне уявлення про життя у сучасному суспільстві. Саме у спорті яскраво виявляються такі важливі для громади цінності, як рівність шансів на успіх, досягнення успіху, прагнення бути першим, перемогти не тільки суперника, але й самого себе [2].

Відомий американський професор Р. Форс зазначає, що спорт є мініатюрою самого життя і, таким чином, слугує за лабораторію, в якій може створюватися позитивна система цінностей [3].

Місто Київ має найбільш прекрасний природний спадок – р. Дніпро та її басейн. Особливий рельєф суходолу, на якому розташувалося багатомільйонне поселення, є ще одним фактором, що підсилює можливості, а так і значення всієї річки. Міська частина Дніпра із низкою островів – є водним діаметром зеленого простору, що складає великий ресурс для розвитку багатьох водних видів спорту із високою часткою зайнятостю великого міста-столиці.

Станом на 2016 рік у межах Києва розташовані тренувальні бази з вітрильного спорту, академічного веслування, веслування на байдарках та каное по рівній воді, веслування на човнах “Дракон”, каяках, слаломних байдарках та каное призначених для проходження по бурхливій воді, а також центри водного туризму з тренуваннями на байдарках, рафтах, дошках SUP та інших плавзасобах, які щойно з’явившись у світі, швидко знаходять шанувальників у найближчій акваторії [4]. Якщо умов рівної води в межах Дніпра є достатньо і навіть ці місця відрізняються якістю спортивних можливостей (наприклад, веслувальний канал в Матвіївській затоці на Трухановому острові відповідає олімпійським стандартам дистанції для рівної води), то жодних умов для тренування проходження по бурхливій воді немає.

З 1924 р. світ захоплюється веслувальним слаломом [5]. Основою спортивного ядра для занять є веслувальний канал. Веслувальні канали – акваторії в природних руслах річок чи в штучно створених спорудах, із течією не менше 2 м/с. У світі налічується більше 65 комплексів із каналами різної складності споруд, з яких у сусідній Польщі - 1, у Словакії - 2, в той час як лідером за кількістю каналів є Франція – 16 [6].

Оскільки веслувальні канали складають основу для проектування та будівництва спорткомплексів зі слалому, тому за основні враховують вимоги саме до веслувальних каналів.

Канали для слалому розрізняють за класом змагань (олімпійські та для міжнародних змагань, тренувальні), за формою (лінійні, кільцеві, складної форми), за розташуванням щодо джерела води (природні в руслі, штучні в окремому каналі) та за джерелом напору води (природне падіння, підпір створений дамбою, течія створена насосами). Сучасна арена з веслувального слалому потребує великих затрат як при будівництві, так і при експлуатації [7]. Тому багато країн обирають для будівництва саме канали для міжнародних змагань і обмежуються малою кількістю самих арен. Такі спортивні комплекси універсальні з точки зору функціонального призначення, і в той же час стають унікальними для користувачів своєї держави, а часто – і сусідніх. Наприклад, канали Словакії та Польщі активно використовуються спортсменами з України, Білорусії та Росії. В той час як Франція показала своїми не складними каналами, що така арена може бути поруч з домом. 325-метровий канал в місті Мійо (Millau) був споруджений при реконструкції спортивного парку Луазір де ла Маладрері як доповнення до існуючого спортивного осередку [8]. Канал представляє собою відгалуження від р. Тарн, яка часом приносить паводок, і може слугувати додатковим шляхом для відводу води.

За час існування веслувального слалому як професійного спорту були створені і протестовані багатоваріантні арени з каналами по всьому світу. Різноманіття конфігурації каналів дозволяють споруджувати їх при будь-яких умовах. Наявність інфраструктури міста тільки підсилюють цінність споруди і знижують організаційні витрати при змаганнях або інших подіях на воді. Канали в Кракові, Польща (10 км від центру міста), Ліптовському Мікулаші (1,4 км від центру) та Братиславі, Словакія (14 км від міста) роблять ці спорткомплекси з бурхливою водою привітними та зручними для використання не тільки для місцевих спортсменів, але й для гостей із сусідніх країн [9,11,12]. Зручність розташування до основної інфраструктури міста притягує користувачів спортивної арени і грає велику роль у життєздатності спорту.

Наявність саме річки стає важливим фактором для створення власне споруди каналу. Так, гірська річка забезпечує необхідне падіння води та режим течії. В той час як долинна річка надає необхідний об’єм води для заповнення штучної арени та може слугувати майданчиком для розігріву спортсменів. Яскравим прикладом є канали в Сеу Д’Уржель, Іспанія (р. Сегре), в Аугзбурзі, Німеччина (р. Лех) та Празі, Чехія (р. Влтава) [10, 12,13].

Деякі споруджені канали відповідають вимогам проведення тренування та міжнародних змагань, використовуючи тільки рельєф суходолу, а воду

постачають з сусідньої або штучно створеної водойми. Канал біля міста Маркліберг, Німеччина, побудовано на схилі озера Море Маркліберга, бувшого кар'єру для відкритого видобутку вугля [8]. Даний спорткомплекс вміщує два канали: 130-метровий – для тренування та 270-метровий – для змагань міжнародного класу.

Наявність веслувального спорткомплексу у місті стає місцем спортивних подій та культурного обміну. Веслувальний слалом – видовищний вид спорту і кожне проходження спортсменом маршруту є унікальним дійством навіть для непрофесійного глядача.

Таким чином, викладені вище приклади показують, які можливості є для збереження туристично-рекреаційного та спортивного потенціалу р. Дніпро в межах Києва за рахунок спорудження спортивної арени з веслувального слалому. Низка островів вздовж річки надає можливість збереження зелених зон, круті схили правого берега розкриваються як оглядові території на зелений діаметр, так і місцем створення нових якісних спортивних центрів. Спорудження такого ландшафтного об'єкту, як веслувальні арени, урізноманітнює міський пейзаж, додає деякому порядку природним територіям, урбанізуючи їх, і в той же час зберігаючи максимальну природність штучного ландшафту. Спорткомплекси з веслувального слалому не тільки виступають окремими елементами спортивної інфраструктури всього міста, але й укріплюють існуючі ядра, і слугують сильним аргументом у порівнянні міст за якістю, екологічністю та соціальною приналежністю.

Список використаних джерел

1. Нікітін Л.М. Про соціальну функцію води. / Л. М. Нікітін // ВІСНИК ДонНУЕТ. - 2013. – №2 (58) – С. 43-50.
2. Лукащук В.І. Спорт як агент соціалізації: теоретичний аналіз концепцій. / В. І. Лукащук // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2010. – Випуск 16. – С.157-163
3. Особенности подготовки спортивного резерва в ведущих спортивных державах / – М.: ЦСКиСТ Москомспорта. - 112 с.
4. Спортивна інфраструктура на території України [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – [К., 2015-2016]. – Режим доступу: http://sportify.org.ua/ (дата звернення: 20.11.2016).
5. History of ICF [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – [К., 2015-2016]. – Режим доступу: http://www.canoeicf.com/history/ (дата звернення: 20.11.2016).
6. List of artificial courses [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki /List_of_artificial_whitewater_courses / (дата звернення: 20.11.2016).
7. Colin Naish. Delivering London 2012: The Lee Valley White Water Centre. [електронний

ресурс] / Colin Naish, Damien Dungworth, Tom Doyle. - Civil Engineering. – Volume 165. - Issue CE1. – Режим доступу: http://www.whitewaterparks.com/ICE%20LVWWC%20paper%20Jan2012.pdf (Дата звернення: 19.10.2016)

8. Hydrostadium. Group EDF: [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://www.hydrostadium.com/ (дата звернення: 20.11.2016).
9. Čubanová, Lea. Whitewater Course Design in Slovakia. / Čubanová, Lea; Rumann, Ján. – International Symposium on Water Management and Hydraulic Engineering. – 2009.
10. PARC Olímpic DEL SEGRE [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://www.parcolimpic.cat (дата звернення: 20.11.2016).
11. Cracow Canoe Club [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://kolna.pl. (дата звернення: 20.11.2016).
12. Kanoe Tatra Klub [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://ktklm.sk (дата звернення: 20.11.2016).
13. Eiskanal Augsburg [електронний ресурс]: [веб-сайт]. Електронні дані. – Режим доступу: http://www.eiskanal-augsburg.de. (дата звернення: 20.11.2016).

Аннотация

данное исследование показывает связь имеющихся водных ресурсов города Киева с возможностью формирования центров гребного слалома и других видов спорта на бурной воде. Мировой опыт строительства и эксплуатации водных объектов показал, что спорткомплексы с гребным каналом в составе можно создать любой конфигурации и при любых условиях с учетом требования проведения соревнований. Отмечается, что близость городского образования и реки является лучшим сочетанием для существования спортивного центра. Кроме того, в статье акцентировано на важной роли развития спорта в социокультурных процессах горожан.

Ключевые слова: гребной слалом, гребной канал, спорткомплекс для гребного слалома, рекреационно-туристический потенциал, Киев.

Abstract

This study shows the connection of existing water resources of Kyiv with the ability to form centres of water slalom and other sports in white water. International experience of creation and operation of water centres showed that the sports complexes of the white water course as a part are possible to create in any shape and in any circumstances within the requirements of the competition. It is noted that the proximity of the city and the river are the best combination for the existence of the sports centre. In addition, it is emphasized on important role of sport in social and cultural processes of the citizens.

Keywords: water slalom, white water course, a sports complex for water slalom, tourist and recreational potential, Kyiv.

УДК 728

Серёгин Ю. И.
Заслуженный архитектор Украины
Профессор кафедры основ архитектурного проектирования КНУБА

НИЗКОЭТАЖНАЯ ВЫСОКОПЛОТНАЯ ЖИЛАЯ ЗАСТРОЙКА В АРХИТЕКТУРЕ ИСТОРИЧЕСКОГО КИЕВА

Аннотация: изложены результаты исследования влияния низкоэтажных жилых комплексов, построенных по проектам архитектурного бюро «Ю.Серёгин», на архитектурную среду исторического Киева а также предложения по возрождению к строительству, неоправданно забытого традицинного для Украины галерейного типа жилья в квартальной застройке.

Ключевые слова: низкоэтажные жилые комплексы, высокоплотная застройка, жилой квартал, галерейный тип жилья.

Киев изначально строился на холмах и в урочищах – Крещатик, Кожемяки и тому подобные исторические названия являются тому подтверждением. Строить в таких условиях всегда было сложнее, но зато и почетнее. Архитектурные здания и комплексы, построенные на пересеченной местности как правило получаются более характерными, оригинальными и запоминающимися. Для большинства, Киев духовный. общественный в первую очередь ассоциируется с такими архитектурными произведениями, мастерски вписанными в рельеф: комплекс Киево-Печерской Лавры, Выдубичский монастырь, Андреевская церковь, дом с химерами, историческая застройка Андреевского спуска, Оперный театр, комплекс стадиона «Динамо» с рестораном. Для многих (в том числе и для меня) Киев жилой – это так называемая «рядовая» квартальная, низкоэтажная и достаточно высокоплотная застройка конца XIX, начала XX вв., все еще сохранившаяся до наших времен!

Для возрождения этих традиций в современных условиях, АБ «Ю.С.» уделяет много внимания подобным проектам. В какой-то мере нам удалось убедить Заказчика в экономической целесообразности строительства низкоэтажной и высокоплотной жилой застройки во времена массового психоза высотного строительства, раскрыть глаза на её, в первую очередь экономические преимущества:

1.скорейший ввод в эксплуатацию
2.более удобное разделение на этапы
3.более высокая комфортабельность и престижность
4.применение простейших, более дешевых и экономически целесообразных технологий, для строительства на пересеченной местности.

5.достижения высокой плотности, сопоставимой с высотным строительством (естественно при равных условиях обеспечения всех нормативных требований).

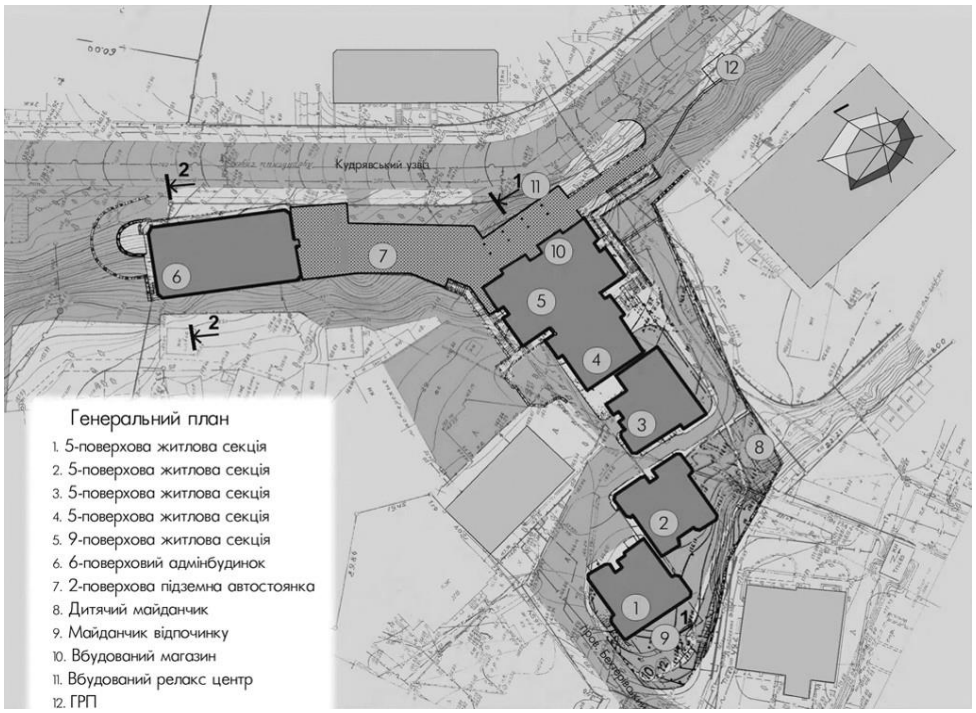
Одновременно с этим, по нашему мнению, нам удалось достичь и других не менее важных вопросов: эстетических, экологических, преемственности, уважения к ранее созданному.

Одна из первых наших самостоятельных работ – жилой комплекс «Бехтеревский» построенный внутри квартала между Кудрявским спуском и Бехтеревским переулком, вблизи Покровского монастыря – получилась настолько убедительной, что была удостоена Государственной премии Украины в области архитектуры 2000 г. «за архитектуру жилого комплекса и тактичное отношение к окружающей среде». Узкий, неправильной формы участок с перепадом высот до 25м. потребовал особого подхода и поиска (Рис. 1). В итоге появилась 5-ти этажная, квадратная в плане секция с внутренней лестницей, освещенной верхним светом (Рис. 2). Выполненная под прямым влиянием лучших образцов киевской жилой архитектуры, в лицевом кирпиче с применением в отделке фигурных элементов из шамотной глины Киевского завода шамотных строительных изделий (увы уже канувшего в лету!) эта секция позволила выполнить рациональную блокировку и достаточно высокую по киевским меркам плотность застройки. При этом нашлись удобные места площадок для детей и отдыха взрослых. А удобные и комфортабельные квартиры с угловым проветриванием, высоким уровнем инсоляции практически всех жилых комнат и живописными видовыми точками получили высокую оценку жильцов. Активный рельеф позволил разместить два уровня подземного паркинга с выездами непосредственно на уровень проезжей части Кудрявского спуска, тем самым выполнить требование 100% обеспеченности машиноместами не только квартир, но и офисного блока размещенного на его кровле.

В целом можно уверенно сказать, что архитектурный образ комплекса удачно вписан в существующую градостроительную ситуацию и характерно обозначил Кудрявский спуск в рамках исторической преемственности.

Вторая работа АБ «Ю.С.», реализованная в 2004г. – жилой комплекс «Альпийский» по ул.Протасов Яр в Киеве стала прямым продолжением идеи, реализованной на Кудрявском спуске. Участок строительства расположен на южном склоне – противоположном склону горнолыжной горки урочища Протасов Яр. На этом более просторном участке в недалеком прошлом размещалось автопредприятие. Перепрофилирование значительно улучшило экологи- ческую ситуацию в этом районе. А живописный жилой квартал очутился в окружении озелененных участков коттеджной застройки (Рис.3). С учетом градостроительной ситуации и размеров участка была принята

этажность секций в 6-7-8-9. Квадратные в плане секции были увеличины в плане а лифтово-лестничный блок по понятным причинам выдвинут к наружной стене. Площадка с трех сторон окружена склонами – поэтому «яму» застроили тремя подземными этажами паркинга (Рис.4), на кровле которого благоустроили внутриквартальный двор и разместили СПА-центр а по периметру живописно устроились на крутом рельефе блокированные секции. Скатные кровли мансардного типа и конусы башенок колоритно и характерно оттеняют архитектурный образ комплекса, выигрышно обозреваемого как в обрамлении заснеженных, так и зеленых ,цветущих склонов.

Рс.1. Схема генплана ЖК «Бехтеревский

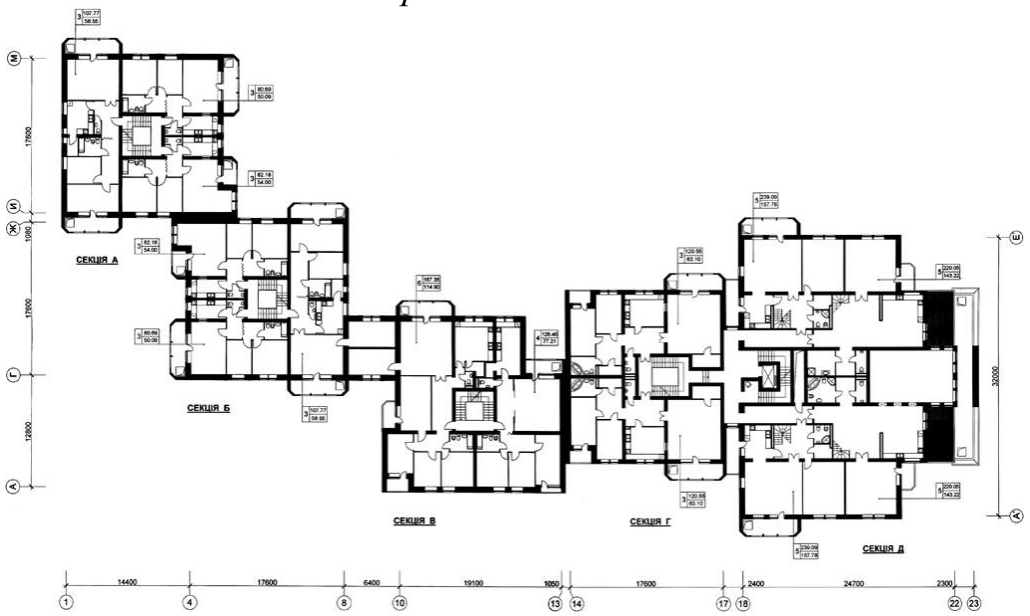

Рис.2. План типового этажа ЖК «Бехтеревский».

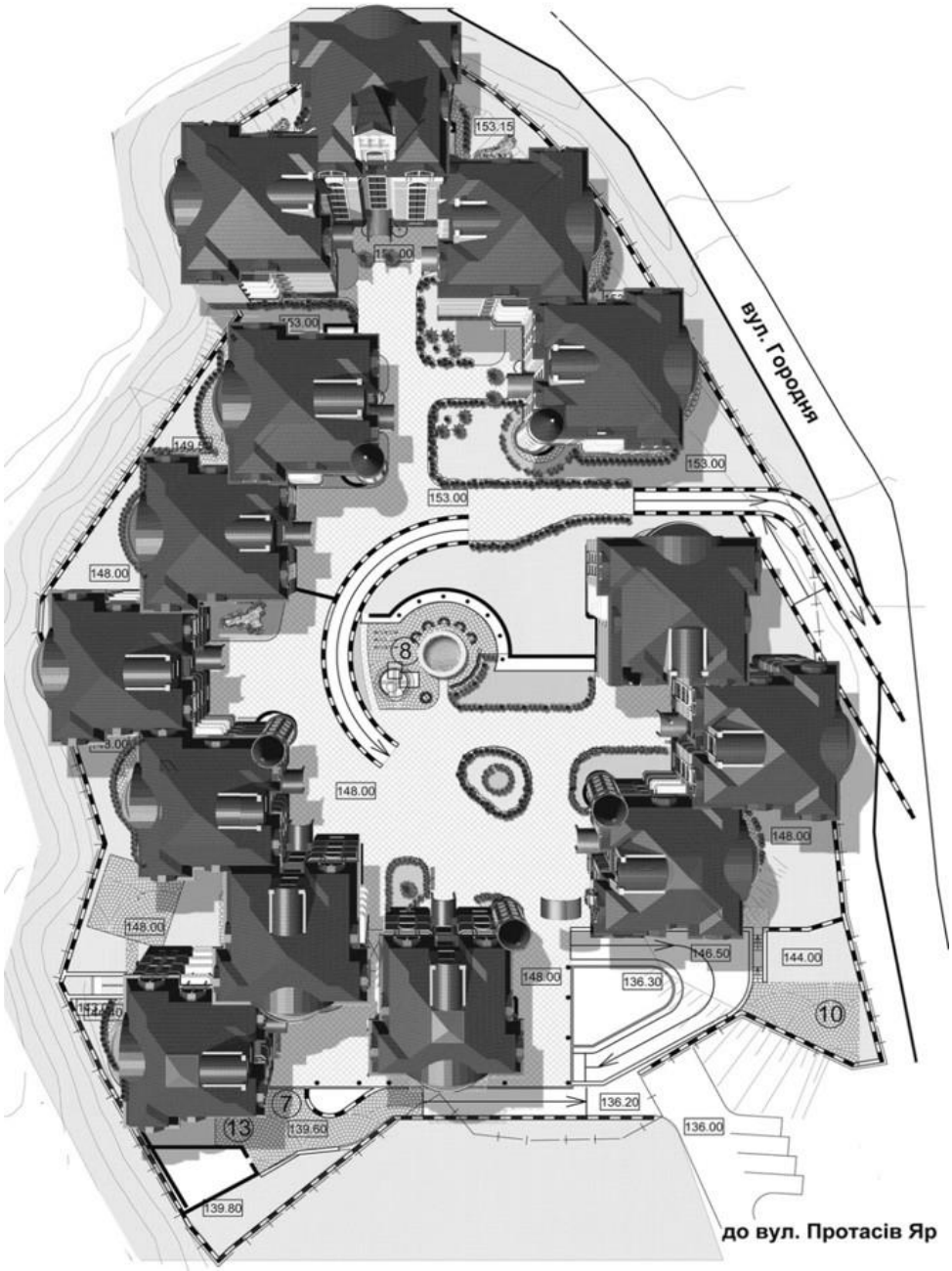

Рис.3. Схема генплана ЖК «Альпийский».

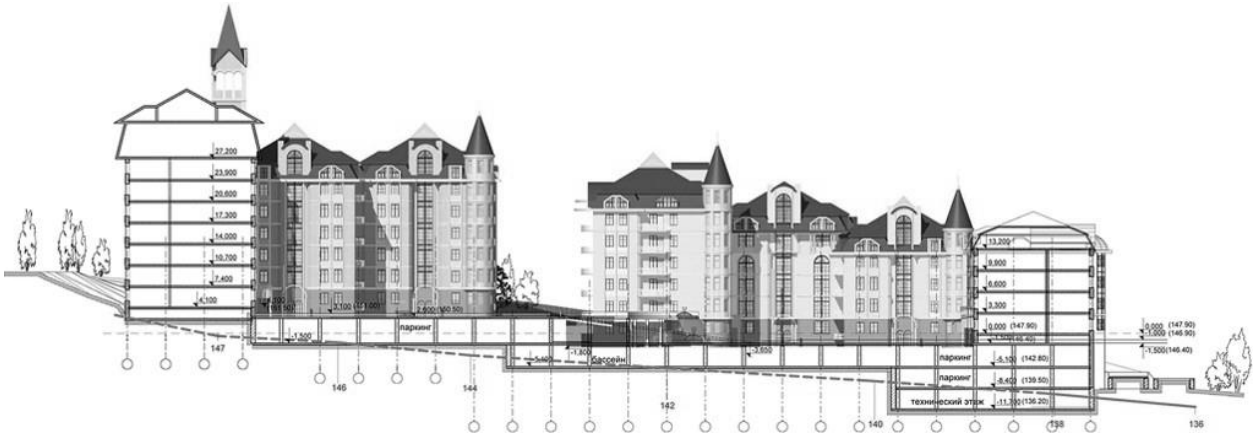

Рис.4.Разрез по ЖК «Альпийский».

В последние годы в Киеве возникли удачные примеры неоправданно забытой квартальной низкоэтажной жилой застройки. В Европе этот этот способ строительства не забывался никогда, а сейчас переживает очередной расцвет. Галерея кварталов, собранная голландским архитектором Барном Голдхорном поражает разнообразием современных архитектурных приемов создания планировочных решений и фасадов. Цена земли и ее инженерной подготовки посредственно и бесспорно возвращают и нас к давно забытому кварталу с его закрытым дворовым пространством, защищенным от посторонних посягательств, в том числе автомобильных. Пространство, куда не страшно отпустить детей самостоятельно погулять. Из всей разнообразной современной палитры способов квартальной застройки предметом настоящего рассмотрения являются жилые кварталы с домами галерейного типа. Дома такого типа в конце Х1Х начале ХХ веков были достаточно популярны в западных и южных регионах Украины. Нами был проведен анализ проектов, реализованных строительством в разных странах Европы и наших проектов, предложенных для строительства в различных городах Украины (табл.1). Для сопоставления и анализа выбраны кварталы приблизительно одинаковых параметров по этажности, конфигурации квартала и его площади. Из рассмотрения исключены принципиально дома коридорного типа – нам знакомы по гостинкам-общежитиям советской эпохи и навевают грустные воспоминания о голливудских фильмах про Гарлем. К тому же эти дома обладают большими недостатками в части противопожарной защиты. Из сравнительной таблицы 2 наглядно видно, что дома галерейного типа обеспечивают до 60% увеличение количества квартир и до 64% увеличение общей площади квартир по сравнению с секционными домами. Сравнение выполнено в пересчете на 1 га участка. На основании анализа можно определить следующие объективные характерные преимущества домов галерейного типа:

1.планировочная структура позволяет запланировать намного больше квартир минимальной нормативной площади и общей площади квартир.

2.планировочные решения квартир обеспечивают хорошую естественную проветриваемость и минимальные площади наружных охлаждаемых (перегреваемых) поверхностей.

3.значительно снижается потребность в лестничных клетках и лифтах без ущерба для безопастности и комфорта жильцов.

4.планировочная структура удачно сочетается с ж.б. каркасом, что позволяет применить сверхлегкие материалы для наружных стен , обеспечивая тем самым энергоэффективность здания

5.периметральная застройка квартала обеспечивает контролируемое пространство двора. защищенного от постороннего проникновения.
6. планировочная структура в случае применения ж.б. каркаса обеспечивает разнообразные конфигурации кварталов. Удобное размещение подземного паркинга манежного типа.

К относительным недостаткам (которые достаточно легко устранимы с помощью специально разработанных планировочных решений и современных строительных технологий ,конструкций и материалов) следует отнести:
1.в зависимости от ориентации участка возникают проблемы обеспечения нормативной инсоляции в отдельных квартирах.
2.Доступ к квартире из галереи подразумевает, что мимо Вашей входной двери будут ходить Ваши соседи и их гости.

Разработанные АБ «Ю.С.» жилые дома серий «Карэ» (табл.2) и «Ротонда» предметно демонстрируют возможности строительства на участке площадью до 0,36га шестиэтажных зданий на 162 квартиры общей площадью 7155м.кв. и на 153 квартиры общей площадью 5920 м.кв. Более детально с предложениями по строительству домов галерейного типа можно ознакомиться в статье «Вспомнить давно забытое, или назад в будущее.», опубликованной в « Архитектурном вестнике КНУБА», 2014г., Выпуск 4.

В целом на основании вышеизложенного и реального опыта строительства в исторической зоне Киева можно сделать следующие выводы:
1.принципы низкоэтажной, высокоплотной жилой застройки предоставляют архитектору достаточно разнообразную и высокоэстетичную палитру, способную обогатить Архитектуру и ландшафтную среду исторического Киева, сохранить традиции и преемственность и не навредить!
2.в то же время предоставить Инвесторам и Заказчикам достаточно эффективный экономический инструмент для строительства в центре города престижного и социального жилья, при этом заслужить уважение киевлян и не опозорить свое имя в погоне за квадратными метрами и тоннами «зелени»!

Приложения:
1.Таблица 1. Сопоставление технических показателей застройки кварталов жилыми домами галерейного, коридорного и секционного типов.
2.Таблица 2. Сравнение технико-экономических показателей эскизных проектов «Каре» и «Ротонда» с аналогом на участке 60х60м. (0.36га.)
3.Рис.1. Схема генерального плана жилого комплекса «Бехтеревский»
4.Рис.2. План типового этажа.
5.Рис.3. Схема генплана жилого комплекса «Альпийский»
6.Рис.4. Разрез по жилому комплексу «Альпийский».

Таблица 1.

Сопоставление технических показателей застройки кварталов жилыми домами галерейного, коридорного и секционного типов

№ п/п	№ по каталогу	Наименование проекта. Месторасположение. Год реализации. Тип дома.	Габаритные размеры, м Площадь, га	Этажность Кол-во квартир на этаже	Общая площадь квартала, $м^2$	Общая площадь, $м^2$/га	Общая площадь этажа, $м^2$/га	Кол-во квартир на этаже на гектар	Прим.
1	2	Northern Lights. Копенгаген, Дания. Построен -2006 г. Секционный дом.	50х58 0,29 га	7 эт. 16 кв.	11 000	38 000	5 430	55	ГРУППА 1 S < 0,36 га
2	4	Bleekpoort. Верт, Нидерланды. Построен -2009 г. Галерейный дом.	58х58 0,35 га	8 эт. 25 кв.	11 000	32 000	4 000	71	
3	5	Blockbuster. Амстердам, Нидерланды. Построен -2002 г. Коридорный дом.	55х65 0,36 га	8 эт. 16 кв.	12 800	35 600	4 450	44	
4	-	КАРЕ. Одесса, Украина. ПТАБ «Ю. Серегин». Проект 2013 г. Галерейный дом.	45х44 0,198 га	6эт. 30 кв.	7 875	39 400	6 565	150	
5	-	РОТОНДА. Одесса, Украина. ПТАБ «Ю.Серегин». Проект 2013 г. Галерейный дом.	Ø50 м 0,185 га	6 эт. 26 кв.	6 800	36 800	6 130	140	
6	-	Ул. Ольгиевская, 26 Одесса, Украина. ПТАБ «Ю. Серегин». Проект 2006 г. Галерейный дом.	0,13 га	6-10 эт. 9 кв.	10 100	77 700	7 770	69	
7	15	City Gardens. Роттердам, Нидерланды. Построен -2002 г. Галерейный дом.	55х110 0,61 га	8 эт. 39 кв.	17 500	29 000	3 625	64	ГРУППА 2 S < 0,45 га
8	16	Voltastrasse. Франкфурт, Германия. Построен -2006 г. Секционный тип.	50х120 0,60 га	8 эт. 24 кв.	10 600	17 600	2 200	40	
9	19	Viikii Housing for Elderly. Хельсинки, Финляндия. Построен -2011 г. Коридорный тип.	66х100 0,66 га	5 эт. 49 кв.	10 700	16 200	3 420	74	

10	-	КАРЕ-2. Одесса, Украина. ПТАБ «Ю. Серегин». Проект 2014 г. Галерейный дом.	44х103 0,45 га	6 эт. 64 кв.	14 600	32 450	5 400	142	
11	-	Винодел. Ялта, Украина. ПТАБ «Ю. Серегин». Проект 1999 г. Галерейный дом.	98х52 0,51 га	9 эт. 30 кв.	29 600	58 000	6 450	59	

Таблица 2.

Сравнение технико-экономических показателей предложенных проектов «КАРЕ» и «РОТОНДА» с аналогом на участке 60 м х 60 м (0,36 га)

№ п/п	Наименование	Проект		Аналог	Коэффициент сравнения	
		Вариант 1 КАРЕ	Вариант 2 РОТОНДА		КАРЕ	РОТОНДА
1	S застройки	1980 м^2	1850 м^2	1230,00 м^2	1,61	1,50
2	S общая здания	7875 м^2	6809 м^2	5750,00 м^2	1,37	1,18
3	S квартир дома	7155 м^2	5920 м^2	5037 м^2	1,42	1,18
4	Количество квартир	148	153 м^2	102	1,69	1,50
5	Площадь охлаждаемых наружных стен и кровли	6527 м^2	4395 м^2	5250	* Расчет выполняется на 1м^2 общей площади	
5.1.	Площадь охлаждаемых наружных стен и кровли на 1м2 общей площади здания	6527/7875 = 0,83	4395/6809 = 0,65	5250/5750 =0,91	* 0,91	*0,71
6	Количество лестничных клеток	2	2	3	*	
6.1.					0,66	
7	Количество лифтов	2	2	3	*	
7.1					0,66	
8	Подземный паркинг	1780 м^2	1660 м^2	-		
9	Количество м/м	35	40	-		
10	Соотношение площади квартир к общей площади здания	к = 0,95	к = 0,79	к = 0,88	1,08	0,90
11	Площадь для озеленения и размещения площадок во дворе	365 м^2	415 м^2	770 м^2	0,47	0,54
12	С учетом площадок и озеленение на кровле	1365	1660	1700	0,80	0,98
13	Количество жителей	500	385	300	1,66	1,28

Литература

1. «Галерея кварталов» Барта Голдхорна» www.open-urbanism.com

2.Проект жилого комплекса з подземным паркингом по пер.Бехтеревскому, 14 в Киеве. АБ «Ю.С.» 2000г.

3.Проект жилого комплекса «Альпийский» в Протасовом Яру, г.Киев. АБ «Ю.С.» 2003г.
4.Эскизный проект жилых домов социального назначения серии «Каре» и «Ротонда» 2013г.
5. «Вспомнить давно забытое, или назад в будущее» статья,» архітектурний вісник КНУБА», 2014, вип.4.

Анотація

Викладені результати дослідження впливу малоповерхових. Житлових комплексів. Побудованих за проектами архітектурного бюро «Ю.Серьогін» на архітектурне середовище історичного Києва та пропозиції щодо відродження до будівництва, невиправдано забутого традиційного для України галерейного типу житла в квартальній забудові.

Ключові слова: малоповерхові житлові комплекси, високоплотна забудова, житловий квартал, галерейний тип житла.

Annotation

The results of investigation of influence of low-rise residential complexes built on the draft of the architectural bureau "Yu.Serojgin" on the architectural environment of historic Kiev and the proposals for the revival of the construction, unjustifiably forgotten tradishional Ukraine gallery type of housing in the district development.

Keywords: low-rise apartment complexes, high-density development, residential area, gallery style housing.

УДК 725.82

Стоцько Р. З.
Національний університет «Львівська політехніка»
кафедра дизайну архітектурного середовища

ЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВОДОЙМИЩ В РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ ДУХОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Анотація: у статті висвітлено і проаналізовано значення та функціональні особливості водоймищ в архітектурно-планувальній організації духовних навчальних закладів українських християнських церков східного обряду, виокремлено основні фактори, які найбільше впливають на організацію водного середовища на території духовно-освітніх комплексів, подано рекомендації щодо облаштування природних та штучних водоймищ в рекреаційних зонах духовних навчальних закладів.

Ключові слова: духовна освіта, сакральна архітектура, водне середовище, рекреаційні простори.

Постановка проблеми. В період відновлення незалежності України, починаючи з 1991 року, активно розвивалися духовні навчальні заклади: семінарії, академії, університети. Паралельно проектувалися та споруджувалися нові духовно-освітні комплекси, які включали сакральні об'єкти, будівлі навчального, житлово-побутового та господарського призначення. Разом з цим питанням облаштування природних або штучних водойм на територіях духовно-освітніх закладів не приділялося достатньої уваги. Вода в духовному житті вірян завжди займала особливе місце і з нею пов'язані численні біблійно-історичні події і християнські святкові обряди. Проблеми розвитку архітектури водного середовища в архітектурно-планувальній організації духовних навчальних закладів потребують додаткового ретельного дослідження, висвітлення в наукових виданнях та реалізації в практичному будівництві.

Актуальність і новизна. Дане дослідження є актуальним і важливим з огляду на активізацію духовного життя суспільства, розвиток мережі духовних навчальних закладів і, як наслідок, ведення масштабного будівництва нових та реновації старих навчальних комплексів семінарій, академій, університетів. Вперше так ґрунтовно вивчаються питання організації водоймищ на території духовних навчальних закладів не лише як рекреаційних об'єктів, але перш-за-все об'єктів, які несуть духовно-обрядову функцію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання архітектури духовних навчальних закладів висвітлені в наукових працях Черкеса Б., Лінди С., Проскурякова В. [1][2], Стоцька Р. [1][2], Куцевича В., Шулдан Л., о. Пристая М. [8] та ін. Тема даної статті досліджувалась із урахуванням результатів досліджень загальнотеоретичних проблем розвитку сакральної архітектури, відображених в наукових працях вчених-архітекторів: Диби Ю. Р, Р. Галишича [3], Дерев'янко І. С, Бобоша Г. Є., Кіби М. П., Тараса В., Горбика О. О., Грицака Л. С., Яціва М. Б., а також, Р. Жука, Ю. Криворучка, Б. Куцевича.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є висвітлення та аналіз духовного значення та функціональних особливостей водоймищ в розвитку архітектури духовних навчальних закладів християнських церков східного обряду в Україні, виокремлення основних факторів, які найбільше впливають на формування водного середовища таких закладів.

Виклад основного матеріалу. Вода – один з найстаріших сакральних символів. В Біблії вода займає чільне місце. Перший аспект релігійної символіки води – це вода як начало, що несе життя. Але вода може стати грізною стихією, символом розрухи і покарання людства. Гріхопадіння перших людей зашкодило не лише людині, воно внесло дисбаланс у все світотворення.

Образ міжлюдських стосунків і стосунків людини з природою став не таким, яким задумав його Господь. І вода, що була початком життя, стає стихією, що несе смерть. Але поряд з покаранням вода як символ набуває ще один вимір: вона очищує. Води потопу згідно веління Божого очистили світ від тотального засилля гріха. Чистота, відродження і оновлення – третій аспект символіки води в біблійній культурі. Вода як початок життя, як символ суду, як засіб очищення – три головні виміри води як сакрального символа пов'язані з трьома головними засадами християнської віри: творення, гріхопадіння, спокута [7].

Окремо слід наголосити на обряді водохреща напередодні свята Хрещення Господнього. З прочитаних молитов під час водохреща видно, що замисел авторів, які писали ці молитви, в тому, щоб знову зробити воду здатною стати явленням і присутністю сили і любові Божої в цьому падшому, але спокутуваному світі.

Таким чином, приймаючи до уваги надзвичайно важливе сакральне значення води для християн, корисно і необхідно передбачати в архітектурно-планувальній структурі духовних навчальних закладів облаштування штучних або опорядкування природних водойм – басейнів, фонтанів, ставків, озер, річок, а також побережжя моря. Окрім головного сакрального символу води та обрядів під час водохреща водойми в архітектурному середовищі духовних навчальних закладів несуть беззаперечну рекреаційну та навіть філософську функцію. Навчальний процес духовних семінарій, академій та університетів передбачає значну кількість годин, відведених на так зване «розважання» - що докладно тлумачиться як розмови, філософсько-богословські бесіди, дискусії [1]. Як правило при добрій погоді такі розважання відбуваються під відкритим небом на території навчального закладу в спеціально облаштованих навчально-рекреаційних зонах [2]. Тому доцільно при проектуванні нових духовно-освітніх комплексів, а також при реновації існуючих використовувати всі можливості для формування водного середовища.

На проектування та будівництво басейнів, фонтанів, штучних озер, ставків і т.п. на територіях духовних навчальних закладів впливає ряд факторів:

а) *духовний фактор* (сакральний символ води і його значення в обрядовості різних християнських церков і конфесій); б) *функціональний фактор* (проведення релігійно-обрядових заходів та навчально-філософських форумів, рекреаційна функція, функція мікрокліматичного балансу, функція протипожежних резервуарів та запасів технічної води, розведення риби, формування флори і фауни); в) *містобудівний фактор* (враховує можливості облаштування водойми, виходячи з наявності існуючих водойм, а також враховує містобудівельну ситуацію і формування оптимального генплану території, що включає водойму); г) *природно-кліматичний фактор* (враховує

принципову можливість облаштування водойми, виходячи з наявності джерела води та водовідведення, рельєфу, температури повітря в різні пори року, напрямку вітрів, інсоляції та річної кількості опадів); д) *технологічно-екологічний фактор* (доступність передових екологічно безпечних технологій і будівельних матеріалів); е) *економічний фактор* (наявність фінансових та ресурсних можливостей); є) *фактор архітектурно-естетичної виразності та національних традицій* (впливає на стилістику архітектурно-мистецьких вирішень, враховує традиції місцевого будівництва та облаштування водоймищ).

Серед новозбудованих духовних освітніх комплексів, де реалізується тема облаштування водного середовища, можна назвати комплекс Львівської Духовної Семінарії з будівлею Філософсько-богословського факультету Українського Католицького Університету у Львові на вул. Хуторівка (архітектори: Є.Дацишин, Ю.Горалевич, Р.Стоцько, О.Хамар, Ю.Верхола). На території даного комплексу в рекреаційній озелененій зоні викопано два ставки і тривають роботи з їх декоративного облаштування (Рис. 1). Інший приклад – новозведений храм Одеської Духовної Семінарії, який розташований на морському побережжі і, окрім духовно-освітніх функцій, є символом-маяком християнської православної віри на цій частині чорноморського побережжя (Рис. 2).

Рис. 1. Ставки на території Львівської Духовної Семінарії

Рис. 2. Храм Одеської Духовної Семінарії на побережжі

Висновок. Вода в духовному житті вірян займає особливе місце. З нею пов’язані численні біблійно-історичні події і християнські святкові обряди. При проектуванні нових духовних навчальних закладів необхідно враховувати важлива сакральне значення води та передбачати рекреаційні озеленені території з об’єктами водного середовища: ставками, басейнами, фонтанами, тощо. На проектування та будівництво об’єктів водного середовища духовних навчальних закладів впливають ряд факторів: а) *духовний фактор*; б) *функціональний фактор*; в) *містобудівний фактор*; г) *природно-кліматичний*

фактор; д) *технологічно-екологічний фактор*; є) *економічний фактор*; є) *фактор архітектурно-естетичної виразності та національних традицій*. Врахування перелічених факторів дозволить проектантам гармонійно і функціонально вводити об'єкти водного середовища в архітектурно-планувальну структуру нових духовних навчальних закладів в Україні.

Література

1. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Генеза духовної освіти в Україні та формування основних типів віро духовних освітніх закладів // Збірник наукових праць - Випуск №5-Одеса ОГАСА, 2004.- С.206-210.

2. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Архітектурно-планувальна організація комплексу будівель Львівської Духовної Семінарії 1783-1945р.р. // Збірник наукових праць. - Випуск № 1-2, - Харків ХДАДМ - 2004,- С.157-160.

3. Галишич Р. Українська церковна архітектура і монументально – декоративне мистецтво зарубіжжя. Львів,2002.-с.152-196.

4. Мицько І. Острозька словяно-греко-латинська Академія - Київ, 1990.- С.26.

5. Рожко В. Духовні православні освітні заклади Волині X-XX ст. Луцьк, 2002.-С.81-54.

6.http://eparhiya.od.ua/pravyaschiy-arhierey/fotogalereya-/1620-stroitelstvo-rekonstruktsiya-novogo-bratskogo-korpusa-svyato-uspenskogo-patriarshego-mujskogo-monastyirya.

7. http://www.pravmir.ru/svyataya-voda-v-pravoslavii/

8. Отець М.Пристай. Львівська греко-католицька духовна семінарія 1783-1945 – Львів, 2003. – С. 52-59.

Аннотация

В статье освещено и проанализировано значение и функциональные особенности водоемов в архитектурно-планировочной организации духовних учебных заведений украинских христианских церквей восточного обряда , выделено основные факторы, которые более всего влияют на организацию водной среды на территории духовно-образовательных комплексов, даны рекомендации по обустройству естественных и искусственных водоемов в рекреационных зонах духовних учебных заведений.

Ключевые слова: духовное образование, сакральная архитектура, водная середа, рекреационные пространства.

Annotation

The article highlights and analyzes the value and functional properties of reservoirs in the architectural and planning organization of religious schools Ukrainian Christian churches of the eastern rite, singled out the main factors that most affect the organization of the aquatic environment in the territory of the spiritual and educational systems, presented recommendations for improvement of natural and artificial water bodies recreation areas in religious schools.

Keywords: spiritual education, sacral architecture, the aquatic environment, recreational spaces.

УДК 728

Сніжко М. С.
аспірант кафедри теорії архітектури КНУБА

РЕКОНСТРУКЦІЯ ІСТОРИЧНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА МЕТОДОМ ВКЛЮЧЕННЯ АТРІУМУ В ПРОСТІР БУДІВЛІ

Анотація: у статті проаналізовано практичний досвід реконструкції методом включення атріуму в простір будівлі; визначено архітектурно-планувальні прийоми утворення атріумного простору в будівлях, що реконструюються.

Ключові слова: реконструкція, атріумний простір, атріумна архітектура.

На сучасному етапі розвитку будівельної діяльності значної популярності досяг процес «переродження» старих будівель і споруд у новітню модернізовану архітектуру, що відповідає всім стандартам якості сьогоденних потреб. Відповідні архітектурні трансформації можуть бути проведені у повному обсязі будівлі або у окремих її частинах. Таким чином, на основі каркасу старої будівлі формується оновлений архітектурний об'єкт. Даний процес у сучасній будівельній галузі називається реконструкцією будівель і споруд.

Згідно державним положенням України реконструкція це – перебудова існуючих об'єктів і споруд (будов) з метою поліпшення умов проживання, експлуатації та ін., пов'язана зі зміною геометричних розмірів, функціонального призначення, заміною окремих конструкцій та їх елементів, основних техніко-економічних показників [1].

Реконструкція проводиться з метою продовження життєвого циклу будівель та може бути продиктована різноманітним рядом причин. Найпопулярнішими серед них є: повна заміна або часткове посилення будівельних конструкцій; заміна фізично та морально застарілого інженерного обладнання та комунікацій; зміна конфігурації, площі або об'єму будівлі; впровадження новітніх технологічних систем, що відповідають сучасним екологічним вимогам. У багатьох випадках, як демонструє практика, під час реконструкції будівля може змінювати першочергове функціональне призначення.

Одним із методів реконструкції є трансформація існуючої будівлі в архітектурний об'єкт атріумного типу. В даному випадку процес реконструкції відбувається завдяки включенню атріуму в структуру будівлі. Існують певні варіанти практичної реалізації вищезазначеного, тому автором було визначено

наступні архітектурно-планувальні прийоми утворення атріумного простору в умовах реконструкції архітектурних об'єктів (рис.1).

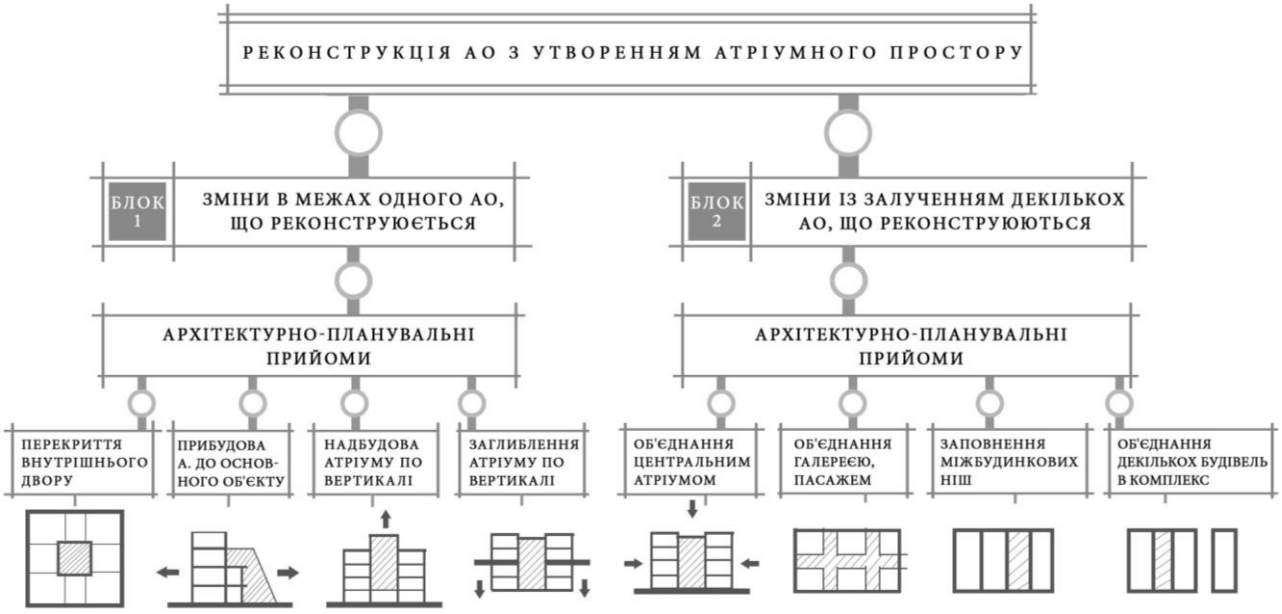

Рис. 1

Блок 1. Трансформації та зміни обмежені границями одного архітектурного об'єкту, що реконструюється. Одним із прийомів формування атріуму в основі старої забудови є заповнення відкритого простору. Досить поширеним варіантом є перекриття скляними конструкціями внутрішнього двору, світового колодязю. Одним із прикладів є будівля лондонського музею «The British Museum» за проектом Н.Фостера. Досить великий за розмірами внутрішній двір було перекрито складною системою балок та скляними конструкціями. З метою запобігання перегріву влітку та переохолодження в холодну пору було застосоване скло з високими теплоізоляційними характеристиками, а також влаштована система вентиляції [2]. Атріум музею слугує громадським простором та горизонтальним комунікативним ядром, що є відкритим для всіх охочих (рис. 2).

Наступним архітектурно-планувальним прийомом є прибудова атріуму до основного об'єкту. Визначальною ознакою даної трансформації є площа забудови ($S_{заб.}$), що збільшується. Будівля американського музею «Harvard Art Museums» є прикладом, де, після проведення реконструкції $S_{заб}$ була збільшена за рахунок прибудованого атріумного простору (рис. 3). В ньому архітектор проекту Ренцо Пьяно створив на першому поверсі відкритий громадський простір, який став комунікаційною зоною між двома протилежними виходами. Скляні конструкції атріуму були оснащені системою сонцезахисних фільтрів та екранів.

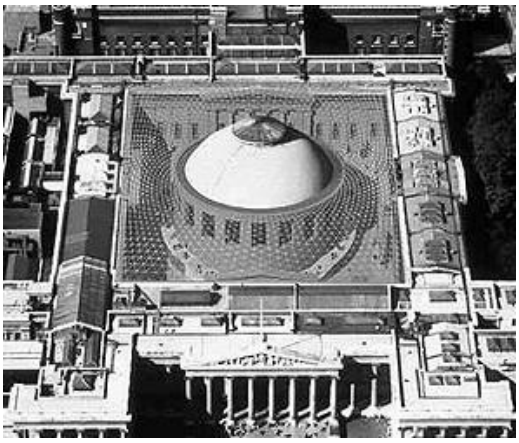

Рис. 2 Музей «The British Museum». Великобританія. Лондон. Арх. Н.Фостер 2000 р.

Рис. 3 Музей «Harvard Art Museums». США. Кембридж. Арх. Р.Пьяно. 2014 р

Наступний прийом обумовлений показником об'єму будівлі ($V_{буд}$). Збільшення $V_{буд}$ відбувається за рахунок добудови атріуму на останніх поверхах, а також поглиблення будівлі у землю. Прикладом архітектури, де під час реконструкції було збільшено висоту останнього поверху та надбудовано атріум, є комплекс «Grand Hall Complex at the Zamek» в Польщі (рис.4.1,4.2). Покриття будівлі було частково демонтовано та на його місці встановлено скляний купол. Таким чином темний лабіринт кімнат був замінений на відкритий засклений простір, що забезпечив високий рівень громадської комунікації [3]. У 2000-му році, після довготривалої реконструкції було відкрито оновлену будівлю головного музею Нідерландів «Rijksmuseum». Головним завданням, що повстало перед архітекторами, було розширення площ, які призначалися для експозиції. Було прийнято рішення про перекриття скляними конструкціями обох дворів та поглиблення їх на позначку підвального поверху. Технічно даний проект реконструкції був досить складним у виконанні, що пояснюється високим рівнем залягання грунтових вод в Амстердамі. До роботи були залучені кваліфіковані спеціалісти багатьох галузей будівництва, що надало змогу успішно реалізувати масштабну ідею авторів [4].

Блок 2. Реконструкція відбувається із залученням декількох архітектурних об'єктів. Значної популярності набули архітектурно-планувальні прийоми об'єднання будівель, що розташовані поруч, центральним атріумом або критою галереєю. Ще з другої половини 19 століття в архітектурній практиці швидко розповсюдився галерейний тип будівель торгівлі. Прикладом даної архітектури є будівля «ГУМу» в Москві. Торговельні площі розміщені ярусами уздовж засклених галерей, які, в свою чергу, об'єднані центральним пасажем. В основі конструкцій перекриття виступають арочні металеві конструкції вкриті склом.

Рис. 4.1 Комплекс «Grand Hall Complex at the Zamek». Польща. Познань. Арх. «Toya Design» 2007 р. Загальний вигляд.

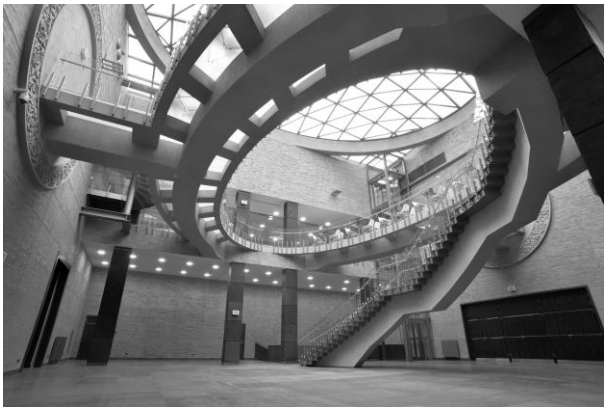

Рис. 4.2 Комплекс «Grand Hall Complex at the Zamek». Польща. Познань. Арх. «Toya Design» 2007 р. Атріум

Наступний архітектурно-планувальний прийом передбачає заповнення міжбудинкових ніш. Прикладом є офісний центр «55 Baker street» в Лондоні (рис.5). З метою створення оновленого головного фасаду у відкриті ніші між трьома блоками були вписані атріумні простори, що призначалися для громадського відвідування. Останній з представлених прийомів утворення атріуму в умовах реконструкції обумовлює формування автентичного архітектурного комплексу. В даному випадку атріум поєднує між собою будівлі, що знаходяться у відносній невеликій віддаленості одна від одної спільним єдиним простором. Одним із прикладів такої архітектури є багатофункціональний комплекс «Cet Budapest» в Будапешті, реконструйований у 2011 році (рис.6). Скляний простір було вбудовано між двома історичними складськими будівлями. В ньому розташувалися кафе, магазини та конференц зали.

Рис. 5 Офісний центр «55 Baker street». Великобританія. Лондон. Арх. «Make Architects» 2008 р.

Рис. 6 Багатофункціональний комплекс «Cet Budapest». Угорщина. Будапешт. Арх. «Onl». 2011 р.

Отже, на сьогоднішній день, важливе місце в будівельній діяльності займає реконструкція будівель та споруд. Одним із методів трансформації старої забудови в сучасний архітектурний об'єкт є включення атріумного простору в будівлю. Дане рішення надає можливість зміни конфігурації та

розмірів забудови, надбудови додаткових поверхів та поглиблення будівлі в землю, прибудови або заповнення міжбудинкових просторів, поєднання двох та більше будівель в суцільний комплекс, а також повної або часткової зміни функціонального призначення будівлі. Аналіз практичного досвіду реконструкції за вказаним методом свідчить про те, що, найчастіше, в атріумі формується відкритий громадський простір. Таким чином збільшується популярність будівлі та кількість відвідувачів зростає. З екологічної точки зору перевагами включення атріумного простору є покращення мікрокліматичних показників будівлі вцілому та створення рекреаційно-комунікативної зони. А саме, підвищення рівня природного освітлення, покращення вентиляції та рекуперація тепла у прилеглих приміщеннях, влаштування зимового саду, включення декоративних водоймищ, фонтанів тощо.

Література

1. Закон України “Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду” (Відомості Верховної Ради України, 2007 р., № 10, ст. 88)

Електронні ресурси:

2. http://archi.ru/world/58913/pokazyvai-khrani-uchi
3. http://www.archdaily.com/323190/grand-hall-complex-at-the-zamek-toya-design
4. http://archi.ru/world/47627/na-zybkoi-pochve

Аннотация

В статье проанализирован практический опыт реконструкции методом включения атриума в пространство здания; определены архитектурно-планировочные приемы образования атриумного пространства в реконструируемых зданиях.

Ключевые слова: реконструкция, атриумное пространство, атриумная архитектура.

Anotation

The article analyzes the experience of reconstruction by the inclusion of atrium space in the building; defined architectural and planning techniques formation atrium space in buildings reconstructed.

Keywords: reconstruction, atrium space, Atrium architecture.

ЗМІСТ

Программа доповідей конференції. 6

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ 12

Куліков П. М., Товбич В. В. Цивілізована наукова дискусія – шляхи до вирішення образу історичного міста. 12
Абызов В. А. Методологические и типологические аспекты формирования рекреационной среды. 15
Авдєєва М. С. Національні традиції в архітектурі модерну Києва 22
Бачинська О. В. Взаємодія храму і ландшафту на території Києва. 28
Болотов Г. І. Характерні ознаки еволюційого процесу творчої діяльності світових майстрів архітектурної спадщини (на прикладі обраних представників: О.Німейєра, К. Танге, Ф. Л. Райта, А. Гауді) . . . 34
Василенко Л. Г. Врахування міського середовища в реалізаціях київських архітекторів 1920-х – поч. 1930-х років. 39
Вотинов М. А. Принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры в крупнейших городах. 43
Івашко Ю. В. Роль природного ландшафту в збереженні зон модерну. . . 49
Блінова М. Ю., Ільченко С. А. Локальні стратегії розвитку архітектурного середовища міст України: до постановки проблеми 54
Кардаш О. В., Рубцов А. Л., Свірко В. О., Церковна О. Г. Екологічне дизайн-проектування та якість життя. 63
Киселева А. А., Ексарева Н. М. Прибрежное пространство - место консолидации с объектами современного искусства 73
Кисіль О. В. Інноваційні 3D технології як інструментарій для проектування та відновлення міського середовища. 77
Коротун І. В. Регламентація архітектурної та містобудівної діяльності в буферних зонах об’єктів всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО: задачі і методи 81
Криворучко Н. І., Крівіцька А. С. Екологічна регенерація урбанізованого середовища прибережних територій. 87
Криворучко Н. І., Дорошенко Ю. О. Система «річка-місто»: методологічні аспекти архітектурної діяльності. 92
Куровський Г. К. Київський оракул. 98
Крижановская Н. Я. Пешеходные зоны как объекты новаций в городской среде. 101

Левченко О. В. BIM концепція та демоекосистемний підхід, як архітектурно-ландшафтний аспект формування міського середовища. . . . 107
Марковський А. І. Роль Дніпра у містобудівному каркасі Києва в історичному розрізі. 112
Мироненко В. П., Нестеренко В. В. Концепція зеленої інфраструктури для відновлення міського середовища. 116
Осиченко Г. О. Методи досліджень еволюції історичних міст. 121
Орленко М. І. Підсилення архітектурних властивостей об'єктів реставрації природними складовими. 126
Перегуда Є. В., Мамонтов І. О. До питання про правові проблеми використання прибережних захисних смуг 133
Сафронов В. К., Сафронова О. О. Інформаційний аспект сприйняття навколишнього середовища. 138
Сингаєвська М. А. Досвід реновації міського середовища 1920 – поч. 1930 років. 144
Смирнова О. В. Информационно-деятельностная система формирования инновационных зданий как средство обновления городской среды 149
Соколовська Ю. С. Реновація масової забудови мікрорайону вздовж вулиці В. Липківського в Києві. 154
Соченко В. І., Соченко Д. В. Проблеми збереження та ревалоризації середовища заповідної території верхнього міста з визначними храмовими ансамблями історичного центру сучасного Києва. 159
Топорков В. Г., Безуглий Т. Ю. Акваторії, як засіб підвищення естетичних якостей медіафасадів. 173
Хороян Н. П. Революционные градостроительные идеи в харьковской практике архитектора П. Ф. Алёшина. 177
Хлюпин О. А., Осиченко Г. О. Особливості використання медіа об’єктів у історичному середовищі міста. 182
Чала О. А. Засоби реконструктивної адаптації існуючих рекреаційних зон до сучасних вимог безбар’єрного архітектурного середовища. 187
Чобітько О. М. Роль рельєфу і водних масивів в сприйнятті образу об'єктів бароко. 191
Шлапко Л. В. Містобудівна спадщина міста та місце в ній продовольчого ринку. 197
Шульц Р. В., Білоус, М. В., Гончерюк О. М., Моніторинг пам’яток архітектури за допомогою даних наземного лазерного сканування. 202
Ли Шуань Роль природного ландшафта и водных массивов в восприятии исторической застройки Циндао. 208

МІСТОБУДУВАННЯ 213

Авдєєва Н. Ю. Архітектурно-планувальні засоби захисту громадських просторів міста Києва від терористичної загрози під час «Євробачення-2017». 213
Беликова М. В. Набережные. Их роль в современном развитии береговых пространств. 219
Богатов К. В. Почайна: геополітичне значення як архітектурна домінанта. 222
Вишневський В. І., Шевчук С. А., Шевченко І. А. Використання даних дистанційного зондування землі для з'ясування екологічного стану водних об'єктів Києва. 227
В'язовська А. В. Управління водними процесами міста як галузь діяльності ландшафтної архітектури. 232
Дьомін М. М., Михайлик О. О. Межі містобудівного і господарського освоєння прибережних територій малих річок в зоні впливу великого міста на прикладі річки Стугна 237
Дюжев С. А. Трансформація гідрографічної мережі міста як складової його ландшафтної інфраструктури (на прикладі питань перетворення русла р.Почайна у м. Києві) 242
Дідіченко М. О. Розвиток просторово-часової композиції міста Києва. . . 249
Гончаренко Г. В. Ріка Почайна: антропогенни зміни русла впродовж століть та сучасний стан 254
Зінов'єва О. С. Рекреаційний потенціал київських островів у ландшафтно-планувальній організації парків. 264
Ерофалов Б. Л. К исторической топографии Киева 269
Ковальська Г. Л. Особливості розробки історико-містобудівних обґрунтувань в межах історичних ареалів м. Києва. 277
Колмаков Є. О. Можливі підходи до реконструкції Львівської площі в м. Києві. 282
Крижанівський О. А. Історико-містобудівний та еколого-геологічний аналіз території басейну річки Либідь. 287
Кучер Р. В. Розвиток острова Жуків як частина регіонально ландшафтному парку – Дніпровські острови в м. Києві. 293
Носенко Г. А., Драгомирова Г. А. Історико-культурна цінність прибережної території озера Йорданське у місті Києві як фактор сучасного розвитку. 299

Мироненко В. П., Нестеренко В. В. Концепція зеленої інфраструктури для відновлення міського середовища. 305
Олейнюк-Пухняк О. Р. Роль екофізіографічних досліджень в просторовому плануванні міських ландшафтів. 310
Рубан Л. І. Природно-гідрологічний метод захисту прибережних територій: окремі питання формування методологічного підходу на основі «блакитно-зеленої» інфраструктури. 317
Палеха Ю. М. Акваторія у планувальній структурі міста. 326
Панченко Т. Ф., Поломаний С. В. Методичні підходи до пофакторної оцінки ланшафтів та інжнерно-геологічних умов ділянок житлової забудови м. Києва. 330
Пікалов Д. А. Запит та підстави розробки водної стратегії міста Києва. . . 335
Тімохін В. О. Архітектоніка ландшафтів і урбанізація міського середовища Києва. 339
Товбич В. В. , Михальченко С. В. , Кисіль О. В. Актуальні проблеми утилізації та охорони довкілля перспективи створення технопарку для переробки та утилізації відходів різного типу на території відчуження Чорнобильської АЕС. 346
Чернятевич Н. Г. Плавучі основи аквапоселень. 351
Шебек Н. М. Перспективні напрями урбанізації акваторій. 356
Шевчук С. А., Вишневський В. І. Чи є озеро Качине озером?. 362
Щурова В. А. Прийоми формування глибинно-просторової композиції водно-зеленого діаметру міста. 367
Юрчак І. В., Юрчак Н. В. Ріка Почайна. Мультизадачний підхід до вирішення проблем ревіталізації урбанізованого середовища та його трансформації у публічний простір. 372
Яценко В. О., Коротков Є. М. Побачити, проаналізувати, запропонувати, навчити 377
Петеліцький М. В. Київ – місто втрачених можливостей? 382

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД. 387

Алидад Реза Способ моделирования и координирования высоты административных зданий в исторической застройке. 387
Булах І. В. Ландшафт і вода, як основа сучасних світових тенденцій в проектуванні медичних закладів. 392
Ватрич І. Д. Сучасні тенденції розвитку бальнеогрязьових санаторіїв . . 397
Горбик О. О. Контекстуальність історичної архітектури Києва щодо світового стилетворчого процесу: периферійні інтерпритації

середньовічних та новочасових стилів. 404
Гормах А. Д., Ексарева Н. М. Направления ревитализации припортовых зданий и сооружений под общественные пространства. 409
Книш В. І., Іщенко І. О. Деякі архітектурні віденські та київські традиції містобудування в динаміці очікуваних вітчизняних змін на краще. 414
Кравченко І. Л., Гершуні О. М., Мулеева В. Г. Методи реновації дитячих позашкільних закладів та їх територій в умовах історичної забудови. 419
Кузьміна Г. В. Сучасні тенденції проектування малих архітектурних форм в міському середовищі. 424
Мироненко В. П., Цымбалова Т. А. Мобильное жилье в системе расселения. 429
Полтавцева О. В. Формування спорткомплексів з веслувального слалому в системі міських водойм та прибрежних територій м. Києва. . . 434
Серёгин Ю. И. Низкоэтажная высокоплотная жилая застройка в архитектуре исторического Киева. 439
Стоцько Р. З. Значення та функції водоймищ в розвитку архітектури духовних навчальних закладів в Україні. 447
Сніжко М. С. Реконструкція історичного міського середовища методом включення атріуму в простір будівлі. 452

Шановні науковці!

В Київському національному університеті будівництва і архітектури видаються науково-технічні збірники „Містобудування та територіальне планування” (відповідальний редактор професор Осєтрін М.М.) і „Сучасні проблеми архітектури та містобудування” (відповідальний редактор професор Дьомін М.М.), які визнані ВАК України, як наукові фахові видання України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Випуски збірників в обов’язковому порядку розсилаються в бібліотеки та організації згідно вимог ВАК України до розсилки авторефератів дисертацій, в бібліотеки провідних профільних науково-дослідних та проектних організацій, вищих навчальних закладів освіти в яких ведеться підготовка фахівців за напрямами „Архітектура” та „Будівництво”, а також окремим провідним фахівцям вказаних напрямів, які є членами спеціалізованих вчених рад по присудженню наукових ступенів.

Збірники видаються за рахунок коштів авторів та спонсорів.

Вимоги до статей.

Рукописи статей, що подаються до нашого збірника, повинні бути оформленні на аркушах формату А4 з полями: верхнім - 25 мм (для розміщення в подальшому колонтитулу), боковими і нижнім - 20 мм (для зручності виготовлення макету і розмножувальних матеріалів). Вони подаються українською або російською мовами у відповідності до вимог, викладених в постановах президії ВАК України від 10.02.1999 р. №1-02/3 „Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію” та від 15.01.2003 р. №7-05/1 „Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України”, в електронному виді та відповідно у роздрукованому вигляді на аркушах формату А4 (без нумерації сторінок (для великих статей можлива нумерація на звороті роздруківки) та обов’язково з підписом автора (ів) на останній сторінці), в текстових редакторах типу Word шрифтом Times NR Cyr 14 р., який повинен бути відформований в межах формату 245х170 мм з інтервалом 18 пт. (набирається в позиції "точно");

Кожна стаття повинна мати свій індекс УДК (Універсальної десятинної класифікації), який розміщується в лівому верхньому куті. Прізвища авторів та їх відповідні ініціали, *титули і звання, повну назву організації (закладу) слід розміщувати з правого боку.*

Заголовок набирається великими буквами, жирним шрифтом, того ж розміру (14 р.) і форматується по центру. Над заголовком і під ним пропускається один рядок.

Потім після заголовку і підзаголовних даних розміщують анотацію на мові тексту матеріалу, що публікується. Далі через один рядок перед текстом наводять ключові слова, які вибирають з тексту цього матеріалу і виділяють поліграфічними засобами (бажано курсивом того ж шрифту).

По тексту статті повинно бути чітко видно стан проблеми, її актуальність і новизна, особистий вклад автора (авторів) в це дослідження. Якщо передбачається публікація матеріалу частинами в декількох випусках збірника то кожну частину слід завершувати поміткою „Продовження (закінчення) буде". На сторінках з початком кожної наступної частини матеріалу, що публікується, в підстрочному зауваженні або перед текстом роблять помітку „Продовження (закінчення)" та вказують номер (и) випуску (ів) видань, в якому (їх) були надруковані попередні частини цього матеріалу.

Рисунки та формули повинні бути вмонтовані в її електронний текст по місцю автором і чітко читатись в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4).

Після тексту статті повинно бути розміщено пристатейні бібліографічні списки у відповідності до ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82.

Бібліографічні записи в пристатейних бібліографічних списках повинні бути пронумеровані.

Після бібліографічного списку необхідно розмістити анотації та ключові слова на англійській мові та ще на одній з мов, що не відповідає мові оригіналу статті – російській або українській.

До матеріалів статті необхідно додавати авторську довідку *(вказати місце роботи чи навчання, посаду, наукові ступені та вчені звання, контактні телефони, почтову адресу для переписки, при можливості „Email")* та рекомендацію наукового підрозділу, де підготовлена стаття, у вигляді витягу з протоколу засідання, на якому вона розглядалась, завіреного керівництвом та печаткою закладу, для опублікування у відповідному науково-технічному виданні.

За зміст статті несуть відповідальність автор та науковий підрозділ, який рекомендував її для опублікування. Рецензент статті (призначається редколегією) несе моральну відповідальність за рекомендацію статті до друку.

Контактні телефони:

Збірник „Містобудування та територіальне планування":
відповідальний секретар, доцент кафедри міського будівництва КНУБА **Чередніченко Петро Петрович** – робочий тел. 24-15-543 та 245-42-04; мобільний –067-442-13-36 (він же відп. секретар збірника *„Містобудування та територіальне планування"*).

Збірник „Сучасні проблеми архітектури та містобудування":
заступник відповідального редактора, доктор архітектури, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА **Товбич Валерій Васильович** – робочий тел. 245-48-40; мобільний –067-442-77-45.

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Випуск 46

Має свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації в Державному комітеті інформаційної політики України (серія КВ № 2649 від 16 червня 1997 року).

Визнаний ВАК України, як наукове фахове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата архітектурних та технічних наук. (Постанова президії ВАК України від 14 квітня 2010р. №1 – 05/3).

Адреса редколегії: 03037, м.Київ-37, Повітрофлотський пр., 31. КНУБА.
Тел. 245-42-04.

Підписано до друку 9.11.2016 р. Формат 60x84 1/16.
Обл.-вид. арк. . Тираж 230. Зам. №

Фірма "ВІПОЛ"
03151, м.Київ-151, вул. Волинська, 60